Nærings- og energidepartementet
Vedlegg til St.prp. nr. 1, 1995–96
Energi- og vassdragsforvaltning

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

TILLATELSER MEDDELT I 1994

Innholdsfortegnelse.

Side

1. Follum Fabrikker AS. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av andel i Hofsfos Kraftverk. Nærings- og energidepartementets samtykke 20. januar 1994 5
2. Gjøvik Energi AS. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap. Nærings- og energidepartementets samtykke 20. januar 1994 5
3. A/S Arendals Fossekompani. Konsesjon for erverv av fall for utnyttelse i Bøylefoss kraftstasjon i Arendalsvassdragt i Froland og Åmli kommuner. Kongelig resolusjon 21. januar 1994 6
4. Tussa Kraft AS. Tillatelse til erverv av fallrettighetene i Storelva i Ørstavassdraget i Ørsta kommune. Kongelig resolusjon 21. januar 1994. Jfr. bind 1986 nr. 30 14
5. Varanger Kraftlag A/L. Konsesjon for erverv av bruksrett og regulering av Kongsfjordsvassdraget. Kongelig resolusjon 4. mars 1994. Jfr. Bind 1939 nr. 18 og 1974 nr. 7 19
6. Foreningen til Tyrifjords regulering. Endring av manøvreringsreglement for Tyrifjorden. Kongelig resolusjon 8. april 1994. Jfr. bind 1914 nr. 36. 42
7. Bergen Lysverker. Konsesjon for erverv av aksjer i AS Trengereid Kraft. Kongelig resolusjon 8. april 1994 50
8. Sira-Kvina kraftselskap. Regulering av Sira-Kvinavassdragene. Midlertidig endring av manøvreringsreglementet for Kilen-Valevatn-Gravatn. Nærings- og energidepartementets samtykke 25. april 1994. Jfr. bind 1963 nr. 23 og 1974 nr. 9 57
9. Halden Hovedvassdrags Brukseierforening. Tillatelse til fortsatte reguleringer i Haldenvassdraget. Kongelig resolusjon 13. mai 1994 58
10. Sunnfjord Elektrisitetsverk. Brulandsfoss kraftverk i Jølstra. Planendring. Kongelig resolusjon 13. mai 1994. Jfr. bind 1988 nr. 3 63
11. Regulering av Vegår. Endring av manøvreringsreglement. Kongelig resolusjon 27. mai 1994. Jfr. bind 1903 og 1904 70
12. Kraftverkene i Orkla. Endring av manøvreringsreglement for reguleringen av Orkla og Grana. Kongelig resolusjon 3. juni 1994. Jfr. bind 1978 nr. 13 107
13. Oppland Energiverk DA. Tillatelse til utbygging m.v. av Eidsfossen i Begna i Sør-Aurdal kommune. Kongelig resolusjon 15. juli 1994 113
14. Statkraft SF. Konsesjon for erverv av aksjer i Finnmark Energi AS. Kongelig resolusjon 5. august 1994 147
15. Bø og Sauherad Energi a.s. Regulering av Seljordvatn. Forlengelse av konsesjon. Nærings- og energidepartementets samtykke 22. august 1994. Jfr. bind 1944 nr. 9 157
16. Dalane Elverk. Tillatelse til påbygging av inntaksdam i Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget i Eigersund kommune. Kgl. resolusjon 9. september 1994. Jfr. bind 1946 nr. 22 158
17. Skafså kraftverk ANS. Tillatelse til erverv av fallrettigheter og utbygging av Skree og Gausbu kraftverker i Skafsåvassdraget. Kongelig resolusjon 9. september 1994 168
18. A/S Salten Kraftsamband. Regulering av Oldereidvassdraget i Skjerstad kommune. Korrigering av manøvreringsreglement. Nærings- og energidepartementets brev 6. oktober 1994. Jfr. bind 1992 nr. 15 216
19. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap DA. Regulering av Eksingedalsvassdraget og Modalsvassdraget. Korrigering av manøvreringsreglement. Nærings- og energidepartementets brev 6. oktober 1994. Jfr. bind 1992 nr. 13 og 1993 nr. 24 ... 217
20. Hafslund Energi AS. Regulering av Sølvstudammen i Ågårdselva i Tune kommune. Midlertidig endring av manøvreringsreglement. Nærings- og energidepartementets samtykke 27. oktober 1994. Jfr. bind 1991 nr. 10 219
21. Borregaard Industries Limited. Konsesjon for kjøp av kraft fra Stora Kraft AB i Sverige. Nærings- og energidepartementets samtykke 7. november 1994 219
22. Varanger Kraft AS. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap. Nærings- og energidepartementets samtykke 9. november 1994 219
23. Tafjord Kraftselskap. Tillatelse til overføring av felt ved Vikvatnet i Tafjordvassdraget i Norddal kommune. Regjeringens resolusjon 10. november 1994. Jfr. bind 1977 nr. 16 220
24. Drammen Kraft AS. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap. Nærings- og energidepartementets samtykke 17. november 1994 232
25. Paul Stadheim. Tillatelse til utbygging og drift av Stadheim kraftverk i Stranda kommune. Kongelig resolusjon 25. november 1994 233
26. Ørsta Energiverk. Utbygging av Vatne Kraftverk - Nordalsoverføringen. Fristforlengelse. Nærings- og energidepartementets samtykke 14. desember 1994. Jfr. bind 1986 nr. 30, 1991 nr. 38 og 1993 nr. 2 243
27. Lyse Kraft. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for overføring av eierandeler, samt for erverv av kraftverkene Fløyrli, Maudal, Oltedal, Oltesvik og Sviland. Nærings- og energidepartementets samtykke 21. desember 1994. 244

1. Follum Fabrikker AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av andel i Hofsfos Kraftverk.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 20. januar 1994.

«Det vises til Deres søknad av 13. januar 1994, samt Nærings- og energidepartementets brev til Norske Skogindustrier AS av 18. november 1993 der det ble gitt unntak fra konsesjonsplikt ved fusjon mellom Follum Fabrikker AS (Follum) og AS Bægna Træsliberi, AS Heen Træsliberi, Hof Brug Kraftstasjon AS, AS Hofsfos Træsliberi og Papirfabrik samt AS Aadalens Træsliberi (Selskapene).

Selskapenes virksomhet var produksjon og salg av kraft til Norske Skogindustrier AS, og fusjonen var et ledd i arbeidet med å skape en rasjonell drift ved å få i stand en fullstendig integrasjon mellom Selskapene og Follum.

Etter fusjonen er Hensfoss og Bægna Kraftstasjon 100% eid av Follum. Hofsfos Kraftverk var eid med 54% av Norske Skogindustrier AS og 46% av Follum.

30. desember 1993 ble Norske Skogindustrier AS' 54% eierandel i Hofsfos Kraftverk overdratt til datterselskapet Follum, som dermed ble eneeier av kraftverket. Overdragelse av fallrettigheter er i utgangspunktet konsesjonspliktig etter § 1, 1. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven).

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Nærings- og energidepartementet legger til grunn at overdragelsen av Norske Skogindustrier AS' 54% andel i Hofsfos Kraftverk til Follum er et naturlig ledd i fusjonen mellom Follum og Selskapene. Ved overdragelsen oppnår Norske Skog en rasjonell drift ved å samle alle kraftrettighetene i sitt datterselskap Follum. I denne saken er kraftrettighetene nært knyttet til produksjonen i industriselskapet Norske Skogindustrier AS. Dette er i tråd med de retningslinjer som er lagt til grunn i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) for å gi unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Med hjemmel i industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd gir Nærings- og energidepartementet på bakgrunn av det ovenstående Follum Fabrikker AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved ervervet av 54% andel av Hofsfos Kraftverk fra Norske Skogindustrier AS.

Departementet ber om at man oversender konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energiverk slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.»

2. Gjøvik Energi AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 20. januar 1994.

«Det vises til Deres brev av 3. november 1993 og 8. desember 1993 vedrørende ovennevnte.

Gjøvik bystyre vedtok 29. april 1993 å omdanne Gjøvik Energiverk fra en kommunal bedrift til et kommunalt eid aksjeselskap. Gjøvik Energi AS ble deretter stiftet 22. juni 1993. Selve omdannelsen ble gjennomført 1. oktober 1993, og medfører at alle aktiva og passiva i Gjøvik Energiverk må overdras til det nye selskapet.

Overdragelsen omfatter fallrettigheter med en samlet bruttoeffekt på 6 522 nat.hk, og er dermed i utgangspunktet konsesjonspliktig etter § 1, 1. ledd i lov nr. 16 av 17. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven).

Saken gjelder søknad om unntak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Nærings- og energidepartementet finner at omdannelsen av Gjøvik Energiverk til aksjeselskapet Gjøvik Energi AS er i tråd med de retningslinjer som Ot.prp. nr. 31 (1989-90) legger til grunn for unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at omdannelsen vil være et ledd i arbeidet med å få til rasjonell drift av everk og en mer markedsorientert kraftomsetning.

Departementet legger til grunn at unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Gjøvik Energi AS av de konsesjoner med tilhørende vilkår som Gjøvik Energi har i dag.

Nærings- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Departementet vil videre gjøre oppmerksom på endringen av industrikonsesjonslovens § 4, 1. ledd som trådte i kraft 1. januar 1994, der staten gis forkjøpsrett dersom en aksjeoverdragelse medfører at vilkårene for tidsubegrenset konsesjon ikke lenger er tilstede, jf. Ot.prp. nr. 82 (1991-92) og Innst. S. nr. 17 (1992-93).

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd, gir Nærings- og energidepartementet Gjøvik Energi AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Gjøvik Energiverks rettigheter til vannfall.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. departementet forbeholder seg videre retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtaket har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter ikl. § 1, 4. ledd. Staten kan uansett gjøre forkjøpsrett gjeldende dersom en aksjeoverdragelse medfører at vilkårene for tidsubegrenset konsesjon er bortfalt.

Omdannelsen gjør det nødvendig for Gjøvik Energiverk AS å søke anleggskonsesjon i henhold til energilovens § 3-1, jf. § 2-2. Gjøvik Energi AS må som eier av ledningsnett ha konsesjon for kraftomsetning etter energilovens § 4-1.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne samsvarer med målsettingen om et effektivt kraftmarked. I denne forbindelse forusettes det at det ikke dannes organisasjonsmessige bindinger som hindrer reell frihet for kjøp og salg av kraft for de ulike resultatenhetene i selskapet.»

3. AS Arendals Fossekompani.

(Konsesjon for erverv av fall for utnyttelse i Bøylefoss Kraftstasjon i Arendalsvassdragt i Froland og Åmli kommuner.)

Kongelig resolusjon 21. januar 1994.

I

Innledning

AS Arendals Fossekompani er et privat aksjeselskap, stiftet i 1896. Selskapet eier og driver kraftverkene Bøylefoss og Flatenfoss i Nidelv i Arendalsvassdraget. Selskapet er medlem av Arendals Vasdrags Brukseierforening.

Bøylefoss kraftverk ble satt i drift i 1913 og utnytter et fall på 62 meter. AS Arendals Fossekompani har nå søkt om tillatelse etter industrikonsesjonsloven til å erverve et fall på 30 cm, for å utnytte det i Bøylefoss kraftstasjon i tillegg til det nåværende fallet. Selskapet har også søkt om tillatelse etter vassdragsloven til innløsning av fallet og til ekspropriasjon av den grunn som er nødvendig til heving av vannstanden i inntaksdammen Haugsjå Dam.

II

NVEs innstilling

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 30. september 1993 avgitt følgende innstilling til Nærings- og energidepartementet:

NVE har mottatt følgende søknad fra AS Arendals Fossekompani datert 8. oktober 1992:

«Vassdrag 0.19 Z, Aust-Agder. Arendalsvassdraget - Nidelv.

Søknad om konsesjon for erverv og bruk av vannfall for utnyttelse i Bøylefoss Kraftstasjon. Søknaden omfatter også ekspropriasjonstillatelse for fall og neddemmet grunn.

A/S Arendals Fossekompani eier og driver kraftverkene Flatenfoss og Bøylefoss i Nidelv, beliggende i hhv Åmli og Froland kommuner i Aust-Agder, umiddelbart nedenfor vassdragets nederste reguleringsmagasin, Nelaug. Fallene som nyttes i ovennevnte kraftverker har vært i selskapets eie siden før 1917, og er ikke underlagt hjemfallsrett.

Mellom undervann i Flatenfoss og overvann i Bøylefoss ligger hittil ikke-utnyttede fall, ca. 6,2 m., kalt Kilandsfallene. Kilandsfallene munner ut i Haugsjå Dam, som danner inntak for Bøylefoss Kraftstasjon.

Kilandsfallene var tidligere ikke medtatt i Samlet Plan. Ved ekspedisjon av 16. januar 1990 fremla selskapet søknad om vurdering i, - og unntak fra Samlet Plan, med tanke på utbygging i et påtenkt «Kilandsfoss Kraftverk». Søkanden ble imidlertid ikke etterkommet i påvente av rullering av Samlet Plan, og saken har siden vært stillet i bero.

Bøylefoss Kraftstasjon utnytter i dag et fall på 62 m, mellom overvann K 120,00 i Haugsjå Dam og undervann K 58,00 i «Bøylefossevja», referert A/S AF høydesystem.

Selskapet planelgger nu en mindre vannstandsheving i Haugsjå Dam for derved å få en noe bedre

utntytelse av installasjonene i Bøylefoss Kraftstasjon. Av hensyn til nærliggende jernbane, topografi, tilstøende eiendommer m.m., er mulighetene for vannstandshevning svært begrenset. Den planlagte hevning av overvannet innskrenker seg derfor til 0,30 meter, fra K 120,00 til K 120,30. Slik hevning vil ikke være til hinder for senere utbygging av Kilandsfallene.

Bøylefoss kraftstasjon har *installert effekt = 65 MW*.

Middelproduksjonen, beregnet etter driftssimuleringer grunnet på direkte vannføringsmålinger og driftserfaringer over 30 årsperioden 1950-79 er 367,5 GWh/år. Den planlagte vannstandshevning vil etter ovenstående gi en midlere merproduksjon på 1,78 GWh/år.

Høydesystem:

A/S AF's fastmerke ved Haugsjå Dam's vestre landfeste, K 121,147 svarer til NGO (1924) K 121,272, og til NGO (1954) K 121,375. Såvidt vites svarer NGO 1954 til det i dag anvendte NVE-system.

Av ovenstående fremgår:	Dagens HRV	Planlagt HRV
– A/S AF	K 120,00	K 120,30
– NGO 1954	K 120,228	K 120,528

Grunneierforhold:

Ad fallrettigheter:

Ved kontrakt av 1963 har selskapet rett til å få tilskjøtet eiendommen «Kilandsstranden, gnr 54 bnr 2 i Åmli», som omfatter fallenes østre side.

Fallenes vestre side ligger i Froland kommune. Den andel som inngår i nærværende prosjekt tilligger gnr 58 bnr 3. Selskapet står i kontakt med grunneieren med forespørsel om håndgivelse.

Ad neddemmet grunn med påstående vegetasjon:

Inntil ca 30 da grunn vil bli neddemmet. Ut over selskapets egen eiendom hvor strandlinjen består av veifyllingsskråning, vil fire eiendommer nevnt nedenfor, samt NSB's interesseområde Arendal-Nelaugbanen, bli berørt. Selskapet er i kontakt med grunneierne med forslag til frivillig avståelse og minnelige erstatningsordninger for neddemmet grunn med påstående skog, etter beregninger utført av Nidarå Tømmersalgslag. Det påregnes ikke vesentlige ulemper, ut over at enkelte traktoravkjørsler etc. må utbedres.

Det antas sannsynlig at frivillig avståelse av fall og grunn basert på minnelige oppgjør vil oppnås. Melding om dette vil bli ettersendt.

Østside:

Gnr 63 bnr 1 i Froland: For denne eiendom gjelder serviutterklæring av 1908, som gir selskapet rett til å holde vannstanden på K 121,-. Utgjør ca 6% av berørt areal.

Gnr 54 bnr 1 i Åmli: Det foreligger positivt tilsagn fra eieren. Utgjør ca 77 % av berørt areal.

Vestside:

Gnr 58 bnr 3 i Froland: Det foreligger positivt tilsvar. Utgjør ca 4 % av berørt areal.

Gnr 49 bnr 1 i Froland: Det foreligger pr. dd ikke tilsvar. Utgjør ca 13 % av berørt areal.

Forberedende kontakt med myndighetene:

NVE-Region Sør, Natur- og Landskapsavd., Fylkesmannen i Aust-Agder og Aust-Agder Fylkeskommune:

I møte med nevnte parter den 18. mai d.å. gjorde selskapet rede for planene og foretok en felles befaring av den strandlinje som vil bli berørt. Kopi av selskapets likelydende brev herom av 21. mai 1992 til sistnevnte to parter vedlegges, bilag 4.

Åmli og Froland kommuner:

I selskapets likelydende brev til kommunene av 6. august 1992 er det gjort rede for de pågående planer. Kopi vedlegges, bilag 5.

Froland kommune har foreløpig kommentert de foreliggende planer ved brev til selskapet av 19. august 1992. Kopi vedlegges, bilag 6.

NSB, Arendal - Nelaugbanen:

Planene ble tatt opp med NSB-Baneregion Sør i samtaler og i selskapets brev m/vedlegg av 3. april 1992. Kopi vedlegges, bilag 7.

I brev til selskapet av 4. mai 1992 gir NSB til kjenne: «På bakgrunn av ovennevnte opplysninger har vi vurdert saken slik at dette ikke vil påføre NSB noen vesentlige ulemper og at vannspeilet kan heves som antydet». Kopi vedlegges, bilag 8.

Konsekvensvurdering:

Reguleringer:

Bøylefoss Kraftverk utnytter tidligere gjennomførte reguleringer, som har et samlet magasinvolum på 1350 mill m^3. De foreliggende planer vil ikke medføre endringer i reguleringene.

Inntaksmagasin, - flomavledning:

Haugsjå Dam vil betjene den økede vannstand uten andre tiltak enn at overlateluker må gis tilsvarende høyere fribord.

Dammen brukes ikke til regulering.

Flomavledningskapasiteten vil være uendret referert dagens situasjon. Den planlagte hevning av HRV vil derfor ikke gi høyere flomstigninger enn før, eller på annen måte vesentlig endre til- og avløpsforhold opp- eller nedstrøms dammen.

Veier og kommunikasjonslinjer:

Det finnes ikke offentlig vei i området. Selskapets egen anleggsvei mellom Bøylefoss og Flatenfoss, som også hjemler bruksrett for veiens grunneiere, vil over enkelte strekninger måtte heves noe. Disse arbeider forutsettes utført av selskapet.

Innvirkning på jord- og skogbruk:

Dyrket mark, produktiv skogsmark eller potensielt jordbruksareal vil ikke bli berørt. Berørt strandlinjelengde utgjør ca 6 km.

Vestre strandlinje består av steilt og nakent, eller nesten nakent berg med enkelte frittstående trær.

Østre strandlinje utgjøres for en vesentlig del av jernbanens og selskapets egne fyllingsskråninger, samt noe nakent berg og forøvrig av myr og sumpområder. Det finnes endel frittstående trær.

Arealet er ikke oppmålt, men vil ikke overskride 30 da.

Innvirkning på fisk:

Det forventes ingen negativ innvirkning på fiskens gyte- eller beiteforhold.

Innvirkning på flora og fauna:

Det forventes ingen negativ innvirkning.

Innvirkning på friluftsliv:

Ingen innvirkning.

Innvirkning på andre allmenne interesser:

Ferdsel	–	ingen innvirkning
Fløtning	–	» (fløting nedlagt)
Forurensning	–	»
Is- og vanntemperatur	–	»
Vannforsyning	–	»
Flom og erosjonsforhold	–	»

Kulturminner:

En kjenner ikke til at det finnes kulturminner som vil bli berørt.

Produksjon, kostnader:

Innvunnet produksjon i middel beregnet å utgjøre *1,78 GWh/år,* herav 1 GWh vinter- og 078 GWh sommerkraft.

Prosjektet er kostnadsberegnet til *kr 900.000,-*. Dette gir «utbyggingskost» = *0,51 kr/kWh.*

Søknaden omfatter:

- Ervervskonsesjon for fall mellom K 120,00 og K 120,30 (AF-system) dvs. 0,30 m i Kilandsfallene.*
- Ekspropriasjonstillatelse for fall som nevnt over.
- Ekspropriasjonstillatelse for neddemmet grunn som nevnt i det foranstående.

Vi ber om en snarlig behandling av saken, da de fornødne arbeider på dammens overflateluker og nedenforliggende utjevningsbassengs overløpsterskel er planlagt utført sommeren 1993. Arbeidene kan under sommervannføring utføres uten produksjonstap.

Vedlagt følger:

1) Oversiktskart M = 1:325.000 – Regionoversikt
2) Oversiktskart M = 1:50.000 - Områdeoversikt
3) Øk.kartverk M = 1: 5.000 - Detaljoversikt
   Kopi av:
4) Selskapets likelydende brev til Fylkesmannen i Aust-Agder og Aust-Agder Fylkeskommune, datert 21. mai 1992.
5) Selskapets likelydende brev til hhv Åmli og Froland kommuner, datert 6. august 1992
6) Froland kommunes brev til selskapet, datert 19. august 1992
7) Selskapets brev til NSB, datert 3. april 1992.
8) NSBs brev til selskapet, datert 4. mai 1992»

* Ved eventuell senere konsesjonssøknad for utbygging av den samlede fallstrekning under Kilandsfallene forutsetter selskapet at vilkår om tidsbegrenset konsesjon samt hjemfall, jfr industrikonsesjonslovens § 2 nr 17, blir gjort gjeldende for den samlede fallstrekning, mao også for de 30 cm fall som det nu søkes konsesjon på.

Søknaden har vært forelagt Åmli og Froland kommuner, fylkesmannen i Aust-Agder, Aust-Agder fylkeskommune samt de berørte grunneierne med følgende resultater:

Formannskapet i Åmli kommune har i møte 15. februar 1993 fattet følgende entemmige vedtak i saken:

«Åmli kommune har ved behandlinga av prosjekt Kilandsfoss i Samla Plan rådd til at prosjektet vert plassert i kategori 1 - utbygging så snart utbyggar ønsker.

Kommunen går fremleis inn for ei samla utbygging av Kilandsfalla og går difor mot Arendals Fossekompani sin søknad om erverv av fall for heving av inntaket til eksisterende Bøylefoss Kraftverk.

Kommunen har i samband med søknaden innhenta ei vurdering frå Hydrologiservice A/S. Det går fram av denne vurderinga at kommunen, ut frå dagens skattereglar, vil få eit årleg skattetap på ca kr 40.000,- på grunn av det omsøkte prosjekt ved ei seinare utbygging av Kilandsfalla. Dette kan ikkje kommunen akseptere.

Kommunen er redd eit løyve til ei delutbygging vil medføre at planen om full utbygging av Kilandsfalla aldri blir realisert.

Kommunen vil difor, under føresetnad av at Arendals Fossekompani blir gitt konsesjon, kreve at det vert sett som vilkår at kommunen får dekka det årlege tapet av skatteinntekter.

Subsidiært at vannstanden i Haugsjå Dam vert tilbakeført til dagens nivå ved ei seinare utbygging av Kilandsfalla.

Kommunen meiner at NVE ikke kan fatte endeleg vedtak i denne saka, og krever difor full formell behandlig av søknaden.»

Formannskapet i Froland kommune har i møte 22. februar 1993 fattet følgende enstemmige vedtak i saken:

«Froland kommune har ingen merknader til søknaden.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har i brev av 12. juli 1993 avgitt følgende merknader til søknaden:

«Åmli kommune har i uttalelse datert 19. februar 1993 gått mot å gi søkeren erverv av fall. Det begrunnes med at utbyggingen vil svekke mulighetene for å bygge ut hele Kilandsfallene og redusere kommunens potensielle kraftinntekter. Froland kommune har i uttalelse datert 23. februar 1993 ingen merknader til søknaden. Aust-Agder fylkeskommune har pr. dato ikke avgitt utalelse til saken.

Fylkesmannens miljøvernavdeling kan ikke se at hevingen av HRV med 0.3 m vil medføre nevneverdige negative miljøkonsekvenser. Av en brutto fallhøyde på 6 m i Kilandsfallene vil et framtidig kraftprosjekt her neppe bli uaktuelt av denne reduksjonen på 0.3 m. Det kan neppe være grunn til å nekte konsesjon for fallserverv begrunnet i framtidige prosjekter.

Fylkesmannen vil derfor anbefale at det gis konsesjon jfr ervervslovens § 24 for 0.3 m fall for påbygging av inntaksdam Haugsjå med tilsvarende heving av vannstand.»

Aust-Agder fylkeskommune, Fylkesutvalget har i møte 2. august 1993 fattet følgende vedtak:

«1. Aust-Agder fylkeskommune har ikke merknader til Arendals Fossekompanis søknad om erverv av fall for heving av vannstand ved inntaksdam Bøylefoss.
2. Forkjøpsrett til fallrettigheten vil ikke bli benyttet.»

Jens Fjelldal har i brev av 27. januar 1993 uttalt:

«Med henvisning til brev av 8. oktober 1992 fra AF til Dem vil jeg bemerke følgende: På s. 3 er anført at gnr 59 bnr 1 i Froland, som tilhører med, ikke har gitt tilsvar. Til Deres underretning oversendes vedlagt kopi av avtale av 24. november 1992 mellom AF og meg. Som det fremgår under punkt 5, så er det tatt forbehold om forringelse av gyteforholdene i forbindelse med heving av vannstanden til K 120,30. På den berørte strekning d.v.s. mellom Haugsjå dam og til og med Kilandsfjord, er det ingen gytebekker som fører ut til hovedvassdraget, slik at gytemulighetene er begrenset til et svakt «stryk» i utløpet fra Kilandsfjorden. (Anvist på vedlagte kart). Jeg kan ikke se at fylkesmannen v/miljøvernsjefen har reflektert over gyteforholdene, dersom elvestryket forsvinner i forbindelse med heving av vannstanden i Haugsjådammen.

Uten at AF kan belastes, så savner jeg registrering av kulturminner på elvens vestside, som har sin opprindelse fra ca. 100-300 år tilbake i tiden. Det kan i den forbindelse nevnes: Steinkasse-fundament til reguleringslense, vegforbindelse og en mindre steindam som har tilknytning til kvernen som sto på Kvernhusøya, ferdselsveger over elva etc.»

A/S Arendals Fossekompani har blitt forelagt de innkomne uttalelsene og har i brev 19. august 1993 følgende kommentarer:

«I vår ovennevnte konsesjonssøknad, side 1, siste avsnitt, er anført «Slik hevning vil ikke være til hinder for senere utbygging av Kilandsfallene». Dessuten er det fullt mulig å tilbakeføre angjeldende 0,3 m ved evt. senere utbygging av Kilandsfallene.

Vi slutter oss forøvrig til Fylkesmannens uttalelse av 8. juli 1993, hvor det bl a sies at «Av en brutto fallhøyde på 6 m i Kilandsfallene vil et fremtidig kraftprosjekt her neppe vil bli uaktuelt av denne reduksjon på 0,3 m. Det kan neppe være grunn til å nekte konsesjon for fallerverv begrunnet i fremtidige prosjekter».

De skattemessige kompensasjonskrav som kommunen fremsetter er neppe hjemlet i lovverk eller i norsk utbygningspraksis, og kan ikke tas til følge.

Vi har ingen kommentarer til øvrige innkomne uttalelser.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

Generell orientering

A/S Arendals Fossekompani er et privat aksjeselskap. Det ble stiftet i 1896 og eier og driver kraftverkene Flatenfoss og Bøylefoss i Nidelv i Arendalsvassdraget. Bøylefoss kraftverk utnytter et fall på 62 meter. Det ble satt i drift i 1913 og ligger ca 2 km nedenfor inntaksdammen Haugsjå Dam. Flatenfoss kraftverk er et elvekraftverk som utnytter et fall på 10,5 meter. Det ligger ca 3 km ovenfor Haugsjå Dam og ble satt i drift i 1927.

AS Arendal Fossekompani er medlem av Arendals Vasdrags Brugseierforening som har konsesjon for bl.a. regulering av Nisser, Vråvatn og Fyresvatn.

Denne søknaden fra AS Arendals Fossekompani gjelder tillatelse etter ervervsloven til å erverve et fall på 30 cm, mellom kote 120,228 og kote 120,528 (SK-høyde), for å utnytte det i Bøylefoss kraftstasjon i tillegg til det nåværende fallet på 62 meter. Selskapet trenger også tillatelse etter vassdragsloven til innløsing av fallet og til ekspropriasjon av den grunn som er nødvendig for heving av vannstanden i inntaksmagasinet for Bøylefoss Kraftverk. Fallet som nå nyttes har vært i selskapets eie fra før 1917 og er ikke underlag konsesjon.

Fallet det søkes om er en del av Kilandsfallene. Kilandsfallene ligger mellom Flatenfoss og Haugsjå Dam og er i Samlet plan vurdert i prosjekt 10507 Kilandsfoss. Prosjektet er plassert i kategori I, gruppe 4 og endelig plassering er gjort etter at denne søknaden ble utarbeidet, jfr. St.melding nr. 60 (1991-92) Om Samlet Plan for vasssdrag. Midlere produksjon ved full utbygging av Kilandsfallene er beregnet til 36 GWh.

Planen

Vannstanden i Haugsjå Dam holdes konstant, men søkeren ønsker å heve den for å utnytte installasjonene i Bøylefoss Kraftstasjon bedre. Av hensyn til jernbanen som går langs vassdraget, er 30 cm det høyeste vannstanden kan økes med. Det eneste tiltaket som er nødvendig for å oppnå dette, er å gi overflatelukene på Haugsjå Dam tilsvarnede høyere fribord. Kostnadene ved det anslås til ca. kr 900 000,-.

Produksjon

Installert effekt i kraftstasjonen er 65 MW. Den nåværende middelproduksjon er beregnet til 367,5 GWh/år og den planlagte vannstandshevingen vil øke denne med 1,78 GWh/år, 1 GWh vintekraft og 0,78 GWh sommerkraft.

Konsekvenser

Haugsjå Dam er et inntaksmagasin som ikke brukes til regulering, vannstanden holdes mest mulig konstant. Den planlagte hevingen av vannstanden vil ikke medføre endringer i reguleringene, endre flomavledningskapasiteten eller på annen måte endre avløpsforholdene opp- eller nedstrøms dammen i vesentlig grad.

Strandlinjen som blir berørt er ca. 6 km. Arealet som vil bli neddemt utgjør under 30 da, det er upro-

duktivt og består i hovedsak av fyllingsskråninger, nakent berg, myr og sumpområder.

Jernbanen følger strandkanten et stykke og søkeren hadde kontakt med NSB under utarbeidelse av søknaden. NSB har ingen innvendinger mot planene.

Fylkesmannen i Aust-Agder mener at denne hevingen av vannstanden på 30 cm ikke berører allmenne interesser i vesentlig grad og NVE slutter seg til denne vurderingen og mener at tillatelse i forhold til vassdragslovens §§ 104-106 ikke er nødvendig.

Forholdet til grunneiere

Selskapet eier selv en del av den grunnen som vil bli neddemt. Forholdet til øvrige grunneiere blir trolig ordnet i minnelighet. Selskapet ønsker likevel tillatelse etter vassdragslovens § 55 og § 62 til innløsing av fallet og ekspropriasjon av denne grunn som blir neddemt.

Uttalelser fra andre:

Åmli kommune går i mot utbyggingen. De ønsker en full utbygging av Kilandsfallene og mener at en delutbygging, som dette prosjektet er, vil redusere muligheten for dette. Det mener derfor at dette prosjektet vil redusere kommunens mulighetyer for framtidige kraftinntekter og krever erstatning for dette, subsidiært at vannstanden tilbakeføres ved en full utbygging.

Ingen av *de øvrige* som har uttalt seg i saken går i mot, men en av grunneierne peker på risikoen for forringelse av gyteforholdene samt en mangelfull registrering av kulturminnene i området.

NVE's vurdering

Åmli kommune går imot utbyggingen fordi de mener det reduserer sannsynligheten for full utbygging av Kilandsfallene og dermed også kommunens muligheter for inntekter i framtiden. Søkeren hevder imidlertid at denne vannstandshevingen ikke vil påvirke en beslutning om full utbygging, et syn fylkesmanne i Aust-Agder støtter. NVE er også enig i dette og mener det ikke er grunn til å legge vekt på kommunens innvending. Investeringene som skal gjøres er beskjedne og det samme gjelder de miljømessige konsekvensene. De nevnte kulturminnene blir ikke berørt av denne vannstandshevingen og evt. skade på fisket ser NVE her som et privatrettslig forhold som grunneierne må ta opp med A/S Arendals Fossekompani. Ut fra dette finner NVE at det ikke er vesentlige grunner som talker imot en tillatelse.

Konklusjon

NVE anbefaler at Arendals Fossekompani A/S får tillatelse etter ervervsloven til å erverve fallet på 30 cm, mellom kote 120,228 og kote 120,528 (SK-høyde), i Nidelva i Arendalsvassdraget for å utnytte det i Bøylefoss kraftstasjon og at det gis tillatelse etter vassdragsloven § 55 og § 62 til innløsig av fallet og til ekspropriasjon av den grunn som er nødvendig for heving av vannstanden i inntaksmagasinet for Bøylefoss Kraftverk på de vilkår som framgår av vedlagte utkast.

Kommentarer til vilkårene:

Konsesjonstid, post 1

Konsesjonstiden foreslås satt til 60 år.

Søkeren ønsker at konsesjonstiden skal utløpe samtidig med en evt. senere tillatelse til å utnytte resten av fallet slik at hjemfall inntrer samtidig for hele fallet. Et slikt vilkår kan imidlertid ikke settes for denne tillatelsen. Dersom det er ønskelig å bygge en kraftstasjon som utnytter hele fallstrekningen må det søkes ervervskonsesjon for den resterende del av fallet. De 30 cm denne tillatelsen gjelder, kan evt. i den gjenstående konsesjonstiden utnyttes sammen med resten av fallet i den nye kraftstasjonen. Når konsesjonstiden løper ut, inntrer automatisk hjemfall til staten. Ved behandling av en eventuell konsesjonssøknad for utnyttelse av den resterende del av fallet kan imidlertid spørsmålet om konsesjonstid (og hjemfallsrett) vurderes på nytt.

Konsesjonsavgift, post 2

NVE foreslår at avgiftene settes til det som for tiden er vanlig for ervervskonsesjoner, kr. 6,- pr. nat.hk. til staten og kr. 18,- pr. nat.hk til kommunene. Konsesjonsavgifter for fall tildeles kommunene hvor de ervervede fallene faktisk ligger. Om fallene utnyttes i Bøylefoss eller Kilandsfoss vil derfor ikke ha noen betydning ved tildeling av konsesjonsavgift.

Øvrige kommentarer

Åmli kommune krever erstatning for antatt framtidig skattetap, subsidiært at vannstanden blir tilbakeført til dagens nivå ved en senere utbygging av Kilandsfallene. Investeringene i denne omgang er beskjedne og A/S Arendals Fossekompani ønsker selv å kunne bruke dette delfallet i en senere full utbygging av Kilandsfallene. Åmli kommunes subsidiære krav om tilbakeføring av vannstanden skulle dermed med stor sannsynlighet være imøtekommet.

Det er ellers ikke kommet særlige krav eller protester til denne søknaden som tilsier at det settes spesielle vilkår. NVE foreslår derfor at det ikke settes vilkår utover de standardvilkår loven setter.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for A/S Arendals Fossekompani etter industrikonsesjonsloven til å erverve fallrettigheter i Kilandsfallene i Arendalsvassdraget og etter vassdragsloven til innløsing av fall og ekspropriasjon av nødvendig grunn.

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for 60 år.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvorigjennom vannets løp og leie forandres, såsom damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de til utbyggingen og kraftanlegget ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanlegget avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Nærings- og energidepartementet fastsatt frist.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. industrikonsesjonslovens § 5 a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

De kommunale konsesjonsavgifter skal avsettes til et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av ikke over 5 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Nærings- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,00.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, bereg-

ninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anlegget skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt ut driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

9.

(Ferdsel m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av kosesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,00 pr. dag eller kr. 5 000,00 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

13.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.

III

Departementets merknader

AS Arendals Fossekompani er et privat aksjeselskap, stiftet i 1896. Selskapet eier og driver kraftverkene Bøylefoss og Flatenfoss i Nidelv i Arendalsvassdraget. Selskapet er medlem av Arendals Vasdrags Brukseierforening.

Bøylefoss kraftverk ble satt i drift i 1913 og utnytter et fall på 62 meter som ikke er underlagt konsesjon. A/S Arendals Fossekompani har søkt om tillatelse etter industrikonsesjonsloven til å erverve et fall på 30 cm, for å utnytte det i Bøylefoss kraftstasjon i tillegg til det nåværende fallet. Selskapet har også søkt om tillatelse etter vassdragsloven til innløsning av fallet og til ekspropriasjon av den grunn som er nødvendig til heving av vannstanden i inntaksdammen Haugsjå Dam.

Fallet det søkes om er en del av Killandsfallene. Killandsfallene ligger mellom Flatenfoss og Haugsjå Dam og er i Samlet Plan vurdert i prosjekt 10507 Kilandsfoss. Prosjektet utgjør tilsammen et fall på6,2 meter, og ble i Stortingsmelding nr. 60 (1991-92) Om Samlet Plan for vassdrag plassert i kategori I. Midlere årsproduksjon ved full utbygging av Killandsfallene er beregnet til 36 GWh.

Bakgrunnen for søknaden er at A/S Arendals Fossekompani ønsker å utnytte installasjonene i Bøylefoss kraftstasjon bedre ved å heve vannstanden i Haugsjå Dam. Av hensyn til jernbanen som går langs vassdraget er 30 cm det høyeste vannstanden kan økes med.

Installert effekt i Bøylefoss krafstasjon er 65 MW. Nåværende middelproduksjon er beregnet til 367,5 GWh/år. Den planlagte vannstandshevingen vil øke middelproduksjonen med 1,78 GWh/år. Prosjektet er kostnadsberegnet til ca 900.000,- kr. Dette gir en utbyggingskostnad på ca. 0,51 kr/kWh. 1 GWh av produksjonsøkningen vil tas ut som vinterkraft.

Vannstanden i Haugsjå Dam holdes mest mulig konstant. Den planlagte utbyggingen vil ikke medføre endringer i reguleringene, flomavledningskapasiteten eller på annen måte endre avløpsforholdene opp- eller nedstrøms dammen i vesentlig grad.

Strandlinjen som blir berørt er ca 6 km. Arealet som vil bli neddemt utgjør mindre enn 30 dekar, det er uproduktivt og består i hovedsak av fyllingsskråninger, nakent berg, myr og sumpområder.

Jernbanen følger strandlinjen et stykke. Søkeren har hatt kontakt med NSB under utarbeidelsen av søknaden. NSB har ingen innvendinger mot planene.

Fylkesmannen i Aust-Agder og NVE mener at utbyggingen ikke berører allmenne interesser i vesentlig grad, og at tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105, jfr § 106 derfor ikke er nødvendig.

A/S Arendals Fossekompani eier selv en del av den grunnen som vil bli neddemt. Forholdet til de øvrige grunneierne vil trolig bli ordnet i minnelighet. Selskapet ønsker likevel tillatelse etter vassdragslovens §§ 55 og 62 til innløsning av fallet og til ekspropriasjon av nødvendig grunn.

Søknaden har vært forelagt lokale myndigheter og berørte grunneiere. Åmli kommune går i mot utbyggingen. Kommunen mener at den delutbygging som dette prosjektet innebærer vil redusere mulighetene for en full utbygging av Kilandsfallene, og dermed redusere kommunens muligheter for fremtidige kraftinntekter. Åmli kommune krever erstatning for dette, subsidiært at vannstanden tilbakeføres ved en full utbygging.

Ingen av de øvrige uttalelsene til søknaden går i mot utbyggingen. En av grunneierne har imidlertid påpekt risikoen for at vannstandshevingen vil forringe gyteforholdene i utløpet av Kilandsfjorden, og at kulturminner på elvens vestside er mangelfullt registrert.

A/S Arendals Fossekompani mener at den omsøkte vannstandsheving ikke vil påvirke en beslutning om full utbygging, et synspunkt som støttes av fylkesmannen i Aust-Agder. Også NVE er enig i denne vurderingen, og mener at det ikke er grunn til å legge vekt på Åmli kommunes innvending mot utbyggingen. På bakgrunn av at investeringen til den omsøkte utbygging er av beskjeden størerlse, og at A/S Arendals Fossekompani selv har uttrykt ønske om å benytte det omsøkte delfallet i en senere utbygging,

mener NVE at kommunens krav om tilbakeføring av vannstanden med stor sannsynlighet vil bli imøtekommet.

Vedrørende grunneierens innvendinger viser NVE til at de nevnte kulturminner ikke vil berøres av den omsøkte vannstandshevning, og at eventuell skade på fisket er et privatrettslig forhold som grunneierne må ta opp med A/S Arendals Fossekompani.

Etter NVEs vurdering foreligger det ikke vesentlige grunner som taler mot at tillatlese gis. NVE anbefaler derfor at A/S Arendals Fossekompanis søknad innvilges.

NVEs innstilling har vært forelagt Miljøverndepartementet som ikke har merknader til innstillingen.

Nærings- og energidepartementet finner ikke grunn til å legge avgjørende vekt på innvendingene fra Åmli kommune mot det omsøkte prosjekt. Departementet finner grunn til å peke på at plasseringen av Kilandsfossen i kategori I i samlet Plan innebærer at man etter en vurdering av prosjektets konfliktgrad kun har fristilt det for konsesjonsbehandling. Plasseringen i Samlet Plan gir med andre ord ikke Åmli kommune noe krav på at fallet skal utbygges etter disse planer. Ingen av de øvrige uttalelser går i mot utbyggingen. Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurdering, og tilrår at A/S Arendals Fossekompani får ervervskonsesjon og tillatelse etter vassdragsloven som omsøkt.

NVE har ikke i denne saken grunn til å foreslå særskilte vilkår utover de standardvilkår loven setter. Konsesjonstiden forelås satt til 60 år. Videre foreslås konsesjonsavgifter til det som for tiden er vanlig for ervervskonsesjoner, kr. 6,- pr. nat.hk. til staten og kr. 18,- pr. nat.hk. til kommunene. Nærings- og energidepartementet viser til de merknader NVE har til de foreslåtte konsesjonsvilkår. Departementet her ingen ytterligere merknader.

Nærings- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. og lov av 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene §§ 55 og 62 gis A/S Arendals Fossekompani konsesjon på erverv av fall i Nidelva og tillatelse til innløsning av fallet og til ekspropriasjon av grunn på de vilkår som er fastsatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 21. januar 1994.

4. Tussa Kraft AS.

(Tillatelse til erverv av fallrettighetene i Storelva i Ørstavassdraget i Ørsta kommune.)

Kongelig resolusjon av 21. januar 1994.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Tussa Kraft AS om tillatelse til å erverve fallretten i Storelva i Ørstavassdraget i Ørsta kommune i Møre og Romsdal fylke i forbindelse med overtakelse av Vatne kraftverk.

Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 3. september 1993 lyder som følgende:

«NVE har mottatt følgende søknad fra Tussa Kraft AS datert 27. juli 1992:

«Vatne Kraftverk, Søknad om overføring av konsesjon.
Den 19. september 1986 fekk Ørsta Elverk konsesjon for å skaffe seg fallrettar i Storelva i Ørstavassdraget, og for utbygging av Vatne Kraftverk.

I samband med utbygginga av Vatne Kraftverk vart det gjort ein avtale (vedlegg 1) mellom Tussa Kraft AS og Ørsta Elverk. I følgje avtalen kan Tussa Kraft etter 5 år overta kraftverket.

Det er i løpet av 1992 gjort samrøystes vedtak i Tussa Kraft sitt styre, Ørsta Elverk sitt styre og i Ørsta Kommunestyre (Vedlegg 2, 3 og 4). Alle vedtaka går ut på at Tussa Kraft bør overta Vatne Kraftverk. Dette inneber at konsesjonen som gir løyve til bygging av Vatne Kraftverk, må overførast frå Ørsta Elverk til Tussa Kraft.

Tussa Kraft har hatt alle kostnader i samband med utbygging av kraftverket, samt drifta av kraftstasjonen sidan oppstartinga i desember 1987.

Vi vonar det er ei formell sak å overføre konsesjonen for Vatne Kraftverk frå Ørsta Elverk til Tussa Kraft AS når alle partar i saka er samde.»

Avtalen mellom L/L Tussa Kraft og Ørsta elverk om utbygging og drift av Vatne Kraftverk er datert 12. februar 1987 og lyder slik:

«AVTALE mellom L/L Tussa Kraft (L/L T.K.) Ørsta Elverk (Ø.el.) vedk. utbygging og drift av Vatne Kraftverk.

1. På vegne av Ø.el. tek L/L T.K. på seg utbygging og drift av Vatne Kraftverk mot, i avtaleperioden å overta den kraftproduksjonen som utbygginga vil gje.
2. Ø.el. tek opp dei låna som er naudsynte for utbygginga, men L/L T.K. tek i avtaleperioden på seg amortiseringa av desse.
3. Dersom L/L Tussa Kraft sjølv må tilføre prosjektet kapital, - skal denne til ei krav tid forrentas i h.h.t. markedet sine vilkår.
4. L/L T.K. fører separat rekneskap for kraftverket. Rekneskapet skal belastast med alle utloger, - herunder renteutloger/tap og bruken av L/L T.K. sine eigne folk. Kraftverket si inntekt vert berekna etter den tariffen/prisen L/L T.K. nyttar for sitt fastkraftsal. I berekninga inngår effektleddet med kraftverket si maksimalyting ÷ 10%. Energileddet er inntektene av den til ei kvar tid målte produksjon i vinter/sommerhalvåret.

5. Så lenge kraftverket vert drive for rekning av Ø.el. vil Ørsta kommune ikkje gjere krav på konsesjonskraft frå kraftverket. Ørsta Kommune skal ha konsesjonskraft for denne perioden om anlegget vert endeleg overteke av L/L Tussa Kraft. Oppgjersform og oppgjerspris som for anna konsesjonskraft til Ørsta Kommune. Administrasjonen forhandlar vidare med L/L T.K. om tidspunkt for utbetaling.
6. Avtalen gjeld for ein bolk på 5 år frå den er underskriven. Dersom det i samsvar med pkt. 8 ikkje er inngått annan avtale innan 5 år skal Ø.el. då overta drift av kraftverket. L/L. T.K. skal i så høve ha dekt alle sine investeringar og drifts- og finanskostnadar år for år. Dersom Ø.el. ikkje innan utgangen av det 6. året har gjort opp i samsvar med det som er fastsett ovanfor, må Ø.el. overføre sine konsesjonar til L/L T.K. I så fall overtek L/L T.K. alle lån og andre plikter, og Ø.el. er utan ansvar i samband med prosjektet.
7. Vert partane ikkje samde om oppgjeret i fylgje pkt. 4 og 6 - vert dette å avgjere med bindande verknad av ein voldgiftsrett på 3 personar, - alle oppnemnde av sorenskrivaren i Søre Sunnmøre.
8. Skulle partane ynskje ein annan oppgjersmåte enn nemnt under pkt. 4 og 6, - må tingingar om dette vere avslutta innan utgangen av 5 års-bolken.
9. L/L T.K. set som vilkår for ev. overtaking av kraftverket at overtakingssummen er investert kapital ÷ ev. avdrag, - utan indeksregulering av investeringssummen.
10. Avtalen er fyrst gyldig frå det tidpspunktet L/L T.K. har motteke alle avtalar, kontrakter og relevant korrespondanse vedk. prosjektet. Dokumenta kan vera i original eller kopi.
11. Ø.el. skal som fylgje av denne avtalen ha dekt alle dokumenterte utgifter som elverket har hatt til konsulentarbeid, planlegging/prosjektering m.m. av Vatne Kraftverk, fram til det tidspunkt avtalen vert underteikna.
12. Som fungerande byggherre overtek L/L T.K. alt ansvar for framdrifta av prosjektet. Ø.el. skal likevel stå for all kontakt med dei berørte grunneigarane.»

L/L Tussa Kraft v/styret har i møte 7. februar 1992 fjort følgende enstemmige vedtak:

«Styret i L/L Tussa Kraft vedtek at gjeldande avtale om utbygging og drift av Vatne Kraftverk, 1. byggesteg, blir lengd inntil vidare med den føresetnaden at partane så snart råd er tek opp spørsmålet om overføring av konsesjonane og eigedomsretten til Vatne Kraftverk, 1. byggesteg, til L/L Tussa Kraft.»

Ørsta Elverk v/styret har i møte 13. februar 1992 gjort følgende enstemmige vedtak:

«Styret i Ørsta Elverk viser til avtale av 12. februar 1987 vedr. Vatne I. Vidare til styrevedtak i sak 35/91 og til L/L T.K. sak 2/92.

Styret bed Ørsta kommune om løyve til å overdra eigedomane vedr. Vatne kraftverk 1. byggesteg, til L/L Tussa Kraft.

Ørsta kommune skal ha betalt for konsesjonskraft i henhold til avtalen av 12. februar 1987 pkt. 5.

L/L Tussa Kraft må dekkje alle utgifter Ørsta Elverk får med å overføre eigedom og konsesjonar.»

Ørsta kommunestyre har i møte 29. juni 1992 fattet følgende enstemmige vedtak:

«1. Ørsta kommunestyre overdreg eigedomane gnr. 39 bnr. 51 og 52 Vatne kraftverk 1. byggjesteg, til L/L Tussa Kraft i samsvar med styrevedtak i Ørsta Elverk, sak 2/92.
2. Ørsta kommunestyre bed Ørsta Elverk, v/styret, syte for det formelle med overdraginga.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

Generell orientering

Det er inngått en avtale om at Tussa Kraft AS skal overta Vatne Kraftverk fra Ørsta Elverk og denne søknaden gjelder erverv av rettighetene til fallet som er utnyttet i dette kraftverket dvs. fallet i Storelva i Ørstavassdraget på ca. 93 m mellom inntaksdammen på kote 180 og Vatnevatn på ca. kote 87.

Tussa Kraft AS er et interkommunalt kraftselskap for kommunene Vanylven, Sande, Herøy, Ulstein, Hareid, Volda, Ørsta, Sykkylven og Stranda. De største eierandelene har Ørsta med 26% og Volda med 16,5%. Møre og Romsdal fylkeskommune er også medeier med 18%.

Ørsta Elverk er et kommunalt kraftselskap som står for produksjon og distribusjon av elektrisk kraft til Ørsta kommune.

Ørsta Elverk fikk konsesjon 19. september 1986 til å bygge Vatne Kraftverk. Samtidig ble det gitt tillatelse til å overføre avløpet fra det 7,2 km^2 store nedbørfeltet Norddalen til Kvanndalsvatn og til å bytte ut tilløpsrørene til Bjørdal kraftstasjon. Kvanndalsvatn er fra tidligere reguleringsmagasin for Bjørdal kraftstasjon som ligger ovenfor Vatne Kraftverk og vannet fra Norddalen skal først utnyttes i denne stasjonen. Fra før er nedbørfeltet Helvetesdalen overført til Kvanndalsvatn.

Øverføringen av vannet fra Norddalen og utskiftingen av tilløpsrørene til Bjørdal kraftstasjon er planlagt som et 2. byggetrinn som ennå ikke er påbegynt. Vatne Kraftverk ble ferdig i 1988 (satt i drift 22. desember 1987), mens det er gitt forlenget frist for oppstart av 2. byggetrinn fram til 1. juli 1994.

Denne konsesjonssøknaden omfatter imidlertid bare erverv av fallrettighetene i Storelva. Ørsta Elverk, som eier Bjørdal kraftstasjon og har konsesjon for reguleringene i Ørstavassdraget, beholder også konsesjonen for Norddalsoverføringen.

Tussa Kraft AS har stått for utbyggingen av Vatne Kraftverk og har senere stått for driften, de står også for driften av Bjørdal kraftstasjon.

Produksjon

Installert effekt i kraftstasjonen er 2,3 MW. Vatne Kraftverk er dimensjonert til også å utnytte den øk-

ning i vannmengde som overføringen av vannet fra Norddalen vil medføre. NVE beregnet i 1984 (VU-notat nr 36/84) den årlige produksjonsgevinsten til 12,6 GWh der 6,7 GWh er sommerkraft og 5,9 GWh er vinterkraft. I beregningene er det forutsatt nye tilløpsrør i Bjørdal kraftstasjon slik at disse produksjonstalla er litt for høye. Overføringen av vannet fra Norddalen vil øke årsproduksjonen ytterligere med 1,9 GWh.

Uttalelser fra andre

Styrene i både Ørsta Elverk og Tussa Kraft AS har gjort enstemmige vedtak om denne overtakelsen og det samme har Ørsta kommunestyre gjort. NVE har derfor ikke funndet det nødvendig å innhente flere uttalelser i denne saken.

Konklusjon

NVE anbefaler at Tussa Kraft AS får ervervskonsesjon for å overta fallrettighetene i Storelva i Ørstavassdraget som er utnyttet i Vatne Kraftverk på de vilkår som framgår av vedlagte utkast.

Kommentarer til vilkårene:

NVE foreslår at vilkårene for konsesjonen blir som for den opprinnelige konsesjonen, men oppdatert iht. lovendring 19. juni 1992. Det er også tatt hensyn til at utbyggingen er fullført.

Konsesjonstiden foreslås regnet fra 19. september 1986, men forpliktelsene overtas av Tussa Kraft AS fra den dato de får overført konsesjonen.

De årlige konsesjonsavgiftene ble i den opprinnelige konsesjonen av 19. september 1986 satt til kr. 4,00 til staten og kr. 15,00 til kommuner, disse satsene ble justert til henholdsvis kr. 5,60 og kr. 21,00 fra 1. januar 1992.

Innvunnet kraftmengde i fallet utgjør nå 1 164 nat.hk. Medregnet vannet fra Norddalen vil kraftmengden bli 1 524 nat.hk.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Tussa Kraft AS til å erverve fallrettigheter i Storelva i Ørstavassdraget:

«1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonstiden regnes fra 19. september 1986 og konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 5 a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 4,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 15,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Den kommunale konsesjonsavgiften skal avsettes til et næringsfond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være underlagt godkjennelse av fylkesmannen.

3.
(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 10 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.
(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5.
(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggel-

ser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

6.
(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

7.
(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

8.
(Ferdsel m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

9.
(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.
(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne posten uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

11.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av kosesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10 og 11 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,00 pr. dag eller kr. 5 000,00 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

12.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i den rettskrets hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Departementets bemerkninger:

Tussa Kraft AS (TK) er et aksjeselskap hvor bl.a. Ørsta kommune har en andel på 26%, Volda kommune 16,5% og Møre og Romsdal fylkeskommune 18%. De øvrige aksjonærene er kommuner på Sunnmøre.

Ørsta Elverk (ØE) fikk ved kongelig resolusjon av 19. september 1986 tillatelse til å erverve fallrettighetene i Storelva og til utbygging av Vatne kraftverk. I forbindelse med utbyggingen ble det inngått avtale mellom ØE og TK om at TK kunne overta kraftverket etter 5 år. TK har hatt alle omkostninger ved utbyggingen av kraftverket og har stått for driften siden oppstart i 1987.

Samtidig som det ble gitt konsesjon for erverv av Storelva og utbygging av Vatne kraftverk, ble det gitt tillatelse til utskifting av tilløpsrørene i Bjørdal kraftstasjon og overføring av vannet fra Norddalen til Kvanndalsvatn som er reguleringsmagasin for Bjørdal kraftstasjon (2. byggetrinn). 2. byggetrinn er ikke påbegynt og er gitt en forlenget oppstartfrist til 1. juli 1994.

TK har søkt om konsesjon på erverv av fallrettigheter i Storelva i forbindelse med at selskapet skal overta Vatne kraftstasjon fra ØE. ØE skal fortsatt være eier av Bjørdal kraftstasjon og innehaver av konsesjonene for reguleringene i Ørstavassdraget. ØE skal også beholde konsesjonen for 2. byggetrinn.

Fallet i Storelva er på ca. 93 m mellom inntaksdammen på kote 180 og Vatnevann på ca. kote 87. Fallet utnyttes i Vatne kraftverk. Innstallert effekt i kraftstasjonen er 2,3 MW. Produksjonen i kraftverket er anslått til ca. 12 GWh/år.

Nærings- og energidepartementet tilrår i likhet med NVE at Tussa Kraft AS får konsesjon på erverv av fallrettighetene i Storelva i Ørstavassdraget. Konsesjonen tilrås gitt på de vilkår som er foreslått av NVE.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 får Tussa Kraft AS konsesjon på erverv av fallrettighetene i Storelva i Ørstavassdraget som er utnyttet i Vatne kraftverk på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 21. januar 1994.

5. Varanger Kraftlag A/L.

(Erverv av bruksrett og regulering av Kongsfjordsvassdraget – ny konsesjon.)

Kongelig resolusjon av 4. mars 1994.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Varanger Kraftlag A/L om tillatelse til erverv av bruksrett til vannfall og fortsatt regulering av Kongsfjordsvassdraget i tillegg til overføring av avløp fra øvre del av Julelva i Finnmark.

Innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk av 1. november 1991 lyder:

«Varanger Kraftlag A/L. Regulering og utbygging av Kongsfjordvassdraget (236.Z). Fornyet konsesjon.

Varanger Kraftlag A/L har sendt inn følgende søknad, datert januar 1989:

«Varanger Kraftlag A/L søker med dette om:

1. Etter lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 fornyelse av tillatelsene av 11. august 1939 og 24. mai 1974 til
   a. Regulering av
      - Gednjevatn ved senking 3,35 m og oppdemming 3,0 m fra naturlig vannstand på kote 225,0, en regulering på i alt 6,35 m.
      - Store og Lille Buevatn ved senking 9,0 m og oppdemming 1,0 m fra naturlig vannstand på kote 225,0, en regulering på i alt 10,0 m.
   b. Overføring av avløpet fra de øverste 25,5 km^2 av Julelvas nedbørfelt til Gednjevatn og videre sammen med avløpet fra Gednjevatn, 51,0 km^2, i alt 86,5 km^2. til Lille Buevatn.

      Nedbørfeltenes areal som nevnt ovenfor er i henhold til oppgavene i eksisterende tillatelse. Ved senere arealberegninger er samlet nedbørfelt for Gednjevatn og overført del av Julelva beregnet til 89,0 km^2.
2. Etter Lov om erverv av fall av 14. desember 1917 konsesjon til fortsatt bruksrett til fallet i Kongsfjordelva som i dag utnyttes i Kongsfjord kraftverk.

   Spørsmålet om forlengelse av avtalen om leie av fallene av 6. juni 1939 mellom Landbruksdepartementet og Varangerhalvøyas kraftselskap vil bli tatt opp med departementet, og resultatet meddelt Dem så snart det foreligger.

Søknaden omfatter etter dette fornyelse av eksisterende tillatelser til reguleringer, overføringer og utbygging i Kongsfjordvassdraget.

Eksisterende tillatelser omfatter:

1. Avtale mellom Staten v/Landbruksdepartementet og VarangerhalvøyasKraftselskap av 6. juni 1939 hvor pkt. 1 lyder:

   «Landbruksdepartementet bortleier herved til Varangerhalvøyas Kraftselskap (leieren) de staten tilhørende vann- og strandrettigheter i Kongsfjordvassdraget som er nødvendige for vassdragets regulering og utbygging.

   I leien medfølger Julelvens øvre del til i høyde med Tørvann, samt rett til å lede elvenes vannføring ut av deres leie i tunnel, kanal eller annen ledning samt andre foranstaltninger til vassdragenes regulering og utbygging. Enn videre medfølger efter statens bestemmelse grunn til damsted, oppdemming, kanal, tunnel eller annen ledning, kraftstasjon, kraftoverføringsanlegg, byggetomter, veianlegg, grustak og stenbrudd - alt med de forpliktelser staten eier samme.

   Leien er betinget av at selskapet får reguleringskonsesjon og er bindende for begge parter fra kontraktens datum og til reguleringskonsesjonens opphør, med mindre kontrakten måtte være oppsagt tidligere i medhold av bestemmelsene i pkt. nr. 2 og 7.»
2. Tillatelse for Varangerhalvøyas kraftselskap av 11. august 1939 til regulering av Kongsfjordvassdraget og overføring av Julelva. Manøvreringsreglementet ble endret ved kgl. res. av 24. mai 1952.
3. Tillatelse for Varanger Kraftlag A/L av 24. mai 1974 til regulering av Kongsfjordvassdraget og overføring av Julelva. Det gjengis pkt. 1 fra manøvreringsreglementet:

«Reguleringer:

Vatn	Reguleringsgrense		Oppd.	Senking
	Øvre kote	Nedre kote	m	m
Gednjevatn	228,0	221,65	3,0	3,35
Store og Lille Buevatn	226,0	216,0	1,0	9,0

Overføringer:

Avløpet fra de øverste 25,5 km^2 av Julelva sitt nedbørfelt overføres til Gednjevatn og føres videre sammen med avløpet fra Gednjevatn - tilsammen 86,5 km^2 - til Lille Buevatn.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.»

Varangerhalvøyas Kraftselskaps konsesjoner ble overført til Varanger Kraftlag A/L i forbindelse med konsesjonssaken om tilleggsregulering i 1974.»

I vedlegg til søknaden er gitt en relativt bred oversikt over den aktuelle reguleringens og utbyggingens omfang. Fra omtalen av forholdet til Samlet Plan og verneplan for vassdrag tas med:

«2.1 Samla Plan

Det er vurdert to alternativer i Samla Plan for videre utbygging i Kongsfjordvassdraget, se kartskisse 7. I begge alternativ forutsettes Gednjevatn regulert 1 m ekstra ved oppdemming i forhold til dagens regulering.

I alternativ A forutsettes fallet mellom Buetjern og Fossvatn, ca. 38 m, utnyttet i en stasjon i dagen, mens det i alternativ B forutsettes utnyttet et fall fra Buetjern til ca. kote 75, i alt ca. 63 m, i en stasjon i fjell. Produksjon/installasjon i de to alternativene er henholdsvis 15 GWh/3,0 MW for alt. A og 25 GWh/4,0 MW for alt. B.

Begge alternativer vurderes likt konsekvensmessig, spesielt nevnes negative konsekvenser for fisk og fiske. Alternativ A er plassert i gruppe 7, kategori 2, alternativ B i gruppe 9, kategori 3.

Berlevåg kommune går sterkt imot utbygging.

Fylkeskommunen mener skadevirkningene blir færre enn forutsatt og at en utbygging vil gi bedre vassføringsforhold for fisket enn i dag.

Fylkesmannen påpeker betydningen for forsyningssikkerheten i området.

2.2 Verneplan for vassdrag III

Kongsfjordvassdraget er ikke omtalt i noen av verneplanene I-III.

I NOU 1983:41, om verneplan III, foreslår Sperstadutvalget at Julelva gis varig vern. I proposisjonen om verneplan (nr. 89, 1984-85) tilrår både Kontaktutvalget, NVE's hovedstyre og Olje- og energidepartementet at Julelva vernes varig.

I sin behandling av verneplanen har Tana kommunestyre også tilrådet varig vern og har dessuten gjort vedtak om at at den delen som er overført til Kongsfjord som nevnt foran, tilbakeføres når konsesjonstiden er utløpt.

Det går fram av søknaden at Varanger kraftlag A/L ikke kan støtte et slikt krav, men går inn for at avløpet fra de øverste 25,5 km^2 overføres og utnyttes i Kongsfjord kraftverk som i dag.»

Videre er uttalt følgende om reguleringens virkninger for natur-, frilufts- og næringsinteresser:

«5.1 Generelt

For å klargjøre hvilke brukerinteresser og faglige interesser som er mest fremtredende i forbindelse med en eventuell forlengelse av konsesjonen, har det blant annet vært holdt et orienteringsmøte med Berlevåg kommune og fylkesmannens miljøvernavdeling. Det har også vært tatt kontakt med Økoforsk (nå Norsk institutt for naturforvaltning) og Direktoratet for naturforvaltning for å undersøke behovet for og nødvendigheten av etterundersøkelser.

Det synes å være på det rene at fisket og den betydning det har for friluftsliv og turisme er en av de sentrale interessene. I 1976 ble regulanten pålagt å utføre en fiskeribiologisk etterundersøkelse i vassdraget. Undersøkelsen ble utført av Fiskerikonsulenten i Finnmark. Rapporten er vedlagt søknaden og er også brukt som grunnlag for beskrivelse av reguleringens virkning på fisket i vassdraget, kapittel 5.4.

I 1989 vil det bli utført en ny undersøkelse i overensstemmelse med anbefaling fra Fylkesmannen i Finnmark. Rapport fra denne undersøkelsen vil bli ettersendt når den foreligger.

Virkningene av reguleringen for reindriften er vurdert av sivilagronom Loyd Villmo, se vedlegg 5.

Det er ikke funnet påkrevet å foreta etterundersøkelser for å kunne beskrive og belyse virkningene for andre aktuelle interesser. Det vurderes som tilstrekkelig å basere dette på de undersøkelser, erfaringer og den kjennskap en allerede har.

5.2 Is og klima

Kongsfjord Kraftanlegg har i alle år siden idriftsettelsen blitt kjørt helt jevnt. Vannføringen har derfor vært den samme slik at vannspeilet i elva ikke har variert noe særlig. Dette har medført at isen har lagt seg i de stille partier i elva. Over isen har så snøen lagt seg slik at mennesker og dyr vinterstid ikke har hatt problemer med å krysse elva. I Tranga som ligger i elvas øvre del og hvor der dannes kraftig stryk, er elva åpen hele vinteren. Dette var tilfelle også før kraftsatasjonen ble bygget.

Det er ikke kjent at det har vært skader ved isgang i elva, heller ikke at isforholdene har skapt problemer av noen art for hyttene og riksveien som ligger nær elva noen steder. Isleggingen på magasinene vil være påvirket av reguleringen, spesielt vil dette være merkbart om våren når magasinene er tappet ned.

Noe isfiske foregår på Store Buevatn. Reguleringen er ikke til hinder for dette.

Det er vanskelig å ha konkrete oppfatninger om eventuelle klimapåvirkninger rundt magasinene eller i Kongsfjorddalen, men ut fra utredninger som er gjort i forbindelse med andre utbyggingssaker under lignende klimatiske forhold, antas påvirkningen å være helt marginal og i praksis ikke registrerbar.

5.3 Landbruk og reindrift

Det er ingen fastboende i dalen og heller ikke jordbruksdrift.

Når det gjelder konsekvensene for reindriften, vises til eget notat, vedlegg 5. Fra konklusjonen går det fram at det vanskelig kan gjøres sammenlikninger med forholdene før reguleringen pga. den lange tiden som har gått. Reindriften har måttet tåle inngrep fra forskjellig hold med derav økende ferdsel i beiteområdene, slik at beitegrunnlaget nå synes maksimalt belastet.

En fornyelse av konsesjonstillatelsen synes imidlertid ikke å ville føre til noen foverring av situasjonen for reindriften.

5.4 Fisk og vilt

Som nevnt under 5.1 utførte Fiskerikonsulenten i Finnmark en fiskeribiologisk etterundersøkelse i vassdraget i 1976. Dette var etter pålegg fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk,(Nå: Direktoratet for naturforvaltning, DN) og med hjemmel i betingelsene for reguleringstillatelsen fra 1974. Rapporten fra undersøkelsen er lagt ved søknaden som vedlegg 4.

Nedenfor gjengis rapportens sammendrag og forslag til tiltak.

«Sammendrag

Varanger Kraftlag A/L fikk tillatelse til regulering av Kongdfjordvassdraget i 1939. Gednjejav'ri og Store og Lille Buevatn ble regulert henholdsvis 7 og 9 meter i 1939-40. I 1952 ble 25,5 km^2 av Julelvas nedslagsfelt overført til Kongsfjordvassdraget. Siste regulering fant sted i 1974 da Store og Lille Buevatn ble hevet 1 meter.

Reguleringene førte til at elvestrekningene mellom Gednjejav'ri og Buetjern og mellom Buevatn og Buetjern fikk sterkt redusert vassføring. Før reguleringen hadde laks tilgang til disse elvestrekningene. Julelvas vassføring ble redusert med 7,5% og sjørøyas beste gyteområder ble utilgjengelige.

Reguleringen synes å ha hatt liten innvirkning på fiskebestanden i Kongsfjordelva. Avkastningen ligger i dag på 1 000-1 500 kg laks, sjøørret og sjørøye. Dette er høgt, den korte elvestrekningen tatt i betraktning.

Virkningen er mer drastisk for Julelvas vedkommende. Sjørøya er forsvunnet og elva har i dag en overtallig bestand av stasjonær småørøye.

Fiskebestanden i Store og Lille Buevatn, Gednjejav'ri og Magistervatn er kvalitativt forringet. Magasinene er i dag overbefolket av mager røye, og ørretbestanden er meget sparsom. Forringelsen kan ikke ensidig tilskrives reguleringen, da utviklingen har vært tilsvarende for fiskebestanden i nabovatnene.»

«Forslag til tiltak

Elvene

Som følge av reguleringen er den lakseførende strekning i Kongsfjordelva redusert til det halve. Til tross for dette er avkastningen i elva høg. Så lenge avkastningen ikke går ned virker yngelutsetting unødvendig. Eventuell yngelutsetting bør foretas i fisketomme vatn og sideelver i vassdraget og ikke i selve hovedvassdraget.

Situasjonen i Julelva er annerledes, her har avkastningen gått katastrofalt tilbake. Elva har en overtallig bestand av stasjonær småørøye som må utryddes eller uttynnes før eventuell yngelutsetting foretas. En har liten erfaring med kulturtiltak av denne art. Julelva ville derfor egne seg godt som forsøkselv. Teoretisk ville det være mulig å rydde ut all stasjonær røye med rotenon, for så å sette ut sjørøyeyngel eller smolt. Økonomisk ville en totalutrydding være kostbar, men en uttynning av røyebestanden med rotenon ville være overkommelig.

Innsjøene

De største innsjøene i det aktuelle området er alle overbefolket av røye. En kraftig uttynning av fiskebestanden er ønskelig, men dette er meget arbeidskrevende og utgiftene til en slik uttynning står ikke i rimelig forhold til det en kan vente å oppnå (jfr. punkt 15 i reguleringstillatelsen av 24. mai 1974).»

5.5 Friluftsliv og turisme

Kongsfjorddalen er et attraktivt friluftsområde med relativt mildt klima. Det er betydelige brukerinteresser knyttet til elva og dalen, særlig når det gjelder friluftsliv, jakt og fiske. Det er i dag ca. 200 hytter i kontakt med vassdraget, og dalen er det viktigste rekreasjonsområdet for kommunens befolkning. En vesentlig del av denne utviklingen har skjedd etter at reguleringen ble iverksatt.

Konsekvensene av utbyggingen for friluftslivet gjelder i hovedsak endrede vilkår for fisket på grunn av endrede vassføringsforhold. På grunn av den gode reguleringen ville det ha vært mulig å holde igjen det meste av sommervannet til bruk om vinteren. Kraftverket har imidlertid kjørt en del sommervann i samråd med fiskeforvaltningen i vassdraget for å sikre tilstrekkelig vann i elva i tørre perioder. Reguleringen vil her kunne ha forbedret de naturlige forhold når det er ekstra tørt og lite tilsig.

5.6 Økonomiske virkninger for berørte kommuner

Kraftverket er i dag ikke skattlagt av kommunen. Det er heller ikke pålagt konsesjonsavgifter eller leveranse av konsesjonskraft. Det betales leie for bruk av fallrettighetene.

6. Forurensningsforhold

Det foreligger så vidt vites ingen omfattende analyse av vannkvaliteten i Kongsfjordelva. Det er imidlertid få forurensningskilder og liten tilførsel av forurensede stoffer til vassdraget.

I Samla Plan er planene for Kongsfjord II-utbyggingen behandlet. En eventuell utbygging er her vurdert ikke å ville «føre til forurensningsmessig konflikt» med andre brukerinteresser.

6.1 Eksisterende forurensningskilder

Riksvei 891 til Båtsfjord tangerer randen av Gednjevatn, og riksvei 890 krysser dette vannet og følger Gednjeelva og Kongsfjordelva til havet. En permanent brøytestasjon har utslipp av avløpsvann til vassdraget. I forbindelse med Kongsfjord kraftstasjon er det bygget to maskinistboliger som nyttes noen måneder i året. Avløpet fra disse blir renset i et infiltrasjonsanlegg.

Den største forurensningsfaktoren i vassdraget er de ca. 200 hyttene som er plassert i dalføret nedstrøms Buetjern. Dette området langs Kongsfjordelva er Berlevågs viktigste rekreasjonsområde. Tømming av kjemikalie-priveter har periodevis medført bakteriologisk forurensning av elva. Privet- og renovasjonsforholdene i dette hytteområdet må bedres, og kommunen vurderer bl. a. krav om biologiske doer.

6.2 Forurensningsmessige konsekvenser av kraftverksutbyggingen

Vannføringen i Gednjeelva er blitt sterkt redusert som følge av byggingen av kraftverket. Bortsett fra Rv 890, er det imidlertid ingen permanente forurensningskilder til denne elva. For vassdraget forøvrig har endrede vannføringsforhold ikke vært av slikt omfang at resipientkapasiteten er blitt nevneverdig endret. Forurensningsforholdene knyttet til hyttebebyggelsen må løses uavhengig av kraftftverksdriften.»

Gjeldende manøvreringsreglement er gjengitt i sin helhet i søknadsdokumentene. Spesielt er pekt på punkt 2, der det heter at «vannslippingen foregår etter kraftstasjonens behov». Til dette har søkeren knyttet disse kommentarene:

«Det har imidlertid vært vanlig praksis at av hensyn til laksen og laksefisket har kraftstasjonen vært kjørt i tørre perioder om sommeren for å gi tilskudd til vassføringen i elva selv om dette ikke er «etter kraftstasjonens behov».

Dette har vært avtalt fra tilfelle til tilfelle mellom elveoppsynsmannen og kraftlaget. Som tidligere beskrevet ville kraftstasjonen de fleste år ha kunnet stått for å samle vann i magasinene til vinterperioden.

Manøvreringsreglementet har forøvrig vært praktisert slik det er beskrevet ovenfor.

7.2 Vurdering av eventuelt endret reglement

Kongsfjordelva

Når det gjelder sommerkjøring av kraftverket av hensyn til fisken, er kraftlaget fortsatt innstilt på å følge den praksis som til nå har vært fulgt. En ser det slik at en formalisering av dette gjennom bestemmelser om faste minstevannføringer til visse deler av året, vil føre til tapping av vann også til tider når det ikke er nødvendig for fisken. Dette vil være sløsing med energiressursene. Det er et så pass stort restfelt som gir bidrag til vassføringen at dette ikke kan være nødvendig.

Det er kjent fra andre vassdrag at fiskeinteressene kan disponere et visst vannvolum pr. år dersom vassføringen blir lavere enn en bestemt nedre grense. Varanger Kraftlag A/L finner ikke å ville ta initiativ til at en slik bestemmelse tas inn i manøvreringsreglementet, da en mener at dagens ordning fungerer tilfredsstillende.

Gednjeelva

Det har vært framsatt tanker om å rehabilitere Gednjeelva som fiskeelv. Det vil da være nødvendig å tappe vann fra Gednjevatn. I tillegg til produksjonstapet vil dette medføre en ombygging av dammen og installasjon av fjernstyrt tappeluke for å få ut vann. Dammen er i dag ikke utstyrt med bunntappeløp. Gednjevatn er dessuten senket 3,35 m fra naturlig vannstand slik at tapping på lave vannstander ville kreve betydelig og kostbar kanalisering både oppstrøms og nedstrøms dammen, eventuelt pumping.

Etter dette vil Varanger Kraftlag av økonomiske årsaker ikke foreslå endring av manøvreringsreglementet for Gednjevatn.

Julelva

Som tidligere nevnt har Tana kommunestyre tidligere gjort vedtak om at øvre del av Julelva tilbakeføres vassdraget når konsesjonstiden utløper.

Julelva bidrar til ca. 20% av produksjonen i Kongsfjord kraftverk eller om lag 3,5 GWh pr. år. Med dette som begrunnelse vil Varanger Kraftlag motsette seg at Julelvafeltet tilbakeføres.

Magasinene

Kraftlaget går inn for at manøvreringsreglementet for magasinene opprettholdes uendret.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i tre lokalaviser. Den har vært forelagt distriktet og fagorganer under Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Søknadsdokumentene har vært lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i Berlevåg og Tana.

Berlevåg kommunestyre fattet i møte 6. mars 1990 følgende enstemmige vedtak:

«1. Ettersom Varanger Kraftlag ikke har fulgt opp lovnader om å sikre en minstevannstand i Kongsfjordselva, anser Berlevåg kommune det som absolutt nødvendig at minstevannstand på 6 kbm/s i perioden april-november, og 3 kbm/s i perioden desember-mars går inn som ufravikelig krav i konsesjonsbetingelsene.

   For å ta vare på de små men viktige gytingene som foregår i aller nederste del av Gednjeelva (Gressdammen og Stilldammen), må vannføringen i denne elva økes til minst 2 m^3/sek. i perioden april-november og 1 m^3/sek. i perioden desember-mars, målt i elvas øvre del.

   Dette tiltaket vil føre elva tilbake til det den var som lakseelv før reguleringene. En slik øking vil ha viktig plussvirkning for vannføringen i Kongsfjordelva.

   Ei beskjeden minstevannføring i Buevannselva vil kunne hjelpe denne elva tilbake til det den var før reguleringene: Ei god røyeelv, men kommunestyret vil prioritere dette tiltaket etter tiltak med Gednjeelva.

2. Konsesjonsbetingeldene bør stille krav om at hytteeierne i det berørte område gis tilbud om framføring av elektrisitet til 50% av selvkost.»

Tana formannskap fremmet i møte 4. april 1990 følgende enstemmige innstilling til kommunestyret, for øvrig i tråd med rådmannens forslag:

«1. Tana kommune har intet å innvende mot at Varanger Kraftlag A/L gis fornyet konsesjon til regulering av Kongsfjordvassdraget, herunder overføring fra det øverste nedslagsfelt til Julelva.
2. I konsesjonsvilkårene for Tana kommunes vedkommende, forpliktes Varanger Kraftlag A/L til å sette i verk tiltak for oppretting av den ødelagte fiskebestanden i Julelva.
3. Med bistand fra fiskeribiologisk fagkunnskap, innledes det umiddelbart forhandlinger med Varanger Kraftlag A/L om de tiltak som må settes iverk for fiskebestanden i Julelva, herunder fastsette tidsperioden tiltakene skal gjennomføres.»

Tana kommunestyre gikk imidlertid imot innstillingen. I møte 25. april 1990 fattet kommunestyret slikt vedtak, også dette enstemmig:

«Tana kommunestyre går imot å gi Varanger Kraftlag A/L fornyet tillatelse til å overføre Julelva til Kongsfjord Kraftverk.

Begrunnelse:

1. Da Tana kommune i 1938 aksepterte overføring av Julelvas nedbørsfelt til Gednjevatn, hadde det sin bakgrunn i to viktige forhold.
   - Tana ville for sin del bidra til å øke produksjonen av kraft i Øst-fylket i en tid med stor underdekning av kraft.
   - Tana herredsstyre ble beroliget av ekspertuttalelser om at en slik overføring ikke ville virke negativt på fiskebestanden.

   I dag vet vi at kraftdekningen er totalt endret, og dette kan best illustreres ved at Julelvas produksjonsbidrag på 3,5 GWh utgjør mindre enn 0,5 promille av Norges *overskuddskraft* i 1989! En tilbakeføring av Julelva vil derfor være betydningsløs i kraftforsyningssammenheng.

   Når det gjelder fiskebestanden, viser kommunestyret til en fiskeribiologisk etterundersøkelse i 1976 gjort av Fiskerikonsulenten i Finnmark. Fra rapportens sammendrag siterer vi:

   «. . . Reguleringen synes å ha hatt liten innvirkning på fiskebestanden i Kongsfjordelva. Avkastningen ligger idag på 1 000-1 500 kg laks, sjøørret og sjørøye. Dette er høgt, den korte elvestrekningen tatt i betraktning. *Virkningen er mer drastisk for Julelvas vedkommende. Sjørøya er forsvunnet og elva har i dag en overtallig bestand av stasjonær smårøye . . . Situasjonen i Julelva er annerledes* (enn i Kongsfjordelva - vår anmerkn.), *her har avkastningen gått katastrofalt tilbake.*» (Understrekningen er gjort av oss.)

   Sagt med andre ord: Skadevirkningene ved overføring av Julelvas øverste del er langt større enn kraftgevinsten.

2. Stortinget har gitt Julelva/Jouvlajokka varig vern i h.h.t. Sperstadutvalgets forslag til verneplan for vassdrag III. Det er meningsløst å verne Julelva *uten* å verne elvas biologiske fudament. Derfor må vernevedtaket gjennomføres *ved straks å tilbakeføre Julelva*. Dette vil være i samsvar med kommunestyrets forutsetninger i vedtak i sak 16/84:

   «Tana kommunestyre tilrår at Julelva/Jouvlajokka gis varig vern. Øvre del av vassdraget m/Tørrvatn tilbakeføres vassdraget når nåværende konsesjonstid utløper.»

   Tana kommunestyre har forøvrig ingen merknader til den øvrige del av konsesjonssøknaden.»

Finnmark fylkesting gjorde 12. desember 1989 dette vedtaket:

«Det anbefales at konsesjonen for regulering av Kongsfjordvassdraget blir gitt til Varanger Kraftlag A/L på ubegrenset tid, under forutsetning av forpliktelse til å gå inn i et fylkesomfattende energiverk.»

Fylkeslandbruksstyret i Finnmark har 7. desember 1989 uttalt:

«Fylkeslandbruksstyret har ingen innvendinger mot søknad fra Varanger Kraftlag A/L om fornyet konsesjon for Kongsfjordvassdraget, Berlevåg kommune.

Reguleringene berører ikke jordbruksinteressene.»

Landbruksdepartementet har 21. desember 1989 uttalt:

«Landbruksdepartementet har ingen merknader til Varanger Kraftlag A/L sin søknad om fornyet konsesjon.

Reguleringene berører ikke jordbruksinteresser, og en fornyelse av konsesjonstillatelsen vil ikke føre til noen endring eller forverring av situasjonen for reindriften i distriktet.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 15. august 1990 uttalt bl. a.:

«Utbyuggingen har ført til at vannføringen i Julelva ved utløpet i Tanafjorden er redusert med ca. 8%. Gednjeelva nedstrøms Gednjevatnet og Buevasselva mellom Store Buevatnet og Buetjernet bærer preg av tørrlegging i store deler av året. Nedstrøms Buetjernet er vannføringen avhengig av driften til Kraftverket.

Det er ingen fastboende eller jordbruksvirksomhet i Kongsfjorddalen. En permanent brøytestasjon ved riksvei 890 som følger deler av vassdraget, har utslipp av avløpsvann til vassdraget. To maskinistboliger som er bygget i forbindelse med kraftverket får sitt avløpsvann renset i et infiltrasjonsanlegg. I dalføret nedstrøms Buetjern er det ca. 200 hytter. Avrenning fra hytteområdet og tømming av kjemikalietoaletter har periodevis medført bakteriologisk forurensning av elva. Ved utløpet av Julelva i Tanafjorden er det bebyggelse ved Leirpollskogen og Austertana og som drenerer til elva. Det er ikke kjent om vannkvaliteten i Julelva er endret i særlig grad etter overføringen.

I vurderingen av reguleringsvirkningene på laks har Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske (LFI) observert lange strekninger av Kongsfjordelva begrodd med mose. Dette skyldes sannsynligvis at vekstforholdene for mose er bedret etter reguleringen ved at vannføringen er jevnet ut over året og flomtoppene er redusert. Jevn vannføring gir stabile vekstforhold, mens reduserte flommer gjør at substratet (steinet bunn) blir mer stabilt å vokse på.

På bakgrunn av opplysningene i søknadsdokumentene mener SFT at reguleringen av Kongsfjordvassdraget og overføringen av en del av avløpet fra Julelva ikke har medført vesentlige forurensninbgsmessige ulemper. Vi regner med at hytteeierne og kommunen inngår avtale om tømming av toaletter slik at vassdraget ikke forurenses. SFT har ingen ytterligere merknader til fortsatt regulering av Kongsfjordvassdraget og overføringen av deler av Julelva. Vi foreslår likevel at et generelt vilkår etter forurensningsloven (§ 11) om tiltak mot forurensninger tas med i en eventuell tillatelse til fortsatt regulering av Kongsfjordvassdraget.

En eller flere flommer kan redusere mosebegroingen. Vi vil ikke foreslå eget vilkår etter forurensningsloven om dette, da vi mener et vilkår i denne

forbindelse hører hjemme innen tiltak for å bedre fiskeforholdene.

Vårt forslag til vilkår etter forurensningsloven lyder:

– Reguleringsanleggets eier plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Tromsø Museum har 25. oktober 1989 uttalt:

«Da Kraftlagets søknad ikke betinger vesentlige inngrep i terrenget, har ikke Tromsø Museum noen innvendinger mot den framlagte plan. Vi vil dog gjøre oppmerksom på at det er adskillige kulturminner på det smale eidet mellom St. og L. Buevatn. Her er det bare tale om tunnelboring. Men om de videre planer skulle betinge inngrep i terrenget, f. eks. veianlegg, må vi ha saken inn til uttalelse, ledsaget av kårter i størst mulig målestokk.»

(NVEs anmerkning: Museets omtale av tunnelboring skyldes trolig at det i søknaden er opplyst at eksisterende tunnel mellom Store og Lille Buevatn - 260 m lang, tverrsnitt 4 m^2 - ikke har forutsatt kapasitet pga rasmasser og at det derfor er planlagt å renske opp tunnelen.)

Som anført i søknadsdokumentene, jfr. pkt. 5.1 foran, ville rapport om reguleringsvirkninger på fisk i Kongsfjordvassdraget bli ettersendt. Rapporten, utarbeidet av *Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske ved Zoologisk Museum*, Oslo, ble mottatt i august 1990 og herfra sendt Berlevåg kommune, fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning.

Fra rapporten tar vi med utdrag fra omtale av dagens forhold og fra forslag til minstevannføring, manøvrering og tiltak:

«Laks er den viktigste fiskearten i vassdraget, og sett i relasjon til elvas størrelse karakteriseres fangstene av laks som store (Halvorsen 1987). I perioden 1981 til 1989 var gjennomsnittsfangsten av laks 850 kg. De største fangstene ble tatt i 1994, 2 000 kg laks; de minste i 1988, 250 kg. Selv om det av og til tas laks på 10-12 kg, er gjennomsnittsvekten til laks i vassdraget lav; ca. 2 kg. Fangstene av sjørøye og sjøørret er lavere, for sjørøye varierende fra 14 til 90 kg, mens det for ørret bare foreligger tall for 1984 da fangsten var 14 kg.

I Kongsfjordfossene, ca. 8 km opp i elva, ble det i 1958 bygget to fisketrapper (se fig. 1). Før trappene ble bygget, kunne imidlertid laks passere trappene, og teoretisk gå helt opp til Gædnjajav'ri. I følge Bjerknes og Rikstad (1976) kunne ikke sjøørret og sjørøye passere trappene og fisketrappene har derfor økt elvestrekningen for produksjon av spesielt sjøørret og sjørøye. Lavere fangst ovenfor trappene indikerer imidlertid at oppvandringen forbi trappene er begrenset og at strekningen teoretisk har mindre betydning som gyte- og oppvekstområde, enn strekningen nedenfor trappene. Det er delte meninger om fisketrappenes funksjon i Kongsfjordelva. Halvorsen (1987) mener imidlertid at de fungerer tilfredsstillende.

Med bakgrunn i undersøkelsene i 1989 synes det som om rimelige mengder gytefisk når strekningen ovenfor trappene, og strekningen ovenfor anses for å ha et stort potensiale. Både ovenfor og nedenfor varierer tetthetene av fisk svært mye på lokalitetene, det samme gjør artssammensetningen av fiskebestanden. Det som idag begrenser produksjonsforholdene i vassdraget er ikke tilgang på gytefisk, men den direkte og indirekte effekt av reguleringen. Det er naturlig her å skille mellom Gædnja og Kongsfjordelva. Gædnja er uten minstevannføring og vannføringen her utgjøres i sin helhet av restfeltet nedstrøms dammen i Gædnjajav'ri.»

«De følgende forslag til minstevannføring, manøvrering og tiltak bygger på at fiskebestandene skal styrkes ved naturlig rekruttering. Nøkkelfaktoren er her minstevannføring. Imidlertid er minstevannføring en viktig faktor for regulering av vanndekket areal, driv og temperaturforholdene.

Vanntemperaturen i Kongsfjordelva er svært avgjørende for forholdene for fisk om sommeren, men vil også være viktig i overgangsperioden mellom høst og vinter. Ved lave vanntemperaturer om høsten endrer fisken adferd, og søker skjul i substratet. deretter synes fisken å være lite mobil (Saltveit og Heggenes 1989). Sammenhengen mellom vanntemperatur og vannføring i den kritiske perioden da fisken endrer adferd, er av avgjørende betydning med hensyn til manøvrering i en regulert elv. En lavere vintervannføring må iverksettes *før* fisken søker skjul i substratet, for å unngå stor dødelighet p.g.a. stranding av fisk ved Vannføringsreduksjon senere på vinteren spesielt vil dette være viktig i Kongsfjordelva.

Det er viktig at minstevannføringen om vinteren er stabil. Dersom vannføringen faller under det nivå den hadde når fisken endrer adferd og søker skjul i substratet, kan større dødelighet bli resultatet p.g.a. stranding. Spesielt mindre fisk synes å være lite mobil ved lave vintertemperaturer når den står skjult i substratet. Stabil minstevannføring vil gi økt vinteroverlevelse for fisk både i Kongsfjordelva og Gædnja.

Vanntemperaturen om høsten bør derfor avgjøre manøvreringen av vintervannføringen. Nedtrappingen av vannføringen bør begynne ved en vanntemperatur på 5-6°C og være avsluttet ved en vanntemperatur på 3-4°C.

Temperatur vil også være en viktig bestemmende faktor for sommervannføringens størrelse i Gædnja. Skal reproduksjon som nå foregår av laks årlig i Gædnja sikres, må vannføringen her være slik at den sikrer en vanntemperatur som i døgnmiddel er lavere enn 20°C og der maksimum ikke overskrider 22°C. de hydrologiske målingene som nå foregår i vassdraget vil derfor være svært avgjørende for å fastslå en endelig minstevannføring i Gædnja.

For produksjon av fisk og næringsdyr er størrelsen på det vanndekkete areal av stor betydning. På områder med substrat av stor stein er reduksjonene i vanndekket areal større enn på lokaliteter med finene substrat ved samme vannføring, fordi mye vann går mellom steinene.

Dersom sommervannføringen økes betydelig i forhold til dagens nivå, vil forholdet mellom laks og ørret sannsynligvis bli forskjøvet til fordel for laks. Laks er mer avhengig av habitatområder med høyere vannhastigheter og større dyp enn ørret (Saltveit og Heggenes 1989, Heggenes og Saltveit 1990).

Lave vannføringer vil favorisere ørret i vassdraget og i en konkurransesituasjon er dessuten ørret domi-

nerende over laks p.g.a. større aggressivitet, noe som ytterligere favoriserer ørret. Dersom sommervannføringen økes, kan dette derfor medføre at det relativt sett vil bli mer laks og mindre ørret. Økt frekvens av flommer kan også få en lignende effekt. Dette er imidlertid mer usikkert.

Oppstrøms kraftverket vil reguleringseffekter på vinterhabitat være helt avhengig av faststssatte minstevannføringer. Uten pålegg om minstevannføringer i Gædnja, vil tilgjengelig habitat være meget sterkt redusert spesielt om vinteren, noe som med stor sannsynlighet medfører redusert produksjon og økt vinterdødelighet. For produksjon av ørret kan her bygging av terskler være et effektivt, avbøtende tiltak, men neppe for laks.

Det er vanskelig å angi tidspunkt for behov for vann for å tilfredsstille oppgang og fangst. Behovet for ekstra vann og mengde vil variere med driften i kraftstasjonen om sommeren og med størrelsen på naturlig tilsig fra restfeltene. For å oppnå best mulig effekt, bør lokkeflommene nå utløpsos ved høyvann og må derfor tilpasses tidevann. Det må derfor fastsettes et fleksibelt manøvreringsreglement i fiskesesongen, der manøvreringen styres lokalt etter behov. Størrelsen på lokkeflommene bør være minst 6 m^3/s., mens vannføringen i fiskesesongen ikke må underskride 3 m^3/s., målt ved fisketrappene. Lokkeflommene bør ha en varighet på ca. 1 døgn, og være jevnt fordelt gjennom sommer og høst. Vannføringen trappes gradvis ned etter hver lokkeflom. Dersom kraftverket har vært i drift over en lengre periode, kan det være behov for en større lokkeflom.

Med bakgrunn i foreløpige vurderinger er det utarbeidet et forslag til et manøvreringsreglement som best mulig sikrer produksjon av laks, røye og ørret på elv, oppgang av fisk og utøvelsen av fisket (Tabell 10). Forslaget må betraktes som foreløpig, idet det ikke foreligger målinger av vanntemperatur og beregninger av vannføring som sikrer en ikke letal temperatur. I tillegg ville det være en fordel for fastsettelse av et manøvreringsreglement om det ble foretatt beregninger av størrelser på vanndekket areal og mengde av optimalt habitat for fisk med hensyn til vannhastighet, dyp og substrat ved ulike vannføringer.

Tabell 10. Foreløpig forslag til minstevannføringer/lokkeflom i m^3/s. og manøvreringsreglement for Kongsfjordsvassdraget.

Periode	Gædnja[1])	Kongsfjord-elva[2])
15.-30. april	1	2,5
Mai-august	1[4])	3
September-oktober ..	0,6[3])	2
November	0,3	1
Desember-15. april ..	0,3	1

[1]) Måles ved dammen.
[2]) Måles ved fisketrappene.
[3]) Gradvis nedtrapping mot stabil vintervannføring (desember-mars) avhengig av vanntemperatur. Kortvarige lokkeflommer.
[4]) Temperaturmålinger vil her bli avgjørende, spesielt maksimalverdiene. Kortvarige lokkeflommer.

For å gjennomføre ny manøvrering bør det anlegges en ordning primært for slipping av vann fra dammen i Gædnjajav'ri. Hvis det er praktisk vanskelig å anlegge uttak av minstevannføring fra Gædnjajav'ri, bør alternative vannkilder vurderes. Det tenkes her spesielt på tapping fra Lille Buevatn gjennom kanalisering og utnyttelse av mindre tjern til bekk som drenerer til Gædnja. Ved tapping herfra unngås økning i vanntemperatur gjennom grunne dammer i Gædnja umiddelbart nedstrøms Gædnjajav'ri.

Ved driftstans i kraftstasjonen bør slipping forbi eller gjennom kraftstasjonen sikres, eventuelt at gammelt elveleie gjennom Buevasselva benyttes.

For alle arter er det svært viktig at ekstreme tørkesituasjoner om sommeren unngås. Reduserte vintervannføringer vil gi redusert areal med vinteroppholdssteder for laks og ørret. Det foreligger ikke kunnskap om vinteradferd og -overlevelse i elva til å kunne vurdere betydningen av den reduserte vintervannføring, heller ikke om vinteroverlevelse er en kritisk faktor i elva. Det er viktig å unngå endringer i vintervannføring ved lav vanntemperatur. Da står laks og ørret nede i sudstratet og er mindre mobile enn ved høyere temperaturer. Vannføringsreduksjoner kan derfor medføre at fisk strander og dør. Det er derfor ønskelig å unngå betydelige endringer i vintervannføringen. Dersom minstevannføringen om vinteren skal reduseres, er det viktig at den reduseres for hele perioden med vintervanntemperaturer, slik at den forblir stabil.»

Varanger Kraftlag A/L har i brev av 10. oktober 1990 gitt sine kommentarer til de uttalelser som til den tid var innkommet. Kraftlaget tar også opp ovennevnte rapports forslag til minstevannføringer m.v.:

«Av de uttalelser som er gitt av de forskjellige høringsinstanser er det bare, så vidt vi kan se, uttalelsene fra Tana kommune angående Julelva og fra Berlevåg kommune angående Gednje-Kongsfjordelva som trenger nærmere kommentar fra oss. De andre høringsinstanser har ikke kommet med noen innvendinger mot at konsesjon kan gis som omsøkt.

Julelva

Tana kommunestyres vedtak angående Julelva foreligger under sak F-108/90 K-22/90.

Dette vedtaket er oversendt NVE av Tana kommune. Som det fremgår er dette vedtak et helt annet enn formannskapets innstilling.

Til det som er vedtatt vil vi bemerke:

Vi kjenner ikke til noen dokumenterte ekspertuttalelser fra 1938 om at en overføring av Øvre del av Julelva ikke ville ha negativ virkning på fiskebestanden. Slike eksperter var det vel heller lite av på den tiden.

I den fiskeribiologiske undersøkelse som ble gjort i 1976 antas at nedgangen i fiskebestanden skyldes reguleringen.

En vet imidlertid at i den tidsperiode reguleringen virket, er det flere vann og vassdrag i Finnmark hvor fisken er blitt borte eller sterkt forringet. Det nærmeste eksempel er Cammajåkka som også renner ut i Leirpollen.

Denne elva er ikke berørt av reguleringen, men også her er sjørøyen blitt borte.

En kjenner ikke til fangsmengden av sjørøye i Julelva før reguleringen, men samme fiskeriundersøkelse angir at tilsvarende Finnmarkselver gir ca. 300-400 kg sjørøye årlig.

Regner en 50 kroner pr. kg utgjør dette en fangstverdi på ca. 15-20 tusen kroner.

Øvre del av Julelvas bidrag til kraftproduksjonen er ca. 3,5 GWh, (20% av totalt) og utgjør med en pris på 20 øre/kWh ca. 700 tusen kroner pr. år.

Påstanden i kommunestyrets vedtak om at skadevirkningen på fisket er langt større en kraftgevinsten synes således noe overdrevet.

De andre forhold, så som endring av grunnvannet, reguleringens virkning på fjorden, vurdering av mulige andre årsaker til endring i fiske, som nevnt i Fylkesmannens brev av 24. november 1989 til Tana kommune, finner vi det ikke regningssvarende å utrede nærmere. Hver av disse tingene, og alle momenter samlet, vil kreve meget omfattende og kostbare undersøkelser, og resultatet av slike undersøkelser vil være meget usikre.

Vi har latt vår konsulent simulere vannføringen i elva over året før og etter utbyggingen, slik som antydet i brev av 21. mars 1990 fra Fylkesmannen til oss. Simuleringen er gjort for år med våt, middels og tørr sommer.

Som det fremgår av disse simuleringene er vannføringen til fjorden i liten grad influert av reguleringen. Det er langt større variasjoner mellom vått og tørt år selv før reguleringen.

At de små endringer som skyldes reguleringen skal ha noen innflytelse på vannutskifting i fjorden eller endring i sedimentering på terskelen synes meget usannsynlig. Dette gjelder også grunnvannstanden.

En viss flomdempning er det, og dette bør vel ansees som et pluss for de som bor langs elva.

Vedtaket om varig vern av Julelva gjelder den gjenværende del av elva, noe som også ble bekreftet av overing. Gudal på folkemøtet i Tana den 9. november 1989.

Utfra ovenstående, og den begrunnelse at bidraget fra øvre del av Julelva utgjør ca. 20% av kraftproduksjonen, vil vi opprettholde vår søknad om fornyet konsesjon som innsendt. De antydede utregninger/undersøkelser vil være meget kostnadskrevende, og vi finner det ikke riktig å foreta flere utredninger.

Kongsfjordvassdraget

Under formannskapssak 10/90 har Berlevåg formannskap den 17. januar 1990 gitt sin uttalelse til konsesjonssøknaden (vedlegg). I tillegg til pkt. 1 i rådmannens forslag stilles det krav om minstevannføring i Gednjeelva på 2 m³/sek. i perioden april-november og 1 m³/sek. i perioden desember-mars, målt i elvas øvre del.

Vi har bekostet en fiskeribiologisk undersøkelse utført av Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske (LFI) i 1989. Resultatet foreligger i Rapport nr. 121. I denne rapporten er fremsatt et foreløpig forslag til minstevannføring i Gednje-elv slik:

15.-30. april	1,0	m³/sek.
Mai-august	1,0	m³/sek.
September-oktober	0,6	m³/sek.
November	0,3	m³/sek.
Desember-15. april	0,3	m³/sek.

Som det fremgår av bilag 19 i vår konsesjonssøknad, vil disse minstevannføringer ikke føre Gednjeelva tilbake til det den var, bortsett fra førstnevnte periode som blir bedre, og august måned i tørre somre, som også blir bedre.

Vi har latt vår konsulent regne på konsekvensene av dette kravet. Det viser seg at den totale vannmengde som må slippes fra Gednje blir ca. 20 mill. m³, noe som utgjør ca. 3,2 GWh i tapt produksjon. Dette er ca. 18% av kraftverkets årsproduksjon til en kapitalisert verdi i størrelsesorden 10 mill. kroner.

I tillegg til dette tapet kommer en kostbar utbygging som må omfatte etablering av tappeluke med kanal både oppstrøms og nedstrøms dammen og ligge så dypt at den får tilstrekkelig kapasitet for de aktuelle vannføringer, også med nedtappet magasin. For å komme frem til et kostnadsoverslag for dette, må en foreta ganske omfattende oppmålinger og utarbeide et forprosjekt. Dette vil koste ganske meget, og vi er ikke innstilt på å gjøre dette. Selv uten et forprosjekt kan en anslå tappemuligheten til å bli i millionklassen.

Berlevåg formannskaps brev til minstevannføring ligger langt utover de vannføringer man hadde før reguleringen om vinteren, og sommeren i tørre år.

Vi vil utfra ovenstående avvise krav om minstevannføring i Gednjeelv, da kostnaden med anlegg av tappemulighet og verdien av tapt produksjon langt vil overstige den samfunnsmessige gevinst som er mulig, men usikker, bedring av fisket i Kongsfjordelven vil gi. Det samme synspunkt har vi på kravet om minstevannføring i Buevannselva.

Når det gjelder minstevannføringen i selve Kongsfjordelven er kravet i formannskapets vedtak pkt. 1 også langt over de vannføringer en hadde i middels og tørre somrer i sommerhalvåret, og under alle forhold i vinterhalvåret. Så mye vann finnes ikke i nedbørsfeltet.

Rapporten fra LFT foreslår følgende minstevannføringer:

Perioden	15.-30. april	2,5	m³/sek.
	mai-august	3,0	m³/sek.
	september-oktober	2,0	m³/sek.
	november-april	1,0	m³/sek.

Med henvisning til bilag 21 i søknaden ser en at den første perioden trenger tilleggstapping i tørre år. Dette kan lett gjøres ved å kjøre stasjonen i disse to uker. Den andre perioden trenger en å kjøre stasjonen 2-3 uker i somrer med middels nedbør, og i tørre somrer må stasjonen kjøres de fleste uker. Men da har en også forbedret minstevannføringen betraktelig utover den en hadde i tørre somrer før reguleringen.

I høst- og vintertiden er minstevannføringen mye større etter enn før reguleringen.

Vi kan akseptere den minstevannføring som er foreslått av LFI. Forutsetningen er at minstevannføringen måles ved vannmerke 2546-O hvor det er installert moderne måleutstyr. Hittil har minstevannføringen vært vurdert skjønnsmessig av oss og fiskerioppsynet, og her ligger nok kilden til rådmannens påstand om at vi ikke har fulgt opp lovnaden om å sikre en minstevannføring i elven. En udiskutabel måling fjerner denne uoverensbestemmelse.

Vi har i dag to problemer med å sikre en minstevannføring til enhver tid på året:

Det ene tilfellet er at stasjonen ikke kan kjøres på grunn av reparasjoner eller planlagt vedlikehold av stasjonens aggregater eller elektriske anlegg. I disse tilfeller vil luken i Buevannet være åpen og røret fylt. For å kunne slippe det nødvendige vann, trenger vi å utvide den eksisterende forbitapning til forbislipningsrør med ventil diameter 200-300 mm.

Det andre tilfellet er når arbeid skal utføres på vannveien og røret må tappes ned. Dette er svært sjelden, i hvert fall av noen varighet, og forekommer ved sandblåsing og maling av røret, reparasjon av varegrinder, opprydding i tunnel. Disse arbeider

ble utført i 1987-88, og vil ikke gjentas før om 12-15 år. Ved slike arbeider har en i dag ikke en mulighet til å slippe vann ved behov for å opprettholde minstevannføringen. Disse arbeider gjøres om sommeren når Gjednedammen er full.

Et tapperør gjennom Gjednedammen vil kunne løse problemet og til en rimelig kostnad, av vår konsulent anslått til ca. 100 000 kroner.

Med disse forholdsvis beskjedne investeringer vil minstevannføring i Kongsfjordelva kunne gjennomføres under alle forhold, og bør kunne aksepteres av alle parter.

Vi har i de senere år investert flere millioner kroner i fornyelse av stasjonens elektriske anlegg, ombygging for fjernstyring av stasjonen, installering av utstyr for fjernmåling av nivå i magasinene store Buevann og Gednje. Dessuten har vi sandblåst og malt rørgaten ut- og innvendig, skiftet ut rørbruddsventil, og rensket opp alle tunneler, inkludert nytt anlegg for bjelkestengsel i Lille Buvann. Det er foretatt omfattende reparasjoner på dammen i Gednje og flomløpet i Julelva.

Alle disse investeringene er gjort under forutsetning av at kraftverket skal drives videre med sin nåværende ytelse, og vi har på denne måten oppfylt kravene om at kraftverket ved hjemfallstidspunktet skal være i full driftsmessig stand.

Dersom kravene fra Tana og Berlevåg kommuner skal imøtekommes betyr det en reduksjon i kraftverkets produksjon på ca. 40%.

Vi har ikke kunnet forestille oss en slik utvikling, og oppfyllelse av slike krav vil kunne danne presedens ved hjemfall av kraftverk over det ganske land, noe som vil føre til en rasering av norsk vannkraftproduksjon.»

Berlevåg formannskap fattet 22. november 1990 følgende enstemmige vedtak:

«1. Berlevåg formannskap krever at fastsettelse av manøvreringasreglement/minstevannføringer for Kongsfjordvassdraget utsettes inntil en grundigere, oppfølgende og utvidet undersøkelse er gjennomført. Innhenting av temperatur- og vannføringsdata må inngå i en slik utvidet undersøkelse. I tillegg må beregninger av størrelse på vanndekket areal og mengde av optimalt habitat for fisk m.h.t. vannhastighet, dyp og substrat ved de ulike vannføringer foretas. Vurdering av rekresjonsverdi for vassdraget som ei god og produktiv lakseelv må også tillegges større vekt. Undersøkelsen må gå over minst 2 år. I forskningsperioden må kravene til minstevannføring i pkt. 2 oppfylles.

   Til pkt. 1: Konsesjon gis ikke før undersøkelsesperioden er over.
2. Subsidiært vil Berlevåg formannskap kreve at minstevannstand på 6 m^3/sek. i perioden april-november, og 3 m^3/sek. i perioden desember-mars går inn som ufravikelig krav i konsesjonsbetingelsene.

   Vannføringen i Gednjeelva må økes til minst 2 m^3/sek. i perioden april-november og 1 m^3/sek. i perioden desember-mars, målt i elvas øvre del.

   Ei beskjeden minstevannføring kreves også i Buevannselva.
3. Konsesjonsbetingelsene bør gi hytteeierne i det berørte området tilbud om framføring av elektrisitet for 50% av selvkost.
4. Det tas forbehold om at Berlevåg kommune vil kreve skattlegging av Kongsfjord kraftverk i form av konsesjonskraft, konsesjonsavgift og/eller reguleringsavgift.»

Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 7. mars 1991 gitt følgende oppsummering og konklusjon:

«Innvirkning på fisket er den viktigste konsekvensen av reguleringen.

Reguleringen er i et viktig friluftslivsområde. Fiske og småviltjakt er vesentlig for friluftslivet.

Konklusjon

Ved fornyelsen av konsesjonen er det viktigste forholdet hvilke vilkår som skal støttes av hensyn til laksebestanden. Kravene om minstevassføring og utprøving av minstevassføringer må følges opp. Samtidig må det utføres undersøkelser på fisk, temperatur og vanndekket areal for å se på virkningene av vasslippinga.

Dersom minstevassføringa kan ha betydning for vadefugler langs Gednjeelva må den også vurderes i forhold til vaderne. Det kan da bli aktuelt med undersøkelser.

Forslag til vilkår

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sørge for at forholdene i Kongsfjordvassdraget og andre vassdrag som er berørt av utbyggingen er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak.
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres.
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringene forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres, direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan

være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

V

Fra og med det år konsesjonene er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til hver av kommunene Berlevåg og Tana et årlig beløp på kr. 20 000 til opphjelp av fisk. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene.

VI

Alle vilkår forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Krav om tillegg til manøvreringsreglementet

Det skal slippes minstevassføringer i Gednjeelva og Kongsfjordelva. Minstevassføringene skal endelig fastlegges etter en prøveperiode på 5 år.

Følgende minstevassføringer skal slippes i prøveperioden:

Gednjeelva

- vårflommen-30. september: 1,0 m^3/s.
- 1. oktober-31. oktober (nedtrapping i perioden): 1.0-0.3 m^3/sek.
- 1. november-vårflommen: 2 m^3/s.

Kongsfjordelva

Følgende minstevassføringer må slippes i prøveperioden:

- vårflommen-30. september: 4,0 m^3/s.
- 1. oktober-28. februar: 3,0 m^3/s.
- 1. mars-vårflommen: 2 m^3/s.

Vårflommen inntreffer vanligvis i perioden 20. mai-1. juni.»

Varanger Kraftlag A/L har 15. mars 1991 kommentert de siste uttalelsene slik:

«Berlevåg kommune F.sak nr. 219/30:

Under pkt. 1 i sitt vedtak krever Formannskapet at konsesjon ikke gis før ytterligere fiskeribiologiske undersøkelser med varighet av minst 2 år er utført.

Vi kan ikke se hensikten med å foreta ytterligere undersøkelser av Kongsfjordelva, da vi er i stand til å oppfylle kravene om en minstevannføring både sommer og vinter. Disse minstevannføringer gir bedre forhold i elva nå enn før utbyggingen, se de simulerte vannføringer utført av vår konsulent og vedlagt konsesjonssøknaden.

Tilbakeføring av Gednjeelven til forholdene før reguleringen har vi tidligere kommentert i vårt brev av 10. oktober 1990 og tilbakevist.

Det programmet for undersøkelser som er angitt av Zoologisk Museum ved Universitetet i Oslo har etter vår mening mere preg av rent forskningsarbeide, og dette er det helt urimelig å belaste et kraftanlegg av denne størrelse.

Formannskapets krav om minstevannføring under pkt. 2 (som også skal gjelde i forskningsperioden) er som før påpekt urealistisk, da det ikke finnes så mye vann i nedslagsfeltet over året.

Til pkt. 3:

Som tidligere påpekt er samtlige hytter i området satt opp etter at utbyggingen er foretatt, og pågår ennå. Dette viser at utbyggingen ikke har hatt noen negativ betydning for området som rekreasjonsområde. Det er derfor etter vår oppfatning ikke noe grunnlag for at disse hytteeiere kan påberope seg noen særbehandling i forhold til alle andre abonnenter i vårt store forsyningsområde.

Nytt pkt. 4 blir på vanlig måte ivaretatt av gjeldende lovgivning.

Direktoratet for Naturforvaltning

Uttalelse av 7. mars 1991

DN konkluderer også med at det viktigste er å ta vare på laksestammen. Dette er vi ikke uenig i, men vi mener at Gednjeelva i denne forbindelse holdes utenfor. Det er forholdene i Kongsfjordelva som er av betydning, og disse forhold kan etter vår mening taes tilfredssatillende vare på med en fornuftig og praktisk gjennomførbar minstevannføring. Når stasjonen er driftsklar er dette ikke noe problem, og i vårt brev av 10. oktober 1990 har vi skissert hvordan forholdene kan mestres under stans ved arbeide på aggregater eller vannvei.

I tillegg til krav om minstevannføringer har DN satt opp forslag til vilkår i 6 hovedpunkter.

Kommentarer til disse punkter:

Pkt. I a. Dette punktet er unødvendig.

Forholdene i Konngsfjordelva taes vare på ved minstevannføring her. Tilbakeføring av Gednjeelva til lakseelv avvises.

I b. Også unødvendig. Begrunnelse som I a.

I c. Som I b.

I d.Som I b.

Pkt. II. Etter 46 års regulering av vassdraget har plante- og dyrelivet stabilisert seg. Dette vilkår ansees derfor som unødvendig.

Pkt. III. Friluftslivets bruk- og opplevelsesmuligheter har også funnet sin form i den tid reguleringen har vært foretatt. Dette altså et unødvendig spesifisert vilkår.

Pkt. IV. Dette vilkår har form av pålegg om forskningsoppdrag av ren generell karakter. Det er helt urimelig at kraftanlegg av denne størrelse skal pålegges slike kostnader. Slike pålegg vil umuliggjøre bygging og drift av småkraftverk.

Pkt. V. Dette har vi gjort i alle år og kan gjerne fortsette med det, som et bidrag til elveoppsyn m.v.

Pkt. VI. utgår sammen med ovennevnte vilkår.

Manøvreringsreglementet

Som tidligere nevnt avviser vi bestemt krav om minstevannføring i Gednjeelva.

DNs krav om minstevannføring i Gednjeelva fører til et produksjonstap på 2,49 GWh som utgjør ca. 14% av midlere produksjon, og representerer kr. 620 500,– pr. år med en pris av 25 øre/kWh.

Tilleggskostnadene med å etablere et vannslipp er redegjort for i vårt brev av 10. oktober 1990.

Minstevannføringskravet i Kongsfjordelva fra DN ligger over det som er foreslått av LFI i rapport nr. 121, og synes noe tilfeldig.

Det er heller ikke angitt hvor denne vannføring skal måles. En må her ta i betraktning at av det totale nedslagsfelt for Kongsfjordelva er det bare ca. halvparten som er regulert. Minstevannføringen må ta med det aktuelle uregulerte feltet i forhold til hvor

vannføringen måles, slik at dette sammen med slipp gjennom kraftstasjonen utgjør de ønskede vannmengder.

I vårt brev av 10. oktober 1990 har vi akseptert den minstevannføring som er foreslått av LFI og også angitt målested. Vi har også redegjort for hvordan vi kan løse problemet med stans i anlegget på en rimelig måte. Det er etter vår mening denne løsning som bør legges til grunn ved konsesjonsbetingelsene.

Generelt:

Kongsfjordreguleringen har eksistert siden 1946. Ved etablering av anlegget åpnet veibygging opp gjennom Kongsfjorddalen for utnyttelse av dette område for rekreasjon. Området har hele tiden vært og er fortsatt meget attraktivt, og benyttes flittig til fiske, jakt, bærplukking og generelt friluftsliv.

Kongsfjordelva har hele tiden bevart sitt ry som en god fiskeelv, og dette er vel det beste bevis på at reguleringen ikke har forringet elva og fortsatt ikke vil gjøre det.

Det har vært noen problemer med minstevannføring vår og sommer i de senere år p.g.a. omfattende vedlikeholdsarbeider på vannveien.

Som påpekt kan en unngå dette for fremtiden med forholdsvis små investeringer.

Overføring av endel av nedslagsområdet for Julelven, sammen med reguleringen for øvrig gjør at en kan mestre vannføringen ved tørre år bedre nå enn før reguleringen ble etablert. Dette må betraktes som en gevinst for Kongsfjordelva som fiskeelv, og må sees i sammenheng med at den produserende delen av vassdraget som Gednjeelva utgjør er blitt noe forringet.

Vi anser det derfor som unødvendig å fortsette med kostbare undersøkelser av forskningsmessig karakter. Vi kan forstå DNs ønske om å få gjennomført slike undersøkelser generelt, men finner det urimelig at et kraftanlegg av denne ringe størrelse skal pålegges å finansiere slikt.

Turbin og generatoranlegg er nå 46 år gamle og det er benyttet utstyr av kvalitet fra krigstiden og like etter. Nylig generatorhavari avdekket at en ikke kan regne med noe særlig gjenlevende tid på disse.

Dette betyr at vi står foran store investeringer dersom kraftanlegget fortsatt skal produsere, og rentabiliteten av anlegget blir da straks en helt annen enn tidligere angitt.

Ut fra dette vil pålegg som reduserer produksjonskapasiteten være avgjørende for om vi fortsatt ønsker å opprettholde kraftproduksjon i vassdraget.

Vi håper med dette og vårt brev av 10. oktober 1990 å ha klargjort vårt syn tilstrekkelig for Deres behandling av saken.

dersom det er ønskelig vil vi gjerne at innstillende myndighet foretar en befaring på anlegget sommerstid, noe som også gir mulighet til utdypende drøftinger på stedet.»

NVE vil bemerke:

Varangerhalvøyas Kraftselskap fikk ved kgl. res. 11. august 1939 tillatelse til regulering av Kongsfjordvassdraget og til overføring til dette av avløpet fra øvre del av Julelva. I forbindelse med gjenoppbygging av anleggene etter krigen ble en planendring vedrørende reguleringene godkjent i 1952. Tillatelse til en mindre tilleggsregulering av inntaksmagasinet Buevatn ble gitt i 1974, samtidig som konsesjonen ble overført til nåværende eier, Varanger Kraftlag A/L (VK). Laget er et andelslag der 36% av andelene eies av de sju kommunene i området, mens resten tilhører enkeltpersoner og bedrifter i de samme kommunene.

Konsesjonen løp ut 11. august 1989, og VK har søkt om tillatelse til fortsatt regulering i samme omfang som før. Videre er søkt om bruksrettskonsesjon for det aktuelle fallet, - tidligere har utbyggingen vært basert utelukkende på en leieavtale med staten. VK har fra Finnmark jordsalgskontor fått tilsagn om avtale om fortsatt leie av fallrettigheter i Kongsfjordelva og Julelva. Selve avtalen vil imidlertid ifølge tilsagnet først bli utstedt når konsesjon er gitt, og den vil følge konsesjonen hva angår varighet.

I den tidligere konsesjonen var det på vanlig måte tatt inn vilkår om at staten ved konsesjonstidens utløp kunne kreve reguleringsanleggene avstått uten vederlag. Spørsmålet om staten skulle fremme et slikt krav, har vært forelagt Statkraft, som ikke vil tilrå dette. NVE kan heller ikke se noen grunn til å gripe inn i de bestående forholdene.

Kongsfjord kraftverk utnytter fallet mellom Buevatn og Buetjern i Buevasselva, en gren av Kongsfjordelva. Avløpet fra Gednjevatn i den andre hovedgrenen (Gednjeelva) er ført over til Buevatn sammen med avløpet fra Julelva. Gednjevatn er demmet opp 3 m og senket 3,35 m (ca. 33 mill. m^3), - Buevatn demmet 1 m og senket 9 m (ca. 55 mill. m^3). Samlet magasininnhold tilsvarer nær 80% av årlig tilløp.

Julelva-overføringen ligger i Tana kommune, - reguleringsmagasinene og utbyggingen for øvrig i Berlevåg kommune.

Av de innkomne uttalelsene går det klart frem at det eneste felt som er kontroversielt, er fiske, og i den forbindelse spesielt slipping av minstevannføring.

Uttalelsene i denne sammenheng kan kort oppsummeres slik:

Tana kommunestyre går enstemmig inn for at Julelva må tilbakeføres, - selv om et likeså enstemmig formannskap 14 dager tidligere hadde anbefalt fortsatt overføring. Berlevåg kommune har i en første uttalelse krevet betydelige minstevannføringer både i Gednjeelva og i hovedvassdraget. Etter at søkeren hadde lagt frem rapport om fiske, har kommunen opprettholdt kravet, men i tillegg krevet at nytt reglement ikke blir fastsatt før ytterligere omfattende undersøkelser er blitt gjennomført. Også DN har ment at det må fastsettes minsrevannføringer, i første omgang for en prøveperiode på 5 år.

I det følgende vil vi gå noe nærmere inn på kravene for de forskjellige vassdragsavsnitt.

Kongsfjordelva (hovedelva)

Berlevåg kommune har her krevet minst 6 m^3/s i de åtte månedene april - november, 3 m^3/s i de øvrige fire. DNs krav er 4 m^3/s fra vårflommen (antatt 1. juni) og ut september, deretter 3 m^3/s i fem måneder til ut februar, og 2 m^3/s i de siste tre månedene. Ber-

levågs og DNs krav tilsvarer på årsbasis henholdsvis 5,0 m^3/s og 3,1 m^3/s. Til sammenligning er det i fiskerapporten fra 1990 foreslått minstevannføringer som tilsvarer 1,9 m^3/s.

Verken kommunen eller DN har sagt noe om *hvor* minstevannføringene skulle måles. DN har imidlertid opplyst at direktoratet har bygget på uttalelse fra fylkesmannens miljøvernavdeling (uttalelsen følger saksdokumentene), og i denne er målestedet fastlagt til NVEs vannmerke 2546-0 Kongsfjordfoss. Vi legger derfor dette til grunn for de videre vurderingene.

Vannmerkets nedbørsfelt er i dag 234 km^2, men da er overføring fra Julelva med 28 km^2 inkludert. Av det øvrige utgjør Gednjevatns felt 61 km^2, Buevatns 47 km^2, mens 98 km^2 er uregulert. *Normalt* avløp fra naturlig felt utgjør 5,36 m^3/s. I ugunstige år vil det uten videre være klart at det ikke vil være mulig å etterleve Berlevågs krav, dersom en baserer seg på vassdragets eget avløp. Kravet kan derfor bare karakteriseres som helt urealistisk.

Når det gjelder DNs krav, er dette i og for seg gjennomførbart, men da vil en vesentlige del av magasinkapasiteten være oppbrukt utelukkende til dette formål. Det ville følgelig bli lite igjen til det magasinene egentlig skulle nyttes til, - nemlig å skaffe driftsvann når det var behov for dette i produksjonssammenheng.

Vi finner grunn til å peke på at det i den første av de to fiskerapportene som foreligger, er uttalt av fiskerikonsulenten i Finnmark i 1976 at reguleringen synes å ha hatt liten innvirkning på fiskebestanden. Avkastningen av laks, sjøørret og sjørøye med til sammen 1 000–1 500 kg pr. år blir karakterisert som høy. I den nyeste utredningen fra 1989 betegnes fangstene av laks i 1980-årene som store – med gjennomsnittlig 850 kg pr. år, maksimalt 2 000 kg.

På bakgrunn av slike uttalelser finner vi det lite rimelig å pålegge konsesjonæren vilkår som vil virke sterkt ødeleggende på vassdraget som kraftressurs. På den annen side finner vi det uten videre på sin plass å sikre fiskeinteressene minst like gode forhold som de til denne tid har hatt.

Gjeldende konsesjonsvilkår vedrørende fisk har bestemmelser om utsetting av yngel og/eller settefisk, om uttynning av fiskebestanden og om bekostning av fiskeribiologiske undersøkelser, men ingen pålegg om vannslipping. I manøvreringsreglementet er det som tidligere anført bare tatt hensyn til kraftverkets behov.

Når resultatet for fisk likevel er blitt bra, må dette etter NVEs syn delvis tilskrives at kraftverket ifølge søknaden har vært kjørt jevnt vinterstid og at driften også om sommeren har vært tilpasset fiskeinteressenes ønsker. Selv om ikke noe tyder på at VK vil endre denne praksis, vil vi tilrå at fremtidig tapping formaliseres i et nærmere fastlagt reglement med minstevannføringsbestemmelser. Omfanget av vannslippingen foreslås som i LFIs utredning, - et omfang VK har uttalt kan aksepteres. I tillegg forutsetter vi at det blir tatt inn vilkår om tiltak som gjør det mulig å opprettholde tilstrekkelig vannføring om kraftverket av forskjellige grunner skulle falle ut.

Gednjeelva

Berlevågs krav er her 2 m^3/s i månedene april - november og 1 m^3/s i resten av året. Kommunen forutsetter at vannføringene skal måles i øvre del av elva, hvilket betyr at alt må slippes fra Gednjevatnmagasinet. DNs krav går ut på 1 m^3/s i måneden juni - september, nedtrapping til 0,3 m^3/s i løpet av oktober og deretter 0,3 m^3/s resten av året. Kravene utgjør på årsbasis henholdsvis 1,7 m^3/s og 0,6 m^3/s. Når normalt avløp fra Gednjevatns eget felt bare er 1,58 m^3/s, sier det seg selv at kommunens krav heller ikke her lar seg etterleve.

Vannslipping med sikte på forholdene i Kongsfjordelva - som omtalt ovenfor - utelukket ikke at vannet først kunne nyttes i kraftverket. I motsetning til dette vil all slipping til Gednjeelva bety rent produksjonstap. Men også på andre måter stiller vannslipping i Gednjeelva seg vesentlig ugunstigere. Av Gednjevatns totale reguleringshøyde på 6,35 m er over halvdelen senkning. Et ubetinget krav om slipping innebærer derfor at det må gjennomføres store kanaliseringsarbeider såvel ovenfor som nedenfor dammen, i tillegg til at det i tilknytning til dammen må installeres tappeluke. Vi har ikke noe å bemerke til VKs anførsel om at det her kan dreie seg om tiltak i millionklassen.

Etter vårt syn vil det ikke være rimelig forhold mellom på den ene siden investeringer av en slik størrelsesorden og tilhørende verdi av produksjonstap i kraftverket, og på den annen side mulige fordeler ved forbedrede forhold for fisk i Gednjeelva. Vi kan derfor ikke tilrå pålegg om minstevannføringer i denne del av vassdraget.

Julelva

Tana formannskap hadde ikke noe å innvende mot at Julelva fortsatt ble overført, forutsatt at det ikke ble tatt inn vilkår vedrørende fiske. Kommunestyret gikk likevel enstemmig imot overføring. Kommunestyret har begrunnet avslaget med at Julelvas produksjonsbidrag - 3,5 GWh - er uten betydning for kraftdekningen i dagens situasjon, at skadene for fiske har vist seg å bli større enn det var grunn til å tro da overføringen ble gjennomført, og at Stortingets vedtak om vern av Julelva vil være uten mening hvis ikke øvre del av vassdraget føres tilbake.

Vi mener at ingen av begrunnelsene er relevante.

Selv om det de siste år har vært et visst kraftoverskudd på landsbasis, har dette sin årsak dels i tilsigsforholdene, dels i konjunkturforholdene for kraftkrevende industri. Strømforbruket til alminnelig forsyning (temperaturkorrigert) har vært jevnt stigende, og det er derfor lite som tyder på at det tilfeldige overskuddet vil bli av langvarig karakter.

Den del av Julevas nedbørsfelt som er overført, utgjør ifølge Vassdragsregistrets kartbok 26,5 km^2, mens elvas felt ved utløpet i fjorden er på 341,9 km^2. Spesifikt avløp fra det overførte feltet kan riktignok antas å være noe høyere enn i den øvrige delen, men overføringen vil likevel ikke utgjøre mer enn anslagsvis 10-12 % av naturlig avløp. Det er neppe grunn til å tro at en såvidt liten reduksjon skulle være utslagsgivende når det gjelder det forhold at sjørøye er forsvunnet fra vassdraget og at stasjonær smårøye er blitt overtallig. For øvrig ble det under et åpent møte i Austertana i november 1989, der også NVE var representert, bekreftet at sjørøya var forsvunnet også fra andre vassdrag i distriktet, - vassdrag som ikke var regulert. Endelig vil vi tilføye at DN i NOU 1983:44 vedr. forhold i midlertidig vernede vassdrag uttalte at det aldri har vært fangst av laks eller sjørøye av betydning i Julelva.

Stortingets vedtak om varig vern av Julelva bygger på bl.a. St.prp. nr. 89 for 1984-85 (Verneplan III). I NOU 1983:41, som ligger til grunn for proposisjonen, er det på s. 170 uttalt at det ikke foreligger konkrete utbyggingsplaner for Julelva, samtidig som det er gjort rede for den gjennomførte overføringen. Av proposisjonens tabelloversikt s. 54 går det likeledes frem at vernet av Julelva ikke omfatter kraftpotensiale. Det må derfor anses på det rene at Stortinget var kjent med situasjonen og at vernet følgelig ikke gjelder den eksisterende overføringen.

Konklusjon

NVE tilrår av VK gis tillatelse til fortsatt regulering av Kongsfjordvassdraget og overføring av avløp fra øvre del av Julelva. Tillatelsen foreslås gitt på vilkår - og med reglement - i samsvar med vedlagte utkast.

Som vanlig når konsesjonæren er enerådende i vassdraget, foreslår vi at konsesjonsvilkårene for regulering og erverv (bruksrett) slås sammen. Vilkårene er utformet ut fra det faktiske forhold at anleggene forlengst er fullført. Til enkelte av postene har vi følgende kommentarer:

Konsesjonstid, post 1

Kommunal eierandel i VK er så lav at laget ikke oppfyller vilkårene for å få konsesjon på ubegrenset tid. Vi vil derfor anbefale at konsesjonstiden settes til 60 år, men likevel begrenset til den tid leieavtalen står ved lag. Som nevnt ovenfor er leietiden koblet til konsesjonstiden, men avtalen er ennå ikke utformet, og vi går ut fra at den vil inneholde forbehold om oppsigelse ved evt. avtalebrudd e.l.

Konsesjonsavgifter, post 2

Ingen av de to kommunene har kommet med konkrete krav om avgifter.

I VKs konsesjon fra 1974 er fastsatt avgifter såvel til staten som til kommuner på kr 0,10 pr. nat.hk., men i post 2 i vilkårene heter det at plikten til å betale avgifter ikke gjelder så lenge kraften benyttes til å dekke de deltagende kommuners behov for alminnelig forsyning. Denne bestemmelse ble opprinnelig tatt inn i Varangerhalvøyas Kraftselskaps konsesjon i 1939 i henhold til daggjeldende § 11 pkt. 7 i vassdragsreguleringsloven. I 1974 var dette punkt opphevet, men både Hovedstyret og Departementet fant liten grunn til å endre ordningen for resten av konsesjonstiden. Hjemmel for denne avgjørelsen var lovens § 11, pkt. 6, som gir Kongen adgang til å nedsette eller ettergi avgiftene for et bestemt tidsrom.

De hensyn av økonomisk art som må ha ligget til grunn for avgiftsfritak i 1939 i forbindelse med kraftutbyggingen, kan ikke lenger antas å være til stede, nå når anleggene er nedbetalt og utgiftene stort sett består av rene drifts- og vedlikeholdskostnader. Vi finner det derfor rimelig at de to direkte berørte kommunene på vanlig måte blir tilgodesett fremfor de andre deltakerkommunene og øvrige medlemmer i kraftlaget.

Samlet kraftinnvinning i Kongsfjord kraftverk utgjør ca. 3 100 nat.hk., - herav ca. 2 900 nt.hk. økning ved regulering og overføring.

Vi foreslår at årlig avgift til kommuner fastsettes til kr 20,00 pr. nat.hk., til staten kr 6,00 pr. nat.hk.

Videre tilrår vi at de to kommunene tildeles næringsfond som andel i den fortsatte verdiskaping på kraftlagets hånd. Berlevågs andel foreslås satt til kr 2 mill., Tanas til kr 0,2 mill.

Naturforvaltning, post 8

Posten er i sin helhet som foreslått av DN, bl.a. med plikt for konsesjonæren til å innbetale til hver av kommunene Berlevåg og Tana kr 20 000 til et fond til opphjelp av fisk.

Forurensning, post 9

Posten er i alt vesentlig i samsvar med SFTs forslag.

Sikring av minstevannføring, post 13

Under omtalen av kravene til minstevannføring sluttet vi oss til det forslag som LFI la frem i sin utredning. Vi regnet da med at det ville bli tatt inn vilkår som sikrer at de fastsatte vannføringene blir opprettholdt selv om kraftverket skulle falle ut.

I det aktuelle vilkåret foreslås som hovedpunkt av konsesjonæren tilpliktes å installere en forbislippingsanording i kraftstasjonen slik at vannføringen ved målestedet (NVEs vannmerke 2546-0) blir som forutsatt. Imidlertid vil en slik forbislipping ikke virke dersom turbinrøret tømmes i forbindelse med revisonsarbeider e.l. Derfor blir det i tillegg krevet at tømming bare blir tillatt når Gednjemagasinet er fullt og vann kan slippes derfra. I dag er det ved Gednjedammen bare et ordinært, fast overløp. Forat ordningen skal fungere etter hensikten, blir det kre-

vet at konsesjonæren installerer et tapperør e.l. med tilstrekkelig kapasitet.

Manøvreringsreglement

I gjeldende reglement er øvre reguleringsgrense for Gednjevatn og Buevatn angitt til henholdsvis 228,0 og 226,0 uten referansehenvisning. Ifølge VK eksisterer det i dag ingen opplysninger om det opprinnelige høydegrunnlaget, ettersom alt tidligere materiale om utbyggingen ble ødelagt under bombingen av Vadsø under krigen.

På nyeste NGO-kart over området (1978) er høydene på de to magasinene satt til 229 og 227. Slik forholdene ligger an, foreslår vi at reguleringsgrensene bringes i samsvar med kartet, hvilket vil si at alle grensene gis et tillegg på 1 m.

Når det gjelder feltet i Julelva, er størrelsen på dette angitt til 25,5 km^2 i gjeldende reglement, mens det i vedlegg til søknaden opereres med 28 km^2. Vi velger imidlertid å legge til grunn Vassdragsregisterets kartbok, der arealet er oppgitt å være 26,5 km^2. Også størrelsen på Gednjevatns naturlige felt er i henhold til nyere data noe større enn tidligere antatt. Totalt overført felt til Buevatn endres derfor fra 86,5 km^2 til 89,4 km^2.

Vi tilrår at det pålegges sluppet de minstevannføringer som LFI har foreslått, nemlig 2,5 m^3/s i tiden 15. - 30.04, 3,0 m^3/s i månedene mai - august, 2,0 m^3/s i månedene september og oktober, og 1,0 m^3/s i resten av året, - alt målt ved NVEs vannmerke 2546-0 ved Kongsfjordfoss.

Både Berlevåg kommune og DN har krevet at manøvreringsreglement/minstevannføringer ikke fastsettes endelig før etter en prøveperiode.

Vi har ikke funnet grunn til å ta dette med. Etter 50 år med regulering fungerer vassdraget ifølge fiskerisakkyndige meget godt. Med konsesjonsvilkår utarbeidet av DN og med de nye tappeforskriftene, som er i tråd med forslaget fra de eneste sakkyndige som har undersøkt forholdene på stedet, regner vi med at fisket også i fremtiden vil bli tilfredsstillende, og minst like bra som til denne tid.

Øvrige bemerkninger

1. Finnmark fylkeskommune har anbefalt at fortsatt konsesjon blir gitt, under forutsetning av at VK forplikter seg til å gå inn i et fylkesomfattende energiverk.

NVE har tidligere gitt sin tilslutning til fylkeskommunens syn. På bakgrunn bl.a. av forarbeidene til den nye energiloven vil det imidlertid ikke lenger være grunnlag for å opprettholde den tidligere målsettingen, og fylkeskommunens forutsetning må derfor avvises.

2. Berlevåg kommune har krevet at det i konsesjonsvilkårene må tas inn bestemmelse som sikrer hytteeierne i det berørte området fremføring av elektrisitet til 50 % av selvkost.

Kravet er ikke nærmere begrunnet. I likhet med VK kan vi ikke se at det er grunnlag for særbehandling av enkeltabonnenter. I særlig grad gjelder dette ettersom hyttene er bygget etter reguleringen.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i NVEs råd. Rådet har spesielt merket seg den store forskjellen mellom LFIs og DNs faglige råd hva angår forslag til minstevannføringer. Rådet finner det betenkelig at råd fra to sentrale instanser innen samme fagfelt spriker såvidt sterkt. Etter gjennomgang av saken i rådsmøte 21.10.91 finner rådet grunn til å reise spørsmål ved DNs faglig vurdering i denne saken.

Rådet sluttet seg ellers enstemmig til anbefalingen fra NVEs administrasjon.»

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Varanger Kraftlag A/L til å erverve bruksrett til fall og å foreta regulering i Kongsfjordvassdraget samt å overføre avløp fra øvre del av Julelva.

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gjelder for den tid leieavtalen med staten står ved lag, dog ikke utover 11.08.2049.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse regulerings- og overføringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,– pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 20,– pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Berlevåg kommune kr. 2 000 000,– og til Tana kommune kr. 200 000,– som avsettes til næringsfond for kommunene. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 16 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og ved drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen - samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell - 10 pst. - i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlanske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Nærings- og energidepartementet.

Nærings- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Nærings- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlanske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på natur, landskap, fornminner m.v., som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Eksisterende regulerings- og kraftanlegg skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Reguleringen og utbyggingen er underlagt NVEs tekniske tilsyn og godkjenning for så vidt angår landskapsmessige forhold. NVE kan i denne forbindelsen gi de pålegg som finnes nødvendige for å gjennomføre eventuelle manglende tiltak sett i forhold til tiltak av denne art som er vanlige ved nye reguleringer og utbygginger.

Utgiftene som er forbudet med dette, dekkes av konsesjonæren.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere betemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sørge for at forholdene i Kongsfjordvassdraget og andre vassdrag som er berørt av utbyggingen er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,

b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,

c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,

d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tilktak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av utbyggingen og reguleringen tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen og reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres.

V

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til hver av kommunene Berlevåg og Tana et årlig beløp på kr 20 000,– til opphjelp av fisk. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelse av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med reguleringen og utbyggingen.

10.

(Ferdsel m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved evt. fremtidige anleggsarbeider. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

11.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

12.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

Dersom vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulgt til staten av inntil kr 10 000,– for hver gang etter Nærings- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

13.

(Sikring av minstevannføring)

Konsesjonæren plikter å etablere en forbislippingsanordning i Kongsfjord kraftverk som sikrer at det til enhver tid opprettholdes de minstevannføringer ved NVEs vannmerke 2546-0 som blir fastsatt i manøvreringsreglementet. Tørrlegging av kraftverkets rørgate kan derfor – utenom vis major – bare skje når magasinet i Gednjevatn er fullt, slik at tilsvarende vannføringer kan opprettholdes ved slipping fra Gednjedammen gjennom tapperør e.l. med tilstrekkelig kapasitet.

14.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

15.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

16.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Nærings- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, såvidt nødvendig for å levere den betingede kraften.

17.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av kosesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12, 16 eller 17, 1. eller 2. ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringsloven § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

18.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Nærings- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.»

NVEs forslag til manøvreringsreglement for regulering av Kongsfjordvassdraget:

«1.

Reguleringer:

Magasin	Reguleringsgrenser Øvre	Reguleringsgrenser Nedre	Oppd. m.	Senkning m.
Gednjevatn	229,0	222,65	3,0	3,35
Store og Lille Buevatn	227,0	217,0	1,0	9,0

Høydene refererer seg til Statens Kartverks kart M711-2336 II.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer:

Avløpet fra de øverste 26,5 km^2 av Julelvas nedbørsfelt overføres til Gednjevatn og føres videre sammen med avløpet fra Gednjevatns eget felt - til sammen 89,4 km^2 - til Lille Buevatn.

2.

Det skal om nødvendig avgis vann slik at avløpet ved NVEs vannmerke 2546-0 Kongsfjordfoss ikke underskrider 2,5 m^3/s i tiden 15. - 30.04, 3 m^3/s i tiden 1.05. - 31.08, 2 m^3/s i tiden 01.09. - 31.10 og 1 m^3/s i den øvrige tid.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødybder m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Innkomne uttalelser på NVEs innstilling.

Berlevåg kommune har gitt følgende uttalelse:

«Berlevåg kommunestyre behandlet saken i møte 3. februar 1992 og vedtok følgende uttalelse:

«Berlevåg kommune har følgende merknader til innstillingen fra NVEs videre konsesjon til regulering av Kongsfjordvassdraget:

1. Når det gjelder konsesjonsavgiften er det kommunens oppfatning at denne er satt for lavt.

Kommunestyret må be om at avgiftssatsen fastsettes opp mot maksimalsatsen som måtte gjelde på konsesjonstidspunktet, og ikke under noen omstendighet under kr 26,- pr. nat.hk. Begrunnelsen for kravet er at konsesjonsavgiften under enhver omstendighet vil bli beskjeden ut fra den forholdsvis beskjedne kraftinnvinning som finner sted. Denne er beregnet til 3 100 nat.hk. jfr. søknaden s. 33. Selv med en maksimalavgiftssats vil andelen av den verdiskapning som finner sted målt gjennom konsesjonsavgiften - bli særdeles beskjeden. Det vises til innstillingen på s. 32 og 33 der det fremgår at kommunen ikke tidligere har hatt inntekt av konsesjonsavgiften, ei heller konsesjonskraft. Man har således ikke fått noen andel av den verdiskapning som har funnet sted.

Det vises også til NVEs uttalelser på s. 33 i innstillingen vedr. Varanger Kraftlags økonomi. Anlegget er nedbetalt og utgiftene består stort sett bare av rene drifts- og vedlikeholdskostnader. Berlevåg kommune finner det derfor rimelig at dette også avspeiler seg gjennom konsesjonsavgiften.

Berlevåg kommune tar initiativ ovenfor Tana kommune for å komme fram til et felles utspill vedr. næringsfondets størrelse.

2. Manøvreringsreglementets pkt. 2 vedr. minstevannføring ved vannmerke 2546-0 fastsettes i ht. forslag fra Direktoratet for Naturforvaltning. For å sikre en mest mulig forsvarlig lakseproduksjon i Kongsfjordelva, må det i manøvreringsreglementet settes begrensninger i muligheten for klart skadelige vannstandsvariasjoner.

Berlevåg kommune krever også at konsesjonærer medvirker til at det blir foretatt etterundersøkelser av fiskebiologiske forhold i Kongsfjordvassdraget i en periode på 5 år.

3. Berlevåg kommune har forøvrig ingen kommentarer til vilkårene for tillatelse til regulering av Kongsfjordvassdraget, samt utkast til manøvreringsreglement.»»

Tana kommune har gitt følgende uttalelse:

«Rådmannens forslag til uttalelse:

Tana formannskap viser til kommunestyrets uttalelse i K-sak 22/90 og fastholder den uttalelse som der ble gitt på vegne av Tana kommune.

Tana formannskap vil i tillegg bemerke følgende:

1. NVEs argumentasjon for fortsatt å oppebære kraftproduksjonen på samme nivå som tidligere virker ikke overbevisende.
2. En tilbakeføring av Julelva vil ikke ha nevneverdige negative konsekvenser for tilgangen på elektrisk kraft i området som forsynes av anlegget. En tilbakeføring vil derimot være i samsvar med intensjonene om varig vern av Julelva i h.h.t. Stortingets vedtak på grunnlag av Sperstadutvalgets innstilling. Kommunen stiller seg ellers tvilende til NVEs tolkning av forutsetningene for Stortingsvedtaket angående varig vern av Julelva.
3. Dersom Varanger Kraftlag A/L mot formodning likevel skulle få fornyet tillatelse, som omsøkt, så forbeholder Tana kommune seg rett til å få delta i drøftinger med Olje- og energidepartementet om størrelsen på konsesjonsavgifter og næringsfond til kommunen.

Formannskapets behandling:

Rådmannens innstilling ble «enstemmig vedtatt».

Finnmark fylkeskommune har gitt følgende uttalelse:

«Det vises til departementets ekspedisjon av 11. november 1991.
Finnmark fylkesting har behandlet saken den 9. januar 1992 og fattet følgende vedtak:

«1. Det anbefales at Varanger Kraftlag A/L blir gitt fornyet konsesjon til bruksrett og til å foreta regulering av Kongsfjordvassdraget. Konsesjonen anbefales å gjelde for den tid leieavtalen med staten står ved lag, dog ikke utover 11.08.2049.
2. Det forutsettes at fylkeskommunen blir tildelt en rimelig andel av konsesjonskraft, jfr. pkt. 16 i NVEs utkast til vilkår for ervervelse av bruksrett.
3. Dersom Julevassdraget blir omfattet, forutsetter fylkestinget at Olje- og energidepartementet opptar forhandlinger om erstatning med de berørte kommuner.»»

Fylkesmannen i Finnmark har gitt følgende uttalelse:

«Viser til oversendelse av 25. november 1991, Deres ref. 89/7763-4 VA JLP/KGy. Fylkesmannen mener det ikke kan fastsettes noe endelig manøvreringsreglement i Kongsfjordvassdraget før man har mer håndfaste data om følgende forhold:

1. Det er mangel på håndfaste data om minstevannføring og den virkningen det har på fisk og fiske. Et sentralt spørsmål vil bli å finne ut hvor mye vann fisken må ha for å kunne vandre fritt i de mer utflytende og steinete partiene av elva, samt ungfiskens krav til areal.
2. Det er mangel på data om hvor mye vann som må til for at laksen skal kunne vandre gjennom laksetrappa.
3. Man mangler data om temperaturforholdene i elva, det gjelder både Gednjeelva og Kongsfjordelva. (Temperaturloggere ligger ute).
4. Det er i forslag til manøvreringsreglement ikke tatt nok hensyn til skadevirkningene ved hurtige vannstandsreduksjoner spesielt i vinterhalvåret.

Fylkesmannen vil til sommeren organisere og bekoste undersøkelsene vedrørende vanndekket areal og registreringer av fisk i laksetrappa. Det er derfor viktig at det ikke fastsettes noe endelig krav til minstevannføring før man vet mer om disse forholda. Inntil videre bør DNs forslag til manøvreringsreglement følges.»

Kommunaldepartementet har gitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 11. november 1991.
Kommunaldepartementet har ingen merknader til innstillingen av 1. november 1991 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet har gitt følgende uttalelse:

Landbruksdepartementet har ingen merknader til Varanger Kraftlag A/L sin søknad om fornyet konsesjon.
Reguleringen berører ikke jordbruksinteresser, og en fornyelse av konsesjonstillatelsen vil ikke føre til noen endring eller forverring av situasjonen for reindrifta i distriktet.»

Miljøverndepartementet har gitt følgende uttalelse:

«En viser til Olje- og energidepartementets brev av 11. november 1991 og ovennevnte sak.
Saken har vært forelagt fylkesmannen i Finnmark og Direktoratet for naturforvaltning som har gitt uttalelser i brev av henholdsvis 10. og 28. januar 1992. Kopi av disse brev ligger ved.
Uenigheten i denne sak dreier seg først og fremst om minstevassføringen i hovedelva, Kongsfjordvassdraget. Berlevåg kommune har krevet en minstevassføring på 6 m^3/s i april - november og 3 m^3/s i desember - mars. DN mener minstevassføringen må være 4 m^3/s fra vårflommen (ca 1. juni) og ut september 3 m^3/s oktober - januar og 2 m^3/s fra 1. mars til vårflommen (ca 3 måneder). NVE foreslår 2,5 m^3/s i tiden 15. - 30. april, 3 m^3/s mai - august, 2 m^3/s september - oktober og 1 m^3/s november - mars. Dette er i samsvar med forslag fra Laboratorium for ferskvannøkologi og innlandsfiske (LFI) fra 1989.
Det fremgår av fylkesmannens ovennevnte brev at fylkesmannen til sommeren vil organisere og bekoste undersøkelser som vedrører situasjonen for fisk i vassdraget. Fylkesmannen mener at det derfor er viktig at det ikke fastsettes noe endelig krav til minstevassføringen før man vet mer om disse forhold. Inntil videre mener fylkesmannen at DNs forslag til manøvreringsregement bør følges.
I samsvar med fylkesmannen mener DN at datagrunnlaget for å bedømme vitale forhold for fisk og fiske ikke er tilfredsstillende og at det ikke er riktig å fastsette endelig manøvreringsreglement på det datagrunnlag som nå foreligger. DN opprettholder sitt forslag til minstevassføringer som bør gjelde for en prøveperiode på fem år.
Også Berlevåg kommune krever at manøvreringsreglementets bestemmelser om minstevassføringer ikke fastsettes endelig før undersøkelsesperioden er over.
NVEs råd uttaler at det har merket seg den store forskjellen mellom LFI, DN og hva angår forslag til minstevassføringer. Rådet finner det betenkelig at råd fra to sentrale instanser innen samme fagfelt spriker såvidt sterkt og reiser spørsmål om DNs faglige vurdering i denne sak.
Siden NVEs råd reiser et slikt spørsmål finner Miljøverndepartementet grunn til å peke på at både vassdragsforvalter og fiskeforvalter i fylkesmannens miljøvernavdeling er helt enig i DNs vurdering. Dette skulle vise at det ikke er grunn til å stille seg tvilende til DNs faglige vurdering i denne sak. Tvert imot burde det nå være riktig å følge forslaget fra DN. Miljøverndepartementet vil anbefale dette.
Når det gjelder Gednjeelva og Julelva har en ikke noe å bemerke til NVEs innstilling. Heller ikke har en noe å bemerke til forslaget til vilkår eller manøvreringsreglement bortsett fra minstevassføringsbestemmelsen.»

Direktoratet for naturforvaltning har til Miljøverndepartementet gitt følgende uttalelse:

«DN opprettholder sitt forslag om minstevassføringer. Manøvreringsreglementet bør gjelde for en prøveperiode på fem år. Kunnskapsgrunnlaget for å fastsette endelig reglement må bedres i prøveperioden.

Vi viser til Deres oversendelse av 25.11.91 vedlagt NVEs innstilling til ovenfor nevnte søknad.
DNs forslag til vilkår er tatt inn i NVEs utkast til innstilling.
Vi foreslo også minstevassføringer i Gednjeelva og Kongsfjordelva. NVE har ikke gått inn for minstevassføring i Gednjeelva overhode, og i Kongsfjordelva er det foreslått en lavere minstevassføring enn det vi gikk inn for.
Vannslipp i Gendjeelva ville gitt en svært verdifull økning av fiskeførende elvestrekninger i vassdraget. Vi er innforstått med at vannslipp i Gednjeelva også medfører et stort produksjonstap og store investeringskostnader.
Når det gjelder Kongsfjordelva, følger NVE forslagene for minstevassføringer fra LFI. Våre forslag til minstevassføringer var noe høyere enn forslagene fra LFI. Oppvekstområder for fisk og hensyn til begroing var viktige momenter som også ble lagt til grunn for vårt forslag. Dessuten mener vi at vannføringsdata og observasjoner av vannføringsbehov i forbindelse med utøvelse av fisket tilsier at vannføringen bør være høyere enn forslaget fra LFI.
Vi opprettholder våre forslag til minstevassføringer fremmet i vårt brev av 7.3.91, og vi vil understreke at minstevassføringer er foreslått å gjelde i en prøveperiode. Datagrunnlaget for å vurdere flere vitale forhold for fisk og fiske er ennå ikke tilfredsstillende og det pågår undersøkelser, jamfør brev fra miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Finnmark av 10.1.92. Vi finner det ikke riktig å fastsette endelig manøvreringsreglement på det datagrunnlaget som nå foreligger. I slike tilfelle som her er det helt nødvendig med en prøveperiode. Den faglige uenigheten som NVEs råd mener å finne mellom LFI og DN kan nettopp tilbakeføres til at det ennå ikke er fremskaffet nok kunnskap omkring de lokale vannføringsforholdene og deres betydning for fisken og fisket i vassdraget.
Kongsfjordelva er den viktigste elvestrekningen i vassdraget for fiskeproduksjon og fiske.»

Departementets bemerkninger:

Innledning

Varangerhalvøyas Kraftselskap fikk ved kgl. res. 11. august 1939 tillatelse til regulering av Kongsfjordvassdraget og til overføring av øvre del av Julelva. Det har senere vært gitt tillatelse til en planendring vedrørende reguleringen ved gjenoppbyggingen etter krigen (1952) og dessuten en tillatelse til en mindre tilleggsregulering av inntaksmagasinet Buevatn som ble gitt i 1974. Konsesjonen ble samtidig overført til nåværende eier, Varanger Kraftlag A/L (VK). VK er et andelslag der 36 pst. av andelene eies av de sju kommunene i området, mens resten tilhører abonnenter i de samme kommuner.

Konsesjonen løp ut 11. august 1989. Søknaden fra Varanger Kraftlag A/L gjelder fortsatt tillatelse til regulering i samme omfang som før, i tillegg ønskes bruksrettskonsesjon for det aktuelle fallet da utbyggingen tidligere har vært basert på en leieavtale med staten. VK har fått tilsagn om avtale om fortsatt leie av fallrettighetene fra Finnmark jordsalskontor. Denne avtalen vil følge konsesjonen hva angår varighet.

Kongsfjord kraftverk utnytter fallet mellom Buevatn og Buetjern i Buevasselva, en gren av Kongsfjordelva. Avløpet fra Gednjevatn i den andre hovedgrenen (Gednjeelva) er ført over til Buevatn sammen med avløpet fra Julelva. Julelva ligger på vestre del av Varangerhalvøya og kommer fra traktene vest og sør for Kongsfjordfjellet. Hovedelva er ca 30 km lang før den har sitt utløp i Leirpollen som er en sidefjord til Tanafjorden. På veien tar den opp 4 større sideelver. Elva har et nedbørsfelt på 338 km^2 hvorav 27 km^2 av nedbørsfeltets øvre del er overført til Kongsfjord kraftverk. Gednjevatn er demmet opp 3 m. og senket 3,35 m. (ca 33 mill m^3), mens Buevatn er demmet 1 m og senket 9 m. (ca 55 mill. m^3). Samlet magasininnhold tilsvarer nær 80 % av årlig tilløp.

Søknaden gjelder tillatelse etter lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 om fornyelse av tillatelsene gitt i 1939 og 1974, samt tillatelse etter lov om erverv av vannfall m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 til bruksrett til fallet i Kongsfjordelva som idag utnyttes i Kongsfjord kraftverk.

Skader og ulemper

Skadene på allmenne interesser ved utbyggingen av Kongsfjord kraftverk knytter seg hovedsakelig til fiskeinteressene. Det har derfor blitt utført to fiskeundersøkelser i elva. I den første av disse undersøkelsene uttalte fiskerikonsulenten i Finnmark at reguleringen synes å ha hatt liten innvirkning på fiskebestanden i nedre del av Kongsfjordelva. Men som følge av reguleringen er den lakseførende strekning redusert til det halve. Virkningen for Julelva er mer drastisk. Sjørøya er forsvunnet og elva har i dag en overtallig bestand av stasjonær sjørøye. Fiskebestanden for de berørte vannene er kvalitativt forringet, men forringelsen kan ikke ensidig tilskrives reguleringen, da utviklingen har vært tilsvarende for fiskebestanden i nabovannene. I den andre undersøkelsen, foretatt av Laboratorium for økologi og ferskvannsfiske, karakteriseres laksefangstene som store ut fra Kongsfjordelvas størrelse. Fylkesmannen i Finnmark og Direktoratet for naturforvaltning har senere hevdet at grunnlaget er for dårlig til å kunne si noe nøyaktig om skadevirkningene.

Innkomne uttalelser

NVEs innstilling har vært forelagt Tana kommune, Berlevåg kommune, Finnmark fylkeskommune, fylkesmannen i Finnmark, Kommunaldepartementet,

Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet som på sin side har mottatt uttalelse fra DN. Departementet har i tillegg mottatt uttalelse fra Berlevåg Jeger- og Fiskerforening.

Alle høringsinstansene med unntak av Tana kommune, konkluderer med at ny konsesjon gis i tråd med søknaden. Det er dog kommet innvendinger fra flere høringsinstanser hovedsakelig vedrørende manøvreringsreglementet. Departementet viser til kommentarene til disse under punktet om bemerkninger til manøvreringsreglementet.

Departementets vurdering

Hjemfall

Konsesjonsvilkår post 1, 4. ledd, gitt i medhold av konsesjonen fra 1939, lyder som følger:

«Ved utløpet av den i konsesjonen fastsatte tid har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse overførings- og reguleringsanlegg med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til overføringene og reguleringen.»

Som det fremgår av vilkåret er det bare reguleringsanleggene som er gjenstand for hjemfall i henhold til denne bestemmelsen. Når det gjelder selve kraftverket reguleres dette i leiekontrakten mellom Landbruksdepartementet og Varangerhalvøyas Kraftselskap av 6. juni 1939. Det heter i avtalens nr. 5:

«Ved leieforholdets opphør i henhold til pkt. 2 og 7 får staten fri rådighet over de bortleide rettigheter og leieren plikter på forlangende av staten å gjenopprette på egen bekostning elvens naturlige avløpsforhold. Samtidig skal de på statens grunn værende anlegg som ikke er fjernet av leieren tilfalle staten.»

Som det fremgår av bemerkningene i innledningen er Finnmark jordsalgskontor innstilt på å fortsette leieavtalen med Varanger Kraftlag. Dette innebærer at det nå ikke er aktuelt å kreve noen gjenoppretting av naturlige avløpsforhold eller fjerning av anlegg. Slike krav vil først kunne fremsettes når den forlengede leieavtalen er utløpt. Denne bruksrettsavtalen vil følge konsesjonen i tid. Hvilke beføyelser staten som eier skal ha og hvilket vederlag som skal betales, vil fremgå av den avtalen som skal inngås. Departementet viser i den forbindelse til at turbin og generatoranlegg nå er nærmere 50 år gammelt og at dette er utstyr med kvalitet fra krigstiden og like etter. Det har vært generatorhavari som har avdekket at anlegget har kort gjenværende levetid. Varanger kraftlag står derfor foran store investeringer. Departementet finner på denne bakgrunn at reguleringsanleggene ikke har noen økonomisk verdi for staten. Departementet tilrår derfor at hjemfall ikke gjøres gjeldende.

Nye konsesjoner

Konsesjonsbehandlingen har vist at interessemotsetningene når det gjelder forholdet til de allmenne interesser er relativt beskjedne i nærværende sak. Skader og ulemper som følge av tiltaket, har vist seg å være små. De innvendinger og uenigheter som har kommet frem fra høringsinstansene har i stor grad referert seg til spørsmålet om minstevassføring i hovedelva, Kongsfjordvassdraget og da særlig spørsmålet om forholdet til fiskebestanden.

Tana kommune har gått imot fortsatt overføring av Julelva til Kongsfjord kraftverk. Kommunen henviser til at kraftdekningen er endret og at elvas produksjonsbidrag, 3,5 GWh/år, er uten betydning for kraftdekningen i dagens situasjon.

Det vises videre til at skadene for fiske har vist seg å bli større enn det var grunn til å tro da overføringen ble gjennomført, samt at overføringen strider mot Stortingets vedtak om varig vern av Julelva. Departementet viser til NVEs innstilling for den del som gjelder skadene på fisket i Julelva.

Tana kommune stiller seg tvilende til NVEs fortolkning av forutsetningene for Stortigsvedtaket angående varig vern av Julelva. Departementet deler NVEs syn på fortolkingen av stortingsvedtaket. Vedtaket om varig vern av Julelva gjelder ikke den eksisterende overføringen, da vernevedtaket ble gjort etter at overføringen var gjennomført. Stortingets vedtak om varig vern av Julelva bygger på materiale hvor det var gjort rede for den gjennomførte overføringen, se NOU 1983 nr. 41. Stortinget var derfor klar over den eksisterende overføringen da vernevedtaket ble fattet 18. juni 1986, jfr. Innst. S. nr. 243 (1985-86).

Nærings- og energidepartementet er kommet til at Varanger Kraftlag gis tillatelse til erverv av bruksrett til fall samt fortsatt regulering av Kongsfjordvassdraget og overføring av avløp fra øvre del av Julelva. Tillatelsen gis i hovedsak på de vilkår og med det manøvreringsreglement som foreslått av NVE. Departementet har gjort visse endringer som vil fremgå av bemerkningene til de enkelte vilkår.

Departementets bemerkninger til de enkelte vilkår

Nærings- og energidepartementet vil peke på at det må gjøres en del endringer i vilkårene i forhold til NVEs forslag på grunn av vedtatte endringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven, jfr. lov 19. juni 1992 nr. 62 (trådt i kraft 3. august 1992).

Det er i flere av vilkårene henvist til Olje- og energidepartementet. Etter omorganiseringen av departementet 1. januar 1993 skal det i vilkår henvist til Olje- og energidepartementet nå stå Nærings- og energidepartementet.

Konsesjonstid, post 1

Konsesjonstiden settes til 60 år. Varanger Kraftlags eiersammensetting oppfyller ikke vilkårene for å få tidsubegrenset konsesjon. Konsesjonstiden er likevel begrenset til den tid leieavtalen VK har med Finnmark jordsalgskontor står ved lag. Departementet går ut fra at det tas inn i avtalen mellom konsesjonæren og falleier forbehold om oppsigelse ved avtalebrudd o.l.

Vilkårene for konsesjon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Det ble ved lovendringen 19. juni 1992 nr. 62 fastsatt en adgang til slik generell revisjon.

Ny post 1, 2. ledd vil således lyde:

«Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår.»

Vilkåret er i samsvar med industrikonsesjonslovens § 5 a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd. Nåværende annet, tredje, fjerde og femte ledd i post 1, blir nytt tredje, fjerde, femte og sjette ledd.

Konsesjonsavgift, post 2

Berlevåg kommune har i sin uttalelse til innstillingen fra NVE kommet med innvending mot størrelsen på konsesjonavgiften. NVE har foreslått kr. 20,- pr. nat.hk. til kommunen. Etter kommunens syn er avgiften satt for lavt. Kommunen ber om at avgiftssatsen fastsettes opp mot maksimalsatsen som måtte gjelde på konsesjonstidspunktet, og ikke under noen omstendighet under kr. 26,- pr. nat.hk. Det anføres at konsesjonsavgiften uansett vil bli lav ut fra den beskjedne kraftinnvinning som finner sted. Denne er beregnet til 3 100 nat.hk. Videre hevder kommunen at den ikke tidligere har hatt inntekt av konsesjonsavgiften, og heller ikke konsesjonskraft. Kommunen har således ikke fått noen andel av den verdiskapning som har funnet sted. Varanger Kraftlag har derimot et nedbetalt anlegg hvor utgiftene stort sett består av rene drifts- og vedlikeholdskostnader.

Nærings- og energidepartementet mener det er naturlig å ta utgangspunkt i det normale avgiftsnivå for nye konsesjoner som er på ca. kr. 20,- pr. nat.hk. for kommuner. På den ene siden er det i dette tilfellet rimelig å legge seg noe under satsene fordi det her ikke blir snakk om nye belastninger på miljøet som ved en ny kraftutbygging. På den annen side har departementet lagt vekt på at kommunene ikke har fått utbetalt konsesjonsavgifter i den konsesjonsperiode som nå er utløpt. Etter en helhetsvurdering har departementet funnet å kunne slutte seg til NVEs forslag en avgiftssats på kr. 20,- pr. nat.hk. De nye avgiftene vil gjelde fra tidspuntet for utløpet av de tidligere konsesjonene 11. august 1989.

Konsesjonæren kan imidlertid ikke bebreides for manglende betaling av konsesjonsavgifter, og det synes derfor ikke rimelig å pålegge en så høy rente som er fastsatt med hjemmel i morarenteloven (18 prosent). Renten bør kunne ta sikte på å dekke det tap kommunene har lidt. Departementet henviser til den løsning som ble valgt i Niingensaken (jfr. kgl. res. av 22.12.89) og i saken om Bjølvefossen A/S (jfr. St.prp. nr. 38 (1990-91)) og foreslår renten for lite utbetalt konsesjonsavgifter satt til 12 prosent.

Manglende økonomisk kompensasjon til kommunene etter utbyggingen av Kongsfjordvassdraget fører til at departementet i denne spesielle saken kan slutte seg til NVEs forslag om fastsettelse av næringsfond til Berlevåg og Tana kommuner når ny konsesjon skal gis. Avsetting til næringsfond for Berlevåg kommune på 2 mill. kroner og for Tana kommune på 0,2 mill. kroner er en engangssum. Engangssummen skla utbetales når konsesjonen er gitt, jfr. NVEs forslag til vilkår post 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond), 5. ledd.

Tana kommune har i sitt svar på innstillingen fra NVE ikke kommet med noen konkrete innvendinger eller forslag til fastsettelsen av konsesjonsavgift. Men det vises til punkt 3 i uttalelsen fra både Tana kommune og Finnmark fylkeskommune hvor det kreves at det blir gjennomført forhandlinger om størrelsen på konsesjonsavgiften. Departementet vil vise til at avgiftssatsen ikke er gjenstand for noen forhandlinger mellom staten og kommunen. Det vises forøvrig til drøftelsen og konklusjonen ovenfor.

Bruk av norske varer, post 4 og Forsikring, post 5

Reglene i industrikonsesjons- og vassdragsreguleringsloven som fastsatte vilkår om preferanse av norske varer, forsikring og materiell ble opphevet ved lovendringen av 19. juni 1992 nr. 62.

NVEs forslag om slike vilkår må derfor utgå.

Den nåværende postinndelingen blir således flyttet tilsvarende, slik at nåværende post 6 blir post 4 osv.

Naturforvaltning, post 6

Skadene på allmenne interesser ved fortsatt regulering er i all hovedsak knyttet til fiskeinteressene. Departementet har derfor kommet til at det i denne saken er nødvendig å fastsette de vanlige vilkår om naturforvaltning, herunder vilkår om avsetnnig av 20 000 kroner årlig til hver av de to kommuner til fiskefond. Departementet forutsetter at DN for øvrig er tilbakeholdne med å stille vilkår som blir urimelig kostnadstyngende i forhold til utbyggingens størrelse.

Sikring av minstevassføring, post 11

Departementet viser til NVEs kommentarer til denne post og har ingen ytterligere merknader når det gjelder sikring av minstevannføring ved etablering av en forbislippingsanordning.

Konsesjonskraft, post 14

Som nytt tredje ledd i denne post tas inn følgende vilkår:

«Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.»

Nåværende 3. - 7. ledd blir nye 4. - 8. ledd.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene, post 15

Som følge av de endringer som ovenfor er foretatt i vilkårene, skal tredje ledd lyde som følger:

«Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10, 14 eller 15, 1. eller 2. ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12 post 21.»

Departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet

Departementet har avventet en større fiskeundersøkelse som skulle ha vært ferdig høsten 1992 for å klarlegge manøvreringens innflytelse på fisken. På grunn av de ekstreme vannføringer sommeren 1992, har resultatet dessverre vist seg å være uten verdi for fastsettelse av minstevassføringen. Departementet har derfor tatt stilling til manøvreringsreglementet uten dette grunnlaget. Avgjørelsen er imidlertid basert på mange års erfaring med det tidligere gitte manøvreringsreglement samt de undersøkelser som tidligere er blitt gjennomført i vassdraget.

Nærings- og energidepartementet vil innledningsvis bemerke at ved fornyelse av konsesjoner vil en være tilbakeholdne med å fastsette vilkår som medfører produksjonstap. Det må derfor foreligge spesielle hensyn ved fastsettelse av minstevannføring i slike saker.

Kongsfjordelva (hovedvassdraget)

DN mener minstevassføringen må være 4 m^3/sek fra vårflommen (ca. 1. juni) og ut september, 3 m^3/sek i perioden oktober - februar og 2 m^3/sek fra 1. mars til vårflommen (ca. 3 måneder). Berlevåg kommune slutter seg til DNs forslag. Det samme er tilfelle for Miljøverndepartementet. NVE foreslår 2,5 m^3/sek i tiden 15.-30. april 3 m^3/sek mai - august, 2 m^3/sek september - otkober og 1 m^3/sek fra 1. november til 15. april, alt målt ved NVEs vannmerke 2546-0 ved Kongsfjordfoss. Dette er i samsvar med forslaget fra Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske (LFI) fra 1989.

Fylkesmannen mener at det er viktig at det ikke fastsettes noe endelig krav til minstevassføring før man har et bedre kjennskap til forholdene for fisken i vassdraget. Inntil videre mener fylkesmannen at DNs forslag til manøvreringsreglement bør følges. DN mener at datagrunnlaget ikke er tilfredsstillende for å vurdere vitale forhold for fisk, og at forslaget til minstevassføring kun bør gjelde for en prøveperiode på fem år. Miljøverndepartementet støtter DNs forslag og anbefaler at dette tas til følge.

I det reglement som har virket til nå, har det ikke vært vilkår om vannslipping. Kraftverket har likevel vært kjørt ut fra en tilpasning til fiskeinteressene. Departementet ser det slik at en formalisering av denne faktiske vannslippingen nå bør foretas ved fastsettelse av det nye reglementet. Departementet slutter seg til NVEs forslag om vannslippingsvilkår. Vannslippingsvilkår av dette omfang er for øvrig akseptert av VK. DNs og Miljøverndepartementets krav innebærer derimot at en vesentlig del av magasinkapasiteten vil være oppbrukt utelukkende til å oppfylle kravet om vannslipping. Det vil igjen medføre at det blir lite igjen til det magasinene i utgangspunktet skal brukes til; nemlig å skaffe driftsvann til produksjon.

DNs krav er etter departementets oppfatning for omfattende, særlig med tanke på at reguleringen synes å ha hatt liten innvirkning på fiskebestanden med den kjøring av kraftverket som inntil nå har funnet sted. Det vil derfor være lite rimelige å pålegge konsesjonæren vilkår som vil virke sterkt begrensende på utnyttelsen av vassdraget til kraftproduksjon. Det bør være tilstrekkelig at fiskeinteressene sikres minst like gode forhold som de har hatt til nå.

Gednjeelva

Vannslipping i Gednjeelva slik det er foreslått av Berlevåg kommune vil medføre et stort produksjonstap og store investeringskostnader som vil overstige de mulige fordeler som vil oppnås ved økt minstevassføring.

Departementet viser til at ingen av de øvrige høringsinstansene her er gått imot NVEs innstilling. Departementet vil derfor fraråt at det pålegges minstevassføring i denne delen av vassdraget.

Både Berlevåg kommune, Miljøverndepartementet og DN har ønsket at vilkåret om vannslipping skal tas opp til ny vurdering etter 5 år. Dette begrunnes i ønsket om bedre undersøkelser for å vurdere reguleringens innvirkning på fisket. Departementet viser til at dette er en regulering som har vart i over 50 år og dessuten at fiskerisakkyndige mener at reguleringen av vassdraget fungerer meget godt. Med konsesjonsvilkår om naturforvaltning av hensyn til fiske og med nye tappeforskrifter mener departementet at fisket også i fremtiden vil bli tilfredsstil-

lende. Departementet finner derfor ikke å kunne ta kravet om en slik prøveordning til følge.

Nærings- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 gis Varanger Kraftlag A/L tillatelse til erverv av bruksrett til fall samt fortsatt regulering av Kongsfjordvassdraget og overføring av avløp fra øvre del av Julelva på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 4. mars 1994.

6. Foreningen til Tyrifjords regulering.

(Endring av Manøvreringsreglement for Tyrifjorden.)

Kongelig resolusjon av 8. april 1994.

I. Innledning

Foreliggende sak gjelder søknad av 26. april 1990 fra Foreningen til Tyrifjords regulering (FTR) om å revidere det gjeldende manøvreringsreglement fra 1908 i forbindelse med bygging av ny dam for Tyrifjorden ved Vikersund.

II. NVEs innstilling

Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 11. juni 1991 lyder:

«Foreningen til Tyrifjords regulering
Revisjon av manøvreringsreglement for Tyrifjorden (012.DO)

Foreningen til Tyrifjords Regulering (FTR) har planlagt å bygge ny dam for Tyrifjorden ved Vikersund. Det er tatt sikte på at dammen skal stå ferdig høsten 1993.

Da NVE ble kjent med planene sommeren 1989, fant vi grunn til å ta opp bl.a. spørsmålet om endring av gjeldende manøvreringsreglement. I brev til foreningens juridiske rådgiver 28. juni 1989 uttalte vi:

«Ny dam i Tyrifjorden vil innebære at ordlyden i det gamle reglementet fra 1908 ikke lenger kan etterleves. Det er i denne forbindelse tilstrekkelig å vise til §§ 1 og 3 der det tales om at reguleringsdammen skal være «nedlagt», og til § 6 som bestemmer at det i protokollen skal innføres hvor mange «løp og naaler» som til enhver tid er satt.

Vi ber derfor om at det innsendes forslag til nytt reglement som er tilpasset situasjonen med ny dam, men som samtidig i realitet ikke avviker fra gjeldende reglement.

Vi er klar over at konsesjonen fra 1914 om sommerregulering først utløpet i 1994, men ber overveiet om det ikke kan være hensiktsmessig å få avklart allerede nå spørsmålet om hva som skal skje etter den tid.»

Forhold i forbindelse med den såkalte sommerregulering vil vi komme tilbake til under våre kommentarer.

Høsten 1989 ble avhjemlet forhåndsskjønn som fastslo at den nye dammen kan bygges uten hinder av noen av de aktuelle bestemmelsene i vassdragsloven.

I brev fra FTR 26. april 1990 heter det bl.a.:

«Vedlagt oversendes forslag til revidert manøvreringsreglement fra den tid dammen er ferdig. Forslaget er basert på reglementet fra 1908 med de endringer som nye forhold tilsier.

Bestemmelsen i forslagets § 1 om en minstevannavstand i Tyrifjorden om sommeren er tatt inn på grunnlag av inngående drøftelser herom under forhåndsskjønnet. Det fremkom sterke ønsker om at fjorden ikke skulle reguleres om sommeren, men holdes på et mest mulig jevnt nivå opp mot høyeste regulerte vannstand. Dette er kommet til uttrykk i skjønnsforutsetningenes § 3. I forslaget til reglement er det satt en margin på 20 - 30 cm for å kunne ta imot økninger i tilsig til fjorden ved store nedbørsmengder.

I Deres brev av 28. juni 1989 tas også opp «sommereguleringen» av Tyrifjorden i henhold til konsesjon fra 1914 og spørsmålet om hva som skal skje når konsesjonstiden utløper i 1994.

På bakgrunn av de uttalelser som er kommet fra grunneierhold, friluftsinteresser og fylkets miljøvernavdeling anses det urealistisk å senke fjorden om sommeren. Mulighetene herfor vil også bli beskåret ved den foreslåtte formulering av manøvreringsreglementet. Vi anser det derfor ikke riktig å søke om fornyet sommerregulering.

Forholdene har endret seg betydelig siden det i sin tid ble søkt om tillatelse til sommerregulering. Den gang ble vannkraften direkte utnyttet i turbiner som drev brukenes maskineri. I dag er alle tilsluttet samkjøringsnettet og kan supplere sin energidekning derfra i stedet for å utnytte Tyrifjordmagasinet om sommeren.

Erstatninger for hevning av vannstanden i Tyrifjorden om sommeren er betalt i henhold til skjønn i 1914. Et formelt utløp av «sommerreguleringen» vil med det foreslåtte manøvreringsreglement ikke medføre nye skadevirkninger.

Den opprinnelige regulering fra 1906 vil bli opprettholdt.»

Forslaget til revidert reglement lyder:

«§ 1

Når vannstanden etter vårflommen synker under 4,1 m over 0 på Skjærdalen vannmerkes generalplan, tilsvarende 63,00 m ved NGO's oppmåling, senkes (stenges) luken litt etter litt slik at denne vannstand så vidt mulig opprettholdes, dog ikke lavere enn 20-30 cm under høyeste regulerte vannstand.

Vannstanden må ikke stige over 4,10 på Skjærda-

lens vannmerke uten at reguleringsluken er helt åpen.

§ 2

Når vannføringen i elven synker ved vintersesongens begynnelse, lukkes luken litt etter litt etter bestemmelse fra Foreningen til Tyrifjords Regulering. I tapningstiden må det sørges for at vannstanden faller noenlunde jevnt hele vinteren.

En større endring enn 0,05 m i døgnet må ved normale værforhold ikke finne sted.

§ 3

Ved vårflommens første begynnelse skal reguleringsluken være helt åpen. Stengning av reguleringsluken skjer etter bestemmelse i § 1.

§ 4

Til eventuell fløtning avgis hertil nødvendig vann.

§ 5

Som ansvarlig for lukens manøvrering fungerer vakthavende ingeniør ved medlemsbedriften som Styret har overlatt manøvreringsansvaret til. Vakthavende fører daglig protokoll over vannstand og lukestilling.»

Forslaget til reglementsendring har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i 4 lokalaviser. Saksdokumentene har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet. Videre har dokumentene vært lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i Ringerike, Hole, Modum og Lier.

Modum kommunestyre har i møte 20. juni 1990 ingen merknader til revidert reglement.

Ringerike kommunestyre har i møte 30. august 1990 gjort følgende enstemmige vedtak:

«1. Ringerike kommunestyre har ingen bemerkninger til Foreningen til Tyrifjords Regulerings forslag til revidert manøvreringsreglement for dam ved Vikersund slik at dette tilpasses framtidige forhold.
2. Det forutsettes at reguleringen fra 1906 opprettholdes og at det tas med en bestemmelse om en minstevannstand om sommeren i Tyrifjorden i det reviderte manøvreringsreglementet.»

Hole kommune har i brev av 29. oktober 1990 bedt om at det av hensyn til Holve vannverk «fastsettes en nedre vannstand for vinteruttapping av fjorden til kote 62,00.»

Lier formannskap har i møte 5. februar 1991 enstemmig uttalt:

«Lier kommune har ingen merknader til det foreslåtte manøvreringsreglementet for Tyrifjorden.

Det forutsettes imidlertid at konsesjonene som A.L. Lierelven Jordvanning og Glitrevannverket har fått for overføring av vann fra Holsfjorden til Lierelva, ikke berøres av endringene i reglementet.»

Fylkesmannen i Buskerud har i brev av 16. oktober 1990 bemerket:

«Det går fram av de foreliggende dokumenter at reguleringen av Tyrifjorden skal foregå uten raske endringer av vannstanden i fjorden eller av vannføringen i utløpselva. Videre er det klart at det ikke skal foregå regulering av fjorden i sommerhalvåret, men at vannstanden skal holdes på en høyde tilsvarende 62,70 - 63,00 m. Det er i denne forbindelse regnet med et dempingsmagasin på maksimalt 0,30 m. Fylkesmannen vil anta at disse bestemmelsene vil være tilfredsstillende for de berørte friluftsinteresser og andre brukerinteresser i tilknytning til Tyrifjorden.

Det er i forslaget til manøvreringsreglement videre forutsatt at lukene i dammen stenges langsomt for å opprettholde sommervannstanden i Tyrifjorden etter hvert som tilsiget til fjorden reduseres utover ettersommeren og høsten. Området nedenfor den nye dammen er et svært viktig gyte- og oppvekstområde for en vesentlig del av storørretstammen i Tyrifjorden og det er påkrevet med god kontroll over manøvreringen når lukene stenges. Det må i denne forbindelse forutsettes at vannføringen ut av fjorden til enhver tid er tilnærmet lik tilsiget og at det ikke oppstår raske endringer i vannføringen.

Fylkesmannen går ut fra at det er mest aktuelt å begynnet tappingen av magasinvolumet sent på høsten/tidlig på vinteren, når behovet for elektrisk kraft til alminnelig forsyning øker. Det går ikke fram av forslaget til manøvreringsreglement når denne tappingen kan begynne, men det er i tidligere dokumenter vist til at uttapping vil foregå etter at høstflommen har kulminert. Dette vil imidlertid være en forholdsvis usikker tidsangivelse, ettersom det ikke kan påregnes nedbørsmengder som medfører høstflom hvert år.

Det er i saksdokumentene også vist til de forskjellige reguleringstillatelser for henholdsvis vinter- og sommerregulering av Tyrifjorden, uten at det er angitt noen datoer for sommer- og vintersesongens varighet. Av hensyn til allmenne friluftsinteresser bør fjorden ikke senkes under 62,70 m før 1. oktober og denne datoen bør være fastlagt i manøvreringsreglementet.

Etter at utbyggingen er igangsatt forutsettes det som nevnt at fjorden senkes jevnt og at en vannføring som minst tilsvarer tilsiget slippes ut gjennom Vikerfallene. Unntatt fra dette er ekstreme forhold som kan oppstå på høsten og tidlig på vinteren, med mildvær og store nedbørsmengder i form av regn etter at snøen har lagt seg. Under slike forhold er det ikke til å unngå at vannstanden i Tyrifjorden stiger i en kortere periode.

Det må også gjøres et visst unntak fra de generelle bestemmelsene av hensyn til stamfiske for Vikersund Fiske A/L, som foregår på enkelte dager fra siste del av oktober og ut november måned. I forbindelse med stamfisket må dammen kunne reguleres slik at vannføringen i utløpselva ikke blir for høy, selv om dette skulle medføre en mindre heving av vannstanden i Tyrifjorden.

Fylkesmannen til også peke på at det i år med svært lite nedbør og tilsig til vassdraget kan oppstå forhold på ettersommeren med ekstremt lav vannføring i utløpselva. Det kan i så fall bli nødvendig å foreta en avveining mellom behovet for å holde høy vannstand i Tyrifjorden og en minstevannføring i Vikerfallene. En vil foreløpig anta at vannføringen ikke bør være lavere enn 10-15 m^3/sek, av hensyn til fiske- og friluftsinteresser. Det foreligger ikke til-

strekkelig med data for et mer nøyaktig anslag over behovet for minstevannføring og en vil foreslå at dette blir nærmere undersøkt, eventuelt etter at det nye damanlegget er satt i funksjon. Spørsmålet om krav til minstevannføring og prosedyre for samarbeid mellom regulanten og de berørte intersser og fagmyndigheter i denne forbindelse bør derfor kunne fastsettes på et senere tidspunkt, som en del av manøvreringsreglementet.

En vil ellers peke på at det i det foreslåtte manøvreringsreglement benyttes uklare begreper, ettersom det i § 1 står at luken skal senkes (stenges), mens det i § 2 står at lukene skal lukkes. Fylkesmannen antar at § 1 gjelder stenging av damluken på ettersommeren, slik at dammen i alminnelighet er helt stengt utover høsten, mens § 2 skal gjelde åpning av damluken for å øke vannføringen i utløpselva etter at vintersesongen er begynt. Dette vil i så fall også samsvare med teksten i det opprinnelige manøvreringsreglement. Slik som § 2 er formulert i utkastet til nytt manøvreringsreglement virker det selvmotsigende.

Sammenfatning

I forbindelse med utbygging av ny reguleringsdam ved utløpet av Tyrifjorden skal det fastsettes et revidert manøvreringsreglement. Det reviderte manøvreringsreglementet fastsettes med bakgrunn i reguleringstillatelse av 10. mai 1906 og opprinnelig reglement av 11. desember 1908. Det vises i denne forbindelse også til forhåndsskjønn etter vassdragslovens § 112, avsagt 3. oktober 1989. Det går fram av de omforente skjønnsforutsetninger at visse spørsmål i tilknytning til reguleringen skulle avklares i forbindelse med et revidert manøvreringsreglement.

Fylkesmannen vil i denne forbindelse be om at det gjøres følgende tillegg/endringer til det foreliggende forslag til revidert manøvreringsreglement, utarbeidet av Foreningen til Tyrifjords Regulering, 19. april 1990:

1. Sommervannstanden i Tyrifjorden kan variere mellom 62,70 m og 63,00 m ved NGU's oppmåling. Vannstanden skal i sommerhalvåret holdes høyest mulig opp mot 63,00 m. Sommersesongen varer fra det tidspunkt vårflommen kulminerer til 1. oktober.
2. Manøvreringsreglementets § 2 forutsettes rettet opp slik at bestemmelsen blir entydig når det gjelder åpning av damluken. Det bør også tas inn en bestemmelse om at vannstanden i fjorden kan heves for en kortere periode etter at uttappingen er begynt, bl.a. når det er nødvendig å redusere vannføringen i utløpselva av hensyn til stamfisket.
3. Det bør tas inn en ny bestemmelse i manøvreringsreglementet som gir mulighet for at det senere kan fastsettes en minstevannføring i Vikerfallene og/eller prosedyre for å gjøre unntak fra bestemmelsen om sommervannstand i Tyrifjorden under ekstreme tørrværsperioder. Det bør gjøres undersøkelser for å avklare behovet for en slik minstevannføring.

Fylkesmannen antar at det kan være behov for en nærmere drøftelse av de ovennevnte forhold og en tør be om å bli orientert om den videre saksgang.»

Buskerud fylkeskommune har uttalt følgende 1. november 1990:

«I løpet av de siste 10 år er det foretatt omfattende undersøkelser av Tyrifjordens vannmasser, bunnforholdene, de tilstøtende områder og tilsiget. Det foreligger omfattende rapporter. Det er nedsatt et vannbruksutvalg for Tyrifjorden hvis oppgave er å legge til rette for en best mulig, og så allsidig som mulig, bruk av fjorden. En har konferert med lederen av styringsgruppa for vannbruksplanen, ordfører Egil Ranheim; En kom til at saken ikke skal behandles i utvalget, fordi utvalget i sitt arbeid ikke har kommet langt nok til å kunne ha et begrunnet standpunkt. Det blir dermed opp til de enkelte kommuner å avgi uttalelser til nytt reglement.

En har mottatt uttalelse fra Hole kommune, datert 11. mai 1990 og foreliggende uttalelse må ses i sammenheng med denne.

At det nå kan bli til at det bygges en ny dam med manøvrerbare luker til erstatning for nåværende nålestengsel, er å hilse velkommen. Når det gjelder forslaget til nytt reglement, så er dette etter vår oppfatning ufullstendig. Man savner angivelse av høyeste og laveste tillatte regulert vannstand med referanse til et definert vannmerke. Disse opplysninger er vesentlige å få fastlagt av hensyn til konstruksjonen av det nye damanlegg. Det er vanlig at disse optimale vannstandene er fastlagt gjennom konsesjonen, men likefullt bør manøvreringen ha referanse til disse.

Generelt kan sies at forholdene i fjorden gjennom meget lang tid har innrettet seg etter den regulering som har vært mulig, og særlig gjelder dette for lavvannet.

Når det gjelder sommervannstanden, så er dette et forhold som vil bli spesielt utredet i samband med vannbruksplanen. For øvrig henvises til at Tyrifjorden er vernet etter verneplanene for vassdrag, og at nytt damanlegg og reglement må vurderes i henhold til vernebestemmelsene. For verneinteressene er en mest mulig konstant vannstand av betydning.

Som De også nevner, skal reguleringskonsesjonen innen 1994 revurderes. Arbeidet med vannbruksplanen har bl.a. som mål å tilveiebringe et realistisk grunnlag for nødvendige forhandlinger. Uten å foregripe resultatene i planarbeidet kan allerede sies at fleksibel manøvrering vil bli vurdert. Herunder nevnes at konsesjonshaveren/regulanten får knyttet til seg et rådgivende organ/gruppe bestående av personer som representerer kommunenes og brukernes interesser. En hadde gjerne sett at passus herom allerede nå blir tatt inn i reglementet. Av den grunn tilstilles gjenpart av denne skrivelsen til miljøverndepartementet. Sammensetningen av et slikt rådgivende organ bør bl.a. skje i samråd med styringsgruppen for vannbruksplanen.»

Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 19. september 1990 bemerket:

«Etter det vi forstår er det ikke snakk om noen som helst endring av manøvreringsreglementet. Vi har tiltro til at NVE påser at det nye reglementet i realiteten ikke avviker fra gjeldende reglement.

Ut over dette har vi ingen kommentar til det foreliggende utkast.»

Naturvernforbundet i Buskerud har 28. september 1990 disse merknadene:

«*1*. Tyrifjorden ble vernet varig mot kraftutbygging av Stortinget i 1973. Dette må bety at det ikke

skal tillates inngrep for kraftverk utover de inngrep som var lovelig etablert da vedtaket ble fattet i 1973.

Dette kan ha følger for reguleringshøyden, for i hvilke deler av elveløpet ny dam kan bygges, og for utforming av luke(r) og overløp (flom-avledningsevne).

Vi ber NVE ivareta dette ved utforming av reglement og detaljplanlegging av anlegget.

Blant de interesser som er beskyttet av stortingsvedtaket er

- landbruk og fugleliv (mot øket flom)
- vanninntak, fisk, bunndyr og landskapsbilde (ikke for lav vannstand)
- naturreservatene Averøy, Karlsrudtangen, Synnern og Juvern.

Reguleringsgrenser: Vi mener altså at NVE bør vurdere hva den praktiserte bruk av det gamle reglement førte til inntil 1973. Dette - innenfor den ene meter som ble sett på som tillatt i 1973 - settes som grenser (se også pkt. 2).

Flomvannstand: Dammens overløp og luken(e) må gjøres slik at flomvannstandene ikke blir større enn det de var inntil 1973. Kan man også komme tilbake til forholdet før utfyllingene i Vikersund på 50-tallet, er det fint. Her trengs muligens fastsettelse av tidligere sammenheng mellom tilløp til Tyrifjorden og vannstanden i Tyrifjorden.

Fiskens frie gang, gyting og oppvekstvilkår: Av hensyn til den utløpsgytende storørretstammen i Tyrifjorden, må fiskens frie gang beholdes, dvs. med fritt løp som det er idag. Forholdene for gyting og oppvekst må beholdes, både nedenfor og ovenfor den gamle dammen. Dette kan bety at det også bør settes grenser for største og minste tillatte vannføring ut av Tyrifjorden. Ønsker om kraftverk med større effekt gjør dette aktuelt. Store vannføringer kan bl.a. gi slitasjeskader på plante- og dyrelivet i elveleiet. En annen virkning kan være temperaturendringer i vannet. Endringer i vintertemperatur vil f.eks. påvirke klekketidspunktet for ørreten og utviklingstiden for fiskens næringsdyr.

2. Merknader til foreslåtte paragrafer utover punktene foran:

§ 1 - første ledd er altfor upresis. Reguleringsgrenser er nevnt foran. I tillegg må kravet om nedre grense om sommeren være skarp. Vi foreslår 25 cm i stedet for utkastets «20-30 cm». Det trengs vel også dato for når denne innskrenkningen skal opphøre. Bestemmelsen kan være av formen: «Reguleringsgrensene er 63,0 og 62,3, dog slik at i tiden 1. juni til 1. november skal vannstanden ikke gå under 62,75».

§ 2 - Begna og Randselva er nå så regulert at det kanskje ikke er noen selvfølge at vannføringen synker ved vinterens begynnelse. Paragrafen bør gi grenser for endring i vannstand pr. døgn, både for stigning og senkning. Vi er tilfreds med reglen som sikrer jevn tapping hele vinteren.»

FTR har i brev av 25. mars 1991 og 14. mai 1991 disse kommentarene til de innkomne uttalelsene:

«1) Modum kommune

Ingen kommentar.

2) Ringerike kommune

Pkt. 2)

Ved damskjønnet i september 1989 ble Foreningen til Tyrifjords Regulering pålagt å senke vannstanden maks. 20-30 cm under høyeste regulerte vannstand om sommeren - 4,10 - på Skjærdalen vannmerke. NVE ønsker at dette fastslegges til ett tall. Dette kan foreningen etterkomme ved at siste setning i første avsnitt i § 1 lyder således - «dog ikke lavere enn 25 cm under høyeste regulerte vannstand».

3) Direktoratet for naturforvaltning

Ingen kommentar.

4) Naturvernforbundet

Pkt. 1)

Både dammen, luker etc. er planlagt og bestemt i henhold til tidligere manøvreringsreglement og forelagt skjønnsretten i forbindelse med damskjønnet i september 1989.

Det nye manøvreringsreglementet vil bli praktisert på samme måte som det gamle.

Sommervannstanden ble holdt på ca. 20 - 30 cm under høyeste regulerte vannstand. NVE mener i dag at bare ett tall, f.eks. 25 cm under H.R.V. (4,10), bør angis i det nye manøvreringsreglementet. Dette kan foreningen godta. Foreningen har ikke utnyttet magasinet om sommeren i de siste 20 - 30 år.

Skjønnsretten har i damskjønnet krevet at flomstanden ikke skal bli høyere (d.v.s. ved samme flomvannføring) enn i dag. Modellen ved Norges Hydrologiske Laboratorium viser at avledningsevnen blir noe større - hvilket sier at flomvannstanden ved samme flomvannføring blir noen centimeter lavere.

Hva Naturvernforbundet mener med «utfyllingen i Vikersund i 50-tallet» er ukjent for oss. (Mener forbundet veivesenets utfylling i veien på vest-siden i 60-årene?)

Ved damskjønnet ble «fiskens frie gang» ivaretatt av Vikersund Fiske foruten av miljøavdelingen i fylket. Skjønnsretten påla bygging av ny fisketrapp som ble lagt inn i modellen i Trondheim. Nevnte forening og miljømyndigheter fikk dette demonstrert under besøk ved NHL i august 1989.

Største og minste vannføring ut av Tyrifjorden har ikke foreningen noe herredømme over. Uttappingen har sine bestemmelser i § 2 i manøvreringsreglementet som bl.a. sier «En større endring enn 0,05 m i døgnet må ved normale vannforhold ikke finne sted.» Dette gjelder som det fremgår av samme paragraf ved uttapping av fjorden under 4,10.

Over 4,10 (NGO 63 m.o.h.) skal luken være *helt* åpen. Hvilke vannmengder som til enhver tid går ut av Tyrifjorden avhenger av vanntilførselen til fjorden og kan ikke styres av oss.

Pkt. 2)

Ved å føre inn maks. 25 cm under H.R.V. om sommeren skulle nedre nivå - 62,75 - være fastlagt mellom vårflom og høstflom. Når det gjelder siste avsnitt, henviser vi igjen til § 2 som angir senkingen til 0,05 m pr. døgn. Stigning pr. døgn i cm kan ikke foreningen angi da dette er beroende, først og fremst, av tappingen fra Sperillen og Randsfjorden. Vi har i sommerhalvåret 25 cm å gå på og må i h.h.t. manøvreringsreglementet åpne luken helt når fjorden stiger over 4,10. De omtalte 25 cm er å forstå som et dempningsmagasin.

5) Hole kommune

Nedre grense er fastlagt til kote 62,00. P.g.a. reguleringer ovenfor og en flaskehalsvirkning i utløpet vil ikke denne kote kunne oppnås.

Reguleringen av Tyrifjorden er en kongelig tillatelse og er ingen konsesjon gitt for en begrenset tid.

Normal sommervannstand blir kote 62,75. Hole kommune oppgir at laveste regulerte vannstand er 62 m.o.h. Denne oppnåes ikke uten en tunnel eller en utstrakt kanalisering.

Reguleringshøyden *er* relatert til NGO. Forøvrig er de øvrige forhold Hole kommune nevner tatt hensyn til.

6) Buskerud Fylkeskommune

I avsnitt 4, s. 1 sier BF at man savner angivelse av høyeste og laveste tillatte regulerte vannstand med referanser til et definert vannmerke. I § 1 i reglementet er dette oppgitt.

Konstruksjonen av den nye dammen bygger selvsagt på dette - likeledes manøvreringen av dammen.

Det øvrige som kommer frem i Buskerud Fylkes uttalelse har vi vanskelig for å forstå har noen relasjon til manøvreringsreglementet, men vi mener at de spørsmål som reises er ivaretatt i reglementet.

7) Lier kommune

Ingen kommentarer.»

«*Fylkesmannen i Buskerud* har i sitt brev av 16. oktober 1990 sammenfattet sine kommentarer til forslag om nytt manøvreringsreglement i 3 punkter:

Pkt. 1

Fylkesmannen vil at vannstanden i sommersesongen skal holdes høyest mulig. I forbindelse med damskjønnet i september 1989 ble dette satt til 20 - 30 cm under kote 63,00. Man er senere kommet frem til et mer presist tall - 62,75. Såpass mye bør man nok holde som en buffer for ikke å få for hurtige variasjoner. Dammen skal nemlig være helt åpen ved 63,00.

Pkt. 2

Vi kan ikke se at § 2 er feil formulert.

På slutten av sommeren - etter en eventuell høstflom i september/oktober vil normal-vannstanden i Tyrifjorden ligge på 63,00 - d.v.s. fullt magasin. Tilsiget synker utover til 1. januar og for å holde vannstanden på ca. 63,00, d.v.s. fullt magasin, må luken senkes for at ikke magasinet skal reduseres for vanlig tapning i januar - mars. I tapningstiden vil foreningen som det står i § 2, sørge for at tapningen av magasinet skjer jevnt, d.v.s. at magasinet reduseres kontinuerlig i tiden 1. januar - 1. april. I *denne tiden* åpnes luken mer og mer både fordi vi ønsker å tappe mest mulig ut av bunnmagasinet og fordi luken etter bestemmelsene skal stå helt åpen ved vårflommens begynnelse.

Når det gjelder Fylkesmannens uttalelse m.h.t. lukkes kontra åpnes kan vi akseptere at man forandrer § 2 til:

«Når vannføringen i elven synker ved tapningssesongens begynnelse, åpnes luken litt etter litt etter bestemmelse fra Foreningen til Tyrifjords Regulering. I tapningstiden må det sørges for at vannstanden faller noenlunde jevnt. En større endring enn 0,05 m i døgnet må ved normale forhold ikke finne sted.»

Til pkt. 3 har vi ingen kommentarer.»

NVE vil bemerke:

Den foreliggende saken er i utgangspunktet en ren reglementsendring vedrørende reguleringen av Tyrifjorden. Bakgrunnen for endringen er at det må bygges ny dam til erstatning for den gamle, som er ca. 85 år og ikke tilfredsstiller dagens krav til et tidsmessig anlegg. Den nye dammen vil bli manøvrert ved hjelp av en segmentluke, - ved den gamle Fermettedammen skjer manøvreringen ved at såkalte «nåler» (bjelker av dimensjon vanligvis 4" × 4") settes ned eller trekkes opp etter behov. I gjeldende reglement er det flere uttrykk som henspeiler på dammens konstruksjon og virkemåte, uttrykk som ikke lenger passer inn når den nye dammen overtar. NVE ba derfor reguleringsforeningen legge frem forslag til revidert reglement som tok hensyn til den nye dammen, men som samtidig i realitet ikke skulle avvike fra det gjeldende.

Under saksbehandlingen kan det synes som om det fra enkelte av høringsinstansene er lagt mer i reglementsendringen enn det fra vår side var ment. Særlig to forhold er trukket frem. Det ene gjelder *sommerregulering*, det annet *reguleringsgrensene*. Vi finner det derfor naturlig først å gå noe nærmere inn på disse begrepene.

Sommerregulering

Ved kgl. res. 10. mai 1906 fikk brukene i Drammenselva tillatelse til å foreta en oppdemming av Tyrifjorden til 4,1 m på Skjærdalen vannmerke. Tillatelsen var betinget av at dammen skulle manøvreres etter et «approbert» reglement, - for øvrig var den uten tidsbegrensning. Reglementet ble fastsatt ved regjeringens res. 11. desember 1908 og foreskrev hvordan det skulle forholdes under flom og i tappeperioden, men hadde ellers ingen innskrenkende bestemmelser om bruken av magasinet gjennom året.

Under erstatningsskjønnet høsten 1906 ble det imidlertid som skjønnsforutsetning anført at reguleringsdammen først skulle settes «naar der ikke væntes flom længere om høsten», og ekspropriasjon ble gjennomført ut fra dette. Senere viste det seg etter få år at høsttilløpet ofte ikke var tilstrekkelig til å fylle magasinet før vintertappingen startet. FTR, som var blitt stiftet i 1911, tok derfor opp saken ved å søke om fornyelse av den tidligere konsesjonen, slik at damsetting kunne påbegynnes når vannstanden om sommeren synker under 4,1 m på Skjærdalen VM. Ny tillatelse ble gitt ved kgl. res. 24. april 1914, og skjønn ble avholdt samme høst for å fastsette tilleggserstatninger for denne sommerreguleringen. I mellomtiden var vassdragsregulerinsloven av 1911

kommet, og den nye tillatelsen ble derfor ikke gitt på ubegrenset tid, men for 80 år og løper følgelig ut 1994.

Tyrifjordreguleringen var den første i Drammensvassdraget. Etter hvert som flere nye reguleringer ble etablert i vassdraget - og særlig etter at samkjøring ble utbredt - fikk sommerreguleringen ikke lenger samme betydning som før. Samtidig har utviklingen ført til at synet på vannstandsforholdene sommerstid er blitt vesentlig endret. I motsetning til i reguleringens første år er det nå sterk interesse fra alle hold for at vannstanden bør være høy. Dette skyldes både miljøvernmessige interesser og hensynet til fiske, båttrafikk og vanningsanlegg m.v. Disse forhold synes å ha vært medbestemmende når FTR i et forhåndsskjønn etter vassdragslovens § 112 som foreningen påstevnet høsten 1989 i anledning bygging av ny dam, forpliktet seg til å holde en jevnt høy vannstand om sommeren. I FTRs forslag til nytt reglement er dette konkret uttrykt som «ikke lavere enn 20-30 cm under HRV».

Selve formuleringen vil vi komme tilbake til senere.

Med dette endrede syn på sommerregulering finner vi det ubetenkelig å se bort fra at tillatelsen formelt faller bort i 1994. Vi legger i denne sammenheng vekt på følgende:

1. Den opprinnelige tillatelsen hadde ingen særskilte begrensninger for regulering om sommeren, - som redegjort for ovenfor var det bare en uheldig innskrenkning i skjønnsforusetningene som gjorde det nødvendig med en tilleggstillatelse.
2. Erstatning for sommerregulering er forlengst fastsatt.
3. Det fremkom ingen motforestillinger under forhåndsskjønnet for ny dam, der det bl.a. ble gjort bruk av almannastevning for å nå frem til alle interesserte.

Reguleringsgrenser

Manøvreringsreglementet for regulering av Tyrifjorden har en noe spesiell utforming, idet verken HRV, LRV eller reguleringshøyde er angitt. Dette er påpekt bl.a. av Buskerud fylkeskommune.

Planen som i sin tid lå til grunn for tillatelsen i 1906, gikk ifølge «Meddelte vasdragskoncessioner» 1909-14, s. 180, ut på «tilveiebringelse av en reguleringshøide av 1 meter ved opdæmning til 4,1 meter paa Skjærdalens vandmerke».

Etter dette skulle således HRV være 4,1 m på Skjærdalen VM, LRV 3,1 m og reguleringshøyden 1,0 m.

Vi har ingen forklaring på hvorfor LRV ikke er tatt inn.

Derimot er det lett forståelig at HRV og reguleringshøyden ikke er tatt med. I vanlig språkbruk betegner HRV øvre grense for det magasin en regulant har råderett og fullt herredømme over. De stedlige forholdene ved utløpet av Tyrifjorden er imidlertid slik at noen fast øvre grense ikke kan settes. Utløpet er ca. 250 m bredt og består av flere løp avgrenset av mange mindre holmer og øyer. Reguleringsdammen sperrer hovedløpet på østsiden av elven. I løpene lenger vest er det ingen sperringer, og iflg. FTRs tekniske rådgiver Berdal Strømme A/S vil vannet renne fritt ut av disse løpene når vannstanden overstiger 3,1 m på Skjærdalen VM. Skulle derfor tilløpsforholdene i en gitt situasjon bli ekstremt lave, vil vannstanden kunne synke langt lavere enn til 4,1 m uten at regulanten har mulighet til å hindre dette.

Tilråding

Som nevnt innledningsvis gjelder denne saken bare de sider ved gjeldende reglement som må endres i sammenheng med dambygging og installasjon av ny luke.

Vedlagt følger utkast til nytt reglement. Det er lagt vekt på i størst mulig utstrekning å følge den gamle formulering, slik det også er gjort i FTRs forslag. I forhold til dette forslaget har vi gjort enkelte mindre endringer ut fra det som er kommet frem under høringsrunden og i forståelse med FTR.

De viktigste endringene består i at laveste tappegrense (LRV) er tatt inn, at lavvannstand sommerstid er mer nøyaktig fastlagt og at posten om ansvar for manøvreringen er gitt en mer vanlig formulering.»

NVEs forslag til nytt manøvreringsreglement for reguleringsdammen for Tyrifjorden lyder:

«§ 1

Når vannstanden etter vårflommen synker under 4,1 m over 0 på Skjærdalen vannmerkes generalplan, tilsvarende kote 63,00 i Statens kartverks høyder, stenges luken litt etter litt slik at denne vannstand så vidt mulig opprettholdes, dog ikke lavere enn 3,85 m på Skjærdalen vannmerke (kote 62,75).

Vannstanden må ikke stige over 4,1 m på Skjærdalen vannmerke uten at reguleringsluken er helt åpen.

Vannstanden må ikke underskride 3,1 m på Skjærdalen vannmerke (kote 62,00).

§ 2

Når vannføringen i elven synker ved tapningssesongens begynnelse, åpnes luken litt etter litt etter Foreningen til Tyrifjords Regulerings nærmere bestemmelse. I tapningstiden må det sørges for at vannstanden faller noenlunde jevnt.

En større endring enn 0,05 m i døgnet må ved normale forhold ikke finne sted.

§ 3

Ved vårflommens første begynnelse skal reguleringsluken være helt åpen. Stengning av reguleringsluken skjer etter bestemmelse i § 1.

§ 4

Til eventuell fløtning avgis hertil nødvendig vann.

§ 5

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av Olje- og energidepartementet. Det føres daglig protokoll over vannstand og lukestilling.»

III. Innkomne uttalelser til NVEs innstilling

Miljøverndepartementet uttalte følgende i brev av 21. august 1991:

«Vi viser til Deres brev av 18. juni vedlagt NVE's innstilling i saken.

Vi har forelagt innstillingen for fylkesmannens miljøvernavdeling og for DN, jfr. vedlagte uttalelser, og har følgende merknader til innstillingen:

Stamfisket etter laks foregår visse dager om høsten i strykene rett ovenfor dammen. Det kan derfor være behov for å stenge luka enkelte dager slik at vannføringen i disse strykene ikke blir for høy. Slik manøvrering skjer også nå med den gamle dammen. Fylkesmannen foreslo derfor i sin høringsuttalelse at det ble fastsatt vilkår om at man om høsten av hensynet til samfisket kunne fravike de generelle bestemmelsene i manøvreringsreglementet. Dette forslaget er imidlertid ikke kommentert i NVEs innstilling. Vi støtter fylkesmannens forslag.

Miljøvernavdelingen mener at NVEs begrunnelse for å gjøre tillatelsen av 1906 og 1914 evigvarende synes juridisk tvilsom. Miljøvernavdelingen har også andre kommentarer i tilknytning til reguleringens juridiske stilling i forhold til vassdragsreguleringsloven. Vi ber om at disse spørsmålsstillinger vurderes av Olje- og energidepartementet.»

Vedlagt Miljøverndepartementets brev fulgte uttalelse av *Fylkesmannen i Buskeruds Miljøvernavdeling* av 16. juli 1991 med følgende ordlyd:

«Miljøvernavdelingens vurdering av det foreliggende forslag til nytt reguleringsreglement går fram av fylkesmannens brev av 16. oktober 1990. Det er i denne forbindelse bl.a. pekt på uklare forhold i det nye forslaget, samt dagens behov for høy vannstand i Tyrifjorden i sommerhalvåret.

Det reviderte forslaget til reguleringsreglement som følger med innstillingen fra NVE imøtekommer for en stor del fylkesmannens tidligere bemerkninger til saken. En er videre enig i at det neppe er hensiktsmessig å sette opp spesielle regler for regulering under ekstreme tørrværsperioder, ettersom det ved siden av den nye dammen er et naturlig utløp fra Tyrifjorden mellom kote 63,00 og kote 62,00. Det kunne eventuelt tas inn en mulighet til å senke fjorden under laveste regulerte vannstand ved åpning av lukene, for å opprettholde en liten minstevannføring i Vikerfallene og Bergsjø. Dette vil imidlertid forekomme svært sjeldent og er ikke noe vesentlig spørsmål.

Derimot bør punkt 2 i fylkesmannens uttalelse vurderes nærmere. Slik som reglementet nå er utformet kan en ikke se at det for eksempel gis anledning til minsket vannslipping av hensyn til stamfisket i elva, etter at vårflommen har kulminert. Dette kan eventuelt tas inn under § 4 i reglementet.

Det synes ellers noe påfallende at NVE nå foreslår at både den tidligere tillatelse til vinterregulering av 10. mai 1906 og tillatelse til sommerregulering av 24. april 1914 skal tas med som grunnlag for det nye manøvreringsreglementet. NVEs begrunnelse for å gjøre begge disse tillatelsene evigvarende synes juridisk sett å være tvilsom og en vil be om at departementet og direktoratet ser nærmere på dette spørsmålet.

Miljøvernavdelingen vil for sin del se det som en fordel og en forutsetning for fastsetting av et nytt reguleringsreglement at det tas med en betingelse om høyest mulig vannstand under kote 63,00 i sommerhalvåret. Dette bør imidlertid medføre at hele saken kommer inn under vassdragsreguleringsloven, ikke det motsatte.

NVEs innstilling synes på dette punkt å være svært imøtekommende overfor regulantens interesser. Med tanke på det betydelige allmenne interesser som er knyttet til Tyrifjorden bør miljøvernmyndighetene gå inn under gjeldende lovverk, med jevnlige revisjoner. Rent faktisk kan det ikke være tvil om at sommerreguleringen er en vesentlig del av manøvreringen av fjorden og det kan heller ikke være tvil om at regulanten vil kunne få økede inntekter ved en slik regulering, etter at den nye dammen er satt i drift.

En vil forøvrig bemerke at det under dagens forhold synes unødvendig å bruke gamle måltall for vannstandshøyder i et nytt manøvreringsreglement for Tyrifjorden. Alle høydeangivelser i reglementet bør entydig knyttes til kotehøyder.»

Ringerike kommune uttalte ved brev av 5. september 1991:

«Vi viser til brev av 18. juni 1991 fra Olje- og energidepartementet der det ble bedt om kommunens uttalelse til innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk angående revisjon av manøvreringsreglement for Tyrifjorden.

Ringerike kommunestyre fattet i sak 124/91 slikt vedtak:

> Ringerike kommunestyre vil bemerke følgende til tilrådingen fra Norges vassdrags- og energiverk til Olje- og energidepartementet angående revisjon av manøvreringsreglement for reguleringsdam for Tyrifjorden:
>
> Ringerike kommunestyre mener at vannstanden i Tyrifjorden ikke bør tappes under kote 62,75 m etter vårflommen og til tapningssesongens begynnelse på høsten.
>
> Kommunestyret har ellers ingen bemerkninger til tilrådningen fra Norges vassdrags- og energiverk.

Vedtaket i kommunestyret og saksframlegget følger vedlagt. Vedlagt er også et brev fra NIVA v/Dag Berge, datert 22. august 1991 og en betenkning fra Dag Berge, datert 2. august 1991 som ble fremlagt i kommunestyremøtet.

Når det gjelder formannskapets flertallsinnstilling til kommunestyret angående flytting av siste setning i § 1 i utkastet til nytt manøvreringsreglement til § 2 i manøvreringsreglementet så er dette omtalt i saksfremlegget.»

Buskerud fylkeskommune hadde ingen merknader til NVEs innstilling.

IV. Departementets bemerkninger

Innledning

Foreliggende sak gjelder endring av manøvreringsreglementet for reguleringsdammen i Tyrifjorden.

Endringen foretas etter søknad fra reguleringsanleggets eier, og er hjemlet i vassdragsreguleringslovens § 10, nr. 3, 2. ledd.

Bakgrunnen for søknaden om endring fra Foreningen til Tyrifjords Regulering (FTR) er byggingen av ny dam for Tyrifjorden ved Vikersund. Høsten 1989 ble det avhjemlet forhåndsskjønn som fastslo at den nye dammen kan bygges uten hinder av noen av de aktuelle bestemmelsene i vassdragsloven. NVE ble kjent med planene sommeren 1989. NVE opplyste FTR om at ny dam i Tyrifjorden ville innebære at det gamle reglementet fra 1908 ikke lenger kunne etterleves. Av praktiske grunner fant man det mest hensiktsmessig også å behandle konsesjonen for sommerreguleringen fra 1914, selv om den formelt ikke utløper før 1994. NVE ba derfor om at FTR sendte inn nytt forslag til reglement som var tilpasset den nye situasjonen, men som i realiteten ikke avvek fra det gjeldende reglement. I brev av 26. april 1990 oversendte FTR sitt forslag til nytt manøvreringsreglement til NVE.

Skader og ulemper

Reguleringen i Tyrifjorden har bestått siden 1907. En endring i manøvreringsreglementet som bare omfattes av de sider som må endres i sammenheng med dambygging og installasjon av ny luke vil derfor ikke medføre nye skader og ulemper.

Innkomne uttalelser

NVEs innstilling har vært forelagt berørte instanser til uttalelse. Fra hovedkonklusjonene skal refereres følgende:

Miljøverndepartementet mener at det av hensyn til stamfisket etter laks om høsten kan være behov for å stenge luka enkelte dager slik at vannføringen i strykene ovenfor dammen ikke blir for høy. Videre ber departementet om at NOE vurderer de juridiske spørsmålsstillinger som miljøvernavdelingen tar opp i sin uttalelse. Dette gjelder bl.a. begrunnelsen for å gjøre både tillatelsen til vinterregulering og til sommerregulering evigvarende.

Departementets vurdering

Bygging av ny dam i Tyrifjorden til erstatning for den gamle fra 1907 vil innebære en tidsmessig opprustning. Som en følge av dette vil man kunne oppnå en bedre og sikrere regulering av vannkraftressursene. Det nye manøvreringsreglementet avviker i realiteten ikke fra det gamle reglementet, slik at det ikke vil bli noen vesentlige endringer med hensyn til vassdragets vannføring.

Når det gjelder Miljøverndepartementets og fylkesmannen i Buskeruds bemerkninger om det juridiske grunnlaget for å gjøre tillatelsene av 1906 og 1914 evigvarende, skal det bemerkes at FTR ikke anså det formålstjenelig å søke om fornyet tillatelse til sommerregulering. Nærings- og energidepartementet legger vekt på at adgangen til sommerregulering ikke vil bli benyttet i henhold til tillatelsen av 1914, og at den reguleringen som nå skal praktiseres dekkes av tillatelsen av 1906 og det gjennomførte vassdragsskjønnet. Det skal også påpekes at det nå er sterk interesse fra mange hold i å opprettholde en høy vannføring sommerstid av hensyn til miljø og friluftsliv. Tillatelsen av 1914 blir etter dette i praksis uaktuell. Tillatelsen av 1906 er uten tidsbegrensning og medfører således ikke noe problem i denne sammenheng.

Miljøverndepartementet går inn for vilkår om å kunne fravike reglementet av hensyn til stamfisket. Nærings- og energidepartementet kan ikke se at det er behov for en slik dispensjasjonsbestemmelse. Det fremgår av høringsuttalelsen at det har vært tatt hensyn til stamfisket om høsten ved manøvreringen tidligere. Departementet kan ikke se at det er nødvendig med en egen bestemmelse om dette ettersom regulanten har gitt uttrykk for at manøvreringen i det vesentlige skal fortsette som før.

Nærings- og energidepartementet tilrår at manøvreringsreglementet for reguleringsdammen i Tyrifjorden endres i det alt vesentlige i samsvar med forslaget fra NVE.

Departementets bemerkninger til de enkelte vilkår

Post 5: 1. punktum bortfaller etter lov av 19. juni 1992 om endringer i vassdragsreguleringsloven m. fl.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 endres manøvreringsreglementet for reguleringsdammen for Tyrifjorden i henhold til forslag inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 8. april 1994.

7. Bergen Lysverker.

(Erverv av aksjer i AS Trengereid Kraft med tilhørende kraftverk og fallrettigheter i Skulstadvassdraget i Vaksdal og Samnanger kommuner.)

Kongelig resolusjon av 8. april 1994.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Bergen Lysverker om tillatelse til å erverve fallrettighetene i Skulstadvassdraget i Samnanger og Vaksdal kommuner. Dette skjer ved at Bergen Lysverker skal overta samtlige aksjer i AS Trengereid Kraft som eier Trengereid kraftverk hvor fallrettighetene i Skulstadvassdraget utnyttes.

Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 3. desember 1993 lyder som følger:

«NVE har i brev av 21. juni 1993 mottatt følgende søknad fra Bergen Lysverker:

«Generelt

Bergen Lysverker har den 4. juni 1993 inngått avtale med A/S Trengereid Fabrikker om overtakelse av Trengereid Kraftverk under forutsetning av at de nødvendige konsesjoner blir gitt.

Vi viser til vedlagte kopi - vedlegg 1 - av inngått avtale, datert 4. juni 1993.

Vår søknad om ervervskonsesjon iht. Industrikonsesjonslovens § 1 utløser Statens og Fylkets forkjøpsrett på fallet, da utnyttelsen av dette tilsvarer mere enn 1 000 nat.hk. Vår overtakelse av det nevnte kraftverk med reguleringsanlegg og fallrettigheter, er betinget av at såvel Stat som Fylket ikke gjør sin forkjøpsrett gjeldende.

Vi er ikke kjent med at Staten har kraftverksinteresse i vassdraget. Tatt i betraktning kraftverkets beskjedne størrelse, antar vi at Staten ikke er interessert i å benytte sin forkjøpsrett. Det samme regner vi er tilfelle med Fylket.

Eierforhold og selskapsform

Bergen Lysverker er en kommunal bedrift eiet av Bergen kommune og forestår elektrisitetsforsyningen innen Bergen og Samnanger kommuner. Bergen Bystyre er lysverkets høyeste organ. Bystyret godkjenner vedtekter og velger styre- og rådsmedlemmer. Som råd fungerer Bergen Formannskap. Bergen Lysverker har fra tidligere konsesjon i henhold til ervervs- og vassdragsreguleringsloven for kraftverkene Frøland, Grønsdal, Myra og Kvittingen, beliggende i Samnangervassdraget i Samnanger og Kvam kommune, Hordaland fylke.

De gjeldende reguleringskonsesjoner for Samnangervassdraget utløp 11. april 1993. Søknad om fornyelse er innsendt 7. mai 1992 og er for tiden til behandling ved NVE. Inntil denne er avklart, benyttes eksisterende konsesjoner.

Videre har Bergen Lysverker i henhold til Vassdragsreguleringsloven konsesjonssøkt regulering av Fitjavatn i Samnanger kommune. Søknaden av 18. juni 1991 er til sluttbehandling i NVE.

Overtakelse av Trengereid Kraftverk skjer ved kjøp av aksjer i A/S Trengereid Fabrikker, idet de eiendeler, gjeld, rettigheter og forpliktelser som ikke vedrører kraftverket, utfisjoneres. Bergen Lysverker blir eneeier av det gjenværende selskap.

Dette selskap - A/S Trengereid Kraft - vil stå som eier av kraftverket med tilhørende rettigheter.

Nåværende anlegg:

A/S Trengereid Fabrikker eier fallrettighetene i Skulstadvassdraget. Disse ble ervervet i forrige århundrede. Det er utbygget to reguleringsmagasiner, Holmevatn og Skulstadvatn. Vi viser til vedlegg 2, 3 og 4 som angir vassdragets beliggenhet.

Tekniske data over nedslagsfelt og reguleringsanlegg, samt reguleringshøyde o.l. fremgår av følgende tabell:

Data over nedslagsfelt og reguleringsanlegg i Skulstadvassdraget:

Reg. anlegg	Areal km²	Sp. avløp l/s km²	Avløp Mm³	Magasin Mm³	Mag. %	HRV m	LRV m	R.høyde m
Holmevatn	1,03	90		1,45		530	519,1	10,9
Skulstadvatn	5,78	90		1,24		385	375,5	9,5
Sum	6,81		19,33	2,69	13,9			
Inntak kt. 164 rest	0,85	90				164		
Sum	7,66		21,74		12,4			
Inntak kt. 109	0,11	90				109		
Sum	7,77		22,05					

Ovennevnte nedslagsfelt og reguleringsanlegg utnyttes i dag i A/S Trengereid Fabrikkers Kraftverk, beliggende ved fjorden på Trengereid. Kraftverket ble satt i drift i 1952 og gir en årlig produksjon på 6-6,5 GWh. Kraftverkekt har i dag to turbinaggregat. Det største på 1 200 kW utnytter fallet mellom kote 164 (Sætevad) og kraftverket på kote 1,9 m. Det minste på 305 kW utnytter fallet mellom kote 109 og kraftverket. Begge aggregatene har sine inntak i elva fra Skulstadvatnet.

Rørgatene går stort sett parallelle fra kraftverkene frem til ca. kote 94, der den ene bøyer av frem til inntak kote 109.

Begge aggregatene er montert i samme rom. Aggregatene består av horisontale francisturbiner med direkte koplet synkrongenerator. Vedlegg 5 viser en skisse av eksisterende kraftverksarrangement.

A/S Trengereid Fabrikker har av NVE den 27. september 1991 blitt meddelt Anleggskonsesjon, iht. energiloven av 29. juni 1990. Konsesjonen var basert på opprusting og utvidelse av eksisterende kraftverk, idet inntaket ble planlagt flyttet til Skul-

stadvatn og et nytt aggregat - 4 500 kVA - av tyrbintype to-strålet Pelton med max. slukevne 1,3 m^3/s og minimal driftsvannføring lik 0,2 m^3/s og brutto fallhøyde 385 m ble planlagt installert. Vannet ble planlagt ledet i delvis tunnel og delvis i nye rør til kraftverket samtidig som det minste av de nåværende aggregater, som nylig er opprustet, blir beholdt. Beregnet årlig produksjon etter utbygging er ca. 18 GWh, herav ca. 10 GWh sommerkraft. Dette utbyggingsalternativ betinger at den nye rørgaten for hovedaggregat legges i samme trasé som den gamle.

Det legges nye rør opp til og inn i et tunnelsystem med overgang til uforet trykktunnel gjennom en konus. Det minste aggregat med rørledning og inntak skal beholdes. Dette skal være i ordinær drift i tidsrommet mellom stans av 1 200 kW aggregatet til idriftsettelse av det nye.

Utbyggingen av anlegget, utnytter altså hele fallet mellom Skulstadsvatnet på ca. kote 385 og kraftverket i Sørfjorden på kote 1,9 m.

Rettighetene til forlengelse av nåværende rørtrasé og til tunnel ble av A/S Trengereid Fabrikker erervet ved skjønn i slutten av 50-årene. Forholdet til grunneierne er godt og det er p.t. ikke innsigelser mot utbyggingen. Vi viser til vedlegg 6 i egen mappe med tegninger og inngåtte avtaler.

Utbyggingsplanene medfører ikke endringer av reguleringsmagasinene, og således heller ikke konsesjon etter Vassdragsreguleringsloven. I denne forbindelse vurderte myndighetene forholdet til miljøet i henhold til Vassdragsloven og påla selskapet en viss minstevannføring i Skulstadelven i Sommerhalvåret (40 l/sek). Hordaland Naturvernforbund påklaget betingelsene til OED, som med endelig virkning har avvist klagen og stadfestet vilkårene. Kopi av OED's brev inngår i vedlegg 6.

Skulstadvassdraget - beregning av naturhestekrefter

Skulstadvassdraget har altså sitt utspring i fjellområdet hvor kommunegrensene mellom Bergen, Samnanger og Vaksdal kommune møtes. Skulstadvatn ligger på kote 385 og nedslagfeltet stiger til ca. kote 700 mot nord og sør, og ca. 600 m mot øst. Vassdraget renner i nordvestlig retning med utløp i Sørfjorden ved Trengereid.

Både i størrelse og beliggenhet (kotehøyde) er nedslagsfeltet sammenlignbart med nedslagsfeltet til Fitjavatn som ligger ca. 5 km lenger øst i luftlinje.

For Fitjavatn er midlere spesifikk avrenning satt til ca. 95 l/s km^2 etter en nøye vurdering basrt på registrerte avrenningsdata fra nærliggende vassdrag.

På grunnlag av ovennevnte vurderinger og nedslagsfeltets beliggenhet litt lenger vest i forhold til Fitjavatn, antas midlere spesifikk avrenning fra nedslagfeltet til Skulstadvatn å være ca. 90 l/s. km^2.

Følgende data legges til grunn for beregning av regulert vannføring og naturhestekrefter.

Areal nedslagsfelt	ca. 6,8	km^2
Midlere spesifikk avrenning	ca. 90	l/s km^2
Midlere avrenning	ca. 0,61	m^3/s
Gjennomsnittlig årlig avrenning	ca. 20,4	mill. m^3

Reguleringsmagasin		
a) Skulstadvatn	ca. 1,24	mill. m^3
b) Holmavatn	ca. 1,45	mill. m^3
Sum	ca. 2,69	mill. m^3

Midlere brutto fallhøyde	ca. 380	m
Tilgjengelig reguleringsmagasin i Skulstadvatn	ca. 2,69	mill. m^3
Magasinvolum i % av årlig avrenning	13,2	%

Regulert vannføring i % av midlere avrenning:

a) Bestemmende reg. kurve for Oselvvassdraget ..... 64 %
b) Bestemmende reg. kurve for Eksingedalsv.d. ..... 42 %

Ved å bruke middelverdier mellom Oselvvassdraget og Eksingdalsdraget, kan regulert vannføring fra Skulstadvatn og Holmevatn settes til 53% av midlere avrenning. Dette vil si at regulert vannføring er på:

$$Q_{reg} = 0{,}53 \times 0{,}61 = \underline{0{,}32\ m^3/s}$$

Naturhestekrefter beregnes etter formelen 13,33 × Q × H der

Q = regulert vannføring i m^3/s basert på bestemmende års vannføring.
H = fallhøyde i meter.

Antall naturhestekrefter:

$$13{,}33 \times 0{,}32 \times 380 = \underline{1\ 620\ nat.hk.}$$

Konklusjon:

Det presiseres fra vår side at en søknad om erverv av fallrettigheter i Skulstadvassdraget, ikke inneholder planer om endring av reguleringsmagasinenes manøvreringsgrenser. Det bør videre nevnes at en ytterligere gjennomgang av priser og alternative planløsninger, kan avstedkomme plasseringsalternativer for kraftverk og driftsvannveien i fjell. Fra vår side betraktes dette som en eventuell planendring som vil bli meddelt NVE ved behandling av en eventuell anleggskonsesjon.

Utbyggingskostnaden er beregnet til ca. 25 mill. kr. pluss avgift. Fra NVE er det gitt tilsagn om tilskudd til utbyggingen på 5 mill. kr.

Som det fremgår i hovedavtalen mellom Bergen Lysverker og A/S Trengereid Fabrikker i pkt. 10, er overdragelsen av eierforholdet betinget av at konsesjonsforholdet er avklart innen 1 - ett - år fra den 13. mai 1993.»

Søknaden er vært forelagt Samnanger og Vaksdal kommuner, Hordaland fylkeskommune og fylkesmannen i Hordaland med følgende resultat:

Vaksdal kommune har i brev av 8. september 1993 ingen merknader i saken.

Samnanger kommune har følgende merknad i saken i brev av 15. oktober 1993 til fylkesmannen:

«Samnanger kommune melder med dette frå om at vi ikkje har noko å merkje til sjølve søknaden.

Vi finn det likevel på sin plass å peike på at heile nedslagsfeltet - det regulerte Holmavatnet - ligg i Samnanger kommune utan at kommunen på noko tidspunkt har mottatt kompensasjon for uttak av denne ressursen. Vi er merksame på at det ikkje er høve

til å krevje slik kompensasjon knyttet til ein ervervskonsesjon, men vi ber om at spørsmålet vert drøfta av dei aktuelle instanser.»

Hordaland Fylkeskommune/Fylkesutvalget har i møte 7. oktober 1993 vedtatt følgende:

«Hordaland fylkeskommune vil ikkje nytte seg av forkjøpsretten etter industrikonsesjonslova til erverv av Trengereid Kraftverk i samband med søknad frå Bergen Lysverker om overtaking av kraftverket.»

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av 29. oktober 1993 ingen merknader til søknaden.

Bergen Lysverker har i brev av 15. november 1993 ingen merknader til de innkomne uttalelsene.

Norges vassdrags- og energiverks (NVEs) merknader:

Bakgrunn

Bergen Lysverker søker på vegne av AS Trengereid Kraft om ervervskonsesjon på fallet mellom Skulstadvatn og fjorden.

Bergen Lysverker og A/S Trengereid Fabrikker har inngått en avtale om at Lysverket skal overta Trengereid kraftverk m/reguleringsanlegg og rettigheter under forutsetning av at det nye selskapet, AS Trengereid Kraft, får konsesjon på fallet. Trengereid kraftverk er i dag en del av A/S Trengereid Fabrikker.

Trengereid kraftverk vil bli skilt ut av selskapet som et eget aksjeselskap, dvs AS Trengereid Kraft. Bergen Lysverker skal så kjøpe alle aksjene i dette selskapet, jfr. avtalen.

A/S Trengereid Fabrikker sikret seg fall- og reguleringsrettighetene i Skulstadvassdraget konsesjonsfritt før århundreskiftet. I forbindelse med ytterligere reguleringer av Holmavatn fikk selskapet en ekspropriasjonstillatelse av 4. juni og 8. juli 1942 og 13. juni 1946 etter vassdragsloven. Selskapet sikret seg også rettighetene til å forlenge rørtraseen og tunnelen fram til Skulstadvatnet ved skjønn på slutten av 50-tallet.

Selskapet fikke elektrisk konsesjon på anlegget 28. mars 1947. På grunn av endringer i installasjonen ble det gitt en ny elektrisk konsesjon 29. januar 1952. Kraftverket ble satt i drift i 1952.

Kraftverket ligger ved fjorden på Trengereid. Det har i dag en årlig produksjon på mellom 6 og 6,5 GWh. Kraftverket har to aggregater på 1 200 og 305 kW. De utnytter hvert sitt separate fall fra henholdsvis kote 164 og kote 109. Begge turbinene har inntak i Skulstadelva, og vannet blir ledet ned i to separate rør.

Reguleringene av magasinene er konsesjonsfrie. Bergen Lysverker har i samarbeid med A/S Trengereid Fabrikker og etter dokumenter i saken funnet frem til reguleringsgrensene som vist til i søknaden.

I forbindelse med en søknad i 1978 om å bygge om anlegget, ble det vurdert om det var behov for å behandle søknaden etter vassdragslovens §§ 104-106, med hensyn til de allmenne interessene i vassdraget. Vi fant den gang at det ikke var behov for en slik behandling. Selskapet fikk 14. desember 1979 elektrisk konsesjon for å bygge om kraftstasjonen. Arbeidene kom aldri i gang, og konsesjonen bortfallt. Trengereid fabrikker fremmet en ny søknad 8. mars 1991. Søknaden var lik den forrige, med unntak av mindre endringer ved den elektriske installasjonen.

Selskapet fikk 27. september 1991 anleggskonsesjon for å bygge om kraftverket. NVE har til denne konsesjonen knyttet vilkår om å slippe en minstevannføring fra Skulstadvatn på 40 l/s i perioden 1. mai til 1. oktober.

Ombyggingsplanen går ut på å flytte inntaket til Skulstadvatn, og føre vannet delvis i tunnel og delvis i rør. Det største aggregatet vil bli erstattet med en ny turbin og generator som vil gi en effekt på 4 500 kVA. Ny brutto fallhøyde vil bli 385 m. Det er planer om å beholde det minste av aggregatene. Ny årlig produksjon vil bli på ca 18 GWh.

Ved ombyggingen vil kraftverket utnytte et fall på ca 380 m, som tilsvarer 1 650 nat.hk.

De to vannene Skulstadvatn og Holmavatn, bygger på gamle avtaler og rettigheter. Vannene har følgende reguleringer:

Magasin	Regulering		
	Øvre reg. grense kote (HRV)	Nedre reg. grense kote (LRV)	Regul. høyde m
Skulstadvatn	385,0	375,5	9,5
Holmavatn	530,0	519,1	10,9

Nærings- og energidepartementet meddelte i brev av 20. august 1993 at Staten ikke vil benytte seg av forkjøpsretten, og overlot tilbudet til fylkeskommunen, jfr. industrikonsesjonslovens § 9 nr 1. Fylkesutvalget i Hordaland fylkeskommune har i møte 7. oktober 1993 vedtatt at fylkeskommunen heller ikke vil benytte seg av forkjøpsretten.

A/S Trengereid Fabrikker har fått tilsagn om statlig byggestøtte på 5 mill. kr. Støtten følger kraftverket, dvs at Bergen Lysverker overtar tilsagnet.

Begge dammene er underlagt offentlig tilsyn.

NVEs vurdering

Samnanger kommune ønsker at spørsmålet om kompensasjon for reguleringen av Holmavatn, dvs ressursutnyttelsen av magasinet blir drøftet. Vi vil her bemerke at slike tiltak som allerede er gjennomført konsesjonsfritt ikke kan bli tatt opp på nytt.

I henhold til NVEs praksis betrakter vi reguleringene av Skulstadvatn og Holmavatn som konsesjonsfrie også ved eierskiftet.

Utskillelsen av AS Trengereid Kraft fra morselskapet er etter loven konsesjonspliktig, jfr. industrikonsesjonslovens § 4. Det vil si at AS Trengereid Kraft i utgangspunktet trenger ervervskonsesjon på fallet når det blir omdannet til et eget AS, men morselskapet kunne søkt om fritak, jfr. industrikonsesjonslovens § 1 fjerde ledd.

En slik omdannelse til AS som ledd i et videresalg av kraftverk, vil neppe betinge fritak for plikt om ervervskonsesjon. Vi mener derfor at AS Trengereid Kraft må ha konsesjon på fallene til Trengereid kraftverk, og at Bergen Lysverker må ha konsesjon på aksjeervervet i selskapet AS Trengereid Kraft.

Det har ikke kommet inn noen merknader til søknaden som tilsier at den ikke bør imøtekommes.

AS Trengereid Kraft vil søke om å få overdra anleggskonsesjonen av 27. september 1991 når ervervskonsesjonen foreligger.

Konklusjon

NVE anbefaler at AS Trengereid Kraft får ervervskonsesjon på fallet på de vilkår som framgår av vedlagte utkast, jfr. industrikonksesjonslovens § 1.

Videre anbefaler vi at Bergen Lysverker får tillatelse til erverv av 100% av aksjene i AS Trengereid Kraft.

Kommentarer til vilkårene:

Konsesjonstid, post 1

NVE anbefaler at AS Trengereid Kraft får konsesjon på ubegrenset tid. Salg av mer enn en tredjedel av aksjene til private vil utløse behov for en ny konsesjon. Konsesjon for private er begrenset for et tidsrom på inntil 60 år.

Årlige avgifter, post 2

Vi foreslår at avgiftene blir satt til kr 6,- pr nat.hk, for staten og kr 18,- pr nat.hk. for kommunen.

Øvrige merknader:

Vi har beholdt de vanlige standardvilkårene ved ervervstillatelsen på grunn av at kraftverket står foran en større ombygging.

Kommentarer til utkast til nytt manøvreringsreglement:

Det foreligger i dag bare et manøvreringsreglement for Holmavatn. Reglementet er knyttet til en tillatelse gitt ved Kgl. res. av 13. juni 1946 for å utvide reguleringen i Holmavatn.

I den forbindelse ser vi behovet og anbefaler at det blir satt opp et nytt manøvreringsreglement for begge magasinene i vassdraget, som er i overensstemmelse med standardoppsettet for nye reglement. Vi har her tatt inn gjeldende reguleringshøyder, og som baserer seg på dokumenter og anvendt regulering.

I tillegg har vi overført pålegget om minstevannføring som i dag er knyttet til anleggskonsesjonen over til manøvreringsreglementet hvor det etter vårt syn hører mer hjemme.

Sakens dokumenter er vedlagt.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for AS Trengereid Kraft til å erverve fallrettigheter i Skulstadvassdraget:

«1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkårene, jfr. ervervslovens § 5 a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 6 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengden som det konsederte vannfallet etter den foretatte utbyggingen kan frembringe med den påregnelige vannføringen år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr. 18 pr nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares en rente som er fastsatt etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes for å fremme næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og om avgivelse av kraft, jf post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av ikke over 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Nærings- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår å ødelegge naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold og drift av anlegget og tiltak som omfattes av denne posten er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne posten.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller en del av anlegget er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet etter lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

9.

(Ferdsel m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, og erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser

finnes påkrevet og stille det innvunne materialet til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne posten uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkårene.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000 pr dag eller kr 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

13.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jfr. ervervslovens § 2.»

NVEs forslag til manøvreringsreglement for å regulere Skulstadvassdraget i Samnanger og Vaksdal kommuner, Hordaland fylke:

«1.

Reguleringsmagasiner

Magasin	Regulering		
	Øvre reg. grense kote (HRV)	Nedre reg. grense kote (LRV)	Regul. høyde m
Skulstadvatn	385,0	375,5	9,5
Holmavatn	530,0	519,1	10,9

Regulanten skal markere reguleringsgrensene med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

Høydene refererer seg til NVEs vassdragsnivellement.

2.

I perioden 1. mai til 1. oktober skal regulanten slippe minst 40 l/s fra Skulestadvatn til Skulestadelva.

Ved manøvreringen skal det has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene såvidt mulig ikke forøkes.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkets behov.

3.

Regulanten skal påse at flomløp tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperatur, snødybde m v observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for de allmenne interessene, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Nærings- og energidepartementet.»

Departementets bemerkninger:

Bergen Lysverker har søkt om konsesjon på erverv av fallrettighetene i Skulstadvassdraget. Bergen Lysverker er en kommunal bedrift som eies av Bergen kommune. Selskapet driver alminnelig kraftforsyning i Bergen og Samnanger kommuner.

Bergen Lysverker og AS Trengereid Fabrikker har inngått en avtale om at Bergen Lysverker skal overta Trengereid kraftverk. Overtakelsen er bl.a. betinget av at Bergen Lysverker får konsesjon på erverv av fallrettighetene i Skulstadvassdraget innen 13. mai 1994.

Avtalen har følgende innhold:

- Bergen Lysverker skal kjøpe 30% av aksjene i AS Trengereid fabrikker.
- Samtidig med kjøpet skal de eiendeler, gjeld, rettigheter og forpliktelser som ikke vedrører Trengereid kraftverk skilles ut (utfisjoneres).
- Ved utfisjoneringen endrer den gjenstående delen av selskapet, som nå kun består av kraftanlegget, navn til AS Trengereid Kraft.
- Bergen Lysverker blir gjennom utfisjoneringen eier av alle aksjene i AS Trengereid Kraft.

Resultatet av transaksjonene er at Bergen Lysverker kjøper 100% av aksjene i AS Trengereid Kraft (som anses å ha en verdi på 30% av AS Trengereid Fabrikker). Ved erverv av mer enn 90% av aksjene i et selskap, anses dette som et erverv av vannfallrettighetene som går etter kap. I i industrikonsesjonsloven.

I motsetning til NVE ser departementet det slik at konsesjonen etter industrikonsesjonslovens kap. I må knyttes til Bergen Lysverkers erverv av aksjer i AS Trengereid Fabrikker. Gjennom fisjonen vil Bergen Lysverker bli eneeier av aksjene i et selskap som eier konsesjonspliktige vannfall.

Skulstadvassdraget utnyttes i Trengereid kraftverk. Kraftverket utnytter to magasiner; Holmavatn og Skulstadvatn. Holmavatn renner over til Skulstadvatn som igjen renner ned i Skulstadelva. Kraftverket ligger ved Sørfjorden. Kraftverket har to turbinaggregater som har hvert sitt separate inntak fra Skulstadelva.

Det foreligger planer om å bygge om kraftverket. Det ble gitt anleggskonsesjon for den planlagte ombyggingen 27. september 1991. Planene går ut på å bytte ut det største aggregatet på 1 200 kW med et nytt aggregat som vil gi en effekt på 4 500 kVA. Man skal etablere et nytt inntak direkte fra Skulstadvatn og får dermed en brutto fallhøyde på 385 meter. Vannet skal ledes dels gjennom tunnel og dels i nye rør.

Det minste aggregatet på 305 kW og med inntak fra Skulstadelva på kote 109, skal være i ordinær drift uavhengig av ombyggingen.

Etter ombyggingen er årlig produksjon anslått til 18 GWh mot 6 -6,5 GWh i dag. Skulstadvassdraget vil etter ombyggingen utbringe 1 620 naturhestekrefter.

Ombyggingen har fått tilsagn om støtte på 5 mill. kroner fra tilskuddsordningen til opprustning og utvidelse av kraftverk.

Ombyggingen medfører ikke endringer i reguleringsmagasinene.

Hverken staten eller fylkeskommunen har ønsket å benytte sin forkjøpsrett.

A/S Trengereid Fabrikker ervervet fallrettighetene i Skulstadvassdraget i forrige århundre og det foreligger således ingen ervervskonsesjon på fallet.

Rett til bruk og regulering av magasinene ble også ervervet i forrige århundre. Reguleringene er konsesjonsfrie. Det finnes imidlertid et manøvreringsreglement for Holmavatn som ble gitt i forbindelse med en ekspropriasjonstillatelse av 13. juni 1946.

A/S Trengereid Fabrikker fikk som tidligere nevnt anleggskonsesjon for den planlagte ombyggingen av kraftverket i 1991. I den forbindelse ble det gitt et pålegg om en minstevannføring fra Skulstadvatn på 40 l/sek. i perioden 1. mai til 1. oktober.

Departementets vurdering

Nærings- og energidepartementet viser til at ingen av høringsinstansene har innvendinger til overdragelsen. Nærings- og energidepartementet tilrår at Bergen Lysverker får tillatelse til å erverve 100% av aksjene i AS Trengereid Kraft, med kraftanlegg og fallrettigheter i Skulstadvassdraget, etter industrikonsesjonslovens kap. I. Tillatelsen foreslås, med noen endringer, gitt på de vilkår NVE har tilrådd.

Vurdering av vilkårene

Vilkårene vil bli gitt til Bergen Lysverker og overskriften skal lyde slik: «Vilkår for tillatelse for *Bergen Lysverker* til å erverve samtlige aksjer i AS Trengereid Kraft med fallrettighetene i Skulstadvassdraget».

Departementet er enig med NVE i at standardvilkårene for erverv bør legges til grunn for tillatelsen fordi det skal foretas en større ombygging av kraftverket.

Post 1:

Fordi Bergen Lysverker er et 100% kommunalt eid selskap går departementet inn for at det gis konsesjon på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til revisjon etter 30 år.

Post 2:

Departementet slutter seg til NVEs forslag om konsesjonsavgifter til kommuner på kr. 18 pr. nat.hk. og til staten på kr. 6 pr. nat.hk.

Manøvreringsreglement

NVE har i sin innstilling foreslått at det skal fastsettes et nytt manøvreringsreglement for begge magasinene i vassdraget. I dag foreligger det bare et manøvreringsreglement for Holmavatn ved siden av et vilkår om minstevannføring knyttet til anleggskonsesjonen etter energiloven.

Departementet finner imidlertid ikke grunnlag for å ta opp spørsmålet om manøvreringsreglement knyttet til reguleringer i en sak om erverv av vannfallrettigheter etter industrikonsesjonsloven.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 kap. I gis Bergen Lysverker konsesjon for erverv av samtlige aksjer i AS Trengereid Kraft med kraftanlegg og tilhørende fallrettigheter i Skulstadvassdraget på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 8. april 1994.

8. Sira-Kvina kraftselskap.

(Regulering av Sira-Kvinavassdragene. Midlertidig endring av manøvreringsreglementet for Kilen-Valevatn-Gravatn.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 25. april 1994.

«Sira-Kvina kraftselskap har ved brev av 28. mars 1994 til Norges vassdrags- og energiverk søkt om tidsbegrenset tillatelse til å fravike manøreringsreglementet (fastsatt ved kg. res. 5. juli 1963 med endringer ved kgl. res. 28. juni 1974) for magasinet Kilen-Valevatn-Gravatn. I følge reglementet kan tilløpet til magasinet pumpes opp i Svartevannsmagasinet for lagring, fra lavvannsperiodens slutt til 15. september, dog bare når vannstanden i Kilen-Valevatn-Gravatn overstiger kote 655. På grunn av stort snømagasin i Gravannfeltet, ca. 200% av normalen, og lav magasinfylling i Svartevannsmagasinet ønsker Sira-Kvina å starte pumpingen ved kote 652. Søknaden gjelder en tidsbegrenset tillatelse til fravikelse for mai måned.

Søknaden har vært forelagt Sirdal kommune og fylkesmann i Vest-Agder. Ingen av instansene har innvendinger til at søknaden imøtekommes.

NVE viser i sine merknader i brev av 19. april 1994 til Nærings- og energidepartementet til at vannstanden i magasinet ved flere anledninger tidligere har hatt lavere vannstand enn kote 655 i den aktuelle perioden. Dette er en følge av at reglementet ikke har noen bestemmelser som pålegger fylling. Endringen i reglementet vil i følge NVE også ha en positiv effekt på kraftproduksjonen ved at 70 GWh konverteres til vinterkraft samtidig som det hardt nedtrappede Svartevannsmagasinet vil få en raskere oppfylling. Endringen vil videre redusere den unormalt store flomrisikoen i vassdraget ved at pumpingen starter tidligere og gir et større flomdempingsmagasin. Selv ved full pumping fra i dag og ut mai måned vil vannmengden i snømagasinet til Gravatn sammen med en normal nedbør i april og mai gi et tilsig som tilfredsstiller reglementets krav om god fylling på forsommeren. På denne bakgrunn anbefaler NVE at manøvreringsreglementet endres for perioden mai slik det er søkt om. NVE understreker at manøvreringen etter 1. juni igjen skal følge tidligere vedtatt reglement slik at det ikke skal pumpes før vannstanden er over kote 655.

Nærings- og energidepartementet ser behovet for å kunne fravike manøvreringsreglementet i denne perioden. Det er på det rene at det er en ekstraordinær situasjon med de snømengder som ligger i nedbørfeltet. Dersom en kan starte pumpingen tidligere kan faren for en skadeflom reduseres, eventuelt hindres, samtidig som dette vil ha en positiv effekt på kraftproduksjonen. Departementet legger vekt på at den omsøkte tillatelsen ikke har møtt innvendinger hos kommunen eller fylkesmannen.

På bakgrunn av ovennevnte finner departementet at det kan gis tillatelse rtil den omsøkte midlertidige endring av manøvreringsreglementet. Etter 1. juni skal manøvreringen følge det ordinære reglementet fastsatt ved kgl. res. 5. juni 1063 med endringer fastsatt ved kgl. res. 28. juni 1974. Dette innebærer at det etter 1. juni ikke kan pumpes vann fra Gravann-magasinet før vannstanden har passert kote 655.»

9. Halden Hovedvassdrags Brukseierforening.

(Tillatelse til fortsatte reguleringer i Haldenvassdraget.)

Kongelig resolusjon 13. mai 1994.

Stortinget har ifølge meddelelse fra det presidentskap i møte 24. mars 1994 fattet følgende vedtak:

I.

Halden Hovedvassdrags Brukseierforening gis tillatelse til fortsatt regulering av Øgderen, Øymarksjøen, Aspern og Ara i Haldenvassdraget.

II.

Kommunene Marker og Aremark får 1 mill. kroner hver i næringsfond.

Vedtaket var i samsvar med innstillingen fra energi- og miljøkomiteen i Innst. S. nr. 106 (1993-94). Denne bygger på departementets tilråding i St.prp. nr. 24 (1993-94), men fravek proposisjonen på følgende punkt:

Kommunene Marker og Aremark får 1 mill. kroner hver i næringsfond.

Departementet hadde ikke foreslått næringsfond.

Ved en inkurie er det i vilkårsteksten i proposisjonen under pkt. 2 (Konsesjonsavgifter og næringsfond), både når det gjelder Øgderen og Øymarksjøen, Aspern og Ara brukt formuleringer fra industrikonsesjonsloven. Det korrekte er å bruke formuleringene i vassdragsreguleringsloven.

Etter at den endringen som er vedtatt av Stortinget er innarbeidet og den ovennevnte inkurie er rettet opp, får vilkårene følgende ordlyd:

Vilkår for tillatelse for Halden Hovedvassdrags Brukseierforening til fortsatt regulering av Øgderen:

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringslovens § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 1,50 pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 7,63 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Nærings- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 8, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere betemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sørge for at forholdene i de delene av Haldenvassdraget som berøres av reguleringen er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,

b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tilktak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, utbygging og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen og reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

5.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- helt eller delvis å bekoste resipient- og overvåkingsundersøkelser i Øgderen og Hemneselva,
- å bekoste merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og forurensningsavløp for øvrig og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse og jordbruk m.v. i de berørte kommuner, alt som følge av reguleringen.

6.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement for Øgderen fastsatt ved kgl. res. 4. juli 1925.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Det opprettes et driftsutvalg som skal fungere i en prøveperiode på 5 år. Driftsutvalget skal kunne gi råd til Halden Hovedvassdrags Brukseierforening om fravikelse av dette reglementet. Driftsutvalget skal ha følgende 5 medlemmer – en representant for falleierne, en representant for grunneiere/elveeiere, en representant fra kommunene, en representant fra fylkesmannen i i Østfold og en representant fra Brukseierforeningen.

Ved utløpet av prøveperioden kan Nærings- og energidepartementet foreta endringer i dette reglementet.

Dersom vannslippingen ellers foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr 1 000,– for hver gang etter Nærings- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

7.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

8.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringslovens § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 prosent av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer

hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100 prosent. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

9.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av kosesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Nærings- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 8 og 9 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 23.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

10.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Nærings- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.

Vilkår for tillatelse for Halden Hovedvassdrags Brukseierforening til fortsatt ytterligere regulering av Øymarksjøen, Aspern og Ara.

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringslovens § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 1,50 pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 16,03 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking

av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Nærings- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale 1 mill. kroner til Marker kommune og 1 mill. kroner til Aremark kommune som avsettes til næringsfond for kommunene.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 8, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere betemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sørge for at forholdene i de delene av Haldenvassdraget som berøres av reguleringen er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tilktak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, utbygging og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen og reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

5.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- helt eller delvis å bekoste resipient- og overvåkingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt
- å bekoste merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og forurensningsavløp for øvrig og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse og jordbruk m.v. i de berørte kommuner, alt som følge av reguleringen.

6.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med manøvreringsreglementet for bl. a. Øymarksjøen, Aspern og Ara fastsatt ved kgl. res. 25. oktober 1929.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Det opprettes et driftsutvalg som skal fungere i en prøveperiode på 5 år. Driftsutvalget skal kunne gi råd til Halden Hovedvassdrags Brukseierforening om fravikelse av dette reglement. Driftsutvalget skal ha følgende 5 medlemmer – en representant for falleierne, en representant for grunneiere/elveeiere, en representant fra kommunene, en representant fra fylkesmannen i Østfold og en representant fra Brukseierforeningen.

Ved utløpet av prøveperioden kan Nærings- og energidepartementet foreta endringer i dette reglement.

Dersom vannslippingen ellers foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr 1 000,– for hver gang etter Nærings- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

7.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

8.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringslovens § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 prosent av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100 prosent. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

9.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av kosesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Nærings- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 8 og 9 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 23.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,– pr. dag eller kr. 5 000,– for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

10.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Nærings- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Departemenet skal bemerke:

Nærings- og energidepartementet tilrår at Halden Hovedvassdrags Brugseierforening gis konsesjon for fortsatt regulering av Øgderen, Øymarksjøen, Aspern og Ara i Haldenvassdraget på de vilkår som fremgår av Stortingets vedtak.

Nærings- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 gis Halden Hovedvassdrags Brukseierforeninig konsesjon for fortsatt regulering av Øgderen, Øymarksjøen, Aspern og Ara i Haldenvassdraget på de vilkår som er tatt inn i Nærings- og energidepartementets foredrag av 13. mai 1994.

10. Sunnfjord Elektrisitetsverk.

(Brulandsfoss kraftverk i Jølstra. Planendring.)

Kongelig resolusjon 13. mai 1994.

I. Innledning

Foreliggende sak gjelder søknad fra Sunnfjord Elektrisitetsverk om tillatelse etter vassdragsloven til å foreta planendring i forhold til de vilkår som ble gitt ved kgl. res. av 22. januar 1988 for å bygge nye Brulandsfoss kraftverk i Jølstra.

II. NVEs innstilling

NVEs innstilling i saken av 9. september lyder:

«Sunnfjord Elektrisitetsverk - planendring Brulandsfoss kraftverk i Jølstra (Vassdragsnr. 084.z)

Ved brev av 11. juli 1991 til NVE har Sunnfjord Elektrisitetsverk oversendt til behandling søknad om endring av installasjonen i Brulandsfoss kraftverk.

Søknad

Søknaden har slik ordlyd:

«Brulandsfoss kraftverk

Søknad om å utnytte ei maksimal driftsvassføring på 70 m^3/s. i det nye aggregatet.

Ved kongelig resolusjon av 22. januar 1988 fekk Sunnfjord Elektrisitetsverk løyve til å overta fallrettane i Brulandsfossen og til å få overført eksisterande reguleringskonsesjon Jølstervatnet gjeven ved kongeleg resolusjon av 30. mai 1952.

Vidare vart det, i medhald av vassdragslova, gjeve løyve til bygging av eit nytt Brulandsfoss kraftverk i tillegg til det gamle som er utbygd for ei maksimal driftsvassføring på 8 m^3/s. I dokumentet der løyvet og vilkåra er formulerte, er det ikkje referert data for det nye kraftverket, slik som yting, maksimal driftsvassføring og liknande, men ein må gå ut frå at det er dataene som er attgjeve i konsesjonssøknaden frå 1986 som skal gjelde. I søknaden går det fram under pkt. 3.6 - Installasjon - at det vert lagt til grunn ein installasjon på 11 MW ved eit maksimalt pådrag på 65 m^3/s.

Etter at kraftverket vart sett i drift, har det vore utført ymse kontrollmålingar, og ein har mellom anna konstatert at aggregatet kan ta unna meir enn dei spesifiserte 65 m^3/s. ved fullt pådrag. Sjølv om desse målingane ikkje er eksakte, men kan innehalde feilkjelder på 3-4 m^3/s. synest det å vere meir korrekt at aggregatet har ei maksimal slukeevne på om lag 70 m^3/s.

For å kunne utnytte denne kapasiteten fullt ut, søkjer hermed Sunnfjord Elektrisitetsverk i medhald av vassdragslova av 15. mars 1940, løyve til å køyre det nye aggregatet med ei maksimal driftsvassføring på 70 m^3/s., slik at total driftsvassføring for begge aggregata vert 78 m^3/s.

Produksjonstilhøve

Produksjonen i kraftverket er utrekna ved hjelp av driftssimuleringar for perioden 1964-82 som er vurdert å vere ein representativ periode for tilløpsvariasjonen til kraftverket. Normaltilløpet til kraftverket er rekna ut på grunnlag av vassmerka 617-12 Jølstervatn og 1435-0 Holsenvatn, og fastsett til 1 350 mill. m^3 pr. år, konsesjonssøknadens pkt. 3.4.1.

I konsesjonssøknaden er attgjeve utrekna produksjon for ei slukeevne på 65 m^3/s.:

Vinter	21,6 GWh
Sommar	32,0 GWh
År	53,6 GWh

Ei driftssimulering med slukeevne 70 m^3/s. og same føresetnader elles gjev:

Vinter	21,9 GWh
Sommar	33,1 GWh
År	55,0 GWH

Innvunnen kraftmengde blir såleis 0,3 GWH vinter og 1,1 GWh sommar, ialt 1,4 GWh.

Kapitalisert verdi av denne produksjonen etter samme verdiføresetnader som i konsesjonssøknaden, pkt. 3.10, blir:

0,3 GWh×4,08 kr./kWh+1,1 GWh×2,33 kr./kWh=3,8 Mkr.

Overløp over dammen

Det er ikkje gjeve noka framstilling i konsesjonssøknaden som viser korleis overløpet over inntaksdammen vert år om anna. Desse dataene ligg føre i form av tabellutskrifter i samband med driftssimuleringane. På vedlagde kurveblad er vist utrekna resultat for to driftsår, 1976 som var eit midlere tilløpsår, og 1981 då tilløpet tilsvara nedre kvartil (tilløpet var lågare i 25% av åra og høgare i 75%).

Kurvene er teikna opp under føresetnad om 70 m^3/s. slukeevne for det nye aggregatet. Tilsvarande kurver for qmax 65 m^3/s. er ikkje teikna inn, men vil liggje 5 m^3/s. over 70-kurvene, dessuten ville ein fått enkelte døgn med overløp i tillegg (når magasinet er fullt og tilsiget er mellom 65 og 70 m^3/s. På grunn av dei store varasjonane ville kurver for 65 m^3/s. lege tett over 70-kurvene, og ville ikkje gjeve særleg utfyllande opplysningar.

Som det går fram er det overløp store deler av sommaren i eit middelår, men storleiken varierer sterkt. Vassføringane er som venta størst om våren, men det er og haustflaumar som kan gje stort overløp.»

Høringsuttalelser

Søker har sendt kopi av søknaden til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Førde kommune og Førde Elveeigarlag.

NVE har i brev av 27. august 1991 gitt Sunnfjord Elektrisitetsverk melding om at det «Etter NVEs praksis krever enhver endring av maskininstallasjonen etter at tillatelse er gitt, at distriktet gis anledning til å komme med merknader.»

Kopi av dette brevet er sendt Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Førde kommune og Førde Elveeigarlag.

Adv. Endre Grande i adv.firma Thommessen, Krefting & Greve har i brev av 14. oktober 1991 p.v.a. *Førde Elveeigarlag* utarbeidet følgende uttalelse:

«Jeg viser til NVEs ekspedisjon til bl. a. Førde Elveeigarlag av 27. august 1991 hvor det er satt frist for eventuelle merknader til Sunnfjord El-verks søknad vedrørende planendring i Brulandsfoss kraftverk, til den 15. oktober 1991.

Førde Elveeigarlag har bedt meg utarbeide en uttalelse på vegne av laget i anledning søknaden.

Denne uttalelse baserer seg således på de erfaringer vi mener å ha vunnet i perioden etterat den nye kraftstasjonen ble satt i drift og de komplikasjoner og problemer som dette har medført, spesielt i forbindelse med utøvelsen av laksefiske i elven.

Den foreliggende søknad fra Sunnfjord El-verk om løyve til å utnytte en maksimal driftsvannføring på 70 m^3/s. i det nye aggregatet, aksenturer etter mine parters oppfatning helt klart behovet for å etablere bestemmelser i tillatelsen eller manøvreringsreglementet, om minstevannføring i fossen, spesielt i fisketiden.

Førde Elveeigarlag tok opp dette spørsmålet allerede den 27. juli 1987 i skriv til Sunnfjord Elektrisitetsverk fra advokat Atle Standal. Dette skrivet legger jeg til grunn har fulgt sakens dokumenter i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Det kan imidlertid ikke sees at dette er spesielt nevnt i forbindelse med konsesjonsbehandlingen, og Sunnfjord Elektrisitetsverk er ikke pålagt noen minstevannføring.

Selvom den øking i maksimal driftsvannføring som det nå søkes om, kan synes marginal (fra 65 m^3/s. til 70 m^3/s.) er det Elveeigarlagets bestemte oppfatning at nettopp denne økningen vil føre til en ytterligere forverring av situasjonen for fisket. I den periode på sommeren hvor fiske foregår, synes det å være en middelvannføring i elven på 40-70 m^3/s. En økning av kraftstasjonens kapasitet vil derfor føre til enda færre dager med vann i selve fossen.

I de erfaringer som man nå har vunnet gjennom driften av stasjonen, har det vist seg å oppstå betydelige problemer knyttet til fisket. I 1990 var det relativt få dager uten vannføring i fossen, men etter det en forstår var også 1990 et år som var godt over det normale når det gjelder vannføring.

I 1991 har situasjonen vært motsatt, og man har bare få dager hatt vannføring i fossen. Dette innvirker vesentlig på fisket. En tørrlagt Brulandsfoss gjør det svært lite attraktivt å fiske i hølen under fossen, og det er i løpet av sesongen kommet meget negative tilbakemeldinger fra fiskerne.

Strømforholdene i hølen under fossen er også totalt endret, slik at hølens betydning som fiskehøl har gått meget sterkt tilbake.

I forbindelse med utbyggingen ble det av elveeierne foreslått å plassere stasjonsbygningen med utløp nærmere fossefoten. Dette ble opplyst å være umulig pga. at den gamle stasjonsbygningen var verneverdig. Likevel ble denne bygning senere revet. For å opprettholde mest mulig av «gammel strøm-situasjon» ble dreining av utløpet krevet. Slik utløpet ble bygd var dette på ingen måte godt nok til å oppnå tilfredsstillende strømføring. Dette kombinert med en tørrlagt foss, har medført at fiskerne som betaler en relativt betydelig fiskeleie, ikke har funnet det interessant å fiske under fossen.

Førde Elveeigarlag vil på denne bakgrunn gå sterkt imot søknaden om utvidelse av maksimal driftsvannføring med mindre Sunnfjord EL-verk i forbindelse med behandlingen av saken blir pålagt en minstevannføring i den periode hvert år hvor fiske er tillatt, på minimum 5 m^3/s.

Vi kan ikke se det annerledes enn at dette for Elverket vil være marginale vannmengder i en periode av året hvor det heller ikke driftsmessig og økonomisk kan sees å gi seg særlig store utsalg.

For Elveeigarlaget og Jølstras attraktivitet som lakseelv synes dette imidlertid, på basis av de erfaringer som nå foreligger, å være av helt avgjørende og sentral betydning.

I og med at denne endringen kan få avgjørende og vesentlige konsekvenser for de interesser jeg representerer, finner vi det også naturlig at dette spørsmålet blir forelagt for Direktoratet for Naturforvaltning til uttalelse.

På vegne av Førde Elveeigarlag ber jeg således om at Sunnfjord El-verk blir pålagt minstevannføring som omtalt i fiskesesongen som vilkår for å tillate økning i maksimal driftsvannføring.»

Førde Formannskap har i møte 23. september 1991 fattet følgende enstemmige vedtak:

«Førde kommune støtter søknaden frå Sunnfjord Elektrisitetsverk om å utnytte maksimal driftsvassføring på 70 m^3/s. i det nye aggregatet i Brulandsfossen.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev av 3. mars 1992 uttalt følgende:

«Vi viser til Dykkar ekspedisjon av 28. august 1991.

Sunnfjord Elektrisitetsverk søkjer om løyve etter vassdragslova til å køyre det nye aggregatet i Brulandsfoss kraftverk med ei maksimal driftsvassføring på 70 m^3/s. (ein auke på 5 m^3/s. frå 65 m^3/s. i dag), slik at total driftsvassføring for begge aggregata vert 78 m^3/s.

Gjeldande løyve er gjeve ved kgl. res. av 22. januar 1988.

I tillegg til fråsegn frå miljøvernavdelinga har vi motteke kopi av fråsegner frå Førde kommune og Førde elveeigarlag.

Førde formannskap har samrøystes støtta søkna-

den frå Sunnfjord Elektrisitetsverk om å utnytte maksimal driftsvassføring på 70 m^3/s. i det nye aggregatet i Brulandsfossen.

Førde elveeigarlag har i si fråsegn m.a. bede om at Sunnfjord El-verk vert pålagt minstevassføring på minimum 5 m^3/s. i fiskesesongen som vilkår for å gje løyve til auka maksimal driftsvassføring. Dersom ikkje dette kravet vert følgt opp, vil elveeigarlaget gå sterkt i mot søknaden.

Fylkesmannen si miljøvernavdeling er ut frå fiskefagleg hald redd for at omsøkte utviding av slukeevna i aggregata i Brulandsfossen i einskilde høve kan forsterke trugsmåla mot miljøet i elva. Jølstralaksen si framtid ligg i trygg vassføring som sikrar gyting og framvekst av fiskeungar. I tillegg kjem tilhøva for utøving av sportsfiske. Vi vil difor berre under føresetnad av at relevante kompensasjonstiltak vert iverksette kunne gå med på kapasitetsauke ved kraftstasjonen. Vi tenkjer m.a. på tiltak som hindrar tørrlegging av elva nedstraums Brulandsfossen. Minstevassføring i Brulandsfossen er viktig for sportsfisket.

Fylkesmannen viser til dei innkomne fråsegnene, og fråsegna frå miljøvernavdelinga. Som det går fram av miljøvernavdelinga og elveeigarlaget sine fråsegner, må ein unngå å påføre laksefisket ytterligare skadar.

Fylkesmannen vil be om at det vert fastlagt ei viss minstevassføring i fossen, og at det vert sett i verk turvande tiltak for å ivareta laksefiske- og sportsfiskeinteressene, som vilkår for å gje løyve til auka maksimal driftsvassføring.»

Vedlegg: Notat av 25. februar 1992 fra *Miljøvernavdelingen:*

«Innleiing

Laksebestanden i Jølstra er inne i ei negativ utvikling. I sesongen 1991 blei det berre fanga 428 kg mot 2 581 kg året før, ein nedgang på omlag 85%! Av laks større enn 3 kg, mellom- og storlaks som Jølstra er kjent for, vart det fanga 42 sist sommar mot 316 i 1990. Dette er ein dramatisk svikt i laksefisket (sjå figur). Vi håper neste år gjev auka fangst.

Framtida

Det er grunn til å vera uroleg for Jølstra-laksen si framtid. Etter fleire uhell i samband med anleggsarbeid og innkjøyring av ny kraftstasjon i Brulandsfossen, øvste del av lakseførende strekning, kjenner vi til at årsklassar av yngel er påført stor skade. Desse hendingane vil reflektere seg i åra som kjem med redusert rekruttering av voksen laks.

Vi vil følgje nøye med i det vidare forløp i Jølstra. Ein ny sommar med svakt innsig vil tvinge fram ei vurdering om fredning av bestanden.

Nye planar frå kraftverket i Brulandsfossen

På denne bakgrunnen er vi frå fiskefagleg hald redd for at omsøkte utviding av slukeevna til aggregata i Brulandsfossen i einskilde høve kan forsterke trugsmåla mot miljøet i elva. Jølstra-laksen si framtid ligg i trygg vassføring som sikrar gyting og framvekst av fiskeungar. I tillegg kjem tilhøva for utøving av sportsfiske.

Vi vil difor berre under føresetnad av at relevante kompensasjonstiltak vert iverksatt, kunne gå med på kapasitetsauke ved kraftstasjonen. Vi tenkjer m.a. på tiltak som hidrar tørrlegging av elva nedstraums Brulandsfossen. Minstevassføring i Brulandsfossen er viktig i tilknytta sportsfiske.»

NVE har pr. 5. mai 1992 oversendt de innkomne uttalelser til søker for kommentarer. *Sunnfjord E-verk* har følgende kommentarer:

a) Ad adv. Grande's uttalelse p.v.a. Førde Elveeigarlag:

«Generelt vil vi peike på at dei krav som adv. E. Grande har sett fram var ferdighandsama i samband med handsaming av konsesjonssøknaden. Dei har difor ikkje noko relevans til saka no.

I konsesjonen er det pålagt visse krav som skal etterkomast, m.a. «at vannspeilet skal balanserast mot damkrona og at ein eventuelt skal installere ei automatisk forbisleppingsmekanisme slik at utfall av kraftverket ikkje skal føre til stans i vanntilførselen i dei nedanforliggande delane av elva». Begge delane har vi etterkome.

Vi vil og peika på at pålegg om minstevannføring ikkje har noko med dette å gjere og vi meiner det ville vere urimeleg at det no skulle verte pålagt oss.

Når vi no har søkt om utv. av konsesjonen frå 65 m^3/s. til 70 m^3/s. vil vi presisere at dette er ut frå målingar av slukeevna i turbinen etter at denne kom i drift. *Målingane er usikre og kan innehalde feilkjelder på 3-4 m^3/s. slik som peika i vår søknad av 11/7-91.*

Det har ikkje vore noko endring av turbinstorleik i høve til det som var planlagt og som det var søkt om konsesjon for, men de veit at der kan vere ein viss variasjon i slukeevne i høve til oppgjevne data når det ferdige produkt kjem i drift. I tillegg er slukeevne fastlagt på grunnlag av modellforsøk og det er såleis lett å skjøne at målingane i realiteten er noko usikre når det gjeld slukeevna på den verkelegi turbunen, *noko vi heile tida har presisert.»*

Vi har elles gått gjennom våre målingar av vassføringa i Jølstra i perioden 27/5-9/9 1991.

Desse viser vassføring over 65 m^3/s. i omlag 20 døgn. Mestedelen av denne tida var i perioden 12/8-26/8 1991. Fiskesesongen er i perioden 1/5 til 17/8.

At vi no etter advokat E. Grande sitt brev skulle påleggjast minste vassføring 5 m^3/s. dersom vi skulle auke sluke-evna frå 65 til 70 m^3/s. i denne perioden har vi vanskeleg for å skjøne.

Vi har elles sjølvsagt høve til å køyre det gamle aggregatet som har ei slukeevne på 8 m^3/s. Dersom vassføringen aukar frå 65 m^3/s. til 70 m^3/s.vil vi sjølvsagt starte opp dette parallelt med det nye aggregatet. Då kan vi utnytte totalt (65+8) m^3/s. tilsaman 73 m^3/s. i dei to aggregata.

Det måtte vel då vere bettre at vi fekk utnytte det nye aggregatet opp til maks slukeevne 70 m^3/s. slik vi har søkt om og at vi i staden venta med å starte opp det gamle aggregatet til vassføringa t.d. var komen opp i 75 m^3/s. i denne perioden. Vonar De tek omsyn til desse momenta.»

b) Ad Kommentarar til notat, dat. 25. februar 1992 frå fiskeforvaltar Leif M. Sættem og brev frå Fylkesmannen til NVE av 3/3-92:

«Vi har desse kommentartene til dei ymse avsnitta:

2.1 Innleiing

At laksebestanden har hatt ei negativ utvikling i 1991 er ikkje spesielt for Jølstra. Det var vel ein generell tendens i dei fleste elvar på Vestlandet. Ein kan t.d. her nemne Lærdalselva som eit døme på det. Denne svikten for Jølstra kan såleis neppe ha

noko med utbygginga å gjere. Uhell i samband med innkøyringa av Brulandsfossen har vel ikkje innverknad på inngang av laks i 1991.

2.2. Framtid

Vi har ikkje spesielle merknader til dette avsnittet ut over det vi tidlegare har kommentert i brev til O.E.D. dat. 7/12-90 og 30/1-91 frå advokat J. Fr. Remmen i advokatfirma Hauge & Stang Lund. (Kopi av Våre kommentarar ligg ved som vedlegg 1 og 2.)

2.3. Nye planar frå kraftverket i Brulandsfossen

Det er ikkje snakk om nye planar for Brulandsfossen Kraftverk.

Når vi i vår søknad av 11/7-91 har søkt om løyve til å auke vassføringa frå 65 m^3/s. til 70 m^3/s. så har det samanheng med at kontrollmålingane viser at kraftverket truleg tek unna omlag 70 m^3/s. ved fullast.

Vi presiserer at desse målingane ikkje er eksakte, men kan innehalde feilkjelder på 3-4 m^3/s. (Kfr. her vårt brev til O.E.D. av 11/7-91 og tidlegare kommentarar i dette brevet.)

Det er såleis ikkje tale om nye planar for kraftverket, men ei konkretisering av realitetane ved utbygginga når det gjeld mogeleg vassfgøring ved fullast.

Tiltak:

Der er installert flomluke som ved utfall av stasjonen syter for automatisk opning til same vassmengde som det som går gjennom aggregatet før utfall. Vassføringa nedanfor skulle såleis vere sikra. Innkøyringsvanskane skulle og vere over no etter at dei ymse justeringar er føretekne.

Vi vurderer og installering av mekanisk naudopning av luke som skal verke som ekstra sikring dersom den automatiske opninga sviktar. Ein skulle såleis då få dobbel sikring slik at tørrlegging av elva ikkje vil førekome. Dette bør vere tiltak som tilfredsstiller alle krav i konsesjonen sitt pkt. III når det gjeld utfall av stasjonen.

Vi kan såleis ikkje sjå nokon grunn til at vi ikkje får utvida vår konsesjon frå 65 m^3/s. til 70 m^3/s. Argumentasjonen om at ei utviding av slukeevne fører til større fare for tørrlegging av elva er således ikkje relevant med dei tiltak vi har gjort.

Når fiskeforvaltar Leif M. Sættem elles nemner relevante kompensasjonstiltak som må iverksetjast for å gå med på løyve til kapasitetsauke på stasjonen kan vi nemne at Sunnfjord Energiverk har gjeve slik stønad:

1989. Utsetjing av inntil 20 000 stk. eittårig lakseyngel
Utsetjing av inntil 4 000 stk. toårig lakseyngel

1991. Kostnad med midlertidig stamfiskstasjon (fiskekar) i Brulandsfossen til ein totalkostnad av omlag kr. 130 000,–. Fiskekara er oppsette, men endå ikkje tekne i bruk av Førde Elveeigarlag pr. 30/5-92.

Ut frå det ovanfor nemnde skulle det såleis ikkje ha mangla vilje frå S.E. til å imøtekome elveeigarane ved denne utbygginga. Vi meiner difor at krava frå fiskeforvaltar L. Sættem er iverksett alt no og at kravet frå Fylkesmannen i Sogn og Fjordane om ei viss minstevassføring i fossen ikkje er relevant. Lakse- og sportsfiskeinteressene har vi forsøkt å stette ut frå tidlegare konsesjonsvilkår i konsesjon av 22. august 1988. Vonar difor at den tidlegare innsende søknad om utviding av maksimalvassføring frå 65 til 70 m^3/s. får ei positiv handsaming.»

Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

Generelt:

Sunnfjord Elektrisitetsverk er et interkommunalt elektrisitetsverk som ble opprettet 1. januar 1985 ved sammenslutning av Førde og Naustdal Interkommunale Elektrisitetsverk og Jølster kommunale Elektrisitetsverk.

Ved kgl. res. av 22. januar 1988 fikk Sunnfjord Elektrisitetsverk tillatelse til:

- å overta fallrettene i Brulandsfossen tidligere eid av Førde kommunale E-verk,
- å overta eksisterende reguleringskonsesjon for Jølstervatn gitt ved kgl. res. 30. mai 1952, senere fornyet 12. desember 1958,
- utbygging av nytt Brulandsfoss kraftverk i medhold av Vassdragsloven og
- konsesjon iht. El-loven av 19. juni 1969 for denne utbyggingen.

Nye Brulandsfoss kraftverk, som ble satt i drift i november 1989, utnytter et fall på ca. 20,4 m, og har installert effekt 11 MW med tidligere angitt turbinslukeevne 65 m^3/s. Midlere årsproduksjon er beregnet til 53,6 GWh/år. Gamle Brulandsfoss kraftverk, som i dag brukes som flomkraftverk, utnytter et fall på 20 m. Installert effekt er ca. 1 MW og turbinslukeevne er 8 m^3/s.

Nye og gamle Brulandsfoss kraftverk benytter Jølstervatn som reguleringsmagasin.

I 1989 og 1990 hadde det nye kraftverket en del innkjøringsproblemer som resulterte i tørrlegging av elva etter rask reduksjon av vannføringen nedstrøms foten av Brulandsfoss. Uhellene skydtes rent tekniske feil, bl. a. pga. sviktende strømtilførsel til damlukas styresystem og feilvurdering pga. manglende oversikt over selvreguleringen ovenfor inntaksdammen.

Uhellene medførte at adv. Grande i adv.firmaet Greve, Greve og Lorentzen på vegne av Førde Elveeigarlag innklaget disse forhold i brev av 21. november 1990 til OED under henvisning til at konsesjonsvilkårene i pkt. 2 avsn. III var overtrådt og med krav om at Sunnfjord E-verk stoppet kraftverket inntil det kunne gis garanti for at lignende situasjoner ikke ville oppstå i fremtiden. NVE behandlet klagen og konkluderte med at det ikke kunne sies å foreligge noen feil manøvrering som kunne gi grunnlag for spesielle reaksjoner overfor konsesjonæren såsom anvendelse av mulktbestemmelsen i post 15 i ervervsbetingelsene. Imidlertid ville NVE som kontrollansvarlig innskjerpe kontrollrutinene for lukas

styresystem. Videre fant NVE ikke grunn til å treffe ekstraordinære tiltak for å gjennomføre denne kontrollen.

Elektrisitetsverket vil i forbindelse med skjønnet ta opp spørsmålet om eventuell erstatning som følge av hendelsene i 1989 og 1990 med de grunneiere som måtte være berørt.

Strømtilførselen til damlukas styresystem ble utbedret i mars 1991. Ved utfall av stasjonen vil styresystemet sørge for at damluka automatisk åpnes slik at brå vannstandsendringer og tørrlegging nedstrøms fossen unngås.

Søknaden

Søknaden til Sunnfjord Elektrisitetsverk gjelder tillatelse til å utnytte en maksimal driftsvassføring lik 70 m^3/s. i nye Brulandsfoss kraftverk da kontrollmålinger etter idriftssettelse viser at aggregatets slukeevne er 70 m^3/s., og ikke 65 m^3/s. som angitt i tillatelsen av 22. januar 1988.

I tilfelle Elektrisitetsverket ønsker å utnytte denne kapasitetsøkningen har NVE i brev av 3. juni 1991 bedt om at E-verket sender inn søknad om det. Slik søknad foreligger nå til behandling.

Fordeler

Fordelene ligger i bedre utnyttelse av tilsiget i flomsituasjoner. En økning av slukeevnen fra 65 m^3/s. til 70 m^3/s. betyr en midlere produksjonsøkning på 1,4 GWh/år til en kapitalisert verdi lik 3,8 mill. kr., jfr. søknaden.

Distriktsbehandlingen

Førde kommune har ingen innsigelser til søknaden.

Førde Elveeigarlag godtar søknaden dersom Sunnfjord E-verk pålegges en minstevannføring i fiskeperioden på minimum 5 m^3/s.

Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane ber om at det pålegges en viss minstevannføring i fossen og at det iverksettes høvelige tiltak for å ivareta fiskeinteressene.

Skader og ulemper

I dag blir oppvandrende fisk stående i elvehølene ved foten av Brulandsfossen da fisken ikke klarer å passere fossen pga. de topografiske forhold.

Grunnlaget for klagen fra Førde Elveeigarlag i november 1990 dreide seg om to påståtte alvorlige tilfeller av fiskedød i november s.å. som følge av hurtige vannstandsendringer i elva nedenfor fossen pga. brå vannføringsendringer ved prøvekjøring av det nye kraftverket.

Uhellene skyldtes som tidligere nevnt rent tekniske feil, noe som nå er utbedret. NVE mener at man etter denne utbedringen er forsvarlig sikret mot raske vannstandsendringer grunnet fremtidige brå vannføringsendringer.

Videre er det etter NVEs mening vannstanden i elva nedenfor fossen som har avgjørende betydning for fisken og ikke vannføringen i fossen, da fisken ikke klarer å passere fossen uansett vannføring.

Ifølge observasjoner gjort av Sunnfjord E-verk vil vannstanden i fiskehølene nedenfor Brulandsfossen ikke bli nevneverdig lavere ved full drift av det nye kraftverket ved slukeevne lik 65 m^3/s. sammenholdt med stillstand av kraftverket. Dette medfører etter vårt syn kun minimale ulemper for utøvelsen av fisket nedenfor fossen. En økning av slukeevnen til 70 m^3/s. vil etter vår mening ikke endre dette forhold av betydning.

Med utgangspunkt i fiskeforholdene finner vi derfor ikke tilstrekkelig grunnlag for Førde Elveeigarlags krav om at Sunnfjord E-verk pålegges en minstevannføring i fossen på 5 m^3/s. i fiskeperioden. Vi bemerker også at Fylkesmannen ikke har kvantifisert sitt ønske om minstevannføring nærmere.

Når det gjelder Fylkesmannens ønske om at det iverksettes høvelige tiltak for å ivareta fiskeinteressene, antar vi at det gjelder sikkerhet mot raske svingninger av vannstanden i elva nedefor fossen. Dette forhold mener vi nå er ivaretatt med styringsautomatikken til damluka. For øvrig viser vi til fiskevilkåret i tillatelsen av 22. januar 1988.

Ifølge medfølgende varighetskurve til konsesjonssøknaden i 1988 som er referert til Jølstra ved brulandsfossen vil det etter utbyggingen renne vann over dammen i ca. 20% av tiden ved slukeevne lik 65 m^3/s. i den nye stasjonen, dvs. i ca. 10 uker i et midlere vannår. Ved å benytte samme kurve vil det renne vann over dammen i ca. 16% av tiden ved slukeevne 70 m^3/s. i den nye stasjonen, dvs. i ca. 8 uker i et midlere vannår. Fossen vil med andre ord bli tørrlagt 2 uker mer sammenlignet med dagens forhold.

NVE mener at fossen ut fra et estetisk synspunkt vil bli noe forringet pga. denne ekstra tørrleggingen, men at dette vil være av marginal betydning.

NVEs oppsummerende vurdering og konklusjon

De materielle skadevirkninger er ut fra NVEs vurdering små, men fiskeinteressentene er negative til søknaden og ønsker at avbøtende tiltak pålegges konsesjonæren.

Ifølge utbyggingstillatelsen har Sunnfjord Elektrisitetsverk adgang til å ta ut av vassdraget en samlet vannføring på 73 m^3/s. fordelt med 65 m^3/s. på det nye og 8 m^3/s. på det gamle aggregatet. NVE finner det uten videre uproblematisk å legge om belastningen ved å fullaste den nye maskinen mot en reduksjon i vannføringen i den gamle. Produksjonsmessig vil 5 m^3/s. gi mer ved en slik omlegging. Vi har videre vurdert det slik at det bør være forsvarlig uten nevneverdig økede skader å utnytte den gamle maskinens virkningsgrad best mulig ved å gi adgang til å

kjøre 5 m³/s. på denne. Det samlede vannføringsuttaket blir da 75 m³/s. på begge maskiner, dvs. en økning på 2 m³/s. i forhold til tillatt maksimum. Ved store vannføringer bør full maskinkapasitet kunne bli utnyttet. Vi har kommet til at ytterligere uttak av vann også bør kunne tillates ved store vannføringer, men da betinget av at en vannføring minst lik 5 m³/s. hele tiden går i dammens overløp.

NVEs konklusjon er da:

Vi anbefaler at Sunnfjord Elektrisitetsverk får tillatelse til å ta ut en samlet maksimal vannføring gjennom kraftverkene på 75 m³/s. Ytterligere kapasitetsutnyttelse er betinget av at det går minst 5 m³/s. som overvann over dammen.

Denne bestemmelsen er tatt inn under pkt. 1 (Inntak) i forslaget til endrede vilkår iht. vassdragsloven, jfr. vedlegg. (Jfr. tillatelsen iht. vassdragsloven gitt ved kgl. res. av 22. januar 1988.)

Vilkårene for tillatelsen av 22. januar 1988 iht. Ervervsloven endres ikke som følge av at samlet maksimal slukeevne øker til 75 m³/s.»

NVEs forslag til endrede vilkår for tillatelse for Sunnfjord Elektrisitetsverk iht. vassdragsloven til å bygge nytt Brulandsfoss kraftverk i Jølstra (§§ 104 og 105) og til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter (§62):

«1.

(Inntak)

Inntaksdammen tillates bygd med overløpsterskel på kote 38,4. I dammen skal installeres en luke.

Ved varierende vannføringer skal luken manøvreres slik at vannstanden ved målestav like oppstrøms eksisterende dam ikke overstiger:

1)	kote 38,40 ved vannføring lik	25 m³/s.
2)	kote 38,40 ved vannføring lik	50 m³/s.
3)	kote 38,45 ved vannføring lik	75 m³/s.
4)	kote 38,60 ved vannføring lik	100 m³/s.
5)	kote 38,75 ved vannføring lik	125 m³/s.
6)	kote 38,85 ved vannføring lik	150 m³/s.
7)	kote 38,95 ved vannføring lik	175 m³/s.
8)	kote 39,05 ved vannføring lik	200 m³/s.
9)	kote 39,25 ved vannføring lik	250 m³/s.
10)	kote 39,40 ved vannføring lik	300 m³/s.
11)	kote 39,70 ved vannføring lik	400 m³/s.
12)	kote 39,95 ved vannføring lik	500 m³/s.
13)	kote 40,30 ved vannføring lik	620 m³/s.

Tillatt samlet maksimal vannføring gjennom gamle og nye Brulandsfoss kraftverk settes til 75 m³/s. Yttrligere kapasitetsutnyttelse er betinget av at det går minst 5 m³/s. som overvann over dammen.

2.

(Fiske og vilt)

I

Konsejonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturforholdene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forbygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt om nødvendig dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bygge sperre for oppgående laks og sjøaure ved utløpet fra kraftverket,
d. å bygge sperre og/eller ledearrangement for å hindre at utvandrende fisk blir ført inn i innløpstunnelen til kraftverket,
e. Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser fra Direktoratet for naturforvaltning å betale inntil 1 million kr til dekning av merutgifter ved eventuell bygging av laksetrapp i Brulandsfossen samt dekke merutgiftene ved fremtidig vedlikehold. Konsesjonæren plikter også å sørge for nødvendig vann i trappen.

   Direktoratet for naturforvaltning kan bestemme at det i tilknytning til anleggsarbeidet for kraftverket utføres forberedende arbeider for laksetrappen. Kostnadene ved disse arbeider skal gå til fradrag ved fastsettelsen av tilskuddet fra konsesjonæren,
f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen,
g. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om utbyggingen fører til gassovermetning i avløpsvannet fra kraftstasjonen. Dersom dette er tilfelle kan regulanten pålegges å bekoste tiltak for å hindre dette.

III

Konsesjonæren plikter ved kraftsverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved en reduksjon i vannføringen for at fisk i elveprofilens

ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Videre plikter konsesjonæren å sørge for at vannspeilet i inntaksdammen balanseres mot damkronen, eventuelt å installere en automatisk forbislippingsmekanisme i kraftverket slik at et utfall av kraftverket ikke fører til stans i vanntilførselen til de nedenforliggende delene av elva.

3.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, farre for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

4.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med ombyggingen.»

III. Innkomne uttalelser i anledning NVEs innstilling

Miljøverndepartementet har ved brev av 13. oktober 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Som kjent har det vært flere tilfeller av uhell ved kraftverket slik at vannføringen i elva i korte perioder ble sterkt nedsatt. Dette medførte stor skade på laksestammen som av andre årsaker fra før var sterkt truet.

Fylkesmannen opplyser at det i 1992-sesongen var ny svikt i oppgangen av laks i Jølstra. Etterjulsvinteren 1993 rømte 40 000 furunkolosesmitta oppdrettslaks i Ytre Førdefjorden. I 1993 var elva fredet. Til tross for dette hadde en til tross for stor innsats kun klart å fange 13 lakser pr. 6. oktober 1993 til den levende genbanken i Eidfjord. Det er derfor svært viktig å ikke påføre laksestammen ytterligere negative effekter.

Vi er ikke enig med NVE i at man etter utbedringen av tekniske feil i kraftverket er «forsvarlig sikret mot raske vannstandsendringer». Man må etter vår oppfatning sikre seg mot at slike vannstandsendringer gjentar seg i fremtiden. Kraftselskapet vurderer å installere mekanisk nødåpningsmekanisme for luka. Under forutsetning av at kraftverket *pålegges* slik installasjon kan vi godta planendring som omsøkt, og at det ikke pålegges minstevannføring over dammen.»

IV. Departementets bemerkninger

A. Innledning

Det interkommunalt eide Sunnfjord Elekrisitetsverk fikk ved kgl res. av 22. januar 1988 tillatelse etter vassdragsloven og industrikonsesjonsloven til å bygge nytt Brulandsfoss kraftverk i Jølstra. kraftverket ble satt i drift i november 1989, og utnytter et fall på ca. 20,4 m. Installert effekt er 11 MW, og tidligere angitt turbinslukeevne 65 m^3/s. Midlere årsproduksjon er beregnet til 53,6 GWh/år. gamle Brulandsfoss kraftverk utnytter et fall på 20 m, og brukes i dag kun som flomkraftverk. Installert kapasitet er 1 MW, og turbinslukeevnen er 8 m^3/s.

Både gamle og nye Brulandsfoss kraftverk benytter Jølstervatn som reguleringsmagasin.

I søknaden om tillatelse til bygging og drift av nye Brulandsfoss kraftverk ble det lagt til grunn at aggregatets slukeevne ville være 65 m^3/s. I tillatelsen av 22. januar 1988 er det ikke sagt noe om maksimal tillatt vannføring gjennom kraftverket. Det må derfor legges til grunn at 65 m^3/s. er det maksimalt tillatte.

Ved kontrollmålinger foretatt etter at kraftverket ble satt i drift, har det vist seg at det installerte aggregatet har en maksimal slukeevne på ca. 70 m^3/s. Sunnfjord Elektrisitetsverk søkte derfor den 11. juli 1991 om tillatelse etter vassdragsloven til å øke vannføringen gjennom det nye aggregatet fra 65 m^3/s. til 70 m^3/s. Maksimal driftsvannføring i gamle og nye Brunlafoss kraftverk vil da bli 78 m^3/s.

B. Fordeler og ulemper

Ved å øke maksimal tillatt driftsvannføring i det nye aggregatet til 70 m^3/s., oppnår man en bedre utnyttelse av tilsiget i flomsituasjoner. Sunnfjord Elektrisitetsverk har beregnet midlere produksjonsøkning til 1,4 GWh/år. Av dette er 0,3 GWh/år vinterkraft. Kapitalisert verdi av dette med en avskrivningstid på 40 år og realrente på 7% p. a. er beregnet til 3,8 mill. kr.

Fra fiskerifaglig hold er det frykt for at den omsøkte utvidelsen av slukeevnen i enkelte tilfelle kan forsterke truslene mot miljøet i Jølstra. Den estetiske opplevelsen av fossen kan også bli forringet som en følge av noe ekstra tørrlegging.

C. Departementets vurdering

Etter någjeldende tillatelse kan Sunnfjord Elektrisitetsverk ta ut 73 m^3/s. vann i Brulandsfossen fordelt

med 65 m^3/s. på det nye og 8 m^3/s. på det gamle aggregatet. NVE anbefaler at man gir tillatelse til å øke vannføringen fra 65 til 70 m^3/s. gjennom det nye kraftverket, mot at man reduserer fra 8 til 5 m^3/s. i det gamle kraftverket. Totalt vil vannføringen da kunne økes med 2 m^3/s. NVE innstiller på at man i flomperioder kan kjøre begge aggregater for fullt. Dette er imidlertid betinget av at det da går minimum 5 m^3/s. som overvann over dammen. Vannføringen nedenfor fossen i forhold til den vanlige drift vil da opprettholdes.

Nærings- og energidepartementet viser til at det økonomisk sett er gunstigere å ta ut mer vann gjennom det nye aggregatet, da dette har bedre virkningsgrad enn det gamle. Sunnfjord Elektrisitetsverks planendringssøknad vil kunne bety at man årlig vil kunne produsere 1,4 GWh mer uten at det foretas nye investeringer. Kapitalisert verdi av dette tilsvarer ca. 3,8 mill. kr. Departementet vil peke på at det nå legges stor vekt på kostnadseffektivisering og bedre ressursutnyttelse i kraftbransjen. Søknaden om planendring vil være i tråd med denne målsettingen.

Sunnfjord Elektrisitetsverk opplyser at man sommeren 1993 installerte mekanisk lukeåpning som vil tre i funksjon dersom den automatiske nødåpningsmekanismen skulle svikte. Miljøverndepartementets betingelse for å godta den omsøkte planendringen anses derfor oppfylt. Hva gjelder anførslene om at fisket nedenfor fossen vil bli skadelidende, tiltrer departementet NVEs begrunnelse. En viser i den forbindelse til at Sunnfjord Elektrisitetsverk etter tillatelsen av 1988 totalt kan slippe 73 m^3/s. iberegnet det gamle kraftverket, og at planendringen bare vil medføre en økning på 2 m^3/s., noe som kun vil medføre en marginal foverring av fisket.

Departementet finner etter en helhetsvurdering at de samfunnsmessige fordelene ved planendringen overstiger ulempene, slik at vilkåret i vassdragsloven § 106 nr. 1 er oppfylt.

Departementet tilrår derfor at det gis tillatelse til planendring i samsvar med NVEs innstilling, og at vilkårene for tillatelse etter vassdragsloven for Sunnfjord Elektrisitetsverk til å bygge ut Brulandsfossen i Førde kommune gitt ved kgl. res. 22. januar 1988 post 1 endres i samsvar med NVEs innstilling.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 gis Sunnfjord Elektrisitetsverk tillatelse til å foreta planendring som omsøkt i Brulandsfoss kraftverk i Jølstra.

Tillatelsen gis på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 13. mai 1994.

11. Vegår.

(Endring av Manøvreringsreglement for regulering av Vegår.)

Kongelig resolusjon av 27. mai 1994.

Saken gjelder fortsatt bruk eller nedleggelse av et gammelt fløtningsmagasin i Vegår. Tillatelse til oppdemmingen ble gitt til Vegarsheiens Vasdrags Elvedireksjon ved kgl.res. 22. mai 1903. Saken omfatter spørsmål om endring av manøvreringsreglement til reguleringen fastsatt ved kgl.res. 16. mars 1904 og en mindre endring vedtatt ved kgl.res. 11. juni s.å., og i tillegg spørsmål om nedlegging av Vegårshei Fellesfløtning.

Innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk av 18. februar 1993 lyder:

«Innledning

Den foreliggende sak gjelder fortsatt bruk eller nedleggelse av et gammelt fløtningsmagasin i Vegår i Vegårsvassdraget. Magasinet har i fortid også vært kombinert med regulering av hensyn til industriell virksomhet i nedre del av vassdraget omfattende Nes Jernverk med eier A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk. To små kraftverk ble bygget i tilknytning til industrivirksomheten. Denne opphørte ved Nes Jernverk i 1959. Kraftverket på Fosstveit ble nedlagt i 1970. Det er ikke fløtet i vassdraget etter 1967.

Reguleringen har i årene etter nedleggelse av fløtningen pågått i varierende omfang i Veghårshei fellesfløtnings regi. I de senere år har Vegår vært forsøkt regulert etter retningslinjer som ble satt opp av «Reguleringsutalget for Vegår og Storelva» i 1976. Ifølge opplysninger fra Jacob Aall som har vært medlem av utvalget, skjedde dette i samarbeide med Vegårshei kommune.

Styret i fellesfløtningen tok i 1982 opp spørsmålet om nedlegging av foreningen og avvikling av reguleringsansvaret for Vegårmagasinet. Dette har brakt for dagen en omfattende interessekonflikt mellom representanter for den tidligere industrivirksomheten - i første rekke Jacob Aall - og øvrige reguleringsinteressenter. Interessemotsetningene med hensyn til selve reguleringen av Vegår gjelder grunneierne rundt magasinet organisert i Vegår grunneierlag, kontra interessenter nedstrøms dette. Av sistnevnte har A/S Jacob Aall & Søn meget sterkt hevdet særlige rettigheter til reguleringen - også på vegne av Fosstveit bruk.

Disse interessemotsetninger gjorde seg gjeldende i fløtningsforeningens styre under behandling av avviklingssaken. En del av problemet var også hvorledes den offentlig gitte reguleringstillatelse kunne sies å gjelde for både fløtningsforeningen og industriinteressene. En finner derfor grunn til å gi en oversikt over behandlingen av avviklingssaken.

Reguleringens omfang - hevdede rettigheter

Ved kgl.res. av 22. mai 1903 fikk Vegarsheiens Vasdrags Elvedireksjon tillatelse til oppdemming av Vegår med 40" (tommer) over et fastmerke kalt «Blakken» - en fjellrygg i Sørfjorden - og senking 15" under samme. Den utførte reguleringshøyde antas å være i alt 54" i det senkingen er redusert til 14". I metersystemet har NVE regnet dette til å tilsvare en oppdemming på 100 cm og en senking på 35 cm dvs. total reguleringshøyde 135 cm. Tilsvarende magasin er ca. 25 mill. m^3 som utgjør ca. 15 % av midlere årlig tilrenning til magasinet. Tidligere - ved kgl. res. 27. mars 1897 - hadde elvedireksjonen fått tillatelse til en oppdemming på 33" over «Blakken» utenom tidsrommet 14. juni til 15. september. Denne tillatelse ble antagelig ikke benyttet.

I forbindelse med meddelsen av reguleringstillatelsen av 1903 ble bl.a. uttalt at det ble funnet rimelig at reguleringen skjedde på en slik måte at de industrielle interesser som var knyttet til vassdraget «saavidt gjørlig tilgodesees saafremt dertil er anledning».

Manøvreringsreglementet ble fastsatt ved kgl.res. 16. mars 1904 og en mindre endring ble vedtatt ved kgl.res. 11. juni s.å. Reglementet har stått uendret i ettertiden. Reglementet følger som vedlegg 1 og sentrale bestemmelser er:

§ 1: Fløtningen fremmes så effektivt som mulig.
§ 3: Utenom fløtningstiden slippes inntil 3,5 m^3/s dersom industrielle bedrifter forlanger det.
§ 6: Ved vannstander 14" eller mindre tar industrielle anlegg over manøvreringen.
§ 7: Kongen kan forandre reglementet når det søkes om det.

Reglementet inneholder intet om reguleringsgrenser, men av arkivmaterialet synes å framgår at oppdemmingen skulle reduseres til 25" i tiden 24. juni til 15. august. Likeledes framgår at fløtingen strakk seg ut over sommeren og høsten.

Ubergsvatn, ca 12 km nedenfor Vegår, er også regulert og opprinnelig for Nes Jernverk og manøvreringen har vært foretatt av Jacob Aall. Imidlertid fikk elvedireksjonen ved kgl. res. 4. august 1911 tillatelse til en ytterligere oppdemming på 4 eventuelt 6" og ved kgl.res. 6. oktober 1917 tillatelse til å senke lavvann med 1,10 m. Tilsvarende manøvreringsreglement som ved Vegår er fastsatt ved kgl.res. 21. november 1913.

A/S Jacob Aal & Søn har som nevnt gjort krav på særlige reguleringsrettigheter. I notat av 24. juni 1987 har Jacob Aall gjort rede for sitt syn på disse rettigheter og på sitt eierforhold i vassdraget gjennom årene. Notat følger som vedlegg 2.

Det framgår av notatet at Nes Jernverk ble drevet av Jacob Aall fra 1799 til 1959 da industrivirksomheten på Nes opphørte. På Fosstveit ble bygget et tresliperi som var i drift i årene fra 1907 til 1970.

Ved Vegår eide Aall & Sønn 12 gårder og den vesentligste del av den ca 15 km lange elvestrekning ned til Nes Jernverk. Det opplyses at av de samlede aktuelle fallmeter i hele vassdraget eier Aall & Sønn 88% mens resten 12% tilhører interessentene på Fosstveit.

For øvrig hevdes det at reguleringen av Vegår var en felles sak mellom Vegår fellesfløtning og A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk. Det vises til bestemmelsene i reglementet samtidig som det er opplyst at Aall & Sønn har bidratt i betydelig grad økonomisk til gjennomføringen av reguleringen ved:

- ikke å kreve erstatning for økt oppdemming og ulemper i selve vassdraget.
- fri grunn til damfeste.
- betaling av kostnader på noe under kr 2 000 ved senkingsarbeider.

Fosstveit bidro etter opplysningene med kr 5 000 til regulering i Vegår og det ble også bidratt med kr 2 200 for erstatninger langs vassdraget.

I tilleggsuttalelsene av 12. juni 1990 har Jacob Aall gitt ytterligere uttalelse, jfr. vedlegg 3.

Av uttalelsen skal særlig nevnes kontrakten av 1879 med samtlige gårdeiere ved Vegår som gir A/S Jacob Aall & Søn oppdemmingsrett på 18" over «Blakken». Denne kontrakt er uten tidsbegrensning og altså inngått før vassdragsloven av 1887 og anses av Jacob Aall som fortstt gjeldende.

Nedlegging av Vegårshei fellesfløtning og avvikling av reguleringsansvar

I denne saken som har versert nå i en årrekke uten å komme til avslutning har NVE vært stilt en rekke spørsmål dels av juridisk art vedrørende reguleringsrettigheter og dels om formaliteter ved framgangsmåten ved nedleggingen av fløtningsforeningen. NVE, Vassdragsavdelingen, har også deltatt i møter med Vegårshei og Tvedestrand kommuner, fløtningsforeningen, Vegår grunneierlag samt Jacob Aall og advokat Ola Brekken. Vegår og elva ned til utløpet av Ubergsvatn ligger i Vegårshei kommune resten av vassdragttet i Tvedestrand kommune.

Styret i fløtningsforeningen gikk ut med et forslag til medlemmene om å vedta nedleggelse av foreningen samt å overdra reguleringsvirksomheten til grunneierne ved Vegår. Det ble forutsatt utarbeidet nytt manøvreringsreglement.

Dette ble møtt med protest av Øyvind Bjorvatn som nåværende eier av Fosstveit tresliperi og Olav K. Vaaje, medlem av fløtningsforeningen og eier av eiendom nedstrøms Vegår. Til dels er begrunnelsen formelle feil ved vedtaket som gjør dette ugyldig og til dels er det frykt for misbruk eller gjensidig bruk av reguleringen til fordel for grunneierne ved Vegår. Protestene gikk til NVE, jfr brev av 17. h.h.vis 14. juli 1986 som følger saksmappene. Protestene ble av

Olav K. Vaaje fulgt opp med flere spørsmål til NVE.

Av NVEs svar datert 28. juli 1986 gjengis følgende idet en utelater oversikter over gitt reguleringstillatelser som framgår av det foregående:

«Saken synes å reise to spørsmål som i noen grad henger sammen: 1. Er Vegårshei Fellesfløtning avviklet? 2. Kan reguleringsretten overføres til grunneierlaget? Brevet fra Einar Bjorvatn reiser dessuten et nytt spørsmål som ikke tidligere kan sees å ha vært fremme: 3. Har andre enn fløtningsforeningen reguleringsrett og hvordan berøres disse rettigheter av en nedleggelse av fløtningsreguleringen og eventuell ny regulering?

Oppløsning av fløtningsforeningen

Som nevnt i NVEs brev av 27. mai 1982 (se vedlagte kopi) har Vassdragsloven ikke regler om oppløsning av fløtningsforening. NVE antar at oppløsning kan skje etter de regler som gjelder for andre vedtektsendringer, jfr. vassdragslovens § 91. Hvorvidt det i denne saken er gått fram etter disse reglene, er et spørsmål som den det angår må kunne bringe inn for domstolene, og som NVE ikke ser noen grunn til å ta standpunkt til. Vi vil imidlertid bemerke at når det kreves $^2/_3$flertall, må det være *minst* $^2/_3$. Hvis det er avgitt 29 stemmer, er 19 mindre enn $^2/_3$, og det kreves derfor minst 20 stemmer for vedtak med $^2/_3$ flertall. Forøvrig mener vi at fløtningsforeningen ikke er berettiget til å oppløse seg før dammer og andre innretninger er nedlagt i samsvar med reglene i vassdragslovens § 116, jfr. nedenfor.

Overdragelse av reguleringen av Høldammen til Vegår Grunneierlag

Som anført i NVE's brev av 1982 kan ikke reguleringsrett som er ervervet for fløtningsformål uten videre overdras til andre for et annet formål. Dette henger dels sammen med at berørte grunneiere kan ha godtatt reguleringen fordi fløtningen medførte en bestemt reguleringsmåte eller fordi de selv hadde interesse i fløtningen. Men det skyldes også at fløtning har vært en prioritert bruksmåte som grunneierne måtte finne seg i (evt. mot erstatning ved skjønn).

En fortsatt regulering for helt nytt formål blir etter NVE's mening å betrakte som en ny regulering. Den kan være ulovlig etter vassdragslovens § 8 dersom private interesse berøres, og dersom allmenne interesser lider skade, kan det være nødvendig med tillatelse etter vassdrgslovens §§ 104-105.

Foreningen kan derfor ikke med bindende virkning overøre reguleringsretten til andre. Derimot vil foreningen kunne overføre eiendomsretten til dammen, betinget av at den nye regulant får de nødvendige tillatelser.

Det mest praktiske vil antakelig være at foreningen i samsvar med reglene i vassdragslovens § 116 gir melding om at den for sin del ønsker å nedlegge reguleringsanlegget, og hvordan en eventuell nedlegging tenkes gjennomført rent fysisk (f.eks. fjerning av luker, etablering av konstant vannspeil ved støping av fast overløp i lukeåpningen, - eller full fjerning av dammen). Etter § 116 nr. 2 kan det deretter gis tillatelse for andre til å ta over anlegget. I den forbindelse må myndighetene foreta en avveining av de interesser som taler for og mot nedlegging. Blir det gitt tillatelse til å ta over (eventuelt med endret manøvrering) antas dette også å innebære ekspropriasjonstillatelse overfor de berørte grunneierne. Såvidt vi kan se vil det ikke på annen måte være mulig å oppnå ekspropriasjonstillatelse for nytt reguleringsformål av den art som her er aktuell.

Ved nedlegging etter § 116 forlanger Vassdragsdirektoratet at varsel om nedleggingen kunngjøres i Norsk Lysingsblad og minst en alminnelig lest avis på stedet. Teksten må på forhånd godkjennes av Vassdragsdirektoratet. Vi vedlegger et eksempel på slik kunngjøring.

Andre eksisterende rettigheter

I vassdragsdirektoratets arkiv finnes ikke materialke som gir noen klar beskjed om forholdet til andre reguleringsrettigheter. Såvidt vi kan se var det ingen regulering i Vegårsvatn/Høl før 1877. Da foretok Kanaldirektøren, etter anmodning fra Næs Jernverk (Aall) en undersøkelse av reguleringsmulighetene, med sikte på utvidet drift ved verket. Dette resulterte i et forslag om $2^1/_2$ fots regulering i Vegårsvatn, ved 1. fots hevning og $1^1/_2$ fots senkning i forhold til naturlig lavvannstand, samt en mindre regulering i Ubergsvatn.

Ifølge «Kanalvæsenets historie» bd. VIII (trykt 1883) s . 61 er «dette forslag delvis gjennomført. Ved mindelig Overenskomst har Værket oppnaaet at disponere over Vandstandens Regulering saasnart denne kommer paa et bestemt Mærke. En Sænkning af Lavvand, saaledes at dette kunde blive lavere end nu, har man opgivet, da derved paa flere steder opstod Vanskeligheder ved at lande med Baade.»

Vegårsheiens Vasdrags Elvedirektion representer såvidt vi kan forstå bare fløtningsinteressene, og betegner visstnok styret (direksjonen) i fløtningsforeningen.

Det fremgår av våre papirer at manøvreringsreglementet er et kompromiss mellom fløtningen og de industrielle interesser, og Nes Verk har samtykket i reguleringen, men det synes tvilsomt om andre enn fløtningen har ervervet noen rett til denne regulering. Saksøker ved ekspropriasjonsskjønnet (under- og overskjønn) i 1903 var bare elvedireksjonen.

Nes verks reguleringsrett (til 18 tommer) består formodentlig fortsatt, og kan igjen få selvstendig betydning om fløtningens regulering blir nedlagt. Vi er ikke kjent med om Nes verk er deleier i selve dammen. Hvis Nes verk ikke har del i dammen, kan det

for verkets vedkommende ikke være nødvendig å foreta seg noe dersom man ikke vil fortsette reguleringen. Det må imidlertid antas at selve reguleringsretten bortfaller, dersom den i lengre tid blir liggende ubrukt.

Hvorvidt det tidligere tresliperi på Fosstveit - og eventuelle andre falleiere - også har selvstendige reguleringsretter, er vi ikke kjent med.

Det må imidlertid være på det rene at fløtningen ikke er forpliktet til å opprettholde noen regulering av hensyn til falleierne, og hvis falleierne ønsker å overta dammen når fløtningen vil nedlegge den, må de eventuelt melde sitt krav etter vassdragslovens § 114.»

Ved Stortingets behandling av Verneplan III i juni 1986 ble Vegårvassdraget varig vernet mot kraftutbygging.

Etter skifte av styre i fløtningsforeningen høsten 1986 - for øvrig etter protest fra Vegår grunneierlag mot at årsmøte ble holdt - ble NVE stilt en rekke spørsmål av det nye styret. Det gjaldt i det vesentlige industriinteressentenes reguleringsrett etter eventuell nedlegging av fløtningsforeningen, framgangsmåten ved slik nedlegging og behov/nødvendighet av ny reguleringstillatelse/nytt manøvreringsreglement ved fortsatt regulering av andre enn fløtningsforeningen.

NVEs svar går i det vesentlig ut på:

- Industrien ble ikke tillagt noen selvstendig reguleringsrett ved tillatelsen gitt ved kgl.res. 22. mai 1903, men det er neppe tvilsomt av Nes Verk og eieren av Fosstvedt bruk er medeiere i selve reguleringsanlegget. Reguleringsrettigheter tillagt industrien i gjeldende reglement ville ikke gjelde industriell virksomhet som er nedlagt.
- Vegårshei fellesfløtning er ansvarlig for reguleringen inntil den ev. blir nedlagt.
- Det ble vist til at en nedlegging måtte foretas etter vassdragslovens § 116 med offentlig kunngjøring og at NVE i den forbindelse ville vurdere andre interessenter og ev. overdra reguleringsanlegget etter vurdering i henhold til § 116, pkt 2.
- Det ble antatt å bli nødvendig med ny reguleringstillatelse og nytt manøvreringsreglement grunnet et endret reguleringsformål.
- NVE mente å kunne konstatere at det var et allment ønske om å beholde en regulering av vassdraget.

Det vises til NVEs brever av 28. juli, 14. oktober 1986 og 27. mars og 19. mai 1987. Disse følger i saksmappene.

Ved avholdt årsmøte i fløtningsforeningen 30. juni 1987 ble det vedtatt å nedlegge foreningen. A/S Jacob Aall & Søn forlangte imidlertid en protokolltilførsel hvor det bl.a. sies at en nedlegging av reguleringen måtte skje på en slik måte at de rettigheter Aall & sønn og Fosstveit bruk har ble sikret. Hvis det ikke skjedde ble det nedlagt protest mot vedtaket.

Vegårshei fellesfløting kunngjorde deretter nedlegging av reguleringsanlegget i samsvar med vassdragslovens § 116 med følgende resultat:

Vegårshei kommune vedtok i møte 25. august 1987 å overta damanleggene for Vegår og Ubergsvatn.

A/S Jacob Aall & Søn og eier av Fosstveit bruk (Øyvind Bjorvatn) avga 9. september 1987 denne uttalelse:

«Innledningsvis gjør vi opmerksom på at A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit Bruk anser seg å være medeiere i den regulering av vassdraget som ble gjennomført i 1903/1904, og at vi dermed også anser oss å være medeiere i de damanlegg og rettigheter som inngår i denne regulering. I samme forbindelse viser vi til vårt notat av 24. juni 1987 og til vår protokolltilførsel ved årsmøtet i Fellesfløtningen 30. juni 1987.

Vi gir herved melding om at vi er interessert i å overta damanleggene ved Høl (= Vegår) og ved Vassenden (= Ubergsvann) for derved å kunne fortsette en hensiktsmessig regulering i vassdraget etter retningslinjer fastlagt av Staten eller NVE.

En fornuftig regulering av Vegårsvassdraget er en sak som åpenbart er av stor almen interesse. Fra NVE's side er det gitt uttrykk for at man ser det som naturlig at Vegårshei og Tvedestrand kommuner bør delta aktivt i den fremtidige regulering. Vi finner dette helt rimelig og har ikke prinsipielle innvendinger mot dette. I praksis vil dette antagelig innebære at de nevnte kommuner - sammen med Aall & Søn og Fosstveit Bruk - deltar i utformingen av et eventuelt nytt reglement for reguleringen, og at de også tar sin andel av de fremtidige kostnader.

Som medeiere i reguleringen ser vi det slik at det ikke kan reises krav mot Aall & Søn og/eller Fosstveit Bruk i forbindelse med overtagelsen av de foran nevnte damanlegg. Vi regner videre med at Vegårshei Fellesfløtning - innenfor rammen av sine økonomiske muligheter - overlater de nevnte anlegg i bruksmessig forsvarlig stand.

De fremtidige kostnader vil bestå av et hensiktsmessig vedlikehold av de bestående damanlegg samt godtgjørelse til damvokter. Aall & Søn og Fosstveit Bruk er villige til å dekke disse kostnader, men da under forutsetning av at vi får en tjenlig reguleringsordning.»

Vegår grunneierlag uttaler den 19. august 1987 følgende:

«Vår interesse knytter seg i det vesentlige til Høldammen, og vi har derfor søkt om å få overta denne.

Man kan ikke se at der finnes reelle behov for vannkraft i vassdraget (fløting - industri).

Den nåværende reguelring har imidlertid vært til stor ulempe for mange som bor rundt Vegår, og vi vil derfor gi til kjenne at den eventuelle regulering som Vegår Grunneierlag vil gå inn for vil være av vesentlig mindre omfang enn den nåværende.

I denne forbindelse vil vi også peke på at vassdra-

get er varig vernet, hvilket også burde tilsi en så «liten» regulering som mulig.

Vi kommer gjerne inn til konferanse i sakens anledning.»

Vegårshei fellesfløtning oversendte med brev av 18. september 1987 uttalelsene til NVE og imøteså underretning om opphør av sitt reguleringsansvar. Det ble samtidig understreket at en ny reguleringstillatlese burde bli gitt til Vegårshei og Tvedestrand kommuner.

Etter henvendelse fra NVE om hvorvidt *Tvedestrand kommune* var interessert i å opprettholde reguleringen samt å overta ansvaret for denne fattet kommunen følgende vedtak i møte 16. mars 1988:

«Tvedestrand kommunestyre er interessert i at det blir opprettholdt en hensiktsmessig regulering i Vegårvassdraget, av hensyn til vassdraget som resipient, som lakseførende vassdrag samt i forbindelse med utvikling av reiselivet og friluftsinteresser i området.

Det synes naturlig at ansvaret for reguleringen overtas av Tvedestrand og Vegårshei kommuner i fellesskap. Det forutsettes at spørsmålet om reguleringsreglement, utgiftsfordeling m.v. tas opp som egen sak.

Under behandlingen av denne saken fratrådte Arnfrid Aall som inhabil. Ragnvald Johansen tiltrådte som varapresentant.

Tore Olsen fremmet følgende forslag:

Tvedestrand kommunestyre er interessert i at det blir opprettholdt en hensiktsmessig regulering i Vegårsvassdraget, av hensyn til vassdraget som resipient, som lakseførende vassdrag samt i forbindelse med utvikling av reiselivet og friluftsinteresser i området.

Det synes natulig at ansvaret for reguleringen overtas av Tvedestrand og Vegårshei kommuner i smarbeid med rettighetshaverne i vassdraget. Det forutsettes at spørsmålet om reguleringsreglement, utgiftsfordeling m.v. tas opp som egen sak.

Ved votering ble første ledd i Tore Olsens forslag enstemmig vedtatt. Ved alternativ votering mellom andre ledd i formannskapets innstilling og andre ledd i Olsens forslag ble formannskapets innstilling vedtatt med 20 stemmer mot 9 stemmer for Olsnes forslag.»

Advokat Ola Brekken, ga deretter den 6. juli 1988 følgende uttalelse på vegne av A/S Jacob Aall & Søn:

«1. Vegårshei Fellesfløtningsforening fattet 30. juni 1987 vedtak om nedleggelse av foreningens vassdragsanlegg i Vegårsheivassdraget.

Forut for møtet hadde Jacob Aall på vegne av A/S Jacob Aall & Søn utarbeidet notat vedrørende firmaets rettigheter i Vegår og forholdet til Vegårdshei Fellesfløtningsforening datert 24. juni 1987. For ordens skyld oversendes en kopi av notatet, *bilag 1.*

Under behandlingen av saken på årsmøtet 1987, ble det fremmet protokolltilførsel fra Jacob Aall. Jeg vedlegger som *bilag 2* styrets beretning for 1987/1988, der protokolltilførselen er inntatt på s. 1.

I protokolltilførselen ble det krevet at en eventuell nedlegging av fellesfløtningen måtte skje på en måte som bekreftet/sikret de rettigheter Aall & Søn og Fosstveit har i Vegård. Dette har ikke funnet sted.

Det er imidlertid helt nødvendig å få avklart de rettslige spørsmål som saken reiser når det gjelder forholdet mellom de impliserte parter. Jeg skal således i det følgende kort redegjøre for sakens bakgrunn og rettslige stilling, og med dette påvise at det i dette tilfellet ikke er aktuelt å anvende vassdragslovens § 116 om nedleggelse av vassdragsanlegg.

2. Som det fremgår av notatet av 24. juni 1987, har det vært drevet industrivirksomhet med utnyttelse av vasskraften i Vegårsvassdraget som grunnlag fra 1600-tallet.

Dette har innbefattet reguleringer i vassdraget. Således har det i lang tid forut for vassdragsloven av 1887 og senere lovgivning vært etablert reguleringsanlegg og reguleringsrettigheter i vassdraget med Aall & Søn som eier og rettighetshaver.

Aall & Søn deltok også økonomisk og praktisk sammen med Fosstveit og Fellesfløtningsforeningen da reguleringene ble utvidet og ny dam bygget i 1903-1904. Jeg viser her særlig til notatet av 25. juni 1987 pkt. 7. Det understrekes i denne forbindelse at denne tillatelse selvsagt ikke rokket ved de reguleringsrettigheter Aall & Søn på dette tidspunkt allerede hadde i vassdraget.

Ut fra de faktiske og rettslige omstendigheter som foreligger, må det konstateres at Aall & Søn er medeiere i reguleringsanleggene i vassdraget. Til sammenligning kan her vises til vassdragsreguleringslovens § 9 nr. 4 og 5. Situasjonen er i dette vassdraget som nevnt at Aall & Søn har deltatt i omkostningene ved utførelsen av reguleringsarbeidene.

3. Mellom medeierne i reguleringsanleggene kommer sameierettslige regler til anvendelse, jfr. sameielovens § 1.

Det foreligger ikke noen formell avtale mellom partene. Etter sameielovens § 2 har da medeierne like store parter, dersom det ikke er grunnlag for annet. Jeg finner ikke grunn til å gå nærmere inn på denne problemstilling. Det sentrale er at Vegårshei Fellesfløtningsforening ikke har rettslig adgang til å «nedlegge» sameietingen mot de andre medeieres ønske. Jeg viser til sameielovens § 4, 2. og 3. ledd.

Imidlertid må fellesfløtningsforeningen kunen tre ut av sameiet. Dette gir de øvrige sameire rett til å innløse parten, jfr. sameielovens § 11.

4. Vassdragslovens § 116 har bestemmelser som regulerer situasjonen når «eieren» av et vassdragsanlegg vil nedlegge dette. I nærværende sak er «eieren» de nevnte sameiere. Sameiet som sådant har *ikke* truffet et vedtak som er bindende for sameierne. Nedleggelse er heller ikke aktuelt, idet de øvrige vil benytte sin innløsningsrett og således overtar reguleringsanleggene. Med dette vil Fellesfløtningsforeningen bli løst fra ansvaret for anleggene, hvilket er bakgrunnen for de vedtak som er fattet.

Etter dette står man overfor en situasjon som ikke reguleres av vassdragslovens § 116 overhodet.

I relasjon til saksbehandlingen i NVE, er det således klart at det ikke er grunnlag for å fremme saken etter vassdragslovens § 116.»

Med denne uttalelse fant ikke NVE mulighet for å gå videre med nedlkeggingssaken. Etter å ha hatt møte med de impliserte ga NVE en oppsummering av saken i brev av 20. juli 1990, jfr vedlegg 4. Man konkluderte med at det forelå et sameieforhold. Når den ene part (A/S Jacob Aall & Søn) ikke ønsket nedlegging av reguleringsanlegget og de øvrige medlemmene av fløtningsforeningen bestred at nevnte part hadde eierstatus i anelegget, forelå det et privatrettslig forhold som NVE påla partene å ordne opp i før NVE igjen ble brakt inn i saken.

For øvrig ble bl.a. gjentatt de standpunkter vedr. reguleringsretten til industrien, ny reguleringstillatelse og nytt manøvreringsreglement, som NVE tidligere hadde hevdet. Det ble også hevdet at man i utgangspunktet ikke hadde grunn til å avslå å godta Jacob Aall som ny regulant og ansvarshavende dersom Aall på de samme premisser som kommunene ville overta ansvaret og søke fastsatt nytt manøvreringsreglement.

NVEs forslag til nytt manøvreringsreglement m.v. - distriktsbehandling og uttalelser

I den etterfølgende tid ble det ikke vist noe initiativ fra partene til å få løst den fastlåste situasjon m.h.t. eierforholdet til dammen m.v. I møter som NVE hadde hatt både med kommunene og de øvrige interesserte ble det gitt tydelig uttrykk for at det var ønskelig med en fortsatt regulering av Vegår. Jacob Aall antydet også at han kunne vurdere å overlate sin reguleringsrett til kommunene, men at det først måtte foreligge et forslag til manøvreringsreglement.

På dette grunnlaget tok NVE initiativ til å utarbeide et utkast til manøvreringsreglement for Vegår med ajourføring av reglementet for Ubergsvatn i den grad det ville være nødvendig for en effektiv manøvrering i vassdraget. NVE forutsatte at reglementet ble fastsatt ved kongelig resolusjon i h.t. gjeldende reglements pkt 7 og at den nye eier søkte om ny reguleringstillatelse i h.t. vassdragslovens §§ 104-106. Det ble videre forutsatt at det ikke ble aktuelt med erstatningsansvar ved en endret regulering. Man ba om at det ble oppnevnt kontaktpersoner som kunne gi faktiske opplysninger til NVE til nytte for arbeidet. Det ble etablert samarbeide med fylkesmannen i Aust-Agder med hensyn til konsekvensanalyser og oppgave over brukerinteresser i vassdraget.

Arbeidet ble utført av *seksjonssjefene Arve Tvede ved Hydrologisk avdeling* og *Jon Arne Eie ved Vassdragsavdelingen.*

Arbeidsgruppen mottok en rekke uttalelser og ønsker og holdt møte med interesserte før arbeidet ble avsluttet. Vegår gruneierlag avviste initiativet.

Arbeidsgruppen avsluttet arbeidet med *notat av 15. juni 1992.* Dette vedlegges som bilag 5.

Sammendraget siteres:

«Etter et manøvreringsreglement fra 1904 er innsjøen Vegår tillatt regulert 1.35 m for fløtningsformål og for industriell virksomhet. Etterat både fløtningen og den industrielle virksomehten ble nedlagt er det andre brukerinteresser som er blitt av større betydning i vassdraget. Det fremlegges derfor her et forslag til et nytt reguleringsreglement hvis primære hensikt er å sikre Storelva en tilstrekkelig minstevannføring. Reguleringsintervallet foreslås satt til 1.0 m ved at HRV senkes 0.2 m og LRV heves 0.15 m i forhold til det tidligere reglementet. Om vinteren tillates Vegår bare senket 0.5 m, Minstevannføringen ut av Vegår settes til 2,5 m^3/s, men med muligheter for å gå ned til 1.5 m^3/s i ekstremt lange og tørre perioder. Det tillates også sluppet lokkeflommer for å få en bedret oppgang av laks og sjøørret.

Brukerinteressene i vassdraget er beskrevet og konsekvensene av det foreslåtte reguleringsreglementet er vurdert. Det er også gjort en vurdering av konsekvensene ved å få en fast terskel ved Vegårs utløp, dvs. uten noen regulering.»

Notatet ble sendt på høring til de berørte parter den 6. juli 1992 samt kunngjort i pressen og lagt ut til orientering for interesserte ved Tvedestrand og Vegårshei kommunelokaler. Distriktsbehandlingen skjedde i samsvar med kravene i vassdragslovens § 125 for tillatelser etter samme lovs §§ 104-106. Som regulanter var forutsatt de nevnte kommuner. Det var videre en forutsetning at distriktsbehandlingen ville gi grunnlag for en samlet innstilling av saken fra NVE til Departementet.

Det foreligger disse uttalelser:

Vegårshei kommunestyre, vedtak i møe 6. oktober 1992:

«1. Enstemmig vedtatt:

Vegårshei kommunestyre vil anbefale at foreliggende forslag legges til grunn ved utformingen av endelig manøvreringsreglement for «Vegårsheivassdraget», men vil presisere at et nytt reglement bør ivareta hensyn både til en jamnest mulig vannføring i «Storelva», og en jamnest mulig vannstand i «Vegår».

«Vegår» er en av Vegårsheis største naturressurser. Av omsyn til oppsitterne rundt denne innsjøen og til allmennheten, bør ikke høyeste regulerte vannstand overstige ca. 50 cm i sommermånedene».

(Et forslag om at HRV burde vurderes opprettholdt som i dag, d.v.s. 1 m over vannmerket, falt med 16 mot 1 stemme).

2. Vedtatt med 9 mot 8 stemmer:

Vegårshei kommunestyre vil beklage at vedtaket i Vegårshei fellesfløtning datert 30. juni 1987 om å nedlegge foreningen etter § 116 ikke er blitt satt ut i livet, og at eierforholdene til damanlegget fortsatt er uklart.

Vegårshei kommune tror det er vesentlig å få avklart disse spørsmåla for å få ro omkring en fremtidig håndheving av et nytt reguleringsreglement.

3. Vedtatt med 9 mot 8 stemmer:

Vegårshei kommunestyre vil opprettholde sitt vedtak om å påta seg eiendomsretten til reguleringsanlegget og reguleringsansvaret, eventuelt sammen med Tvedestrand kommune».

Mindretallet på 8 ønsket ikke formuleringen «eventuelt sammen med Tvedestrand kommune» tatt med.»

Teknisk utvalg uttaler i møte 27. august 1992 bl.a. at forslaget til reglement er et meget godt utgangspunkt for arbeidet med å fastsette reguleringen av Vegår og at alle viktige sider ved en flerbruk av vassdraget er trukket inn i vurdeirngen. Utvalget anbefaler at forslaget legges til grunn ved utforming av endelig manøvreringsreglement for vassdraget, men mener at HRV bør opprettholdes på 1 m over vannmerket.

Innlandsfiskenemnda er i uttalelse av 2. september 1992 skeptisk til reguleringsforslaget og mener en senket HRV med 20 cm vil tørrlegge mange gode gyteplasser samtidig som gode beiteplasser går tapt. Nedtappingen før snøsmeltingen hevdes videre å ville tørrlegge rogn gytt på høyere vannstand. Jevn vannstand og vannføring er ønsket.

Landbruksnemnda slutter seg i møte 2. september 1992 til det framlagte forslag til nytt manøvreringsreglement og peker på at det er behov for en regulering av Vegår.

Helse- og sosialstyret har i møte 7. september 1992 anbefalt at NVEs forslag legges til grunn ved utforming av manøvreringsrelgement m.v. for Vegår.

Tvedestrand kommunestyre, vedtak i møte 13. oktober 1992:

«Tvedestrand kommunestyre ser svært positivt på at arbeidet med nytt manøvreringsreglement for Vegår nå syens å gå mot et resultat.

Med forbehold for nærmere avklaring av økonomiske forhold m.v. stiller Tvedestrand kommunestyre seg videre positivt til å overta ansvaret for manøvreringen av Vegår i samarbeid med Vegårshei kommune.

Tvedestrand kommunestyre ser imidlertid med stor bekymring på den minstevannføring i Storelva som manøvreringsreglementet legger opp til. 2.5 m^3/s er etter kommunestyrets oppfatning altfor lite til å ivareta de ulike hensyn nedstrøms Høldammen. Denne vannføringen svarer til den vannføring det var i Storelva i siste sommers tørkeperiode, og den avdekket store problemer på alle viktige punkter

- laks og sjøørret gikk ikke opp før svært sent på sommeren
- bruken av elvevann til vanning av jordbruksareal ble problematisk flere steder
- bruken av elva som naturlig gjerde ble umulig flere steder på grunn av tilnærmet tørrlegging
- elva som drikkevannskilde ble svært forringet
- de bakteriologiske forhold i elva ble slik at vannet i nedre del av vassdraget ikke holdt badevannskvalitet
- friluftsliv/rekreasjon knyttet til de naturlige forhold og kulturminnene i og langs vassdraget ble vesentlig mindre attraktivt.

For Tvedestrand kommunestyre er det på denne bakgrunn av største viktighet at manøvreringsreglementet for Vegår utformes med sikte på å holde en vannføring på minst 3,5 m^3/s. Basert på gjennomsnittlige nedbørstall vil dette være mulig uten å sette effektiv reguleringshøyde i Vegår høyere enn 1,00 m. slik NVE foreslår.»

Av *rådmannens* innstilling siteres:

«Sett i sammenheng med de meget store offentlige og private investeringer som er utført og planlagt på strekningen fra Nesgrenda til Lundevann for å gjøre strekningen til et attraktivt område for friluftsliv og rekreasjon, er utsiktene til en ustabil og til tider meget lav vannføring i vassdraget meget bekymringsfull.

Norsk jernverksmuseum har investert 2 mill kr og planlegger investeringer for ytterligere 5 mill.

Aksjon vannmiljø, stat og kommune, investerer i disse dager 1 mill. kr.

Private har investert ca $^1/_2$ mill i laksetrapp.

Private har investert ca 1 mill. i ålerøykeri og ålekar.

Staten har investert ca. $^1/_4$ mill i restaurering av bru fra 1837.

Arendal golfklubb har investert ca. 9 millioner kr og planlegger like mye til.

Staten har investert i kalking av Vegår slik at Storelva nå har en ph som gjør at tilveksten av laks og sjøørrett i elva er meget god, og representerer et betydelig potensiale framover såfremt elva får stabil og stor nok vannføring.»

Tvedestrand innlandsfiskenemnd, uttalelse av 24. juli 1992:

«Vi konstaterer at NVE i sitt høringsforslag ikke har tatt hensyn til vår tidligere uttalelse eller private rettigheter når det gjelder minstevannføring.

Storelvas stilling:

I høringsforslget står det at det ikke er noen statistikk som forteller om nevneverdige fangster av anadrome laksefisk. Vi kan fortelle at det var det fra gammelt av. Det ble tatt så mye laks i Storelva at arbeiderne på gårdene krevde at arbeidskontrakten skulle inneholde garanti mot å bli servert laks mer enn tre ganger i uka.

Det er også feil at laksen ikke gikk opp trappa før etter at Vegår ble kalket. Trappa fungerte meget godt, og det gikk mye laks og sjøørret opp straks den åpnet. Det var først på slutten av 70-tallet at sur nedbør satte oppgangen tilbake. Det bør allikevel nevnes at den stedegne laksen har overlevd både treslipériet, sur nedbør og lite vannføring. Storelva er derfor i en meget spesiell stilling. Vi har en fiskeelv med meget godt potensiale midt på det sure Sørlandet. Laksen er av den opprinnelige stammen. Elva er ikke smittet av sykdom. Grunneierne er organisert og selger fiskekort til allmennheten, samt lønner oppsyn. Elva har også et regulerings-reglement som kan sikre nok vann. Med andre ord: «Storelva står i en unik stilling på Sørlandet. Det kan bli en meget god fiskeelv til glede for de mange.»

Problemet oppstår først når NVE sår tvil om rettighetene til regulering, og fyrer opp under en misnøye blant oppsitterne ved Vegår.

Vannføring i sommerhalvåret:

Det er ingen oppgang av anadrome laksefisk ved 2.5 kbm/s. Dette har vi fått konstatert også denne sommeren. Først da vannføringen økte i slutten av august, gikk fisken opp. Den siste uka før fisket ble stengt 1/9, var det et meget godt fiske. Slik kunne det sannsynligvis ha vært hele sommeren om vannføringen hadde vært større, fordi Songevann og Lagfjorden har vært full av laks og sjøørret siden tidlig i vår. Dersom Storelva skal fungere som fiskeelv, hvilket NVE sikkert også ønsker, så er det en absolutt nødvendighet med minst 3.5 kbm/s.

Det er flere grunner til at en bør hjelpe laksen opp så raskt som mulig.

Lakselusa er et stadig økende problem, også for Sørlandet. Den tåler ikke ferskvann, men den klarer brakkvann. Vi ser det derfor som uheldig at det hoper seg opp med lakselus ved vassdragets utløp når det ikke er vann nok på elva til at fisken kan gå opp. Smolten er da nemlig meget utsatt for angrep når den vandrer ut. Det skal ikke mange lakselus til før smolten bukker under.

Den stedegne laksen vil tradisjonelt tidlig opp på elva. Oppdrettslaksen har en mye seinere oppvandring. Vi ser det som viktig å hjelpe den stedegne laksen ved at den får vann nok til å kunne gå opp helt fra våren av.

Vintervann på elva:

I høringsforslaget legges det stor vekt på at Vegår ikke må tappes ned om vinteren. En er redd for hvilke følger det kan ha for den innsjøgytende auren. Dette er en ubegrunnet frykt. Helt fra den gjeldende reguleringen ble innført i 1904, har Vegår vært tappet ned hver vinter. Dette pågikk i en periode på mer enn 60 år. Vegår var i hele denne perioden et meget godt fiskevann med mye stor fisk. Altså er det i praksis bevist at det gjeldende reguleringsreglementet ikke er ødeleggende for fisket i Vegår. Det var den sure nedbøren som reduserte bestanden fra 60-tallet og frem til kalkingen startet opp.

Konsekvensen av denne ubegrunnede frykten for å tappe Vegår om vinteren er at reguleringsforslaget kun tillater en maksimal nedtapping på 50 cm.

Under normale vintre er det lange kuldeperioder på Vegårshei. (Den gjeldende reguleringshøyden er dimensjonert for å kunne sikre minstevannføringen gjennom 100 kalde dager nesten uten tilsig.) NVE sitt forslag vil ikke kunne gi mer enn 1 kbm/s under en slik periode. Endog sier høringsforslaget at det er kun ved store snømengder at en kan tappe disse 50 cm. En slik vintervannføring vurderer vi som meget uheldig. Det er da sannsynlig at store mengder rogn vil fryse. Dødeligheten på smolten vil nok også øke, når vannvolumet i elva reduseres så mye. Fortynningen av utslippene i elva vil bli liten. En kan spørre seg om gyldigheten av utslippstillatelsen til Vegårshei som jo forutsetter 2,5 kbm/s.

Vi mener at det er gjort en opplagt feilvurdering av hvor problemene for fisken er om vinteren. Vegårauren har bevist sin styrke under mer enn 60 år med regulering. Hvorvidt fisken i Storelva liker seg uten vintervann er det derimot mer grunn til å spørre seg.

Sikkerhet for vann på elva:

NVE bruker mye tid på å bevise at den gjeldende reguleringen ikke klarer å oppfylle sine krav under en tørkesommer som 1989. Med den begrunnelsen reduserer de minstevannføringen til 2.5 og 1.5 kbm/s. (At en da samtidig foreslår å redusere reguleringshøyden, er vanskelig å forstå.) Det som NVE unnlater å gjøre er å fortelle at selv ikke deres eget forslag til reglement vil klare å oppfylle sine krav under en tørkesommer som 1989.

Konklusjonen på dette burde være enkel. En kan aldri garantere seg mot ekstreme år. Den logiske konsekvens av dette blir da at en må lage et reglement som fungerer etter sin hensikt i de fleste årene.

At elva funger vil si at de anadrome fiskene kan og vil gå opp på elva. Det vil etter vår erfaring si minimum 3.5 kbm/s. Av gammelt vet vi at laksen begynte å gå opp i mai. Dersom det skulle vise seg at magasinet en tørkesommer ikke er stort nok så er dette neppe noen katastrofe. En vil da ha kommet langt ut på sensommeren, og snart vil sannsynligvis regnet sette inn igjen. Hvor lang en slik periode med lite vann vil vare er selvfølgelig avhengig av været, magasinkapasiteten og nedtappingshastighet. Poenget er at da har man i det minste et reglement som gir fisk på elva hele sesongen. Langt de fleste årene vil en jo ha stort nok magasin til kontinuerlig oppgang av fisk.

Lokkeflommer:

Det er fint at reguleringsforslaget åpner for mulighetene for å kjøre lokkeflommer. Dessverre er forslaget ubrukelig på dette punktet også. Det gis ikke tillatelse til dette før etter 15. august. Da er det to uker igjen av fisket. I tillegg kreves det at Vegår må være minst +50 cm, med andre ord nesten fylt. Disse begrensningene må fjernes om det skal være noen vits i å kjøre lokkeflommer.

Hovedkonklusjon:

Konsekvensene av reguleringsforslaget strider med forslagets hensikt. Det står i sammendraget at: «Det fremlegges derfor her et forslag til et nytt reguleringsreglement hvis primære hensikt er å sikre Storelva en tilstrekkelig minstevannføring». Forslaget klarer ikke å sikre nok vann i en tørkesommer som 1989, 2.5 kbm/s er ikke tilstrekkelig vannføring med tanke på oppgang av anadrome laksefisk. Vi er redd konsekvensene, og skeptiske til lovligheten, av så lite vintervann på elva. Forslaget om lokkeflommer er ubrukelig. Hovedproblemet er at forslaget til manøvreringsreglementet forhindrer en fornuftig bruk av magasinet. Forslaget vil nærmest fungere som en terskeldam på høyde+50 cm, som er lekk i bunnen. En slik løsning er uakseptabel, også i følge NVEs vurderinger.

Vi vurderer NVEs forslag til reguleringsreglement for Vegårvassdraget som ødeleggende for Storelva som fiskeelv. Forslaget må derfor avvises.»

Vegårshei fellesfløtning bemerker følgende i brev av 29. september 1992:

«1 Vegårshei Fellesfløtning (VF) består fortsatt som forening. Selv om den ikke lenger kan sies å ha noe aktuelt, praktisk formål idet all transport av tømmer nå besørges av tømmerbiler.
2 VF har rguleringsrett i Vegår i henhold til konsesjon gitt i 1903. Detaljer i den forbindelse fremgår av godkjent reglement for dammens bruk. Kopi vedlegges.
3 Av reglementet framgår at VF ikke kan disponere/tappe vann annet enn for *fløtningsformål.* Magasinet for øvrig disponeres av A/S Jacob

Aall & Søn og Fosstveit Bruk som også har reguleringsrett i Vegår innenfor de grenser konsesjonen og reglementet angir. Vegår reguleres nå med henblikk på flomdemping og en jevnest mulig vannføring i vassdraget.

4 Dammen for Vegår er i 1980 ombygget og fornyet. I sin nye utgave, med heisbare 6 luker er den dårlig egnet for tømmerfløting.

5 Med hensyn til NVE's forslag til nye reguleringsgrenser i Vegår og dertil drastiske endringer i selve reglementet for dammens bruk, må vi bare konstatere at *fremtidig bruk av vassdraget for fløtning av tømmer blir umuliggjort.*

Ut over denne konstateringen finner vi ikke grunn til noen nærmere vurdering av forslaget.»

Storelva elveeierlag, uttalelse av 28. august 1992:

«Styret for Storelva elveierlag har etter gjentatt møter og inngående drøftelser vurdert reguleringsforslaget.

Styret har i sine vurderinger lagt betydelig vekt på:

6. *Konsekvenser av forslaget*

6.1 Generelt

– Ingen merknader.

6.2 Vannføring og flomforhold

Det sies her at «Dette betyr en vesentlig heving av vannføringen i tørre perioder.» Sett på bakgrunn av at NVE-forslaget innebærer en vesentlig reduksjon av magasinkapasiteten i Vegår, fremstår denne «beskrivelsen» som ulogisk og uforståelig. Man har da også - typisk nok - vist til det helt ekstreme året 1989.

Sett på bakgrunn av at vassdraget *er* regulert, og at denne reguleringen gir grunnlag for en minstevannføring på 3,5 m^3/s, er det merkelig å lese at «Store deler av året vil vannføringen i Storelva *fortsatt* være som uregulert.»

Konsekvensene av NVE-forslaget til ny regulering blir altså at *vannføringen i Storelva stort sett blir som uregulert.*

Flomforholdene - blir nødvendigvis vanskeligere enn tidligere. Dette gjelder særlig vårflommen.

6.3 Jordbruk og skogbruk

Tømmertransport på Vegår om vinteren har antakelig et beskjedent omfang ettersom mesteparten av strandarealene er dekket av offentlige eller private bilveier. Noen steder vil det imidlertid være aktuelt å benytte isen som transportvei.

Tapping av Vegår burde ikke skape noen problemer i denne forbindelse, fordi man da *ikke* får svake soner langs land. Det spiller derfor ingen rolle om man tapper ned 0,5 m eller 1,0 m.

Dårlig is langs land får man først *når vannet stiger* utpå vårparten.

Slik er det i alle vann, også i uregulerte. Denslags er man kjent med og vant med - også på Vegårshei. Innvendinger fra NVE i denne forbidnelse må betegnes som oppkonstruerte.

6.4 Vannforsyning

– Ingen kommentar.

6.5 Forurensning og resipientforhold

Forurensnngen av Storelva må ventes å øke i takt med befolkningskonsentrasjonen i tettsteder og utbygging av kloakknettet der.

Ved en vannføring på ansalgsvis 2,5 m^3/s viste vannprøver fra Storelva i 1992 at innholdet av *kolibakterier* fra utløpet av Strengselva og nedover lå på et nivå som *langt overskred* de offentlige krav til badevann.

Kravet her er max. 50/cm^3.

Dette viser at den foreslåtte minstevannføring ikke er tilstrekkelig.

6.6 Naturvern

– omtalen her vurderer vi som ufullstendig.

6.7 Kulturminner

I teksten sier man at «vassdraget *tidligere* var regulert.»

Har man oversett det vesentlige forhold at vassdraget *er* regulert, og at det nå bare er tale om en *justering* av reguleringen?

6.8 Vilt og fiskeinteresser

Vi er ikke enig i de vurderinger som NVE-utvalget her presenterer. Det dreier seg om 3 forhold:

1. Virkning for viltet
2. Virkning for fisket i Vegår
3. Virkning for fisket i Storelva

Viltet - vi er enig i at reguleringen verken har hatt eller vil få konsekvenser.

Fisket i Vegår

I sin omtale av fisk i Vegår har NVE-utvalget unnlatt å omtale et viktig forhold. Det er følgende: Hvordan var fisket i Vegår påvirket av den regulering på 135 cm som ble etablert i 1904?

Det er av vesentlig betydning å konstatere at *fisket i Vegår var utmerket* helt fram til *sur nedbør* førte til en merkbar nedgang fa 1960-tallet og utover. Reguleringen på 135 cm ble brukt *fullt ut* helt fram til Fosstveit Tresliperi stanset produksjonen i 1970. Argumentet om at reguleringen i Vegår må reduseres av hensyn til den innsjøgytende auren må derfor avvises.

Fisket i Storelva

Etter at det ble bygget laksetrapp ved Fosstveit i 1975, og kalking av Vegår kom i gang fra 1985, ligger forholdene til rette for at Storelva kan bli en meget god elv for stangfiske.

Tilstrekkelig vann i sommersesongen er imidlertid en forutsetning for at almenheten og grunneierne skal kunne ha noen «glede» av denne i Sørlandssammenheng meget interessante elv.

Den foreslåtte minstevannføring på 2,5 m^3/s er helt utilstrekkelig. Laks og sjøaure vil ganske enkelt ikke gå opp i elva på så lite vann. I måendene juni/juli/august vil tilsiget til Vegår i et normalår ligge på ca. 25 mill m^3, tilsvarende en vannføring på 3,1 m^3/s. Dersom man i tillegg brukte magasinet på 19 mill m^3, kunne vannføringen økes med 2,4 m^3/s. I et normalår ville da vannføringenm i elva i gjennomsnitt kunne ligge på 5,5 m^3/s, hvilket ville gi gode forhold. *Det virker helt meningsløst ikke å gjøre bruk av denne mulighet.*

Det bør her føyes til at fiske i Vegår i det vesentligste foregår *fra båt* og at det derfor vil være upåvirket av den moderate nedtapping det her er tale om. Når overflatetemperaturen i sommermånedene stiger til 18 grader eller mer, vil forøvrig ørreten søke mot dypere og kaldere vann.

Lokkeflommer

Det som står skrevet om lokkeflom side 30 i NVE-forslaget viser at forfatterne har lite kjennskap til de praktiske forhold. Bruk av lokkeflommer kan utvilsomt være et godt lokkemiddel, men bør bare fortrinnsvis brukes *tidlig i sesongen.*

Fisken må være «på plass» på den tid folk har ferie og fritid. NVEs reguleringsforslag går ut på å *nekte* bruk av lokkeflommer før 15. august. Dette er både meningsløst og uakseptabelt.

Rent praktisk kan lokkeflommer arrangeres ved at man samlet opp vann i Ubergsvann og så bruker dette til en passende økning av vannføringen i f.eks. 2 døgn. Vi har erfaring for at dette virker greit nok. Vannføringen ut av Vegår *behøver* ikke å endres av den grunn, - selv om det selvsagt ville være en fordel. Ubergsvann er på 2,6 km^2.

Forøvrig vil vi gjøre oppmerksom på at fiske i Storelva nedenfor Ubergsvann ikke er tillatt lenger enn til 1. september.

6.9 Friluftsinteresser og reiseliv

I Tvedestrand kommune er reiseliv og turisme viktige satsningsområder. I denne forbindelse står Storelva helt sentralt.

Det er imidlertid helt nødvendig at elva har en brukbar vannføring. Noe forenklet kan man si at jo mere vann, desto bedre er det. Og det må være vann om sommeren. Det er *da* man drar til Sørlandet. Det er *da* man må ha fisk og rent vann.

7. Konsekvenser av ikke å ha noen regulering

Vi finner ingen grunn til å kommentere dette alternativet noe nærmere.

Konklusjonen er klar: *Dette er et helt ubrukelig og uakseptabelt alternativ.*

I forbindelse med en revisjon av den gjeldende regulering i Vegår, burde reguleringens formål presiseres i form av følgende punkter:

1. Reguleringen skal tjene *næringsinteressene* i vassdraget
2. Reguleringen må være en fordel for *almenhetens* interesser
3. Reguleringen må ta sikte på at *vannkvaliteten* i vassdraget blir tilfredsstillende.
4. Dersom de tre forannevnte formål blir ivaretatt, vil også de kommunale interesser være vel ivaretatt.
5. Reguleringen må ikke være til skade for kulturminner.

Den regulering som ble etablert i 1904, hadde som et av sine hovedformål, at vannføringen i Storelva skulle være *så jevn som mulig.* Det reguleringsforslag som NVE nå har framlagt sier ingenting om dette særdeles viktige tema.

Elveierlaget vil peke på hvordan man kan oppnå dette i praksis:

1. Vannføringen ut av Vegår bør være *så jevn som mulig* - da også vurdert ut fra de sesongmessige variasjoner i tilsiget til Vegår.
2. *Minstevannføringen* i Storelva må ligge på et akseptabelt nivå.
3. *Skadelige flomtopper* - både i Vegår og Storelva må unngås så langt dette er praktisk mulig.
4. Innenfor rammen av de fastsatte reguleringsgrenser *må magasient i Vegår brukes* for å redusere flomtopper og for å få en hensiktsmessig vannføring i Storelva.
5. Det må aksepteres at det av og til ikke er mulig å oppfylle det oppsatte krav til (normal) minstevannføring.

Litt om laks og sjøaure i Storelva

I «gamle dager» - dvs. fram til ca. 1910, var Storelva en virkelig god lakseelv, selv om fisken ikke kunne gå lenger enn til den bratte fossen ved Fosstveit.

Fangst av laks var imidlertid forbeholdt gårdene ved elva, og rapporteringen til Statistisk Sentralbyrå var mangelfull. I 1907 ble det imidlertid bygget et tresliperi ved Fosstveit og de gode gyteplassene ble raskt redusert p.g.a. «flis» fra sliperiet.

Den lokale laksestammen ble imidlertid ikke utryddet, og da sliperivirksomheten tok slutt i 1970, ble gytekulpene i elva nokså snart befridd for sitt flisdekke. Allerede etter noen få år var oppgangen av laks og sjøaure igjen på et bra nivå, - noe som lett kunne konstateres ved observasjon i laksetrappa som stod ferdig i 1975.

Et økende rovfiske etter laks i havet ved hjelp av den nyutviklede drivgarnsteknikken, kombinert med økende surhetsgrad på vannet i vassdraget, førte imidlertid til at oppgangen av fisk avtok merkbart utover 1980-tallet. Drivgarnfiske etter laks er nå blitt forbudt, og dette i kombinasjon med omfattende årlig kalking av Vegår har igjen ført til en positiv utvikling - aller mest for sjøaurens vedkommende.

Vi tar med denne korte historikken fordi vi mener at den er viktig for forståelsen av de store muligheter som foreligger på denne stadig viktigere sektor - både for grunneiere, kommunen og for almenheten.

Hva er Storelva eierlag?

Storelva Elveierlag er en organisasjon som ble etablert i 1987 for å ivareta grunneierenes interesser langs vassdraget fra Songevann til Ubergsvann, dvs. en elvestrekning på 15 km. Med noen ytterst få unntak er samtlige grunneiere på strekningen medlemmer i laget.

Utvikling av et godt fiske i Storelva etter laks og sjøaure er en primær oppgave for laget.

Elveierlaget arbeider aktivt for å legge forholdene tilrette for almenhetens bruk av vassdraget. Det selges fiskekort for hele lagets område, og det opparbeides nå stier og rasteplasser langs Storelva. Til dette arbeidet har laget fått betydelige midler fra Staten. Det aller meste av dette arbeidet har foregått i 1991 og 1992.

I Tvedestrand kommune er turisme et viktig satsningsområde, og det kntyter seg stor interesse til det som foregår i og omkring Storelva.

En hensiktsmessig vannføring i elva er imidlertid en grunnlelggende forutsetning for det hele.»

Olav K. Vaaje, uttalelse av 28. september 1992:

«Etter initiativ fra undertegnede var 10 grunneiere langs vassdraget fra Høie til Ubergsvann samt endel andre interesserte samlet til møte på Vegårdshei her-

redshus den 28. september 1992. Møtet var annonsert i Tvedestrandsposten i god tid.

Møtet samlet seg om følgende enstemmige uttalelse til det foreliggende forslag til nytt manøvreringsreglement for Vegår:

1. Vi ser svært positivt på at arbeidet med nytt manøvreringsreglement for Vegår nå synes å gå mot et resultat.
2. Det eneste naturlige må etter vår mening være at Vegårdshei og Tvedestrand kommuner i fellesskap som foreslått overtar ansvaret for reguleringen iht. det reglement som måtte bli fastsatt.
3. Vi tillater oss å påpeke at vi savner en klar presisering av *formålet* med reguleringsordningen i det foreslåtte manøvreringsreglement. Etter vår mening har det någjeldende reglement en utmerket definisjon i § 2 av hva som også bør være formålet med den nye reguleringen:

   «Ved manøvrering av dammen skal til enhver tid haves for øie, at ikke flomvandstandene som følge av dammen forhøies, og at vandslipningen foregår på sådan måde, at vandføringen bliver så jevn som mulighet.»

   I modernisert språkdrakt bør denne bestemmelsen kunne danne grunnlaget også for det nye reglement.
4. Det foreslåtte reglement vil i praksis ha et «fritt magasin» på bare *30 cm* mens «sikringsmagasinet» vil være på *70 cm.* Vannføringen i sommermånedene vil være prisgitt været, og i tørre somre vil vannføringen være på 2,5 m^3/sek. Vintervannføringen vil bli svært liten.

   Etter vår mening vil den i perioder lave vannføringen ha uheldige konsekvenser for vassdraget. Vi innskrenker oss her til å nevne resipientforhold og fiskeinteresser. Det vil derfor være et sterkt ønske fra vår side om en større minstevannføring. Vi mener at *3,5 m^3/sek.* må være et minimumskrav. Etter våre beregninger vil dette være mulig å oppnå med en reguleringshøyde på 100 cm slik NVE foreslår. Men kravet innebærer selvsagt at det må være mulig å utnytte *hele* reguleringsintervallet på en annen måte enn den som er foreslått av NVE.

   Vi tillater oss i den sammenheng å foreslå at HRV settes til 100 cm som tidligere. Dette vil gi en større sikkerhet mht. gjennomføringen av minstevannføringsregelen.
5. Det foreslåtte reglement vil føre til kraftige vårflommer i «normalår». Nesten hele snømagasinet vil havne på elva som flomvann. Reguleringen vil derfor medføre en forverret situasjon for bl.a. jordbruksinteressene langs elva og Ubergsvann i forhold til dagens ordning.

   Dette kan vi absolutt ikke akseptere. Vi må derfor på det mest bestemte understreke viktigheten av at reglementet omarbeides slik at det blir *reelle muligheter* for flomdemping.
6. Dagens ordning tillater ikke at «sidelukene» åpnes under flom («33 tommer over Blakken eller derover»). Denne bestemmelsen ble bekreftet i dom av 23. mai 1917 ved Holt Skrivardøme (sak 22/1914). Vi kan ikke akseptere at det nye reglementet gir større muligheter for utslipp av vann under flom enn det som er tillatt idag.
7. Vi tillater oss å minne om de rettigheter som grunneiere på Moland og Ljøstad har til utslipp av vann i forbindelse med ålefisket. Etter vår mening bør disse innarbeides/hensyntas i reglementet.
8. Etter vår vurdering må konklusjonen på det foreslåtte reglement bli at vi i praksis får en «terskeldam» på 50 cm over Blakken som riktignok er litt lekk i bunnen.

   Dette er sett fra vår side en uakseptabel løsning. Og vi vil heller ikke unnlate å gi uttrykk for en viss forundring over at dette er blitt resultatet seg på bakgrunn av alle de samstemte uttalelsene som er fremkommet fra de berørte parter på nedsiden av Høldammen. Det kan for oss se ut som om den interessegruppen som har vedtatt å boikotte arbeidet med ny reguleringsordning er blitt tatt mest hensyn til!
9. Vi regner med at NVE nå vil vurdere det fremlagte forslag til nytt manøvreringsreglement på nytt. Og vi setter vår lit til at de synspunkter som fremkommer fra interessegruppene vil bli gjenstand for en seriøs vurdering. Dette vil forhåpentligvis føre til et nytt og mere tjenlig forslag til manøvreringsreglement for Vegår.»

Holt sportsfiskerklubb, uttalelse av 24. september 1992:

«Storelva er ei elv som har hatt oppgang av anadrome laksefisk fra gammelt av opp til Fosstveit.

På 70-tallet ble det bygget laksetrapp ved Fosstveit og laks og sjøørret gikk opp trappa og lenger opp i elva. (i dag ca. 12 km.) Det var først når den sure nedbøren for alvor gjorde seg gjeldende at oppgangen av anadrome laksefisk ble satt tilbake.

Det som skjedde når Vegår ble kalket, og virkningen av dette begynte å gjøre seg gjeldende i Storelva, var at da kom oppgangen av anadrome laksefisker tilbake.

Det er også viktig å merke seg, at Storelva er *den eneste elva* i Aust-Agder som har organiserte grunneierforhold, og har åpnet for fiskekortsalg til allmenheten.

Laksen i Storelva er av den opprinnelige stammen og elva er ikke smittet av sykdom, dette gjør at Storelva står i en spesiell stilling i Aust-Agder og i landet forøvrig.

Storelva kan bli en meget god fiskeelv til glede for mange. Problemet oppstår når NVE kommer med forslag til nytt reguleringsreglement for Vegårvassdraget, hvor de kommer med forslag om å redusere reguleringshøyden i Vegår som er vassdragets eneste magasin, og hvor de foreslår en alt for liten vannføring sommer og vinter.

De reguleringsbestemmelsene som de kommer med forslag om, for regulering og vannføring ut av Vegår vil gjøre det umulig å forvalte og regulere vassdraget på en forsvarlig måte, og en vil ikke kunne sikre en tilstrekkelig reproduksjon av laks og sjøørretyngel i vassdraget.

Regulering/Vannføring

Vi er av den formening at reguleringshøyden i Vegår ikke bør endres, og at vannføringen må være minst 3,5 m^3/sek. om sommeren.

Grunnen til at vi mener at vannføringen må være minst 3,5 m^3/sek. er den utslippstillatelsen til Vegårdshei kommune for renseanlegget i Myra, som forutsetter en vannføring på 2,5 m^3/sek. og at det i tillegg er utslippstillatelse fra 100 personenheter på Ubergsmoen, som går urenset ut i Ubergsvann uten krav til vannføring. (Eneste form for rensing er en slamavskiller).

Dette utslippet fra Ubergsmoen fører til at det om sommeren med høy vanntempratur og liten vannføring, lukter kloakk av elva nedenfor Ubergsvann.

Vi frykter også at det kan være disse utslippene som har slik virkning på Ph-målingene i Storelva ved Nesverk, som vi i Holt sportsfiskerklubb har hatt i år, hvor det viser seg at en får drastiske fall i Ph-verdien når en får flom i elva.

Om dette er årsaken, mener vi det er svært viktig å ha en vannføring på minst 3,5 m^3/sek. ut av Vegår for å fortynne disse utslippene mest mulig.

Det har vist seg i flere år at laks og sjøørret ikke går opp i Storelva med en vannføring på 2,5 m^3/sek. noe vi fikk bevist også i år, da det gikk store mengder laks og sjøørret i Songevann og Lagefjorden og ventet på tilstrekkelig vannføring, noe en fikk siste uka av august, (en uke før elva ble fredet 1/9) og det var stor oppgang av fisk og et meget bra fiske, noe det sannsynligvis ville vært hele sommeren om vannføringen hadde vært større.

Dette kan tydelig sees i forhold til sommeren 1990 da det kom flom og rikelig vannføring i månedskifte juni - juli, og at det da var et meget bra fiske i Storelva.

Vi vil også vise til prøver med strømapparat som ble gjort av miljøvernavdelingen på fylket, som viste av Laksen med en slik vannføring gikk helt opp til Ubergsmoen i juli måned, og at det i denne forbindelse ble påvist 3 årsklasser av laksesmolt, noe som viser at laksen går opp ovenfor Ubergsmoen for å gyte, men dette skjer først sent på høsten etter at elva er fredet, i forbindelse med høstflom i Vegårvassdraget.

Når det gjelder vannføring vinterstid mener vi at den må være på et akseptabelt nivå minst 2,5 m^3/sek. på grunn av at en ikke skal risikere å tørrlegge gyteplasser og fryse rogn, med de konsekvenser dette vil få for reproduksjonen i vassdraget.

Når det gjelder lokkeflommer, ser vi med glede på at det er åpnet for dette i reguleringsforslaget.

Men desverre er forslaget ubrukelig slik vi ser det, på grunn av at en ikke kan kjøre lokkeflommer før etter 15. august og at det stilles krav til at Vegår må være minst 50 cm over minste vannstand, med andre ord halvfullt.

Disse begrensningene må fjernes om det skal være noen vits med å kjøre lokkeflommer.

Konklusjon

Det forslag til reguleringsbestemmelser som NVE her har foreslått for Vegårsvassdraget er ikke godt nok.

Det tas ikke hensyn til en god nok vannføring i forhold til de utslipp som er av kloakk og avløpsvann fra Vegårdshei og Ubergsmoen, og det gis ikke mulighet for laks og sjøørret til å gå opp i Storelva i noen særlig grad, før det kommer høstflommer.

Den vannføring som er foreslått vinterstid setter etter det vi kan skjønne, rogn i fare for frysing og gyteplasser i fare for å bli tørrlagte.

Vi mener at dette forslaget fra NVE må avvises.»

Nedenes laksestyre, uttalelse av 13. oktober 1992:

«Laksen i Norge

Laksen er truet på mange måter. Det har vært drevet et rovfiske etter den i havet. Mange elver er smittet av alvorlige sykdommer og parasitter. Oppdrettslaks som rømmer er en sterkt økende genetisk trussel. Som kjent viser de siste forskningsrapportene at de norske laksestammene ikke er så sterke som en kanskje hadde håpet.

Det jobbes hardt for å redde villaksen. Drivgarnsfiske i havet er stanset. Mange elver er fredet mot laksefisk. Vassdrag kalkes, og det bygges laksetrapper for å bedre reproduksjonen.

Situasjonen i Storelva

Som et ledd i den nasjonale kampen for å redde laksen, er også Storelva fredet mot laksefiske. Det offentlige bevilger store summer hvert år for å kalke Vegårvassdraget. Dette har vært en suksess. Hele vassdraget har nå en bra pH, og reproduksjonen av både laks og aure er meget god. Dette er grundig dokumentert av fylkets miljøvernavdeling og DN. Storelva er heller ikke smittet av gyrodaktilus salaris. Laksetrappa på Fosstveit fungerer godt. Elveeierlaget jobber med å kultivere elva ytterligere. Sammen med Elveeierlaget lønner vi oppsyn i vassdraget og i sjøen. En forutsetning for at elva skal kunne fungere er selvfølgelig sikkerhet for tilstrekkelig vannføring. Dette er mulig ved den gjeldende regulering. I det hele tatt ligger alle forholdene til rette i Storelva. Den har et stort potensiale for både laks og sjøørret.

Storelva står i en særstilling, da den er det siste vassdraget på Sørlandet med opprinnelig laksestamme.

NVEs forslag til reglement

Forslaget som NVE har sendt ut til høring, har meget omfattende vurderinger og konsekvensanalyser. Dessverre konstaterer vi at disse vurderingene bygger på antakelser og ikke erfaringer.

NVE frykter konsekvensene for auren i Vegår ved en fortsettelse av den gjeldende reguleringen. Dette er uforståelig, da en vet hvilket glimrende fiskevann Vegår var under mer enn 60 år med gjeldende regulering. Videre antas det at en minstevannføring på 2,5 m^3/sek. er nok. Også her sier all erfaring noe annet. Det virker også som om NVE fullstendig har oversett behovet for vintervann på elva.

Den gjeldende reguleringen har et magasin og et reglement som kan ivareta fiskens behov på en god måte. Vi må derfor konkludere med at det foreslåtte reglement vil være en trussel for Storelvalaksen.

Det er inkonsekvent at det offentlige både satser store midler på å kultivere elva, og samtidig foreslår en regulering som i stor grad gjør dette bortkastet.

Konsekvenser

Det foreslåtte reglement reduserer magasinet alt for mye, og det har alt for mange restriksjoner for bruken av dette reduserte magasinet. Dermed blir det nesten ingen regulering. Konsekvensene av dette er beskrevet i NVEs høringsforslag, kapittel 7.

Ny dam

Når vi nå også har sett NVEs forslag til ny dam, blir vi ytterligere betenkt. Den visualiserer reguleringsforslaget godt. Det er Norsk Vandbygningskontor A/S som har dimensjonert denne på grunnlag av NVEs foreslåtte reglement. Løsningen består av en lang terskel, med en liten luke i bunnen. At denne løsningen skulle bli foreslått er forbausende, da NVE ikke var villet vurdere konsekvensene av en slik løsning, (Konf. 2. avsnitt, side 31 i høringsforslaget.)

Konklusjon

Det er på det rene av NVE sine forslag til ny regulering og dam for Vegårvassdraget vil virke meget ugunstig for Storelva som lakselv. Vi kan derfor ikke akseptere disse løsningene. Derimot vil vi anmode om at den gjeldende regulering blir opprettholdt, med de mulighetene som det gir for vannføring i elva hele året.»

Vegår grunneierlag, uttalelse fra møte 14. september 1992:

«Vegår har siden 1904 vært regulert etter et fløtningsreglement, med reguleringsintervall på ca. 1,35 m.

Vegårshei Fellesflåting vedtok i 1987 oppløsning av foreningen i samsvar med § 116 i vassdragsloven.

NVE har ennå ikke oppfylt intensjonene i nedleggingsvedtaket fra fellesfløtingen, men har nå tatt i bruk fløtningskonsesjonenes rettigheter i sitt nye reguleringsforslag av Vegår.

Grunneierlaget (grunneierne) vil poengtere at fløtningskonsesjonen av 1904 ikke kan overlate sine konsesjonsrettigheter til andre som ønsker å nytte de samme rettigheter til andre formål. I følge § 116 i vassdragsloven må andre som måtte ha planer om regulering, først ordne seg med grunneiere, og innrette seg i samsvar med vassdragsloven § 104-106, og de nye damforskrifter.

Vi mener at grunneierne i Vegår har krav på, og at det er en plikt for myndighetene (NVE) at vassdragslovens § 116 følges i denne sak.

Vi tar derfor ikke stilling til forslaget fra NVE om ny regulering nå, men imøteser en dialog om Vegår etter at vassdragslovens § 116 er gjennomført.»

Advokat Ola Brekken uttaler følgende den 28. juli 1992 på vegne av A/S Jacob Aall & Søn:

«Jeg har, som representant for A/S Jacob Aall & Søn, mottatt kopi av Deres brev av 6. juli d.å. til Vegårshei og Tvedestrand kommuner samt Deres brev av samme dato til min klient med forslag til manøvreringsreglement med konsekvensutredninger av 15. juni d.å.

1) Innledende bemerkninger

I Deres brev av 6. ds. er det pekt på at NVE har gått inn i saken for å forsøke å oppnå en minnelig løsning av reguleringsspørsmålet i vassdraget. NVE bygger i denne sammenheng på en forutsetning om at alle private reguleringsrettigheter overdras til Vegårshei kommune og Tvedestrand kommune.

Etter mitt syn er det ikke mulig å gjennomføre reelle forhandlinger om en minnelig løsning før rettighetsforholdene i vassdraget er klarlagt i nødvendig utstrekning. Det er selvsagt ønskelig at dette kan skje uten domstolsbehandling.

På denne bakgrunn skal jeg i det følgende utdype det syn A/S Jacob Aall & Søn (heretter kalt JAS) har på rettighetsspørsmålene og grunnlaget for dette. Siktemålet er å bidra til at forhandlingene kan skje på et korrekt rettslig grunnlag.

2) Faktiske og rettslige utgangspunkter

2.1

Det er gjennom saksbehandlingen avklart at JAS er medeier i de fysiske reguleringsanlegg, dvs. damanlegget. Det innebærer bl.a. følgende:

a) Nedleggelse av reguleringsanlegget i medhold av vassdragslovens § 116 kan bare finne sted dersom JAS samtykker.
b) JAS har forkjøpsrett ved overdragelse.
c) JAS har selv rett til å disponere rettslig og faktisk over reguleringsanlegget i tråd med sameielovens regler. Etter sameielovens § 3 har således JAS «rett til å nytta sameiegetingen til det han er etla eller vanleg brukt til, og til anna som høver med tida og tilhøva».

Fellesfløtningsforeningen er besluttet nedlagt og utøver ingen virksomhet. Det innebærer at de øvrige sameiere, dvs. JAS og Fostveit Bruk, har full adgang til å utnytte sameietingen i samsvar med sameielovens regler. Regulering er også utøvet i tråd med dette. JAS har sammen med Fostveit Bruk stått for manøvreringen og betalt utgiftene i den forbindelse.

2.2

JAS og Fostveit Bruk er eiere av vannfallene i vassdraget. Dette ga og gir rett til deltakelse i reguleringen, jfr. vassdragsreguleringslovens § 9.

3) Reguleringsrettighetene

I brev fra NVE 20. juni 1990 er hevdet at JAS ikke har «selvstendig reguleringsrett». Det er uklart hva som ligger i begrepet. Standpunktet er under enhver omstendighet rettslig uholdbart. Jeg skal i denne sammenheng bemerke følgende:

3.1

Det er på det rene at det har vært drevet industrivirksomhet med utnyttelse av vannkraften som drivkraft i Vegårsvassdraget fra 1600-tallet. Det eksisterte reguleringsrettigheter og reguleringdam før vassdragsloven av 1887 trådte i kraft.

3.1.1

Dette er bekreftet i den tinglyste avtalen som er inngått mellom oppsitterne omkring Vegår og Nes jernverk, nå JAS, datert 10. februar 1879. I avtalen heter det bl.a.:

> «Undertegnede Eiere eller Brugere af Eiendomme, der støder til Vegarsvandet, giver Samtykke til at Eierne af Næs Jærnværk opfører en Reguleringsdam ved vandets Udløb, noget ovenfor den nu anbragte Dam, samt at Dammen benyttes til at opstemme Vandet under Betingelse af:»

I det følgende bestemmes at vannstanden ved dammen ikke skulle holdes høyere enn 1,5 fot over det høyeste punkt på steinen «Blakken» i Vegårsvannet m.m.

Med dette bekreftes at det eksisterte reguleringsrett før avtalen ble inngått, og at reguleringsretten ble utvidet ved denne avtale.

3.1.2

Etter dette foreligger det avtale om reguleringsrett inngått før vassdragsloven av 1887 trådte i kraft.

Avtalen er privatrettslig bindende og gjennomføringen ikke betinget av offentlig tillatelse. Avtalen er tinglyst og gir en stedsvarig rett som selvsagt ikke kan ansees bortfalt, slik NVE synes å antyde. Det er således i det nevnte brev fra NVE av 20. juni 1990 på s. 2 uttalt:

> «Driften ved Nes Verk ble såvidt vi kan se nedlagt i 1959. En reguleringsrett kan falle bort dersom den i lengre tid blir liggende ubrukt.»

Til dette er for det første å bemerke at reguleringsretten har vært benyttet i alle år, også etter nedleggelsen av Nes Verk. At manøvreringen har endret seg, er en helt annen sak. Til dette kommer at den klare hovedregel er at rettigheter av denne karakter ikke bortfaller ved passivitet eller ikke-bruk. Det er i denne sammenheng tilstrekkelig å vise til Thor Falkanger: «Tingsrettslige arbeider», tredje utgave s. 170, der det i note 68 heter:

> ««Ren» passivitet» - altså ikke-bruk - vil ikke være tilstrekkelig til bortfall, det må noe mer til. Se således Rettstidende 1956 s. 271: Rett til å utnytte vann til sagbruk var ikke benyttet i 50 år. Retten var ikke bortfalt. HR fremhever at det fra den tjenende eiendoms side ikke var blitt utøvet noen bruk som var i strid med retten, og for den herskende eiendoms eiere hadde det ikke vært noen foranledning til «å gå aktivt frem for å sikre sin rett».»

I denne sak er det åpenbart at reguleringsretten ikke er bortfalt. Jeg understreker videre at rettigheten selvsagt ikke falt bort eller ble konsumert ved utvidelse av reguleringen i 1904. Det man ervervet, var bare rett til utvidelse i forhold til eksisterende reguleringsrettigheter.

3.1.3

Det kan etter dette ikke herske tvil om at det foreligger gamle reguleringsrettigheter i Vegårsvassdraget som må respekteres såvel av grunneiere som av konsesjonsmyndighetene. NVE må således i sin saksbehandling forholde seg til rettighetene og avgjørelsen kan ikke overlates til domstolene. På samme måte som andre offentlige organer, må NVE i sin saksbehandling ta standpunkt til om rettighetene ansees å bestå eller ikke og legge sin oppfatning til grunn for den videre behandling av saken.

I relasjon til de problemstillinger som denne sak reiser, er poenget at det ikke kan gjennomføres endringer med hensyn til regulering eller manøvreringsreglement som er i strid med de etablerte rettsforhold i vassdraget, og som består uavhengig av offentlige tillatelser, med mindre JAS som rettighetshaver samtykker.

3.1.4

For ordens skyld presiserer jeg avslutningsvis at det er sikker rett og etablert forvaltningspraksis at eldre reguleringsanlegg ikke faller inn under vassdragsreguleringslovens regler, jfr. vassdragsreguleingsloven § 26 nr. 3. Loven får heller ikke anvendelse ved overdragelse av slike rettigheter.

3.2

Det er heller ikke rettslig holdbart når det i det nevnte brev fra NVE hevdes at det kreves tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 - 106 dersom Nes Verk ønsker å gjenoppta en slik reguleringsrett for kraftproduksjon eller lignende. Det er for det første ikke tale om gjenopptakelse av reguleringsrett. For det andre gjelder vassdragslovens §§ 104 - 106 utelukkende iverksettelse av tiltak, dvs. nye vassdragstiltak. Bestemmelsene gjelder således ikke eksisterende anlegg eller utnyttelse av slike.

Det er heller ikke tale om endret utnyttelse som gir grunnlag for krav på privatrettslig grunnlag. Utnyttelse i tråd med JAS' interesser eller til kraftproduksjon vil således ligge innenfor rammen av tidligere bruk. Det vises i denne sammenheng til utnyttelsen av vassdraget i industriproduksjon fra 1600-tallet. Etter rettspraksis er det et vilkår for å fremme slike krav at utnyttelse av rettighetene endrer karakter og medfører økte ulemper av en viss styrke og omfang. I denne sak er vilkåret åpenbart ikke til stede.

3.3

Reguleringstillatelsen gitt ved kgl.res. av 1903 gjaldt utvidelse av reguleringen. Tillatelsen ble gitt til Elvedireksjonen. Denne direksjon er ikke en fellesfløtningsforening, men må nærmest likestilles med en brukseierforening med deltakelse fra de ulike interessenter i vassdraget, jfr. vassdragsreguleringslovens § 9.

3.3.1

JAS og Fostveit Bruk har vært medlemmer i elvedireksjonen både som brukseiere og skogeiere som avga store mengder tømmer til fløtningen. I motsetning til de øvrige medlemmer, hvis medlemsskap har vært avhengig av tømmerlevering, har brukseierne vært faste medlemmer i regulantforeningen. Det foreligger en omfattende dokumentasjon for dette.

Situasjonen i dag er at fløtningsinteressene ønsker å tre ut av elvedireksjonen eller den forening som har blitt meddelt reguleringstillatelse. Uttreden av medlemmer av en reguleringsforening medfører selvsagt ikke at reguleringstillatelsen som er gitt til foreningen bortfaller, eller at de gjenværende medlemmer er avskåret fra å opprettholde foreningen og de reguleringstillatelser som denne innehar. Jeg minner i denne sammenheng om at det i dette tilfellet er tale om en ikke-tidsbegrenset reguleringstillatelse.

3.3.2

I NVEs brev av 20. juni 1990 er anført at manøvreringsreglementet av 1904 ikke kan forstås slik at JAS har fått noen selvstendig reguleringsrett, og at reglementet må oppfattes som en minstevannføringsregel. Denne forståelse av reglementet kan ikke være holdbar. Det hevdes således at reglementet avspeiler eier- og rettighetsforholdene i vassdraget og med dette tar sikte på å ivareta hensynet til samtlige medlemmer i brukseierforeningen. Det vises for det første til § 2, som fastslår at vannslippingen skal foretas på en slik måte, at vannføringen blir så jevn som mulig. I § 3 fastslås at det uansett vannstands- og vannføringsforhold skal avgis vann til de industrielle bedrifter. Endelig fremheves § 6 som fastslår at de industrielle anlegg i vassdraget har selvstendig rett til manøvrering av dammen. Etter dette gjøres gjeldende at den oppfatning som har kommet til uttrykk i NVEs brev av 20. juni 1990 på dette punkt bygger på uriktig forståelse av sakens faktiske og rettslige sider.

3.3.3

Konklusjonen er etter dette at det ved tillatelsen av 1903 er gitt en ikke-tidsbegrenset reguleringstillatelse til en reguleringsforening eller brukeierforening der JAS og Fostveit Bruk er medlemmer. Det er etter gjeldende rett ikke adgang til å endre tillatelsen til skade for JAS eller Fostveit Bruk, idet det er tale om et begunstigende forvaltningsvedtak. Det foreligger ikke tungtveiende samfunnsmessige hensyn som kan tilsi omgjøring.

Uttalensen om at JAS ikke har «selvstendig reguleringsrett» er derfor rettslig uholdbar.

4) Avsluttende bemerkninger

På bakgrunn av det ovenfor anførte gjøres gjeldende at det ikke er rettslig adgang til å gripe inn i reguleringsrettigheter, manøvreringsreglement eller vassdragsanlegg uten etter samtykke fra JAS. Det er denne rettslige situasjonen som må danne basis for den videre behandling av saken.

JAS er selvsagt sterkt interessert i å bidra til en løsning av reguleringsspørsmålet, og i denne sammenheng endring av manøvreringsreglementet, slik at det blir brakt i overensstemmelse med dagens forhold. Det er imidlertid en forutsetnig at JAS' interesser og rettigheter i vassdraget ivaretas i tilstrekkelig grad.»

NVE har besvart dette med følgende uttalelse, datert 12. august 1992:

«1. Reguleringsrettighetene

Vi oppfatter Deres brev som en oppfordring eller som et krav til NVE om å bidra til en klargjøring eller anerkjennelse av de reguleringsrettigheter Jacob Aall (heretter kalt JAS) hevder han har i vassdraget. Dette sees å være av vesentlig betydning i vurderingen om overdragelse av disse rettigheter til den nye regulant.

I denne forbindelse bemerkes at vi skal begrense oss til å forklare hvordan NVE som konsesjonsmyndighet stiller seg til den framtidige regulering av vassdraget. Vi mente dette var klart etter tidligere uttalelser i saken både skriftlig og muntlig under møter og vi viser for så vidt til det som tidligere er anført. Når det gjelder den privatrettslige side av reguleringsretten tar NVE ikke standpunkt i dette spørsmål. Som vi tidligere har presisert er NVE et offentlig forvaltningsorgan og har ingen kompetanse til å tilkjenne eller frakjenne privatrettslige rettigheter. Vi ytrer overhode ingen mening i spørsmålet når det som her er tvist om rettighetene.

NVE mener at JAS ikke har fått noen selvstendig reguleringsrett i forhold til reguleringstillatelsen gitt ved kgl. res. 22. mai 1903. Denne konsesjonen er gitt til «Vegårdsheiens Vasdrags Elvedireksjon» (VVE) som representerte fløtningsinteressene. VVE var også saksøker ved ekspropriasjonsskjønnet. Reguleringsgrensene er gitt som 40" oppdemmingshøyde over «Blakken» og 15" senking under samme. Omregnet etter 1" = 2,5 cm tilsvarer dette 100 cm oppdemming og 37,5 cm senking. Såvidt sees er bare 14" gjennomført av senkingen slik at de praktiske reguleringsgrensene er +100 cm/÷35 cm.

Det fastsatte manøvreringsreglement (kgl. res. 16.03. og 11.06.1904) uttrykker etter vår mening at fløtingen er hovedreguleringsobjektet. Når derfor fløtingen opphører mener vi at den kgl. res. av 22.05.1903 ikke kan hevdes å sanksjonere den gjenværende regulering. Reguleringen er en helhetsvurdering av skader og ulemper mot nyttevirkningen og her faller som sagt hovedhensynet med reguleringen bort. NVE hevder ikke med dette at den fortsatte regulering etter fløtningens nedleggelse er uhjemlet. Vår mening er at konsesjonsmyndighetene vis à vis JAS ikke er bundet av nevnte kgl. res.

VVE var ingen brukseierforening i forhold til reguleringsloven av 14.12.1917, § 9. Det er heller ikke senere dannet noen slik brukseierforening.

2. Opphør av den industrielle virksomshet

Den industrielle virksomhet i vassdraget opphørte med nedleggelsen av Nes Jernverk i 1959, d.v.s. for 33 år siden samt med nedleggelsen av Fosstveit Tresliperi og kraftproduksjon i 1970, d.v.s. for 22 år siden.

Når reguleringen har fortsatt i varierende omfang har dette nødvendigvis skjedd for et nytt formål. Etter opplysninger gitt av JAS i brev av 12.06.90 har det vært opprettet et reguleringsutvalg som har drevet reguleringen i denne tiden. Særlig har det vært regulert med henblikk på interesser i elva i sommertiden. I samsvar med opplysninger som er gitt antar vi at laksefiskeinteressene og hensyn til kloakkutslipp i elva har vært medbestemmende for vannslippingen. Når det gjelder reguleringens omfang viser en vannstandsstatistikk for årene 1970-88 at laveste vannstand i middel har ligget 52 cm over laveste regulerte vannstand og den midlere reguleringshøyde har ligget på 102 cm.

NVE hevder prinsippielt at endret bruksformål krever ny tillatelse eller endret manøvreringsreglement. Når det gjelder praksis i denne forbindelse vises til kgl. res. av 05.08.1983 vedr. endret manøvreringsreglement for Vansjø i forbindelse med tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 for utbygging av Mossefossen. Her var varig vern av Vansjø hovedbegrunnelsen for endring av reglementet i forbindelse med endret bruk av magasinet når Mossefossen ble bygget ut. Videre vises til NVEs innstilling av 25.01.1989 til Olje- og energidepartementet (OED) vedr. ombygging av Toverud kraftverk ved Randsfjorden. Det ble anbefalt ny tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 vesentlig begrunnet med virkninger på friluftsinteresser ved endring i vannstandsforholdene i Velmunden og delvis gjenopptagelse av reguleringen.

Begrunnelsen fra vår side for å gjennomføre en tilsvarende behandling av Vegårsaken er i det ve-

sentlige hensynet til at allmenne interesser er særlig beskyttet gjennom vedtaket om varig vern av vassdraget mot kraftutbygging. Vi viser her til den gjennomgang av slike interesser som NVE har gitt i det framlagte forslag til manøvreringsreglement. Det framgår bl.a. at det offentlige har bidratt med betydelige pengebeløp til fremme av fisket gjennom kalkingstiltak som er gjennomført og som skal fortsette de nærmeste år.

I Vegårsvassdraget er en reguleringsepoke nå avsluttet etter bortimot 60 års drift. Motivet for reguleringstillatelsen er falt bort og reguleringsanlegget er i forfall og kan ikke tjene en framtidig regulering uten vesentlige påkostninger. I den foreliggende situasjon uten enighet mellom dameierne om en formell nedleggelse av reguleringen krever NVE p.g.a. vernevedtaket og de initiativ som har fulgt med dette, at en fortsatt regulering skjer ut fra allmene hensyn. Omfang og vilkår for denne regulering fastlegges i behandlingen av en søknad om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 og et nytt manøvreringsreglement, jfr. samme lovs § 127. NVE har lagt fram et forslag til manøvreringsreglement som bygger på disse hensyn. Forslaget ligger godt innenfor de opprinnelige reguleringsgrenser og skaper med de øvrige bestemmelser heller ikke grunnlag for nye erstatningskrav. Grunneierne ved magasinet får en mer skånsom regulering enn tidligere.

3. Eventuell gjenopptagelse av industriell drift.

En eventuelt gjenopptagelse av industriell drift som vil ha vesentlig virkning på vassdraget vil vel helst være aktuelt for rettighetshavere i form av gjenoppbygging av kraftverkene. Når det gjelder problemer i den forbindelse vises til NVEs innstilling av 10.04.1992 til Olje- og energidepartementet vedr. gjenoppbygging av det tidligere Fosstveit kraftverk. NVE hevder bl.a. der at påståtte private reguleringrettigheter i Vegår til kraftproduksjon i Fosstveit ikke kan kreves utnyttet siden disse rettigheter ikke er utnyttet siden nedleggelsen av kraftverket i 1970. Eventuell utnyttelse av de nevnte rettigheter eksklusivt for kraftproduksjon, vil måtte behandles som sak etter vassdragsreguleringsloven og reguleringskonsesjon kan ikke gis i et vernet vassdrag. Utnyttelsen av JASs fallrettigheter står neppe i noen annen stilling.

4. Sluttbemerkninger

Vi regner nå med å ha gitt den nødvendige bakgrunn for JAS for sin vurdering av verdien av sine hevdede rettigheter i Vegårvassdraget. Det er vår oppfatning at den videre regulering av Vegårselva ut fra de premisser som gis i den nåværende situasjon best skjer ved at Tvedestrand og Vegårshei kommuner i fellesskap overtar ansvaret for dam og regulering. Vi kan ikke se annet enn at også JAS sine interesser ivaretas på en måte som skulle være akseptabel. Vi viser forøvrig til hva vi tidligere har anført overfor kommunene i brev av 06.07.92.

NVE har nå et sterkt ønske om å sluttføre sitt engasjement i denne saken. Vi har gått langt ut over det som normalt hører med til forvaltningens oppgaver og det er lagt mye tid og ressurser i arbeidet. Vi regner med at vi har gitt de nøvendige forklaringer på vår stilling i saken bortsett fra anslag over kostnader ved ombygging av dammen. Dette arbeider vi med og vil komme tilbake til dette i løpet av september.

Vi imøteser uttalelser til det fremlagte forslag innen 01.10. d.å. Saken vil deretter bli oversendt Olje- og energidepartementet.»

Advokat Ola Brekken har gitt ytterligere uttalelse i brev av 2. oktober 1992:

«Det vises til Deres brev av 12. august 1992, som er et svar på mitt brev av 28. juli 1992. Jeg kan ikke se at NVE i sitt svarbrev har gått inn på de reelle problemstillinger i saken eller besvart de spørsmål som ble reist. Jeg skal i det følgende kommentere anførslene i Deres brev og utdype min klients synspunkter på det rettslige og faktiske plan.

1. Reguleringsrettighetene

1.1

Det er etter min oppfatning en selvsagt ting at NVE som forvaltningsorgan prejudisielt må ta standpunkt til rettighetsforholdene i vassdraget når det treffes vedtak eller gis anbefalinger om fremtidig regulering, med forslag til nytt manøvreringsreglement om overdragelse av anlegg og rettigheter.

Det er forøvrig ikke sammenheng i Deres brev, når det på den ene side hevdes at NVE begrenser seg til å forklare hvordan man som konsesjonsmyndighet stiller seg til den fremtidige regulering av vassdraget, samtidig som det gis uttrykk for at min klient ikke har det som benevnes «selvstendig reguleringsrett» i forhold til reguleringstillatelse gitt ved kongelig resolusjon 22. mai 1903. NVE unnlater i denne forbindelse å komme inn på det forhold at JAS er innehaver av reguleringsrett etablert lang tid forut for reguleringstillatelsen av 1903 og vassdragsloven av 1887. Det vises til mitt brev av 28. juli 1992 pkt. 3.1.

Forslaget fra NVE forutsetter overdragelse av reguleringsrettighetene til ny regulant, d.v.s. kommunene. Jeg finner grunn til å understreke at NVE ikke er eier av reguleringsrettigheter. En overdragelse av rettighetene forutsetter enten frivillig overdragelse eller erverv av rettighetene ved ekspropriasjon etter søknad fra de aktuelle fremtidige regulanter. Ekspropriasjon forutsetter at den nødvendige interesseovervekt er til stede. Det er ikke tilfelle i denne sak. Skulle ekspropriasjon likevel gjennomføres, vil JAS ha krav på full erstatning for reguleringsrettigheter og anlegg, redusert verdi av fall og eiendommer samt for skader og ulemper forøvrig som eventuell endret manøvrering vil medføre.

NVE har heller ikke rettslig adgang til å gripe inn i reguleringstillatelsen ved omgjøring. Det vil i tilfelle være omgjøring til skade for bl.a. JAS, som er tilgodesett ved tillatelsen. Dersom omgjøring til skade for en privat part skal aksepteres med hjemmel i de ulovfestede regler om omgjøring av begunstigende forvaltningstiltak, må det foreligge sterke samfunnsmessige hensyn. Slike hensyn foreligger over-

hodet ikke i denne sak. Utnyttelsen av reguleringen i h.h.t. reguleringstillatelsen og og slik den faktisk har blitt utøvd, er tvert imot i overenstemmelse med de samfunnsmessige interesser som gjør seg gjeldende. Det kan på denne bakgrunn heller ikke ses å være grunnlag for å endre manøvreringsreglementet slik NVE har foreslått. Det vises i denne sammenheng til egen uttalelse om forslaget til manøvreringsreglement fra JAS.

Jeg konstaterer at NVE er enig i at den fortsatte regulering etter fløtningens nedleggelse er lovlig. Som anført ovenfor, gjøres gjeldende at JAS har rett til fortsatt regulering, og at NVE ikke har rettslig adgang til å gripe inn i reguleringstillatelsen eller manøvreringsreglementet utfra den rettslige og faktiske situasjon som foreligger.

1.2

Når det gjelder rett til utvidet regulering gitt ved kongelig resolusjon 1903, er det i Deres brev hevdet at manøvreringsreglementet av 1904 uttrykker at fløtningen er hovedreguleringsobjektet. Dette er ikke i samsvar med de faktiske forhold. Det var to likeverdige formål med reguleringen. For det første å bedre forholdene for fløtning, og for det andre å gi sikker og jevn vannføring i elva hele året.

Reglementet fra 1904 fastslår i § 2 at det ved manøvrering av dammen til enhver tid skal has for øye at ikke flomvannstandene som følge av dammen forhøyes, og at vannslipningen foregår på en slik måte, at vannføringen blir så jevn som mulig. Flomdemping og jevnest mulig vannføring var et vel så viktig formål som fløtningen. Dersom fløtningen hadde vært hovedformålet, kunne reguleringshøyden i Vegår vært redusert fra 54" til 26". I reglementet er det nemlig fastlagt følgende bestemmelser for Fellesfløtningsforeningen:

A. Den har kun rett til å bruke vann til fløtningsformål, § 3.
B. Foreningen har ikke rett til å tappe Vegår lengre ned enn til 14" over Blakken, d.v.s. en reguleringshøyde på maks 26", § 6.

Når man så vet at reguleringsgrensen er 15" under Blakken, blir det følgelig et reguleringsintervall på 29" som eksklusivt sto til disposisjon for de øvrige regulantene, d.v.s. for JAS og Fosstveit. Det vises til § 6, som uttrykkelig fastslår at *manøvreringen overlates til JAS og Fosstveit* når vannet over Blakken er 14" eller derunder. I motsetning til Fellesfløtningsforeningen, hadde JAS og Fosstveit rett til å kreve inntil 3,5 m^3/sek til enhver tid, over hele skalaen fra +40" til ÷15". Fellesfløtningsforeningen måtte på sin side stoppe ved +14". Det var således JAS og Fosstveits behov som var dimensjonerende for reguleringen. De skulle sikres jevn vannføring hele året, herunder i de ca. 100 kritiske vinterdager, da det ikke foregikk fløtning. På denne bakgrunn er det uholdbart å hevde at fløtningsformål var hovedreguleringsobjektet. Hovedregulanten var JAS og Fosstveit.

Fløtningen foregikk i en begrenset periode. JAS og Forrtveit var på sin side avhengig av jevn vannføring over hele året for sin drift. At JAS og Fosstveit ble tilgodesett på denne måte fremgår med all tydelighet av manøvreringsreglementet og det forhold at Fellesfløtningsforeningen faktisk ikke har utnyttet mer en anslagsvis 15% av vannføringen over året. De resterende 85% av vannføringen har vært regulert av JAS og Fosstveit eller har passert som flomvann.

Det er etter dette heller ikke grunnlag for NVEs anførsel om at hovedhensynet med reguleringen falt bort i og med bortfall av fløtningen.

I og med at Fellesfløtningsforeningen bare hadde rett til å bruke en nærmere avgrenset del av den totale reguleringshøyde, måtte det nødvendigvis være andre regulanter med full rett til å utnytte dammen i Høl. Dette er bekreftet i § 6 i manøvreringsreglementet. De andre regulantene var JAS og Fosstveit. Manøvreringsreglementet, som kom i 1904 etter dokumenterte forhandlinger mellom Fellesfløtningsforeningen, JAS og Fosstveit, må ses i direkte sammenheng med den meddelte konsesjon på en regulering av Vegår på i alt 55". Etter dette fastholdes at JAS har reguleringsrett i Vegår såvel i h.h.t. rettigheter etablert før vassdragsloven som reguleringstillatelse av 1903 og etterfølgende skjønn og avtaler mellom interessentene.

2. Opphør av den industrielle virksomhet

I brevet fra NVE er opphør av den industrielle virksomhet brukt som argument for inngrep i reguleringsrettighetene og manøvreringsreglementet. Fremstillingen bygger imidlertid på uriktig faktisk og rettslig grunnlag.

2.1

Det var i egenskap av *vannfallseier* i vassdraget at JAS kjøpte seg inn med utvidet reguleringsrett i Vegår. I 1903 fantes det ikke noe industri på Fosstveit. Vegårshei Fellesfløtningsforening forhandlet således med Fosstveit Vannfall, og ikke med noen industribedrift om reguleringen. Tilsvarende ble JAS ved stevningen til ekspropriasjonsskjønnet i 1903 innstevnet som «eiere av fossefald i vassdraget samt vann- og oppdemningsrett». JAS og Fosstveit var og er eiere av *samtlige* fall i vassdraget. *Det var derfor ingen andre som var aktuelle som deltagere i en utvidet regulering av Vegår.* Ved utvidelse av reguleringen oppnådde JAS og Fosstveit en økning av verdien av sine fall.

2.2

I brevet fra NVE er anført at det etter 1970 ble opprettet «et reguleringsutvalg som har drevet reguleringen i denne tiden», og at reguleringen har vært drevet for et nytt formål. Men dette synes å være gitt uttrykk for den oppfatning at reguleringen ikke ble drevet verken av Fellesfløtningsforeningen, JAS og Fosstveit. Dette er en uriktig fremstilling av forholdene.

Etter at Fosstveit Tresliperi innstilte produksjonen i 1970, fant det sted en diskusjon om den fremtidige reguleringen. For å få den nødvendige arbeidsro inntil det var skapt klarhet i rettighetsforholdene, gikk JAS med på å manøvrere dammen etter et midlertidig regiement som var utarbeidet av Jacob Aall. Formålet var en jevnest mulig vannføring i Storelva. For JAS' vedkommende var det aldri tale om noen oppgivelse av rettigheter, hvilket klart fremgår av pkt. 2 i reglementet, *bilag 1*.

2.3

I brevet er uttalt at NVE prinsipielt hevder at endret bruksformål krever ny tillatelse eller endret reguleringsreglement. Med dette overser NVE at det dels er tale om regulering som var iverksatt før vassdragsloven av 1887. NVE har i denne sammenheng intet lovgrunnlag for å gripe inn. Det vises til mitt brev av 28. juli 1992, pkt. 3.1.

NVE har belagt sitt standpunkt med henvisning til to kongelige resolusjoner fra 1980-årene. Sakene er imidlertid vesensforskjellige fra den foreliggende. I begge tilfeller er det tale om utbygging eller ombygging av vannfall, der det kreves tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106. Det er således tale om nye vassdragstiltak som krever tillatelser etter de nevnte lovbestemmelser. I Vegårsvassdraget er det ikke grunnlag for å kreve tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106. Det vises til mitt brev av 28. juli 1992, pkt. 3.2 NVEs prinsipielle syn er derfor rettslig uholdbart.

Etter dette fastholdes at det ikke er grunnlag for å kreve søknad om tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106, slik NVE forutsetter på s. 3 i sitt brev. Det er med dette heller ikke hjemmel for å fastlegge nytt manøvreringsreglement i h.h.t. lovens § 127.

2.4

Jeg stiller med uforstående til at man kan benytte fredningsvedtaket som grunnlag for å gripe inn i reguleringstillatelse eller manøvreringsreglement. Allmenne interesser er beskyttet nettopp gjennom vedtaket om varig vern av vassdraget mot kraftutbygging. Det er derfor vanskelig å se at det i tillegg skulle være nødvendig å gripe inn i reguleringstillatelse og reglement. Det er videre overhodet ikke noe motsetningsforhold mellom reguleringen i vassdraget og tiltakene til fremme av fiske, eller andre allmenne og offentlige interesser i vassdraget nedenfor Høl.

2.5

Det er hevdet at en reguleringsepoke er avsluttet etter bortimot 60 års drift. Reguleringen i Vegår har imidlertid funnet sted i betydelig lengre tid. Det er også grunn til å peke på at det har funnet sted regulering i vassdraget i mer enn 20 år etter at den industrielle virksomhet har opphørt, i tråd med manøvreringsreglementets § 2 og allmenne hensyn. Det er derfor ikke riktig når det hevdes at en reguleringsepoke er avsluttet, og heller ikke at motivet for reguleringstillatelsen er falt bort.

2.6

Når det i Deres brev hevdes at reguleringsanlegget er i forfall og krever vesentlige påkostninger for at det skal kunne brukes i fremtiden, må dette bero på manglende kunnskap om de faktiske forhold.

Dammen i Høl ble fornyet og ombygget så sent som i 1980. Hovedløpet fikk ny dambru, med stålbjelker, og dammen stemmes nå med 6 uavhengige luker som går opp/ned på små hjul. Oppheisingen av lukene skjer manuelt, men dammen er meget funksjonell.

Ved Høl er det også 2 smale sideløp, og dammene her er bygget av tre. Også disse 2 dammene ble fornyet omkring 1980 og ble da bygget i eik, som er et meget holdbart materiale. Disse dammene stemmes med horisontale trefjøler, og blir i praksis aldri rørt. De fungerer som overløp, og det er forbudt å åpne disse når vannstanden i Vegår er over 33" jfr. § 4 i manøvreringsreglementet.

3. Eventuell gjenopptagelse av industriell drift

Jeg finner ikke grunn til å gå nærmere inn på denne problemstlling i denne omgang, men begrenser meg til å henvise til mitt brev av 28. juli 1992, pkt. 3.2.

4. Sluttbemerkninger

Regulering av Vegårsvassdraget har fra begynnelsen av dette århundre skjedd i samsvar med tillatelse og reglement av 1903 og 1904. I de siste ca. 20 år har manøvreringen skjedd i h.h.t. den generelle bestemmelse § 2 i reglementet, med sikte på en jevnest mulig vannføring, idet de spesielle formål som ellers er tilgodesett gjennom reguleringsbestemmelsene d.v.s. fløtningen, er bortfalt.

Den regulering som har funnet sted er i tråd med de rettigheter JAS har i vassdraget, og de allmenne interesser NVE mener å skulle ivareta.

Etter dette kan det ikke ses å være behov på det faktiske plan eller rettslig grunnlag for å gripe inn i reguleringstillatelsen eller endre manøvreringsreglementet.

JAS kan på sin side ikke gå inn for en løsning som fratar selskapet rettigheter og endrer forholdene i vassdraget til skade for de interesser man ønsker å fremme i forståelse med lokale myndigheter og organisasjoner. Skulle dette mot formodning skje, vil det selvsagt få betydelige erstatningsmessige konsekvenser.

Det påpekes at de fremførte begrunnelser for JAS også gjelder for Fosstveits forhold.»

A/S Jacob Aall & Søn, uttalelse av 28. september 1992:

«Regulering av Vegårvassdraget

Når det gjelder vår rett til å regulere i Vegår, blir den ivaretatt gjennom eget brev fra vår advokat Ola Brekken i Vislie, Ødegaard og Kolrud.

Saksgangen

Av NVE ble vi forespeilet en saksgang hvor alle parter skulle komme med ønsker, krav og rettigheter til reguleringen. På det grunnlaget skulle NVE lage et forslag til nytt manøvreringsreglement.

Vi har deltatt i saksgangen slik NVE ønsker, og vi har stilt oss positive til en justering av reglementet. Det er derfor med stor skuffelse at vi må konstatere at hele saksgangen etter vårt syn kun har vært et spill for galleriet.

Høringsrunden har ikke fungert, idet reguleringsforslaget fra NVE er upåvirket av de opplysningene som ble gitt.

Reguleringsforslaget

Selve reguleringsforslaget har mange feil, mangler og utelatelser. Det er til dels også preget av mangel på kunnskap om de gjeldende forhold. Vi mener det er dårlig balanse i vurderingen av verdiene knyttet til magsinet, og vassdraget for øvrig.

Forslaget vil gi alvorlige negative konsekvenser for interessene i Storelva. Det generelle problemet er for stor reduksjon av magasinet, og i tillegg regler som forhindrer en fornuftig bruk av det reduserte magasinet. I praksis vil det foreslåtte reglement tilnærmet fungere som en terskeldam som er lekk i bunnen. Konsekvensene av en slik regulering har NVE selv vurdert i kapittel 7.

I tillegg må det sies at det tross alt er kjøpt og betalt for en regulering som skal gi jevnere vannføring. Oppsitterne ved Vegår har akseptert all fremtidig ulempe da de aksepterte ulempeserstatningen.

Forslaget som NVE nå har lagt frem, vurderer vi etter dette som uakseptabelt.

Fremtidig regulering

De siste årene har ikke vannføringen på elva vært særlig tilfredsstillende. Dette skyldes ikke bare nedbørsforholdene. Først og fremst skyldes det at vi ikke har villet benytte magasinet fullt ut, da det ble møtt med protester fra enkelte av oppsitterne ved Vegår.

Gjennom alle de uttalelser som er gitt fra de forskjellige berørte parter i denne saken, ser vi hvor stor oppslutning det er for en jevnere vannføring på elva. Samtlige parter nedenfor Høl har påpekt dette. Dennne støtten gjør det lettere for oss å praktisere den reguleringsretten som vi har.

Vi vil derfor fortsette å lønne damvokteren, og regulere Høldammen innenfor gjeldende konsesjon og reglement. Da det ikke lenger fløtes på elva, er det § 2 i reglementet som blir retningsgivenden, nemlig pålegget om *jevnest mulig vannføring* på elva. Dette vil også være i tråd med alle de ønsker og krav allmennheten og offentligheten har til vannføringen i elva.»

Øyvind Bjorvatn, uttalelse av 28. September 1992:

«Undertegnede eier av Fosstveit Bruk i Tvedestrand har mottatt til uttalelse NVEs forslag til nytt manøvreringsreglement m.v. for Vegår, datert 15.06.92.

Iflg. gjeldende manøvreringsreglement (fra 1904) kan Vegår reguleres 1,35 m for fløtningsformål og industriell virksomhet.

Forslaget fra NVE innebærer en vesentlig reduksjon i reguleringshøyden, særlig om vinteren, og vil etter min oppfatning ikke sikre tilstrekkelig minstevannføring i Storelva. Verken industriens, landbrukets, fiskets eller reiselivets interesser nedenfor Høldammen er ivaretatt i NVEs forslag. Som rettighetshaver i vassdraget kan jeg derfor ikke akseptere forslaget.

Det er riktig som NVE anfører at fløtningen i Storelva er nedlagt, og at det for tida ikke er kraftkrevende industriell virksomhet ved elva. Fløtnigen stanset i 1967, mens tresliperiet og kraftverket på Fosstveit fortsatte til 1970, da sliperiet ble fusjonert med Gjeving tresliperi. Men det arbeides aktivt for å få gjenopptatt kraftproduksjonen og for å få ny industriell virksomhet til det gamle industriområdet. Industriens interesse for jevn vannføring i elva er sammenfallende med landbrukets, fiskets og reiselivets interesser.

Sammen med Fosstveit Bruk har Jacob Aall & Søn, Nes Verk og Fellesfløtningen reguleringsrettighetene i vassdraget. Jeg understreker at det her dreier seg om dokumenterte rettigheter som er kjøpt og betalt, og som ikke er avhengig av om Fellesfløtningen opprettholdes. Etter at fløtningen ble stanset, fortsatte således Fosstveit Bruk reguleringen, og bedriften betalte en vesentlig del av damvokterens lønn, inntil driften stanser i 1970.

NVEs forslag om at Tvedestrand og Vegårshei kommuner overtar manøvreringsansvaret for Høldammen aksepteres, under forutsetning av at gjeldende rettigheter og reguleringsbestemmelser for vassdraget respekteres.

Konklusjon

NVEs forslag om forandring i manøvreringsreglementet for Vegår kan ikke aksepteres for så vidt gjelder reduksjonen i reguleringshøyden ved Høldammen. For å sikre tilstrekkelig vann til landbruket, fisket og reiselivet og til framtidig industri, bør gjeldende manøvreringsreglement beholdes, selv om Fellesfløtningen nedlegges. Jeg har ingen innvendinger imot at Tvedestrand og Vegårshei kommuner overtar manøvreringsansvaret, under forutsetning av at manøvreringsreglementet beholdes.»

Direktoratet for naturforvaltning, uttalelse av 30. september 1992:

«Nytt manøvreringsreglement for Vegår i Vegårsvassdraget

Vi viser til deres brev av 6.7.92 vedlagt forslag til nytt manøvreringsreglement med konsekvensanalyse for Vegårsvassdraget.

Innsjøen Vegår har vært regulert til fløtningsformål og industriell virksomhet etter et manøvreringsreglement fra 1904. Både fløtningen og den industrielle virksomheten er nå nedlagt. Alternativene er nå enten en nedlegging av reguleringen eller en fortsatt regulering etter et manøvreringsreglement som ivaretar de forskjellige brukerinteressene i vassdraget samlet på en best mulig måte. Vegårsvassdraget er vernet mot kraftutbygging gjennom verneplan 3 for vassdrag. Verneinteressene i vassdraget er derfor sentrale i denne forbindelsen.

I vurderingen av hva som vil være det beste alternativet av nedlegging og fortsatt regulering, vil vi legge vekt på at reguleringen har vart i lang tid. En må derfor regne med at vassdraget forlengst har innstilt seg i en ny likevekttilstand forskjellig fra den opprinnelige. I dette tilfellet vil derfor en nedleggelse av reguleringen, dvs. en tilbakeføring til den opprinnelige tilstanden, kunne representere et større «inngrep» enn en fortsatt regulering.

Avgjørende er også det faktum at vassdraget var regulert da det ble vernet i 1986, slik at en nedleggelse vil føre til en endret situasjon i forhold til situasjonen ved verntidspunktet. Konsekvensanalysen viser dessuten at en nedleggelse vil medføre betydelige negative effekter for flere av de viktigste verneinteressene i vassdraget.

Konsekvensanalysen viser at det foreslåtte manøvreringsreglementet ikke vil ha noen negative effekter for verneinteressene i vassdraget sett i forhold til dagens situasjon. Tvert imot vil det ha positive effekter for flere av de viktigste verneinteressene, som f.eks. fisk og friluftsliv.

Konklusjon

DN vil på bakgrunn av det som er anført ovenfor, gå inn for at det framsatte forslag til nytt manøvreringsreglement for Vegårsvassdraget blir lagt til grunn ved den videre saksbehandling.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har uttalt følgende i brev av 10. november 1992:

«Gjeldende manøvreringsreglement for Vegår gir ikke muligheter for en optimal vannressurshusholdnig for innsjøen og Storelva etter de brukerinteresser som gjenstår etter at fløtningsinteresesene er opphørt. Det har lenge vært behov for et nytt reglement som gir rom for en mer moderne manøvreringsstrategi med tanke på de brukerinteressene som blir skadelidende ved langvarige perioder med svært lav vannføring. Reglementet må ivareta de hensyn som førte til at vassdraget ble vernet mot kraftutbygging i 1986 (Verneplan III). Hovedhensynet i et nytt regle-

ment må være at det må balanseres bedre enn før mellom en rimelig vannstand i Vegår og en jevnest og størst mulig vannføring i elva nedstrøms også i perioder med lite nedbør.

Det fremlagte forslag til manøvringsreglement synes å være en rimelig avveining mellom forskjellige motstridende interesser og ivaretar i all hovedsak de hensyn som må tas i forvaltningen av et vernet vassdrag. Fylkesmannen vil derfor tilrå at NVE legger forslaget til grunn for det videre arbeid med reglementet.»

NVEs oppsummerende merknader og konklusjon

Generelt

Reguleringen av innsjøen Vegår omfatter en samlet reguleringshøyde på 135 cm (54 tommer) tilsvarende et magasin på ca 19 mill. m^3 som utgjør ca 14% av midlere årlig tilløp.

Av reguleringshøyden er 35 cm (14") senking og 100 cm (40") oppdemming angitt i forhold til et fastmerke, «Blakken» som er toppen av et skjær i Sørfjorden ca 2 km nord for reguleringsdammen (Høldammen).

Reguleringstillatelse ble gitt ved kgl.res. 22. mai 1903 til Vegårsheiene Vasdrags Elvedireksjon, som må sies å være forløperen for fløtningsforeningen (Vegårshei Fellesfløtning). Elvedireksjonen var saksøker ved ekspropriasjonsskjønnet.

Manøvreringsreglementet ble endelig fastsatt ved kgl.res. 11. juni 1904. Det foreskriver en mest mulig effektiv fløtning, men gir industrien manøvreringsrett ved vannstander 35 cm (14") over «Blakken» og for øvrig en vannføring på minst 3,5 m^3/s utenom fløtningstiden, jfr en mer detaljert oppsummering på s. 1-3.

A/S Jacob Aall & Søns og industriens spesielle stilling

A/S Jacob Aall & Søn har hevdet at det foreligger en ikke tidsbegrenset tinglyst avtale mellom oppsitterne omkring Vegår og Nes Jernverk fra 1879 om rett til 45 cm (18") oppdemming over «Blakken», jfr advokat Brekkens opplysning på s. 28 (pkt. 3.1.1) og A/S Jacob Aall & Søns anførsler i brev av 18. juni 1990 (vedlegg 3). Selskapet krever også at industrien - i dette også inkludert Fosstveit bruk med nåværende eier Øivind Bjorvatn - ansees å være delaktig i reguleringen i h.t. det fastsatte regelement i reguleringsområdet ÷35 og +35 cm dvs. i alt 70 cm (28"). Ved siden av dette må Jacob Aall forståes slik at det foreligger en rett for industrien i reglementet til å utnytte hele reguleringen etter fløtningens opphør for å skaffe de nevnte 3,5 m^3/s i jevn vannføring.

Jacob Aall og Bjorvatn er eier av fallrettighetene i vassdraget. Etter det foreliggende eier Jacob Aall store eiendommer i vassdraget.

Industrivirksomheten på Nes opphørte i 1959, kraftproduksjonen på Fosstveit i 1970. Fløtning i vassdraget har ikke forekommet etter 1967.

Vegårmagasinet har i de etterfølgende år vært regulert mellom 10 cm og 100 cm over «Blakken» for å holde jevnest mulig vannføring i elva. Etter det som foreligger har A/S Jacob Aall & Søn vært hovedansvarlig regulant, og reguleringen har skjedd i almenhetens interesse for så vidt angår selve Vegårelva.

Det hevdes på vegne av industrien at dennes medvirkning var en forutsetning for hele reguleringens gjennomføring og at reguleringstillatelsen i 1903 også kan påberopes av industriens representanter.

I notat av 24. juni 1987 (vedlegg 2) sier Jacob Aall at fellesfløtningen i 1903 sto som mottaker av reguleringskonsesjonen, men at dette antagelig er riktig å se som en formsak. I samme notat sies imidlertid at fellesfløtningen oppnådde å få et noenlunde selvstendig reguleringsintervall på inntil 65 cm (40 ÷ 14 = 26") i Vegår.

Vegår Grunneierlags stilling

Grunneierlaget har interesse av at natur- og miljøkvalitetene i og ved innsjøen Vegår - og som de mener er meget betydelige - må bli ivaretatt ved reguleringen. De ønsker derfor en mest mulig stabil vannstand og så vidt en kan se ønsker laget å overta reguleringen for å kunne gjennomføre denne målsetting. I denne forbindelse har grunneierlaget konsekvent hevdet at reguleringen formelt må nedlegges i h.t. reglene i vassdragslovens § 116 i samsvar med NVEs forklaring. Grunnlaget for denne innstilling er fløtningens opphør og deres mening om at reguleringstillatelsen ikke kan benyttes til annet formål. Dette arbeidet har skjedd gjennom initiativ helt fra 1981 for å få oppløst Vegårshei Fellesfløtning, hvilket altså lenge strandet på motstand fra medlemmer av foreningen som representerte interesser i Vegårselva.

I denne motstand gjorde da særlig A/S Jacob Aall & Søn samt Øivind Bjorvatn (Fosstveit bruk) seg sterkt gjeldende, men har tydeligvis også hatt støtte bl.a. av representanter for fiskeinteressene i elva.

Imidlertid må vi gå ut fra at det ved vedtak på fløtningsforeningens årsmøte 30. juni 1987 ble fattet vedtak om nedlegging av foreningen og dens reguleringsvirksomhet - herunder nedlegging av reguleringen etter vassdragslovens § 116. I denne forbindelse har A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk gitt følgende protokolltilførsel:

«Under henvisning til vårt notat av 24. juni 1987 som omhandler reguleringen i Vegår, vil vi herved protokollere følgende:

A/S Jacob Aall & Søn har, sammen med Fosstveit bruk, deltatt aktivt ved etableringen av den nå gjeldende regulering i Vegår. Vi har også - i likhet med Fosstveit - deltatt med betydelig økonomisk innsats ved reguleringens gjennomføring. I denne forbindelse er det inngått tinglyste overenskomster med Vegårshei Fellesfløtning. Disse overenskomster er di-

rekte knyttet til en aktiv bruk av manøvreringsreglementet av 11. juni 1904 som bl.a. sikrer muligheter for en helårs minstevannføring ut av Vegår på $3^1/_2$ kbm. pr. sekund.

Ifølge Vegårshei Fellesfløtnings egne protokoller var Aall & Søn og Fosstveits økonomiske medvirkning en forutsetning for reguleringsordningen av 1904, og de tinglyste overenskomster innebar at Aall & Søn og Fosstveit ble reelle medeiere i reguleringen. Overenskomstene er ikke tidsbegrenset og således fortsatt gyldige.

Dersom det fattes vedtak om at Vegårshei Fellesfløtning skal avvikle sin reguleringsvirksomhet eller foreningen helt nedlegges, må dette i så fall skje på en slik måte at de rettigheter Aall & Søn og Fosstveit har i Vegår, blir bekreftet/sikret på en for oss betryggende måte. I motsatt fall må vi nedlegge protest mot slike vedtak.»

Den formelle behandling av nedleggingssaken etter § 116 med kunngjøring av saken m.v. ble gjennomført og både Vegårshei og Tvedestrand kommuner samt grunneierlaget og A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk var villige til å overta reguleringen og medfølgende eieransvar. Sistnevnte interessenter uttrykte samtidig at de så det som hensiktsmessig at reguleringen skjedde etter retningslinjer fastsatt av Staten eller NVE og at man samarbeidet med de nevnte kommuner om driften av reguleringsmagasinet, jfr uttalelsene referert på s. 2.

A/S Jacob Aall & Søn hevdet så gjennom sin advokat Brekken at en nedlegging etter vassdragslovens § 116 ikke kunne gjennomføres fordi det her forelå et sameie om reguleringsanlegget og det ble vist til sameielovens bestemmelse.

Grunneierlaget har protestert på at Jacob Aall er medeier i reguleringsanlegget og vi viser til uttalelsen av 31. desember 1990 (vedlegg 6). Det hevdes her bl.a. at A/S Jacob Aall & Søn fikk erstatning både for grunn til dammen og for økt oppdemming i Vegår og at grunnen er solgt og skjøtet til Vegårshei kommune i 1911.

I denne situasjon fant NVE ikke grunnlag for å gå videre med total nedlegging av reguleringsanlegget som det da gjaldt. Man forutsatte at man først kunne komme videre med den saken etter at partene ev. var blitt enige eller at saken ble avgjort ved domstolsbehandling.

Interessentene har imidlertid i tiden etterpå ikke kommet til enighet og det synes heller ikke å ha blitt gjort nevneverdige forsøk på det. De har stått steilt på sine standpunkter. I den siste tid har Vegår Grunneierlag satt saken på spissen ved å beslutte å overta reguleringen av Høldammen inntil endelig regulering av dammen er fastlagt, jfr brev av 14. januar 1993 som følger i saksmappene. Fylkesmannen instruerte grunneierlaget i brev av 7. januar 1993 om å levere damvokterutstyret tilbake til regulanten A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk og fellesfløtningen.

Holt namsrett har den 28. januar 1993 bl.a. avsagt kjennelse for at Vegår Grunneierlag og Halvor Bjorkjendal plikter å utlevere teknisk utstyr til regulering av Høldammen straks. De samme forbys å manøvrere dammen inntil det er fastsatt av rett myndighet hvem som skal være ansvarlig for regulering av dammen i framtiden og det foreligger et nytt manøvreringsreglement for denne.

Det er således sterk oppfordring til at konsesjonsmyndighetene skaper den klarhet som er mulig i den framtidige reguleringen av Vegår.

Varig vern av Vegårvassdraget mot kraftutbygging

Vegårdsvassdraget ble ved Stortingets vedtak av 19. juni 1986 vernet mot kraftutbygging. Vedtaket er begrunnet med særlig store kulturvitenskapelige verdier i området og disse er i meget stor grad knyttet til vannsystemet. I vilt- og fiskesammenheng og friluftssammenheng er verneobjektet også funnet å være av stor verdi. I denne sammenheng framheves både innsjøen Vegår og vassdraget nedenfor denne. Vegår er også påpekt å være interessant i ferskvannsbiologisk sammenheng samt også sentral i utøvelse av friluftsliv.

Det er således klart at vernevedtaket er begrunnet med verneinteresser i *hele* vassdraget.

NVEs vurdering

Reguleringen av Vegår er ikke stor. Det dreier seg om marginale størrelser m.h.t. de forskjellige reguleringsskikt i h.t. avtaler og tillatelser. Vegår er imidlertid med en flatevidde på ca 19 km^2 en av Norges store innsjøer og med mange holmer og sund danner den et egenartet landskapselement. Det er således forståelig og av vesentlig almen betydning å få realisert de fordeler for friluftsliv, turisme og landbruk ved Vegår som en mindre regulering av innsjøen vil gi. Dette blir imidlertid en interesseavveiing i forhold til de krav om full regulering man har fra interessentene langs elva og som ensidig fokuserer på en tilpassing av vannføringen for fisk, forurensning m.v.

Som det framgår av det foregående er uenigheten om eiendomsretten til dammen og med det også uenighet om adgangen til å regulere Vegår av privatrettslig art. Vi har framholdt at NVE ikke har kompetanse til å løse disse spørsmål. Det kan bare gjøres ved rettssak. Det foran beskrevne forhold tyder også på at dette kan bli resultatet. Når det imidlertid gikk så lang tid utan at noen av partene tok initiativ til rettssak nedsatte NVE en arbeidsgruppe som med støtte i opplysninger fra kontaktpersoner for de nevnte kommuner og forskjellige interesseorganisasjoner i hele vassdraget, skulle komme med forslag til en begrensning av reguleringen og et manøvreringsreglement basert på et flerbrukskonsept. Fylkesmannen har også gitt bidrag til dette arbeidet.

En framtidig løsning på dette grunnlag ble forut-

satt basert på at A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk overdro frivillig sine reguleringsrettigheter til kommunene, at disse ble gitt en tillatelse i h.t. vassdragslovens §§ 104-106 og at det ble fastsatt nytt manøvreringsreglement. Da utvalgsarbeidet forelå 15. juni 1992 ble forslaget sendt på høring og forberedt i distriktet som en søknad fra Tvedestrand og Vegårshei kommuner. De vedtak som kommunene fattet i behandlingen av utvalgsarbeidet stenger ikke for en slik løsning. Kommunene var innstilt på å overta fullt eier- og driftsansvar.

A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk har imidlertid ikke sagt seg villige til å overdra sine rettigheter, men hevder rett til å disponere disse fortsatt.

Om disse rettighetene vil NVE ytterligere bemerke:

Det gjelder et samlet magasin tilsvarende en reguleringshøyde på 80 cm (14" + 18" = 32").

Etter dette vil det rene fløtningsmagasin tilsvare 55 cm (22") reguleringshøyde. En gjentar imidlertid at Jacob Aall har innrømmet fløtningen et noenlunde selvstendig reguleringsintervall på 65 cm (26").

A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruks reguleringsrettigheter er etter NVEs syn ikke upåvirket av vernevedtaket ved gjenopptagelse av industriell utnyttelse av sine rettigheter, f.eks. til kraftproduksjon som må regnes å være det mest aktuelle.

Etter vårt syn krever en regulering med hensyn på kraftproduksjon at det må søkes konsesjon i h.t. vassdragsreguleringsloven, jfr også vår uttalelse av 10. april 1992 om gjenopptagelse av kraftproduksjonen på Fosstveit. Beregninger over vannføringsøkningen ved den reduserte regulering av Vegår gir forøvrig en kraftøkning i hele vassdraget (120 m fall) på ca 3 697 nat.hk., jfr vassdragsreguleringslovens § 3, 2 litr d. En slik tillatelse måtte i tilfelle gis av Stortinget for at vernevedtaket først ev. kunne bli opphevet.

Advokat Brekken hevder i denne forbindelse at reguleringen drives i overensstemmelse med de almene interesser som vernevedtaket vil beskytte. Dette behøver ikke å bli tilfelle ved en kraftutbygging. Reguleringsgraden av Vegår er liten og en økonomisk drift av magasinet med hensyn på kraftproduksjon vil være hyppig nedtapping for å unngå flomtap. I tillegg kommer så muligheten for en koordinert bruk med magasinet på 2,6 mill. m^3 i Ubergsvatn. I tidligere tider ble dette magasinet etter Jacob Aalls opplysninger brukt til døgnregulering. Man kan således få variable vannføringer over året som ikke er forenlig med de interesser av almen art som vernevedtaket skal beskytte. Bestemmelsen i någjeldende reglements § 2 er ingen garanti mot dette, idet den i realiteten bare sier at magasinvannet skal tappes så jevnt som mulig dvs. uten brå endringer. Det er derfor nødvendig med tillatelse etter vassdragsreguleringsloven ved tapping m.h. på kraftproduksjon. I denne forbindelse ser vi en gjenoppbyggig av kraftverket på Fosstveit uten sammeheng med den foreliggende sak.

Etter NVEs syn må derfor en framtidig ordning angående regulering av Vegår begrenses til å gjelde for den tid vernevedtaket opprettholdes og samtidig tjene verneinteressene. Arbeidsutvalget i NVE har lagt dette til grunn for sine vurderinger. Vi viser til de begrunnelser som er gitt for den reduserte reguleringshøyde og det manøvreringsreglement som er foreslått. NVE slutter seg til disse vurderinger som bl.a. sier at en fortsatt regulering er ønskelig og i det foreslåtte reduserte omfang vil den således også være en fordel for verneinteressene. Vi viser også til uttalelser fra Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannen.

I den foreliggende situasjon uten rettslig avgjørelse på eier- og reguleringsrettighetene er NVE kommet til at konsesjonsmyndighetene må bygge på at A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruks rettigheter må respekteres.

Dette gjelder først og fremst de 45 cm (18") oppdemming som avtalen av 1879 omfatter. Disse omfatter de 35 cm (14") som reglementet av 1904 gir industrien manøvreringsrett til. Av den gjenværende reguleringshøyde på 90 cm (36") inngår 35 cm (14") senking i nevnte manøvreringsrett, mens de resterende 55 cm (22") er rent fløtningsmagasin blandet med eventuell rett for A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk til å opprettholde en minimumsvannføring på inntil 3,5 m^3/s i Vegårselva.

Vegårsaken er sammensatt og det kan være tvil om måten å løse den på. Et av tvilsspørsmålene er om A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk er avhengig av ny tillatelse for å fortsette reguleringen når det opprinnelige reguleringsformål har falt bort.

NVE hevder generelt at endret bruk av et magasin i forhold til det opprinnelige reguleringsbehov som var grunnlaget for konsesjonen krever ny tillatelse. I dette tilfelle oppstår også spørsmålet om i hvilken grad A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk kan påberope seg reguleringsrett i h.t. kgl.res. av 22. mai 1903.

For å få best mulig forståelse av bakgrunnen for denne reguleringstillatelsen nevnes at elvedireksjonen ved kgl.res. 27. mars 1897 fikk tillatelse i h.t. vassdragsloven av 1887 til å demme Vegår 33" (82,5 cm) over «Blakken» som er den foran nevnte fjellrygg i Sørfjorden. Denne tillatelse ble ikke gjennomført. Grunnen til dette kan bl.a. være at representanter for industrivirksomheten i vassdraget tok opp spørsmålet om å øke magasinet. Kanaldirektør G. Sætren sier om dette i brev til departementet av 7. mai 1903 bl.a.:

«Naar der alligevel skal foretages en Regulering av Vasdraget, finder jeg det nemlig rimeligt, at dette

sker paa saadan maade, at de til Vasdraget knyttede industrielle Interesser saavidt gjørligt tilgodesees saafremt dertil er anledning.

Det samme gjælder Reglerne for Dammens Benyttelse, hvilket bør fastsættes i et af Kongen approberet Reglement.»

Etter NVEs syn viser dette at konsesjonmyndighetene i 1903 anså fløtningen som hovedsak ved tildelingen av konsesjonen. Hensynet til industrien var imidlertid ikke uvesentlig. Når man derfor skal skille ut fra fløtningsdelen den fordel uttrykt i reguleringshøyde, som industriinteressene har hatt i fortiden, av den resterende magasindel på 55 cm (22"), må konsesjonsmyndighetene vurdere virkningen på de almene interesser i Vegår mot de samme interesser i vassdraget nedenfor ved magasinreduksjon. For restmagasinet må det fastsettes nytt manøvreringsreglement.

Denne vurdering må legges til grunn enten kommunene eller A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk står som regulant. Sluttresultatet blir det samme i begge tilfeller. I realiteten er dette en vurdering etter vassdragslovens §§ 104-106 ved endring av eldre anlegg.

Representanter for Vassdragsavdelingen og juridisk kontor i NVE har hatt to møter på Vegårshei med Vegårshei og Tvedestrand kommuner og øvrige interesserte samt møter med Jacob Aall, advokat Ola Brekken og Øyvind Bjorvatn. I denne forbindelse har man også besiktiget Vegårelva og reguleringsanlegg.

Som en skjønnsmessig avgjørelse på grunnlag av arbeidsutvalgets framlegg er NVE blitt stående ved å se en samlet del på 35 cm (14") av de nevnte 55 cm (22") som det rene fløtningsmagasin. Vi peker herunder også på Vegår grunneierlags uttalelse av 19. august 1987 at en redusert regulering må være av vesentlig mindre omfang enn den nåværende. En nedlegging av $^1/_4$ del av reguleringshøyden anser NVE for vesentlig.

I en framtidig ordning om Vegårreguleringen er det imidlertid nødvendig at fløtningsforeningen trer ut og blir godkjent nedlagt og fritatt for reguleringsansvar. Under henvisning til resultatet av behandlingen av dette spørsmål på foreningens årsmøte 30. juni 1987 trekker NVE følgende konklusjon:

> NVE finner at betingelsene etter vassdragslovens § 116 for å nedlegge fløtningsdelen av reguleringen av Vegår på 35 cm er oppfylt.
>
> Når det gjelder forføyninger som skal treffes anbefaler NVE at det fastsettes nytt manøvreringsreglement for det gjenværende magasin på grunnlag av arbeidsutvalgets innstilling med de justeringer som framgår av det etterfølgende med en varighet betinget av opprettholdelsen av Stortingets vernevedtakd av 1986. Videre blir A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk tillagt fullt ansvar for drift og vedlikehold av reguleringsanlegget.

I forbindelse med fastsettelsen av nytt reglement for restmagasinet vises også til § 7 i gjeldende reglement. Som eksempler på praktisering av innskrenkende bestemmelser ved reglementsendringer nevnes nye reglementer i Arendalsvassdraget i 1978 og for Nelaug i samme vassdrag i 1992 samt Vansjø i Mosseelva i 1983.

Vegårshei og Tvedestrand kommuner som framtidige regulanter

En ordning med Vegårshei og Tvedestrand kommuner som felles eier av reguleringsdammen og ansvarlig for drift og vedlikehold av denne kan i mangel av frivillig ordning med A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk bare komme i stand ved en ekspropriasjon i henhold til vassdragslovens § 116 pkt 2.

Grunnlag for en slik ekspropriasjon vil være en drift av magasinet i samme omfang og med det samme manøvreringsreglement som foreslått for A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk. Disses rettigheter vil i så fall bli ivaretatt på samme måte om kommunene går inn som regulant. På bakgrunn av vernevedtaket er det de allmenne interesser som skal ivaretas i begge tilfeller. Reguleringens bruk som særskilt kraftverksmagasin krever særskilt tillatelse som nevnt foran. På dette grunnlag er det NVEs syn at en ekspropriasjon bare vil omfatte selve damanlegget uten at det er grunnlag for erstatningskrav fra falleierne.

I realiteten vil disse eiere få sine nåværende interesser i vassdraget tilgodesett uten utgifter til drift og vedlikehold av reguleringsanlegget.

Denne ordning kan ev. først gjennomføres ved at kommunene fremmer søknad om ekspropriasjon.

En tillatelse til kommunene etter vassdragslovens §§ 104-106 til regulering ville måtte få som vilkår et manøvreringsreglement overensstemmende med det som nå blir foreslått, jfr. også vassdragslovens § 127.

Ubergsvatn har en regulering på 1 m dvs. ca 2,6 mill. m^3 magasin.

Det er fastsatt eget reglement for Ubergsmagasinet ved kgl.res. 26. november 1913. Jacob Aall uttaler 28. februar 1992 at reguleringen har gitt mulighet til en «detaljert styring» av vannføringen i elvas nedre del, noe som kan ha stor praktisk betydning. Vi går ut fra at Ubergsvatns magasin derfor blir regulert i samvirke med reguleringen av Vegår. Skulle dette ikke bli tilfelle må man overveie å gi forskrifter om bruken, jfr vassdragslovens § 123.

Manøvreringsreglementet

NVEs reglementsforslag har fått en blandet mottagelse i høringsrunden. Særlig er representanter for interesser tilknyttet Vegårvassdraget misfornøyd med 2,5 m^3/s til 1,5 m^3/s som minstevannføring. Disse interesser - inkludert A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk - krever 3,5 m^3/s opprettholdt. Nød-

vendigheten av å redusere reguleringshøyden i Vegår blir ikke innsett. Begrunnelsen for en høynet minstevannføring er hovedsakelig hensynet til oppgangen av anadrom laksefisk. Dette hensyn er også avgjørende i kritikken av for sen lokkeflom. Det hevdes også at bruken av restmagasinet er for restriktiv, noe som bl.a. er påpekt i forbindelse med sikring av vannføring til elva i vintermånedene. Foruten fra *A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk* er disse innvendinger kommet fra *Tvedestrand kommune, Storelva elveeierlag, Olav K. Vaaje m.fl., Holt sportsfiskerklubb* og *Nednes laksestyre.*

I den foreliggende form er forslaget avvist.

Vegårshei kommune, Direktoratet for naturforvaltning, og *fylkesmannen* anbefaler forslaget lagt til grunn ved det videre arbeidet med manøvreringsreglementet.

NVE er innstilt på å foreta visse justeringer i forslaget. Vi vil imidlertid peke på at forslaget naturligvis også bygger på vurderinger fra fiskerifaglig hold og fra andre fagmiljøer.

Vegårmagasinet er ikke større enn at det nærmest er et sikringsmagasin for å heve lavvannføringen i vassdraget kombinert med flomdemping. En beregning over regulert vannføring i bestemmende år dvs. en minstevannføring som kan holdes i 9 av 10 år, gir som resultat *2,8 m^3/s.* Varighetskurven for uregulerte vannføringer nedenfor Ubergsvatn i tiden 1980-91 lå under 4 m^3/s i ca 51% av tiden. I 39% av tiden lå den under samme verdi i det regulerte vassdrag i årene 1928-48.

Analysene som utvalget har foretatt viser at det ikke er vann nok til en høyere minstevannføring enn 2,5-1,5 m^3/s når man skal sikre seg i nær på alle år. Den alminnelige lavvannføring ut av Vegår er beregnet til 0,5 m^3/s, men selv denne dekker ikke alle år.

Vi kan ikke dele den oppfatning som er kommet til uttrykk om at det er bedre for fisken å ha gode vilkår i de fleste år for så å ta nærmest hva som kommer i dårlige år idet disse forekommer nokså ofte. Imidlertid er det klart at det i mange år er gode vannføringsforhold. Uregulert vannføring ut av Vegår er vist i tabell 2 s. 19 (vedlegg 5). En midlere vannføring på 3 m^3/s underskrides praktisk talt bare i juni måned.

Vi har derfor innført i reglementet kriterier for når minstevannføringen kan heves til 3,5 m^3/s. Dette medfører imidlertid at regulanten må ha løpende oversikt over avløpet fra nedbørfeltet. Vi henviser her til avløpsstasjonen 2304-Gjerstad i nabovassdraget Gjerstadelva. Observasjonsdata herfra kan daglig fåes ved oppringing til NVEs vakthavende flomvarsler. Det er nå på tale å skifte ut det nåværende utstyr på stasjonen med nytt. Med tanke på situasjonen i Vegårvassdraget vil det være aktuelt å sette inn en logger som alle kan ringe direkte til for å få ut vannføringsverdiene. Disse omregnes til spesifikt avløp i $l/s \cdot km^2$ etter et nedbørfelt på 235 km^2 og brukes direkte for Vegårvassdraget. NVE vil være innstilt på å prioritere dette nye utstyret.

Når det gjelder vintervannføringer i vassdraget bemerkes at dersom det er lite snø i nedbørfeltet og tilsvarende lite behov for flomdempingsmagasin er det sannsynligvis en våt vinterperiode som gir vann til vassdraget.

Med hensyn til lokkeflommenes virkning bemerkes at de i alle fall vil fremme oppgående gytende anadrom laksefisk. Det skulle være unødvendig å si at dette ar av betydning for rikdom av fisk på elva rent generelt. Reguleringen er liten og vannet må ikke brukes opp tidlig. Lite vann tidlig i sesongen vil kreve meget lokkevann om den skal ha noen virkning. Fisketidens forlengelse er så vidt vites dessuten under vurdering.

Det blir pålagt opprettet kontrollmerke for vannføringene i elva og protokollføring over manøvreringen. Både disse tiltak samt dammens tekniske tilstand vil bli kontrollert av NVE.

Om dammens tekniske tilstand bemerkes:

NVE ved Tilsyns- og beredskapsavdelingen har i h.t. «Forskrifter for tilsyn med dammer i vassdrag» tilsyn med både Vegår- og Ubergsvatndammene. Tilsynet har foretatt inspeksjon av dammene senest 4. februar 1992 og konkluderer med at de ikke tilfredsstiller de krav som Tilsynet stiller til slike dammer m.h.t. flomavledning og manøvreringssikkerhet. Den generelle tilstand sies også å være for dårlig.

Ut fra dette antok vi at det ville være aktuelt med betydelige ombyggingsarbeider. Det ble da også lagt vekt på at et mere detaljert manøvreringsreglement ville kreve mere moderne operativt manøvreringsutstyr.

NVE fikk også utarbeidet en prinsippskisse til ny dam til en samlet kostnad av kr 1 125 000,-.

NVE tallfestet et bidrag til damutbedringen ved Vegår til kr 100 000,-. Vi nevner at A/S Jacob Aall & Søn har pekt på at det er investert kr 60 000,- i den senere tid i vedlikeholdet og sier seg sterkt uenig i rapportens konklusjon.

NVE vil komme tilbake til dammene som en rent teknisk sak med pålegg via Tilsynet. Man nevner imidlertid at det er investert millionbeløp i bevaring av kulturminner i vassdraget. Etter hva man kjenner til foreligger det også planer om ytterligere satsing på dette feltet. Høldammen fra 1905 representerer et betydelig kulturminne noe som også bør tillegges betydning ved vurdering av utbedringsarbeider.

Sakens dokumenter følger som vedlegg 1-6 og i tre separate saksmapper.

Behandlet i NVEs råd i møte 16. februar 1993. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVEs administrasjon.»

NVE's forslag til manøvreringsreglement for Vegår:

«1.

Reguleringsgrensene er:

Magasin	HRV i m	LRV i m	Reg.-høyde i m
Vegår	0,80	÷0,20	1,00

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige merker som godkjennes av NVE. De refererer seg til vannmerke ved Rugnes (vannmerke nr 1126-0) med 0-punkt tilsvarende toppunkt på «Blakken».

2.

Vannslippingen fra magasinet skal foregå slik at tidligere flomvannstander i Vegår søkes senket samtidig som det has for øyet at flomvannføringene i vassdraget ikke økes.

Vannføringen ut av Vegår skal ikke overstige 2,5 m^3/s og 1,5 m^3/s i vannstandsområde 0,80 til 0,10 m h.h.v. 0,10 m til ÷0,20 m med de avvik som angis i post 3.

3.

For å oppfylle kravene i pkt 2 legges følgende til grunn for manøvreringen:

a) Nedtapping av magasinet i vinterperioden skal ta sikte på å etablere flomdempingsmagasin før vårflommen samt å holde en jevn vannføring ut av Vegår. Nedtapping er begrenset til maksimalt en vannstand 0,20 m før vårflommen inntrer, men senest til 30. april.

Tilsigsprognoser bl.a. på grunnlag av snømålinger i nedbørfeltet utarbeides som grunnlag for vurdering av behov for flomdempingsmagasin.

b) Under fyllingen av magasinet etter vinternedtapping tappes til vassdraget inntil 3,5 m^3/s så lenge tilsiget overstiger 7 m^3/s (40 $l/s \cdot km^2$).

I magasinområdet 0,80 m til 0,50 m skal minst tappes 3,5 m^3/s når tilsiget overstiger 2,5 m^3/s (14 $l/s \cdot km^2$), men for øvrig manøvreres fritt etter hva som tjener almene interesser.

I magasinområde 0,50 m til 0,10 m kan tappingen heves til 3,5 m^3/s ved tilsig over 7 m^3/s (40 $l/s \cdot km^2$).

Etter 15. august søkes magasinet over vannstand 0,50 m fyllt under hensyn til behov for lokkeflommer, jfr pst 4, og for demping av høstflommen.

Tilsiget bestemmes ut fra observasjoner ved avløpsstasjonen 2304-Gjerstad i Gjerstadelva med nedbørfelt 235 km^2.

4.

Ekstra vannslipping kan foretas fra Vegår for å oppnå lokkeflommer for laks og sjøørret. Slik vannslipping tillates bare etter 15. august og dersom vannstanden er høyere enn 0,50 m og vannføringen ut av Ubergsvatn er lavere enn 5,0 m^3/s.

Dersom det tillates sluppet vann til lokkeflommer etter foregående ledd, skjer dette fra Ubergsvatn med etterfylling av tilsvarende vannvolum fra Vegår. En lokkeflom defineress som en vannføring på 10,0 m^3/s som opprettholdes i tre døgn ut av Ubergsvatn. Slipping av lokkeflommer må varsles på forhånd i lokalpressen.

Dette punkt i reglementet kan tas opp til revisjon etter en prøvetid på 5 år.

5.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanlegget er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Det opprettes avløpsmerke nedenfor dammen med tydelig avmerking av de pålagte minstevannføringer. Det observeres og noteres nedbørmengder, temperatur, snødybde m.v. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Vedkommende som skal forestå manøvreringen skal godkjennes av NVE.

6.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til interesserte parter, men med plikt for regulanten til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interessert har hatt anledning til å uttale seg.»

Innkomne uttalelser på NVEs innstilling

Landbruksdepartementet har gitt følgende uttalelse:

«Ut fra sakens papirer kan ikke Landbruksdepartementet se at landbruksinteressene blir vesentlig berørt i negativ retning ved en fortsatt regulering av Vegår, snarere tvert imot. Det forutsettes en viss minstevannføring i Storelva pga. resipientvirkning, vanningsbehov og selvgjerdeeffekt. Vassdragets betydning for friluftslivet og utvikling av bygdeturisme taler også for å opprettholde en viss minstevannføring i Storelva.

Landbruksdepartementet vil ikke motsette seg en fortsatt regulering av Vegår i henhold til nytt manøvreringsreglement.»

Vegår Grunneierlag har gitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev datert 2. mars 1993. I sakens anledning er følgende uttalelse vedtatt enstemmig av Vegår Grunneierlags årsmøte 13. april 1993:

«Reguleringen av Vegår har grunneierne hatt store plager med, tildels også under fløtningstiden, men er særlig kommet til uttrykk etter at fløtningen er nedlagt. Da formålet med konsesjonen ikke lenger var tilstede, ønsket vi en bedre regulering, med mindre reguleringsintervall og jevnere vannspeil i Vegår.

Vegår er i dag utfartssted for store deler av Sørlandet, av dagsturister, fiskere og lokalbefolkningen, som bruker området til ferie og rekreasjon. Det kan nevnes at i 1991 ble det solgt 700 fiskekort og fisket opp ca. 3 500 kg ørret med en gjennomsnittsvekt 0,5 kg. Staten har kostet ut store summer for å få kalket opp innsjøen, som i dag har en god vannkvalitet med rik fiskebestand.

Vegår Grunneierlag her kjempet for at innsjøen Vegår blir mest mulig attraktiv for bygda og almenheten. I arbeidet for å få gode og optimale forhold i Vegår, mente vi at fløtningskonsesjonen av 1903 måtte nedlegges etter Vassdragslovens § 116. Dette ville etter vårt syn danne grunnlag for en ny og bedre regulering, og en bedre sikkerhet mot eventuelle senere krav på bruk av innsjøen til andre formål.

Det har vist seg at opplegget vårt har støtt på store vansker, det blir nå foreslått fra N.V.E. at en del av konsesjonen blir nedlagt etter V.L. § 116. Det hilser vi med glede, men ønsker å presisere at vi kan komme tilbake til den gjenværende del av konsesjonsrettene, hvis saken skulle komme opp på nytt.

Vegår Grunneierlag vil påstå at Vegårshei Fellesfløtning er eneeier av Høldammen, og uten dokumentasjon for noe annet godtar Grunneierlaget ikke antagelser om at Aall/Fosstveit er medeiere i dammen.

Reguleringen av Vegår har nå tilspisset seg, og er blitt så problemfylt, at det nå haster med å få istand ny regulering med et nytt manøvreringsreglement.

Konklusjon

1. Vegår Grunneierlag vil derfor anbefale at forslaget fra N.V.E. dat. 18. februar 1993 legges til grunn ved utformingen av endelig manøvreringsreglement for Vegårvassdraget.
2. Innsjøen Vegår er en stor naturressurs for Vegårshei. Av omsyn til lokalbrukere og almenheten bør ikke høyeste regulerte vannstand overstige 0,4 m, og laveste vannstand ikke gå under 0,0 m i tidsrommet 15. mai til 1. november.
   Dammen skal slås i forkant av en flom.
3. Vegår Grunneierlag mener at Vegårshei kommune, evt. sammen med Tvedestrand kommune skal ha reguleringsansvaret.

Utdypning av pkt. 2 i konklusjonen:

Badestrendene i Vegår ligger på et intervall i strandsone mellom 0,4 m og 0,0 m. Vannstand utover dette forringer bruken i svært stor grad.

Innsjøgytende ørret: I forslaget fra N.V.E. skal Vegår før 30. april være ca 0,2 m over Blakken. I henhold til dette må Vegår i gytetiden være i noenlunde samme høyde.»

Rett avskrift av møteboken bekreftes.»

Vegårshei kommune har gitt følgende uttalelse:

«Vegårshei kommunestyre fattet følgende enstemmige vedtak i saken 27. april 1993:

«1. NVE's forslag av 18. februar 1993 til nytt manøvreringsreglement for Vegårsheivassdraget legges til grunn ved utformingen av det endelige reglement.
2. Av hensyn til lokale brukere og allmenheten bør ikke høyeste vannstand overstige ca. 50 cm i sommermånedene.
3. Vegårshei kommune ønsker å påta seg reguleringsansvaret, eventuelt sammen med Tvedestrand kommune.»»

Aust-Agder fylkeskommune har gitt følgende uttalelse:

«Fylkesutvalget i Aust-Agder behandlet i møte 4. mai 1993 ovennevnte sak, og fattet følgende enstemmige vedtak:

«1. Aust-Agder fylkesutvalg vil legge vekt på at ny regulering av Vegår må ta hensyn til både Vegår som oppvekstområde for fisk og til utviklingen av Storelva som lakseførende elv.
2. Fylkesutvalget tilrår at forslaget fra NVE til nytt manøvreringsreglement for Vegår legges til grunn for ny regulering.
3. Det bør vurderes om det kan brukes noe mer magasinet i sommermånedene til å øke vannføringen i Storelva, f.eks. for å gi mulighet for å fremskynde lokkeflommene noe i forhold til den foreslåtte dato 15. august.»

Fylkesfrilufsnemnda behandlet saken i møte 4. mai 1993, og fattet samme vedtak som fylkesutvalget.»

Grunneierene langs vassdraget fra Høl til Vassenden i Ubergsvann har felles avgitt følgende uttalelse:

«År 1993, den 6. mai, var 15 grunneiere langs Vegårsheivassdraget fra Høl til Vassenden i Ubergsvann samlet til møte på Vegårshei.

Formålet med møtet var å avgi en felles uttalelse til Nærings- og energidepartementet vedr. NVE's forslag av 18. februar 1993 til nytt manøvreringsreglement for Vegårsheivassdraget.

Møtet samlet seg om følgende enstemmige uttalelse til det foreliggende forslag:

1. Formålet med den nåværende reguleringsordning er å sikre en så jevn *vannføring* som mulig i vassdraget, kfr. § 2 i någjeldende reglement.
   I det foreliggende forslag er hovedformålet med reguleringen å senke tidligere flomvannstander i Vegår, kfr. § 2, 1. avsnitt. Reglementet er da også i fortsettelsen utformet ut fra dette formålet.
   Etter vår mening har dette ført til et reglement som i for sterk grad tar hensyn til interessene om en stabil vannstand i Vegår. Det er tatt for lite hensyn til interessene langs vassdraget nedenfor Høldammen.
   Vi mener derfor at det nåværende formålet burde ha blitt videreført i det nye reglementet.
2. Det er i det siste forslaget gitt muligheter for en nedtapping av Vegår om våren av hensyn til flomdemping. Men etter vår mening er reglementet fortsatt for «strengt» på dette området.
   Mulighetene for flomdemping er det absolutt viktigste punktet for oss som sogner til vassdraget.

Vi mener derfor at det er helt nødvendig med en ytterligere «oppmyking» av disse bestemmelsene. Vegår må kunne tappes lenger ned enn foreslått om våren *dersom snømengdene tilsier dette.*

Og tidsbegrensningen for nedtappingsmulighetene (30. april) er også etter våre erfaringer for streng.

3. Reglementet gir små muligheter for demping av høstflommer. I § 3, nest siste avsnitt, er det tatt inn en bestemmelse om at etter 15. august skal magasinet søkes fyllt opp til HRV «for demping av høstflommen».

Vi har svært vanskelig for å forstå logikken i denne bestemmelsen.

Og etter vår mening må bestemmelsen nødvendigvis føre til store høstflommer i de fleste år. Dette kan vi absolutt ikke akseptere. Vi må derfor på det mest bestemte understreke viktigheten av at reglementet omarbeides slik at det blir *reelle muligheter* for flomdemping også om høsten.

4. Forslaget til reglement angir som hovedregel en maksimal tillatt vannføring ut av Vegår på 2,5 m^3 pr. sekund.

Dette er etter vår mening for lite.

Gjennomsnittlig vannføring ut av Vegår er tross alt i et normalår hele *5,6 m^3 pr. sekund* (årsmiddelen).

Regelen ovenfor vil derfor etter vår mening føre til at elva stort sett vil renne som uregulert.

5. Konklusjonen på det foreliggende forslag må derfor etter vår mening bli at det er tatt altfor lite hensyn til interessene nedenfor Høldammen. Reglementet er blitt altfor rigid i formen.

Det må gis muligheter for å utnytte *hele* reguleringsintervallet på en langt mere aktiv måte enn det som er foreslått. Og det *må* være anledning til å slå dammen i forkant av en flom. Etter vår mening vil dette også være en fordel for interessene rundt Vegår (lavere flomvannstand).

Det foreliggende forslag vil nødvendigvis føre til større og hyppigere flommer enn tidligere.

Dette vil kunne føre til erstatningssøksmål fra grunneierne nedstrøms Høldammen!

Vi har også fått oss forelagt et forslag til manøvreringsreglement for Vegår utarbeidet av Knut Aall (A/S Jacob Aall & Søn) og Knut Gj. Mjaavatten (formann i Vegår grunneierlag). Dette er utarbeidet som et kompromissforslag som tar sikte på å forene interessene ovenfor og nedenfor Høldammen.

Etter vår mening gir dette forslaget gode muligheter for en dyktig damvokter til å regulere vassdraget på en hensiktsmessig måte.

Vi ber derfor Nærings- og energidepartementet om å foreta en seriøs vurdering av prinsippene i dette forslaget før endelig reglement blir fastsatt.

Det må dog bemerkes at bestemmelsen i forslaget om HRV = 40 cm i tiden 15. juni - 15. oktober etter vår mening vil gi en for rask nedtapping av Vegår om våren.

Gnr.	36, bnr.	15	Ljøstad	Johan H. Colbjørnsen/s	
»	36, »	17	Ljøstad	Peter Aas/s	
»	42, »	2	Moland	Thorleif Gjennestad/s	
»	42, »	3	Moland	Theodor Thorsen/s	
»	42, »	6	Moland	Knut Moland/s	
»	48, »	32, 33	Uberg	E. Eystein Loftesnes/s	
»	48, »	28	Fidalskjæret	Gudmund Sollid/s	
»	48, »	40	Ubergsmoen	John Georg Songedal/s	
»	49, »	1	Våje	Inge Vaaje/s	
»	49, »	3, 4	Våje	Inge Vaaje/s (v/fullmakt)	
»	50, »	1	Kleivane	Sverre Songedal/s	
»	51, »	1	Vormvik	Olav K. Vaaje/s	
»	46, »	2	Hommelsgård	A/S Jacob Aall & Søn	
»	48, »	11, 12	Ubergsmoen	v/Jacob Aall/s	
»	49, »	2	Våje	v/Knut B. Aall/s	
»	47, »	6, 13	Vassenden	Svein Olsen/s	} Tvedestrand»
»	47, »	7	Bunæs	Ellen Bunæs Aasen/s	} Tvedestrand»

Olav K. Vaaje har gitt følgende uttalelse:

«Undertegnede har vært sterkt engasjert i denne saken gjennom mange år, bl.a. som formann i Vegårshei fellesfløtningsforening. Jeg føler derfor behov for å gi noen kommentarer til det foreliggende forslag på egne vegne.

Jeg betraktet det som svært positivt da NVE høsten 1991 tok initiativ til å finne en løsning i en vanskelig sak. Situasjonen var etter hvert blitt helt fastlåst på lokalt hold. Grunneierne rundt Vegår representert ved Vegår grunneierlag hadde så steile holdninger at en enighet mellom interessegruppene var utelukket. Det var derfor helt nødvendig at et uavhengig organ ledet det videre arbeidet med en helt påkrevet nyordning.

På denne bakgrunn er det svært trist å oppleve at alt arbeidet som er lagt ned i saken fra interessegruppene nedenfor Høldammen tydeligvis har vært til liten nytte.

Den foreliggende saksframstilling gir et mangelfullt og tildels feilaktig bilde av de faktiske forhold. Dette har i neste omgang ført til et forslag til manøvreringsreglement som vil være totalt ødeleggende for alle interesser nedenfor Vegår.

Det vil her føre for langt å gå inn på alle detaljer i NVE's utredning. Jeg har derfor i det følgende innskrenket meg til å kommentere enkelte punkter i saksfremstillingen.

1. Nedlegging av Vegårshei fellesfløtning og avvikling av reguleringsansvar:

Fremstillingen er her mangelfull og gir ikke et korrekt bilde av hendelsesforløpet.

Undertegnede ble valgt til formann i Vegårshei fellesfløtning etter foreningens årsmøte i *1986.* Det hadde da ikke vært avholdt årsmøte i foreningen siden *1981.* Og *styret* i foreningen hadde vedtatt å overdra reguleringsvirksomheten med tilhørende an-

legg og foreningens kapital til Vegår grunneierlag (laget representerer grunneierne som sogner til Vegår). Styret betraktet dermed foreningen som nedlagt, og hadde ikke til hensikt å innkalle til flere årsmøter. En slik fremgangsmåte kunne selvsagt ikke aksepteres av foreningens medlemmer. Og det sist valgte styret ble «tvunget» til å innkalle til nytt årsmøte, kfr. vedlagte kopi av mitt brev til Vegårshei fellesfløtning datert 16. juli 1986. Dette var bakgrunnen for at styret i foreningen ble «kastet» på årsmøtet i 1986.

NVE's mange «krumspring» og «helomvendinger» etter 1986 kommer ikke tydelig frem i redegjørelsen. Jeg tillater med derfor å legge ved kopi av mitt brev til NVE datert 29. juni 1990. Det er her redegjort for saksbehandlingen frem til foreningens årsmøte 28. juni 1990.

På side 6, siste avsnitt, skriver NVE:

> «Ved avholdt årsmøte i fløtningsforeningen 30. juni 1987 ble det vedtatt å nedlegge foreningen.»

Dette er ikke riktig!

Det forelå riktignok et forslag om «å sende melding til NVE om at *foreningen blir nedlagt*». Dette forslaget ble imidlertid tilslutt trukket etter henstilling fra undertegnede (daværende formann og møteleder), og etter at kontorsjef A. Hovland fra juridisk avdeling i NVE gjentatte ganger hadde forklart forslagsstillerne at dette var et «umulig» vedtak i den foreliggende situasjon. Møtet vedtok imidlertid «at styret straks sender melding til NVE om at reguleringen blir nedlagt etter prosedyren i Vassdragslovens § 116, punkt 2». Og dette vedtaket har som vi ser et helt annet innhold.

På side 10, siste avsnitt, skriver NVE:

> «Når den ene part (A/S Jacob Aall & Søn) ikke ønsket nedlegging av reguleringsanlegget og de øvrige medlemmene av fløtningsforeningen bestred at nevnte part hadde eierstatus i anlegget, forelå det et privatrettslig forhold som NVE påla partene å ordne opp i før NVE igjen ble bragt inn i saken.»

Dette er ikke riktig og en grov fordreining av sannheten på et svært viktig punkt!

Vegårshei fellesfløtnings formelle organer (styre/årsmøte) har aldri hevdet at A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk ikke er medeiere i reguleringsanlegget! Det har aldri vært noen uenighet om eierforholdet til reguleringsanleggene. Eierforholdet kan også lett dokumenteres med tinglyste avtaler mellom de tre partene av 9. november 1903, 14. november 1903 og 17. juni 1904. Fløtningsforeningens organer tolket imidlertid Vassdragslovens § 116 dithen at det var foreningens oppgave å melde fra om at den *for sin del* ønsket å nedlegge reguleringsanlegget. *Øvrige eiere* måtte så melde sin interesse etter § 116 nr. 2.

Denne fortolkningen av Vassdragsloven er også i overensstemmelse med NVE's fortolkning i brev av 27. mars 1987 til fløtningsforeningen.

2. *NVE's oppsummerende merknader og konklusjon:*

a. På side 45, 5. avsnitt, skriver NVE:

«I denne situasjon fant NVE ikke grunnlag for å gå videre med total nedlegging av reguleringsanlegget som det da gjaldt. Man forutsatte at man først kunne komme videre med den saken etter at partene ev. var blitt enige eller at saken ble avgjort ved domstolbehandling.»

Og på side 46, 4. avsnitt, skriver NVE:

> «Som det framgår av det foregående er uenigheten om eiendomsretten til dammen og med det også uenighet om adgangen til å regulere Vegår av privatrettslig art. Vi har framholdt at NVE ikke har kompetanse til å løse disse spørsmål. Det kan bare gjøres ved rettssak. Det foran beskrevne forhold tyder også på at dette kan bli resultatet. Når det imidlertid gikk så lang tid uten at noen av partene tok initiativ til rettssak ....»

Det hevdes her at *partene* måtte bli enige om rettigheter og eierforhold. Som anført foran under pkt. 1 har det aldri vært noen uenighet mellom *partene* om disse forhold. Det kan da være betimelig å stille spørsmål om hvem NVE mener at A/S Jacob Aall & Søn/Fosstveit bruk skulle gå til søksmål mot?

Jeg viser i den forbindelse til redegjørelsen i vedlagte kopi av avisartikkel med tittelen «Vegårshei kommune og reguleringen av Vegår» datert 26. november 1991 og forfattet av undertegnede.

b. NVE kommer i fortsettelsen med en helt ny variant i forhold til tidligere uttalelser når det gjelder reguleringsrettighetene i Vegår. Etter en merkelig og uforståelig drøftelse konkluderes det med at «fløtningsdelen av reguleringen av Vegår» er på *35 cm.* Denne delen av reguleringen foreslås nedlagt etter Vassdragslovens § 116!

Denne merkelige påstanden føyer seg imidlertid fint inn i rekken av tidligere «krumspring» fra NVE's side. Ytterligere kommentarer ansees unødvendige.

c. På side 50, 4. avsnitt, hevder NVE følgende:

> «Ubergsvatn har en regulering på 1 m ca. 2,6 mill. m^3 magasin.»

Dette er ikke riktig!

Ubergsvann er på *ca. 1,2 km^2*. Med en reguleringshøyde på 1 m skulle dette etter mine beregninger gi et magasin på *1,2 mill. m^3*, altså under halvparten av det NVE hevder. Jeg henviser i den forbindelse til vedlagte kopi av brev fra NVE datert 16. mars 1993.

Når det gjelder den angitte reguleringshøyde finner jeg grunn til å påpeke at den reguleringstillatelsen som ble gitt i 1911 kun gjelder fellesfløtningen. Tillatelsen til en ytterligere oppdemming av Ubergsvann på 6 tommer over «Næs Verks merke» kan derfor ikke utnyttes av A/S Jacob Aall & Søn ved fortsatt regulering av Ubergsvann.

d. På side 50 gir NVE en beskrivelse av de innsigelser som er innkommet vedr. det første forslaget til reglement. Det gis her et inntrykk av at interessentene nedstrøms Høldammen ikke har vært villige til å se vassdraget under ett, dvs. ta hensyn til interessene rundt Vegår.

Slik går det altså an å snu saken fullstendig på hodet.

For en som kjenner innstillingen til de forskjellige interessegruppene svært godt er det frustrerende å oppleve en slik misvisende beskrivelse.

Jeg vil her innskrenke meg til å sitere vår uttalelse (grunneierne nedstrøms Høldammen) til NVE av 13. januar 1992:

«Reguleringsgrenser for Vegår:

Ved fastsettelse av reguleringsgrenser for Vegår må det foretas en balansert vurdering av interessene ved Vegår og i vassdraget nedenfor.

Vi regner ikke med at det vil være nødvendig å utnytte de gjeldende reguleringsgrenser fullt ut. Men magasinet må være så stort at en hensiktsmessig regulering ut fra de formål som er skissert under pkt. 1 lar seg gjennomføre.

Vi går ut ifra at NVE's analyse av de hydrologiske forhold vil klarlegge hvilke reguleringsgrenser som er nødvendige for å sikre en rimelig minstevannføring.»

Vegår grunneierlag, som representerer interessene ovenfor Høldammen, vedtok imidlertid å «boikotte» hele arbeidet med nytt reglement. Etter grunneierlagets mening er det kun grunneierne rundt Vegår som har *reguleringsrett,* og reguleringen skal kun skje ut fra interessene rundet Vegår.

Grunneierlagets årsmøte gjorde i 1980 følgende vedtak:

«Vegår grunneierlag ser det slik at nå som fløtningen er nedlagt i Vegårsvassdraget, er det grunneierne i Vegår som har reguleringsretten av vannet. Dammen blir å regulere på våre premisser.»

Disse premissene har hele tiden etterpå gått ut på en tverrstemming av Høldammen ut fra ideell vannstand i Vegår.

e. Når det gjelder beskrivelsen av dammens tekniske tilstand henviser NVE til rapport fra «Tilsyns- og beredskapsavdelingen av 4. februar 1992.

Denne rapporten er så «spekket» med faktiske feil i beskrivelsen av damanlegget at det er helt utrolig. Det er så store avvik fra de faktiske forhold at det kan være grunn til å stille spørsmålstegn ved om tilsynet overhodet har inspisert dammen!

3. Forslag til manøvreringsreglement:

Jeg henviser her til felles uttalelse fra grunneierne fra Høl til Vassenden i Ubergsvann datert 6. mai 1993.

Som det fremgår av uttalelsen mener vi at det i forslaget er tatt for lite hensyn til interessene knyttet til vassdraget nedstrøms Høldammen.

4. Konklusjon:

En må bare innse at de interessegruppene som har fulgt «spillereglene og tilkjennegitt sine synspunkter/interesser skriftlig og i full offentlighet ikke er blitt hørt.

En «offisiell» holdning om å boikotte arbeidet med nytt reglement kombinert med «uoffisielle» besøk på NVE's kontorer i Oslo har tydeligvis vært mere fruktbart.

Hele utredningen og forslaget til reglement er etter min vurdering basert på sviktende kunnskaper om de lokale forhold. Dette har ført til et reglement som i de fleste år ikke vil fungere i praksis.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har gitt følgende uttalelse:

«Hovedhensynet som fylkesmannen legger til grunn ved forvaltningen av vassdraget er at de allmenne interesser skal ivaretas, fordi vassdraget er vernet etter verneplan III. Et annet hovedmoment ved vurdering av en ny regulering er at gjeldende reguleringsgrenser ikke overskrides.

De allmenne interesser som er mest tungtveiende er fiskebestandene i innsjøen og i Storelva, herunder at elva har den eneste gjenværende stedegne laksebestanden i Agderfylkene. Hensynet til friluftsliv og landskapsbilder er, sammen med kulturverdier, interesser som må tillegges vekt ved reguleringsreglementet. Resipientforholdene er også av allmenne hensyn viuktige å ivareta ved manøvrering av vassdraget.

Disse hensyn tilsier at reglementet bør ha en formålsparagraf. Fylkesmannen vil foreslå følgende formulering:

Formålet med reguleringen er å ivareta allmenne miljø- og brukerhensyn, herunder flomdemping, gjennom å sikre hensiktsmessig vannstand og vannføring.

NVEs manøvreringsforslag har søkt å avveie de kryssende interesser i ulike deler av vassdraget innen det spillerom som tilsig og reguleringsvolum gir. Reglementsforslaget er utformet med tanke på de interessekonflikter som oppstår i nedbørfattige perioder, jfr. tabell 2 i NVEs utredning. Det er meget viktig at reglementet er entydig i slike situasjoner. Imidlertid er reglementsforslaget lite nyansert i normalsituasjoner med middels til godt tilsig.

Fylkesmannen vil bemerke følgende:

Det er ønskelig i magasinområdet å ha en noe lavere sommervannstand enn HRV, av hensyn til landskap og friluftsliv. Imidlertid må ikke nedtappingen etter våroppfyllingen av magasinet skje for raskt og for sterkt, da dette vil redusere størrelsen på det vannvolumet som skal forsyne elva med vann i den tørre sommerperioden. Jevn nedtapping til regulert sommervannstand på 50 cm vil gi gunstige effekter for tidlig oppvandring av laks og sjøaure. Av hensyn til vannhusholdningen i den tørre sommerperioden bør det tilstrebes at vannstanden pr. 1. juli er på 50 cm. Disse hensyn bør tas inn i § 3 i reguleringsbestemmelsene.

Til § 3, punkt b. 2. ledd, bør tilføyes at HRV etter våroppfyllingen av magasinet søkes opprettholdt fram til 1. juni, så fremt kravet etter § 2 er tilfredsstilt. Fra 1. juli til 15. september skal regulert sommervannstand i Vegår ikke overstige 50 cm.

§ 3, punkt b, 3. og 4. ledd: Disse punktene bør endres slik at det blir mulig å utnytte hele nedre del av reguleringshøyden for å gi lokkeflommer og sikre tilstrekkelig magasinvolum til demping av høstflommene. I 4. ledd synes det å være en inkonsekvens at magasinet skal fylles opp etter 15. august for å dempe høstflom.

Ut over disse merknader slutter fylkesmanneb seg til NVEs forslag til manøvreringsreglement.»

Fosstveit Bruk ved Ø. Bjorvatn har gitt følgende uttalelse:

«Videre antar jeg at det har liten hensikt å gjenta de argumenter som tidligere er framført, og oppsummerer derfor mitt syn i flg. fire punkter:

1. Fosstveit Bruk og Nes Verk har gamle rettigheter i vassdraget som ikke faller bort om Fellesfløtningen legges ned.

2. Dersom det er umulig å komme fram til en minnelig ordning som de nevnte rettighetshaverne kan godta, må det vedtatte manøvreringsregulativ gjelde fortsatt.
3. En eventuell beskjæring av rettighetene i vassdraget må gi grunnlag for erstatning.
4. NVEs forslag til nytt manøvreringsregulativ for Høldammen bør avvises, da det tar altfor lite hensyn til interessene langs vassdraget nedenfor Høldammen.

Det vises i denne sammenheng til uttalelsene fra Jacob Aall og Olav K. Vaaje.»

Storelva Elveeierlag har gitt følgende uttalelse:

«NVEs forslag til reglement:

Etter vår vurdering vil det forslaget til reglement for Vegår som NVE nå legger frem i sin innstilling gi omtrent de samme konsekvenser som det forrige forslaget. Derfor kan vi stort sett vise til vår uttalelse av 28. august 1992.

Det er dog noen betydelige endringer. Dette fremkommer ganske klart i formålsparagrafen som ikke lenger har som mål å sikre Storelva en jevn og tilstrekkelig vannføring. Formålet er nå kun flomdemping. Dette vil forøvrig ikke være mulig slik reguleringsforslaget er utformet. Utfallet vil heller bli det motsatte.

Det virker som om reglementets egentlige formål er at Vegår skal avvike minst mulig fra +50 cm da det er tvangstapping over dette nivå og meget restriktiv nedtapping under samme.

Vi vil igjen minne om laksens stilling i Storelva. Etter flere år med lite sommervann, vet vi at de anadrome laksefiskene ikke går opp elva når vannføringen ut av Høl er så liten som 2,5 kbm pr. sekund. Selv 3,5 er i minste laget.

Sett i forhold til de mulighetene som dagens reglement gir, vil NVEs forslag til reglement gi en drastisk forverring av vår situasjon. Forslaget vil på mange måter være ødeleggende for den innsatsen som er lagt ned i Storelva av private og av offentlige myndigheter.

Storelva Elveeigarlag vil derfor på det sterkeste anmode departementet om ikke å gå inn for det reglementsforslaget som NVE legger frem i sin innstilling av 18. februar 1993.

Forslag til løsning:

Vi er gjort kjent med det «Kompromissforslaget» som ble utarbeidet av Knut Gjermundsen Mjaavatten (formann i Vegår Grunneierlag) og ingeniør Knut Aall (på vegne av rettighetshaverne).

Som kjent fikk dette ikke det nødvendige gjennomslag på årsmøte i Vegår Grunneierlag. Muligens var det like greit at det gikk slik, da vi mener at rettighetshaverne hadde gitt for mye etter. Derimot synes vi at prinsippet i reglementet er fornuftig.

Etter vår vurdering vil det nok være mulig å oppnå en akseptabel vannføring selv med bare 100 cm regulering, forutsatt at magasinet ikke er låst av et rigid reglement.

Da Vegår Grunneierlag nå i prinsippet har akseptert 100 cm regulering, burde grunnlaget for ro i saken være lagt.

Videre kjenner vi nå også fylkesmannens merknader til reguleringsforslaget. De mener at HRV-begrensingen på sommerstid ikke bør være så stor som i «Kompromissforslaget». Dette kan vi slutte opp om.

Vi vil derfor foreslå følgende løsning:

Kompromissforslaget legges til grunn for den fremtidige reguleringen med en eneste endring. Siste setning i paragraf 2 i Kompromissforslaget bør lyde: «Mellom 1. juli og 15. september skal Vegår ikke holdes høyere enn 50 cm over Blakken.»

Vi mener at en slik kombinasjon gir den løsningen som best forener alle de ønsker og krav som er fremsatt i de forskjellige høringsuttalelsene. Det er derfor vårt ønske at Nærings- og energidepartementet seriøst vurderer denne kombinasjonsløsningen.»

Advokat O. Brekken på vegne av Jacob Aall & Søn A/S har gitt følgende uttalelse:

«*Vedlagt* oversendes brev av 12. mai 1993 fra A/S Jacob Aall & Søn med uttalelse fra firmaet angående regulering av Vegår.

Når det gjelder sakens juridiske side, fastholdes de synspunkter som er gjort gjeldende tidligere i saken.

Til NVEs vurdering på s. 46 flg. i innstillingen, skal i denne forbindelse kort bemerkes:

1. Det er ikke riktig at regulering med hensyn til kraftproduksjon krever at det må søkes konsesjon i h.h.t. vassdragsreguleringsloven. Reguleringsrettighetene som eksisterer gir hjemmel for utnyttelse til kraftproduksjon. Rettighetene er ikke bortfalt.
2. NVE har kommet til at A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk's rettigheter må respekteres. For ordens skyld oversendes i denne sammenheng som *bilag 1* utskrift av panteboken vedrørende direksjonsbeslutninger i 1903-1904, datert 11. juni 1915, som jeg antar at NVE ikke har vært oppmerksom på. Beslutningene dokumenterer de bidrag som er ytet til reguleringen og med dette medeiendomsrett i reguleringsanlegg og reguleringsrettigheter.

   Det kan også opplyses at A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit bruk har betalt formuesskatt til vegårdshei kommune i alle fall fra før siste verdenskrig av verdien av reguleringsrettighetene. Grunnlaget har vært takst utarbeidet av Vassdragsvesenet.
3. På s. 48 er det uttalt at NVE generelt hevder at endret bruk av et magasin i forhold til det opprinnelige reguleringsbehov som var grunnlaget for konsesjon krever ny tillatelse. For det første er det ikke tale om endret bruk i forhold til de interesser som representeres av A/S Jacob Aall & Søn. For det andre er det i strid med departementets praksis dersom man skulle kreve ny reguleringstillatelse ved endret bruk av et magasin. Fra egen praksis kan det vises til departementets avgjørelse vedrørende reguleringen av Eikern i Buskerud kommune, da reguleringsrettighetene ble overtatt av Øvre Eiker el-verk. Vassdragslovens §§ 104-106 gjelder nye tiltak. I dette tilfelle er det ikke tale om regulering ved hjelp av den samme reguleringsdam, innenfor de reguleringsrettigheter som foreligger.»

Jacob Aall & Søn A/S har gitt følgende uttalelse:

«Ettersom denne langdryge saken nu antagelig er inne i sin avsluttende fase, har vi funnet det riktig å omtale NVEs siste reguleringsforslag i «klare orde-

lag». Vi er etterhvert blitt ganske frustrert over NVEs handlemåte i denne sak, og det er ikke lenger tid for diplomatiske formuleringer. Det er slik det er.

Etter at fløtningen i Vegårvassdraget opphørte i 1967. har det vært nærmest endeløse diskusjoner om reguleringen av Vegår, som er en innsjø på 19 kvadratkilometer. Generelt sett er dette en interessekonflikt mellom grunneierne ved selve Vegår og grunneierne langs vassdraget (=Storelva) fra Vegår til sjøen - en strekning på mer enn 20 km, Songevann ikke medregnet. Kommunale og almene interesser kommer i tillegg.

Vassdraget har vært - *og er fortsatt* - regulert ved et statlig godkjent reglement fra 1904. For å få en slutt på diskusjonen og uroen har NVE på eget initiativ fremkommet med forslag til nytt reglement. Det første forslag er datert 15/6-92 og ble sendt på en omfattende høringsrunde som gav til resultat at *forslaget ble forkasteet.* Med dette «resultat» som bakgrunn har NVE nå gjennomgått hele sakskomplekset på nytt og fremkommet med et *nytt forslag, datert 18/2-93.* For enkelhets skyld kan dette forslag betegnes NVE II.

Ettersom det i mellomtiden har foregått visse endringer i den statlige forvaltning av vassdragssaker, står vi denne gang overfor nye saksbehandlere. Vi finner det derfor riktig at vi i tillegg til en vurdering av selve reglementsforslaget denne gang ganske kort også gir en fremstilling av de eksisterende rettighetsforhold. Vårt firma har nemlig, på linje med Fosstveit Bruk, en tinglyst reguleringsrett i Vegår og dette er selvsagt et viktig forhold når reglementet skal vurderes.

Vår uttalelse i denne sak vil omfatte følgende punkter:

1. Vår reguleringsrett i Vegår.
2. Hva vi kan akseptere.
3. Vurdering av NVEs forslag pr. 18/2-93.
4. Forslag til nytt reglement.

Aall & Søns og Fosstveits reguleringsrett

Vi vil først og fremst fremholde at vårt firma har reguleringsrett i Vegår innenfor et nærmere fastlagt reguleringsintervall på 55˝. Denne rett er erhvervet i 1904 og det foreligger tinglyst dokumentasjon på at det forholder seg slik. Vegår har et flateinnhold på 19 kvadratkilometer og dette gir da et regulert magasin på ca. 26 millioner kubikkmeter. Et magasin av denne størrelse er nødvendig for å sikre et uttak fra vegår på *3,5 kbm/sek.* gjennom kalde vintermåneder med svært begrenset tilsig.

NVE har - gjennom egne, uforklarlige resonnementer - kommet til at Aall & Søns og Fosstveits reguleringsrett bare tilsvarer 40˝, og har brukt sistnevnte tall som utgangspunkt for sitt nye reguleringsforslag.

Det nevnte resonnement er åpenbart ikke i samsvar med den reguleringsordning som ble etablert i 1904, og må derfor avvises. Vårt utgangspunkt er fortsatt 55˝, tilsvarende 139 cm. Vi viser forøvrig til *vårt notat pr. 31/3-83* som omtaler viktige forhold ved etableringen av 1904-regulering og våre rettigheter i den forbindelse. Notatet inngår som en del av dette «kapitel», kfr. bilag nr. 1.

For nærmere å belyse det juridiske grunnlag for vår reguleringsrett tar vi også med en kopi av advokat Ola Brekkens brev til NVE, datert 12/10-92. Adv. Brekken arbeider innenfor advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud, som jo har stor ekspertise i vassdragssaker. Det nevnte brev inngår også som en del av dette «kapitel», kfr. bilag nr. 2.

Hva vi kan akseptere

Som fremholdt og begrunnet i det foregående har Aall & Søn og Fosstveit Bruk juridisk grunnlag for å fortsette reguleringen av Vegår innenfor den ramme på 139 cm som ble fastlagt i 1904. Vi nevner også at NVE omsider er kommet til den konklusjon at *våre rettigheter må respekteres,* kfr. side 47, siste avsnitt i NVEs utredning pr. 18/2-93.

NVE har i sitt forslag til nytt reglement basert seg på en reguleringshøyde av *100 cm,* dvs. en reduksjon (IFL. NVE) på 35 cm i forhold til nåværende reguleringsramme. Den foreslåtte nye ramme er i seg selv en ganske kraftig nedskjæring av reguleringsmulighetene. Den praktiske konsekvens av en slik nedskjæring vil først og fremst få innvirkning i form av redusert vannføring i Storelva gjennom deler av året fordi tapping av Vegår alltid må foregå med forsiktighet i magasinets nedre del - uansett reglement. Et viktig moment er også reduserte muligheter for flomdempning - selv om man kunne regulere fritt innenfor de gitte yttergrenser.

Selv om det juridiske grunnlag for en reguleringsramme på 135 cm er tilstede, har det på Vegårshei, dvs. ved selve Vegår, vært vanskelig å få «aksept» for 135 cm. Nedleggelsen av fløtningen er her et viktig argument.

Vi ser det som viktig at det kan skapes ro omkring reguleringen, og ut fra en totalvurdering er vi under tvil kommet til at vi kan akseptere en reguleringsramme på 100 cm, men da på den *uttrykkelige forutsetning* at vi får et reglement som muliggjør *en effektiv bruk av hele det regulerte magasin* for å oppnå en jevnest mulig vannføring i vassdraget. I denne forbindelse vil vi her fremholde at det forslag til nytt reglement NVE nå har presentert, er fullstendig uakseptabelt.

Vurdering av NVEs forslag til reglement

Vi vil innledningsvis gjenta at NVE ifjor sommer fremla et forslag til nytt reglement for Vegår, datert 15/6-92. I den påfølgende høringsrunden fikk forslaget da en så hard medfart at *NVE måtte konkludere med at forslaget var forkastet.* Deretter setter NVE igang med å utarbeide nok et forslag. Det nye forslaget ble presentert 18/2-93.

Høringsuttalelsen til NVEs første forslag viser med all ønskelig tydelighet at alle berørte parter *nedstrøms Høl-dammen* ville bli sterkt skadelidende, og dette var vel årsaken til at forslaget ble trukket tilbake.

Man måtte da forvente at nye forslag til reglement som kom 18/2-93 ville vektlegge de mange argumenter som kom fra selve vassdraget, men slik gikk det ikke. Det nye forslaget er - om mulig - ennå mer fokusert på selve Vegår, mens interessene nedstrøms Høldammen kommer enda dårligere ut. Det er overhode ikke tatt hensyn til de mange høringsuttalelsene fra *en elvestrekning på mer enn 20 km!* Et ubrukelig reglement, slik som NVE nå har presentert, vil få meget store og negative økonomiske konsekvenser for hele denne strekningen. Det bør her tilføyes at vi har *inngående kjennskap* til disse forhold, og videre at vi også har *lang erfaring* med det man kan kalle praktiske sider ved selve reguleringen.

En mer detaljert vurdering av NVE II er foretatt av ing. Knut R. Aall og denne gjennomgåelse følger som bilag nr. 3. Den bør studeres.

Avslutningsvis vil vi si noe om § 6 i NVEs forslag. Det står her bl. a. at «Kongen uten erstatning til interesserte parter kan fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig». Aall & Søn har en tinglyst reguleringsrett i Vegår med *hovedformål å få en jevnest mulig vannføring i Storelva* og kan selvsagt ikke akseptere at den verdi dette representerer, ganske enkelt blir utradert - med et pennestrøk.

Med hensyn til fremtidig erstatningsplikt *for regulanten,* dvs. for Aall & Søn og Fosstveit Bruk, gjør vi oppmerksom på at slik erstatningsplikt inngikk i det økonomiske oppgjøret da reguleringen ble etablert i 1904 og at dette var et oppgjør en gang for alle. Bestemmelsene i § 6 må derfor avvises. NVE synes å ha den oppfatning at man her starter «på blanke ark». Slik er det ikke i virkeligheten.

Forslag til nytt reglement

Vi kan ikke se at det har noen hensikt å flikke på NVEs forslag til reglement. Forslaget er ensidig fokusert på Vegår og interessene knyttet til selve vassdraget er fullstendig neglisjert. Dette er omtalt i det foregående.

For å komme videre ser vi det som nødvendig å presentere et fullstendig nytt forslag basert på en rimelig balanse mellom interessene ved Vegår og interessene langs Storelva.

Etter at det relativt nylig ble klart at Vegår Grunneierlag aksepterte en reguleringsramme på 100 cm, tok ing. Knut B. Aall på vegne av Aall & Søn og Fosstveit Bruk kontakt med formannen i Vegår Grunneierlag, Knut Gjermundsen Mjaavatten, med sikte på å komme frem til en kompromissløsning begge parter kunne akseptere. Tanken var at dersom disse to vektige «motpoler» kunne bli enige om et forslag, så ville dette også gå igjennom hos myndighetene. Hvorfor skulle det ikke det?

Forsøket var nær ved å lykkes. Man forhandlet først om *retningslinjer og premisser* for et nytt reglement *og i neste omgang kom man frem til et omforenet forslag* til reglement (=Kompromissforslaget). Enighet om den endelige tekst i forslaget ble oppnådd 12/4, og allerede *dagen etter* ble det av formannen lagt frem for Grunneierlagets årsmøte. Kompromissforslaget kom derfor som en overraskelse for de fleste fremmøtte medlemmer og dette forhold var antagelig årsaken til at forslaget dessverre ikke fikk det nødvendige gjennomslag. Knut Aall fikk ikke adgang til møtet for å svare på spørsmål, forklare premisser etc. Forslaget med tilhørende retningslinjer følger som bilag nr. 4.

Vurdert ut fra vårt juridiske grunnlag har vi med Kompromissforslaget strukket oss så langt som det går an. Selv om det ikke fikk nødvendig gjennomslag på Vegår Grunneierlags årsmøte, kan vi likevel fortsatt holde fast ved forslaget, dog med den endring at høydebegrensningen i sommersesongen justeres opp fra reguleringshøyde 40 cm til reguleringshøyde *50 cm.* Sistnevnte høydetall tilsvarer 20´over Blakken, og dette har alltid vært en «ønskehøyde» for grunneiere ved Vegår. Videre må også bestemmelsen om at valg av damvokter skal godkjennes av Grunneierlaget utgå.

Vi anmoder Nærings- og energidepartementet om å foreta en grundig vurdering av forslaget og premissene for dette. Vi er overbevisst om at det ivaretar alle viktige hensyn både i Vegår og i selve vassdraget.

Manøvreringsreglement for Høldammen. Utarbeidet av Knut B. Aall 12/5-93:

1 Formålet

Formålet med reguleringen av Vegår er å sikre en jevnest mulig vannføring i Storelva, samt demping av flommvannstander i Vegår.

2 Grensene

Reguleringsintervallet er på 100 cm. Vegår skal ikke holdes høyere enn 80 cm over Blakken, og skal ikke tappes lavere enn 20 cm under samme. Mellom 15/6 og 15/10 skal Vegår ikke holdes høyere enn 50 cm over Blakken.

3 Retningslinjene

Innenfor de angitte grenser skal manøvreringen skje etter følgende retningslinjer:

a) Nedtappingen om vinteren bør ta sikte på at mest mulig av snømagasinet får plass i magasinet under vårsmeltingen. Dog bør det være mulig å fylle magasinet innen sommernedtrappingen begynner.
b) Magasinet bør holdes lavt utover høsten, både for å kunne dempe flommer og for at ikke auren i Vegår gyter på for høyt nivå.
c) Medfølgende nivå-/utslippskurve angir reguleringen i et normalår.
d) Det skal tas sikte på å slå dammen i forkant av en flom.
e) Vannføringen ut av Høl kan varieres etter hva en ser som tjenlig for oppgangen av anadrome laksefisk.
f) Bestemmelsen om bruk av sidedammene under flom, opprettholdes som tidligere. Det vil si at de ikke må åpnes dersom Vegår skulle gå over HRV. Dette henger sammen med erstatningsoppgjøret nedenfor Høl i forbindelse med den nye dammen fra 1904.

4 Damvokteren

a) Damvokteren tilsettes av rettighetshaverne: A/S Jacob Aall & Søn og Fosstveit Bruk. Det skal også inngås en avtale om en avløserordning.
b) Damvokteren skal primært bo mellom Ubergsvann og Høl.
c) Innenfor reglementets begrensninger, instrueres damvokteren av rettighetshaverne.
d) Reguleringsanlegget skal vedlikeholdes slik at manøvreringen kan foregå på forsvarlig vis.
e) Det skal føres protokoll over manøvreringen, vannstander, og vannføring.

5 Endringer

Endringer av dette manøvreringsreglement kan kun foretas av myndighetene, etter at de berørte parter og kommuner er konsultert.»

Knut Gj. Mjaavatten har gitt følgende uttalelse:

«Jeg har i dag mottatt kopi av uttale til det foreslåtte reguleringsreglement for Vegår fra grunneiere fra Høl til Vassenden (Ubergsmoen). Uttalelsen er datert 6/5-93.

Jeg vil i den anledning gjøre Dem oppmerksom på følgende:

I punkt 5 avsnitt 4 står følgende:

«Vi har også fått oss forelagt et forslag til manøvreringsreglement for Vegår utarbeidet av Knut B. Aall (A/S Jacob Aall & Søn) og Knut Gj.

Mjaavatten (formann i Vegår Grunneierlag). Dette er utarbeidet som et kompromissforslag som tar sikte på å forene interessene ovenfor og nedenfor Høldammen.

Etter vår mening gir dette forslaget gode muligheter for en dyktig damvokter til å regulere på en hensiktsmessig måte.» Sitat slutt.

Overfor nevnte forslag er utarbeidet av Knut B. Aall. På forespørsel fra Knut B. Aall var jeg villig til å drøfte forslaget med han. Vi hadde 3 møter om dette, uten å komme fram til full enighet. Jeg lovet imidlertid å legge fram forslaget på Grunneierlagets årsmøte 13. april 1993.

Der blev forslaget enstemmig avslått. Hovedgrunnen til avslaget var at A/S Jacob Aall & Søn og Fosstvreit Bruk vil ha med i forslaget at dei er rettighetshavere i konsesjonen, noe som Grunneierlaget ikke kan akseptere. I tillegg vil dei ha fullt herredømme over vannet under 0,40 m over «Blakken», noe som antakelig vil bety at vegår i lange tider i sommerhalvåret vil være under «Blakken».

Dette til underretning.»

Miljøverndepartementet har gitt følgende uttalelse:

«Vi har forelagt NVEs innstilling bl. a. for DN og fylkesmannen i Aust-Agder. DN støtter fylkesmannens uttalelse, som De tidligere har mottatt. Vi har videre mottatt kopi av uttalelser fra A/S Jacob Aall & Søn, Tvedestrand kommune, Vegårshei kommune og Storelva Elveeierlag.

Vegårvassdraget ligger sentralt til i den østre delen av Aust-Agder. Vassdraget har et nedbørfelt på 495 km^2 og en middelvannføring ved utløpet på 15 m^3/s. Innsjøen Vegår (189 m o. h.) ligger i Vegårshei kommune i nordre (øvre) del av vassdraget. Med en flatevidde på 19 km^2 er den en av Sørlandets største innsjøer, og den regnes som en av de vakreste i landsdelen med lange strender og mange holmer og sund.

Elva ut av Vegår, Storelva, er rundt 30 km lang (inkl. innsjøene underveis), og munner ut i Sandnesfjorden rett sør for Risør. Fra fjorden og halvveis opp til Vegår ligger elva i Tvedestrand kommune. Elva var lakseførende 6 km inntil denne strekning i 1976 ble utvidet til 17 km ved at det ble bygget privat laksetrapp ved Fosstveit av brukseier Aall. P.g.a. kalking er elva nå en av de viktigste lakse- og sjøørretelver på Sørlandet. Laksestammen i Storelva er den eneste i Agderfylkene som har overlevet den sure nedbøren og Storelva er den eneste lakseelva i Aust-Agder der det hittil er åpnet for fiskekortsalg til allmennheten.

Vegårsvassdraget ble varig vernet gjennom Verneplan III ved Stortingets vedtak av 19. juni 1986. Vedtaket er begrunnet med særlig store kulturvitenskapelige verdier samt store verdier i vilt-, fiske- og friluftssammenheng. Alle disse interessene er nært knyttet både til Vegår og elva. Vegår er også pekt på å være interessant i ferskvannsbiologisk sammenheng samt sentral i utøvelse av friluftsliv.

Fiskeinteressene har økt p.g.a. kalking siden vassdraget ble varig vernet. Foruten tilskudd til lalking har staten gitt kulturmidler, miljøsysselsettingsmidler og midler gjennom Aksjon vannmiljø for å øke bruksverdien i vassdraget, hittil tilsammen over 5 millioner kroner.

Vegår har vært regulert ut fra nåværende reglement fra 1904 med 1,35 meter. I og med at fløtingen nå er nedlagt må reglementet vurderes på nytt.

Det er bred enighet om at det må sikres en viss minstevassføring i Storelva p.g.a. de mange brukerinteressene (vannkvalitet, fiske, kulturminner, friluftsliv, reiseliv, landbruk) som er knyttet til elva.

NVE har foreslått nytt manøvreringsreglement der en forsøker å forene en varsom regulering av Vegår med en tilstrekkelig minstevannføring i elva. NVEs opprinnelige forslag er noe justert som følge av distrikshøringen.

NVE foreslår en regulering på 1,00 meter, dvs. 0,35 meter lavere enn tidligere.

Fylkesmannen peker i sin uttalelse til NVEs nye forslag på at hensynet til de allmenne hensyn tilsier at reglementet bør ha en formålsparagraf, og foreslår følgende formulering:

«Formålet med reguleringen er å ivareta almenne miljø- og brukerhensyn, herunder flomdemping, gjennom å sikre hensiktsmessig vannstand og vannføring.»

Departementet støtter fylkesmannens forslag.

Fylkesmannen peker på at reglementsforslaget er utformet med tanke på de interessekonflikter som oppstår i nedbørfattige perioder, men at det er lite nyansert i normalsituasjoner med middels til godt tilsig.

Departementet foreslår med bakgrunn i fylkesmannens forslag og begrunnelser følgende endringer i post 3 b:

Til 2. ledd bør tilføyes:

«Etter våroppfyllingen av magasinet opprettholdes HRV fram til 1. juni, så fremt kravet i post 2, 1. ledd er tilfredsstillet.

I tiden 1. juli-15. september skal vannstanden ikke overstige 0,50 m.»

3. og 4. ledd bør endres i henhold til endringen ovenfor og slik at det blir mulig å utnytte hele nedre del av reguleringshøyden for å gi lokkeflommer og sikre tilstrekkelig magasinvolum til demping av høstflom.

Fylkesmannen påpeker at det i post 3 b 4. ledd synes å være en inkonsekvens. Vi antar dette bygger på en misforståelse som følge av at teksten her er uklart formulert.

NVE foreslår at post 4 i reglementet vedr. lokkeflommer kan tas opp til revisjon etter 5 år. Departementet vil peke på at det i dag er vanskelig å få full oversikt over alle fortdeler og ulemper som en manøvrering etter reglementet vil gi. Dette vil imidlertid bli klarere etter at det har vært praktisert noen år. Vi foreslår derfor at det fastsettes revisjonsadgang også for postene 2 og 3.

Ut over disse merknader slutter departementet seg til NVEs forslag til manøvreringsreglement.

Tillatelse i henhold til forurensningsloven

Det kan gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall § 11 dersom de forurensningsvilkår som NVE har foreslått blir fastsatt.»

Tvedestrand kommune har gitt følgende uttalelse:

«Formannskapets innstilling

Tvedestrand kommunestyre har tidligere uttalt seg angående et tidligere forslag til manøvreringsreglement for Vegår (13. oktober 1992). Det er med de

samme bekymringer som den gang kommunen ser at det leggdes opp til en vannføring i Storelva som på mange punkter vil komme i konflikt med kommunens og grunneieres/rettighetshaveres interesser nedstrøms Høldammen. Det er videre med bekymring man ser at reglementet kan gi begrensninger for flomdemping og lite rom for aktivt bruk av magasinet til beste for hele vassdraget sett under ett.

Tvedestrand kommunestyre har fått seg forelagt et kompromissforslag som synes å forene interessene opp- og nedstrøms Høldammen på en tilfredsstillende måte. Tvedestrand kommunestyre sender dette forslaget med som vedlegg til uttalelsen dog med følgende kommentar. Ønsket som har kommet fram om en høyeste vannstand om sommeren på +40 cm (modifisert til 50 cm av Vegårshei kommune) synes å gi for rask nedtapping om våren og lite magasin å bruke utover sommeren for å opprettholde en viss vannføring i elva i tilfelle lite tilsig.

Som tidligere kan Tvedestrand kommune stille seg positiv til å overta ansvaret for manøvreringen av Vegår i samarbeid med Vegårshei kommune under visse betingelser.

Tvedestrend kommunestyre fattet enstemmig vedtak i samsvar med innstillingen.»

Departementets bemerkninger:

Innledning

Den foreliggende sak gjelder fortsatt bruk eller nedleggelse av et gammelt fløtningsmagasin i Vegår. Tillatelse til oppdemmingen ble gitt til Vegårsheiens Vasdrags Elvedireksjon ved kgl. res. 22. mai 1903. Saken omfatter også spørsmål om endring i manøvreringsreglementet til reguleringen fastsatt ved kgl. res. 16. mars 1904 og en mindre endring vedtatt ved kgl. res. 11. juni s.å., og i tillegg nedleggelse av Vegårshei Fellesfløtning. Magasinet har i fortid også vært kombinert med regulering av hensyn til industriell virksomhet i nedre del av vassdraget. Dette gjelder Nes jernverk med eier A/S Jacob Aal & Søn og Fosstveit bruk. To små kraftverk ble bygget i tilknytning til denne industrivirksomheten. Denne opphørte ved Nes Jernverk i 1959, mens kraftverket på Fosstveit ble nedlagt i 1970. Det er ikke fløtet i vassdraget siden 1967.

Vegårsvassdraget ligger i den østre del av Aust-Agder. Vassdraget har et nedbørfelt på 495 km^2 og en middelvannføring ved utløpet på 15 m^3/s. Innsjøen Vegår ligger i Vegårshei kommune i nordre (øvre) del av vassdraget. Med en flatevidde på 19 km^2 er den en av Sørlandets største innsjøer. Vegårsvassdraget ble varig vernet ved Stortingets behandling av Verneplan III jfr. St.prp. nr. 89 (1984-85) og Innst. S. nr. 243 (1985-86).

Elva ut av Vegår, Storelva, er rundt 30 km lang (inkl. innsjøene underveis), og munner ut i Sandnesfjorden. Vassdraget ligger i Tvedestrand og Vegårshei kommuner. På grunn av kalking er elva nå en av de viktigste lakse- og sjøørretelver på Sørlandet. Storelva er den eneste lakseelva i Aust-Agder der det hittil er åpnet for fiskekortsalg til almenheten.

Det har vært regulert i varierende grad etter at fløtningen opphørte. Ansvarlig har vært Vegårshei fellesfløtning. Styret i fellesfløtningen tok i 1982 opp spørsmålet om nedlegging av foreningen og avvikling av reguleringsansvaret. Dette har medført en omfattende interessekonflikt mellom representanter for den tidligere industrivirksomheten og reguleringsinteressene oppstrøms.

Det har lenge pågått en strid om regulering av Vegår, blant annet om hvem som har reguleringsrett og hvordan denne retten skal utøves nå som det ikke lenger er industriell virksomhet eller fløtningsinteresser i vassdraget. Utgangspunktet har likevel vært at alle berørte parter har et ønske om fortsatt regulering.

Fortsatt regulering:

Reguleringen av Vegår har vært beskjeden - 1,35 m - for fløtningsformål og industrivirksomhet. Etter at begge disse virksomheter er innstilt, har andre brukerinteresser fått større betydning i vassdraget. Friluftsliv, turisme og landbruk vil ha fordeler av redusert regulering. På den annen side vil interessentene langs Storelva ha nytte av full regulering ut fra hensynet til en tilpasning av vannføringen til fisk og forurensning m.v. Det nye reglementsforslaget fra NVE vil innebære at det fastsettes bestemmelser som sikrer Storelva en tilstrekkelig minstevannføring. Reguleringsområdet foreslås av NVE satt til 1,0 m ved at HRV senkes 0,2 m og LRV heves 0,15 m i forhold til det tidligere reglement. Minstevannføringen ut av Vegår foreslås fastsatt til 2,5-1,5 m^3/s. for bestemte vannstandsområder med en økning til 3,5 m^3/s. når bestemte kriterier er oppfylt.

Innkomne uttalelser:

NVEs innstilling har vært forelagt Tvedestrand kommune, Vegårshei kommune, Aust-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen i Aust-Agder, Vegår grunneierlag, A/S Jacob Aall & Søn, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet, som på sin side har mottatt uttalelse fra Direktoratet for naturforvaltning (DN). Departementet har i tillegg mottatt uttalelse fra grunneierne langs Vegårvassdraget, Olav K. Vaaje, Fosstveit Bruk v/Ø. Bjorvatn, Storelva Elveeierlag og advokat Brekken på vegne av J. Aall & Søn.

Under følger en kort oversikt over høringsinstansenes synspunkter på NVEs innstilling.

Hovedhensynet som *Fylkesmannen i Aust-Agder* legger til grunn ved forvaltningen av vassdraget er at de almenne interesser skal ivaretas, fordi vassdraget er vernet etter Verneplan III. Det vises samtidig til at gjeldende reguleringsgrenser fra konsesjonen 1903 ikke må overskrides.

Det foreslås en ny formålsparagraf. Forslaget er inntatt under Miljøverndepartementets kommentarer.

Det hevdes at NVEs reglementsforslag er lite nyansert i normalsituasjoner med middels godt tilsig. Det er derfor ønskelig i magasinområdet å ha en noe lavere sommervannstand enn HRV, av hensyn til landskap og friluftsliv. Imidlertid må ikke nedtappingen etter våroppfyllingen av magasinet skje for raskt og for sterkt, da dette vil redusere det vannvolumet som skal forsyne elva med vann i den tørre sommerperioden. Jevn nedtapping til regulert sommervannstand på 50 cm vil gi gunstige effekter for tidlig oppvandring av laks og sjøaure. Av hensyn til vannhusholdningen i den tørre sommerperioden bør det tilstrebes at vannstanden pr. 1. juli er på 50 cm. Disse hensyn bør tas inn i § 3 i reglementet.

Det henvises videre til at reglementet må endres slik at det blir mulig å utnytte hele nedre del av reguleringshøyden for å gi lokkeflommer og sikre tilstrekkelig magasinvolum til demping av høstflommene.

Utover disse merknader slutter fylkesmannen seg til NVEs forslag til manøvreringsreglement.

Miljøverndepartementet har forelagt NVEs innstilling for DN og fylkesmannen i Aust-Agder. DN støtter fylkesmannens uttalelse. Miljøverndepartementet viser til at det er enighet om at det må sikres en viss minstevassføring i Storelva p.g.a. de mange brukerinteressene (vannkvalitet, fiske, kulturminner, friluftsliv, reiseliv, landbruk) som er knyttet til elva.

Miljøverndepartementet er i utgangspunktet enig i NVEs forslag men ønsker en annen formålsparagraf som er i tråd med fylkesmannens forslag og som lyder slik:

«Formålet med reguleringen er å ivareta allmenne milj- og brukerhensyn, herunder flomdemping, gjennom å sikre hensiktsmessig vannstand og vannføring.»

Miljøverndepartementet har i tillegg kommentarer til hvordan reglementet skal brukes i normalsituasjoner med middels godt tilsig.

Aust-Agder fylkeskommune legger vekt på at en ny regulering av Vegår må ta hensyn til Vegår som oppvekstområde for fisk og til utviklingen av Storelva som lakseførende elv.

Fylkeskommunen foreslår at det bør vurderes om det kan brukes noe mer av magasinet i sommermånedene til å øke vannføringene i storelva, for å gi mulighet for å fremskynde lokkeflommene noe i forhold til den foreslåtte dato 15. august.

Utover disse merknader slutter fylkesmannen sg til NVEs forslag til manøvreringsreglement.

Vegår grunneierlag vil anbefale at forslaget fra NVE legges til grunn ved utformingen av det endelige manøvreringsreglement for Vegårvassdraget. Innsjøen Vegår er en stor narurressurs for Vegårshei. Hensynet til lokalbrukere og almenheten taler for at høyeste regulerte vannstand ikke bør overstige 0,4 m, og laveste vannstand ikke gå under 0,0 m i tidsrommet 15. mai til 1. november. Det vises til at badestrendene i Vegår ligger i et intervall mellom 0,4 m og 0,0 m.

Reguleringsansvaret bør ligge hos Vegår kommune, evt. sammen med Tvedestrand kommune.

A/S Jac. Aall & Søn og Fosstveit Bruk (Ø. Bjorvatn) hevder NVEs forslag er for mye fokusert på selve Vegår, mens interessene nedstrøms Høldammen kommer svært dårlig ut. Dette vil medføre store og negative konsekvenser for hele elvestrekningen.

A/S Jac. Aall & Søn har kommet med et nytt forslag til manøveringsreglement utarbeidet av Knut R. Aall.

Vegårshei kommune mener at NVEs forslag til nytt reglement legges til grunn ved utformingen av det endelige reglement. Av hensyn til lokale brukere og almenheten bør ikke høyeste vannstand overstige 0,5 m i sommermånedene. Vegårshei kommune ønsker å påta seg reguleringsansvaret, eventuelt sammen med Tvedestrand kommune.

Tvedestrand kommune ser med bekymring på at NVE legger opp til en vannføring i Storelva som på mange punkter vil komme i konflikt med kommunens og grunneieres/rettighetshaveres interesser nedstøms Høldammen. Kommunen hevder at reglementet kan gi begrensninger for flomdempning og lite rom for aktivt bruk av magasinet til beste for hele vassdraget sett under ett.

Tvedestrand kommune mener at forslaget til Knut R. Aall i hovedsak synes å forene interessene på en tilfredsstillende måte.

Storelva Elveeierlag ønsker at forslaget til Knut R. Aall i hovedsak legges til grunn for den fremtidige reguleringen. De er særlig opptatt av den anadrome laksefiskens behov for relativt stor vannføring for å kunne gå opp i elva.

Departementets vurdering av reguleringsrettighetene

Departementet mener etter å ha gått igjennom dokumentasjonen fra partene og fra NVE, at det er klart at reguleringsdammen i Vegår og den tilhørende reguleringsrettigheten er delt mellom flere parter. Det er dessuten en privat reguleringsrett som ligger under dette og som vitterlig tilhører J. Aall. Denne reguleringsretten finner departementet ikke å gå nærmere inn på av to grunner. Konsesjonen fra 1903 ga en utvidet reguleringsrett og det er denne utvidede rett departementet ønsker å endre. For det annet er det departementets oppfatning at en nærmere fortolkning av rettighetene er domstolens oppgave ettersom de blant annet baserer seg på avtaler inngått lenge før konsesjonslovene.

Under sakens behandling er det blitt reist spørsmål om endret bruk fra fløtning til evt. el-produksjon eller andre industriformål *utløser ny konse-*

sjonsbehandling, og om en eventuell overdragelse av rettigheter fra Vegårshei fellesfløtning til de involverte falleierne krever ny tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-105 slik at et nytt manøvreringsreglement kan fastsettes med hjemmel i disse bestemmelser.

Når det gjelder spørsmålet om endring av reguleringsformålet fra fløtning til industrielle formål utløser konsesjonsbehandling, finner departementet at § 25 i 1887-loven ikke å synes å tillegge reguleringens formål noen spesiell betydning, når fløtningen innstilles, er det fremdeles hjemmel for å regulere dammen i industriens tjeneste. Departementet viser i den forbindelse til kgl. res. 22. mars 1991 om nytt manøvreringsreglement for Sølvstudammen i Ågårdselven. Såfremt konsesjonens vilkår etterleves også etter bruksendringen eller nedleggingen av fløtningen, er konsesjonsbehandling ikke nødvendig.

Når det gjelder den formelle hjemmel til å *endre reglementet,* antar departementet at vassdragslovens §§ 104 og 106 ikke er relevante i dette tilfelle. Det skal ikke settes igang noe nytt tiltak i vassdraget. Bakgrunnen for at saken nå er til behandling er et ønske om nedleggelse av fløtningsforeningen og at fløtningsforeningen dermed må fritas fra sitt reguleringsansvar.

Konsesjonen fra 1903 er tidsubegrenset gitt av Kongen og er således et forvaltningsvedtak. En etterfølgende endring av konsesjonen kan skje med hjemmel i de ulovfestede regler om omgjøring av forvaltningsvedtak.

Det faste utgangspunkt er at forvaltningen ikke fritt kan omgjøre til skade for en part. Juridisk teori fastslår at fastsatte vilkår kan endres og skjerpes og det kan stilles nye vilkår. Såvel tungtveiende allmenne hensyn som endringene i det faktiske forhold kan begrunne dette. Men da må det i tilfelle skje en konkret avveining av de motstridende hensyn. I denne avveiningen er det som hovedregel slik at de hensyn som taler for omgjøring bør veie vesentlig tyngre enn de som taler mot. Hvis man etter en helhetsvurdering kommer til at så er tilfelle, vil en omgjøring kunne være berettiget.

Ved vurderingen av den foreliggende sak har departementet særlig sett hen til vernevedtaket av Vegårvassdraget. Verneplan III avspeiler en slik endring i samfunnsforholdene som kan begrunne en omgjøring. Reguleringen bør idag drives i overensstemmelse med de hensyn som vernevedtaket vil beskytte. Den regulering som i siste år har funnet sted har som anført av advokat Brekken, faktisk vært i tråd med disse hensyn. Departementet mener allikevel at det er nødvendig å sikre disse hensyn også formelt gjennom et nytt manøvreringsreglement.

Departementet mener at et nytt manøveringsreglement kan fastsettes i medhold av den ulovfestede omgjøringsadgang.

Departementet legger vekt på at en endring skal tilgodese alle parter i konflikten, deriblant miljøverninteressene. Til fordel for en omgjøring kan anføres:

Rettighetshaverne rundt Vegårsvannet har opparbeidet seg en næring basert på hytteturisme. For dem er det viktig med en vannstand som fremhever strandsonen.

For allmennheten og for rettighetshaverne nedover i vassdraget er det viktig at man sikres et reglement som tar høyde for flomrisikoen.

For fisket og bevaring av miljøet jfr. verneplanen, er det viktig at et reglement ivaretar disse interessene i et område som blant annet har en lokalt viktig lakse- og sjøaurestamme.

Industriens vilkår og rettigheter må aksepteres og gis mulighet slik at vassdraget beholder den særegenhet som blandingen av naturlandskap og industriutbygging har gitt.

Det har videre vært av betydning ved vurderingen at det i manøvreringsreglementet fastsatt i 1904 ble inntatt en bestemmelse om omgjøringsadgang for Kongen, jfr. reglementets § 7. Her står vi overfor en konkret bestemmelse som gir uttrykk for konsesjonsgiverens vurdering av omgjøringsbehovet. Allerede den gang var det åpnet for en omgjøringsadgang etter søknad. Denne saken har vist at det er et behov for omgjøring, særlig fordi verdioppfatninger i samfunnet har endret seg så blant annet verneverdiene blir prioritert høyere enn tidligere.

Nedlegging av Vegårshei fellesfløtning.

Departementet er av den oppfatning at vassdragslovens § 116 ikke gir tilstrekkelig hjemmel i denne saken til å nedlegge anlegget og derved Vegårshei fellesfløtning i og med at «eieren» formelt sett ikke har bedt om nedleggelse. Dette vilkåret oppfylles kun hvis alle eierene ønsker nedleggelse. A/S Jacob Aall & Søn ønsker ikke en nedleggelse hvis dette innebærer at de mister råderetten over anlegget og reguleringen.

Departementet har sett på mulige løsninger som tilgodeser rettighetshaverne i reguleringen samtidig som man får lagt ned foreningen. Det er departementets oppfatning at reguleringsansvaret bør tillegges et uavhengig reguleringsstyre som ikke har direkte eierinteresser langs vassdraget og som derfor kan håndheve reglementet på en objektiv måte. Departementet anbefaler et styre som består av representanter for Tvedestrand og Vegårshei kommuner.

Departementet finner at betingelsene for å nedlegge fløtningsforeningen og derved dens ansvar for reguleringen av Vegår er oppfylt under følgende forutsetninger:

Vegårshei fellesfløtning overdrar sine rettigheter gjennom en avtale til Tvedestrand kommune og Vegårshei kommune. Rettighetshavere blir da A/S J. Aall & Søn, Fosstveit Bruk og de to kommuner. Rettighetshaverne får ansvaret for dammen og vil samtidig inneha rettigheter etter reguleringen.

Departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet:

Bakgrunnen for at det nå tas opp til vurdering et helt nytt manøvreringsreglement er at det gamle fra 1904 ikke tar nødvendig hensyn til de allmenne interesser i vassdraget. Vegårsvassdraget ble ved Stortingets vedtak av 19. juni 1986 vernet mot kraftutbygging. Vedtaket er begrunnet med særlig store kulturvitenskapelige verdier i området og disse er i meget stor grad knyttet til vannsystemet. I vilt-, fiske- og friluftssammenheng er verneobjektet også funnet å være av stor verdi. Vegår er sett som interessant ferskvannsbiologisk og sentral ved utøvelse av friluftsliv.

Saksbehandlingen har vist at interessemotsetningene er svært sterke når det gjelder NVEs forslag til vannslipping. De innvendinger og uenigheter som har kommet frem fra høringsinstansene har i hovedsak referert seg til spørsmålet om minbstevassføring i Storelva, og da særlig spørsmålet om forholdet til fiskebestanden. A/S Jacob Aall & Søn har derfor foreslått et alternativt reglement.

NVE har opprinnelig foreslått at det skal slippes en minstevannføring på 2,5 m^3/s. men med mulighet til å gå ned til 1,5 m^3/s. i ekstremt lange og tørre perioder.

Etter første høringsrunde var NVE innstilt på å foreta visse justeringer i forslaget. Det ble derfor innført kriterier i reglementet for når minstevassføringen kan heves til 3,5 m^3/s. Dette medfører imidlertid at regulanten må ha løpende oversikt over avløpet fra nedbørsfeltet i og med at slippingen er knyttet til tilsiget.

Av hensyn til normalsituasjoner med middels tilsig og bedre foreslår Miljøverndepartementet i tråd med fylkesmannen at det til post 3 b) gjøres visse endringer. I 2. ledd ønsker Miljøverndepartementet at det tilføyes en bestemmelse hvor HRV for magasinet opprettholdes etter våroppfylling frem til 1. juni. Dette under forutsetning av at kravene i post 2, 1. ledd er oppfyllt. Videre ønskes det at vannstanden i tiden 1. juli til 15. september ikke overstiger 0,50 m. Samtidig ønskes det at 3. og 4. ledd endres i henhold til dette slik at det blir mulig å utnytte hele nedre del av reguleringshøyden for å gi lokkeflommer og sikre tilstrekkelig magasinvolum til demping av høstflom.

Nærings- og energidepartementet vil vise til at NVE i sitt forslag til reglement har lagt avgjørende vekt på å unngå de ekstreme lave vannstander i Vegår i tørre perioder. Med dette som utgangspunkt har NVEs manøvreringsforslag etter departementets oppfatning, søkt å avveie de kryssende interesser i ulike deler av vassdraget innen det spillerom som tilsig og reguleringsvolum gir innenfor den beskjedne reguleringen av Vegår. Det er viktig særlig i nedbørfattige perioder at reglementet er entydig. Departementet har på denne bakgrunn i hovedsak funnet å ville ta NVEs forslag til følge.

Storelva innebærer noe særpreget for fiskeinteressene i denne regionen. Det er samtidig viktig at hensynene bak Verneplan III blir oppfylt. Ved å øke vannføringen noe i forhold til NVEs forslag vil en etter departementets oppfatning få større muligheter for fiskeoppgang og i tillegg vil det bedre imøtekomme kravene fra falleierne i Storelva.

Departementet vil vise til at selv om utgangspunktet i NVEs forslag er henholdsvis 2,5 m^3/s. og 1,5 m^3/s., er det muligheter til større vannslipp ved bestemte tilsig og reguleringshøyder. Departementet er imidlertid kommet til at tilsigskravene er satt noe strengt og vil derfor tilrå visse endringer.

Departementet tilrår at det i manøveringsreglementets artikkel nr. 3 b) 1. ledd blir gitt mulighet for tapping til vassdraget inntil 3,5 m^3/s. så lenge tilsiget overstiger 6 m^3/s. Dette innebærer at vannføringen i Storelva raskere når de vannmengder som man har krevet nedstøms. Dette vil også ha en positiv effekt for nedtrappingen etter våroppfyllingen slik at det kan gi gunstige effekter for tidlig oppvandring av laks og sjøaure. Etter departementets oppfatning vil denne endring sammen med ordlyden i artikkel 3 b) 2. ledd «men førøvrig manøvreres fritt etter hva som tjener almene interesser» også imøtekomme kravet fra Miljøverndepartementet om nyansering av manøvreringen i normalsituasjoner.

Det gjøres tilsvarende endring i artikkel 3 b) 3. ledd. Artikkel 3 b) blir således lydende:

«Etter vinternedtappingen fylles magasinet så raskt som mulig til 0,8 m. Det kan i denne tiden tappes til vassdraget inntil 3,5 m^3/s. så lenge tilsiget overstiger 6 m^3/s. (34 $l/s'km^2$).

Ved bruken av magasinet etter gjenoppfgyllingen tappes minst 3,5 m^3/s. i magasinområdet 0,80 m til 0,50 m når tilsiget overstiger 2,5 m^3/s. (14 $l/s'km^2$), men for øvrig manøvreres fritt etter hva som tjener allmenne interesser.

I magasdinområde 0,50 m til 0,10 m kan tappingen heves til 3,5 m^3/s. ved tilsig over 6 m^3/s. (34 $l/s'km^2$).»

Både fjerde og femte ledd i artikkel 3 b) blir stående som i NVEs forslag.

Miljøverndepartementet er av den oppfatning at bestemmelsene om vannslipping skal tas opp til ny vurdering etter 5 år. Dette begrunnes i ønske om bedre informasjon for å vurdere reguleringens innvirkning på blant annet fisket. Nærings- og energidepartementet er enig med NVE i at det er tilstrekkelig med en revisjonsadgang for lokkeflommer. Skal det foretas endringer førøvrig, viser departementet til den generelle revisjonsadgang i reglementets punkt 6, som også fanger opp de hensyn som Miljøverndepartementet har tatt opp.

Miljøverndepartementet foreslår i tråd med fylkesmannens forslag, at det gis en formålsparagraf i manøvreringsreglementet. Nærings- og energidepar-

tementet er av den oppfatning at en slik formålsparagraf ikke passer inn i et teknisk reglement. Hensynet til almenne miljø- og brukerhensyn herunder flomdemping blir uansett ivaretatt gjennom NVEs forslag til manøvreringsreglement som sikrer en hensiktsmessig vannstand og vannføring i vassdraget.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

Det fastsettes endret manøvreringsreglement for reguleringen av Vegår i samsvar med Nærings- og energidepartementets foredrag av 27. mai 1994.

12. Kraftverkene i Orkla.

(Endring av manøvreringsreglement for reguleringen av Orkla og Grana.)

Kongelig resolusjon av 3. juni 1994.

I. Innledning

Foreliggende sak gjelder søknad av 14. august 1992 fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag om endring i manøvreringsreglementet for Kraftverkene i Orkla (KVO) for reguleringen av Orkla/Grana.

II. NVEs innstilling

Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 24. mars 1994 lyder:

«Kraftverkene i Orkla

Søknad om enring av manøvreringsreglementet for reguleringen av Orkla og Grana (121.Z) i Meldal og Orkdal kommuner, Sør-Trøndelag fylke

NVE har via Nærings- og energidepartementet mottatt brev av 14. august 1992 fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag til Direktoratet for naturforvaltning med følgende forslag:

«Orklareguleringen - søknad om å underskride minstevassføringen på strekningen Bjørset - Svorkmo

Fylkesmannen vil med dette be om at Kraftverkene i Orkla (KVO) gis anlending til å underskride minstevassføringen på 10 m^3/sek på strekningen Bjørset - Svorkmo i tiden 15. september - 31. oktober.

Reguleringen av Orklavassdraget innebar at vassføringen på strekningen Bjørset - Svorkmo kraftverk ble vesentlig redusert. Den pålagte minstevassføringen på denne strekningen til ulike tider av året er følgende:

1. Fra Bjørsetmagasinet skal det i den del av perioden 1. mai - 31. august som faller utenom selve vårflommen slippes en minstevassføring som i gjennomsnitt skal fastsettes mellom 20 m^3/sek og 30 m^3/s etter departementets nærmere bestemmelse til enhver tid.
2. I tida fra 1. september og til gytingen er avsluttet ca. 25. oktober skal minstevassføringen fastsettes mellom 10 m^3/sek og 15 m^3/sek etter departementets nærmere bestemmelse.
3. Fra 25. oktkober til utgangen av oktober måned trappes vassføringen jevnt ned til 4 m^3/sek som er minste tillatte vassføring resten av året.
4. Etter nærmere avtale med en oppsynsmann oppnevnt av Miljøverndepartementet foretas slippingen slik at en får en hensiktsmessig variasjon i vassføringen i tida etter flomvassføringen.

Deparementet har bestemt at minstevassføringen i tiden 1. mai - 31. august skal være 20 m^3/sek. Dette er en gjennomsnittsverdi, slik at det skal kunne fastsettes hensiktsmessige variasjoner i vassføringen. Departementet har videre bestemt at minstevassføringen i tiden 1. september - ca. 25. oktober skal være 10 m^3/sek.

Etter registreringer av gytetiden først på 80-tallet ble tidspunktet for nedtapping av vannføringen til 4 m^3/sek utsatt fra ca. 25. oktober til ca. 1. november. I de senere år har nedtappingen først startet etter 1. november.

Fiskeforvalteren ved fylkesmannens miljøvernavdeling er utnevnt til oppsynsmann for variasjon i vannføringen. Samarbeidet med KVO har etter vår oppfatning gått bra, men omstendighetene innebærer nødvendigvis at det vil oppstå tidsrom hvor fiskeitneressene og kraftverksinteressene ikke kan forenes.

Rutinene for vannslipp over Bjørsetdammen har endret seg noe i de siste årene. Årsaken til dette er at problemstillingene og forutsetningene etter hvert har endret seg. Det var tidligere snakk om å variere vannføringen over Bjørsetdammen for å oppnå oppgang over dammen. Av denne grunn ble det sluppet en lokkeflom på 30 m^3/sek en gang i døgnet. Denne ordningen ble gjennomført i 1989 og deler av 1990. Etter en del tiltak, bl.annet bygging av ny laksetrapp på vestsiden og innsnevring av overløpet i luke 1. kombinert med en lavere stilling av damluka, ble dette problemet løst tilfredsstillende. Etter dette er det sluppet lokkeflom to ganger pr. uke med seks timers varighet (deler av 1990 og 1991).

I 1992 oppsto et nytt problem, i det fisken i større grad enn tidligere stoppet opp ved Svorkmo kraftverk. For å løse dette problemet måtte lokkeflommen forlenges. Dette førte til at rutinene for vannslipp måtte endres. Det ble derfor sluppet en lokkeflom på 30 m^3/sek i tolv timer, noe som viste seg å være effektivt.

For å kompensere det økte vannslippet som lokkeflommen representerer, blir det umiddelbart etterpå sluppet 19 m^3/sek. over Bjørsetdammen inntil tapet er utlignet. Dette innebærer at vannføringen i vassdraget på strekningen Bjørset - Svorkmo blir rel. liten over et lengre tidsrom, og det oppstod en del misnøye blant fiskere som mener at forholdene for fiskeutøvelse på denne måten blir unødvendig forringet. Fylkesmannen tok opp disse problemene med representanter fra KVO, grunneiere og fiskere i møte den 25. juni. Det var enighet om at vannføringen burde ligger over 20 m^3/sek for å oppnå bedre fiskeforhold, helst på 22 - 23 m^3/sek. Det ble videre diskutert hvorvidt for mye sluppet vann i fiskesesongen kunne tas igjen på andre tidspunkt, og KVO var ikke uvillig til å gå inn på en slik løsning. Følgende ramme for vannslipp ble foreslått:

1. Det slippes 28 m³/sek i 12 timer 1 gang i uken.
2. I det øvrige tidsrom slippes 22 m³/sek.
3. Vannslippet skal skje i tiden fredag kl 24 til lørdag kl. 12.
4. I tiden lørdag kl. 10-12 kjøres kraftverket ned til et minimum.
5. Det forutsettes at den vannmengde som overskrider gjennomsnittet på 20 m³/sek i fiskesesongen tas igjen i løpet av perioden 1. september - 31. oktober.
6. Overgangen fra 30 m³/sek til 22 m³/sek må skje over et rimelig tidsrom, min. et par timer.

KVO har etter dette gjennom store deler av fiskesesongen sluppet 22 m³/sek over Bjørsetdammen i de aktuelle tidsrom.

Det er presisert overfor KVO at fylkesmannen ikke har noen myndighet til å bestemme at minstevassføringen i tiden 1. september - 31. oktober skal underskride 10 m³/sek, og at en slik tilatlese bare kan gis av departementet. Det foreligger imidertid flere argumenter for at en slik løsning bør kunne godtas.

En forutstning for at minstevassføringen i tiden 1. september - 31. oktober skal kunne godtas er at det ikke skal gå merkbart ut over fiskeproduksjonen på den aktuelle strekningen. Forslaget innebærer at minstevassføringen vil bli 8 m³/sek istedet for 10 m³/sek. Det er imidlertid på det rene at reduksjonen i vassføring vil skje på en årstid da vekstsesongen i stor grad er forbi, og da vanntemperaturen er raskt fallende. Målinger i elvas nedre deler (ved Forve bru) viser temperaturer mellom 12 og 7 grader i september og mellom 8 og 4 grader i oktober. Det er også på det rene at fisketettheten i stor grad reguleres gjennom vinteren, i det vintervassføringen er en viktig faktor for overlevelsen fra yngel og fram til smoltstadiet. Vassføringen på et senere tidspunkt kan derfor synes å være av større tetthetsregulerende betydning. Vassføringen i vinterhalvåret er som nevnt 4 m³/sek.

I forhold til dagens situasjon burde en senking av minstevassføringen på strekningen Bjørset - Svorkmo kraftverk i tiden 1. september - 31. oktober fra 10 m³/sek til 8 m³/sek ikke forverre produksjonsforholdene vesentlig. Vannslippet gjennom sommeren vil forøvrig neppe bli av et slikt omfang at en vassføring på 8 m³/sek behøver å starte fra 1. september, og etter alt å dømme vil en nedkjøring til dette nivå først skje omkring 15. september; temperaturen ligger da under 10 grader. Det må forøvrig være en forutsetning at det reduserte vannslippet alltid skal skje i bakkant av tidsrommet 1. september - 31. oktober; må det slippes 8 m³/sek i f.eks. 30 dager, så skal slippet foregå i de siste 30 dager av perioden og ikke i et annet tidsrom. Slippet skal forøvrig foregå kontinuerlig, med mindre naturlige årsaker hindrer en slik prosedyre.

For å unngå nedkjøring i de første 14 dagene av september, vil vi foreslå at det i fisketiden ikke slippes 22 m³/sek over Bjørsetdammen i et lengere tidsrom enn 45 dager. Dette vil innebære at en minstevassføring på 8 m³/sek ikke under noen omstendigheter vil starte før 15. september.

Det presiseres at det framsatte forslaget er et forsøk på å løse de problemer som er oppstått innenfor rammen av dagens konsesjonsbestemmelser. En ensidig økning av sommervassføringen på strekningen Bjørset - Svorkmo til 22 m³/sek vil for fiskeinteressene være et bedre alternativ; sett i forhold til kraftverksinteressene vil dette være lite ønskelig. Når det framsatte forslaget kan synes å være en akseptabel løsning både for fiskeinteressene og kraftverksinteressene, bør det kunne godtas som en foreøpig ordning.

For å kunne følge opp produksjonsutviklingen på strekningen Bjørset - Svorkmo, bør det årlig gjennomføres en begrenset overvåking av fiskebestanden.

Fylkesmann vil etter dette foreslå følgende dispensasjon fra konsesjonsvilkårene hva angår minstevassføringen på strekningen Bjørset - Svorkmo:

- Den vannmengde som slippes ut over det pålagte gjennomsnitt på 20 m³/sek i tiden etter vårflommens slutt og fram til 1. september på strekningen Bjørset dam - Svorkmo kraftverk, skal kunne utlignes ved at den pålagte minstevassføringen på 10 m³/sek i tiden 1. september - ca. 31. oktober underskrides.
- Minstevassføringen på 10 m³/sek på strekningen Bjørset dam - Svorkmo kraftverk skal bare kunne underskrides i tiden 15. september - 31. oktober. Vassføringen på strekningen skal i dette tidsrommet ikke være mindre enn 8 m³/sek.
- Undeskridelse av vassføringen skal skje kontinuerlig og i bakkant av tidsrommet 15. september - 31. oktober.
- Ordningen gjennomføres for tidsrommet 1992 - 1997, ev. for et kortere tidsrom.

Det presiseres at den foreslåtte ordningen ikke skal innebære at det totale vannslipp gjennom året økes ut over hva som er fastsatt i konsesjonsvilkårene. Ordningen er forøvrig basert på frivillighet fra KVO' side.

Som nevnt har KVO frivillig gjennomført et øket vannslipp i 1992. Vi vil derfor be om at DN tar saken opp med miljøverndepartementet så snart som mulig, slik at de foreslåtte endringene kan skje fra 15. september 1992.»

Kraftverkene i Orkla har i brev 13. mai 1993 (som svar på henvendelse fra NVE) kommentert forslaget slik:

«Forslag fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag om justering av minstevannføringen i deler av Orkla.

Vi viser til Deres brev av 28. april 1993 med vedlegg. Kraftverkene i Orkla (KVO) har ved tidligere korrespondanse med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ved fiskeforvalter Korsen blitt orientert om problemstillingen.

Tidligere år (før 1992) har det først og fremst blitt fokusert på oppgangsproblemer forbi Bjørset dam. Disse synes nå å være løst; med fysiske tiltak ved dammen samt ved slipping av lokkeflommer. Lokkeflommene har foregått etter samråd med fiskeforvalteren og innenfor manøvreringsreglementets grenser.

Sommeren 1992 hadde en lengre nedbørsfattig periode i mai-juni og med relativt høy vanntemperatur. Det kan ha ført til lite bitevillighet hos laksen. Det ble observert laks i flere høler i elva, og med spesiell fokusering på avløpskanalen fra Svorkmo kraftverk. Lengre varighet på lokkeflommer fra dammen ved Bjørset antas å avhjelpe disse problemene.

Ulempen med lokkeflommene er imidlertid at økning i vassføringen i en periode medfører reduksjon i resten av uka, hvis middelverdien på 20 m³/s skal opprettholdes. Fra fiskerne ble det hevdet at 22 m³/s ville gi bedre fiske-forhold. Etter avtale mellom fiskeforvalter Korsen, fiskerne og KVO ble det fra 25.

juni - 17. august 1992 sluppet minst 22 m^3/s. I resten av perioden 1. mai - 31. august 1992 var minstevassføringen 20 m^3/s.

En vesentlig forutsetning fra KVO's side var at den vannmengden som overskred 20 m^3/s skulle tas igjen. Dette var tenkt gjort ved å slippe mindre enn kravet på 10 m^3/s i gjeldende manøvreringsreglement i tiden 15. september - 31. oktober Denne økningen i minstevassføringen påførte KVO et produksjonstap på ca. 1.7 GWh i 1992.

Fravikelse av kravet på minst 10 m^3/s i tiden 15. september - 31. oktober forutsetter dispensasjon fra manøvreringsreglementet.

På bakgrunn av dette har Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i brev av 14. august 1992, søkt om tillatelse til å underskride minstevassføringskravet på strekningen Bjørset-Svorkmo i tiden 15. september - 31. oktober i årene t.o.m. 1997.

KVO har i hele perioden siden kraftverkene ble satt i drift hatt som målsetning at fiskeinteressene i Orkla skulle bli minst mulig skadelidende pga. reguleringen. Det har vært ytet en betydelig innsats for bl.a. å bedre oppgangsforholdene for laks ved Bjørset dam. I tillegg til fysiske tiltak i damområdet har det vært forsøkt med variasjoner i vassføringen (lokkeflommer).

KVO er fortsatt innstilt på å bidra til å opprettholde og evt. forbedre Orkla som lakseelv, både mhp. reproduksjon og utøvelse av fiske. Kostnadene, deriblant produksjonstap i kraftverkene, må imidlertid stå i et i rimelig forhold til de deler som oppnås. For KVO er det vesentlig at det toale vannslippet fra Bjørset året sett under ett ikke økes. Fylkesmannens forslag til dispensasjon fra manøvreringsreglementet tilfredsstiller dette, og er en akseptabel ordning vurdert ut fra rent kraftproduksjonstekniske forhold.

Etter vår vurdering vil ikke den foreslåtte fravikelsen av manøvreringsreglementet påvirke grunnvannsforhold og forurensning på en slik måte at KVO påføres erstatningsansvar.

Det tas imidlertid forbehold for skader/ulemper som en i dag ikke ser omfanget av. Det gjelder både rent kraftproduksjonstekniske forhold og mulig ansvar for skade på naturmiljø eller skader/ulemper for grunneiere og andre rettighetshavere.

KVO forbeholder seg rett til å avbryte prøveordningen når som helt i perioden hvis uforutsette forhold tilsier det.»

Saken har vært kunngjort to ganger i Norsk Lysningsblad og i lokalpressen. Søknaden fra fylkesmannen samt kommentarene til Kraftverkene i Orkla har vært forelagt distriktet med følgende resultat:

Orkdal kommune, Hovedutvalg for plan og miljø har i møte 20. oktober 1993 vedtatt følgende enstemmige uttalelse:

«Plan- og miljøutvalget slutter seg til de foreslåtte midlertidige endringene i minstevannføringsbestemmelsene for Orkla.»

Landbrukskontoret, Jordbruksetaten i Orkdal har i brev av 25. august 1993 til fylkesmannen i Sør-Trøndelag avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til landbruksavdelingens brev datert 16. juli 1993. vedrørende ovennevnte sak.

Innledningsvis poengteres at det er vanskelig å se den hele og fulle konsekvens av foreslåtte endring i minstevannføringsbestemmelsene. Det henspeiles til erosjon og utglidninger som følge av endringer i strømforhold, løp og likevekt vann/landareal. Den rene agronomiske konsekvens synes lettere estimerbar, men forbehold tas imidlertid i forhold til problemstillinger en pr. dato vanskelig kan forutse.

Fiske av laks og ørret er en ikke utbetydelig næring. Den representerer et vesentlig innkomme primært for grunneiere/elveeiere, men også for næringsliv forøvrig i området. En ser det som viktig at regulering av Orkla innebærer minst mulig ulempe og skade for fiskeinteressene. Dette gjelder i næringssammenheng ved utøvelse av fiske (fiskbarhet) både i nuet og for framtida, men også i forholdet til lakse- og ørretstammenes muligheter til reproduksjon på lang sikt. Vannføringen er av stor betydning for oppgangen av fisk. Den er også av betydning for livsvilkårene for yngel og smolt. Forøvrig vises til fiskeforvalter Korsens betraktninger og uttalelser hva rene fiskefaglige vurderinger angår.

Agronomisk sett i forholdet til grunnvannstand - spesielt relatert til planteproduksjon på elveslettene langs Orkla - skulle en fravikelse av kravet med underskridelse av gjeldende mistevannføring i perioden 15. september - 31. oktober være av liten til ingen betydning. Under bestemte forhold vil trolig lavere grunnvannstand med raskere utdrenering av landbruksarealer være å betrakte som en fordel for maskinell drift på denne årstiden. Lavere vannføring gjør elva mindre i stand til «å renske seg». Dette kan gi opphopning av drivved, søppel og avfall. Et slikt problem anses i midlertid av noe underordnet betydning rent «hydroteknisk». Imidlertid er det en kjensgjerning at større vannmengder virker positivt i forholdet til fortynning av avrenning av næringssalter fra bl.a. landbruksdrift. Liten vannføring kan innebære større muligheter for begroing.

Som konklusjon har en totalt sett ingen umiddelbare innvendinger til foreslåtte endringer i minstevannføringsbestemmelsene for Orkla.

En nøye oppfølging anses påkrevet for å se utviklingen an. Det gis tilslutning til fiskeforvalter Korsens forslag om en prøveperiode for ordningen, og med påfølgende evaluering blant berørte interesser. Samtidig må muligheten være åpen for retrett om det ut fra faglige og økonomiske vurderinger - selv i forholdet til enkelttilfeller - skulle være nødvendig.»

Meldal kommune, Natur- og miljøutvalget har i møte 16. september 1993 vedtatt følgende enstemmige uttalelse:

«Natur- og miljøutvalget tror at avtalen mellom Fylkesmannen v/fiskeforvalteren, og kraftverkene i Orkla, vil rydde av veien endel uro og misnøye, som på lengre sikt kan skade omdømme av Orkla ovenfor Bjørset som lakseelv. Evt. skadevirkninger på gyteforholda for sjøauren må vurderes nøye underveis. Forøvrig kan ikke utalget nå se at redusert vannslipp over Bjørsetdammen i september/oktober vil medføre store ulemper av noe slag.»

Landbrukskontoret i Meldal, har i brev av 8. september 1993 til fylkesmannen i Sør-Trøndelag avgitt følgende uttalelse:

«På grunnlag av Deres henvendelse i brev av 16. juli 1993 m/vedlegg, vil landbrukskontoret i Meldal uttale:

Det har i de senere år vært endel fiskerelaterte problemstillinger på grunn av vannføringen i Orkla. Dette er primært knyttet til selve fiske/fiskeforholdene og oppgangen av fisk. På grunn av dialog mellom fiskere/grunneiere, fiskeforvalter Korsen og KVO, har det vært en positiv utvikling av forholdene ved fysiske tiltak og styring av lokkeflommer m.v. Fiskeforvalter Korsen er nok den person som har best samla oversikt over disse problemstillingene, og vi er enig i hans konklusjoner.

Landbrukskontoret vil presiere at underskridelsen av nåværende vannføring bør skje kontinuerlig og i bakkant av tidsrommet 15. september - 31. oktober. Vi forutsetter at dette er en foreløpig ordning fram til og med 1997 med etterfølgende evaluering.

Det må være en forutsetning at dersom denne endring i minstevannføringen går merkbart ut over fiskeproduksjonen eller andre forhold vedr. fiske, så må ordningen opphøre og vannføringen reguleres som i dag.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan senket minstevannføring i tiden 15. september - 31. oktober vil påvirke grunnvannsforhold, så har vi ikke teoretisk grunnlag for å anta annet enn at betydningen er uvesentlig bl.a. på grunn av avsluttet vekstsesong.

Forurensningsmessig har vi heller ingen motforestillinger, og tror at elva har såpass stor selvrenseevne at næringstilgangen ikke gir negative utslag med redusert vannføring. Lavere vannføring gjør elva mindre i stand til å renske seg for drivved og søppel, samt at den gir større mulighet for begroing.

Praktisk virkning etter påstartet/gjennom endring i minstevannføringen, må danne grunnlag for videre vurdering. Det må taes forbehold for skader/ulemper som en i dag ikke ser omfanget av.

Dispensasjonssøknaden gjelder kosnesjonsvilkårene om minstevannføring på 8 m³/sek i Orkla for strekningen Bjørset til Svorkmo i tiden 15. september - 31. oktober gjeldende fram til og med 1997.

Vi er enig i uttale i brev av 14. august 1992 fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, og vi har ingen umiddelbare innvendinger til foreslåtte endring i minstevannføringsbestemmelsene for Orkla.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i brev av 29. oktober 1993 avgitt følgende uttalelser:

«Vurdering etter forurensningsloven

Fylkesmannen har ingen innvendinger til denne prøveordningen ut fra forurensingsmessige vurderinger.»

«Behandling etter Vassdragsreguleringslovens § 12 pkt 12

Fylkesmannen viser til at de som har uttalt seg i saken ikke har vesentlige merknader imot endringen. Prøveordningen vil gi fordeler for laksefisket i Orkla uten at regulatnen taper på det økonomisk. Heller ikkek andre brukerinteresser i vassdraget kan sies å ha ulemper ved ordningen. Fylkesmannen er derfor positiv til en endring i konsesjonsbestemmelsene som omsøkt.»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Landbruksavdelingen har i brev av 21. september 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Norges vassdrags- og energiverk har bedt fylkeslandbruksstyret i Sør-Trøndelag om å uttale seg om forslag til endring av misntevannføringsbestemmelsene i Orkla. Søknaden kommer fra Kraftverkene i Orkla (KVO), og den blir behandlet etter vassdragsreguleringslovens § 12 pkt. 12. Administrasjonen har fullmakt til å avgi uttalelse i slike saker.

Landbruksavdelingen har bedt landbrukskontorene i Meldal og Orkdal om en lokal vurdering av nevnte endring i minstevassføring (kopi av disse uttalelser vedlegges). Begge kontorene påpeker at redusert minstevassføring kan føre til økt gjengroing. Landbrukskontorene ser imidlertid positivt på at vassføringen blir regulert til fordel for fiskeinteressene. Ingen av kontorene kan se negative landbruksmessige konsekvenser av en redusert minstevassføring i tiden 15. september til 31. oktober.

Med bakgrunn i de lokale vurderinger vil landbruksavdelingen tilrå en reduksjon av minstevassføringen i Orkla i peiroden 15. september til 31. oktober i årene t.o.m. 1997 for kommunene Meldal og Orkdal.

Sør Trøndelag fylkeskommune har i brev av 30. august 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Sør-Trøndelag fylkeskommune har ingen merknader til nevnte søknad.»

Direktoratet for naturforvaltning har i bev av 13. oktober 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i sin miljøfaglige vurdering tilrådet omsøkte manøvreringsendring. Direktoratet for naturforvaltning finner på den bakgrunn ikke å ville motsette seg de foreslåtte endringer av minstevannføringsbestemmelsene. Vi forutsetter imidlertid at denne midlertidige ordningen blir fortløpende evaulert, slik at justeringer kan iverksettes om det viser seg påkrevet.»

Norges vassdrags og energiverk (NVE) vil bemerke:

Bakgrunn

Denne saken gjelder en søknad om tillatelse til å slippe mindre enn pålagt minstevassføring ut fra Bjørsetdammen i Orkla om høsten for å kunne slippe tilsvarende mere vann i fiskesesongen. Fiskeforvalteren hos fylkesmannen i Sør-Trøndelag har utarbeidet et forslag til variasjoner i vannslipping som gir en gjennomsnittlig vassføring som ligger over den pålagte minstevassføring og ber om at kosnesjonæren gis tillatlese til å tappe mindre enn pålagt minstevannføring om høsten for å kompsenere dette. Forslaget er ment som en forsøksordning fram til og med 1977 og formålet med planen er å bedre forholdene for fiske på den regulerte strekningen.

Tillatelse til å bygge ut Orkla- og Granavassdraget ble gitt til Kraftverkene i Orkla (KVO) ved klg.res. 16. juni 1978 etter stortingsvedtak 25. mai 1978 og det ble samtidig fastsatt manøvreringsreglement for reguleringen av Orkla og Grana. Det er senere gitt flere tillatelser i vassdraget og manøvreringsreglementet er endret flere ganger, men uten at reglementet for slipping fra Bjørsetdammen er endret. I vassdraget er bygget følgende kraftstasjoner:

Svorkmo, Grana, Brattset, Litjfossen (Botnan) og Ulset (Storeng). Bjørsetdammen er inntaksmagasin for Svorkmo kraftstasjon som ble satt i drift i 1983.

Gjeldende manøvreringsreglement for strekningen Bjørset - Svorkmo

Reglementet som ble gitt med tillatelsen av 16. juni 1978 har følgende ordlyd om slipping av minstevassføring fra Bjørsetmagasinet:

«Fra Bjørsetmagasinet skal det i den del av peroden 1. mai - 31. august som faller utenom selve vårflommen slippes en minstevassføring som i gjennomsnitt skal fastsettes mellom 20 m^3/sek og 30 m^3/sek etter departementets nærmere bestemmelse til enhver tid. I tida fra 1. september og til gytingen er avsluttet ca. 25. oktober skal minstevassføringen fastsettes mellom 10 m^3/sek og 15 m^3/sek etter departementets nærmere bestemmelse. Fra 25. oktober til utgangen av oktober måned trappes vassføringen jevnt ned til 4 m^3/sek som er minste tillatte vassføring resten av året. Etter nærmere avtale med en oppsynsmann oppnevnt av miljøverndepartementet foretas slippingen slik at en får en hensiktsmessig variasjon i vassføringen i tida etter flomvassføringen.»

Minstevassføringen i perioden 1. mai - 31. august er satt som et gjennomsnitt for at den av hensyn til fisken skal kunne varieres med lokkeflommer. Som oppsynsmann er oppnevnt fiskeforvalteren hos fylkesmannen i Sør-Trøndelag. I kommentarene til vilkårene sier departementet:

«Dersom ikke annet i mellomtiden er bestemt, skal minstevassføringen når Svorkmo kraftverk settes i gang, være den minst omfattende av de foreslåtte vassføringene inntil annet blir bestemt.»

Da det ikke er bestemt noe annet, tolkes ovestående slik at vassføringen skal være 20 m^3/sek i gjennomsnitt i den del av perioden 1. mai til 31. august som faller utenom selve vårflommen, mens den skal være minst 10 m^3/sek i tiden 1. september til gytingen er avsluttet og minst 4 m^3/sek resten av året. Det ble opprinnelig antatt at gytinga var avsluttet 25. oktober, men senere er dette antatt å være 1. november. I årene før 1992 var arbeidet med å bedre forholdene for laksefisket i vassdraget konsentrert om å bedre forholdene for oppgang av fisk forbi Bjørsetdammen. I tillegg til rutiner med å slippe lokkeflommer er det også iverksatt tekniske tiltak som bygging av ny laksetrapp o.l. I de senere årene, spesielt i 1992, er det også blitt klart at det er problemer med plassering av avløpskanalen fra Svorkmo kraftverk. Det har også vært relativt høy vanntemperatur.

Forslaget fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag

For å løse problemet med at laks stopper opp ved Svorkmo kraftverk, er det nødvendig å slippe lokkeflommer fra Bjørsetdammen av lenger varighet enn tidligere. Da det vannet som slippes utover gjennomsnittet tas igjen umiddelbart for at gjennomsnittet skal holdes, vil en så sterk økning i bruk av lokkeflommer resultere i at vassføringen ellers i perioden blir relativt lav, under 20 m^3/sek. Fra fiskerhold er det et ønske med høyere vassføring totalt i fiskesesongen.

Fylkesmannen foreslår følgende:

- Den vannmengde som slippes ut over det pålagte gjennomsnitt på 20 m^3/sek i tiden etter vårflommens slutt og fram til 1. september på strekningen Bjørset dam - Svorkmo krafterk, skal kunne utlignes ved at den pålagte minstevassføringen på 10 m^3/sek i tiden 1. september - ca. 31. oktober underskrides.
- Minstevassføringen på 10 m^3/sek på strekningen Bjørset dam - Svorkmo kraftverk skal bare kunne underskrides i tiden 15. september - 31. oktober. Vassføringen på strekningen skal i dette tidsrommet ikke være mindre enn 8 m^3/sek.
- Underskridelse av vassføringen skal skje kontinuerlig og i bakkant av tidsrommet 15. september - 31. oktober.
- Ordningen gjennomføres for tidsrommet 1992-1997, ev. for kortere tidsrom.

Dette innebærer at det totale vannslipp gjennom året ikke økes ut over det som er fastsatt i konsesjonsvilkårene. Ordningen er basert på frivillighet fra KVO.

Dette forslaget ble utarbeidet i 1992 og ble, pga en misforståelse av saksbehandlingsgangen for denne type saker, sendt til Direktoratet for naturforvaltning. Tanken var at dette skulle gjelde for 1992 og KVO slapp 22 m^3/sek en del av sesongen. Ordningen vil først kunne bli gjort gjeldende fra 1994, det gir en prøveperiode på 4 år som fiskeforvalteren antar er tilstrekkelig.

Kommentarene fra kraftverkene i Orkla

I sine kommentarer til forslaget peker KVO på at i hele perioden siden kraftverkene ble satt i drift har målsettingen for KVO vært at fiskeinteressene i Orkla skulle bli minst mulig skadelidende pga. reguleringen. Kostnadene, deriblant produksjonstap i kraftverkene, må imidlertid stå i et rimelig forhold til de fordeler som oppnås. For KVO er det vesentlig at det totale vannslippet fra Bjørset året sett under ett ikke økes. Fylkesmannens forslag til dispensasjon fra manøvreringsreglementet tilfredsstiller dette og er en akseptabel ordning vurdert ut fra rent kraftproduksjonstekniske forhold.

KVO tar forbehold for skader/ulemper som en i dag ikke ser omfanget av og forbeholder seg rett til å avbryte prøveordningen når som helst i perioden hvis uforutsette forhold tilsier det.

Uttalelser fra andre

Ingen av de som har uttalt seg i saken, går imot denne søknaden. Alle mener at de fordelene dette betyr for laksefisket oppveier evt. ulemper for andre brukerinteresser. Landbrukskontorene i både Meldal og Orkdal mener imidlertid at det det vanskelig å forutse fullt ut konsekvensene av disse endringene i vannføringen og forutsetter at utviklingen blir nøye fulgt opp og at ordningen oppheves dersom det oppstår skader/ulemper en i dag ikke ser omfanget av. Direktoratet for naturforvaltningen forutsetter også at denne ordningen blir fortløpende evaluert, slik at justeringer kan iverksettes om det viser seg påkrevet.

Fordeler/ulemper

Ut fra de rådende biologiske forhold på den aktuelle elvesdtrekningen, synes en reduksjon i minstevannføring fra 10 til 8 m^3/sek i perioden 15. september - 31. oktober å ha begrenset betydning for fiskeproduksjonen. Senere vil en periodevis økning i vannføringen (utover det gjeldende reglement) i fiskesesongen (1. juni - 31. august) ha betydning for å øke avkastningen av det vassdraget produserer. Betydningen av denne endringen av vassføringen på områder som forurensingsituasjonen, grunnvannstand, erosjon, gjengroing o.l. er vanskelig å vurdere, men etter det som foreligger fra høringsrunden er den sannligvis liten.

NVE's vurdering

Departementet har hjemmel i gjeldende manøvreringsreglement til å fastsette en gjennomsnittlig minstevannføring i fiskesesongen utover de 20 m^3/sek som nå er pålagt, en økning av vannføring på 2 m^3/sek i 45 dager tilsvarer imidlertid et tap av produksjonsvann for KVO på ca. 7,7 mill m^3 som tilsvarer en produksjon på ca 1,6 GWh. Formålet med den omsøkte endringen er å kompsenere for dette tapet.

Ut fra de opplysningene som foreligger antar vi at fordelene ved denne planen utvilsomt overstiger eventuelle ulemper. NVE mener derfor at det vil være tilrådelig å prøve denne måten å regulere vassdraget på.

NVE vil ut fra ovennevnte anbefale at post 2 i manøvreringsreglementet for reguleringen av Orkla og Grana får følgende tillegg:

«Minstevassføringen på 10 m^3/sek ut fra Bjørsetmagasinet kan underskrides i tiden 15. september - 31. oktober. I bakkant av denne perioden kan vannføringen være ned til 8 m^3/sek inntil den vannmengden som er sluppet ut over 20 m^3/sek i perioden fra vårflommens slutt til 31. august er kompensert.»

Dette reglementet gjelder fram til og med 1997. Fra 1998 går dette tillegget ut av reglementet.

Andre kommentarer

Vi forutsetter at forsøket blir fortløpende evaluert.

Når det gjelder KVO's forbehold om å kunne avbryte prøveordningen, vil vi bemerke at denne endringen neppe kan ventes å medføre krisepregede skadevirkninger. Vi antar at det tenkes på tilleggsskader som kan medføre ekstra erstatningskrav, NVE mener at dette forhold ikke bør hindre gjennomføringen av denne relativt begrensede endringen av reglementet.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag kan i samarbeide med KVO justere forsøket dersom det oppstår betydelige uforutsette skader/ulemper, men ikke slik at det slippes mindre enn 8 m^3/sek i perioden 15. september - 31. oktober.

Vi forutsetter at KVO setter opp tilleggsinformasjon på måler og kontrollsteder slik at fiskere og andre får informasjon om de nye vassføringsbestemmelsene.»

III. Innkomne uttalelser i anledning NVEs innstilling

Miljøverndepartementet hadde i sitt brev av 11. april 1994 ingen merknader til NVEs innstilling i saken.

IV. Departementets bemerkninger

Innledning

Foreliggende sak gjelder endring av manøvreringsreglementet for reguleringen av Orkla og Grana, vedtatt ved kgl. res. av 16. juni 1978. Endringen gjelder post 2, 9. ledd, og omfatter den del av reglementet som regulerer vannslippingen fra Bjørsetmagasinet.

Endringen er hjemlet i vassdragsreguleringslovens § 10 nr. 3, 2. ledd.

Bakgrunnen for søknaden fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag er hensynet til fisket på strekningen Bjørset-Svorkmo. For å bedre forholdene for oppgang av fisk forbi Bjørsetdammen er det iverksatt tekniske tiltak som bygging av ny laksetrapp o.l. I tillegg slippes det lokkeflommer to ganger pr. uke med seks timers varighet. I 1992 oppsto det nye problemer ved at fisken i stor grad stoppet opp ved Svorkmo kraftverk. Man besluttet derfor å forlenge lokkeflommen. Det ble da sluppet en lokkeflom på 30 m^3/s i 12 timer, noe som viste seg å være effektivt. Departementet har i forbindelse med konsesjonstildelingen bestemt at minstevannføringen skal være 20 m^3/s i gjennomsnitt i perioden 1. mai - 1. september. For å kompensere det tap som man led ved at man slapp mer vann enn den pålagte minstevannføring, slapp man umiddelbart derpå 19 m^3/s frem til tapet var utlignet. Dette innebar at vannføringen på strekningen ble relativt liten over et lengre tidsrom, noe som medførte en del misnøye blant fiskere som mente at fisket ble forringet.

For å diskutere de ovennevnte problemer, ble det 25. juni 1992 avholdt møte mellom representanter

fra fylkesmannen, grunneiere, fiskere og Kraftverkene i Orkla (KVO). Det var der enighet om at vannføringen i de mest kritiske perioder helst burde ligge på 22-23 m^3/s for å oppnå bedre fiskeforhold. Dette er 2-3 m^3/s over den minstevannføring som er fastsatt i manøvreringsreglementet. For at KVO skulle få utlignet det tap man derved ville få, beregnet til ca. 1,6 GWh pr. år, ble det foreslått at man kunne redusere minstevannføringen i perioden 15. september - 31. oktober fra 10 m^3/s til 8 m^3/s. De berørte instanser mente at denne reduksjonen ville medføre ubetydelige ulemper for fisken i dette tidsrommet i forhold til de fordeler man oppnår ved å øke vannføringen i de mest kritiske perioder i fiskesesongen. Fylkesmannen utarbeidet søknaden om endring av manøvreringsreglementet i samsvar med dette.

Det er en forutsetning fra søkers og NVEs side at underskridelsen av vannføringen skal skje i bakkant av tidsrommet 15. september-31. oktober. Det vil si at dersom man trenger f.eks. 25 dager med lavere vannføring for å kompensere tapet, vil dette måtte skje i periodens 25 siste dager. Underskridelsen skal dessuten foregå kontinuerlig i hele det aktuelle tidsrom. Det forutsettes videre at den totale vannslippingen gjennom året ikke skal endres i forhold til det som er fastsatt i konsesjonen. Ordningen er forøvrig en prøveordning som skal gjelde til og med 1997.

Skader og ulemper

Det synes ut fra de innkomne uttalelser fra fiskesakkyndig hold som om en reduksjon av minstevannføringen fra 10 m^3/s til 8 m^3/s i tidsrommet 15. september-31. oktober vil medføre begrensede skadevirkninger på fisket i elva. Konsekvensene for landbruk, forurensning, mv synes noe vanskeligere å vurdere, men ut fra de berørte parters uttalelser synes de å bli forholdsvis beskjedne.

Departementets vurdering

Søknaden om endring i post 2 i manøvreringsreglementet for Orkla/Grana er et forsøk på ved et mindre tillegg i manøvreringsreglementet å løse problemet med oppgang av fisk forbi Svorkmo kraftverk. De berørte partene har hatt et konstruktivt samarbeid om dette. Forslaget medfører ingen endring av vannføringen året sett under ett, men innebærer en omfordeling innenfor den totale ramme som ble gitt i tillatelsen av 1978, slik at konsesjonæren ikke påføres tap.

Departementet anser at de fordeler man oppnår ved at vannføringen økes til 22-23 m^3/s i fiskesesongen når hensynet til fisket tilsier det, overstiger de ulemper som kan oppstå ved at det gis tillatelse til å minske vannføringen fra 10 m^3/s til 8 m^3/s i perioden 15. september - 31. oktober. Det legges også vekt på at de som har uttalt seg til endringsforslaget ikke har hatt innvendinger, og at konsesjonæren og representantene for fiskeinteressene er enige om endringen.

Nærings- og energidepartementet tilrår i samsvar med NVEs forslag at manøvreringsreglementets post 2 gis følgende tillegg:

«Minstevannføringen på 10 m^3/s ut fra Bjørsetmagasinet kan underskrides i tiden 15. september - 31. oktober. I bakkant av denne perioden kan vannføringen være ned til 8 m^3/s inntil den vannmengden som er sluppet ut over 20 m^3/s i perioden fra vårflommens slutt til 31. august er kompensert.»

Det forutsettes at denne endringen gjelder frem til og med 1997. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag kan i samarbeid med KVO justere forsøket dersom det oppstår uforutsette skader/ulemper. Det forutsettes at KVO setter opp tilleggsinformasjon på måler og kontrollsteder om de nye vannføringsbestemmelsene.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr 17 endres manøvreringsreglementet for Orkla-/Granautbyggingen i henhold til forslag inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 3. juni 1994.

13. Oppland Energiverk DA

(Tillatelse til utbygging m.v. av Eidsfossen i Begna i Sør-Aurdal kommune i Oppland.)

Kongelig resolusjon 15. juli 1994.

I Innledning

Den foreliggende sak gjelder søknad av 8. desember 1988 fra Oppland Energiverk om konsesjon for utbygging m.v. av Eidsfossen i Sør-Aurdal kommune, Oppland fylke.

II NVEs innstilling

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har i brev av 5. november 1992 avgitt følgende innstilling i saken:

«Fra *Oppland Energiverk* er innkommet følgende søknad, datert 8. desember 1988:

«Oppland Energiverk søker hermed om tillatelse til utbygging av Eid kraftverk i overensstemmelse med vedlagte planer.

1. Det søkes generelt om de nødvendige tillatelser etter Vassdragsloven av 15. mars 1940 herunder om
   a) tillatelse etter § 104 og 105 til utbygging av Eid kraftverk.
   b) tillatelse etter § 148 til ekspropriasjon av de nødvendige fallrettigheter. Hvilke fallrettigheter det gjelder framgår under kapittel 5, pkt. 2.
   c) tillatelse etter § 62 til erverv av nødvendig grunn og rettigheter til gjennomføring av utbyggingen. Hvilke eiendommer som berøres framgår av kapittel 5, pkt. 1.
2. Det søkes om ervervstillatelse for fallene etter lov av 14. desember 1917.
3. Det søkes om nødvendig tillatelse etter Forurensningsloven av 13. mars 1981.

For søknadens pkt. 1 b) og c) påpekes at Oppland Energiverk vil søke å oppnå minnelig avtale med alle berørte rettighetshavere. I det tilfelle vi kan ha oversett noen rettighetshavere eller det skulle bli behov for mindre vesentlige endringer i utbyggingsplanene, ber vi om at ekspropriasjonstillatelsen gis til alt som er nødvendig for utbygging i det vesentlige overensstemmende med de framlagte planer.»

I et sammendrag av utbyggingsplanene har Oppland Energiverk gitt denne beskrivelsen av prosjektets forhold til Samplet Plan:

«Prosjektet har tidligere vært behandlet i Samlet Plan og er plassert i gruppe 1, kategori 1. Dette betyr i prinsippet at prosjektet er akseptert til konsesjonsbehandling og at prosjektet er vurdert å ha beskjedne negative konsekvenser og middels kraftverksøkonomisk lønnsomhet.

Den nå foreliggende utbyggingsplan er noe endret i forhold til planen i Samlet Plans vassdragsrapport, bl.a. med noe økning av utnyttbar fallhøyde, som gir en lengre avløpskanal enn tidligere. De nye beregningsforutsetninger for dimensjonerende flommer (1986) betinget også endringer av utbyggingsplanen.

Den foreliggende plan er forelagt for Samlet Plans medarbeidere hos fylkesmannen hvor det ble gitt samtykke til at vi oppdaterer enkelte fagundersøkelser som ble innhentet for Samlet Plans vassdragsrapport. Dette vil gå fram av omtale for de respektive fag i kapittel 4. Forøvrig ble planjusteringene av vassdragsforvalteren ikke vurdert å endre utbyggingsplanens karakter og konsekvenser i vesentlig grad.

Nedenfor er kort gitt noen hovedoppgaver for planendringene:

	Samlet Plan vassdrags-rapport	Konsesjons-søknadens plan
Produksjon	45 GWh	52 GWh
Fallhøyde	10 m	12,5 m
Inntaksnivå	189,5 m.o.h.	190,5 m.o.h.
Avløpskanal	500 m	1 200 m
Utb. pris	2,04 kr/kWh pr. 1.1.82	2,54 kr/kWh pr. 1.1.87
Flomavledning	Via tunnel	Via flom-luker i inn-taksdam

På anmodning fra NVE, vassdragsdirektoratet, er sendt separat søknad til Samlet Plan v/NVE, VU-avdelingen, om fritak for ny behandling i Samlet Plan.»

Om Oppland fylkes kraftbehov er uttalt at med nåværende statkraftkontrakt og med de kraftutbygginger som er på gang vil fylket etter gjeldende prognose ha kraftdekning til år 2000 er passert. Utbyggingen i Eidsfoss vil utgjøre et års forbruksvekst.

Fra omtalen av utbyggingsplanen tas med:

«Utgangspunktet for den foreliggende plan har vært å utnytte en størst mulig del av fallet i elva ved noe oppdemming og kanalisering nedstrøms kraftstasjonen.

Planløsningen går i korthet ut på å stenge elva med en dam med store flomluker. Selve kraftverket forutsettes plassert på vestre elvebredd like ved dammen. Dam og kraftstasjon er plassert nederst i fossestryket og anlegget blir å betrakte som et typisk elvekraftverk.

Kraftstasjon

Kfr. vedlegg 4, tegning nr. 1376-104.

Kraftstasjonen blir sprengt ned i fjellet på vestre elvebredd i nær tilknytning til dammen. Bare stasjonshallen og transformatortilbygget blir synlig over terreng.

Inntaket forutsettes plassert så dypt som mulig og nær klappeluken for å kunne fløte ut eventuelle isflak og sarr som kan samle seg foran inntaket under ugunstige temperaturforhold.

Kraftstasjonen (montasjehallen) over terreng vil bli ca. 20 m lang og ca. 10 m bred. Det installeres et vertikalt Kaplanaggregat med ytelse 9,25 MW ved maksimalvannføring 85 m^3/sek., netto fallhøyde 12,0 m og omdreiningstallet blir 176,5 o/min.

Installasjonens størrelse er vurdert og fastlagt av Oppland Energiverk, basert på aktuelle driftstekniske og økonomiske forhold. Med den valgte ytelse vil brukstiden bli 5 700 timer for middelproduksjonen.

Fra sugerøret forutsettes sprengt en kanal for avløp ut i elven. Fjellet i inntaket og rundt kraftstasjonen er nokså oppsprukket, så det må regnes med en del utgifter til sikrings- og injeksjonsarbeider.

Drift av kraftstasjonen. Sikkerhet

Kraftstasjonen blir utrustet for fjernstyrt, automatisk drift. Det vil si at det ikke daglig oppholder seg driftspersonale på kraftverket.

Kraftstasjonens drift blir avhengig av vannføringen fra Bagn kraftverk med tillegg av det uregulerte tilsig fra nedbørfeltet nedenfor Bagn. Hvis vannføringen overstiger kraftstasjonens slukeevne, vil lukene bli åpnet automatisk. Først vil klappeluken åpne, deretter segmentluken for ikke å forvolde økt nivå i inntaksbassenget, se forslag under kap. 3.4.

Kraftverket som bygges etter de nye damforskrifter (1981) må betegnes å ha meget høy sikkerhet, - dvs. med god stabilitet og avledningsevne for meget store flommer (større enn 1000-års flom).

For å sikre driften, f.eks. ved strømbrudd, vil stasjonen bli utrustet med automatisk nødstrømsforsyning, bl.a. for å betjene damlukene.

Det vil bli utarbeidet egen instruks, som en del av et sikkerhetsprogram, for å ivareta uforutsette driftssituasjoner.

– – –

Det etableres inntaksbasseng for nivå 190,5 m.o.h. ved inntaket, etter foreløpige vurderinger for innvinning av fallhøyde satt opp imot mulige ulemper og skadevirkninger overfor omgivelsene.

Over dammen forutsettes bygd en bru for drift og vedlikehold av flomlukene samtidig som brua gir kjørbar forbindelse over elva.

Dammen med det nevnte inntaksnivå vil gi et sammenhengende rolig vannspeil på ca. 2 km opp forbi Storhølen. Storhølen ligger nord for «område 1) i vedlegg 7, hvilket går fram av kartutsnitt i vedlegg 12. Dette vannspeil vil heve seg noe opp over inntaksnivået (k. 190,50) opp forbi Storhølen når vannføringen øker, særlig over ca. 100 m³/s.

Ved hjelp av damlukene vil vannstanden på elvesletta forbi Hellandsgårdene kunne holdes nede for ikke å gi flomvannstander høyere enn f.eks. 191,00. Dette nivå tilsvarer her noe over 250 m³/sek. som er en relativt ofte forekommende vannføring. Vedlegg 6, med tegning av vannlinjer oppstrøms, viser forholdene på elvesletta før og etter en utbygging. Ved bruk av lukene kan nivå på ettersituasjonen (stiplet strek) bringes ned på nivå lik før-situasjonen, eller lavere.

For vannføringer større enn 250 m³/sek. foreslås at lukene ved dammen åpnes, slik at vannlinjen holdes lavere enn vannlinjen før utbyggingen. Kapasiteten på flomlukene i dammen er fastlagt slik at den dimensjonerende flom (Q = 1,250 m³/sek.) ikke fører til høyere vannstand ved disse gårdsbruk enn ved naturlig tilstand (pel 14, vedlegg nr. 6).

Dammen vil få 2 luker. Segmentluken plasseres midt i elva og vil være den viktigste flomavledningsluken. Klappeluken plasseres på høyere side nærmest kraftverksinntaket og dens funksjon vil primært være reguleringsluke for inntaksnivå samt å avlede is, sarr og rusk. På venstre side blir det dessuten et ca. 10 m langt fast overløp. Dammens totale lengde blir ca. 50 m og største høyde fra damfot til bruplate ca. 20 m.

– – –

Regulering av nivå, inntaksbasseng

OE ser en klar oppgave i denne type prosjekt å arrangere en realistisk avveining mellom prosjektets produksjonsmuligheter og potensielle skader og ulemper for de berørte eiendommer.

Som vist i søknadens fagundersøkelser bl.a. med vannlinjeberegninger og grunnvannsregistreringsprogam, har vi søkt å gi et bilde av situasjonen før og etter utbygging. Vi vurderer dette som et tilstrekkelig grunnlag for avveininger i konsesjonsfasen. I perioden fram til konsesjonsavgjørelse, og senere, vil vi videreføre registreringer av grunnvann og elvenivå.

For at søknaden skal være så klar som mulig for berørte oppsittere, vil OE foreslå følgende, for regulering av nivå for inntaksbassenget.

1. Høyeste regulerte vannstand ved kraftverksinntaket (HRV) fastlegges til kote 190,50.
2. Når vannføringen i vassdraget øker, opp til 250 m³/s, skal lukene i dammen manøvreres slik at vannstanden ved Hellandsgårdene, ref. pel 14, ikke vedvarende overgår kote 191,00 (maks 2 timer, inkl. utrykningstid).
3. Ved vannføringer større enn 250 m³/s, skal lukene manøvreres slik at vannstanden, ref. pel 14, ikke blir høyere enn den ville vært uten utbygging av Eid kraftverk. Ved lukemanøvrering, ev. kombinert med andre tiltak, vil man søke å holde vannstanden lavere, for å unngå flomskader.

Vannstanden i henhold til forslagene pkt. 1, 2 og 3 skal kontrolleres etter faste vannmerker som etableres like ovenfor kraftverket og ved pkt. 14, i grenselinjen mellom N. og S. Helland.

Vannføringen fastlegges basert på avløpsmålinger i henhold til ovenforliggende vannmerker, ref. søknadens kap. 3.3. Vannføringen kan også bestemmes ved kraftstasjonen med summasjon av kraftstasjonenes driftsvannføring og overløp. Her skal bemerkes at vannstand på elvesletta bør være den avgjørende måleverdi for forslagets pkt. 2 og 3.

Under forslagets punkt 2 er nivået kote 191,00 blant annet basert på nivåregistreringer sommeren 1988.

For pkt. 3 i forslaget ligger innebygget tiltaksmuligheter med for eksempel å utvide elveløpet fra hengebrua (P8) og oppover kombinert med erosjonssikringstiltakene. Innsats med denne type tiltak vil bero på avtaleforhold overfor den enkelte berørte grunneier.»

Midlere årsproduksjon er oppgitt til 52,7 GWh, fastkraftproduksjonen til 50,8 GWh, hvorav 27,0 GWh vinterkraft. Midlere flomtap er antatt å utgjøre 11 GWh.

Kostnadsoverslaget er basert på prisnivået pr. 1. januar 1987 og lyder på 134,0 mill. kr. med kalkulasjonsrente 7%. Utbyggingsprisen blir etter dette 2,54 kr/kWh.

Utbyggingen er beregnet å ville ta 2,5 år.

Kraften fra kraftverket forutsettes ført sydover til Begna transformatorstasjon på en ny 22 kV kraftledning parallellt med en eksisterende, som passerer like forbi kraftstasjonsområdet.

Forskjellige tiltak er i søknaden omtalt slik:

«Steinmasser

Hovedtippen for overskudd av steinmasser fra utsprengningen av kraftstasjonen og damstedet vil bli elveløpet nedenfor Lybekk gård, se vedlegg 3.

Stein- og grusmassene fra utgravingen av avløpskanalen vil også i det vesentlige bli plassert der.

Både hovedtippen nedenfor Lybekk gård og masser nedover langs kanalen vil bli utjevnet og gjort klar for eventuelt å kunne anvendes til jordbruksformål.

Forbygninger

Kfr. vedlegg 7.

For å redusere ulemper og hindre skader på dyrket mark ved flomvannføringer opptil ca. 400 m³/sek. er det forutsatt en forbygning ved Hellandsgårdene, Eid og Garthushaugen som vist på vedlegg nr. 7. Tegningen viser at det også på østsiden av elven mot gårdsbruket Eid er forutsatt plastring med stein.

Ved Hellandsgårdene og Eid vil terrenget langs elven innenfor forbygningen bli løftet slik at det arealet som er forsumpet idag unngår å bli oversvømmet ved vanlige flommer. Med den viste forbygning kan området være sikret mot den største observerte flom i vassdraget de senere år, ca. 430 m³/sek. i 1967.

Ved Garthushaugen vil arealet innenfor forbygningen bli oppfylt med løsmasse og drenert slik at det dyrkbare arealet blir noe øket. Forbygningene vil hindre at elva skal ta i bruk et gammelt elveløp ved større flomvannføringer, noe som også ville medfø-

re skader på eiendommen Lybekk. Området her vil være sikret selv mot en 1000-års flom.

De viste erosjonsforebyggende tiltak skal illustrere at slike tiltak er en del av utbyggingsplanen. Disse planer må være gjenstand for nærmere detaljvurderinger i samråd med forbygningsmyndighet og de berørte grunneiere.»

Med søknaden fulgte utredninger på en rekke fagområder. Om utredningene har søkeren bemerket:

«Under arbeidet med Samlet Plan ble i 1983 utredet konsekvenser av en utbygging på berørte interesser, - se omtale i kapittel 1.3.

For å vurdere virkningene av den oppdaterte, foreliggende utbyggingsplan, er innhentet både supplerende og nye fagutredninger. Imidlertid benyttes for enkelte fag fortsatt de uttalelser som ble gitt til vassdragsrapporten i Samlet Plan, hvor vi i samråd med faginstans ikke har funnet det nødvendig å prioritere ny gjennomgang.»

NVE finner ikke grunn til å gjengi utdrag eller konklusjoner fra de forskjellige utredningene. Vi vil likevel nevne at ut fra utredningene å dømme vil prosjektet ikke få vesentlige konsekvenser for natur- og kulturvitenskapelige interesser.

Til slutt i søknadssammendraget er gitt en oversikt over berørte grunnarealer. Neddemmet og forsumpet areal ved inntaksmagasinet er her angitt til 61 daa. I denne oppgaven er ikke tatt med arealer som kan innvinnes ved tiltak. (Av landbruksutredningen - som ikke omfattet virkningen av tiltak - er regnet med at ca. 4,5 daa av neddemmingsarealene er fulldyrket jord og kulturbeite, ca. 29 daa produktiv skog og ca. 30,5 daa strandsoner og mindre produktiv mark.)

Til selve kraftverket, dammen og veger m.v. vil gå med ca. 20 daa, men en del av dette vil kunne innvinnes igjen ved tiltak i forbindelse med tipplasseringen.

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i 3 lokalaviser, og søknadsdokumentene har vært forelagt distriktet, Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Dokumentene har dessuten vært lagt ut til ettersyn på kommunekontoret i Sør-Aurdal og på Garthus postkontor.

Sør-Aurdal kommunestyre har i møte 24. august 1989 gjort følgende enstemmige vedtak:

«Sør-Aurdal kommune er i utgangspunktet innstilt på at Eid kraftverk skal bygges ut så raskt som mulig. Kommunestyret slutter seg til rådmannens kommentarer, og har følgende merknader/betingelser i tilknytning til konsesjonssøknaden:

1. Grunneiere/rettighetshavere må ikke bli skadelidende ved utbyggingen. Det må inngås avtaler med hver enkelt om erstatninger og tiltak for framtidige skader og ulemper, i tillegg til de tiltak som gjennomføres som en del av utbyggingen.
2. Med henvisning til de kommunale faguttalelser påpekes som særlig viktig at spørsmål om forurensning ivaretas på en tilfredsstillende måte. Herunder må det foretas en avveining om nytten av flere utredninger på nåværende tidspunkt i forhold til de forslag som søknaden omfatter (bl.a. oppfølging med tiltak/erstatninger og manøvreringsreglement.)
3. I tillegg til fiskefelle som er en del av anlegget, må utbygger pålegges utsetting av yngel/settefisk og gjennomføring av nødvendige undersøkelser i framtida. Eventuelt bygges anlegg for oppdrett av stedegen settefisk.

   Kommunen tildeles et eget fiskefond i stedet for bygging av kostbar fisketrapp.
4. Som grunnlag for å kunne arbeide aktivt med næringsutvikling på lengre sikt tildeles kommunen næringsfond i samsvar med praksis ved tilsvarende utbygginger, i størrelsesorden 2 mill. kr og årlige konsesjonsavgifter i størrelsesorden 15-20 kr pr nat.hk. Formannskapet får fullmakt til å presisere beløpene.
5. Sør-Aurdal kommune tildeles konsesjonskraft i samsvar med lovens bestemmelser (max. 10%).»

Rådmannens kommentarer, som kommunestyret viser til, lyder:

«Ved tidligere diskusjoner i formannskap/kommunestyre var det i første omgang spørsmålet om utbygging i egen regi som sto sentralt, deretter forhandlingene med Oppland Energiverk om prinsippavtalen. På kommunalt hold har det imidlertid hele tiden vært stemning for at Eidsfossen skulle bygges ut. Bortsett fra vurderingen av fiskeinteressene, har det ikke tidligere vært innhentet uttalelser fra de lokale fagorganer.

Det er særlig faren for forurensning som følge av oppdemming av elva det er vanskelig å ta konkret stilling til pr. i dag. For å utnytte fallet maksimalt er høyeste regulerte vannstand (HRV) satt til 190,5 m.o.h. ved dammen, og det er foretatt omfattende beregninger av vannstanden i elva ved forskjellige vannføringer. Grunnvannsmålinger pågår for å vurdere de teoretiske beregningene mot faktiske forhold. Søkeren vil opprette avtaler med berørte grunneiere og sette igang nødvendige tiltak når behovet tilsier det. Vannstanden i elva skal styres etter et eget manøvreringsreglement for damlukene.

De lokale fagorganer ønsker mer konkret vurdering av konsekvensene under konsesjonsbehandlingen, jfr. uttalelsene fra HU teknisk/bygningsråd og HU helse/sosial og landbruksnemnda. Forurensning og miljø er et viktig moment ved utbyggingen, både for de som bor i området og for allmennheten som bruker elva som rekreasjonsområde. I utgangspunktet bør ikke nye tiltak føre til belastninger i form av forurensning eller økt fare for forurensning. Samtidig er det nødvendig med visse inngrep for å utnytte naturressursene. Ut fra de innkomne uttalelser og forurensningslovens bestemmelser bør NVE vurdere om søknaden er tilstrekkelig på dette feltet, eller om det bør utføres supplerende utredninger, eventuelt en senking av HRV. Fra lokalt hold må det være en klar forutsetning at grunneiere i området ikke blir skadelidende ved utbyggingen.

Også forholdene for landbruksproduksjon ovenfor demningen berøres av HRV, både ved at arealer blir neddemmet og ved redusert produksjon på grunn av endringer i grunnvannstand. Noen arealer vil imidlertid bli innvunnet eller bedre skikket til bruk ved tiltak som iverksettes (oppfylling og forbygninger). På de flate partiene vil små endringer i HRV gi rela-

tivt store utslag for landbruksinteressene - på samme måte som når det gjelder forurensninger. En må regne med en reduksjon av dyrka mark ved utbyggingen, men varige ulemper for driften på det resterende areal bør unngås i størst mulig grad ved å iverksette tiltak. Tilfredsstillende erstatningsordninger er en forutsetning. Det samme er tilfelle for de to berørte pelsdyrfarmene - der det ifølge fagrapporten bør være mulig å få til minnelige overenskomster.

Nedenfor dammen antar en at konsekvensene er mindre både for bebyggelse og for landbruket. Her blir en del arealer fylt opp og skal kunne brukes til landbruksformål.

Kraftutbyggingen fører til store konsekvenser for fiskeinteressene i et vassdrag, som tap av fiskeplasser, gyteplasser, overvintringsplasser og konsekvenser for reproduksjonen. I tillegg til området omkring Eidsfossen, vil også strekningen opp til Bagn bli berørt da gytevandring av fisk fra Sperillen blir hindret. Fisken i Begna er en viktig ressurs i distriktet, og det må derfor iverksettes nødvendige tiltak. Det vises i denne sammenheng til innlandsfiskenemndas uttalelse og de notatene som den oppnevnte arbeidsgruppa utarbeidet. Fiskefelle for fangst av stamfisk er innebygget i prinsippavtalen med OE, og bør føre til innsparinger i forhold til bygging av fisketrapp. Både av denne grunn og av hensyn til fiskets betydning i distriktet, støtter en kravet om et eget fiskefond til innlandsfiskenemndas disposisjon. De siste årene har problemer med sykdommer på fisken i vassdragene blitt et mer aktuelt problem. Anlegg for oppdrett av stedegen settefisk synes derfor aktuelt.

I utgangspunktet burde vegen over dammen være åpen for allmenn ferdsel, bl.a. til erstatning for nåværende gangbru til Eid. Formuleringen i prinsippavtalens pkt. 6.1 er utformet på grunnlag av samtaler OE har hatt med grunneierne. En går ut fra at dette er et punkt en eventuelt kan drøfte nærmere når avtalen skal revurderes.

Utbyggingen av Eid kraftverk har relativt små konsekvenser for naturen og dyrelivet i området. En del terrenginngrep blir det likevel, og det ansees som en naturlig del av konsesjonsvilkårene at det blir foretatt nødvendig opprydding og istandsetting av de berørte arealene.

Kommunens interesse i utbyggingen av Eidsfossen er å utnytte denne naturressursen både direkte til å sikre strømforsyningen og indirekte til å skape positive ringvirkninger i distriktet. Store områder i kommunen er vernet mot kraftutbygging, og utbyggingen synes derfor forsvarlig ut fra ressurs og naturvernhensyn.

Under forutsetning av at grunneierne i området holdes skadeløse gjennom avtaler med OE og pålegg fra konsesjonsmyndighetene (jfr. uttalelser og kommentarene foran), er følgende kompensasjoner for kommunen aktuelle:

- årlige avgifter.
- næringsfond (tiltak i prinsippavtalen gjelder i første rekke investeringer, mens næringsfondet skal brukes til planlegging m.v. til utvikling av næringsvirksomhet i kommunen).
- konsesjonskraft (inngår ev. som del av kommunens produksjonsandel - prinsippavtalen pkt. b1).
- fisketiltak (jfr. kommentarene foran).

Utbyggingsperioden vil medføre stor aktivitet i distriktet og en bør oppfordre til at det i størst mulig grad brukes lokal arbeidskraft. Det er imidlertid de langsiktige virkningene som er viktigst. Både tiltak/erstatninger til private og de kommunale kravene er derfor av stor betydning. Sør-Aurdal er en typisk primærnæringskommune med skjev aldersfordeling og begrensede sysselsettingsmuligheter utenom landbruket. Det nødvendiggjør et ressurskrevende plan- og tiltaksarbeid der det satses parallelt på eksisterende og ny virksomhet.

En finner det rimelig at kommunen får anledning til å drøfte de foreslåtte vilkår nærmere med NVE.»

Fra de nevnte lokale fagorganers vedtak tas med følgende:

«Hovedutvalget for teknisk sektor:

Hovedutvalget for teknisk sektor finner at konsesjonssøknaden i for liten grad vurderer konsekvensene for eksisterende bebyggelse ved kraftutbygging i Eidsfossen.

Forhold som må utredes nærmere er konsekvensene for avløpsanlegg og drikkevannskilder i området, og grunnforholdene og dreneringsbehovet for eksisterende bebyggelse ved en endring av grunnvannstanden, både hvilke ulemper og skader som kan oppstå og hvordan disse skal utbedres.

Hovedutvalget for helsevern og sosial omsorg:

Hovedutvalget for helsevern og sosial omsorg finner at konsesjonssøknaden ikke i stor nok grad har vurdert konsekvensene for eksisterende bebyggelse ved kraftutbygging i Eidsfossen.

Det må utredes nærmere konsekvenser for drikkevannskilder, gjødselkjellere og avløpsanleg i området, hvilke ulemper og skader som kan oppstå og hvordan disse i så fall kan utbedres.

Landbruksnemnda:

Landbruksnemnda finner det betenkelig at dyrka mark planlegges neddemt. I tillegg regnes det med at vesentlige arealer fulldyrka jord blir forringa ved forsumping. Det er mye usikkerhet knytta til skadeberegningene. De presenterte talla for neddemt og forsumpa areal må ses på som omtrentlige og foreløpige. Ulemper og skader på hus og driftsbygninger er så godt som ikke vurdert.

Nemnda vil peke på hvor viktige arbeidsplassene i jordbruket er for kommunen. Jordbruksproduksjonen på gårdene som berøres av Eidsfossutbygginga, utgjør totalt 7 årsverk. Mange jordbruksproduksjoner har langsiktig planleggingshorisont og krever sikkerhet for framtida. Dette er særlig nødvendig for bruk med husdyrhold. For disse bruka er det også viktig å beholde grovforarealet.

På både Nordre- og Søndre Helland drives det melkeproduksjon.

Gardstuna ligger nede på elvesletta. Tolerert vannstand i elva opp til 191,0 m vil gi uholdbare forhold i gjødselkjelleren på Søndre Helland, og problemer på Nordre Helland. Vannstanden i elva må holdes 1 m lavere for at forholdene skal være akseptable.

I planene er det inntegna en elveforbygning som rekker 200 m nordover forbi grensa mellom Hellandgardene. Denne bør forlenges nordover forbi Nordre Helland med steinsetting av elvekanten. Elvekanten består av erosjonsutsatt jordbakke.

På Garthushaugen drives det også melkeproduksjon. Der skal det bygges en tett elveforbygning utenfor jordbruksarealet. Innenfor skal det graves dreneringsgrøfter som fører overflate- og sigevann sørover. Fagrapporten til Råstad har en svært knapp vurdering av denne løsningen. Den dyrka marka på inn-

sida av forbygningen vil imidlertid bli liggende svært nær høydenivået på elva utenfor. Landbruksnemnda er redd for at dette vil påvirke grunnvannsnivået også her.

Østre del av jordbruksarealet på Gartshushagen blir neddemt. En forutsetning for å gjøre dette, må være at like mye fulldyrka jord vinnes inn andre steder på eiendommen.

Størstedelen av det neddemte og forsumpa arealet vil finnes på østsida av elva. Her må det sørges for at jordtapet og ulempene kompenseres med nydyrking og andre erstatninger.

Når det gjelder pelsdyrholdet viser nemnda til uttalelsen fra fagkonsulent Eldøy. Det må sørges for tiltak som gjør det mulig å drive pelsdyrhold i det planlagte omfanget både under anleggsperioden og etter at kraftverket står ferdig.

Dersom vannstanden senkes noe ovenfor dammen, og de andre foreslåtte endringene og betingelsene tas til følge, bør utbyggingsplanene kunne tilpasses jordbruksinteressene i området. Erstatningsordningene må gi tilfredsstillende kompensasjon for skader og ulemper som vil oppstå.»

Fylkeslandbruksstyret i Oppland gjorde i møte 15. august 1989 følgende vedtak:

«Fylkeslandbruksstyret i Oppland kan i det en viser til saksframlegget foran og landbruksnemndas uttalelse, gi sin prinsippielle tilslutning til de foreliggende planer om utbygging av Eid kraftverk i Sør-Aurdal kommune. Styret viser til de ulike tiltak som er kommentert med tanke på å hindre skader og ulemper for landbruket. Styret anser de tiltak som er foreslått i søknaden for å være et godt grunnlag for å komme fram til varige og tilfredsstillende løsninger for landbruket i området.»

Landbruksdepartementet har i brev av 31. august 1989 uttalt:

«Vi slutter oss til de merknader som Landbruksnemnda og Fylkeslandbruksstyret gir, og ber NVE merke seg de konsekvenser utbyggingen vil få for landbruket og de kompensasjonstiltak som bør gjennomføres for å dempe de negative konsekvensene. Ved en utbygging av Eidsfossen bør Oppland Energiverk samarbeide med Landbrukskontoret i Sør-Aurdal om gjennomføringen av disse kompensasjonstiltakene.»

Oppland fylkeskommune har i brev 2. mai 1990 meddelt at fylkesutvalget i møte 24. april 1990 har fattet slikt vedtak:

«1. Fylkesutvalget tar til etterretning at konsesjonssøknaden for Eid kraftverk er til høring. Utvalget har ikke merknader og tilrår at konsesjon gis.
2. Når konsesjonsspørsmålet er avklart, må konsesjonsvilkår og de økonomiske rammer for prosjektet realitetsvurderes og legges fram for fylkestinget som egen sak.»

Fylkesmannen i Opplands miljøvernavdeling har 14. juli 1989 utarbeidet følgende notat:

«Prosjektet er tidligere behandlet i Samlet Plan, og er plassert i gruppe 1, kategori 1. Dette betyr at prosjektet ble vurdert til å ha beskjedne negative konsekvenser under Samlet Plan-behandlingen. Den utbyggingsplanen som nå legges frem er noe endret i forhold til prosjektet som ble vurdert i Samlet Plan (fallhøyden økes med 2,5 m og avløpskanalen nedenfor kraftverksdammen forlenges fra 500 til 1 200 m). De faglige vurderingene fra Vassdragsrapporten om Eid vil i hovedsak ikke være vesentlig endret når det gjelder miljøkonsekvenser. Det er imidlertid gjennomført endel nyere miljøfaglige undersøkelser som må tas hensyn til ved konsesjonsbehandlingen.

Fisk

Utbyggingen vil gi endrede rekrutteringsforhold/oppvekstforhold for fisken på den berørte elvestrekningen med overgang fra strykpartier til mer stillestående vann. De største ulempene vil ørreten få, mens abbor og ørrekyt blir favorisert. Ørreten i Begna består av en stasjonær, småvokst ørretstamme som lever hele sitt liv i elva, og en ørretstamme som vandrer mellom Begna og Sperillen. Undersøkelser fortatt av Fylkesmannen i Oppland (Hegge, O. 1989. «Forekomst av aure fra Sperillen i Begna elv», Fylkesmannens miljøvernavd. Notat, 6 s.), viser at ørretstammen fra Sperillen kan vandre forbi Eidsfossen og helt opp til Bagn. De viktigste gyteplassene er på strekningen mellom Islandsmoen og Tollefsrud, oppstrøms Eidsfossen. Ørret som vandrer opp fra Sperillen utgjør hovedmengden av den «større» ørreten i elva og har derfor stor betydning for sportsfiske. Eneste mulighet denne ørreten har for å komme forbi Eidsfossen ved utbygging, er at det bygges fisketrapp forbi kraftverket. Dette er imidlertid svært dyrt, og i mange tilfeller er det vanskelig å få trappene til å fungere tilfredsstillende. Det bør derfor også vurderes om det kan finnes alternative tiltak som kan stimulere fisket ovenfor Eidsfossen. Muligheten for bygging av fisketrapp bør imidlertid fortsatt holdes åpen.

Friluftsliv, naturvern

Dagens bruk av området er i første rekke knyttet til fiske og ellers til rasting og stopp ved gjennomfart på E 68. Fiskemuligheten vil falle bort langs kanalstrekningen i 1 200 m's lengde fra dammen ved utbygging. Området klassifiseres i Samlet Plan som middels godt egnet for friluftsliv og rekreasjon. Tilretteleggingstiltak med parkeringsplasser, bedre rastemuligheter, turstier, samt tiltak for å øke fiskemulighetene i inntaksmagasinet antas å kunne øke verdien av området for rekreasjon.

Området har betydning som vinteroppholssted for vannfugl, men skiller seg ikke ut fra ande strykpartier i Begna som fuglebiotop. Utbyggingsplanene vil ut fra en isolert ornitologisk vurdering neppe være av alvorlig karakter. Utbygging vil også i beskjeden grad ha konsekvenser for dyrelivet. Et spørsmål kan være om den 1 200 m lange kanalen nedenfor kraftstasjonen vil fungere som en sperre for eventuelle trekkveier for hjortedyr.

Prosjektet berører ikke botaniske forekomster av spesiell interesse.

Begnavassdraget er fra før sterkt utbygget til vannkraftformål. Det er derfor få gjenværende uberørte større fossestryk i vassdraget. Verdien av andre større fossestryk, som Ryfoss, vil derfor øke vesentlig dersom Eidsfossen bygges ut.

Forurensning

I følge den geofaglige utredningen i forbindelse med konsesjossøknaden er løsmassene i det berørte om-

rådet svært permeable. Grunnvannstanden vil derfor i stor utstrekning være avhengig av vannstanden i elva. Oppstrøms den planlagte kraftstasjonen vil det derfor kunne oppstå problemer med renseeffekten på infiltrasjonsanlegg og med avrenning fra gjødselkjellere (jf. uttalelse fra bygningsrådet i Sør-Aurdal kommune). En forurensing av grunnvannet vil igjen skape problemer med drikkevannsforsyning og vil gi økt forurensning også i vassdraget.

Det sies i søknaden at «det tas sikte på å opprette avtaler med eierne av berørte anlegg for å sikre mot varige ulemper eller skader». Det er viktig at dette konkretiseres nærmere og at det utredes hvilke alternativer som finnes for å sikre at avløpsanleggene fungerer i henhold til utslippstillatelsene. Likeledes må det konkretiseres tiltak for å hindre at avrenning fra gjødselkjellere når grunnvannet når grunnvannstanden blir hevet.»

Fylkesmannen i Oppland har i brev 16. mai 1990 uttalt:

«Fylkesmannen har merket seg at flere av uttalelsene til konsesjonssøknaden for Eidsfossen tar opp problemet med forsumping av jordbruksarealer oppstrøms den planlagte kraftstasjonen. Høyere grunnvannstand i dette området vil også kunne gi forurensningsproblemer i form av dårligere infiltrasjonsforhold og større avrenning fra gjødselkjellere som i sin tur kan skape problemer for drikkevannsforsyning.

Sør-Aurdal kommune setter som forutsening for utbyggingen at grunneigere og rettighetshavere ikke blir skadelidende. Dette forutsetter at mulige skadevirkninger er grundig utredet før utbygging og at det iverksettes tiltak for å bøte på skadevirkningene. Fylkesmannen anser en analyse av hvordan manøvrering av inntaksmagasinet og evt. redusert HRV best mulig kan ivareta flerbrukshensyn generelt og jordbruksinteressene spesielt, som svært nyttig for fastsettelse av konsesjonsvilkårene.

Utbygging av Eidsfossen vil også ha stor betydning for muligheten storørretstammen i Sperillen har til å vandre opp til viktige gyteområder i Begna oppstrøms Eidsfossen. Ørret fra Sperillen utgjør hoveddelen av den «større» ørreten i elva og er følgelig svært viktig for sportsfisket oppstrøms Eidsfossen. Både Sør-Aurdal kommune og Fylkesmannens miljøvernavdeling anser derfor bygging av fiskefelle/fisketrapp som aktuelt sammen med pålegg om utsetting av yngel/settefisk.

I Samlet Plan klassifiseres området ved Eidsfossen som middels godt egnet for friluftsliv og rekreasjon. Eidsfossen er ett av få gjennværende fossestryk i Begnavassdraget, og Fylkesmannen er av den oppfatning at området er undervurdert som friluftsog rekreasjonsområde. Området har stort potensiale både for fiske og for annet friluftsliv dersom det gjennomføres endel tilretteleggingstiltak. Utbygging vil ikke helt utelukke en slik utvikling, men vil forringe opplevelsesverdien i området og redusere muligheten for fiske drastisk.

Fylkesmannen slutter seg til DN's spørsmål om berettigelsen av å bygge ut Eidsfossen sett i lys av dagens kraftsituasjon og prognosene for kraftbehovet i årene som kommer. Det bør framskaffes oppdaterte prognoser for kraftbehovet og konsesjon bør ikke gis uten at det er dokumentert behov for kraften.

Konklusjon:

- Utbygging av Eidsfossen vil kunne medføre forsumpningsskader på jordbruksarealer oppstrøms kraftstasjonen samt å gi økt forurensningsbelastning ved at infiltrasjonsforholdene forverres når grunnvannstanden heves. Dette krever tiltak for å hindre at grunneigere/rettighetshavere blir skadelidende. Optimalisering av manøvreringen av inntaksmagasinet og evt. redusert HRV ut fra flerbrukshensyn bør utredes før konsesjonsvilkårene settes.
- Utbygging av Eidsfossen vil hindre storørret fra Sperillen i å vandre opp til gyteområdene oppstrøms Eidsfossen. Dette krever at muligheten for bygging av fiskefelle/fisketrapp må holdes åpen, samt at det gis pålegg om utsetting av yngel/settefisk.
- Området rundt Eidsfossen har stort potensiale som friluft- og rekreasjonsområde. Utbygging av Eidsfossen vil forringe utviklingspotensialet i området både ved at fiskemuligheten reduseres og at opplevelsesverdien forringes.
- Konsesjon bør ikke gis uten at oppdaterte prognoser for kraftbehovet tilsier at det er nødvendig med utbygging.»

Statens forurensningstilsyn har gitt følgende sammendrag av sin uttalelse 5. september 1989:

«De forurensningsmessige ulemper som følge av en eventuell utbygging av Eid Kraftverk antas å bli små. Statens forurensningstilsyn (SFT) foreslår likevel at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensning og et vilkår om oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.»

Selve uttalelsen lyder:

«Prosjektet er, i en noe redusert utgave, behandlet i Samlet Plan. Der er prosjektet plassert i konsekvensklasse 1 og prioritetsgruppe 1. Denne plasseringen tilsier liten brukerkonflikt og stor aktualitet mht. utbygging.

Endringen i prosjektet i forhold til beskrivelsen i Samlet Plan utgjør en økning i fallhøyde på 2,5 m og en forlengelse av avløpskanalen nedenfor kraftverket med 600 m. Totalt vil dette gi en produksjonsøkning med 7 GWh fra 45 GWh til 52 GWh i forhold til den opprinnelige planen. Det vil ikke bli noen tørrlagt elvestrekning i forbindelse med utbyggingen.

Vurderingene fra Samlet Plan og nyere undersøkelser i vassdraget avdekket få forurensningsproblemer i tilknytning til den prosjekterte utbyggingen. Likevel må man anta at inngrepene ved forbygninger og neddemming av deler av elveleie (inntaksmagasin) vil få konsekvenser for grunnvannsspeilet, og en viss påvirkning på private vannanlegg kan forventes. Heving av vannivået i elva vil også kunne gi forurensningsvirkning på grunn av at enkelte avløpsanlegg og gjødselkjellere blir liggende under vann.

En viss forurensningsvirkning i bassenget oppstrøms dammen på grunn av redusert vannhastighet kan forventes.

Eventuelle skader og ulemper i forbindelse med inngrepene vil ifølge søknaden langt på vei kunne rettes opp ved tiltak. SFT mener de forurensningsmessige ulempene i forbindelse med utbyggingen vil bli relativt små. Under henvisning til det ovennevnte vil SFT foreslå at følgende vilkår etter forurens-

ningsloven (§ 11) tas med i en eventuell tillatelse til utbygging av Eid kraftverk:

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å betale eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av Eid kraftverk.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser av forurensningsforholdene i det berørte vassdragsavsnitt.»

Direktoratet for naturforvaltning har innledningsvis i sin uttalelse 20. november 1989 følgende sammendrag:

«En utbygging av Eidsfoss kraftverk vil være relativt lite konfliktfylt i forhold til naturforvaltningsinteressene sammenlignet med andre kraftutbygginger. DN mener likevel at behovet for å bygge kraftverket må vurderes i lys av de siste prognosene for kraftbehov før konsesjonsbehandlingen fortsetter.

Det kan bli aktuelt å bygge en fisketrapp forbi dammen, og konsesjonssøkeren må ta dette med i den videre planleggingen. Faren for tørrlegging av elveleiet nedenfor dammen ved utfall av stasjonen eller reduksjon i driftsvannføringen, vil stille krav til anlegget og/eller manøvreringen av det.»

Direktoratet har følgende konklusjon på en lengre uttalelse:

«Generelt til søknaden

Prosjektet er opprinnelig plassert i gruppe 1, kategori I i Samla Plan. Det er gjort visse justeringer i forhold til det opprinnelige Samla Plan-prosjektet, som gjør at konfliktene med naturforvaltningsinteressene blir noe større. Dette er likevel fremdeles et vannkraftprosjekt med forholdsvis små konflikter.

De siste prognosene som er lagt fram for kraftbehovet mot år 2000, viser en redusert vekst i forbruket. I søknaden bygger man på prognoser fra 1985. Sett i forhold til dagens prognoser, er søknadens kapitler om kraftbehov, dekningsmuligheter og ENØK-tiltak helt uaktuelle. Vi ber derfor om at det før søknaden blir behandlet, blir fremskaffet oppdaterte tall for kraftbehovet. Vi mener at konssjon ikke bør gis uten at det er dokuementert behov for kraften. DN synes også det er uheldig at konsesjonssøknader føres fram til sluttbehandling, dersom det er usikkert når anlegget vil bli realisert. Ikke minst synes vi det er lite tilfredsstillende å stille forslag til vilkår under slike forutesetninger.

Krav til videre planlegging, vilkår

Vi har ikke nå tilstrekkelig grunnlag for en endelig vurdering av om det må bygges fisketrapp forbi dammen. Konsesjonssøkeren må imidlertid være forberedt på at et slikt krav kan komme og ta dette med som en mulighet ved detaljprosjekteringen av anlegget.

Det er viktig å unngå tørrlegging av elveleiet nedenfor dammen ved utfall av stasjonen. Regulanten må derfor pålegges en teknisk løsning/manøvrering som sikrer at det i slike tilfeller umiddelbart tilføres vann til elveleiet nedenfor utløpet av kraftstasjonen i en mengde som hindrer uheldige følger for fisk som står i elva.

I den tekniske beskrivelsen av planene er det vist en kanalisering og plastring/forbygning nedstrøms kraftverket som er uheldig både med hensyn til landskap og fisk/dyre- og fugleliv. Vi forutsetter at en ved detaljprosjekteringen tar kontakt med Fylkesmannens milijøvernavdeling, slik at senkingen av undervannet gjøres på en måte som også er tilfredsstillende for disse interessene.

Forslag til vilkår

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i Begnavassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk, herunder biotopforbedrende tiltak, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m.,
d. å installere sperreanordning foran inntaket og utløpet av kraftstasjonen,
e. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og sørge for nødvendig vann til trappa. Anleggets eier tilpliktes dessuten å anordne fisketeller og fiskefelle i trappa etter nærmere bestemmelse av DN,
f. å bekoste finrydding av fiskeplasser,
g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
h. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III

Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved reduksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Videre plikter konsesjonæren å sørge for et teknisk arrangement og/eller manøvrering som sikrer at et utfall av kraftstasjonen ikke fører til stans i vanntilførselen i elveleiet nedenfor utløpet av kraftstasjonen.

IV

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom DN finner dette nødvendig.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN

a. å bekoste kompensasjonstiltak for ødelagte eller forringede viltbiotoper, og å bekoste biotopforbedrende tiltak der forholdene ligger til rette for det,
b. å bekoste viltbiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

VI

Konsesjonæren plikter å tilrettelegge området som berøres av utbyggingen for rekreasjon og friluftsliv. Tiltakene skal planlegges i samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling og godkjennes av DN.

VII

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskaplige undersøkelser samt friluftslivundersøkelser i de områdene som omfattes av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsområdet.

VIII

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader på naturen eller på forhold som har betydning for friluftslivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IX

Konsesjonæren skal dekke utgiftene til nødvendig oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstida.

X

Dersom det viser seg at hjortevilt får problemer med kryssing av Begna som følge av oppdemming og/eller kanalisering, plikter konsesjonæren å bekoste tiltak for å hindre/begrense dette problemet, samt bekoste eventuelle undersøkelser knyttet til gjennomføringen av tiltakene.

XI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Advokat Jørgen Sveen har 29. august 1989 på vegne av 7 grunneiere bemerket:

«1. Næringsfond

Lovverket er ikke til hinder for at man i konsesjonsvilkårene kan tillate at deler av næringsfondet disponeres direkte av de berørte grunneiere. I konsesjoner som er gitt i senere tid er det truffet ordninger slik at kommunen disponerer 50% av næringsfondet og grunneiere 50%.

Jeg kan bl.a. vise til ny reguleringskonsesjon for Strandefjorden, Volbufjorden og Øyangen. Den ordning som her er kommet i stand, fungerer meget godt i praksis.

Mine parter krever at det i konsesjonsvilkårene åpnes adgang til at grunneierne selv kan disponere 50% av næringsfondet etter nærmere fastsatte vilkår.

2. Minstevassføring

Jeg kan ikke se at det er sagt noe om minstevassføring. Teoretisk foreligger derfor en mulighet for at man kjører kraftverket slik at alt oppsamlet vann ovenfor demningen tas ut. Deretter stopper man kraftverket og stenger demningen slik at all vassføring opphører en kortere periode. Elva nedstrøms blir da tørrlagt. Dette vil få skadelige virkninger på fisken og grunnvannet. Slik kjøring vil også ha betydning for fisk og grunnvann, også i området på oversiden av demningen. Her er det behov for å få inntatt bestemmelser om minstevannføring.

3. Utforming av kanalen

Vassføring i slike kunstige kanaler virker svært «steril» og lite interessant for sportsfiske. Det drives turisme i området. Grunneierne ønsker en annen utforming av kanalen, slik at man kan få mer naturlig elveleie. Det bør etableres barnesikring.

4. Gyteplasser

Eksisterende gyteplasser kreves registrert før utbyggingen igangsettes.

5. Dypålen

Som hovedregel danner dypålen eiendomsgrenser mellom eiendommer på hver side av elva. Det må derfor stilles som krav at dypålen registreres og at det oppføres nye faste eiendomsmerker.

6. Pålegg om fiskeutsett

Som kjent har man fiskeoppgang fra Sperillen. Denne fiskeoppgang har gjennom tidene hatt stor betydning for Begna som fiskeelv. Det antas at Eid kraftverk vil hindre denne fiskeoppgang.

Som kompensasjon må det gis pålegg om utsett av fisk. I så henseende kreves at det utsettes fisk av stedegen stamme. Når det skal treffes beslutninger om utsett av fisk, kreves det at grunneierne skal delta i denne prosess.

7. Ras

På eiendommen til Kåre Helland gikk det et ras i 1979. Hele 1 800 m^3 raste ut. Det ligger fortsatt en blokk der. Han har erfart at ved sprengning på andre sida av elva har dette medført rystelser. Han der derfor engstelig for at når det igangsettes sprengningsarbeider ved den nye kraftstasjon, kan dette bevirke at blokken løsner.

Dette forhold må avklares før det foretas sprengningsarbeider.

8. Pelsdyr

Det vises til fremlagt rapport.

9. Muddring

På eiendommen til Roal Bergene er det planlagt muddring som går langt innover et jorde - ca. 10-15 m. Han ønsker at denne stenfylling fortsetter over langs elva. Det samme gjelder hos Andreas Hansen.

Dette gjelder området 1 og 2, øvre og nedre del, jfr. kart.

10.

På 1960 -70 og 80 tallet er det foretatt vassdragsutbygginger i ovenforliggende vassdrag.

Mine parter vil påpeke at forholdene vedrørende frostrøyk og isveger har forverret seg som følge av dette.»

Oppland energiverk (OE) har i brev av 27. januar 1992 kommentert de enkelte uttalelser til søknaden slik:

«1. Forurensning

Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen uttaler at:

> «I følge den geofaglige utredningen i forbindelse med konsesjonssøknaden er løsmassene i det berørte området svært permeable. Grunnvannstanden vil derfor i stor utstrekning være avhengig av vannstanden i elva. Oppstrøms den planlagte kraftstasjonen vil det derfor kunne oppstå problemer med renseeffekten på infiltrasjonsanlegg og med avrenning fra gjødselkjellere (jf. uttalelse fra bygningsrådet i Sør-Aurdal kommune). En forurensing av grunnvannet vil igjen skape problemer med drikkevannsforsyning og vil gi økt forurensning også i vassdraget.
>
> Det sies i søknaden at «det tas sikte på å opprette avtaler med eierne av beørte anlegg for å sikre mot varige ulemper eller skader». Det er viktig at dette konkretiseres nærmere og at det utredes hvilke alternativer som finnes for å sikre at avløpsanleggene fungerer i henhold til utslippstillatelsene. Likeledes må det konkretiseres tiltak for å hindre at avrenning fra gjødselkjellere når grunnvannet når grunnvannstanden blir hevet.»

Kommentar

Ved å sammenholde de registreringer som vi har utført av avløpsanlegg/gjødselskjellere og den foreslåtte regulering av inntaksbassenget, beskrevet i konsesjonssøknadens pkt. 3.4, framgår det at først ved en vannføring på over 250 m^3/s, kan enkelte avløpsanlegg og gjødselkjellere bli liggende utsatt til. Det framgår videre av samme punkt at ved vannføring større enn 250 m^3/s, som forekommer relativt ofte, manøvreres lukene slik at vannstanden ved Hellandsgårene ikke blir høyere enn i en førsituasjon.

Det framgår av vårt bilag 4 til konsesjonssøknaden at et permanent hevet nivå i elva muligens kan gi visse problemer for et par eiendommers avløpsanlegg og gjødselkjellere. Dette kan følges opp ved en videreføring av våre tidligere utførte registreringer.

Statens forurensningstilsyn (SFT) uttaler at:

> «Vurderingene fra Samlet Plan og nyere undersøkelser i vassdraget avdekker få forurensningsproblemer i tilknytning til den prosjekterte utbyggingen. Likevel må man anta at inngreppene ved forbygninger og neddemming av deler av elveleiet (inntaksmagasin) vil få konsekvenser for grunnvannsspeilet, og en viss påvirkning på private vannanlegg kan forventes. Heving av vannnivået i elva vil også kunne gi forurensningsvirkning på grunn av at enkelte avløpsanlegg og gjødselkjellere blir liggende under vann.»

Kommentar

Det framgår av konsesjonssøkanden at OE vil inngå avtaler med eiere av berørte anlegg for å sikre mot varige ulemper eller skader.

SFT krever videre at det må utredes hvilke alternativ som finnes for å sikre at avløpsanleggene fungerer i henhold til utslippstillatelsene. Her nøyer vi oss med å henvise til Miljøverndepartementets «Forskrift om utslipp fra separate avløpsanlegg» av 2. desember 1985.

SFT uttaler videre som forutsetning for konsesjonsvilkår at:

> «Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:
>
> – å betale eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av Eid Kraftverk.
>
> – å bekoste helt eller delvis oppfølgningsundersøkelser av forurensningsforholdene i det berørte vassdragsavsnitt.»

Kommentar

Forurensningsmessige ulemper som følger av utbyggingen er vurdert til å bli små. Vi er derfor av den oppfatning at nytten av omfattende oppfølgingsundersøkelser ikke vil stå i forhold til kostnadene forbundet med disse. Dette begrunner vi ut i fra flere forhold bl.a. at vassdraget fra før er regulert med en rekke kraftverk lenger oppe i vassdraget, og at det fra før foreligger undersøkelser av vassdragets vannkvalitet.

Det framgår av konsesjonssøknaden at skader og ulemper som er vanskelige å forutsi, vil bli løst ved tiltak etter behov.

Videre vil vi bemerke at kravene til utslipp fra separate avløpsanlegg og plassering av drikkevannskilder i forhold til disse er blitt strengere de senere år. Det samme gjelder for utslipp og utførelse av anlegg i forbindelse med landbruksvirksomhet. Det påpekes at gjødselkjellere på begge Hellandsgardene, ligger 30-40 meter ovenfor egne vannkilder som brønner under kjellernivå i bolighusene. Uttatte vannanalyser ved OE påviser ikke bakteriologisk forurensning eller høyt innhold av nærings-salter.

2. Landbruksinteresser

Landbruksnemnda i Sør-Aurdal uttaler at:

> «Landbruksnemnda finner det betenkelig at dyrka mark planlegges neddemt. I tillegg regnes det med at vesentlige arealer fulldyrka jord blir forringa ved forsumping. Det er mye usikkerhet knytta til skadeberegningene. De presenterte tallene for neddemt og forsumpa areal må ses på som omtrentlige og foreløpige. Ulemper og skader på hus og driftsbygninger er så godt som ikke vurdert.»

Kommentar

Utbyggingsplanen inneholder tiltak med terrengheving og erosjonssikring av nåværende lågtliggende arealer som ligger inn til dyrket mark. Disse tiltakene vil bedre kvaliteten på den dyrka marka, samtidig vil enkelte gårdsbruk få økt sitt dyrkbare areal.

De områder som i rapporten om konsekvenser for jordbruk og skogbruk antas å få redusert sin verdi på grunn av forsumping, erosjon eller neddemming, er

allerede i dagens situasjon tidvis utsatt for like høye vannstander. Verdien av disse arealene til jordbruksformål er derfor i utgangspuntet noe redusert. For øvrig vises til de kommentarer som OE har knyttet til undersøkelsen for jord- og skogbruk i konsesjonssøkandene pkt. 4.6.

Ulemper og skader på hus og driftsbygninger er ikke omtalt da utbyggingsplanen ikke vurderes å innebære slik konsekvensmuligheter.

Landbruksnemnda uttaler videre at:

«Gardstuna ligger nede på elvesletta. Tolerert vannstand i elva opp til 191,0 m vil gi uholdbare forhold i gjødselkjelleren på Søndre Helland, og problemer på Nordre Helland. Vannstanden i elva må 1 m lave for at forholdene skal være akseptable.»

Kommentar

Vannstander opp til kote 191,0 og høyere er ikke uvanlig i dagens situasjon, samtidig framgår det av konsesjonssøknaden at ved vannføringer større enn 250 m^3/s skal vannstanden ved Helland ikke være høyere enn den ville vært uten utbygging. En vannføring på 250 m^3/s tilsvarer en vannstand ved Helland før utbygging på ca. 190,60 m. Forholdene i gjødselkjelleren på Søndre Helland vil med bakgrunn i dette ikke forverres i forhold til dagens situasjon.

Videre uttaler Landbruksnemnda at:

«Østre del av jordbruksarealet på Garthushagen blir neddemt. En forutsetning for å gjøre dette, må være at like mye fulldyrka jord vinnes inn andre steder på eiendommen.»

Kommentar

Ifølge de arealberegninger som er foretatt vil ca. 1,5 mål gå tapt, men samtidig vil den skisserte forbygning gi mulighet til å øke jordbruksarealet med ca. 0,8 mål. Samtidig vil de foreslåtte tiltak øke bruksverdien av de lavereliggende areal i forhold til dagens situasjon.

Til slutt uttaler landbruksnemnda at:

«Størstedelen av det neddemte og forsumpa arealet vil finnes på østsida av elva. Her må det sørges for at jordtapet og ulempene kompenseres med nydyrking og andre erstatninger.»

Kommentar

Konsesjonssøknaden inneholder erosjonshindrende tiltak også på østsiden av elva. Disse tiltakene var ikke ferdig presentert da den jordbruksfaglige rapporten ble utarbeidet, slik at berørt areal er redusert betraktelig i forhold til nevnte rapport.

3. Naturfaglige interesser

Direktoratet for naturforvaltning (DN) sin uttalelse inneholder en fyldig liste med forslag til vilkår. Når det gjelder de forslag til vilkår vedrørende fisk viser vi til eget tema for dette.

De øvrige forslag til vilkår som DN har listet opp kommenteres ikke enkeltvis, men vi vil knytte følgende generelle bemerkning til uttalelsen:

Det framgår av DNs konsekvensvurdering, som bygger på fagrapporter vedlagt konsesjonssøknaden, at konsekvensene av utbyggingen vurderes å bli små. Ut ifra dette peker vi på at en rekke forslag til utbyggingsvilkår som DN setter fram skulle være unødvendige. DNs krav synes tildels å være framsatt som om det dreier seg om en vassdragsregulering med magasiner det søkes om. Etter vår vurdering burde kravene vært bedre avstemt i forhold til det spesifikke anlegg det søkes om og der konsekvensene vurderes å være små.

4. Kommunale interesser

Sør-Aurdal kommune uttaler at:

«Som grunnlag for å kunne arbeide aktivt med næringsutvikling på lengre sikt tildeles kommunen næringsfond i samsvar med praksis ved tilsvarende utbygginger, i størrelsesorden 2 mill. kr, og årlige konsesjonsavgifter i størrelsesorden 15-20 kr pr. nat. hk. Formannskapet får fullmakt til å presisere beløpene.»

Kommentar

Det er inngått prinsippavtale (konsesjonssøknadens vedlegg 10) mellom Sør-Aurdal kommune og Oppland energiverk. Avtalen innebærer bl.a. at OE yter årlig tilskudd på kr 250 000 i 3 år til planlegging og saksbehandling, samtidig ytes et tilskudd på 4,5 mill. kr til kommunale tiltak. Ved at tilskuddene antas å være høye i forhold til forventet størrelse på et eventuelt næringsfond, gir dette kommunen god anledning til god planlegging og stor grad av mulighet for gjennomføring av ønskede tiltak. Dette sammenholdt med prosjektets økonomi og forventet konsekvenspotensiale vil OE anta at grunnlaget for næringsfond er beskjedent.

Med de fordeler som prinsippavtalen har for Sør-Aurdal kommune, er det mindre behov for ytterligere kompensasjoner.

Videre uttaler Sør-Aurdal kommune at:

«Sør-Aurdal kommune tildeles konsesjonskraft i samsvar med lovens bestemmelser (max. 10%).»

Kommentar

Det framgår av prinsippavtalens pkt. B 1. at kommunen har rett til uttak av inntil 50% av produksjonen i Eid Kraftverk. Videre heter det i samme punkt at kommunens konsesjonskraftrettigheter inngår i den valgte produksjonsandel. Eventuell tildeling av konsesjonskraft blir derfor en del av den samlede produksjonsandel.

5. Grunneierinteresser

(Adv. Sveen, på vegne av flere grunneiere.)

Adv. Sveen uttaler at:

«Utforming av kanalen.

Vassføring i slike kunstige kanaler virker svært «steril» og lite interessant for sportsfiske. Det drives turisme i området. Grunneierne ønsker en annen utforming av kanalen, slik at man kan få mer naturlig elveleie. Det bør etableres barnesikring.»

Kommentar

Utløpskanalen er en del av kraftverket og er utformet slik at det totale falltap blir minst mulig. Det er økonomisk ugunstig og dårlig energiøkonomisering å gi utløpskanalen en utforming som gir kraftverket en dårligere virkningsgrad.

Uten å kommentere kravet om etablering av barnesikring spesielt, vil vi bemerke at gjennomføring av sikringstiltak er en prioritert oppgave. For øvrig vises det til sikringsutvalgets raport «Faremomenter og sikringstiltak ved anlegg i vassdrag».

Adv. Sveen uttaler videre at:

> *«Dypålen.*
>
> Som hovedregel danner dypålen eiendomsgrenser mellom eiendommer på hver side av elva. Det må derfor stilles som krav at dypålen registreres og at det oppføres nye faste eiendomsmerker.»

Kommentar

Dypålen vil bli registrert for å gi grunnlag til fallerstatnig til grunneiere på henholdsvis østsida og vestsida av elva.

Videre uttaler adv. Sveen at:

> *«Mudring.*
>
> På eiendommen til Roald Bergene er det planlagt mudring som går langt innover et jorde - ca. 10-15 m. Han ønsker at denne stenfylling fortsetter over langs elva. Det samme gjelder hos Andreas Hansen. Dette gjelder området 1 og 2, øvre og nedre del. jf. kart.»

Kommentar

Endelig utforming av de skisserte forebygninger vil bli vurdert nærmere i samarbeid med berørte grunneiere, under detaljprosjektering for en utbygging.

6. Fisk

Adv. Sveen uttaler på vegne av flere grunneiere:

> «Eksisterende gyteplasser kreves registrert før utbyggingen igangsettes.»

Kommentar

I fylkesmannens miljøfaglige uttalelse av 14.7.1989 framgår det at de viktigste gyteplassene for aure fra Sperillen er på strekningen mellom Islandsmoen og Tollefsrud. Med bakgrunn i at utbyggingsplanene berører en liten del av den aktuelle elvestrekningen, vil vi anta at verdien av en slik undersøkelse vil være svært begrenset.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes.»

Kommentar

Miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Oppland vurderer konsekvensene for fisk til i hovedsak å berøre aure fra Sperillen. Rekrutteringsgrunnlaget for stasjonær aure forventes å bli upåvirket på elvestrekningen utenom berørt utbyggingsområde.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å bekoste tiltak i Begnavassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk, herunder biotopforbedrende tiltak, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m.»

Kommentar

Begna er et forholdsvis gjennomregulert vassdrag, slik at vannføringen i kraftverket i Eidsfossen blir bestemt av vannføringen i det overforliggende Bagn kraftverk. Dette betyr at vannføringen i vassdraget vil bli som før, og at eventuelle negative virkninger vil begrense seg til utbyggingsområdet. Det forutsettes at eventuelle tiltak som nevnt, blir begrenset til utbyggingsområdet.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.»

Kommentar

Fylkesmannen ved fiskeforvalteren har på oppdrag av OE videreført vandringsstudier ut over konsesjonssøknadens oppgaver (se miljøfaglig uttalelse av 14.7.1989 fra Fylkesmannens miljøavdeling). Vi vil anta at en ytterligere oppfølging/videreføring av dette vil gi tilstrekkelig grunnlag for f.eks. et eventuelt utsettingspålegg.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å installere sperreanordning foran inntaket og utløpet av kraftstasjonen.»

Kommentar

Vi antar at DN har installasjon av sperregitre i tankene. Installasjon av slike vil gi en uholdbar driftssituasjon, fordi maskevidden nødvendigvis vil være så liten at sperregitteret stadig vil tettes. På grunnlag av dette anmoder vi om at dette kravet sløyfes.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å foreta utfiskinger uttynninger dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverrig av de naturlige forhold.»

Kommentar

Byggingen av Eid kraftverk omfatter ikke nye vassdragsreguleringer. DNs krav synes å være framsatt på generelt grunnlag som om det dreier seg om en reguleringssøknad. Dette kravet vurderer vi ikke å ha relevans for Eid.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og sørge for nødvendig vann til trappa. Anleggets eier tilpliktes dessuten å anordne fisketeller og fiskefelle i trappa etter nærmere bestemmelser av DN.»

Kommentar

Den erfaring vi kjenner til med fisketrapper er at de gir liten nytte i forhold til kostnad. Andre tiltak med bedre kost-nyttefaktor bør prioriteres slik fiskenemnda og kommunen har gjort.

Innenlandsfiskenemnda i Sør-Aurdal og kommunal arbeidsgruppe for fiskespørsmål har på grunn av usikkerhet omkring «virkningsgraden» av en fisketrapp gått bort fra kravet om at en slik må bygges. Så lenge lokale fiskeinteresser ikke har bygging av fis-

ketrapp som krav, går vi ut ifra at pålegg om å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av en fisketrapp faller bort. For øvrig vises det til avtale med Sør-Aurdal kommune (pkt. 41) med følgende tekst: «Fiskefelle, for fangst av stamfisk, tas med i anlegg av kraftverket».

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom DN finner dette nødvendig.»

Kommentar

OE er aksjonær i A/L Settefisk, som administrerer og gjennomfører alle tidligere gitte pålegg om utsetting av fisk i Begnavassdraget. Med bakgrunn i dette vil det være naturlig at A/L Settefisk står for administrasjon og praktisk gjennomføring av eventuelle pålegg i tilknytning til denne utbyggingen også.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at:

> «Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved reduksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilets ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Videre plikter konsesjonæren å sørge for et teknisk arrangement og/eller manøvrering som sikrer at et utfall av kraftstasjonen ikke fører til stans i vanntilførselen til elveleiet nedenfor utløpet av kraftstasjonen.»

Advokat Sveen på vegne av flere grunneiere tar opp den samme problemstillingen i sin uttalelse.

Kommentar

I de tilfeller kraftverket stopper, er det forutsatt at klappeluken skal åpnes samtidig med vannføring tilsvarende kraftstasjonens vannføring.

Sør-Aurdal kommune uttaler at:

> «Kommunen tildeles et eget fiskefond i stedet for bygging av kostbar fisketrapp.»

Kommentar

Vedlegg 10 i konsesjonssøknaden (prinsippavtale mellom Sør-Aurdal kommune og OE) inneholder hovedpunkter for avtale mellom kommunen og OE om utbygging av Eid kraftverk. I punkt 4 i denne avtalen framgår det at OE yter et samlet tilskudd på 4,5 mill. kr til kommunale tiltak. Punkt 4.1, 4.2 og 4.3 inneholder tiltak som er klart prioritert av kommunen, herunder tiltak for å tilrettelegge/bedre mulighetene for fiske. Gjennom denne avtalen gis kommunen god anledning til å stimulere til økt fiske- og friluftlivsutøvelse. OE forutsetter på denne bakgrunn av kommunen ikke tildeles eget fiskefond.

Subsidiert vil vi akseptere et eget fiskefond framfor å få pålegg om bygging av fisketrapp som DN har framsatt.

Sluttbemerkning

Siden søknaden ble sendt, har vi fått ny energilov som medfører store endringer i rammebetingelsene for energisektoren. Det fokuseres på markedstilpasning, slik at det oppnås samfunnsmessige rasjonelle løsninger for blant annet produksjon av kraft, hensyn også tatt til almene og private interesser. Ut ifra dette forventer vi at disse interesser blir kost-nyttevurdert i lys av den nye energiloven. Videre at de pålegg som blir gitt har riktig samfunnsmessig verdi i forhold til de inngrep og verdier som spesifikt er knyttet til utbygging av Eid kraftverk.

Som det framgår av søknaden har vi inngått et samarbeid i form av en prinsippavtale med sør-Aurdal kommune om utbyggingen. Med dette er det lagt til rette for en utbygging av Eid i samsvar med kommunens interesser. Vi legger sterk vekt på å videreføre samarbeidet med kommunen med sikte på at Eid skal få en total verdiskapning både for samfunnet, kommunen og OE som utbygger.»

Norges vassdras- og energiverk (NVE) vil bemerke:

Innleding

Ved siden av å disponere 25,3 prosentandeler i K/L Opplandskraft og Dokkaverkene eier og driver Oppland Energiverk (OE) Valdresverkene i øvre del av Begna: Kalvedalen (18 MW), Ylja (65 MW), Faslefoss (18 MW) og Lomen (54,4 MW) kraftverker. Ved kgl.res. 14. juni 1991 har OE dessuten fått konsesjon på erverv av Fossheimfoss-fallet mellom Slidrefjord og Strandefjord - samt tillatelse etter vassdragsloven til ekspropriasjon av fall- og grunnarealer m.v. og tillatelse ut fra allmenne interesser til utbygging av fallet. Forberedende arbeider for utbygging er igangsatt.

Parallelt med arbeidet med planen for utbygging av Fossheimfoss har OE også arbeidet med den foreliggende søknad om tillatelse til utbygging av Eidsfossen i Begna. Denne ligger i Sør-Aurdal kommune ca 28 km oppstrøms Sperillen. Kommunen har hevdet vesentlige interesser i utbyggingen og har inngått en prinsippavtale med OE datert 12. mars 1987.

Ifølge denne har kommunen rett til uttak av inntil 50 % av kraften i Eid kraftverk etter selvkostprinsippet. Det forutsettes opprettet særskilt avtale om kraftavståelsen. Prosjektering og utbygging skal skje så raskt som mulig, men endelig valg av kommunens produksjonsandel må foreligge før Oppland fylkesting kan ta stilling til utbyggingen. Dette igjen forutsetter at det foreligger endelig kostnadsoverslag og at mulighetene for å få etablert bindende salgsavtale er avklart. Sør-Aurdal kommune gis anledning til - på like vilkår - å delta i eventuelle salgsavtaler (langtidskontrakter) som OE inngår for levering av kraft ut av fylket fra nybygde anlegg.

For øvrig inneholder avtalen visse økonomiske ytelser til kommunen - bl.a. et samlet tilskudd på 4,5 mill. kroner til kommunale tiltak og årlig tilskudd på kr 250 000 i tre år til tiltaksplanlegging og saksbehandling - samt visse ytelser av miljømessig og praktisk art ved Eidsfossen.

Teknisk plan

Begna demmes opp til kote 190,5 i nederste del av strykpartiet ved gårdene Garthushaugen. Oppdem-

mingen får virkning ca 2 km oppstrøms og det foretas en senkning av undervannet ved en ca 1,2 km lang kanal. Selve dammen utstyres med en segmentluke, en klappluke og et fast overløp påkote 190,65. Lukene åpnes automatisk ved vannføringer over kraftverkets slukeevne (85 m^3/s). Avledningsevnen er 1250 m^3/s (1000-årsflom). Kraftverket bygges i nær tilknytning til dammen på høyre side. Det installeres et vertikalt Kaplanaggregat med ytelse 9,25 MW. Fallhøyden blir brutto 12,5 m og midlere årlig ytelse er beregnet til 52,7 GWh. Vinterkraften utgjør 52 % av årsproduksjonen. Kostnaden er beregnet til 2,54 kr/kWh pr 1. januar 1987.

Midlere årlig tilløp til Eid kraftverk angis til ca 65,5 m^3/s. Regulert vannføring i medianåret er beregnet til ca 50 m^3/s tilsvarende ca 8330 nat.hk. Tilløpet til kraftverket er således godt regulert. Kraftstasjonen blir utrustet med fjernstyring og automatisk drift.

NVEs beregninger viser at prosjektet er konkurransedyktig i sammenligning med alternativ kraftutbygging.

Samlet plan for vassdrag

Eid kraftverk er behandlet i Samlet plan for vassdrag og plassert i gruppe 1, kategori 1. Den foreliggende utbyggingsplan er noe utvidet ved at fallhøyden er økt fra 10 til 12,5 m, inntaksnivået er hevet fra kote 189,5 til kote 190,5 og avløpskanalens lengde er økt fra 500 m til 1200 m. Fylkesmannen uttaler imidlertid at de faglige vurderinger fra vassdragsrapporten om Eid kraftverk i hovedsak ikke vil være vesentlig endret m.h.t. miljøkonsekvenser. Endel nyere miljøfaglige undersøkelser bes tatt hensyn til ved konsesjonsbehandlingen. Direktoratet for naturforvaltning reiser heller ingen innvendinger av miljøfaglig art til hinder for å konsesjonsbehandle den foreliggende plan.

NVE anser derfor prosjektet klarert i forhold til Samlet plan.

Søknaden

Den foreliggende søknad gjelder tillatelse i henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940 til:

a) ekspropriasjon i h. til §§ 148 av samtlige fallrettigheter og ervervskonsesjon etter ervervsloven av 14. desember 1917.
b) utbygging av kraftverket i h. til §§ 104-106.
c) ekspropriasjon i h. til § 62 av grunnarealer og rettigheter for gjennomføring av utbyggingen.

Ad. a - fallrettigheter

I søknaden er gitt en oversikt over grunneierne. Det framgår at enkelte har håndgitt sine rettigheter. Det gjelder
gnr 65, bnr 7, Garthus Nordre, eier Ole Grimsrud
gnr 65, bnr 5, Skogen, eier Håkon Rustebakken
bnr 65, bnr 4, Lybekk, eier Harald Lybekk
gnr 57, bnr 1, Eid, eier Mekkel Eid.

Når det gjelder de nevnte håndgivelser opplyser OE at de er av gammel dato og ble gitt til Sør-Aurdal kommune. I forhandlingene med OE har ikke kommunen brakt inn noe spørsmål i sammeheng med disposisjonsrett til fallrettigheter. Håndgivelsene er nå sagt opp av Sør-Aurdal kommune. OE vil søke å oppnå minnelig avtale med alle berørte rettighetshavere, men søker om at ekspropriasjonsretten vil omfatte samtlige fallrettigheter. Det foreligger ingen protest mot denne del av søknaden.

Ad. b og c. Utbygging - skader og ulemper - ekspropriasjon

OE framholder at de ser en klar oppgave i denne type prosjekter å gjennomføre en realistisk avveining mellom prosjektets produksjonsmuligheter og potensielle skader og ulemper for berørte eiendommer. I tråd med dette er det også framlagt planer for erosjons- og flomforbygginger med terrenghevinger i oppdemmingssonen. Disse planer vil være gjenstand for nærmere detaljvurderinger i samråd med forbyggingsmyndigheter og de berørte grunneiere.

Bestemmende for valg av oppdemmingshøyden har vært terrenghøyden på «elvesletta» i grensen mellom Nordre og Søndre Hellandgårdene ca 1 450 m oppstrøms dammen. HRV kote 190,5 ved dammen tilsvarer her vannstanden ved en vannføring på ca 250 m^3/s før utbyggingen. Dette er en vannføring som ligger noe i underkant av midlere årlig flom. Dyrkingsarealer umiddelbart under HRV er derfor jevnlig flomutsatt og av redusert verdi i dag. Vannlinjeberegningene viser at vannstanden på dette sted ved 250 m^3/s vil bli hevet til nær opp til kote 191 etter oppdemmingen. Denne høyde tilsvarer noe under 400 m^3/s før utbyggingen. Største observerte flom er til sammenligning 432 m^3/s.

Neddemmet og forsumpet areal er oppgitt til 61 da. Av dette utgjør ca 4,5 daa fulldyrket mark og kulturbeite, ca 29 daa produktiv skog og resten strandsoner og mindre produktiv mark. Som følge av planlagte forbygginger og terrenghevinger vil også anslagsvis 3-4 daa kunne bli innvunnet til dyrkbar jord. Til anlegg av selve kraftverket, avløpskanal, dammen og nødvendige anleggsveier vil det gå med rundt 20 daa. Det meste av dette er berglendt og bratt skogsmark.

Hovedtippen for steinmasser fra utsprenginger av kraftstasjon og damsted er tenkt plassert i det gamle elveløpet nedenfor Lybekk gård. Stein- og grusmassene fra utgravingen av avløpskanalen vil også bli plassert der. Det dreier seg om ca 35 000 m^3 fjell i kraftstasjonsområdet og ca 55 000 m^3 løsmasse fra avløpskanalen. Dersom tippene påføres jord i minst 30 cm tykkelse eller 90-100 cm tykkelse kan dette gi anslagsvis 15 da som kan anvendes til grasproduksjon eller kornprodukson. Det er imidlertid svært lite

jord i området og erfaringer fra andre anlegg har vist at å lage tipper om til dyrkingsarealer er meget kostbart. Ved bruk av kanalmasser også til terrengheving og ved påføring av jord i oppdemmingsområdet vil det etter det opplyste være mulig å øke arealene til nevnte formål til i alt 20-25 daa.

I oppdemmingssonen er planlagt ialt ca 1 800 m forbygginger som fordeler seg slik:

Område 1: ca 600 m på vestsiden til beskyttelse av dyrket mark på N. og S. Helland.
Område 2: ca 300 m på vestsiden syd for område 1 ved Garthushaugen til beskyttelse for jord og eiendom.

Til sammen betyr dette at sportsfisket må regnes å bli mindre attraktivt enn tidligee. Fisket synes imidlertid ikke å ha noe stort omfang, men er naturligvis av betydning i utvikling av elveavsnittets potensiale som frilufts- og rekreasjonsområde, noe fylkesmannen og DN legger betydelig vekt på. Rent landskapsestetiske tap ved bortfall av strykstrekningen kommer i tillegg.

NVE må ta i betraktning at DN ikke har begrunnet utsettelseskravet i hensyn til rent miljøfaglige forhold. Utbyggingen aksepteres under forutsetning av stort nok kraftbehov. Det samme kan sies om fylkesmannens standpunkt.

Sør-Aurdal kommune vurderer verdien av kraftutbyggingen og sine egne utbyggingsinteresser som større enn skader og ulemper.

DN og fylkesmannens standpunkt samsvarer i realiteten med prinsippene for en markedsbasert kraftutbygging. NVE er ved en samlet vurdering også kommet til at skader og ulemper for de allmenne interesser er av mindre betydning sammenliknet med verdien av kraften.

NVE finner således vilkårene etter reguleringslovens § 8, vassdragslovens § 148 og ervervslovens § 4 for å gi tillatelse til utbygging av Eid kraftverk, til ekspropriasjon av fallrettigheter og til å gi konsesjon på erverv av disse rettigheter for oppfylt. Søknaden anbefales innvilget på de vilkår som følger vedlagt.

Samtlige vilkår vil bare være forpliktende for OE og de er derfor utarbeidet som ett sett vilkår.

Om disse bemerkes:

Konsesjonstid, post 1

OE eies av fylkeskommunen (50 %) og primærkommuner i fylket og konsesjonen anbefales i henhold til ervervslovens § 4a og reguleringslovens § 10 gitt på ubegrenset tid. Vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år.

Vilkårene tilknyttet reguleringen av 8. oktober 1942 av Steinbusjøen og Øyangen i Ylja kan tas opp til revisjon i 1992. For øvrig er det ulik revisjonstid for andre reguleringskonsesjoner i Begna. Åbjøravilkårene kan tas opp i 1999, Olevatn-Fleinsendin i 2000, Flyvatn i 2007, Aurdalsfjord i 2008 og Strandefjord-, Volbufjord- og Øyangenkonsesjonen i 2022. Noe samordnet revisjonstidspunkt for flere konsesjoner er således ikke mulig å oppnå ved et kortere revisjonstidsintervall enn 30 år for Eidkonsesjonen.

Konsesjonsavgifter, post 2

Sør-Aurdal kommune krever en avgiftssats på 15-20 kr pr nat.hk. I tillegg krever kommunen et næringsfond på 2 mill. kroner.

Advokat Jørgen Sveen krever på vegne av grunneierne at 50 % av et næringsfond blir stilt til disposisjon for grunneierne. Advokaten viser i den forbindelse til at en slik avgjørelse ble truffet i en ny konsesjon for Strandefjorden, Volbufjorden og Øyangen.

OE viser i sin kommentar til prinsippavtalen med kommunen og de økonomiske ytelser til kommunen som er avtalt der, jfr. s 30. OE hevder at disse ytelser gir kommunen gode muligheter til å gjennomføre ønskede tiltak og planlegging. Videre mener OE at grunnlag for næringsfond er beskjedent og trekker sammenligning med forventede konsekvenser av utbyggingen og prosjektets økonomi.

NVE har i sammenligning med avgiftssatser som er anvendt i den senere tid (1991) på tilsvarende fallerverv - f.eks. erverv av Fossheimfoss, erverv av deler av Svelgfoss, erverv vedr. Haukrei kraftverk i Finndøla - blitt stående ved å foreslå kr 6,00 og kr 18,00 pr nat.hk til h.h.vis Staten og til kommuner.

Avgiften til kommuner for denne utbyggingen vil etter dette bli av størrelsesorden kr 150 000 pr år. Men denne summen går ikke i sin helhet til fallkommunen. Årsaken til dette er å finne i følgende bestemmelse i § 2, post 13 i ervervsloven:

«..... Hviler det årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden, hvorav reguleringsavgifter erlegges.»

Eid kraftverk vil ta i bruk reguleringsvann fra i alt 14 tidligere gitte reguleringskonsesjoner i Begna/Åbjøra. Pr i dag hviler det i alt ca. kr 135 300 i reguleringsavgifter på vannfallet. Disse reguleringsavgifter, med de avgiftssatser som gjelder i dag, er tildelt magasin- og elvekommuner etter fordelingsnøkler for hver enkelt av de 14 reguleringskonsesjonene. Sør-Aurdal vil som fallkomune få netto ervervsavgifter tilsvarende ca kr 50 000 pr år. Disse avgifter er som vanlig undergitt justering hvert femte år.

NVE finner ikke grunnlag for å foreslå opprettet næringsfond. Sør-Aurdal kommune er gjennom den avtale som er inngått med OE sikret del i den verdiskapning som utbyggingen representerer. Med hen-

syn til skader og ulemper viser vi til at det forutsettes gjennomført tiltak silk at næringsskader på bestående jordbruk ikke oppstår, jfr. post 10.

Når det gjelder virkninger av utbyggingen på turistnæringen er denne etter NVEs vurdering heller ikke av vesentlig betydning. Vi viser også til omfattende kompensasjonstiltak vedr. naturforhold og plangodkjenning i postene 7 og 8.

Byggefrister, post 4

Det foreslås oppstilt de lovbestemte byggefrister som er 5 år for påbegynnelse og en ytterligere frist på 5 år for å fullføre anlegget. En markedstilpasset utbygging krever fleksibilitet i praktiseringen av disse bestemmelser. En viser til kommentarene i Ot.prp. nr. 50 (1991-92) til lovendringen vedr. denne bestemmelse.

Under henvisning til reguleringslovens § 12 nr 21, 2. ledd beholdes den normale dagmulkt på kr 1 000 for å oversitte fristene.

Godkjenninig av planer m.v., post 7

Vilkår om godkjenning av planer for utbyggingen og landskapsmessige tiltak, opprydding av anleggsområdet m.v. er oppstilt i sin vanlige form. Reguleringslovens § 12 nr 16 er imidlertid endret slik at det nå bestemmes at «konsesjonæren skal pålegges å sørge for at anleggene blir minst mulig skjemmende».

I samsvar med dette har man tatt ut forbeholdet om at planlegging, utførelse m.v. for å oppnå et best mulig landskapsarkitektonisk resultat for utbyggingen, skal skje innen en rimelig økonomisk ramme.

Når det gjelder bestemmelsen om at konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre gitte pålegg i landskapsvernarbeidet bemerkes at dette kan medføre problemer i den grad tippen og annen masseplassering vil inngå som tilleggsareal til berørte gårdsbruk. Dersom det vil inngå som et nytt dyrkingsareal vil dette kunne aksepteres. Annen bruk i strid med intensjonene om et minst mulig skjemmende anlegg - f.eks. salg av masser fra tippen - vil derimot ikke kunne godkjennes. NVE skal bare ha å gjøre med konsesjonæren slik at det blir dennes plikt å sørge for at pålegg som blir gitt av NVE i denne forbindelse kan bli gjennomført.

Grunneierne ønsker kanalen utformet mere som et naturlig elveleie. Det pekes også på at det bør etableres barnesikring.

OE hevder at det er dårlig energiøkonomisering å gi kanalen en utforming som reduserer kraftverkets virkningsgrad. Sikringstiltak sies å være en prioritert oppgave.

NVEs fagavdeling har kjennskap til det nevnte spørsmål om kanalutformingen fra andre anlegg og vil ta dette opp til vurdering i forbindelse med godkjennelse av planene.

Man viser til OEs bemerkning om sikring og til foreliggende generelle behandling av spørsmålet i Sikringsutvalgets rapport av september 1990.

Naturforvaltning, post 8

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har framlagt et meget omfattende forslag til vilkår. Det synes i enkelte pålegg ikke å være begrenset i samsvar med direktoratets generelle konklusjon om at utbyggingen av Eid kraftverk vil være relativt lite konfliktfylt i forhold til naturforvaltningsinteressene. Det er dessuten lagt inn bestemmelser som etter sin ordlyd forutsetter at planen omfatter både reguleringer og utbygginger jfr. forslagets II litr. g og videre postene under VII og VIII. Dette vitner om en summarisk behandling av den foreliggende sak som er begrenset til utbygging av et elvekraftverk. OE har også reagert på dette og har gitt en rekke kommentarer til DNs vilkårsforlag.

NVE og DN har på generelt grunnlag diskutert innholdet i vilkåret om naturforvaltning og kom fram til en standardformulering av dette. Utbygging av elvekraftverk var imidlertid da ikke underlagt reguleringsloven.

Vårt forslag til vilkår gjelder således konkret utbyggingen av Eidsfossen, men vi har hatt kravene i standardvilkåret for øyet. I sammenligning av dette med DNs forslag i denne sak sees at post V i standardvilkåret om innbetaling til opphjelp av fisk/vilt/friluftsliv ikke er aktuelt her. Forslagets post VI om plikt for konsesjonæren til å treffe tiltak av hensyn til områdets bruksverdi for rekreasjon og friluftsliv er erstattet av tilsvarende - post III - i standardvilkåret. På den bakgrunn som er nevnt har vi gått inn på de øvrige enkelte deler av DNs forslag. Dette er for øvrig mer enn dekkende for de krav vedr. dette tema som er framkommet fra Sør-Aurdal kommune m.fl.

Forslagets pkt I

Dette omfatter generell plikt for konsesjonæren til å forebygge skade under anlegg og drift av kraftverket på landskap, dyre- og planteliv m.v. Dette punkt er tatt ut idet det er dekket i eget vilkår, jfr. post 6. Vilkåret dekker således både landskap og naturforhold og bør skilles ut fra det rene naturforvaltningsvilkår.

Forslagets pkt II

Forslaget omfatter en rekke konkrete fiskepleietiltak.

Søker har innvendinger mot utsettingspålegget og peker på at den stasjonære ørret har rekrutteringsgrunnlag utenfor berørt område og at konsekvensene for fisk gjelder oppvandrende ørret fra Sperillen.

Videre peker søker på at eventuelle negative virkninger vil begrense seg til utbyggingsområdet og at tiltak for å sikre fiskeoppgang m.v. må bli begrenset til dette området.

Sperreanordninger i form av sperregitre foran kraftverksinntak er ikke ønsket pga fare for stadig tetting til sjenanse for driften av kraftverket. Om kravet om fisketrapp bemerket søker at erfaringene så langt indikerer liten nytte av slike. Dessuten pekes det på at Innlandsfiskenemnda i Sør-Aurdal av denne grunn har fraveket kravet om fisketrapp.

Det vises til økonomiske tildelinger i prinsippavtalen med kommunen som grunnlag for å avvise krav fra samme om fiskefond.

Etter NVEs vurdering er skaden på fisket og da særlig oppgangshindringen av den store ørret fra Sperillen til gytestrekninger i og ovenfor Eidsstrykene en vesentlige del av skaden på naturforholdene ved denne utbyggingen. NVE har derfor i det vesentlige tatt med DNs forslag under dette punkt med unntak av:

Ad. litr c

Forslaget om plikt til å bekoste biotopforbedrende tiltak, gjennomføre opprenskinger, hindre erosjonsskader er tatt ut og tatt inn i det generelle vilkår om sikringsarbeider, terskler m.v., jfr. post 13.

Ad. litr d

Vi er enig med OE om at sperreanordninger representerer en uforholdsmessig stor risiko for driftsforstyrrelser for kraftverket. Imidlertid arbeides det i fagkretser med andre sperremåter f.eks. lydsperrer som ikke har driftsmessige ulemper. Vi mener derfor at bestemmelsen bør bli stående og brukt i tilfelle praktisk brukbare resultater oppnås med denne type sperrer.

Ad. litr g

Dette punkt er strøket da det tar sikte på å motvirke virkninger av reguleringer som ikke inngår i utbyggingsplanen.

Forslagets pkt III

Forslaget gjelder å sikre vann til elva ved utfall av kraftstasjonen samt myke overganger ved vannføringsendringer. OE viser til at klappeluken automatisk vil åpne for driftsvannføringen.

NVE er enig i at man bør ta hensyn til fiskens overlevingsmuligheter også ved varierende belastning i kraftverket. DNs forslag er derfor beholdt. Vi mener at grunneiernes krav om minstevannføring også i praksis er dekket med dette.

Forslagets pkt IV

Forslaget omfatter plikt for konsesjonæren til å bygge og drive eget klekkeri/oppdrettsanlegg eller delta med partsinnskudd i et bestående anlegg.

OE viser til at de er aksjonær i A/L Settefisk som de mener bør stå for den praktiske gjennomføring av eventuelle pålegg også ved denne utbygging.

NVE er enig med OE i måten å skaffe yngel/settefisk på. Selve utsettingspålegget er gitt i post I og det blir OEs sak å skaffe den kvalitet og mengde på yngel og settefisk som DN bestemmer. For NVE er det således vesentlig at de rette fiskestammer kan skaffes.

Forslaget er av disse grunner funnet overflødig og er tatt ut.

Forslagets pkt V

Dette gjelder kompensasjonstiltak for ødelagte/forringede viltbiotoper, biotopforbedrende tiltak og viltbiologiske undersøkelser.

NVE viser til det generelle vilkår om biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner m.v. i post 13. Dette forutsetter samarbeide mellom NVE-VN og DN om slike tiltak. Med hensyn til spesifikke viltbiologiske undersøkelser mener vi dette er lite begrunnet ut fra forventet virkning på viltet ved utbyggingen.

Vi viser for øvrig til vilkår om etterundersøkelser i post 17.

Forslaget er således tatt ut.

Forslagenes post VII og VIII som bygger på en misforståelse om at det skal foregå kraftutbygginger og reguleringer er tatt ut.

Tiltak, post 10

NVE finner det rimelig at utbyggingen av Eid kraftverk ikke forringer bruksverdien av berørte gårdsbruk. Vi tenker her på det produktive jordbruksarealet under de enkelte bruk. NVE oppfatter den fremlagte utbyggingsplan og planlagte tiltak slik at dette også er OEs forutsetning. Etter reguleringslovens § 16 kan erstatningsskjønnet treffe bestemmelse om tiltak mot skade, men er da i vesentlig grad begrenset av hva en pengeerstating for samme skade ville beløpe seg til. NVE mener et tiltaksskjønn her ikke bør være begrenset på denne måte og har foreslått vilkår i samsvar med dette. Det blir her anledning til å ta opp de forhold som grunneierne påpeker om mudring og ras jfr. advokat Sveens uttalelse.

Forurensning, post 11

OE har en rekke kommentarer til SFTs vilkår. Da dette er hjemlet i egen lov som ikke forvaltes av OED finner ikke NVE grunnlag for å gå nærmere inn på fremlegget.

Vi vil imidlertid bemerke at endring i forurensningsforholdene henger sammen med eventuell endring av grunnvannstanden. Det vil derfor etter NVEs mening være riktig at tiltaksskjønnet etter post 10 også treffer bestemmelse om tiltak for å motvirke økte forurensningsulemper både for private og allmenne interesser. Det kan være spørsmål om omfang og tettingsgrad på forbygginger, drenering innenfor disse, sikring av brønner o.l. Etter NVEs syn er det ikke åpenbart sannsynlig at høyere grunn-

vannstand gir økt forurensning f.eks. ved økt utsig fra gjødselkjellere. Vi vil derfor finne det rimelig å begrense kostbare oppfølgingsundersøkelser, men treffe tiltak når behovet for slike måtte vise seg.

Terskler m.v., post 13

Det vanlige vilkår som gir adgang til å gi pålegg om biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, terrengtilpassing av kanaltrasé, sikringsarbeider o.l., er foreslått tatt med.

Manøvreringsreglement, post 15

Oppdemmingshøyden settes til 190,5 m.o.h. referert til damstedet. Dette vil gi en vannstand på kote 191 ved vannføring ca. 250 m^3/s ved elvesletta (pel 14). Med de forbygginger som er en del av planen og med de forutsetninger som framgår av post 10 vil NVE tilrå at søkers forslag gjøres gjeldende for regulering av vannstanden i inntaket.

Det er avledingskapasitet på dammen nok til å senke nivået ved en vannføring på 250 m^3/s ved pel 14 (Elvesletta) fra ca kote 191 til ca kote 190,6. Manøvreringsforslaget går ut på at denne luke kapasiteten utnyttes i slik grad at vannstanden «ikke vedvarende overgår kote 191,00 (maks 2 timer, inkl utrykningstid)». NVE slutter seg til dette.

Ved høyere vannføringer skal vannstandene referert til samme sted ikke økes i forhold til naturlige forhold.

Etterundersøkelser, post 17

Ved den nylig vedtatte revisjon av vassdragsreguleringsloven er § 12 nr 13 gitt et nytt ledd som gir anledning for Departementet til å pålegge konsesjonæren å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Etter vassdragslovens § 106 nr 4 er denne bestemmelse også gjort gjeldende for utbygging av elvekrftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh.

Av premissene for lovendringen, jfr Ot.prp. nr 50 (1991-92) s. 60-61, framgår det bl.a. at etterundersøkelsene skal ta sikte på å være til nytte ved den framtidige alminnelige revisjon av vilkårene. Omkostningene skal stå i rimelig forhold til nytten ved tiltaket.

Vilkåret omfatter derfor undersøkelser av utbyggingens virkning på allmenne interesser. Vilkåret er gitt den generelle form som framgår av loven.

Konsesjonskraft, post 18

Avgivelse av konsesjonskraft er berørt i avtalen mellom OE og Sør-Aurdal kommune. Vilkåret er oppstilt i standard form og beregning og fordeling av kraften blir foretatt på vanlig måte. Det er opp til avtalepartene å trekke konsekvenser av avtalen når det gjelder uttak av konsesjonskraft.

Øvrige merknader

Advokat Sveen krever at dypålen i elva registreres og at nye faste eiendomsmerker oppføres. Dette krav er godtatt av OE for så vidt angår registrering av dypålen. NVE går ut fra at det samarbeides med kommunens teknisk etat med hensyn til varig markering av eiendomsgrensene om dette ikke allerede er gjort.

Erstatning for eventuell skade på pelsdyroppdrett henvises til skjønnet.

Sakens dokuemnter følger vedlagt. Behandlet av NVEs råd i møte 29. oktober 1992. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVEs administrasjon.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Oppland Energiverk DA i h.t. vassdragslovens § 148, reguleringsloven og ervervsloven av 14. desember 1917 til ekspropriasjon og erverv av fallrettigheter og til utbygging av Eidsfossen i Begna i Sør-Aurdal kommune:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. ervervslovens § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr 6,00 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner fond som etter

nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av ikke over 5 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr 1 000.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport
c. å bekoste tiltak i Begnavassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk
d. å installere sperreanordning foran inntaket og utløpet av kraftstasjonen
e. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og sørge for nødvendig vann til trappa. Anleggets eier tilpliktes dessuten å anordne fisketeller og fiskefelle i trappa etter nærmere betsemmelse av DN
f. å bekoste finrydding av fiskeplasser
g. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

II

Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiel forsiktighet må utvises ved re-

duksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Videre plikter konsesjonæren å sørge for et teknisk arrangement og/eller manøvrering som sikrer at et utfall av kraftstasjonen ikke fører til stans i vanntilførselen i elveleiet nedenfor utløpet av kraftstasjonen.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og utbyggingen tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren skal dekke utgiftene til nødvendig oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstida.

V

Dersom det viser seg at hjortevilt får problemer med kryssing av Begna som følge av oppdemming og/eller kanalisering, plikter konsesjonæren å bekoste tiltak for å hindre/begrense dette problemet, samt bekoste eventuelle undersøkelser knyttet til gjennomføringen av tiltakene.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

10.

(Tiltaksskjønn)

Dersom det forlanges plikter konsesjonæren å treffe tiltak i slikt omfang at jordbruksarealet på berørte gardsbruk ikke reduseres hverken arealmessig eller med hensyn til produksjonspotensiale på grunn av utbyggingen.

Eventuelle tiltak bestemmes i mangel av enighet av et skjønn som kan kombineres med erstatningsskjønnet etter reguleringslovens § 16.

11.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av Eid kraftverk.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser av forurensningsforholdene i det berørte vassdragsavsnitt.

12.

(Ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

13.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragt hvor inngrepet medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepet forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

14.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmet område skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt

25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal oppdemningssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av oppdemningen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av oppdemningssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

15.

(Manøvreringsreglement m.v.)

a.

1) Høyeste regulerte vannstand ved kraftverksinntaket (HRV) er kote 190,50.
2) Når vannføringen i vassdraget øker, opp til 250 m^3/s, skal lukene i dammen manøvreres slik at vannstanden ved Hellandgårdene (ref. pel 14) ikke vedvarende overstiger kote 191,00 - maks 2 timer, inklusive utrykningstid.
3) Ved vannføringer større enn 250 m^3/s, skal lukene manøvreres slik av vannstanden, ref. pel 14, ikke blir høyere enn den ville vært uten utbygging av Eid kraftverk. Ved lukemanøvrering, eventuelt kombinert med andre tiltak, vil man søke å holde vannstanden lavere.

   Den tillatte oppdemmingsgrense markeres med fast og tydelig vannstandsmerke og vannstandene skal også kontrolleres etter fast vannmerke som opprettes ved pel 14 i grenselinjen mellom N. og S. Helland.

   Vannstandsmerkene skal godkjennes av det offentlige.

   Høydene er gitt i SKs høydesystem (bolt med betegnelsen F32, N39 med høyde 194,27 m.o.h.).

b.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

c.

Dersom vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 5.000 for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av

Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 18 og 19 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 21.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

20.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke utbyggingen kan medføre forpliktelser.»

III. Innkomne uttalelser til NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet sendte i brev av 23. november 1992 NVEs innstilling til høring i distriktet og til berørte sentrale instanser.

Kommunaldepartementet har i brev av 30. desember 1992 uttalt at det ikke har noen merknader til innstillingen.

Landbruksdepartementet har i brev av 4. januar 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Landbruksnemnda i Sør-Aurdal og Fylkeslandbruksstyret i Oppland har behandlet søknaden. Landbruksdepartementet avga uttalelse til saken den 31.08.89.

LD viser til ovennevnte uttalelser, og slutter seg til NVEs råd sine vurderinger av 29.10.92. LD vil ikke motsette seg at konsesjon blir gitt til Oppland Energiverk. LD forutsetter da at tiltak gjennomføres slik at grunnlaget for driften av jordbruksarealene for berørte gårder opprettholdes. Ved en utbygging av Eidsfossen bør Oppland Energiverk samarbeide med Landbrukskontoret i Sør-Aurdal om gjennomføringen av kompensasjonstiltakene.»

Sør-Aurdal kommune (SAK) har i brev av 29. januar 1993 oversendt kommunestyrets uttalelse til innstillingen, behandlet i møte den 28. januar 1993:

«Uttalelse ang. konsesjonsbehandling for utbygging av Eidsfossen

Innledning

Som et ledd i sluttbehandlingen av Oppland Energiverks søknad om konsesjon for utbygging av Eidsfossen, har kommunen ved brev av 23.11.92 fra Olje- og energidepartementet fått oversendt saken med mulighet til å komme med merknader før endelig avgjørelse i saken blir tatt. Uttalefristen er forlenget fra 08.01.93 og til ut januar 1993.

Kommunestyremedlemmene har ved brev datert 13.01.93 fått oversendt de mest aktuelle dokumenter i saken:

- Departementets brev, vedlagt oppsummeringer, kommentarer og forslag til konsesjonsvilkår utarbeidet av NVE (Norges vassdrags- og energiverk).
- Kommunestyrets saksbehandling og vedtak i sak 91/89, «førstegangs» behandling av konsesjonssøknaden.
- Prinsippavtale mellom fylkeskommunen v/Oppland Energiverk og Sør-Aurdal kommune.

Berørte grunneiere og grunneierlaget for Begna elv er varslet om saken. Pr. 17.01.93 foreligger uttalelse fra grunneierlaget. En har drøftet saken med Sør-Aurdal Kraftandelslag (SAK), og hatt kontakt med advokat som er spesialist i kraftutbyggingssaker.

Kort historikk

Arbeidet med utbygging av Eidsfossen kom for alvor i gang etter et møte 24.09.80 mellom formannskapet og styret i SAK. I årene fram t.o.m. 1987 ble det lagt ned et omfattende arbeid, med bl.a. «utallige» møter både internt (kommunen og SAK) og med Oppland Energiverk (OE). Serntrale punkter i utviklingen har vært:

- Våren 1985, enighet mellom kommunen og SAK om å bygge ut i egen regi på grunnlag av en samarbeidsavtale. Søknad om frafall av forkjøpsrett til fallene sendt til Oppland fylkeskommune.

- Høst 1985, fylkesutvalget avslår å frafalle forkjøpsretten.
- Våren 1986, vedtak om å samarbeide med OE om utbyggingen på visse vilkår.
- Våren 1987, vedtatt prinsippavtale om samarbeidet med OE.
- Desember 1988, konsesjonssøknad sendt fra OE til NVE.
- August 1989, kommunestyrets uttalelse til konsesjonssøknaden.

Senere har utviklingen i saken gått tregt, noe som vesentlig skyldes forsinkelser i OE både når det gjelder fylkeskommunens uttalelse til konsesjonssøknaden og dernest kommentarer til innkomne uttalelser. Uttalelsen ble avgitt i januar 1992, bl.a. etter purring fra formannskapet i desember 1991.

Det vises for øvrig til de tilsendte dokumenter. Interesserte kan få mer detaljert informasjon ved henvendelse til rådmannskontoret.

For detaljer om selve utbyggingen vises til NVEs saksfremstilling i vedlegg til departementets brev. En gjengir noen data:

- Produksjon 52 GWh (noe større enn strømforbruket i Sør-Aurdal).
- Fallhøyde 12,5 m.
- Inntaksnivå 190,5 m o. h.
- Avløpskanal 1 200 m.
- Utbyggingsperide 2,5 år.
- Kostnad, oppjustert 1. kvartal 1992 til totalt ca. 180 mill. kr. eller kr. 2,95 pr. kWh.

Vurderinger

I denne «andre høringsrunden» er hensikten å oppklare eventuelle misforståelser, feil og mangler i saken, samt å trekke fram nye momenter siden saken sist var til behandling (komunestyresak 91/89). Vurderingen omfatter derfor ikke en fullstendig gjennomgang av utbyggingssaken, men er begrenset til aktuelle forhold på grunnlag av merknader, drøftinger og utviklingen de senere år.

«Rammebetingelser»

Etter at den nye energiloven ble innført 01.01.91, er situasjonen på kraftmarkedet endret radikalt. Pr. i dag er det ikke mulig å si noe sikkert om hvilke konsekvenser dette vil få for framtidig kraftutbygging. Behandlingen av konsesjonssøknaden bør derfor gå sin gang. Dersom konsesjon blir gitt, gjelder en 5-årsfrist for å igangsette utbyggingen. Denne fristen kan forlenges under særlige omstendigheter.

Det bør nevnes at Oppland Energiverk har fått ny eierstruktur siden konsesjonssøknad ble sendt. Fylkeskommunens eierandel er redusert fra 100% til 50%, mens 24 av kommunene i fylket har overtatt 50%. Ved omorganiseringen ble spørsmålet om Eidsfossen tatt opp, og det ble klarlagt at den nye eierstrukturen ikke ville få konsekvenser for dette prosjektet.

Synspunkter fra SAK

SAK har ikke styrebehandlet utbyggingssaken spesielt i denne omgang, men det vises til den nylig vedtatte energiplanen der det framgår at SAK fortsatt er interessert i å delta i utbygging av Eidsfossen. SAKs deltakelse skjer i et samarbeid med Sør-Aurdal kommune, og tidligere drøftinger om en samarbeidsavtale må videre-føres. Når konsesjon ev. blir gitt, er SAK innstilt på å delta sammen med kommunen i det kontaktutvalget som forutsettes opprettet for å drøfte utbyggingen med OE.

Fra SAK påpekes en feil på side 5 i NVEs utredning. Det er ved brev av 22.01.91 fra OE bekreftet at kraften fra Eid skal føres fram til Begna transformatorstasjon på SAKs linjenett, og at det ikke skal bygges en parallell linje.

Fiske, friluftsliv, turisme

De siste årene har grunneierlaget gjort et omfattende arbeid for å utvikle fisket i Begna, og flere tiltak er igangsatt eller planlagt som ledd i en naturbasert reiselivsutvikling langs elva. Det vises til vedlagte uttalelse fra grunneierlaget.

NVE uttaler i konsesjonsbehandlingen at fisk og fisket berøres sterkt og da særlig oppgangen av Sperillaure. Da dette utgjør en vesentlig del av skadeomfanget ved utbyggingen er DNs forslag med få unntak tatt med i vilkårene (DN=Direktoratet for naturforvaltning).

En vil bemerke at vilkårenes post 8 I pkt. c er en sentral bestemmelse. Her går det fram at konsesjonær etter nærmere bestemmelse fra DN plikter å bekoste tiltak i Begnavassdraget for å *sikre oppgang og produksjon av fisk.*

Tidligere innlandsfiskenemnd og «arbeidsgruppa for drøfting av fiskeinteressene i Begna i forbindelse med utbygging av Eid kraftverk» har tidligere konkludert med at fisketrapp er en høyst usikker og sjelden en tilstrekkelig måte å sikre oppgang av aure på. Dagens innlandsfiskenemd deler dette synet og understreker at det må vurderes alternative måter å sikre oppgang på. Et alternativ eller supplement kan være fiskefelle til fangst av stamfisk og transport av fisk forbi dammen. Innsparte midler ved å unnlate å bygge fisketrapp kan som tidligere konkludert avsettes på et fiskefond. De utelukker heller ikke denne løsningen i sine kommentarer. Fondet skal benyttes til fiskefremmende tiltak.

Videre understrekes pkt. b under post 8 I, fangst av stamfisk. Sperillaure har et enestående adferds- og vekstmønster. Et sentralt moment må derfor bli å sikre produksjon av stamfisk.

NVEs uttalelse om at fisket ikke ser ut til å ha noe stort omfang bygger på *feilaktige opplysninger.* Det foregår et omfattende fritidsfiske i Begna elv med opptak av ca. 7 tonn fisk årlig.

De siste 3-4 år har det skjedd en betydelig utvikling i opplevelses- og reiselivstilbudene tilknyttet Begna elv og Eidsfossen. Tilbudene betyr mye for grunneierinteressene og næringsdrivende langs vassdraget og er dermed av stor betydning for kommunen og regionen Valdres. Det vises i denne sammenheng til fylkesmannen i Opplands uttalelse om at det aktuelle området er undervurdert som friluftslivs- og rekreasjonsområde.

Post 13 i forslaget til vilkår om pålegg om biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, terrengtilpasning av kanaltrasé, sikringsarbeider, o.l., er en sentral bestemmelse for å kunne sikre og forbedre gyteforhold i kanalstrekningen nedstrøms kraftverket. Et mer naturlig elveløp vil rent landskapsestetisk ha stor verdi. Det vises også til NVEs uttalelse om at utformingen av kanalen blir tatt opp til vurdering i forbindelse med godkjenning av utbyggingsplanene.

En kan ikke se at minstevannføringen er kvantifisert. Det går imidlertid fram at vannføringen ved Eid blir bestemt av vannføringen i det ovenforliggende Bagn kraftverk og at det ved Eidsfossen blir som tidligere. Like viktig som mengden er endringer i vannføringen, og det forutsettes i vilkårene post 8 II

at dette skjer ved «myke overganger». Dersom det oppstår skader eller hvis reglementet ikke følges, kan konsesjonæren pålegges erstatningsansvar og reglementet kan endres (post 15 b og c).

Kommunene i Valdres har inngått et samarbeid om «Vassdragsplan for Valdres». Hovedmålsettingen for vassdragene i Valdres er å sikre et tilfredsstillende vannmiljø og vannkvalitet innenfor gitte rammer og arbeide for levende natursystemer og vassdrag i økologisk balanse og å utvikle opplevelsesmuligheter. I Vassdragsplanen inngår vassdragsregulering og kraftutbygging som ett av 6 satsingsområder. Målsettingen for satsingsområdet er at «vassdragsregulering og vannkraftutbygging skal bidra til å dekke samfunnets energibehov med minst mulig negative virkninger. Ulempene ved gamle og ev. nye utbygginger må søkes minimalisert».

Forurensning

Spørsmålet om forurensningssituasjonen for de berørte eiendommene ved en utbygging, var et sentralt spørsmål da konsesjonssøknaden var utlagt til offentlig ettersyn. Statens forurensningstilsyn vurderer ulempene ved utbyggingen som små, men utbygger pålegges å gjennomføre nødvendige tiltak og oppfølgingsundersøkelser (vilkårene pkt. 10 og 11). Det bør derfor ikke være grunnlag for å kreve flere undersøkelser om dette spørsmålet før saken sluttbehandles.

Prinsippavtalen

Det er grunn til å presisere at kommunen gjennom denne avtalen har sikret seg en *rett* til å delta i utbygging av Eid kraftverk, men at det foreløpig ikke er tatt noen endelig beslutning. Dette skal først gjøres når konsesjon er gitt, men det må gjøres før endelig utbyggingsvedtak fattes i OE og fylkestinget. Kommunens deltakelse vil i praksis gå ut på at kommunen/SAK må forplikte seg til å ta ut *inntil* 50% av den framtidige produksjonen i kraftverket til selvkostpris.

De ytelsene (samlet 4,5 mill. kr.) som er omtalt i avtalen, er uavhengig av hvor stor denne andelen blir. Det er også presisert at kommunen står fritt til å kreve ytelser i forbindelse med konsesjonsbehandlingen, som f.eks. næringsfond og avgifter.

Utarbeiding av en detaljert avtale med OE må bli et prioritert arbeidsfelt dersom det blir gitt konsesjon for utbyggingen.

Fond og avgifter

Kommunens deltakelse har betydning for fastsetting av avgifter og eventuelle fond (bortsett fra ytelser omtalt i prinsippavtalen):

- Dersom kommunens andel blir 50%, vil kommunen (og SAK) være med å dele den langsiktige gevinst som forventes når et utbyggingsvedtak fattes. I så fall bør kommunen akseptere de foreslåtte konsesjonsavgifter og at det ikke tildeles næringsfond. Fiskefond bør likevel være mulig. Det synes å være denne situasjonen som OE og NVE legger til grunn for sine vurderinger.
- Dersom kommunen ikke blir med i utbyggingen, blir kommunen en «ordinærskadekommune». I så fall bør kommunen tildeles næringsfond og avgiftene bør økes, slik at kommunen får del i framtidige gevinster på denne måten. Dette vil gi sikre inntekter, men en avstår fra eventuelle «toppgevinster». Departementet bør også gi nærmere anvisninger for fordeling og disponering av fond og avgifter.
- Andeler mellom 0% og 50% er også aktuelle.

Da kommunens vedtak om deltakelse først skal skje etter at konsesjon er gitt, er det viktig at konsesjonsvilkårene utformes slik at avgifter og fond kan endelig fastsettes når slikt vedtak er gjort.

På grunnlag av det tilsendte materialet, uttalelser, drøftinger og vurderingene i det foregående, vil rådmannen legge fram følgende forslag til vedtak:

1. Kommunestyret viser til sin uttalelse i sak 91/89, og mener at det ikke er nye momenter som endrer hovedkonklusjonene om utbygging av Eidsfossen.
2. Kommunestyret vil imidlertid peke på at fiske, friluftsliv og turisme i tilknytning til Begna har fått økt betydning de siste årene, og ber om at det tas hensyn til dette ved departementets sluttbehandling av konsesjonssøknaden.
3. Dersom det ikke bygges fisketrapp må eget fiskefond opprettes.
4. Kommunens framtidige gevinst i kraftutbyggingen er ifølge inngått prinsippavtale knyttet til en produksjonsandel som først kan fastsettes etter at konsesjon er gitt. Vilkårenes post 2 om oppretting av næringsfond og størrelse på konsesjonsavgiftene må derfor utformes slik at endelig avgjørelse i dette spørsmålet kan tas senere.
   Kommunestyret vil presisere at prinsippavtalen gir kommunen en rett, men ikke en plikt til å delta i utbyggingen.
5. Kommunestyret viser til SAKs merknad om at det ikke forutsettes bygget ny linje fra Eid kraftverk til Begna transformatorstasjon.

Brev fra en del grunneiere v/adv. Sveen ble mottatt 21.01.93. Brevet ble utdelt til formannskapets medlemmer og referert, og vedlegges saken for den videre behandling.

Formannskapets vedtak:

Forslaget enstemmig tilrådd.

Administrasjonen undersøker en del spørsmål til kommunestyremøtet. Svein Thorsrud sa seg inhabil og deltok ikke i behandlingen.

Kommunestyrets vedtak:

Svein Thorsrud og Kåre Helland sa seg inhabile og deltok ikke i saksbehandlingen. (Erland G. Strømmen og Syver Kvaal møtte i deres sted.)

Forslag fra Harald Bakken:

«Kommunestyret ynskjer ikkje lenger utbygging av Eidsfossen på grunn av andre interesser som dei siste åra har bygd seg opp. Ved utbygging vil desse verdiane gå meir eller mindre tapt.»

Forslaget falt mot 1 stemme.

Korrigert forslag til vedtak (endringer i pkt. 2, 3, 4):

1. Kommunestyret viser til sin uttalelse i sak 91/89, og mener at det ikke er nye momenter som endrer hovedkonklusjonene om utbygging av Eidsfossen.
2. Kommunestyret vil imidlertid peke på at fiske, friluftsliv og turisme i tilknytning til Begna har fått økt betydning de siste årene, og ber om at det tas hensyn til dette ved departementets sluttbehandling av konsesjonssøknaden.

Det er spesielt viktig at hastigheten på vannstandsreguleringene skjer i henhold til intensjonene med vilkårene post 8 II og 15, og i samsvar med reglement for Bagn Kraftverk. Forurensing må hindres, og det må under alle forhold sikres en vannføring nedenfor Eid Kraftverk tilsvarende den minstevannføring som gjelder ved Bagn Kraftverk.

3. Dersom det ikke bygges fisketrapp som en del av tiltakene i vilkårenes post 8, må eget fiskefond opprettes.
4. Kommunestyret opprettholder kravet om næringsfond.

   Kommunens framtidige gevinst i kraftutbyggingen er ifølge inngått prinsippavtale knyttet til en produksjonsandel som først kan fastsettes etter at konsesjon er gitt. Kommunestyret forutsetter derfor at vilkårenes post 2 om oppretting av næringsfond og størrelse på konsesjonsavgiftene kan utformes slik at endelige beløp kan fastsetytes senere.

   Kommunestyret vil presisere at prinsippavtalen gir kommunene en rett, men ikke en plikt til å delta i utbyggingen.
5. Kommunestyret viser til SAKs merknad om at det ikke forutsettes bygget ny linje fra Eid kraftverk til Begna transformatorstasjon.

Pkt. 1: Forslaget ble vedtatt mot 1 stemme.
Pkt. 2-5: Forslaget ble enstemmig vedtatt.»

Vedlagt Sør-Aurdal kommunes uttalelse var følgende kommentarer av 4. januar 1993 fra Sør-Aurdal Grunneierlag til NVEs innstilling:

«I samband med kommunens behandling av NVEs uttalelse om utbyggingen av Eid kraftverk, ønsker Sør-Aurdal Grunneierlag, Begna Elv å komme med følgende uttalelse:

De opplysninger som kommer fram i sakspapirene er delvis feilaktige og etter vårt syn svært unyansert sett ut fra våre næringsinteresser i Begna. Vi beklager at argumentasjonen fra innlandsfiskenemda og arbeidsgruppa ikke er vektlagt og gjort bedre kjent.

Sør-Aurdal grunneierlag, Begna elv representerer over 85% av strandlinja fra fylkesdelet til Bagn.

Begna er i dag en av Østlandets mest besøkte fiskeelver. Vi selger i størrelsesorden 2 000 fiskekort hvert år. Denne aktiviteten skaper store ringvirkninger i lokalsamfunnet. (Ref. vedlagte miljørapport nr. 14. 91 om fritidsfiske i Begna.) Begna elv har vært lokomotivet i utviklingen av den naturbaserte turismen i Sør Valdres, og er i dag en av de mest betydningsfulle naturatraksjonene i vårt distrikt. Ingen andre lokaliteter er på samme måte tilrettelagt for friluftslivet i kommunen.

Grunneierlaget har de siste 3 årene drevet et utviklingsprosjekt for å bedre tilgjengeligheten til elva. (Se vedlagte Statusrapport for Prosjekt Begna elv.) For grunneierne betyr aktiviteten ganske mye i næringssammenheng. Foruten det utbytte driften av laget gir, har svært mange grunneiere inntekter fra campingplasser eller hytteutleie langs vassdraget. Undersøkelser gjort i prosjekt Begna elv viser at de aller fleste gjestene kommer for å fiske i elva.

NVEs påstand om «at fiske ikke har noe stort omfang» er direkte feil. Vedlagte rapport fra miljøvernetaten i fylket viser at fritidsfiskerne i Begna tar ca. 7 000 kg fisk hvert år!

Ulike faguttalelser til konsesjonssøknaden konkluderer med at fritidsfiske vil bli mindre attraktivt enn før. Dette underbygges av det faktum at nesten all ørret som fanges i elva over 250 g er Sperillørret. (Undersøkelse gjort av miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Oppland.) Oppsynsvirksomheten viser av ca. 70% av fiskerne oppholder seg på strekningen Rustebakke bru-Bagn. Sjansene for å få storørret (Sperillørret opp til 2-3 kg) og fiskens bitevillighet er grunnen til at så mange finner Begna interessant.

Stoppes ørretens vandring i Eidsfossen vil selvsagt dette få meget store konsekvenser for fritidsfiske. Hverken fisketrapper eller fiskefeller kan bringe en naturlig mengde fisk forbi hinderet som dammen vil utgjøre.

En vil også peke på at laget gjennom Prosjekt Begna elv utvikler elvesportsaktiviteter i Begna. I denne sammenheng er Eidsfossen et meget viktig parti av Begna.

Sommeren 1993 vil vi arrangere faste familieflåteferder og guidede kanoturer for turister i Begna. Selv om ingen av disse skal gå i Eidsfossen, vil en utbygging hindre framtidig produktutvikling på dette feltet. En kan nevne at Eidsfossen er det eneste stedet hvor en kan kjøre vanlig rafting i Begna sør for Bagn.

Vår konklusjon er:

Utbygging av Eidsfossen vil ha store konsekvenser både for næringsfiske og fritidsfiske i bega. Utviklingspotensiale for vannsportsaktiviteter vil også bli skadelidende. Alt i alt vil dette få store økonomiske konsekvenser for grunneierne og hele lokalsamfunnet rundt oss. Utviklingskonseptet for naturbasert turisme i distriktet vil totalt sett bli vesentlig svekket. En bør føle seg sikker på at kompensasjon i form av næringsfond blir av en slik størrelsesorden at det økonomisk kompenserer for skadevirkningene.

- Grunneiernes innflydelse på forvaltningen av et eventuelt fiskefond må sikres. Fondets midler skal øremerkes tiltak i Begna.
- Minst 50% av næringsfondet må disponeres av grunneierlaget for å skape annen inntektsgivende aktivitet for rettighetshaverne.

Vi beklager at våre synspunkter kommer så sent. Dette skyldes at laget hadde forventet at de uttalelser og den dokumentasjon som allerede var på plass hadde blitt mer vektlagt i sluttbehandlingen. Når dette ikke er skjedd forventer vi at kommunen gjør vårt syn kjent i den videre behandling av saken.»

Følgende kommentrer til NVEs innstilling fra advokat Jørgen Sveen på vegne av en del av de berørte grunneierne, datert 19. januar 1993, var også vedlagt Sør-Aurdal kommunes oversendingsbrev.

«1. Næringsfond.

Grunneierne står fast på at det her bør opprettes et næringsfond. Selv om det vil bli iverksatt visse tiltak vedrørende fisk, kan det neppe herske tvil om at de mest berørte deler av elv vil bli mindre attraktiv som fiskeelv. Dette vil gi seg negativt utslag i turistnæringen. Forsumping, vann- og kloakkspørsmålene vil få negativ innvirkning på landbruksnæringen og pelsdyrnæringen.

Det pekes også på at man her står overfor en relativt billig utbygging. Sett på denne bakgrunn bør vilkårene for å opprette næringsfond være tilstede. Jeg viser forøvrig til min uttalelse av 29.08.89.

2. *Avløpsanlegg - vannkilder.*

Vannstanden i elva har direkte sammenheng med grunnvannstanden. Grunneierne krever utarbeidet et kart som viser hvorledes varierende vannstand i elva gir seg utslag i grunnvannstanden, dette sett i forhold til eksisterende kloakkanlegg og brønner. Grunneierne ber om at teknisk etat i Sør-Aurdal kommune, eventuelt annen faginstans utarbeider en plan som viser hvorledes man skal løse de problemer som vil oppstå for eksisterende kloakkanlegg og hvorledes brønnene skal sikres. Dette arbeid bør gjøres straks og slik at sikringstiltakene m.v. er utført før verket tas i bruk.»

Oppland fylkeskommune har i brev av 5. mars 1993 oversendt følgende uttalelse, vedtatt av Fylkesutvalget i møte den 1. mars 1993:

«Dag Seiersted fremmet på vegne av SV følgende alternative forslag;

«Fylkesutvalget viser til at det er overskudd på kraft, at Oppland Energiverk DA på forhånd må selge store mengder dyr kraft, at det arbeides med en vassdragsplan for Valdres, og vil derfor fraråd at konsesjon gis.»

På vegne av SP fremme Jorid Avdem følgende utsettelsesforslag (samme som vedtak i plan- og næringsstyret):

«Fylkesutvalget anbefaler at avgjørelse av konsesjonssøknaden utsettes til «Vassdragsplan for Valdres» foreligger.»

Det ble votert over utsettelsesforslaget fra Jorid Avdem. Forslaget ble avvist mot 2 stemmer.

Ved alternativ votering mellom fylkesrådmannens innstilling og forslag fra Dag Seierstad, ble fylkesrådmannens innstilling vedtatt mot 4 stemmer.

I samsvar med dette fattet således fylkesutvalget slikt

vedtak:

1. Fylkesutvalget mener at det ikke er fremkommet nye momenter som endrer hovedkonklusjonen i tidligere vedtak og anbefaler at konsesjon gis.
2. Fylkesutvalget viser forøvrig til Sør-Aurdal kommunes merknader til konsesjonsvilkårene og ber Olje- og energidepartementet å vurdere disse.
3. Fylkesutvalget vil understreke at spørsmålet om endelig utbygging må vurderes i forhold til utviklingen på kraftmarkedet. Det forutsettes at fylkestinget gis anledning til å uttale seg før et eventuelt utbyggingsvedtak fattes.»

Miljøverndepartementet har i brev av 18. juni 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Prosjektet er et elvekraftverk med kraftstasjon ved siden av dammen. Begna demmes opp i ca. 2 kilometers lengde. Nedenfor kraftstasjonen vinnes fallhøyde ved at elva kanaliseres på en strekning av ca. 1,2 km. Kraftverkets totale brutto fallhøyde blir dermed 12,5 m og det vil produsere ca. 53 GWh i et middels vannrikt år til relativt rimelig kostnad. Et noe mindre omfattende utbyggingsalternativ ble plassert i kategori I i Samlet Plan. Det er klarert at det er unødvendig å behandle dette nye alternativet i Samlet Plan.

DN oppsummerer i sin høringsuttalelse av 20. november 1989 skadevirkningene ved prosjektet som følger:

«En utbygging av Eid kraftverk vil føre til at strykparti i elva forsvinner. Dette vil ha konsekvenser for landskapet, for fisk og for fiske som friluftslivsutøvelse. Dersom det ikke bygges fisketrapp i Eidsfossen, vil oppvandrende aure fra Sperillen bli stoppet ved utløpet av kraftverket. I inntaksmagasinet vil det bli vilkår for nye fiskeslag som abbor, ørekyt og sik. Elvestreningene som får endret vannhastigheter og -dybder kan bli vanskeligere å krysse for hjorteviltet.»

I sin konklusjon peker DN på at «prosjektet er opprinnelig plassert i gruppe 1 i kategori I i Samla Plan. Det er gjort visse justeringer i forhold til det opprinnelige Samla Plan-prosjektet, som gjør at konfliktene med naturforvaltningsinteressene blir noe større. Dette er likevel fremdeles et vannkraftprosjekt med forholdsvis små konflikter.» DN peker videre på at man i søknaden bygger på prognoser fra 1985 som nå er helt uaktuelle, og fortsetter: «Vi ber derfor om at det før søknaden blir behandlet, blir framskaffet oppdaterte tall for kraftbehovet. Vi mener at konsesjon ikke bør gis uten at det er dokumentert behov for kraften. DN synes også det er uheldig at konsesjonssøknader føres fram til sluttbehandling, dersom det er usikkert når anlegget vil bli realisert. Ikke minst synes vi det er lite tilfredsstillende å stille forslag til vilkår under slike forutsetninger.»

Fylkesmannen mener bl.a. at Eidsfossen som et av de få gjenværende partiene med fossestryk i Begnavassdraget er undervurdert som friluftsområde, med stort potensiale dersom det gjennomføres endel tilretteleggingstiltak. Fylkesmannen slutter seg til DN's spørsmål om berettigelsen av å bygge ut Eidsfossen sett i lyss av dagens kraftsituasjon og prognosene for kraftbehovet i årene som kommer. Han mener at konsesjon ikke bør gis uten at oppdaterte prognoser for kraftbehovet tilsier at det er nødvendig med utbygging.

NVE uttaler følgende i sin konklusjon:

«I alt er det ca. 3 200 meter av Begna elv som berøres ved utbyggingen. Den samlede vurdering av om konsesjon skal gis skal skje på grunnlag av reguleringslovens § 8. Betingelsen er at skader og ulemper for både allmenne og private interesser er av mindre betydning sammenliknet med fordelene. Når det gjelder de private interesser er det NVE's konklusjon at disse på rimelig måte lar seg forene med utbyggingen og at vilkåret for å gi konsesjon for så vidt er oppfylt.

Når det gjelder de almenne interesser er skadene etter vår vurdering isolert sett betydelige. Fisket berøres sterkt først og fremst ved redusert ørretrekruttering.

.....

Rent landskapsestetisk tap ved bortfall av strykstrekningen kommer i tillegg.

NVE må ta i betraktning at DN ikke har begrunnet utsettelseskravet i hensyn til rent miljøfaglige forhold. Utbyggingen aksepteres under forutsetning av stort nok kraftbehov. Det samme kan sies om fylkesmannens standpunkt.

Sør-Aurdal kommune vurderer verdien av kraftutbyggingen og sine egne utbyggingsinteresser som større enn skader og ulemper.

DN og fylkesmannens standpunkt samsvarer i realiteten med prinsippene for en markedsbasert kraftutbygging. NVE er ved en samlet vurdering også kommet til at skader og ulemper for de allmenne interesser er av mindre betydning sammenliknet med verdien av kraften. .....»

Miljøverndepartementet vil peke på at våre vassdrag er en viktig del av landets naturarv som bare bør tas i bruk når kraftbehovet tilsier det og ikke ut fra primært sektorøkonomiske motiver. De problemstillinger som fylkesmannen, DN og NVE reiser ovenfor er det derfor uaktuelt å ta opp til drøfting på generelt grunnlag.

I foreliggende sak vil vi under tvil ikke fraå utbygging, selv som skadene, slik også NVE uttaler, isolert sett er betydelige. Forutsetningen for dette standpunkt er at det fastsettes konsesjonsvilkår i samsvar med NVE's innstiling og våre merknader nedenfor.

Konsesjonsvilkår:

Vi har forelagt NVE's innstilling bl.a. for DN.

NVE har foretatt en rekke endringer i de vilkår som DN har foreslått. Direktoratet har ingen innvendinger til de fleste av de endringer som er foretatt. Departementet vil peke på at det vesentligste av disse endringene er foretatt for å rette opp forslagene slik at de samsvarer med de standardvilkår for vannkraftutbygginger som er utarbeidet av NVE og DN i fellesskap etter at DN's uttalelse vedr. Eidsfossen kraftverk ble avgitt.

Direktoratet har derimot innvendinger til at forslagets punkter IV, VII og VIII er tatt ut. Departementet er enig med DN i at disse punktene ikke bør tas ut. Vi slutter oss videre til DN's begrunnelser for dette standpunkt, jfr. vedlagte kopi av uttalelse fra DN.

Tillatelse i henhold til forurensningsloven

Det kan gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall § 11 dersom de forurensningsvilkår som NVE har foreslått blir fastsatt.»

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i brev av 5. januar 1993 avgitt følgende uttalelse:

«I forhold til det forslag til vilkår, post 8 Naturforvaltning, som vi kom med i vår uttalelse til søknaden datert 20. november 1989, har NVE foretatt en rekke endringer.

Punktene VII og VII i vårt forslag er tatt ut med den begrunnelse at ordlyden i disse punktene forutsetter at utbyggingsplanene omfatter reguleringer, noe som ikke er tilfelle for den foreliggende utbyggingen. Vi er enige i at ordet «regulering» ikke må forekomme i vilkårene for denne utbyggingen, og vil beklage at ordet ved en forglemmelse ikke ble fjernet i vårt opprinnelige forslag. Vi er imidlertid ikke enige i at disse punktene bør fjernes, og vil vise til at tilsvarende vilkår er blitt gitt flere ganger tidligere i forbindelse med elvekraftverk, riktignok med den korrigering at ordet «regulering» er tatt ut i vilkårsteksten. Punktene VII og VIII i vårt forslag fra 1989 tilsvarer i grove trekk henholdsvis pkt. IV og II i standardvilkårene. Vi mener derfor at disse punktene fra standardvilkårene må tas inn i vilkårene for utbyggingen med følgende ordlyd:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.»

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, landtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.»»

I sin uttalelse til innstillingen har Fylkesmannen gått inn for å beholde også punkt IV i DNs forslag til vilkår, som omhandler at konsesjonæren vil kunne pålegges å bygge og drive et eget klekkeri eller delta med partsinnskudd i et bestående klekkeri. NVEs begrunnelse for å ta posten ut er at Oppland Energiverk er aksjonær i A/L Settefisk, og dermed der kan produsere den settefisk som behøves for å dekke et eventuelt utsettingspålegg.

DN har i likhet med Fylkesmannen pr. idag ingen innvendinger mot at et utsettingspålegg dekkes med fisk fra A/L Settefisks anlegg. Vi er imidlertid også enige med Fylkesmannen i at det kan tenkes situasjoner i framtida som gjør det ønskelig å dekke behovet for settefisk på en annen måte. Vil derfor støtte Fylkesmannens krav om å beholde pkt. IV i vårt forslag til vilkår.

Vi har ingen innvendinger til de øvrige endringer som er foretatt i vilkårene i forhold til vårt opprinnelige forslag.

IV Departementets merknader

Oppland Energiverk har søkt om konsesjon for utbygging m.v. av Eidsfossen i Begna i Sør-Aurdal kommune i Oppland.

Den foreliggende søknad gjelder tillatelse etter lov av 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene (vassdragsloven) §§ 104 - 105 jfr. § 106, til erverv av fallrettigheter etter lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) § 4, og til ekspropriasjon av nødvendige grunnarealer og rettigheter for gjennomføring av utbyggingen etter vassdragslovens § 148 og § 62.

Det tidligere fylkeskommunalt eide Oppland Energiverk ble omstrukturert i 1991. 24 av fylkets 26 kommuner har kommet inn som eiere av 50 prosent av det nye interkommunale Oppland Energiverk DA (selskap med delt ansvar). Den resterende 50 prosent andel eies fortsatt av Oppland fylkeskommune.

Oppland Energiverk disponerer Oppland fylkeskommunes eierandel på 25,3 prosent K/L Opplandskraft og eier og driver Dokkaverkene. I tillegg eier og driver energiverket Valdresverkene i øvre del av

Begna (fire kraftverk med installert produksjonskapasiatet på tilsammen ca. 155 MW). Oppland Energiverk fikk dessuten ved kongelig resolusjon den 14. juni 1991 konsesjon til erverv og utbygging m.v. av Fossheimfoss kraftverk (ca. 1,9 MW).

Eidsfossen ligger i Begna, ca. 28 kilometer oppstrøms Sperillen, og ligger i sin helhet i Sør-Aurdal kommune. Prosjektet går ut på å demme opp Begna nederst i stryket ved gårdene Garthushaugen til kote 190,5. Oppdemmingen får virkning ca. 2 kilometer oppstrøms dammen. Videre vil det foretas en senkning av undervannet med en ca. 1,2 kilometer lang kanal.

Selve dammen utstyres med en segmentluke, en klappluke og et fast overløp på kote 190,65. Vannføringen vil utnyttes i det prosjekterte Eid kraftverk, som vil bli sprengt ned i fjellet på vestre elvebredd i nær tilknytning til dammen. Kraftverket vil få installert et vertikalt Kaplanaggregat med en ytelse på 9,25 MW og en slukevne på 85 m^3/sek. Ved vannføringer som overstiger kraftverkets slukeevne vil lukene i dammen åpnes automatisk. Avledningsevnen er 1 250 m^3/sek., og er dimensjonert etter 1000 års flom. Etter oppdemmingen blir fallhøyden brutto 12,5 meter. Det er regnet 2,5 års byggetid for prosjektet. Midlere årsproduksjon er beregnet til 52,7 GWh, hvorav 52 prosent tas ut som vinterkraft. NVEs beregninger viser at prosjektet er konkurransedyktig i sammenligning med alternativ utbygging.

Kraften fra Eid kraftverk forutsettes ført sydover til Begna transformatorstasjon.

Sør-Aurdal kommune inngikk den 12. mars 1987 en prinsippavtale med Oppland Energiverk om den omsøkte utbyggingen. Prinsippavtalen gir Sør-Aurdal kommune opsjon på uttak av inntil 50 prosent av kraften i Eid kraftverk. Avtalen innebærer for øvrig at Oppland Energiverk yter et tilskudd på 4,5 mill. kroner som skal benyttes til tiltak i Sør-Aurdal kommune i forbindelse med utbyggingen, samt et årlig tilskudd på kr. 250 000,- i tre år til planlegging og saksbehandling i kommunen.

Et noe mindre omfattende utbyggingsalternativ av fallene ved Eidsfossen har tidligere vært behandlet i Samlet Plan, og plassert i kategori I, gruppe 1. Den omsøkte utbygging er noe utvidet ved at fallhøyden er økt med 2,5 meter, inntaksnivået hevet fra kote 189,5 til kote 190,5 og avløpskanalens lengde er økt med 700 meter. Det er klarert at det er unødvendig å behandle dette nye alternativet i Samlet Plan.

Ulempene ved utbyggingen knytter seg i hovedsak til skader på omkringliggende jordbruksarealer og på fisket. Neddemmet og forsumpet areal er oppgitt til ca. 61 da. Av dette utgjør ca. 4,5 da. fylldyrket mark og kulturbeite, ca. 29 da. produktiv skog og resten strandsone og mindre produktiv mark. Fisket blir skadelidende ved at det skapes en sperre for oppvandrende storørret fra Sperillen til gytestrekningene ovenfor dammen og ved graving av avløpskanalen. Det vil videre gi sterkt reduserte rekrutterings- og oppvekstforhold for ørret når strykstrekningen erstattes med stillestående vann. Av andre ulemper som har vært fremhevet kan nevnes negative landskapsmessige virkninger ved at strykpartiet forsvinner ved anlegging av utløpskanalen.

Ved forbygninger og terrenghevninger vil anslagsvis 3-4 da kunne bli innvunnet til dyrkbar jord. Ved påføring av jord på steinmasser fra kraftstasjonsområdet og kanalutgravningen vil det kunne bli innvunnet ytterligere 15-25 da til gras eller kornproduksjon.

Ingen av de innkomne uttalelsene går i mot en utbygging av Eidsfossen. Fylkesmannen i Oppland og Direktoratet for naturforvaltning har imidlertid stilt spørsmålstegn ved berettigelsen av utbyggingen på bakgrunn av dagens kraftsituasjon.

NVE har i sin innstilling vurdert skader og ulemper for både private og allmenne interesser for å være av mindre betydning sammenlignet med fordelene ved en utbygging, og tilrår at tillatelse gis. NVE har i sin vurdering lagt vekt på at de private interesser på rimelig måte lar seg forene med en utbygging. Skadene på de allmenne interesser, særlig fiske og friluftsliv, er etter NVEs vurdering betydelige. NVE har imidlertid på bakgrunn av at Sør-Aurdal kommune har vesentlige interesser i utbyggingen, og av at Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen i Oppland ikke har begrunnet krav om utsetting i rent miljøfaglige forhold, kommet til at hensynet til de allmenne interesser lar seg forene med en utbygging.

Sør-Aurdal kommune har i sin uttalelse bedt om at det under departementets behandling tas hensyn til at fiske, turisme og friluftsliv i tilknytning til Begna har fått økt betydning den senere tid. Også Sør-Aurdal Grunneierlag har bedt om at det tas hensyn til disse forholdene når det gjelder fastsettelse av næringsfond. Miljøverndepartementet har fremmet krav om fisketiltak som går lenger enn det som er foreslått i NVEs innstilling. Disse spørsmålene er drøftet nærmere i departementets merknader til konsesjonsvilkårene.

Sør-Aurdal kommune og Oppland fylkeskommune ønsker fortsatt at det skjer en utbygging av Eidsfossen. Landbruksdepartementet slutter seg til NVEs innstilling og vil ikke motsette seg at konsesjon gis, under forutsetning av at man gjennomfører tiltak for å sikre jordbruksdriften. Heller ikke Miljøverndepartementet vil, under tvil, fraråutbygging selv om skadene isolert sett et betydelige.

Ved endring av vassdragslovens § 106 19. juni 1992 ble det bestemt at utbygging av elvekraftverk med midlere årsprodukson større enn 40 GWh skal behandles etter en del av bestemmelsene i lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer (vassdragsreguleringsloven). Vurderingen av om tillatelse til utbygging av Eidsfossen skal gis må således gjøres i henhold til vassdragsreguleringslovens § 8.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurderinger og tilrår at det gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 - 105 jfr. § 106, jfr. vassdragsreguleringslovens § 8, til utbygging av Eidsfossen.

Gjennomføringen av utbyggingen nødvendiggjør tillatelse til erverv og ekspropriasjon av fallrettigheter og til ekspropriasjon av grunnarealer og andre rettigheter. Oppland energiverk vil forsøke å oppnå minnelig overenskomst med alle berørte rettighetshavere, men søker om at ekspropriasjonstillatelsen omfatter samtlige rettigheter.

NVE tilrår i sin innstilling at tillatelse gis. Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs innstilling, og tilrår at det gis ervervstillatelse etter industrikonsesjonslovens § 4 og ekspropriasjonstillatelse etter vassdragslovens §§ 148 og 62.

I samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse tilrås det at det gis tillatelse etter lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall § 11.

V Departementets merknader til vilkårene

Generelt:

Olje- og energidepartementet ble med virkning fra 1. januar 1993 slått sammen med Næringsdepartementet. Olje- og energidepartementet i NVEs utkast til vilkår byttes derfor ut med Nærings- og energidepartementet.

Samtlige vilkår inngår i ett vilkårssett.

Til de enkelte postene:

Post 1, konsesjonstid

NVE anbefaler at konsesjonen gis på ubegrenset tid. På bakgrunn av at det ikke kan oppnås noe samordnet revisjonstidspunkt for flere konsesjoner ved kortere revisjonsintervall tilrår NVE at vilkårene kan tas opp til allminnelig revisjon etter 30 år.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs forslag.

Post 2, konsesjonsavgifter

NVE foreslår at årlige konsesjonsavgifter settes til kr. 6,- og kr. 18,- pr. nat.hk. til henholdsvis staten og kommunen. Avgiftssatsene svarer til de som er brukt ved tilsvarende fallerverv. NVE har ikke funnet grunnlag for å foreslå avsatt et engangsbeløp til næringsfond. NVE viser i den forbindelse til at Sør-Aurdal kommune gjennom den prinsippavtale som er inngått med Oppland Energiverk er sikret del i den verdiskapning som utbyggingen representerer. Med hensyn til skader og ulemper som følge av utbyggingen vises det til at det forutsettes gjennomført tiltak slik at næringsskader på bestående jordbruk ikke oppstår.

Sør-Aurdal kommune viser til at kommunens framtidige gevinst i kraftutbyggingen i følge prinsippavtalen er knyttet til en produkjsjonsandel som først kan fastsettes etter at konsesjon er gitt. Kommunen forutsetter derfor at vilkårenes post 2 om oppretting av næringsfond og størrelse på konsesjonsavgiftene kan utformes slik at endelige beløp kan fastsettes senere.

Også Sør-Aurdal Grunneierlag og advokat Jørgen Sveen har fremmet krav om næringsfond. Grunneierlaget viser i sin uttalelse til at en utbygging av Eidsfossen vil ha store konsekvenser både for næringsfiske og fritidsfiske i Begna, og at utviklingspotensialet for vannsportaktiviteter også vil bli skadelidende. Dette hevdes å gi store økonomiske konsekvenser for grunneierne og hele det omkringliggende lokalsamfunn. Fastsetting av næringsfond skal kompensere for dette. Grunneierne ønsker videre innflytelse på forvaltningen av et eventuelt næringsfond og at fondet øremerkes tiltak i Begna. Advokat Jørgen Sveen har på vegne av en del av grunneierne fremholdt de samme ulemper utbyggingen får på fiske og turistnæringen, og pekt på at man her står overfor en relativt billig utbygging, slik at vilkårene for næringsfond bør være tilstede.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs innstilling når det gjelder størrelsen på konsesjonsavgiftene. Departementet kan ikke se at det er hjemmel i lovverket for å imøtekomme Sør-Aurdal kommunes krav om at endelig beløp fastsettes senere.

Etter Nærings- og energidepartementets vurdering må hensynet til de private og allmenne interesser som her er involvert, anses ivaretatt ved de tiltak man har pålagt konsesjonæren med henblikk på fiske og jordbruk. Departementet viser også til at Sør-Aurdal etter prinsippavtalen har krav på 4,5 mill. kroner som kan brukes til nærings- og fisketiltak i kommunen. På denne bakgrunn kan ikke Nærings- og energidepartementet se at det er grunnlag for å pålegge konsesjonæren innbetaling av næringsfond.

Post 8, naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i sin uttalelse til søknaden lagt frem et meget omfattende forslag til vilkår. NVE peker på at enkelte av påleggene ikke synes å samsvare med DNs generelle konklusjon om at utbyggingen vil være lite konfliktfylt i forhold til naturforvaltningsinteressene. Videre peker NVE på at DN har foreslått vilkår som etter sin ordlyd forutsetter at utbyggingsplanene for Eidsfossen omfatter både regulering og utbygging.

I forhold til DNs forslag til vilkår er derfor flere punkter tatt ut i NVEs innstilling.

Pkt. I og pkt. II, litra c, i DNs forslag dekkes av henholdsvis pkt. 6 (konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.) og post 13 (terskler m.v.) i NVEs vilkårssett og er derfor tatt ut i NVEs forslag til post 8 naturforvaltning. NVE har tatt ut DNs forslag til pkt. V (kompensasjonstiltak for ødelagte/forringede

viltbiotoper, biotopforbedrende tiltak og viltbiologiske undersøkelser), med henvisning til at disse punktene dekkes av det generelle vilkår om biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner m.v. i post 13 og vilkåret om etterundersøkelser i post 17.

Settefiskanlegg

NVE har funnet dette vilkåret overflødig og derfor, som tidligere nevnt, tatt det ut. NVE viser blant annet til at det må være Oppland energiverk sin sak å skaffe den kvalitet og mengde på yngel og settefisk som blir pålagt satt ut.

Miljøverndepartementet viser i sin uttalelse til DNs bemerkninger til NVEs innstilling. DN støtter fylkesmannens krav om at det fastsettes vilkår om at konsesjonærene kan pålegges å bygge og drive et eget klekkeri eller delta med partsinnskudd i et bestående klekkeri. Kravet er begrunnet med at det i fremtiden kan tenkes situasjoner som gjør det ønskelig å dekke kravet om settefisk på andre måter enn med fisk fra A/L Settefisks anlegg.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurdering og finner ikke å ville tilrå noe vilkår om eget settefiskanlegg.

Sperregitre, jfr. pkt. I litra d

Energiverket har pekt på driftsmessige ulemper dersom det fastsettes vilkår om sperregitre foran kraftverksinntaket.

NVE er enig med konsesjonssøker i at sperreanordninger representerer en uforholdsmessig stor risiko for driftsforstyrrelser i kraftverket. NVE har imidlertid latt bestemmelsen bli stående til bruk i tilfelle man får utviklet praktisk brukbare resultater ved alternative sperreanordninger, så som lydsperre eller annet som ikke gir fare for tilstopninger o.l.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs forslag under forutsetning av at de sperreanordninger man kommer frem til vil være forenlige med driftsmessige hensyn.

Fisketrapper, jfr. pkt. I litra e

Oppland Energi har bemerket at erfaringene med fisketrapper så langt indikerer liten nytte i forhold til kostnad av slike, og at innlandsfiskenemnda i Sør-Aurdal av denne grunn har fraveket krav om dette.

På bakgrunn av at skaden på fisket og da særlig oppgangshindringer etter NVEs vurdering representerer en vesentlig del av skadevirkningene på naturforholdene ved utbyggingen, har NVE tatt inn DNs forslag til vilkår om fisketrapper.

Sør-Aurdal kommune har i sin uttalelse til NVEs innstilling pekt på at fiske, friluftsliv og turisme i tilknytning til Begna har fått økt betydning de siste årene. Sør-Aurdal kommune har i sin uttalelse til NVEs innstilling fremmet krav om næringsfond dersom ikke fisketrapp bygges.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs innstilling om at det pålegges konsesjonæren å bygge fisketrapper. Departementet finner imidlertid grunn til å understreke at pålegg om bygging av fisketrapp må være forsvarlig ut fra en fiskerifaglig vurdering, og at kostnadene må stå i forhold til nytten.

Pkt. VII og VIII i DNs forslag

Angjeldende punkter, som dreier seg om kompenserende tiltak for plante- og dyrelivet og naturvitenskapelige undersøkelser og friluftsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen, er blitt tatt ut i NVEs utkast til vilkår, med den begrunnelse at forslaget bygger på en misforståelse om at det skal foregå både kraftutbygging og regulering.

Miljøverndepartementet og DN er i sine uttalelser enige i at ordet «regulering» ikke må forekomme i vilkårene til denne utbyggingen. Med henvisning til at tilsvarende vilkåer er blitt gitt flere ganger tidligere i forbindelse med elvekraftverk, mener imidlertid Miljøverndepartementet at disse punktene må tas inn i vilkårene for utbyggingen.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets synspunkt og tilrår at følgende punkter innarbeides i post 8 naturforvaltning som nye pkt. II og III:

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskaplige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

Pkt. II, III, IV, V og VI blir henholdsvis nye pkt. IV, V, VI, VII og VIII.

Departementet forutsetter for øvrig at de lokale interesser rådføres, før DN treffer vedtak vedrørende fisket i Begna.

Post 10, tiltaksskjønn

I NVEs forslag til vilkår forpliktes konsesjonæren å etterkomme pålegg om tiltak for å hindre at jordbruksarealet på berørte gårdsbruk ikke reduseres

hverken arealmessig eller med hensyn til produksjonspotensiale på grunn av utbyggingen. Vilkåret innebærer en utvidelse i forhold til erstatningsskjønnet etter vassdragsreguleringslovens § 16, som er begrenset til hva en pengeerstatning for samme skade ville beløpe seg til.

Landbruksdepartementet forutsetter i sin uttalelse at slike tiltak gjennomføres slik at grunnlaget for driften av jordbruksarealene for berørte gårder opprettholdes. Landbruksdepartementet mener konsesjonæren bør samarbeide med landbrukskontoret i Sør-Aurdal om gjennomføringen av kompensasjonstiltakene.

Nærings- og energidepartementet viser til at Landbruksdepartementets krav må anses ivaretatt i NVEs forslag til vilkår.

Post 11, forurensning

Advokat Jørgen Sveen har på vegne av en del av grunneierne fremmet krav om at teknisk etat i Sør-Aurdal kommune, eventuelt annen faginstans, utarbeider en plan som viser hvordan man skal løse de problemer som vil oppstå for eksisterende kloakkanlegg og hvorledes brønnene skal sikres.

Nærings- og energidepartementet viser til NVEs bemerkninger om at forurensningsproblemene eventuelt kan motvirkes med tiltak som pålegges i medhold av post 10. Det vises for øvrig til de vilkår som SFT har foreslått, og som er tatt inn i NVEs forslag til vilkår.

Forslag til vilkår for tillatelse for Oppland Energiverk DA til erverv og ekspropriasjon av fall- og grunnrettigheter og til å foreta utbygging av Eidsfossen i Begna i Sør-Aurdal kommune lyder som følger:

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. ervervslovens § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr 6,00 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av ikke over 5 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Nærings- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr 1000,00.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner

m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport
c. å bekoste tiltak i Begnavassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk
d. å installere sperreanordning foran inntaket og utløpet av kraftstasjonen
e. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og sørge for nødvendig vann til trappa. Anleggets eier tilpliktes dessuten å anordne fisketeller og fiskefelle i trappa etter nærmere betsemmelse av DN
f. å bekoste finrydding av fiskeplasser
g. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskaplige undersøkelser samt friluftsundersøkelser i de områder som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.

IV

Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved reduksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilens ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum. Videre plikter konsesjonæren å sørge for at teknisk arrangement og/eller manøvrering som sikrer at et utfall av kraftstasjonen ikke fører til stans i vanntilførselen i elveleiet nedenfor utløpet av kraftstasjonen.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, utbygging og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

VI

Konsesjonæren skal dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Dersom det viser seg at hjortevilt får problemer med kryssing av Begna som følge av oppdemming og/el-

ler kanalisering, plikter konsesjonæren å bekoste tiltak for å hindre/begrense dette problemet, samt bekoste eventuelle undersøkelser knyttet til gjennomføringen av tiltakene.

VIII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

10.

(Tiltaksskjønn)

Dersom det forlanges, plikter konsesjonæren å treffe tiltak i slikt omfang at jordbruksarealet på berørte gardsbruk ikke reduseres hverken arealmessig eller med hensyn til produksjonspotensiale på grunn av utbyggingen.

Eventuelle tiltak bestemmes i mangel av enighet av et skjønn som kan kombineres med erstatningsskjønnet etter vassdragsreguleringslovens § 16.

11.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen og utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

12.

(Ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

13.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

14.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Nærings- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

15.

(Manøvreringsreglement m.v.)

a.

1. Høyeste regulerte vannstand ved kraftverksinntaket (HRV) er kote 190,50.
2. Når vannføringen i vassdraget øker, opp til 250 m^3/s, skal lukene i dammen manøvreres slik at vannstanden ved Hellandgårdene (ref. pel 14) ikke vedvarende overstiger kote 191,00 - maks 2 timer, inklusive utrykningstid.

3. Ved vannføringer større enn 250 m^3/s, skal lukene manøvreres slik av vannstanden, ref. pel 14, ikke blir høyere enn den ville vært uten utbygging av Eid kraftverk. Ved lukemanøvrering, eventuelt kombinert med andre tiltak, vil man søke å holde vannstanden lavere.

   Den tillatte oppdemmingsgrense markeres med fast og tydelig vannstandsmerke og vannstandene skal også kontrolleres etter fast vannmerke som opprettes ved pel 14 i grenselinjen mellom N. og S. Helland.

   Vannstandsmerkene skal godkjennes av det offentlige.

   Høydene er gitt i SKs høydesystem (bolt med betegnelsen F32, N39 med høyde 194,27 m.o.h.).

b.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

c.

Dersom vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 5.000,00 for hver gang etter Nærings- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Nærings- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og

energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Nærings- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 18 og 19 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 21.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1.000,00 pr. dag eller kr. 5.000,00 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

20.
(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Nærings- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov av 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene (vassdragsloven) §§ 104 - 105, jfr. § 106 og lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall § 11 gis Oppland Energiverk DA tillatelse til utbygging av Eidsfossen i Begna i Sør-Aurdal kommune, på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 15. juli 1994.
2. I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 4 og vassdragslovens §§ 62 og 148 gis Oppland Energiverk DA tillatelse til erverv av fallrettigheter i Eidsfossen og til ekspropriasjon av nødvendige grunnarealer og rettigheter for å foreta utbyggingen, på de vilår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

14. Statkraft SF.

(Konsesjon for erverv av aksjer - erverv av bruksrett til fall i Adamselv og Frierfjordelv.)

Kongelig resolusjon 5. august 1994.

1. Innledning.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Statkraft SF om konsesjon etter industrikonsesjonsloven for kjøp av 100% av aksjene i Finnmark Energiverk A.S.

2. Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk.

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) avga 8. mars 1994 følgende innstilling i saken:

«Statkraft SF. Erverv av alle aksjer i Finnmark Energiverk.

I brev av 23. september 1993 til NVE har Statkraft SF oversendt til behandling søknad om erverv av alle aksjer i Finnmark Energiverk A.S.

Søknad.

Søknaden har slik ordlyd:

«Søknad om konsesjon for erverv av alle aksjer i Finnmark Energiverk A.S.

I Innledning.

Statkraft SF inngikk 24. august 1993 avtale med Finnmark Fylkeskommune om kjøp av alle aksjer i Finnmark Energiverk AS. En kopi av avtalen vedlegges som bilag 1.

Det var i avtalen tatt forbehold om godkjennelse fra partenes styrende organer. Slik godkjennelse ble gitt av Statskrafts styre 6. september 1993 og av fylkestinget i Finnmark 15. samme måned.

Etter avtalens punkt 2 skal overtakelsen skje den syvende dag etter at avtalen er godkjent av begge parters styrende organer, det vil si 21. september 1993.

Statkraft SF søker med dette om tillatelse til overtakelsen etter industrikonsesjonsloven. I den utstrekning det måtte være nødvendig søkes også om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven og energiloven.

II Rettsgrunnlaget for søknaden.

I formen skjer overdragelsen gjennom erverv av aksjer, hvilket skulle tilsi at det kun er nødvendig med konsesjonsbehandling etter reglene i industrikonsesjonslovens § 36.

Statkraft er imidlertid kjent med at departementet tidligere har lagt til grunn at erverv av mer enn 90% av aksjene i et selskap som eier vannfall skal konsesjonsbehandles etter industrikonsesjonslovens § 2 nr. 22 og vassdragsreguleringsloven, jfr. det daværende Olje- og energidepartementets uttalelser i Meddelte vassdragskonsesjoner 1989 side 321 flg. Vi ser imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på dette, da man i alle fall kan finne hjemmel for «ordinær» konsesjonsbehandling i departementets brev av 30. november 1992 (ref. OD 92/939) der Finnmark Energiverk AS fikk fritak for konsesjonsplikt ved overføring av aktiva fra Finnmark kraftforsyning.

Det ble da satt som vilkår at man ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse kan konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter det da ble gitt fritak for konsesjonsbehandling av.

Statkraft kan imidlertid ikke se at det skulle få vesentlig betydning hvilket regelsett søknaden behandles etter, da det uansett neppe vil være grunn til å sette vilkår ut over de som alt gjelder for Finnmark Energiverks anlegg.

Avtalen innebærer også at Statkraft SF overtar den medeier-andel Finnmark fylkeskommune fikk i Alta kraftverk, jfr. St. prp. ne. 1 (1981-82) side 90-91. En kopi av avtalen om medeiendomsrett vedlegges som bilag 2. Som departementet vil være kjent med, har Statkraft SF ikke akseptert at disse rettighetene er overført til Finnmark Energiverk AS. Av punkt 7 i avtalen om aksjeerverv følger imidlertid at Statkraft SF (under forutsetning av at avtalen kommer i stand og gjennomføres) aksepterer at rettighetene tilligger Finnmark Energiverk AS.

Som kjent har Finnmark fylkeskommune (i likhet med de øvrige fylkeskommunale medeiere i Statkrafts anlegg) ikke søkt eller fått ervervskonsesjon på sine rettigheter i Statskrafts anlegg. Bakgrunnen er at man har vurdert rettighetene som en ren rett til å ta ut kraft, som ikke nødvendiggjør konsesjonsbehandling, jfr. St. prp. nr. 157 (1981-82) side 32. En overdragelse av rettigheten (eller som her av aksjene i et selskap som har rettigheten) skulle derfor ikke trenge konsesjon etter ervervsloven. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at det i departementets tidligere nevnte brev av 30. november 1992 er uttalt at

> «Medeiendomsretten eller deler av denne rettigheten kan ikke senere overdras uten samtykke fra departementet.»

Heller ikke her kan vi se at det skulle være aktuelt å sette vilkår ut over de til dels meget strenge vilkår som gjelder for manøvrering av Alta kraftverk. Manøvreringsreglementet er for øvrig - uavhengig av denne sak - under revisjon, i det man hittil har manøvrert i henhold til et midlertifig reglement.

III Kort omtale av selskapene

Finnmark Energiverk AS ble stiftet ved at den fylkeskommunale bedriften Finnmark Energiforsyning ble omdannet til aksjeselskap fra Årsskiftet 1991/92. Selskapet har en aksjekapital på kr. 80 000 000. Alle aksjer eides før overdragelsen av Finnmark fylkeskommune. For nærmere opplysninger om selskapet vises til bilag 3, årsberetningen for 1992, som var selskapets første driftsår. Videre vedlegges som bilag 4 et eksemplar av selskapets vedtekter, slik de lyder etter ekstraordinær generalforsamling 23. september 1993. Statkraft SF er som kjent et foretak opprettet i medhold av lov om statsforetak med staten som eneeier. Ut fra departementets og NVEs nære kjennskap til bedriften anser vi det unødvendig å gi noen nærmere beskrivelse av denne, men vedlegger for ordens skyld som bilag 5 vår årsberetning for 1992.

IV Konsederte anlegg tilhørende Finnmark Energiverk A.S.

1. Ved kongelig res. av 14. august 1970, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1970 side 107 og St. prp. nr. 136 (1969-70), fikk Finnmark Fylkes elektrisitetsforsyning tillatelse til overføringer og reguleringer i Adamselv og Frierfjord i Lebesby kommune.

   Adamselv kraftverk er bygget i i 1972. Det har to generatorer, hver på 30 MW, og produksjonen i bestemmende år er 190 GWh.

   Konsesjon i henhold til den tidligere elektrisitetsloven ble gitt til Finnmark fylkes elektrisitetsforsyning 02.08.71, og overført til Finnmark kraftforsyning AS 20.02.76.
2. Selskapet er eier av 5% av aksjene i Kvenangen Kraftlag AS. Produksjon i bestemmende år er 240 GWh, hvorav Finnmark Energiverk har rett til uttak av 12 GWh. Konsesjon ble her gitt ved kgl. res. av 15. mai 1964 og 6. januar 1967, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1964 side 104 og 1967 side 10 samt St. prp. nr. 46 (1963-64).
3. Selskapet har en 40% «medeierandel» i Alta kraftverk, jfr. omtalen av denne rettigheten under punkt II foran.

   Reguleringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbygging av Alta kraftverk ble gitt bed kgl. res. av 15. juni 1979, jfr. Meddelte vassdragskonsesjoner 1979 side 150 flg. Manøvreringsreglementet er som alt nevnt under revisjon, i det man til nå har manøvrert i henhold til et midlertidig reglement.
4. Selskapet eier følgende overføringsanlegg:

   a) 132 kV-ledningen Adamselv-Varangerbotn, lengde 79,5 km.

      Anleggskonsesjon i henhold til den tidligere elektrisitetsloven ble gitt til Finnmark fylkes elektrisitetsforsyning 02.08.71 og overført til Finnmark kraftforsyning 20.02.76.
   b) 132 kV-ledningen Skaidi-Lakselv, lengde 56 km, satt i drift 1985. Anleggskonsesjon gitt 02.03.84.
   c) Skaidi trafostasjon, med to treviklingstrafoer hver på 31,5/42 MVA, 132/66/22 kV, satt i drift 1985. Anleggskonsesjon ble gitt til Finnmark kraftforsyning 02.03.84.
   d) Selskapet har ytet et tilskudd til Varanger Kraftlags bygging av 132 kV-ledningen Varangerbotn-Tana, og har rett og plikt til å bli eier av denne på nærmere angitte vilkår. Det pågår diskusjoner mellom selskapet og VK om hvorvidt denne plikten er inntrådt.

   I anleggskonsesjon av 16.03.93 ble samtlige konsesjoner utstedt til Finnmark Kraftforsyning overført til Finnmark Energiverk AS.
5. Omsetningskonsesjon etter energiloven ble gitt 02.09.93 og gjelder til 15.07.96.
6. For øvrig eier selskapet

   a) tre linjehytter, en på linjen Skaidi-Lakselv og to på linjen Adamselv-Varangerbotn.
   b) tre maskinistboliger ved Adamselv kraftverk og
   c) fire eneboliger i Vadsø.

Statnett SF har i brev av 05.07.93 til Finnmark Energiverk tilbudt seg å kjøpe overføringsanleggene nevnt under punkt 4 over, samt 132 kV koblingsanlegget ved Adamselv kraftverk.

Akseptfristen for tilbudet er nå gått ut, men Statkraft vil ta kontakt med Statnett for å diskutere mulighetene for salg av overføringsanlegg fra Finnmark Energiverk til Stanett.

V Betydningen av rask saksbehandling.

Det er av stor betydning for begge parter at konsesjonsbehandlingen skjer så raskt som mulig. Dette

skyldes særlig at selskapets økonomiske situasjon gjør det nødvendig med tilførsel av ikke ubetydelig kapital i nærmeste fremtid.

Som det fremgår av avtalens punkt 11, er det en forutsetning for overdragelsen at Statkraft SF får alle nødvendige tillatelser for overdragelsen, og at det ikke settes vilkår for konsesjonene som i vesentlig grad reduserer verdien av selskapet for Statkraft. I motsatt fall vil overdragelsen bli omgjort og fylkeskommunen vil måtte betale tilbake kjøpesummen, med tillegg av 7% rente.

Videre skal fylkeskommunen i tilfelle betale Statkraft et beløp tilsvarende den ytterligere aksjekapital Statkraft måtte ha skutt inn i selskapet, begrenset oppad til 55 000 000,–, med tillegg av samme rente.

For fylkeskommunens budsjettbehandling er det derfor sterkt ønskelig med en rask avklaring, ettersom handlefriheten i mellomtiden begrenses av at man har en latent forpliktelse overfor Statkraft. I tillegg kommer at dersom avtalen omgjøres, må fylkeskommunen være forberedt på at selskapet etter «tilbakelevering» vil trenge ytterligere kapitaltilførsel.

For Statkraft gjelder at på grunn av beløpsbegrensningen i fylkeskommunens plikt til å erstatte eventuell ny aksjekapital, vil det være lite ønskelig å skyte inn ny aksjekapital ut over kr. 55 000 000,–. Samtidig setter lovgivningen grenser for adgangen til å drive en virksomhet hvor egenkapitalen er gått tapt.

Videre er forholdet at for å avhjelpe Finnmark Energiverks likviditetsmessige problemer har Statkraft til hensikt å yte selskapet ansvarlige lån, hvor renten står i forhold til selskapets resultat. Av åpenbare grunner kan dette vanskelig gjøres før man har sikkerhet for at aksjeoverdragelsen ikke må omgjøres. I mellomtiden vil lån fra Statkraft SF til Finnmark Energiverk AS måtte ytes på vanlige kommersielle vilkår, hvilket vil medføre en meget anstrengt likviditet i energiverket.

VI Avslutning.

Vi håper vi med dette har gitt de nødvendige opplysninger for behandlingen av søknaden, men vi står gjerne til tjeneste med ytterligere informasjon. Søknaden sendes gjennom NVE i 15 likelydende eksemplarer.»

Høringsuttalelser.

Søknaden har vært forelagt distriktene for uttalelse.

Alta kommune har i vedtak av 10. november 1993 «ingen innvendinger til at Finnmark Energiverk AS overdrar alle aksjer i Finnmark Energiverk AS til Statkraft SF».

Næringskontoret i Kautokeino kommune har følgende merknader i formannskapsvedtak 16. november 1993:

«Så vidt næringskontoret har brakt i erfaring påvirker ikke denne overtakelsen inntekter for kommunen på salg av konsesjonskraft og konsesjonsavgift. Forøvrig har kontoret ingen merknader til at denne overtakelsen finner sted.»

Kommunen gjorde slikt enstemmig formannskapsvedtak:

«Kautokeino kommune har ingen merknader til at Statkraft SF får tillatelse til å overta aksjene i Finnmark Energiverk a.s.»

Formannskapet i *Kvænangen kommune* gjorde slikt enstemmig vedtak 18. januar 1994:

«Kvænangen kommune ønsker å bli medeier i Kvænangen Kraftverk A/S og ønsker å kjøpe de aksjene som Finnmark Energiverk A/S har i Kvænangen Kraftverk A/S.

Under forutsetning av at Kvænangen kommune får kjøpt Finnmark Energiverks aksjeandel i Kvænangen Kraftverk A/S, går kommunen inn for at konsesjon innvilges.»

Formannskapet i *Lebesby kommune* gjorde slikt enstemmige vedtak 25. november 1993:

«Lebesby kommunestyre er positiv til Statkraft sitt erverv av 100% av aksjene i Finnmark Energiverk A/S.

Uttalelsen avgis med hjemmel i industrikonsesjonsloven § 24.»

Fylkesmannen i Troms' uttalelse av 19. januar 1994 lyder slik:

«Troms fylkeskommune har også innhentet uttalelse fra A/S Kvænangen kraftverk om saken. Troms fylkeskommune, v/fylkesordføreren sier i sin uttalelse at det i stiftelsesoverenskomsten til A/S Kvænangen kraftverk framgår at Troms fylke og Finnmark fylke er berettiget til hver sin halvpart av den produserte kraft. Fylkesordføreren opplyser videre at han er kjent med at andre aksjonærer i A/S Kvænangen kraftverk er interessert i å overta Finnmark Energiverk A/S sin aksjepost i kraftverket for å opprettholde den opprinnelige fordeling av produsert kraft mellom fylkene. Troms fylkeskommune mener derfor at salget ikke bør omfatte Finnmark Energiverk A/S sin aksjepost i A/S Kvænangen Kraftverk.

Troms fylkeskommune har for øvrig ingen merknader til at Statkraft SF får konsesjon for erverv av aksjer i Finnmark Energiverk A/S.

Fylkesmannen støtter uttalelsen fra Troms fulkeskommune. Fylkesmannen mener det er viktig å få avklart om Statkraft SF sitt oppkjøp vil berøre produksjonsfordelingen mellom fylkene.

Fylkesmannen mener også det er viktig at landsdelen beholder de anleggsverdier og produksjonsverdier som er skapt i fantasien. Fylkesmannen i Troms mener at salget ikke bør omfatte Finnmark Energiverk A/S sin aksjepost i A/S Kvænangen Kraftverk.

Troms fylkeskommunes uttalelse av 10. januar 1994 lyder slik:

«Fylkesordføreren er kjent med at andre aksjonærer i A/S Kvænangen Kraftverk er interessert i å overta Finnmark Energiverk AS sin aksjepost i kraftverket for å opprettholde den opprinnelige fordeling av produsert kraft mellom fylkene.

Salget bør derfor ikke omfatte Finnmark Energiverk AS sin aksjepost i A/S Kvænangen Kraftverk.

For øvrig har Troms fylkeskommune ikke merknader til at konsesjon blir gitt til Statkraft SF.»

Fylkesmannen i Finnmark har ingen merknader i saken.

Finnmark Fylkeskommune fattet følgende enstemmige vedtak den 15. september 1993:

«1. Fylkeskommunen selger alle sine aksjer i Finnmark Energiverk AS, samt 40% medeierandel i Alta kraftverk.
2. Oppgjøret baseres på en brutto salgssum lik 722 millioner kroner, og som gjøres opp ved at Statkraft SF overtar all gjeld påhvilende selskapet og hensyn tatt øvrige periodiseringer i balanseregnskapet pr. 12.8.93, i henhold til avtalens pkt. 4, og betaler Finnmark Fylkeskommune pr. overtakelsesdato kroner 68 256 000,–.
3. Avtalen mellom Statkraft SF og Finnmark Fylkeskommune datert 23.8.93 godkjennes.»

Søkers kommentarer til høringsuttalelser.

Søker har i brev 25. januar 1994 følgende merknader til de innkomne høringsuttalelsene:

«De eneste reelle merknader i høringsuttalelsene gjelder forholdet til Finnmark Energiverks aksjer i A/S Kvænangen kraftverk. Fylkesmannen og fylkesordføreren i troms har gitt uttrykk for at salget ikke bør omfatte denne aksjeposten. Kvænangen kommune har gått inn for at konsesjon blir gitt dersom kommunen får kjøpe aksjeposten. Av mottatt utskrift av formannskapssak for møte 18.01.94 fremgår imidlertid at kommunen ikke vil kunne betale den forventede markedsprisen på aksjene, men at man vil drøfte et eventuelt samarbeide med Alta kraftlag.

Statkraft vil bemerke at det er tale om en liten aksjepost (5%), som knapt vil kunne gi noen innflytelse av betydning i selskapet. Det synes heller ikke å være andre strategiske hensyn som tilsier at en bør sitte på aksjene. Spørsmålet om salg har derfor vært drøftet generelt i styret i Finnmark energiverk AS. Styret har gitt uttrykk for at man er villig til å selge aksjeposten, dersom det kan oppnås en brukbar pris.

Interessen for overtakelse av aksjeposten har imidlertid ennå ikke resultert i noen konkrete bud. Finnmark Energiverk AS vil derfor med det første gjøre en henvendelse til både de øvrige eiere i AS Kvænangen kraftverk og andre energiverk i Finnmark, der disse innbys til å gi bud på aksjeposten. De bud som måtte komme, vil bli lagt fram for styret i Finnmark Energiverk AS.

I de ovennevnte høringsuttalelsene er spørsmålet om aksjeposten i Kvænangen kraftverk også knyttet sammen med spørsmålet om fordelingen av kraften fra verket mellom Troms og Finnmark fylker.

Etter Statskrafts oppfatning må denne fordelingen ha langt mindre interesse enn før på grunn av den totale endring av rammebetingelsene på kraftmarkedet. For øvrig kan en heller ikke se at eierskifte i Finnmark Energiverk kan medføre noen endring av fordelingen. Den fysiske kraftflyten vil nå som før styres av forbruk og produksjon av kraft i regionen. Som en liten minoritetseier har Finnmark Energiverk AS minimal innflytelse på produksjonen i Kvænangen.

Kontraktuelt har Finnmark Energiverk AS ikke noe faktisk eller rettslig monopol på leveranser innen fylket, men må konkurrere om disse på linje med andre selgere. Til gjengjeld har man muligheter til å konkurrere om leveranser også i andre regioner. Dette er den kommersielle virkelighet Finnmark Energiverk AS må forholde seg til uansett eierskap.

Ut fra dette kan Statkraft SF ikke se noen grunn til at konsesjonsmyndighetene skulle sette vilkår om salg av aksjeposten i AS Kvænangen Kraftverk.»

NVEs bemerkninger.

Generelt.

Statkraft SF inngikk 24. august 1993 avtale med Finnmark Fylkeskommune om kjøp av alle aksjer i Finnmark Energiverk AS. Overtagelsen gjelder fra 21. september 1993.

Finnmark Energiverk AS ble stiftet ved at den fylkeskommunale bedriften Finnmark Kraftforsyning ble omdannet til aksjeselskap fra årsskiftet 1991/82. Selskapet har en aksjekapial på kr. 80 000 000 og Finnmark fylke er eneaksjonær. Alle aksjer var eiet av Finnmark fylkeskommune også før overdragelsen.

Finnmark Energiverk AS eier følgende anlegg helt eller delvis:

1. Ved kongelig res. av 14. august 1970 fikk Finnmark Fylkes elektrisitetsforsyning tillatelse til overføringer og reguleringer i Adamselv og Frierfjord i Lebesby kommune, samt bruksrettskonsesjon til vannfall i Frierfjordelv gitt ved kongelig res. av 20. november 1970.

   Konsesjon i henhold til den tidligere elektrisitetsloven ble gitt til Finnmark fylkes elektrisitetsforsyning 2. august 1971, og overført til Finnmark kraftforsyning 20. februar 1976.
2. Selskapet er eier av 5% av aksjene i A/S Kvænangen Kraftverk, Ervervs- og reguleringskonsesjonene er gitt ved kgl. res. av 15. mai 1964 og 6. januar 1967, 11. februar 1972, 8. august 1975 og 9. juni 1989 vedr. utbygging av Abbujåkka m.v. i Troms fylke.
3. Selskapet har en 40% «medeierandel» i Alta kraftverk, jfr. omtalen av denne rettigheten i søknaden.

   Reguleringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbygging av Alta kraftverk ble gitt ved kgl. res. av 15. juni 1979. Som kjent er manøvreringsreglementet under revisjon, i det man til nå har manøvrert i henhold til et midlertidig reglement.
4. Overføringsanlegg, trafostasjoner, omsetningskonsesjoner o.a.

   Det vises til søknaden.

Statnett SF har i brev av 5. juli 1993 til Finnmark Energiverk tilbudt seg å kjøpe overføringsanleggene nevnt under punkt 4 over, samt 132 kV koblingsanlegget ved Adamselv kraftverk.

Statkraft SF er som kjent et foretak opprettet i medhold av lov om statsforetak med staten som eneeier.

Søknaden.

Søknaden gjelder tillatelse til overdragelse av alle aksjer i Finnmark Energiverk AS til Statkraft SF i medhold av ervervsloven. I den utstrekning det måtte være nødvendig søkes også om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven og energiloven.

Vurderinger av andre.

Kvænangen kommune ønsker å kjøpe de aksjene som Finnmark Energiverk A/S har i A/S kvænangen Kraftverk. Med dette forbehold anbefales søknaden.

Fylkesmannen i Troms og *Troms Fylkeskommune* mener det er viktig at landsdelen beholder de anleggsverdier og produksjonsverdier som er skapt i landsdelen, d.v.s. at salget ikke bør omfatte Finnmark Energiverk A/S sin aksjepost i A/S Kvænangen Kraftverk.

NVEs vurdering.

Oversikt over Finnmark Energiverk AS underliggende rettigheter som har betydning i konsesjonsmessig sammenheng:

- Adamselv kraftverk: Finnmark Energiverk AS eier 100% av bruksretten til fallene i Adamselv og Frierfjordelv.
- A/S Kvænangen Kraftverk: 5% i Kvænangsbotn, Lassajavri, Småvatna og Cårrujavrit kraftverker.
- Alta kraftverk: 40% (medeierandel).

Uttalelsene fra Kvænangen kommune, Troms fylkeskommune og Fylkesmannen i Troms om hvem som burde erverve de 5% av aksjene som Finnmark Energiverk AS eier i A/S Kvænangen Kraftverk er ikke gjenstand for vurdering. At Statkraft SF reelt sett får kontroll over denne aksjeposten utløser ingen adgang til å vurdere om noen andre burde erverve eksjeposten. Overdragelsen av Finnmark Energiverk AS til Statkraft SF utløser ingen konsesjonsplikt vedrørende rettigheten i A/S Kvænangen Kraftverk jfr. industrikonsesjonslovens § 39a jfr. § 36. Ved omorganiseringen av Finnmark Energiverk til aksjeselskap, ble det stilt vilkår om at det som da egentlig skulle konsesjonsbehandles ved omorganiseringen, men som ble fritatt, skulle konsesjonsbehandles ved en senere overdragelse av aksjene. De 5% i A/S Kvænangen kraftverk utløste ingen konsesjonsplikt ved omorganiseringen og gjør følgelig heller ikke det nå på bakgrunn av det ovennevnte.

Aksjeoverdragelsen.

Erverv av mer enn 90% av aksjene i et selskap som eier vannfall skal i utgangspunktet anses som en reell overdragelse av fallrettighetene og skal derfor konsesjonsbehandles etter industrikonsesjonslovens kap. 1, jfr. Ot.prp. nr. 31 (1989-90) og Justisdepartementets lovavdeling uttalelse den 16. juni 1987. For at konsesjonsplikt ved aksjeoverdragelsen skal inntre er det imidlertid en forutsetning at en selvstendig overdragelse av selskapets ideelle rettigheter ville ha utløst konsesjonsplikt. Dersom en rettighet som tilhører selskapet vil utløse konsesjonsplikt ved en selvstendig overdragelse, er selskapet konsesjonspliktig dersom selskapet selges og rettigheten(e) følger med ved selskapsoverdragelsen. Dette fordi erververen av aksjeselskapet blir eier av de underliggende rettighetene.

Ved konsesjonsbehandlingen av aksjeselskapet er behandlingen kun knyttet til selskapet vedrørende de rettigheter som ville utløse konsesjonsbehandling ved en selvstendig overdragelse. Øvrige rettigheter er ikke konsesjonspliktige og vil selvfølgelig ikke undergis noen konsesjonsbehandling. Det er av selskapsrettslige grunner at man konsesjonsbehandler aksjeselskapet med underliggende rettigheter og ikke de konsesjonspliktige rettighetene direkte.

Statkraft SFs erverv av Finnmark Energiverk AS med underliggende rettigheter utløser konsesjonsplikt for følgende rettigheter etter industrikonsesjonsloven:

Statskraft SFs erverv av Finnmark Energiverk AS utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens kapittel nr. 1 jfr. § 4 jfr. § 1 for Finnmark Energiverk AS og deres underliggende rettigheter i Frierfjordelv og Adamselv. Dette fordi Finnmark Energiverk AS har 100% av bruksrettighetene i Adamselv i Frierfjordelv i Lebesby i Finnmark.

Ved overdragelsen av Finnmark Energiverk AS får Statkraft SF i realiteten bruksretten til fallene i Adamselv og Frierfjord, se ovenfor vedrørende overdragelsen av mer enn 90% av aksjene i et selskap.

Statkraft SFs erverv av Finnmark Energiverk AS utløser ingen konsesjonsplikt selv om Finnmark Energiverk AS har 40% medeiendomsrett i Alta kraftverk. Dette er fordi medeiendomsretten er en uttaksrett av kraft og ingen eiendomsrett til fallrettigheter.

Statkraft SFs erverv av Finnmark Energiverk AS utløser ingen konsesjonsplikt selv om Finnmark Energiverk AS eier 5% av aksjene i A/S Kvænangen Kraftverk, jfr. industrikonsesjonslovens § 39a jfr. § 36. Eierandelen i A/S Kvænangen Kraftverk er for liten til å utløse noen konsesjonsplikt ved overdragelsen av Finnmark Energiverk AS til Statkraft SF.

Konklusjon vedrørende konsesjonsplikten etter industrikonsesjonsloven for Statskraft SF erverv av Finnmark Energiverk AS med underliggende rettigheter:

Statkraft SF trenger konsesjon etter industrikonsesjonslovens kapittel nr. 1 jfr. industrikonsesjonslovens § 4 jfr. § 1 for erverv av Finnmark Energiverk AS og deres underliggende bruksrett til Adamselv og Frierfjordelv. Konsesjonsplikten for Statkraft SF

erverv av Finnmark Energiverk AS knytter seg kun til de underliggende rettigheter i Adamselv og Frierfjordelv.

NVE anbefaler at Statkraft SF får tillatelse til erverv av alle aksjer i Finnmark Energiverk AS med underliggende rettigheter, herunder rettighetene i Adamselv og Frierfjordelv. Det foreslås følgende vilkår for ervervet etter industrikonsesjonsloven:

Vilkår nr. 2 i bruksrettskonsesjonen av 20. november 1970 for Adamselv og Frierfjordelv endres vedrørende konsesjonsavgiftens størrelse. Konsesjonsavgiften til staten reguleres fra 0,10 kr. pr. nat.hk til kr. 1, som er i samsvar med dagens minimumssats. Konsesjonsavgiften til kommunen og fylkeskommunen indeksreguleres i fra kr. 2,50 til kr. 12,62.

Vassdragsreguleringene.

NVE anbefaler videre at vassdragsreguleringskonsesjonen for Adamselv og Frierfjordelv gitt ved kgl. res. av 14. august 1970 følger med overdragelsen av Finnmark Energiverk AS til Statkraft SF på uendrede vilkår.

NVE har ingen merknader vedrørende medeiendomsretten i Alta kraftverk.

Vedlagt følger forslag til vilkår.»

Forslag til endrede og oppdaterte vilkår i bruksrettskonsesjonen i Adamselv og Frierfjordelv som følge av Statkraft SFs erverv av alle aksjene i Finnmark Energiverk AS med underliggende rettigheter, herunder bruksrettighetene til fallrettighetene i Adamselv og Frierfjordelv i Lebesby i Finnmark:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra opprinnelig konsesjonsdato for bruksrettskonsesjonen av 20. november 1970. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. ervervslovens § 5 a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr. 1,00 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengden som det konsederte vannfall etter den foretatte utbyggingen kan frembringe med den påregnelige vannføringen år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr. 12,62 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares en rente som er fastsatt etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og om avgivelse av kraft, jf. post 11, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Erstatning til etterlatte)

Følgende gjelder ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Følgende gjelder ved kraftverksdriften samt ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår å ødelegge naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

6.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Følgende gjelder ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne posten er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne posten.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller en del av anlegget er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

7.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet etter lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

8.

(Ferdsel m. v.)

Følgende gjelder ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, og erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

9.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materialet til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne posten uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartemen-

tet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

11.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkårene.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Nærings- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10 og 11 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000 pr. dag eller kr 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

12.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene er beliggende, jf. ervervslovens § 2.»

3. Departementets bemerkninger.

Statkraft SF kjøpte 100% av aksjene i Finnmark Energiverk AS ved avtale av 24. august 1993. Statkraftverk SF har i den forbindelse søkt om tillatelse etter industrikonsesjonsloven (ikl.). Det søkes også om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven og energiloven i den utstrekning det måtte være nødvendig.

Statkraft SF er et statsforetak opprettet i medhold av lov om statsforetak, og er i sin helhet eid av staten.

Finnmark Energiverk AS ble stiftet ved at den fylkeskommunale bedriften Finnmark kraftforsyning ble omdannet til aksjeselskap 1. januar 1992. Selskapets aksjekapital er på 80 milloner kroner, og samtlige aksjer var før overdragelsen til Statkraft SF eid av Finnmark fylkeskommune.

Finnmark Energiverk AS eier følgende anlegg helt eller delvis:

1. Ved kgl. res. av 14. august 1970 fikk Finnmark fylkes elektrisitetsforsyning tillatelse til overføringer og reguleringer i Adamselv og Frierfjord i Lebesby kommune, samt bruksrettskonsesjon til vannfall i Frierfjordelv og Adamselv gitt ved kgl. res. av 20. november 1970.

   Konsesjon i henhold til den tidligere elektrisitetsloven ble gitt til Finnmark fylkes elektrisitetsforsyning 2. august 19971, og overført til Finnmark Kraftforsyning 20. februar 19976.
2. Selskapet er eier av 5% av aksjene i AS Kvænangen Kraftverk. Ervervs- og reguleringskonsesjonene er gitt ved kgl. res. av 15. mai 1964, 6. januar 1967, 11. februar 1972, 8. august 1975 og 9. juni 1989 vedrørende utbygging av Abbujåkka m.v. i Troms Fylke.
3. Selskapet har en 40% «medeierandel» i Alta kraftverk, jf. omtalen av denne rettigheten i søknaden.

   Reguleringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbygging av Alta kraftverk ble gitt ved kgl. res. av 15. juni 1979. Manøvreringsreglementet er under revisjon, og man har inntil nå manøvrert i henhold til et midlertidig reglement.
4. Overføringsanlegg, trafostasjoner, omsetningskonsesjoner m.v.: Det vises her til søknaden.

Statnett SF har i brev av 5. juli 1993 til Finnmark Energiverk AS tilbudt seg å kjøpe overføringsanleggene nevnt under punkt 4 ovenfor, samt 132 kV koblingsanlegget ved Adamselv kraftverk.

Finnmark Energiverk AS fikk ved Nærings- og energideprtementets brev av 30. november 1992 unntatt selskapets vannfallrettigheter fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i henhold til ikl. § 1, 4. ledd ved omdannelsen fra fylkeskommunal bedrift til aksjeselskap.

Unntaket skjedde blant annet med vilkår om at departementet forbeholdt seg retten til ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene som selskapet fikk unntatt etter ikl. § 1, 4. ledd. Likeledes ble det satt som vilkår at departementet må samtykke til senere overdragelse av hele eller deler av selskapets medeiendomsrett i Alta kraftverk.

Overdragelsen av aksjene i Finnmark Energiverk AS er konsesjonspliktig etter ikl. kap. I fordi kjøp av mer enn 90% aksjene i et selskap som innehar vannfallrettigheter, regnes som kjøp av selve fallrettighetene.

Saken blir etter det ovennvente å behandle etter ikl. § 4, jf. § 1, 1. ledd og § 2, 4. ledd nr. 22.

Departementet finner etter dette å kunne gi Statkraft SF bruksrettskonsesjon som omsøkt, jf. ikl. § 4, jf. § 1, 1. ledd og § 2, 4. ledd nr. 22. Reguleringskonsesjonen meddelt ved kgl. res. av 14. august 1970 overdras i det vesentligste på samme vil-

kår. I vassdragsreguleringslovens § 14 post 2 er det bestemt at reguleringstillatelsen ikke kan overdras. Dette er imidlertid alltid blitt praktisert og fortolket slik at forbudet bare gjelder særskilt overdragelse, og at man står mer fritt når den som søker overdragelse disponerer de fall hvor reguleringen nyttes. Dette er tilfellet for de aktuelle tillatelser.

Departementet vil bemerke at fordi saken gjelder overdragelse av allerede utbygde fall, vil ervervet ikke medføre økte ulemper eller skader av miljømessig karakter i de berørte vassdrag. Under NVEs høringsrunde forut for sin innstilling var det heller ingen av høringsinstansene i distriktet som hadde noen innvendinger av miljømessig art.

Når det gjelder uttalelsene fra Kvænangen kommune, Troms fylkeskommune og fylkesmannen i troms om at salget ikke bør omfatte aksjene i Kvænangen Kraftverk AS, vil departementet bemerke at dette ervervet ikke er konsesjonspliktig. Konsesjonsplikten inntrer først når erververen innehar mer enn 20% av aksjene i selskapet, jf. ikl. § 36 og § 39a, 2. ledd.

Når det gjelder medeiendomsretten i Alta kraftverk, har en som ovenfor nevnt forutsatt at denne rettighet ikke senere kan overdras uten departementets samtykke. Departementet vil påpeke at medeiendomsrett innebærer en rett for alltid til å utta kraft, men gir ikke eiendomsrett til en tilsvarende andel av anlegget. Rettigheten følger utelukkende av kontrakt, og er ikke underlagt konsesjonsplikt i vanlig forstand. Statkraft SF er eneste hjemmelshaver til Alta kraftverk og vil nå også alene kunne disponere hele kraftproduksjonen. Departementet samtykker i at medeiendomsretten overdras til Statkraft SF.

Når det gjelder overføringsanleggene (ledningsnett og transformator m.v.), vil departementet bemerke at det etter energiloven § 3-1 kreves konsesjon for å drive anlegg for omforming og fordeling av elektrisk energi med høy spenning. Departementet vil understreke at transport av kraft er et naturlig monopol og derfor må underlegges offentlig regulering. Etter energilovens § 4-1 kreves konsesjon for omsetning av elektrisk energi. Det er NVE som avgjør slike konsesjonssøknader med Nærings- og energidepartementet som klageinstans.

Departementet forutsetter derfor at denne saken blir forelagt NVE på vanlig måte.

4. Departementets bemerkninger til de enkelte vilkår.

Til vilkårene om bruksrettskonsesjonen skal bemerkes:

Post 1. Konsesjonstid.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid, dog slik at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon 50 år etter opprinnelig konsesjonsdato 20. november 1970.

Post 2. Konsesjonsavgifter.

Konsesjonsavgiften oppreguleres fra kr. 0,10 til kr. 1,00 pr. nat.hk. pr. år til staten. Dette er i samsvar med gjeldende minimumssats. Avgiften til kommuner indeksreguleres fra kr. 2,50 til kr. 12,62 pr. nat.hk. pr. år.

Avgiftene forfaller til betaling ved utgangen av hvert kalenderår. De fastsatte avgifter har virkning fra konsesjonstidspunktet.

Tillatelsen til overføringer og reguleringer m.v. i Adamselv og Frierfjordelv, gitt ved kgl. res. 14. august 1970 overføres på uendrede vilkår. Konsesjonsavgiftene i tillatelsen er tidligere indeksregulert etter gjeldende regler.

Vilkår for tillatelse for Statkraft SF til å erverve bruksrett til vannfall i Adamselv og Frierfjordelv i Lebesby i Finnmark:

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra opprinnelig konsesjonsdato for bruksrettskonsesjonen av 20. november 1970. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. ervervslovens § 5 a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr. 1,00 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengden som det konsederte vannfall etter den foretatte utbyggingen kan frembringe med den påregnelige vannføringen år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr. 12,62 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares en rente som er fastsatt etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og om avgivelse av kraft, jf. post 11, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.

(Erstatning til etterlatte)

Følgende gjelder ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Følgende gjelder ved kraftverksdriften samt ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår å ødelegge naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

6.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Følgende gjelder ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne posten er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne posten.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller en del av anlegget er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

7.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet etter lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

8.

(Ferdsel m. v.)

Følgende gjelder ved eventuell om- eller påbygging av kraftverket inkl. overføringer:

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, og erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

9.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materialet til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne posten uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

11.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkårene.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Nærings- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10 og 11 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr 1 000 pr. dag eller kr 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

12.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene er beliggende, jf. ervervslovens § 2.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

1) I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 § 4, gis Statkraft SF tillatelse til erverv av bruksrett til fall i Adamselv og Frierfjordelv på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 5. august 1994.
2) Regulerings- og overføringstillatelse gitt Finnmark fylkes elektrisitetsforsyning/Finnmark Energiverk AS overføres til Statkraft SF på uendrede vilkår.

15. Bø og Sauherad Energi a.s

(Regulering av Seljordvatn. Forlengelse av konsesjon.)

Nærings- og energidepartementet samtykke 22. august 1994.

«Vi viser til deres brev av 10. februar 1994 til Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vedrørende ovennevnte, samt til NVEs ekspedisjon av 25. februar 1994 sendt Bø og Sauherad Energi a.s (BSE) i kopi.

BSEs konsesjon for regulering av Seljordvatnet løp ut 19. mai 1994.

Nærings- og energidepartementet finner i samsvar med NVEs anbefaling å kunne gi tillatelse til at konsesjonen gitt ved kgl. res. 19. mai 1944 forlenges frem til søknad om ny tillatelse til regulering av Seljordvatnet er ferdigbehandlet.

Nærings- og energidepartementet forutsetter at den nye konsesjonen med de forpliktelser denne innebærer gis med virkning fra 19. mai 1994.»

16. Dalane Elverk

(Tillatelse til påbygging av inntaksdam til Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget i Eigersund kommune.)

Kgl. res. 9. september 1994.

I Innledning

Foreliggende sak gjelder søknad av 12. juni 1990 fra Dalane Elverk om påbygging av inntaksdam til Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget, Eigersund kommune, Rogaland.

II NVEs innstilling

Nærings- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling fra Norges vassdrags- og energiverk (NVE), datert 15. juli 1992.

«Ved brev av 13. juni 1990 fra Dalane Elverk fikk NVE oversendt til behandling søknad av 12. juni 1990 om påbygging av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon. Søknaden var slik:

«Påbygging av inntaksdam til Honnefoss kraftstasjon

Dalane Elverk søker hermed om tillatelse til å bygge på inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget.

De foreliggende planer går ut på å heve HRV fra kote 108,4 til kote 114,0. Høyde ved dimensjonerende flom er foreløpig satt til kote 114,7. Neddemmet areal er vist på vedlagte kartutsnitt, tegning nr. 90037 av 22. mars 1990. Alt areal som blir neddemmet er tidligere innløst av Dalane Elverk.

Den eksisterende betongdammen ble bygget i 1956. Dammen ble den gang dimensjonert til å tåle den nå omsøkte påbygging. På grunn av økonomien til Egersund kommunale elektrisitetsverk var planen at dammen skulle bygges i to byggetrinn. Kun 1. byggetrinn er ferdig pr. dato.

Kraftstasjonen i Honnefoss ble konstruert for omsøkte høyde av dammen, slik at Dalane Elverk vil oppnå flere fordeler ved den omsøkte påbygging.

1. En vil få større virkningsgrad på turbinen.
2. En vil på grunn av påbyggingen av dammen få større fallhøyde.
3. En vil få forenklet drift av Honnefoss kraftstasjon da inntaksmagasinet vil bli mye større da det etter påbygging også vil omfatte Kydlandsvatnet. En vil da slippe den stadlige reguleringen av tilløpsvannmengden fra Kydlandsvatn til eksisterende inntaksmagasin.

Produksjonsøkningen på grunn av momentene under punkt 1 og 2 er beregnet til 1,75 mill. kWh pr. år.

Damstørrelse og utførelse

Den eksisterende inntaksdammen er en massivdam av betong. Dammen er på det høgeste ca. 9,0 meter høg. Lengden er ca. 55 meter. Dammen var opprinnelig dimensjonert for en påbygging på 6 meter slik at den kom opp i nivå med Kydlandsvatnet. På grunn av økonomiske årsaker ble ikke denne påbyggingen realisert som planlagt.

Etter de nå foreliggende planer vil Dalane Elverk bygge på eksisterende dam slik at overløpet blir ca. 5,6 meter høyere enn i dag. Lengden av dammen vil bli ca. 110 meter. Overløpet blir ca. 35 meter langt. Påbyggingen vil skje ved at det støpes en betongkappe foran den eksisterende dammen. Denne forlenges opp til ønsket høyde som en armert betongplate. Bak muren til ca. 0,7 meter under topp betongdam legges en støttefylling av sprengsteiner. Se vedlagte prinsippskisse.

Produksjon

Honnefoss kraftstasjon utnytter vannet fra Grødemvassdraget. Krafproduksjonen varierer med nedbørsmengdene. I 1987 var produksjonen 9,73 GWh, i 1988 13,1 GWh og i 1989 11,2 GWh. I snitt de siste årene har Dalane Elverk produsert i overkant av 11,3 GWh pr. år.

Med den planlagte påbygging er det beregnet at energiøkningen på grunn av den økte fallhøyden vil være i størrelsesorden *1,75* GWh. Dette tilsvarer en økning i produksjonen i forhold til de senere år på i overkant av 15 %.

I tillegg vil en oppnå en økning i maksimalytelsen på ca. 700 kW da en i tillegg til øket høyde også får større vannføring. På grunn av at maskininnstallasjonen er beregnet for ca. 40 meter fallhøyde, vil en økning opp til dette nivå i tillegg medføre en forbedring av virkningsgraden. Driftsforholdene vil også bli betydelig forbedret da man nå vil få et vesentlig større inntaksmagasin enn en hadde tidligere.

Øvre og nedre reguleringsgrense manøvreringsreglement

I kongelig resolusjon av 5. juli 1946 ble det gitt følgende reguleringsgrenser for Kydlandsvatn:

«Øvre regulerte vannstand ..... kote 114,0
Nedre regulerte vannstand ..... kote 107,5»

Total reguleringshøyde på Kydlandsvatn er således 6,5 meter. Av dette er 3,5 meter senking og 3,0 meter oppdemming.

«Vannstanden i vatna må ikke overstige øvre reguleringsgrense uten at flomløp og tappeløp er helt åpne.»

Se forøvrig vedlagte tillatelse for Egersund kommunale elektrisitetsverk til å foreta en ytterligere regulering av Nodlandsvatn med flere vatn i Grødemvassdraget, Rogaland Fylke. Etter den planlagte påbygging av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon opp til nivå med øvre regulerte vannstand i Kydlandsvatnet, vil Kydlandsvatnet gå inn som en

del av inntaksmagasinet for Honnefoss kraftstasjon. Dette vil innebære at vannstanden i Kydlandsvatnet vil bli mye mer stabil enn nå. Dalane Elverk vil under normale driftsforhold holde vannstanden mest mulig stabil ca. 0-10 cm under øvre regulerte vannstand. Dette for å oppnå optimal ytelse på kraftstasjonen. De gitte reguleringsbestemmelser for Kydlandsvatnet vil fremdeles gjelde.

For den delen av inntaksmagasinet som blir liggende mellom inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon og Kydlandsdammen vil høyeste regulerte vannstand bli som for Kydlandsvatnet, kote 114,0. Normalt vil også laveste regulerte vannstand for Kydlandsvatnet bli overholdt også for denne del.

Dalane Elverk må imidlertid forbeholde seg rett til å tømme denne delen av inntaksmagasinet ved inspeksjoner, revisjon og reparasjon av Honnefoss kraftstasjon og inntaksdammen.

For å få best mulige driftsforhold vil luken i Kydlandsdammen bli åpnet og bjelkestengslene fjernet slik at en i praksis vil få et sammenhengende inntaksmagasin.

Rettigheter

I administrasjonsrådets møte 19. juli 1940 fikk Egersund kommunale elektrisitetsverk konsesjon for en regulering på 3,5 meter av Kydlandsvatnet. Det ble videre gitt tillatelse til å foreta en ytterligere regulering til 6,5 meter ved kongelig resolusjon av 5. juli 1946.

Egersund kommunale elektrisitetsverk var også eiger av fallrettighetene mellom Kydlandsvatnet og Smievatnet samt nødvendig grunn for full utbygging av inntaksmagasinet for Honnefoss kraftstasjon opp til kote 114,0 inklusive adkomstveg og riggplass.

I 1978 ble desse rettighetene overført fra Egersund kommunale elektrisitetsverk til Dalane Elverk i forbindelse med sammenslåingen av samtlige kommunale elektrisitetsverk i Dalaneregionen.

Vassmengder

Ing. Chr. F. GRØNER A/S arbeider med en flomanalyse av Grødemsvassdraget. Denne vil ikke være ferdig før medio juni. Nedslagsfeltet er 78,2 km^2. Avrenningen er beregnet til 41 l/s km^2 på basis i vannmålingspunkt VM 56914465 Hetland.

Dimensjonerende flom Q1000 ved Honnefoss er beregnet til 87,6 m^3/s. Ved et 35 meter langt flomløp vil en med denne vannføringen få en vannstand som er 1,11 meter over overløpet.

Max påregnelig flom er beregnet til 186 m^3/s. Da vil vannstanden over overløpet være 1,83 meter.

Disse vannmengder vil kun inntreffe under maksimalt uheldige omstendigheter. Det vil si at alle magasiner er fulle når en får en 1000 års flom.

Erfaringene etter 30 års drift er at vassdraget er så regulert at Dalane Elverk så langt har unngått noen katastrofeflom her. Ved det eksisterende overløpet som har en overløpskrone på ca. 25 meter er det pr. i dag ikke observert større overløp enn ca. 0,5 meter.

Bruken av området

Området som blir neddemt eies av Dalane Elverk. Den tidligere grunneigeren har brukt området på sørsiden av det gamle bekkeløpet til beite siden Egersund kommunale elektrisitetsverk ervervet grunnen 21. november 1952. Området som blir satt under vann er for det meste dårlig jordbruksland med mye stein.

Påbyggingen er behandlet i landbruksnemnda i Egersund der det ble avgitt følgende uttalelse:

> «Landbruksnemnda i Eigersund kan ikke se at påbyggingen av inntaksdammen ved Honnefoss får konsekvenser av betydning for landbruket i området. Det forutsettese at neddemt område begrenses til det areal Dalane Elverk eier og at de gitte konsesjonsvilkår overholdes.»

Dette syn er stadfestet av Rogaland Fylkeslandbrukstyre i brev av 14. mai 1990.

Fornminner

Det er ikke observert fornminner i området. En kjenner heller ikke til fornminner i det området som blir berørt av planene, kfr. brev fra fylkeskultursjefen av 18. mai 1990.

Jakt, fiske og friluftsliv

Når det gjelder innvirkningen på jakt og fiske i området vises til brev av 22. mai 1990 fra Egersund Jeger og Fiskerforening.

Når det gjelder ferdsel og friluftsliv i området er denne liten etter de opplysninger Dalane Elverk innehar. Det er noe turgåing langs veien ned til Honnefoss kraftstasjon og videre ned til Grødemfoss. Denne turgåingen vil ikke bli berørt av utbyggingen.»

Med søknaden fulgte flere uttalelser, og disse er i det vesentligste gjengitt i søknaden eller i de senere innkomne uttalelsene.

Vi finner det riktig å sitere uttalelsen fra *Eigersund Jeger- og Fiskerforening* av 22. mai 1990:

«Den omtalte utbyggingen synes å ha liten eller ingen innvirkning for viltet i området.
Arealet som blir neddemt består i hovedsak av fjell, gammel lyng og litt bjerkeskog. Området kan ikke sies å være spesielt godt vilt biotopt. Ei heller synes inngrepet å stenge for trekkveier for hjorteviltet.

For bruken av området til friluftsliv synes også ulempene små. En mer stabil vannstand mellom gammel stem i Kydlandsvatnet og ny dam ved inntaket til Honnefoss vil bare styrke området for friluftslivet.

For fisket i Kydlandsvatnet synes også ulempene å være små. Vi er kjent med at vannet har en bra bestand av ørret. Vi frykter dette er restbestanden i vannet p.g.a. sur nedbør. Det ville derfor være ønskelig om utbyggeren foretok ph-målinger både før og etter utbyggingen. Helst da med et referansevann i samme område. Dette er ideelt dersom fisken forsvinner i Kydlandsvatnet. En kunne da plassert «skylda» der den hører hjemme. Et prøvefiske i området bør også vurderes før utbyggingen.

Ut fra en total vurdering finner vi utbyggingen skånsom og akseptabel, forsåvidt både når det gjelder fisk, vilt og friluftsliv.»

Søknaden har blitt kunngjort som lovbestemt i Norsk lysingsblad og i distriktenes aviser. Dokumentene har vært lagt ut til gjennomsyn i distriktet, og planene ble ved brev av 22. juni 1990 fra NVE sendt distriktet til uttalelse.

Eigersund kommune har i brev av 16. august 1990 gitt slik uttalelse:

«Eigersund kommune har ingen kommentarer til påbyggingsplanen for Honnefoss kraftstasjon.»

Rogaland fylkeskommune, fylkeskultursjefen, uttalelse av 25. juli 1990:

«Vi viser til Deres brev av 22. juni 1990 vedr. søknad fra Dalane Elverk om påbygging av inntaksdam til Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget i Eigersund kommune i Rogaland fylke.

Fylkeskultursjefen har gitt uttalelse til forslaget 18. mai 1990. Vår uttalelse er vedlagt søknaden. Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at fylkeskonservatoren er en tjenestemann ved Fylkeskultursjefens etat, og har fra 1. januar 1990 ikke lenger noen egen uttalerett.

Vi refererer her innholdet i vår uttalelse av 18. mai 1990:

> «Arkeologisk museum i Stavanger har vurdert planen og har også vært på befaring i planområdet. Museet kan ikke se at planen vil berøre fredede faste fornminner, og har ingen merknader til planen.
>
> Fylkeskultursjefen kjenner heller ikke til verneverdig bebyggelse aller andre kulturminner fra nyere tid i planområdet, og en har derfor ingen merknader til at tiltaket blir gjennomført som beskrevet i de tilsendte dokumentene.
>
> Dersom det likevel under anleggsarbeidet skulle bli oppdaget funn som kan være forhistoriske, må melding om dette umiddelbart bli gitt til Arkeologisk museum i Stavanger, postboks 478, 4001 STAVANGER.»»

Fylkesmannen i Rogaland, uttalelse av 27. september 1990:

«Saken gjelder Dalane Elverks plan om påbygging av inntaksdammen for Honnefoss kraftstasjon for å etablere en ny HRV på kote 114,0, hva som er i samsvar med manøvreringsreglementet som ble fastsatt ved kgl. res. av 5. juli 1946.

Eigersund kommune har i en uttalelse av 16. august 1990 ingen kommentarer til påbyggingsplanen.

Fylkesmannen har heller ikke vesentlige merknader til påbyggingsplanen, men vi mener det er nødvendig at konsesjonsvilkårene i hovedsak blir utformet slik det er vanlig for kraftutbygginger som vedtas nå for tiden.

I det vi viser til den nye «Mal for standardvilkår i forbindelse med reguleringstillatelser» av 25. juni 1990 vil vi be om at disse gjøres gjeldende så langt det passer.

Standardvilkårenes pkt. 12 (Naturforvaltning) pkt. I-VII bør inntas i sin helhet med unntak av pkt. VI (jakt og fiskeoppsyn) som kan sløyfes.

For vilkårenes pkt. 12 V foreslår vi følgende formulering:

> «Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Eigersund kommune et årlig beløp på kr. 10 000,- til opphjelp av fiske- og friluftsforholdene i Grødemvassdragets nedbørfelt. Beløpet skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpet skal benyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret.»

Begrunnelsen for pkt. 12 er at Grødemvassdraget er sterkt regulert og at det ligger nært opp til Egersund sentrum. Det er ønskelig med bedrede fiske- og friluftsmuligheter i området og vi ser det som rimelig at Dalane Elverk som en kompensasjon for de foretatte inngrep bidrar med øremerkede midler til dette formål. At kommunestyret skal bestemme bruken av midlene sikrer etter vår mening at midlene blir brukt til de tiltak befolkningen i området ønsker.»

Statens forurensningstilsyn, uttalelse av 22. august 1990:

«Uttalelse til søknad fra Dalane Elverk

De forurensningsmessige ulempene som følge av påbygging av inntaksdam til Honnefoss kraftverk antas å bli små. Statens forurensningstilsyn (SFT) foreslår at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensning i en eventuell tillatelse til påbyggingen.

Vi viser til Deres oversendelse av 22. juni 1990 av søknad fra Dalane Elverk om påbygging av eksisterende inntaksdam til Honnefoss kraftverk i Grødemvassdraget.

Planen går ut på å heve høyest regulerte vannstand i inntaksdammen til eksisterende Honnefoss kraftverk 5,6 m fra kote 108,4 til kote 114,0. Påbyggingen vil medføre større virkningsgrad på turbinen og større fallhøyde. Produksjonsøkningen er beregnet til 1,75 GWh pr. år.

Neddemmet areal utgjør ca. 25 da og består av steinet beitemark. Det er ingen forurensende aktiviteter ved inntaksdammen eller ved den utbygde elvestrekningen ned til Smievatnet. SFT mener den omsøkte påbyggingen vil gi små forurensningsmessige ulemper. Vi foreslår likevel at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger som skyldes påbyggingen i en eventuell tillatelse til påbyggingen.

Vårt forslag til vilkår etter forurensningsloven (§ 11) lyder:

- Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med påbyggingen.»

Direktoratet for naturforvaltning, uttalelse av 2. oktober 1990:

«Konsekvenser for naturmiljø. Vilkår

De uttalelser som foreligger peker alle i retning av at prosjektet ikke medfører noen vesentlige konsekvenser mht. naturmiljø og naturressursforvaltning. Direktoratet for naturforvaltning har derfor ingen bemerkninger som tilsier at inngrepet ikke bør foretas.

Det er imidlertid behov for et nytt sett med mer tidsriktige vilkår; vilkår som også omfatter naturfaglige forhold. Forslaget som følger er basert på det nylig utarbeidede standardsett.

Vi har mottatt til uttalelse konsesjonssøknad for påbygning av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget. Vi har også mottatt

miljøvernfaglig notat fra Fylkesmannen i Rogaland, datert 27. september 1990.

Søknaden

Dalane Elverk har tidligere (1946) fått tillatelse til å regulere Kydlandsvatnet mellom kote 107,5 og 114,0. Like nedenfor Kydlandsvatnet ligger inntaksmagasinet til Honnefoss kraftstasjon. Dalane Elverk søker nå om å få bygge på inntaksdammen, slik at HRV heves fra 108,4 til 114,0. En vil da få et sammenhengende magasin der også Kydlandsvatnet med HRV på 114,0 inngår. Etter det vi forstår er dette i samsvar med det manøvreringsreglement som ble fastsatt ved kgl. res. av 5. juli 1946, men som ikke har blitt tatt ibruk.

Honnefoss kraftstasjon har idag en midlere årsproduksjon på ca. 11,3 GWH. Økningen i fallhøyde ventes å gi en produksjonsøkning på ca. 1,75 GWh.

Fylkesmannen i Rogaland har i brev av 10. mai 1990 pekt på hvilke opplysninger som søknaden bør inneholde for å få en rask avklaring. Dette gjelder bl.a. kortfattede beskrivelser av naturforholdene, herunder naturfaglige verneverdier, vilt og forholdene for fisk og fiske og for friluftsliv før og etter det nye inngrepet. Selv om inngrepet er lite, betrakter vi opplysningene i søknaden som mangelfulle.

En av hensiktene med konsesjonsbehandlingen er å avklare konsekvensene av det omsøkte prosjektet i forhold til andre interesser og naturmiljø i det berørte vassdragsområdet. I tillegg til dette kan konsesjonsmyndighetene pålegge utbyggeren vilkår for utbygging. Også for å kunne utforme disse er det avgjørende at det framlegges god dokumentasjon av forholdene i det berørte området. Dette vil bl.a. sikre at utbyggeren ikke pålegges vilkår som ikke er relevante.

Konsekvenser av påbygging av inntaksdam

Påbyggingen vil føre til neddemming av noe areal. Ut i fra den informasjon som foreligger, synes ikke dette å føre til vesentlige konsekvenser. Det er heller ikke dokumentert andre konsekvenser for naturmiljø og friluftsinteresser. Vi registrerer at Fylksmannen i Rogaland ikke har miljøfaglige kommentarer til inngrepet. Eigersund Jeger og Fiskerforening mener at utbyggingen er «skånsom og akseptabel». Direktoratet for naturforvaltning har derfor ingen bemerkninger som tilsier at inngrepet ikke bør foretas.

Vikår

Vilkårene til reguleringen er gitt ved kgl. res. av 5. juli 1946. Disse er foreldet og mangelfulle etter dagens standard. Vilkår i forhold til naturmiljøet tas ikke opp i det hele tatt. Vi vil derfor be NVE om å utarbeide nye vilkår; idet vi henviser til det sett med standardvilkår som nylig er utarbeidet av NVE og DN i fellesskap. Disse bør gjøres gjeldende i den grad de passer. Fylkesmannen i Rogaland har fremmet et begrunnet forslag til vilkår i brev av 27. september 1990. Direktoratet for naturforvaltning vil gi sin tilslutning til dette forslaget.

Vi har imidlertid en liten kommentar under pkt. 12 V, der Fylkesmannen foreslår at konsesjonæren innbetaler kr 10 000,- pr. år til Eigersund kommune «til opphjelp av fiske- og friluftsforholdene *i Grødemvassdragets nedbørfelt*». Intensjonen med vilkårenes punkt 12 V er imidlertid at konsesjonæren, som kompensasjon for inngrep i ett vassdrag, også kan pålegges å bekoste tiltak annetsteds i de berørte kommuner; idet tiltak i det *berørte vassdrag* kan pålegges med hjemmel i vilkårenes poster 12 I og III. Vi vil presisere dette ved å foreslå at standardvilkårenes formulering «til opphjelp av fisk/. . ./friluftsliv i kommunen» på dette punkt opprettholdes. Det vil i alle tilfelle være opp til kommunen å bestemme hvor og hvordan midlene skal benyttes.

Forslag til vilkår

12.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere betemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

a. å sørge for at forholdene i Grødemvassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tilktak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til Eigersund kommune på kr. 10 000,- til opphjelp av fiske og friluftsliv i kommunen. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til en hver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene.

VI

Alle vilkår forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt i hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Dalane Elverk har i brev av 30. oktober 1990 kommentert de innkomne uttalelsene slik:

«Det vises til oversendte uttalelser i forbindelse med ovennevnte sak.

Dalane Elverk har ingen kommentarer til uttalelsene fra Statens forurensingstilsyn, Rogaland fylkeskommune v/fylkeskultursjefen og Egersund kommune. Disse tas til etterretning.

Når det gjelder uttalelsene fra Fylkesmannen i Rogaland og Direktoratet for naturforvaltning er disse tilnærmet sammenfallende når det gjelder forslag til konsesjonsvilkår og kommenteres derfor under ett.

Som det framgår av brevene er den omsøkte påbyggingen i tråd med det manøvreringsreglement som ble fastsatt ved Kgl. res. av 5. juli 1946. På grunn av dårlig økonomi i det da kommunale elverket ble utbyggingen utsatt. Først nå med lave priser på anleggssektoren har Dalane Elverk vurdert påbyggingen til å være økonomisk forsvarlig.

Ved vurderingen er lagt til grunn at reguleringsvilkårene som er gitt i Kgl. res. av 5. juli 1946 fortsatt var gjeldende. Dette fordi inngrepene i vassdraget og naturen rundt dette er så små.

Gjennomføringen av prosjektet vil etter Dalane Elverks mening føre til bedre forhold for fisken i Kydlandsvatnet. Dette fordi en etter at utbyggingen er ferdig vil få en mye mer stabil vannstand da Kydlandsvatnet da vil fungere som inntaksdam for Honnefoss kraftstasjon. Landskapsmessig vil dette også være gunstig da forsumpningssonen en har i dag i Kydlandsvatnet vil forsvinne.

Forslagene til konsesjonsregler som er foreslått av Direktoratet for naturforvaltning kan nok egne seg ved utbygging av nye vassdrag. I allerede utbygde vassdrag vil de medføre så store praktiske problemer og økte utbyggingskostnader at de fleste marginale prosjekter vil bli lagt på is. Dette ikke minst på grunn av at disse nye konsesjonsvilkårene forsøkes gitt tilbakevirkende kraft på allerede utbygde vassdrag der det ønskes utført mindre supplerende utbygginger.

Dalane Elverk kan ikke akseptere dette og vil på det sterkeste protestere mot at det skjer en kopling mellom allerede utbygde anlegg der det foreligger godkjent konsesjon og reguleringsreglement og den nye søknaden om påbygging av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon. I det etterfølgende er forutsatt at de nye konsesjonsbetingelsene knytter seg til det omsøkte anlegg.

Til pkt. 1a og 1b

Forholdene i Grødemvassdraget vil ikke bli forringet for fiskebestanden etter den planlagte utbyggingen. Hovedproblemet for dette og de fleste andre vann- og vassdrag i distriktet er den tiltagende forsuring.

Pkt. 1c

Dette punkt foreslås strøket. Dette fordi alle andre reguleringsanlegg i vassdraget er planlagt og bygd for ca. 40 år siden. Å oppfylle dette krav fullt ut vil være forbundet med så mye ekstraomkostninger og problemer at det ikke er forsvarlig. Når dette er sagt må det føyes til at alle vannveiene uten en er langs de naturlige bekkeløpene. Fisken vil derfor kunne gå opp i tilliggende bekker og vannveier og gyte utan å bli hindret.

Pkt. 2 og 3

Som et lokalt elverk er Dalane Elverk opptatt av et nært og godt forhold til sine abonnenter og grunneiere i området. Det er derfor en selvfølge at utbyggingen blir gjort så skånsomt som mulig. En vil også rydde opp etter den forrige utbyggingen av Honnefossdammen. For å legge forholdene til rette for friluftsliv tar Dalane Elverk sikte på å bygge noen parkeringsplasser til fri avnyttelse ved dammen.

Pkt. 4

Da den omsøkte utbygging er så liten og oversiktlig både når det gjelder omfang og skadevirkninger vil Dalane Elverk be om at dette punkt blir strøket. Dette fordi en ikke kan se noe samsvar mellom de økonomiske forplitelser en her kan bli pålagt og de reelle skader/ulemper på natur og miljø som følge av den planlagte utbyggingen.

Pkt. 5

Dalane Elverk er positiv til dette punkt. En ser det som en stor fordel at kompensasjonen for mulige ulemper for fiskebestanden blir gitt en vid ramme og ikke som før ble bundet til utsetting av fisk. Med den surhetsgrad som er i enkelte av våre vassdrag er dette bortkastet. Med den massive oppkalking som er nødvendig av vassdragene er det gunstig at det gis mulighet til å konsentrere seg om et fåtall vassdrag og prøve å redde fisken der.»

NVE vil bemerke:

Egersund kommunale elektrisitetsverk fikk i administrasjonsrådets møte 19. juli 1940 konsesjon for en regulering av bl.a. Kydlandsvatnet på 3,5 m ved senkning. Senere, ved Kgl. res. av 5. mai 1946 fikk det samme elektrisitetsverket tillatelse til bl.a. en oppdemming av Kydlandsvatnet på 3,0 m, slik at totale reguleringshøyde ble 6,5 m, mellom kotene 107,5 og 114,0. Denne reguleringen er gjennomført.

Inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon ligger noe nedenfor Kydlandsvatnet, og ble bygget i 1956. Dammen ble den gang dimensjonert for å tåle den nå omsøkte påbygging på ca 6 meter, slik at den kom opp til nivået på HRV i Kydlandsvatnet. På grunn av økonomiske årsaker ble ikke denne påbyggingen realisert som planlagt.

Etter de nå foreliggende planer, vil Dalane Elverk - som har fått overført rettighetene fra Egersund kommunale elektrisitetsverk i 1978 - bygge på eksisterende inntaksdam slik at overløpet blir ca 5,6 m høyere enn i dag. Lengden av dammen vil bli ca 110 m, og overløpet ca 35 m langt. Påbyggingen vil skje ved at det støpes en betongkappe foran den eksisterende dammen og opp til ønsket høyde som en armert betongplate. Bak denne legges en støttefylling av sprengstein.

Kraftstasjonen i Honnefoss utnytter vannet i Grødemvassdraget. I gjennomsnitt har Dalane Elverk produsert i overkant av 11,3 GWh pr år i de siste årene. Med den planlagte påbygging er det beregnet at energiøkningen på grunn av økt fallhøyde vil være i størrelsesorden 1,75 GWh/år, dvs. ca 15 % økning. I tillegg til produksjonsøkningen vil en oppnå en økning i maksimalytelsen på ca 700 kw, og driftsforholdene blir betydelig forbedret da man nå vil få et vesentlig større inntakssmagasin enn tidligere. Dette fordi hele Kydlandsvatnet vil fungere som inntaksmagasin, i tillegg til magasinet mellom dammen i Honnefoss og Kydlandsvatnet. Det er planlagt at luken i Kydlandsdammen blir åpnet og bjelkestengslene fjernet slik at en i praksis vil få et sammenhengende inntaksmagasin, med HRV som for Kydlandsvatnet (114). Normalt vil også LRV for Kydlandsvatnet bli overholdt for magasinet mellom Honnfossdammen og Kydlandsvatnet. Kun ved inspeksjoner, revisjoner, reparasjoner m.v. vil denne del av magasinet bli tømt.

Elverket tar sikte på under normale driftsforhold å holde vannstanden mest mulig stabil på ca 0-10 cm under HRV i Kydlandsvatnet.

Fallrettighetene nedenfor Kydlandsvatnet samt den nødvendige grunn for full utbygging av inntaksmagasinet for Honnefoss kraftstasjon opp til kote 114, inklusiv adkomstveg og riggplass tilhører nå Dalane Elverk. I egen innstilling fra NVE til OED 20. juni 1985 anbefaler NVE at Dalane Elverk får ervervskonsesjon på dette fallet etter sammenslutningen av de kommunale elverk i området.

Skader og ulemper:

Det vil bli neddemmet et ytterligere areal på ca 25 dekar mellom dammen ved Honnefoss og Kydlandsvatnet. Dette arealet er for det meste dårlig jordbruksland med mye stein og har vært benyttet som beite av den tidligere grunneieren. Hverken landbruksnemnda i Eigersund eller Rogaland fylkeslandbruksstyre kan se at en påbygging av dammen får konsekvenser av betydning for landbruket i området.

Det er ikke observert fornminner i neddemmingsområdet. Aktiviteten for ferdsel og friluftsliv er opplyst å være noe turgåing langs veien ned til Honnefoss kraftstasjon og videre ned til Grødemfoss, men denne vil ikke bli berørt av utbyggingen.

Vurderinger fra andre:

Her omtales de viktigste uttalelsene. Disse er for øvrig sitert foran i innstillingen.

Eigersund kommune har ingen kommentarer til påbyggingen.

Rogaland fylkeskommune, fylkeskultursjefen har ingen merknader til at tiltaket blir gjennomført som beskrevet i dokumentene.

Fylkesmannen i Rogaland har ingen vesentlige merknader til påbyggingsplanen, men mener det er nødvendig at konsesjonsvilkårene i hovedsak blir utformet slik det er vanlig for kraftutbyggingen som vedtas nå for tiden. Fylkesmannen foreslår et årlig beløp på kr 10 000,- til opphjelp av fiske- og friluftsforholdene i Grødemvassdragets nedbørfelt.

Statens forurensningstilsyn konkluderer med at de forurensningsmessige ulempene som følge av påbyggingsplanene antas å bli små, og foreslår at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensning i en eventuell tillatelse.

Direktoratet for naturforvaltning har ingen bemerkninger som tilsier at inngrepet ikke bør foretas, men mener det er behov for et nytt sett med mer tidstriktige vilkår. DN støtter forslaget fra fylkesmannen om en årlig avgift på kr 10 000,- til opphjelp av fiske- og friluftsforholdene, men de bør også kunne brukes utenfor Grødemvassdragets nedbørfelt.

Som tidligere nevnt har hverken landbruksnemnda i Eigersund eller fylkeslandbruksstyret noen innvending mot tiltaket.

NVEs vurdering:

Som det fremgår av de innhentede uttalelsene er det ingen motstand mot planene om en påbygging av dammen i Honnefossen.

Etter NVEs mening er en slik påbygging et godt eksempel på opprusting/utvidelse av et kraftverk. Gevinsten man oppnår i tillegg til økt energiproduksjon på i middel ca 1,75 GWh/år er bedret driftsfleksibilitet og mer rasjonell utnyttelse av aggregatene.

Skader og ulempoer synes minimale ved dette tiltaket.

Konklusjon:

NVE finner at vilkårene i vassdragslovens §§ 104-105, jfr. § 106 for å gi tillatelse til påbygging av dammen i Honnefossen er oppfylt. Tillatelse anbefales gitt søker på de vilkår som følger vedlagt.

Om vilkårene bemerkes:

Generelt: NVE viser til at den någjeldende tillatelse til å foreta reguleringer i Grødemvassdraget blir gitt ved Kgl. res. av 5. juli 1946 i medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917. Reguleringskonsesjon er foreslått overdratt fra Egersund komm. elverk til Dalane Elverk, kfr. NVEs innstilling til OED 20. juni 1985.

Det vil med den nå omsøkte påbygging av dammen i Honnefoss ikke bli noen endringer i de eksisterende magasiner m.v. i Grødemvassdraget utover de tidligere forhold som er hjemlet i tillatelsen av 5. juli 1946. NVE finner derfor ikke grunnlag for å foreslå noen endringer i tillatelsen av 5. juli 1946.

Denne saken behandles som en søknad etter vassdragsloven av 15. mars 1940 for påbygging av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon. Det berørte

området etter denne søknad vil bare være området mellom inntaksdammen til kraftverket og den eksisterende dammen i Kydlandsvatnet, og det er for dette området vi har vurdert skader og ulemper ved å iverksette tiltaket. Vilkårene som nå er foreslått etter vassdragslovens §§ 104-105, jfr. § 106 vil derfor gjelde for dette området. Vilkårene av 5. juli 1946 gjelder også for det samme området, slik at de nå foreslåtte vilkår etter vassdragsloven vil komme som et supplement til de gamle vilkårene.

Godkjenning av planer m.v., post 1:

NVE ber om at Dalane Elverk sender inn planer for evt. massetak m.v. for godkjenning i overensstemmelse med någjeldende praksis. Tekniske planer m.v. skal godkjennes av Vassdragstilsynet i NVE: Posten er utformet på vanlig måte.

Naturforvaltning, post 2:

Alle de uttalelsene som er avgitt peker i retning av at denne påbyggingen ikke medfører noen vesentlige konsekvenser for naturmiljø og naturressursforvaltning. Bl.a. har ikke Direktoratet for naturforvaltning noen bemerkninger som tilsier at inngrepet ikke bør foretas.

DN mener det er behov for et sett mer tidsriktige vilkår enn de eksisterende, og har foreslått et slikt sett. Som før nevnt, mener NVE dette inngrepet berører et så lite område, at vi ikke i de allerede gjeldende vilkår etter vassdragsreguleringsloven.

Vannstanden er nå planlagt holdt på et mer stabilt nivå enn tidligere ovenfor inntaksdammen, inkludert Kydlandsvatnet, idet kraftverket vil tilstrebe å holde en vannstand på 0-10 cm under HRV. Dette er en fordel for fisken i forhold til tidligere manøvrering.

Både DN og fylkesmannen har foreslått et årlig beløp på kr 10 000,- til opphjelp av fiske og friluftsliv Eigersund kommune. NVE er enig i at et slikt beløp bør stilles til rådighet. Grødemvassdraget er utsatt for forsurning, og man har da mulighet med disse midler til å gjøre tiltak andre steder for opphjelp av fisket.

Forurensning, post 3:

SFTs forslag er uavkortet oppstilt som vilkår. Etter uttalelsene å dømme antas de forurensningsmessige ulempene som følger av påbyggingen å bli små.

Andre merknader:

NVE er kjent med at påbyggingen av dammen allerede er gjennomført, men dette har ikke påvirket NVEs beslutning i saken.

NVE har ingen ytterligere merknader i saken. Sakens dokumenter følger vedlagt.

Forslag til vilkår for Dalane Elverk for påbygging av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon i Grødemvassdraget:

«1.

(Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for påbyggingen. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anlegget skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde anlegget slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

2.

(Naturforvaltning)

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til Eigersund kommune på kr. 10 000,- til opphjelp av fiske og friluftsliv i kommunen. Beløpet skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret.

3.

(Forurensning m.v.)

Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med påbyggingen.

4.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at

stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

5.

(Naturforekomster, fornminner m.v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

6.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasinet, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.»

III Innkomne uttalelser til NVEs innstilling

Landbruksdepartementet har i brev av 4. september 1992 avgitt følgende uttalelse i saken:

«Landbruksnemnda i Eigersund og fylkeslandbruksstyret i Rogaland har ikke motsatt seg påbyggingen av inntaksdammen. Landbruksdepartementet kan ikke se at en påbygging av inntaksdammen ved Honnefoss får konsekvenser av betydning for landbruket i området. Det forutsettes at neddemt område begrenses til det areal Dalane Elverk eier, og at de gitte konsesjonsvikår overholdes.»

Miljøverndepartementet har i brev av 20. oktober 1992 avgitt følgende uttalelse til NVEs innstilling:

«Saken gjelder påbygging av inntaksdammen ved Honnefoss kraftverk slik at den kommer opp til nivå med reguleringsdammen ovenfor. Kraftverket har i dag en produksjon på ca. 11 GWh/år. Dette vil medføre at produksjonen vil øke med ca. 1,75 GWh pga. større fallhøyde.

Inntaksdammen ligger ca. 400 meter nedenfor reguleringsdammen for Kydlandsvatnet som er regulert 6,5 meter. Det foreligger reguleringstillatelse for dette fra 1946. Tiltaket vil medføre at inntaksdammen nå blir reguleringsdam for hele Kydlandsvatnet.

Påbyggingen er allerede utført. Vil vil be om at OED tar forholdsregler for å sikre en bedre saksbehandling i slike saker.

Vi har forelagt NVE's innstilling for DN og fylkesmannen, jfr. vedlegg. Disse instanser mener det er behov for mer tidsriktige vilkår for reguleringen. DN framla under høringen et konkret forslag til slike vilkår. NVE mener inngrepet kun berører det lille området mellom nåværende reguleringsdam og inntaksdammen, og mener derfor at det ikke vil være behov for endringer i vilkårene etter vassdragsreguleringsloven. NVE foreslår derfor kun vilkår etter vassdragsloven.

Kraftselskapet mener forholdene for fisken vil bli bedre når inntaksdammen er bygget da man vil få «mye mer stabil vannstand» i Kydlandsvatnet. Vannstanden vil normalt ligge på eller like under HRV. På denne bakgrunn og pga. den korte tiden fram til reguleringstillatelsen løper ut vil departementet ikke gå videre med forslagene fra DN og fylkesmannen. Vi støtter imidlertid i likhet med NVE forslaget fra disse instanser om at konsesjonæren stiller til rådighet et årlig beløp på 10 000 kr til tiltak for fiske og friluftsliv i Eigersund kommune.

Tillatelse i hehold til forurensningsloven

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11 dersom de forurensningsvilkår som NVE har foreslått i post 3 blir fastsatt.»

Fylkesmannen i Rogaland har i brev av 16. september 1993 uttalt følgende:

«At NVE ikke har fulgt opp vårt og DN sitt ønske om modernisering av konsesjonsvilkårene, finner vi underlig og lite heldig. Vi mener det er lang og god presidens for at seinere byggetrinn, tilleggsutbygginger etc. får de nye vikårene og at disse gjøres gjeldende så langt den nye utbyggingen påvirker vassdraget. Hva presidensen angår, vil vi vise til endringer i vilkårene for Sira-Kvinas byggetrinn, Lyseutbyggingen, Røldal-Suldals m.m.

Vi er enig i at de formelle sider ved Honnefoss prosjektet kan synes å være noe annerledes ved at den gamle tillatelsen fra 1946 dekker selve regule-

ringen. Utbyggingen nå vil imidlertid berøre hele Kydlandsvatnet ved at dette blir inntaksmagasin. Manøvreringen av vatnet vil bli endret i forhold til hittil. Det er ikke bare området for den nye inntaksdammen som blir påvirket. Miljøkonsekvensene blir små, men i denne sammenheng er det av underordnet betydning.

I DN-vilkårene vil vi spesielt vise til pkt. I, IV, V (som er foreslått tatt med) og VI. Disse er viktige for å få til en forvaltning av fisk og andre naturressurser som vil gi gode muligheter for allmenhetens naturopplevelse. Helt parallelt til hva som er argumentasjonen for vilkårene ved nye utbygginger eller vurdering av ny konsesjon ved hjemfall.

Både saksbehandlingen og realiteten ved påbyggingen av inntaksdammen baserer seg på at det foretas en total vurdering av prosjektets lønnsomhet ut fra dagens krav. Det er da logisk at de nye vilkårene følger dagens praksis.

Fylkesmannens konklusjon er derfor at DN's forslag til vilkår blir inntatt i den nye tillatelsen etter vassdragsloven siden realitetsbehandlingen foregår i 1992 og ikke i 1946.»

Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 2. oktober 1992 uttalt følgende:

«DN vil kommentere følgende forhold vedr. NVE's innstilling:

Modernisering av konsesjonsvilkår

DN står fast ved sin anbefaling fra 2. oktober 1990 om behovet for et nytt sett med mer tidsriktige vilkår: dvs. DN'S standardvilkår. Det er av DN tidligere konkludert at prosjektet ikke medfører noen vesentlige miljøkonsekvenser. Vi mener allikevel at standardvilkårene må gjøres gjeldende for tilleggsutbygginger som påvirker vassdraget. Viser også til Fylkesmannen i Rogaland sin uttalelse av 11. september 1992 angående behovet for modernisering av konsesjonsvilkårene.

Samkjøring av konsesjonsvilkår knyttet til forskjellige konsesjoner i samme vassdrag

Egersund komm. E-verk fikk 19. juli 1940 konsesjon for en regulering på 3,5 m av Kydlandsvatnet. I kgl. res. av 5. juli 1946 ble det videre gitt konsesjon til ytterligere regulering til 6,5 m. Konsesjonene ble gitt i henhold til *vassdragsreguleringsloven.*

Denne saken behandles etter *vassdragsloven* og vilkårene følger §§ 104-105, jfr. § 106. I følge NVE's innstilling vil de foreslåtte vilkårene etter vassdragsloven bare gjelde området mellom inntaksdammen til kraftverket og den eksisterende dammen i Kydlandsvatnet. Vilkårene etter vassdragsreguleringsloven av 1946 gjelder også for det samme området og i følge NVE vil de nå foreslåtte vilkår etter vassdragsloven komme som et supplement til de gamle vilkårene.

DN understreker her viktigheten av at vilkår og konsesjoner i samme vassdrag samkjøres. I forbindelse med revisjoner av gamle konsesjoner, hvor vassdragene er utbygd trinnvis og vilkårene etter ulike lovverk forfaller til forskjellige tidspunkt, er det for naturforvaltningsinteressene kunstig å betrakte deler av en utbygging løsrevet fra resten av vassdraget. Det er ikke mulig å stille krav om tiltak for f.eks. fisket som bare går på deler av en regulering, og et krav om minstevannføring vil måtte belastes hele reguleringen.

Samkjøring av konsesjonsvilkårene for hele det regulerte vassdraget kan skje ved revisjon av eksisterende vilkår. I følge endringene i vassdragsreguleringsloven er det nå anledning til å revidere vilkår for tidsubegrensede konsesjoner 50 år etter konsesjonstidspunktet. Tidspunktet for når det er mulig å ta opp de gamle vilkårene til revisjon er noe uklart. Det ble gitt konsesjon om regulering av Nodlandsvatn m.fl. vatn i Grødemvassdraget i 1940 og med stadfesting samt tillatelse til ytterligere regulering i 1946. Mye tyder derfor på at vilkårene for de gamle konsesjonene kan tas opp til revidering i 1996. DN mener at retten til å revidere vilkårene må benyttes, og at DN's standardvilkår blir innført for hele reguleringen. Dersom det gis tillatelse til påbygging av inntaksdammen ved Honnefoss, uten at DN's standardvilkår blir tatt inn, må denne tilleggsreguleringen likevel komme inn under det samlede vilkårsettet ved en eventuell revisjon i 1996.

Konklusjon

DN mener det er behov for et nytt sett med mere tidsriktige vilkår. Dette innebærer at DN's standarvilkår, jfr. DN's uttalelse av 2. oktober 1992, blir tatt inn i tillatelsen.

DN mener vilkårene for hele reguleringen må samkjøres. Med henvisning til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) Om lov om endringer i vassdragsreguleringssloven s. 124 (Bestemmelser om lovens ikrafttreden og anvendelse på eldre konsesjoner m.v.) kan vilkårene for hele reguleringen revideres om få år (antakelig i 1996). Dette innebærer at DN's standardvilkår kan innføres for hele reguleringen, og at også tilleggsreguleringen vil bli underlagt det samme vilkårsettet.»

IV Departementets bemerkninger

Egersund kommunale elektrisitetsverk fikk i administrasjonsrådets møte 19. juli 1940 konsesjon for regulering av bl.a. Kydlandsvatnet på 3,5 meter ved en senkning. Ved kongelig resolusjon 5. juli 1946 fikk elektrisitetsverket tillatelse til bl.a. en oppdemming på 3,0 meter, slik at den totale reguleringshøyden for Kydlandsvatnet ble på 6,5 meter. Denne reguleringen er gjennomført og nyttes i dag i Honnefoss kraftstasjon.

Dalane Elverk fikk i 1978 overført rettighetene fra Egersund kommunale elektrisitetsverk. Konsesjon for overdragelsen ble gitt ved kgl. res. av 7. juni 1991. Inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon ligger noe nedenfor Kydlandsvatnet, og ble bygget i 1956. Denne saken gjelder søknad om å bygge på inntaksdammen. Den omsøkte påbygging vil heve inntaksdammens overløp med 5,6 meter slik at det kommer opp på nivå med HRV i Kydlandsvannet.

Inntaksdammen er dimensjonert til å tåle den omsøkte påbygging. Påbyggingen skjer ved at det støpes en betongkappe foran den eksisterende dammen og opp til ønsket høyde som en armert betongplate. Bak denne legges en støttefylling av sprengstein. Etter påbyggingen vil inntaksdammen bli ca 110 meter lang, overløpet vil bli ca 35 meter langt. I Kydlandsvannet vil luken åpnes og bjelkestengslene fjernes, slik at dette reguleringsmagasinet i praksis vil bli

sammenhengende med et påbygde inntaksmamgasinet.

Honnefoss kraftstasjon utnytter vann fra flere reguleringer i Grødemvassdraget. Den senere tid har Dalane Elverk hatt en årlig gjennomsnittsproduksjon på 11,3 GWh. Med den planlagte påbygging er energiproduksjonen beregnet å øke med 1,75 GWh, tilsvarende 15 prosent av gjennomsnittsproduksjonen.

Ved siden av økt energiproduksjon vil en med påbyggingen oppnå en økning av maksimalytelsen ved Honnefoss med ca 700 kW på grunn av økt vannføring. Driftsforholdene for kraftstasjonen vil bli forbedret ved at det etableres et vesentlig større inntaksmagasin enn tidligere.

Påbyggingen av inntaksdammen vil gi grunnlag for mer stabile forhold i Kydlandsvatnet, idet Dalane Elverk tar sikte på å holde vannstanden mest mulig stabil, ca. 0-10 cm under øvre regulerte vannstand i Kydlandsvatnet.

Fallrettighetene og nødvendig grunn inklusive adkomstveg og riggplass tilhører Dalane Elverk, jfr. kgl. res. 7. juni 1991.

Den omsøkte påbygging vil innebære en neddemming av et ytterligere areal på ca. 25 dekar. Dette arealet er for det meste dårlig jordbruksområde som har vært brukt til beite. Hverken landbruksnemnda i Egersund, Rogaland fylkeslandbruksstyre eller Landbruksdepartementet kan se at neddemmingen vil ha konsekvenser av betydning for jordbruket.

Det er ikke observert fornminner i området. Ferdsel og friluftsliv vil ikke bli berørt av påbyggingen.

NVE anser den omsøkte påbygging som et godt eksempel på opprusting/utvidelse av et kraftverk, hvor en i tillegg til økt energiproduksjon oppnår bedret driftsfleksibilitet og mer rasjonell utnyttelse av aggregatene. De bedrede driftsforhold for Honnefoss kraftstasjon som påbygging gir vil også bidra til å gjøre vannstanden i Kydlandsvatnet mer stabil. Ulempene ved prosjektet er minimale. NVE har således funnet at vilkårene i vassdragslovens §§ 104-105, jfr. § 106 for å gi tillatelse til påbyggingen er oppfylt, og tilrår at tillatelse til den omsøkte påbygging gis.

Ingen av høringsinstansene har innvendinger til at den omsøkte tillatelse gis.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurderin og tilrår at tillatelse til påbygging av dammen til Honnefoss gis på de vilkår som er foreslått av NVE. I samsvar med Miljøverndepartementets forslag tilrås det at det gis tillatelse i henhold til forurensningsloven.

V Departementets merknader til vilkårene

Olje- og energidepartementet ble med virkning fra 1. januar 1993 slått sammen med Næringsdepartementet. Olje- og energidepartementet i NVEs utkast til vilkår byttes derfor ut med Nærings- og energidepartementet.

Den omsøkte påbygging er behandlet etter vassdragslovens §§ 104-105, jfr. § 106, og vil bare berøre området mellom inntaksdammen til Honnefoss kraftverk og den eksisterende dammen i Kydlandsvatnet. Vilkårene etter denne tillatelsen supplerer de vilkår som til enhver tid gjelder etter tillatelsen gitt i kgl. res. av 5. juli 1946 for reguleringer i Grødemvassdraget. Nærings- og energidepartementet forutsetter at inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon er undergitt de til enhver tid gjeldende bestemmelser for de øvrige reguleringer i Grødemvassdraget, selv om tillatelsen til påbyggingen av inntaksdammen til Honnefoss kraftverk gis i medhold av vassdragsloven.

Fylkesmannen i Rogaland og Direktoratet for naturforvaltning ønsker at det ved denne konsesjonsbehandlingen innføres mer tidsriktige vilkår for reguleringstillatelsen. Nærings- og energidepartementet viser til at Miljøverndepartementet ikke støtter dette kravet. Nærings- og energidepartementet viser til NVEs bemerkninger og finner i likhet med NVE ikke grunnlag for å foreslå noen endringer i tillatelsen fra 5. juli 1946.

NVE har i sin innstilling etterkommet fylkesmannen i Rogaland og Direktoratet for naturforvaltning sine forslag om innbetaling av kr. 10 000,- til opphjelp av fisket og friluftslivet i Eigersund kommune. Dalane Elverk stiller seg positiv til dette punkt, og ser det som en stor fordel at kompensasjon for mulige ulemper for fiskebestanden blir gitt en vid ramme og ikke som før blir bundet til utsetting av fisk. Nærings- og energidepartementet viser til at man, i forhold til vassdragsreguleringslovens § 12 post 8, annet ledd, de senere år har etablert en praksis i å løsrive midlene til fiskefond fra det vassdrag det søkes reguleringskonsesjon for. I 1992 ble vassdragsreguleringslovens ordlyd endret i overensstemmelse med denne praksis. Etter Nærings- og energidepartementets vurdering må det være hensiktsmessig at man følger samme praksis også når tillatelse gis etter vassdragsloven. Fordelen ved å frigjøre det årlige beløp som gis til Egersund til opphjelp av fiske og friluftsliv i kommunen, er at fiskefondet kan komme bedre til nytte i andre vassdrag i kommunen siden Grødemvassdraget er utsatt for forsuring.

Nærings- og energidepartementet viser for øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104-105, jfr. § 106 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Dalane Elverk tillatelse til påbygging av inntaksdammen til Honnefoss kraftstasjon på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 9. september 1994.

17. Skafså kraftverk ANS.

(Tillatelse til erverv av fallrettigheter og utbygging av Skree og Gausbu kraftverker i Skafsåvassdraget, samt omgjøring av tidligere konsesjoner til tidsubegrenset konsesjon.)

Kongelig resolusjon 9. september 1994.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Skafså Kraftverk ANS om konsesjon for erverv av fallrettigheter og utbygging av Skree og Gausbu kraftverker. Utbyggingsområdet ligger i Skafsåvassdraget i Telemark fylke. Det er også søkt om endringer av vilkårene i tre tidligere gitte ervervs- og vassdragsreguleringskonsesjoner i samme vassdrag.

Skafså Kraftverk ble etablert som aksjeselskap i 1948 med Norsk Hydro Produksjon a.s. som eier av 31/60 og Vest-Telemark Kraftlag som eier 29/60 av aksjekapitalen. Det er nå gjort vedtak om endret eierstruktur, slik at Skafså Kraftverk er blitt et «offentlig eiet verk», hvor Norsk Hydro Produksjon eier 33% og Vest Telemark Kraftlag 67%. Vest-Telemark Kraftlag er et interkommunalt andelslag med begrenset ansvar eiet av kommunene Fyresdal, Kviteseid, Seljord, Tokke og Vinje med 20 prosent hver.

Innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk av 22. mai 1991 lyder:

«I/S Skafså Kraftverk sendte 9. juni 1987 inn søknad om konsesjon for videre utbygging av Skafsåvassdraget. Imidlertid oppfylte ikke søknaden i sin opprinnelige form de krav som måtte stilles, og deler av søknadsdokumentene er derfor senere omarbeidet. Av denne grunn kunne søknaden først tas opp til ordinær behandling i slutten av januar 1988.

I søknaden heter det innledningsvis:

«A. I/S Skafså kraftverk og eksisterende konsesjoner

Skafså Kraftverk ble etablert som aktieselskap i 1948. Selskapsformen ble med virkning fra 1. januar 1973 endret slik at selskapet nå er et interessentskap. Konsesjoner og eiendomsrett til anleggene ble fra dette tidspunkt overført til interessentskapet. Eierforholdet er 31/60 til Norsk Hydro Produksjon a.s (NHP) og 29/60 til Vest-Telemark Kraftlag (VTK), og kraftproduksjonen fordeles i henhold til avtaler. Selskapet ledes av et styre på fem medlemmer, tre valgt av VTK og to valgt av NHP. Interessentskapets andelskapital er kr. 600 000,-, med fordeling kr. 310 000,- til NHP og kr. 290 000,- til VTK.

Selskapet har pr. 1. januar 1987 følgende konsesjoner:

1. Kgl. res. av 22. juni 1951: Erverv av vassfall i Åmdalselva mellom Hyllebuhylen og Espekleiv, samt regulering av Hyllebuhylen, Bordsjø og Urvatn.
2. Kgl. res. av 6. februar 1953: Ytterligere regulering av Urvatn og Bordsjø.
3. Kgl. res. av 6. februar 1953: Råderett over hele vassløpet fra Hyllebuhylen.
4. Kgl. res. av 7. mai 1954: Erverv av vassfallet i Åmdalselva mellom Skrevatn og Vråvatn, regulering av Skrevatn, samt innløsning av private rettigheter i nevnte vassfall.
5. Konsesjon meddelt av NVE-elektrisitetsdirektoratet 27. august 1976 på drift av eksisterende elektriske anlegg.

Anlegg som er bygget i henhold til disse konsesjonene er beskrevet i avsnitt C.2.

VTK er et interkommunalt selskap som har til oppgave å forsyne kommunene Fyresdal, Kviteseid, Seljrod, Tokke og Vinje med elektrisk kraft. Samlet kraftsalg er 170 GWh/år, fordelt på 7 200 abonnenter. NHP er et heleid datterselskap av Norsk Hydro a.s. Totalt kraftforbruk i 1985 var 8.920 GWh. Kraftandelen av omsøkte utbygging skal anvendes ved konsernets fabrikkanlegg i Telemark.

B. Konsesjonssøknad

I/S Skafså Kraftverk søker herved om nedenfor spesifiserte konsesjoner for videre utbygginger i Skafså-vassdraget med kraftverkene Skree (Skafså III) og Gausbu (Skafså IV), samt utvidelse av Åmdal (Skafså I).

1. Søknad etter ervervsloven

I henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16, om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v., søkes om tillatelse til å erverve nødvendige fallrettigheter i Skafsåvassdraget for utbygging som spesifisert nedenfor.

2. Søknad etter vassdragsloven

I henhold til lov av 15. mars 1940 nr. 3, om vassdragene §§ 104 og 105, søkes om tillatelse til bygging og drift av kraftverkene Skree og Gausbu som spesifisert nedenfor. Videre søkes i henhold til samme lov's § 62 om tillatelse til ekspropriasjon av grunn og rettigheter som er nødvendig for utbygging av anleggene som spesifisert, inkl. bruk av eksisterende veger.

Det søkes også i henhold til samme lov's § 55 om tillatelse til å innløse de nødvendige fallrettigheter.

3. Søknad etter reguleringsloven

I henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer, søkes om tillatelse til å foreta de reguleringer som fremgår av den etterfølgende beskrivelse.

4. Søknad etter forurensningsloven

I henhold til lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensning og om avfall, søkes de nødvendige tillatelser til bygging og drift av anleggene.

5. Søknad etter elektrisitetsloven

Søknad om elektrisk konsesjon for anleggene blir sendt som egen sak til NVE-energidirektoratet, Konsesjonsavdelingen.

6. Konsesjonstid

Det søkes om konsesjonstid på 60 år.»

Av den tekniske beskrivelsen av bestående anlegg går det frem at Åmdal kraftverk (Skafså I) har en slukeevne på 8,0 m^3/s, som i dagens situasjon er vesentlig for lavt.

Om nyanleggene tas med følgende bemerkninger:

«De nye anleggene er med hensyn til produksjonsmønster/brukstider tilpasset dagens muligheter for kraftutveksling. Det er av spesiell betydning at utvidelsen av Åmdal kommer samtidig med byggingen av de nye verkene for å få en optimal driftsform på hele Skafsåvassdraget.»

«De to nye anleggene er behandlet i Samlet Plan for vassdrag, Telemark fylke - Vassdragsrapport 105. Skafså III (Skree) og Skafså IV (Gausbu) er plassert i Samlet Plan's kategori I og kan følgelig konsesjonsbehandles.»

Både fra Norsk Hydro og Vest-Telemark Kraftlag (VTK) er fremlagt prognoser over kraftbehov, datert juni/desember 1986. VTK uttaler at utvidelsen ved Skafså vil kunne dekke kraftlagets behov til en gang i siste halvdel av 1990-årene. Norsk Hydro viser til at selskapet allerede i 1986 hadde et udekket årlig kraftforbruk på 1400 GWh og at dette antas å øke til mellom 3000 og 6000 GWh innen århundreskiftet.

I den tekniske beskrivelsen heter det videre:

«3.5 Skree kraftverk

Kraftverket skal utnytte en fallhøyde på ca. 55 m mellom Åmdal kraftverks undervann og Skrevatn. Det skal etableres et inntaksmagasin ved Langkvernhusfoss hvor det demmes til kote 394,0. Det skal kunne foretas døgnregulering mellom kote 392 og 394 i dette magasinet. Det neddemmes ca. 180 mål. Dette ligger på gnr. 143 bnr. 10 og gnr. 142 bnr. 4 i Tokke kommune. Området består delvis av lettdrevet skog med middels til høy bonitet, og delvis av myr.

Til inntaksmagasinet overføres et felt på 5,6 km^2 ved Langkvernhustjønn på nordøstsiden av Åmdalsåi. Overføringen vil foregå over en 600 m lang kanal over gnr. 143 bnr. 10 i Tokke kommune.

Kraftverkets vannveg blir i sin helhet liggende i fjell. Selve kraftstasjonen blir liggende i dagen og med ca. 60 m lang aksel ned til turbinhallen. Detaljundersøkelser kan imidlertid medføre at det blir bygget en ordinær kraftstasjon i fjell. Maskininstallasjonen blir ett aggregat på 10 MW. Midlere årsproduksjon er beregnet til 39,6 GWh. Utbygingskostnadene er beregnet til 92,0 Mkr., etter kostnadsnivå 4. kvartal 1986. Dette gir spesifikk utbygningspris på kr. 2,32 pr. årskWh.

Det vesentlige av tunnelmassen, ca. 45.000 m^3, blir plassert i dalsøkk/myrområde umiddelbart utenfor tunnelpåhugget på gnr. 90 bnr. 1 i Fyresdal kommune. Se bilag 3. Steintippens areal antas å bli ca. 10 mål.

Med hensyn til vannføringsforholdene på det aktuelle vassdragsavsnitt er det grunn til å regne med at elven vil bli praktisk talt tørrlagt mellom inntaksdammen og Skrevatn. Vedrørende vannføringen i Skafsåvassdraget før og etter tilleggsutbyggingen vises til *bilag 7.*

3.6 Gausbu kraftverk

Kraftverket skal utnytte fallet mellom Borsæ og Gausbuvatn. Borsæ er regulert mellom kote 756 og 743. Brutto fallhøyde for kraftverket vil derfor variere mellom 78 og 91 m.

Kraftstasjon og vannveg blir lagt i fjell. Maskininstallasjonen blir ett aggregat på 11 MW. Midlere årsproduksjon er beregnet til 44,3 GWh. Utbygningskostnadene er beregnet til 113,0 Mkr., etter kostnadsnivå 4. kvartal 1986. Dette gir en spesifikk utbygningspris på kr. 2,55 pr. års-kWh. Det skal etablerles bekkeinntak for Gottstøylbekken ved Folaspranget, gnr. 124 bnr. 1 og gnr. 126 bnr. 10 i Tokke kommune.

Tunnelen drives fra adkomst kraftstasjon og fra tverrslag ved Håvestøylhylen. Tunnelmassen plasseres i tipp i kraftstasjonsområdet på gnr. 139 bnr. 4, 6 og 7 i Tokke kommune, ca. 80.000 m^3 over et areal på ca. 20 mål, og i et myrområde vest for Havestøylhylen på gnr. 137 bnr. 2 i Tokke kommune, ca. 50.000 m^3 over et areal på ca. 12 mål. Se bilag 3.

Også for dette anlegget er vannføringsforholdene før og etter utbyggingen beskrevet i bilag 7.

3.7 Utvidelse av Åmdal kraftverk

For å oppnå en akseptabel produksjonsfordeling vinter/sommer i eksisterende og nye kraftverk, vil vannvegene i Åmdal kraftverk bli utvidet. Det skal drives en ny tunnel parallelt med den eksisterende. Videre skal det sprenges trykksjakt som erstatning for eksisterende rørgate, som får for liten kapasitet ved utvidelsen, og som i alle fall må erstattes i relativt nær fremtid. Det blir benyttet en kort rørføring inn til krafstasjonen. Maksimal vannføring (slukeevne) blir da 14 m^3/sek. Det skal installeres et aggregat nr. 2 på 14 MW. Produksjonsøkningen i Åmdal kraftverk ved denne utvidelsen er beregnet til 21,7 GWh i midlere år. Øket maskininstallasjon vil også gi en forskyvning av produksjonen fra sommer- til vinterproduksjon. Forøvrig vises her til *bilag 8,* vedr. økonomisk vurdering av utbygningsalternativer.

Kostndene for utvidelsen er beregnet til 122,0 Mrk. etter kostnadsnivå 4. kvartal 1986. Fordelt på de nevnte 21,7 GWh pr. år gir dette en spesifikk utbygningspris på kr. 5,62 pr. års-kWh. Imidlertid skal det påpekes at det er kraftforedlingen som her er det vesentligste, og dertil kommer produksjonsøkningen i de andre kraftverkene.

Den nye tunnelen drives fra et tverrslag ved Kjelkestøyl. Tunnelmassene plasseres i tipp like ved påhugget i myrområde på gnr. 142 bnr. 1 i Tokke kommune. Tippvolum blir ca. 100 000 - 150 000 m^3 over et område på 25 mål. Se forøvrig bilag 3. Trykksjakten drives fra kraftstasjonsområdet. Det blir små mengder tunnelmasse som antas å kunne benyttes til veger o.l. i området.

Det blir praktisk talt ingen endring i vannføringsforholdene forbi dette anlegget som følge av utvidelsen. Det vises forøvrig til bilag 7.

4. Produksjon og kostnad

Økningen i slukeevnen i Åmdal krakftverk gir muligheter for tilpasning av produksjonen til forbruksvariasjoner, og bedre utnyttelse av eksisterende reguleringer.

Midlere årsproduksjon i Åmdal kraftverk er før ombyggingen 130,8 GWh, med en fordeling vinter/sommer på 64/36%. Ved en ombygging som omsøkt vil de tre kraftverkene Åmdal, Skree og Gausbu få en samlet midlere årsproduksjon på 236,4 GWh med prosentvis fordeling vinter/sommer på 73/27% (Periodene vinter/sommer er definert som (01.10.-30.04.)/(01.05.-30.09.)). Produksjonsgevinsten blir ut fra dette 105,6 GWh i midlere år, med prosentvis foredling vinter/sommer på 84/16%. I tillegg kommer produksjons-/foredlingsgevinsten i Osen kraftverk, slik at samlet gevinst blir 107,0 GWh med for-

deling vinter/sommer på 89/11%. Det er i produksjonstallene ikke regnet med minstevannføring forbi noen av anleggene.

Samlet kostnad for utbyggingen er beregnet til 327,0 Mkr. etter kostnadsnivå 4. kvartal 1986. Dette gir en spesifikk utbygningspris på kr. 3,06 pr. års-KWh for produksjonsgevinsten.

Kostnadene er beregnet for levering på kraftstasjonsvegg, slik at kraftledninger ikke er medregnet. Videre er ikke tatt med kostnader for erverv av fallrettigheter, grunn o.l. Eventuelle tilskudd til lokalsamfunnet er heller ikke tatt med. De omsøkte utbygginger er ikke belastet kostnader i eksisterende reguleringer. Forøvrig er det regnet med renter i byggetiden med 7% p.a. iht. Finansdepartmeentets anbefaling.

Vi finner utbygningsprisen akseptabel med den gunstige produksjonsfordeling som nevnt.»

Med søknaden fulgte en rekke rapporter vedrørende konsekvensvurdringer.

I rapporten om nyere tids kulturminner, utarbeidet ved Oldsaksamlingen ved Universitetet i Oslo, er uttalt at plasseringen av Skafså IV kraftstasjon ved Gausbuvatn vil komme i sterk konflikt med etnologiske verneinteresser. Det anbefales derfor at stasjonen legges ved Hylebuhylen.

De øvrige rapportene tyder på små konflikter med de forskjellige interessene. Til dette er likevel å bemerke at rapporten om forurensningsforholdene (NIVA 1983) bygger på en forutsetning om en minstevannføring fra Borsæ på 750 l/s.

Videre er anført i søknaden:

«E. Utbyggingen og manøvreringen

Det forutsettes at tappingen fra eksisterende magasiner blir endel endret. Man må regne med kortere perioder for nedtapping av magasinene. Videre kan det bli noen variasjoner i tappingen over døgn/uke. Det kan også regnes med raskere oppfylling enn tidligere. Imidlertid forutsettes at gjeldende reglement ikke skal bli til noe hinder for optimal kraftproduksjon.

Sommerforholdene

På grunn av omlegging til større vinterproduksjon, vil vannstanden i reguleringsmagasinene være høyere i sommerhalvåret. Dette fremgår av bilag 8 i konsesjonssøknaden. (Driftssimuleringer). Den økte maskininstallasjon i Åmdal Kraftstasjon gjør dette mulig. Større maskininstallasjon i Åmdal gir også bedre reguleringsforhold, slik at det er mulig å holde jevnere vannstand i reguleringsmagasinene i sommerhalvåret.

Isforhold - frostrøyk
Nåværende forhold

Elven mellom Borsæ og Gausbu er isfri hele året p.g.a. tapping i bunnluke i Borsæ.

Frostrøyk fra elven fører til glatt veibane på riksvei 45 som går langs elven.

Vi har ikke fått klager om skogskader p.g.a. ising. Isveiene for tømmerdrift kan ikke nyttes, og vi har utbetalt erstatninger for vanskeliggjort tømmerdrift. Friluftsinteressene i området er redusert p.g.a. frostrøyk, og at elven deler et naturlig skiterreng i to. Elven mellom Åmdal Kraftstasjon og Skrevatn er isfri hele året.

Vi har notert en del frostskader på skog. Isveiene er erstattet med skogsbilveier. Terrenget er lite bentytet til friluftsaktiviteter.

Forhold etter utbygging

Nåværende ulemper på elvestrekningen Borsæ-Gausbu vil falle bort. Derimot vil isen på Gausbu bli av dårligere kvalitet.

Det blir bygget helårsvei frem til Gausbu slik at tømmerdriften ikke blir skadelidende. Friluftsinteressene vil bli en del skadelidende p.g.a. dårlig is på Gausbuvatnet.

På strekningen Åmdal - Skrevatn vil frostrøyken bli borte da inntaksdammen til Skree Kraftverk vil bli islagt, og resten av elveløpet tørrlagt. Avløpet fra Skree Kraftverk direkte til Skrevatn vil medføre dårligere is i innløpsosen til Skrevatn. Forholdet vil ikke berøre isveier eller friluftsinteresser.

F. Kompensasjon

På grunn av at man ved tidligere utbygginger har foretatt de vesentligste inngrepene i vassdraget, blir de marginale konsekvenser av tilleggsutbyggingen etter søkerens mening relativt små. Imidlertid vil vi søke å kompensere for de skader utbyggingen forårsaker, i den utstrekning dette er mulig og økonomisk forsvarlig.

1. Tiltak

I samarbeid med NVE-VN og lokale myndigheter vil vi søke å tilrettelegge forholdene for optimal utnyttelse av ressursene. Dette gjelder f.eks. utnyttelse av tunnelmasse, plassering av tipper, terskelbygging etc. Det er innledet samarbeid mellom NVE-VN og utbyggeren om utarbeidelse av en terskelplan for Sæbyggjeåi (Borsæ - Gausbuvatn).

2. Permanente anlegg

På grunn av anleggenes begrensede omfang regner vi ikke med at det blir reist noen permanente bygninger bortsett fra de som har direkte tilknytning til kraftverkene.

Vi regner med å bygge anleggsveg fra Åmdal kraftverk til Skree kraftverk og videre frem til vegen på vest- og nordsiden av Skrevatn. Denne vil bli av tilnærmet samme standard som eksisterende veg frem til Åmdal kraftverk og kan etter avtale benyttes av grunneierne i fremtiden.

Fra riksveg 45 ved Grotstøyl og frem til Gausbu kraftverk er det bygget veg. I nødvendig grad vil denne bli utbedret. Det har også vært vurdert ny veg fra dammen i Hylebuhylen og frem til Gausbu kraftverk. Imidlertid vil ikke denne få særlig betydning for kraftverksdriften. Vi har dessuten vurdert den av liten samfunnsmessig nytte, og har derfor utelatt den fra planene.

Fra Åmdals Verk til planlagt anleggs-sted ved Kjelkestøyl finnes en traktorveg. Denne vil i nødvendig grad bli utbedret, og vil i fremtiden kunne brukes av grunneierne.

3. Økonomisk kompensasjon

Det har vært ført forhandlinger med kommunene om økonomisk kompensasjon i forbindelse med utbyggingen. Søkeren har ikke funnet å kunne binde seg til noen avtale. Det skal også poengteres at anleggenes beskjedne størrelse og ikke spesielt gunstige økonomi, medfører at prosjektet ikke kan belastes med store tilleggskostnader før det blir uaktuelt å

bygge. Konsesjonsavgifter forutsettes pålagt innenfor den ramme prosjektets økonomi setter.»

Søknaden har vært kunngjort på vanlig måte i Norsk lysingsblad og i to lokalaviser, og søknadsdokumentene har vært forelagt distriktet, Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Dokumentene har dessuten vært lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i Tokke og Fyresdal.

Tokke kommunestyre gjorde i møte 29. august 1988 følgende enstemmige vedtak:

«1. Tokke kommune ser det som ynskjeleg at den vidare utbygging av Skafsåvassdraget kan gjennomførast. Utbygginga vil skaffe større tilgang på kraft og føre med seg aktiviteter og arbeidsplassar i anleggstida. Det vert tilført varige verdiar, utan at det vert for store inngrep i landskapet. Anlegga vert gjennomført i til dels ubebygde område, og med lite forbruk av produktiv mark. Ein vil tru at det heller ikkje vert store ulemper i anleggstida.

Utbygginga medfører likevel endringar som får varige verknader som tilseier vilkår for å erstatte skade og ulempe for dei interesser kommunen representerer.

Ein klar føresetnad for tilleggsutbygginga må difor vera at kommunen får imøtekome dei krav som er nemnt ovanfor.

2. For Tokke kommune er det av særs stor vekt at ein ikkje gjennom utbygginga av Skafså III og IV mistar skatteinntekter frå I/S Skafså Kraftverk. Ei utbygging for det noverande interessentskaps rekning vil innebere at medeigarane i ei årrekkje får store underskot til frådrag i inntektene også frå Skafså I og II, slik at kommunens skatteinntekter blir sterkt redusert. Kommuen har difor tidlegare gjeve uttrykk for at utbygginga av Skafså III og IV blir organisert som eit eige aksjeselskap, der kommunen ynskte å gå inn med ein aksjepost etter nærare avtale med dei andre interessentar.

Søknaden er noe fremja av I/S Skafså Kraftverk med dei tidlegare eigartilhøve 31/60 på Norsk Hydro Produksjon A/S (NHP) og 29/60 på Vest-Telemark Kraftlag (VTK). Kommunens uttale føreset difor at det er desse interessentskap som eventuelt vil stå som utbyggjar og framtidig eigar også av Skafså III og IV.

Den noverande selskapsform fører med seg at den del av selskapets formue og inntekt som fell på NHP's del blir skattlagt som ein integrert del av Hydrokonsernet. Dette inneheld at det ikkje blir utlikna formueskatt til kommunen på denne delen, då aksjeselskap er fritekne for kommuneskatt.

Når det gjeld inntektslikninga blir NHP's andel av produksjonen rekneskapslikna. For 1987 er det i rekneskapet lagt til grunn ein kraftpris på kr. 68,46 pr. MWh, noko som er særs låg einhetspris. Til frådrag i inntekta kjem ei fordeling av konsernets generalomkostningar, renteutgifter, underskotsoverveltning frå andre kommunar og ymse fondsavsetjingar. Inntekta til kommuneskattelikning i forhold til rekneskapsresultatet blir difor sterkt redusert.

VTK's andel i interessentskapet blir prosentlikna som eit offentleg eigt kraftverk.

For 1987 var den samla inntektsskatt frå Hydro kr. 17.077,-, mot samla formue- og inntektsskatt frå VTK var kr. 283.612,-.

Det vert rekna med at I/S Skafså Kraftverk også i framtida vert eit dårleg skatteobjekt og at skatteinnkoma både frå den noverande utbygginga og frå tilleggsutbygginga vert særs små.

Tokke kommune meiner dette tilhøve må tilleggast vekt ved fastsetjinga av konsesjonsvilkåra og særleg få verknad for storleiken av det næringsfond kommunen ber om.

3. Utbygginga får verknad på vassføringa særs i Sæbyggjeåi og kommunen vil difor krevje at I/S Skafså Kraftverk både påleggjast å sleppe minstevassføring og anlegge tersklar.

4. Tokke kommune set fram følgjande krav til konsesjonsvilkår for vidare utbygging av Skafsåvassdraget.

A. *Konsesjonstida* for tilleggsutbygginga må ikkje vera over 40 år. Kommunen må få avklara på korleis tilhøva vil bli mellom år 2011 (heimfall på reguleringa) og fram til utgangen på eventuell ny konsesjon år 2028.

B. *Konsesjonsavgifter.* Kommunen krevjer maskimumavgift etter dagens praksis.

C. *Konsesjonskraft.* Kommunen gjer krav på konsesjonsrkaft etter reglane i ervervslova.

D. *Næringsfond.* Konsesjonssøknaden er fremja etter vassdragsreguleringslova som i § 12 - 18 gjev heimel for å påleggje næringsfond. Det samme gjeld vassdragslovens § 106 nr. 2 og ervervslovas § 2 nr. 23. I samsvar med desse vilkåra krev Tokke kommune eit næringsfond som ikkje bare bør knyttast til utvikling av utmarksnæringa i området, men som også bør gjerast slik at det i rimeleg grad gjev skadebot for det tap i skatteinntekter som kommunen tapar gjennom den utbygging av Skafsåvassdraget som vil skje innanfor den noverande selskapsform.

Som døme på næringsfond som gjev sikte på vanleg næringsutvikling, peikar kommunen på det næringsfond på kr. 1.5 mill. som i kgl. rsl. av 27. juli 1984 blei pålagd til Nome kommune. Dette fond skal etter post 12 i konsesjonsvilkåra for Hogga Kraftverk heilt eller delvis kunne nyttast til planlegging og førebuande arbeid til den planlagde fylkesveg og riksveg.

Mogeleg framtidig skattetap som kommunen blir påført ved ei utbygigng i regi av noverande interessentskap, let seg ikkje gjera å berekna. Skattetapet blir i alle høve betydelig og difor krev kommunen eit næringsfond på kr. 20 mill.

E. *Minstevassføring.* Manøvreringsreglementet for Skafsåsvassdraget inneheld i dag bare det vilkår som den tidlegare lagvåssføring ikkje må minkast til skade for andre rettar. Kommunen har fått opplyst at NVE har definert lågvassføringa til 750 l/sek. Dette kan ikkje reknast som rettsleg bindande til regulanten.

Miljøverndepartementet har i brev til OED 29. mars 1988 påpeika at det var rekna minstevassføring då Skafså IV (Gausbu) vart handsama i samla plan. Konsesjonssøknaden reknar likevel ikkje med minstevassføring og NVE har meint dette spørsmålet kan takast opp under konsesjonshandsaminga, men Fylkesmannens miljøvernavdeling har rekna med at det i tilfelle konsesjon vil bli pålagt minstevassføring. Sjølv om det ikkje skjer noko endring i reguleringsgrenser, vil likevel tilleggsutbygginga medføre

ei heilt anna utnytting av dei eksisterande reguleringsmagasin. Det vil difor i framtida bli ei heilt ny bruk av magasina, slik at lågvassføringa over store delar av året blir regelen, mens det hittil sjeldan har vore sleppe så lite vatn i Sæbyggjeåi.

Kommunen ser det difor som heilt turvande at utbyggaren vert pålagt slepping av minstevassføring frå Borsæ til Gausbu. Kommunen går in for ei minstevassføring på 1600 l/sek i dei fem sommarmånadene mai/september og på 600 l/sek i dei sju vintermånadene.

Skulle fiskeribilogiske undersøkingar vise at gytetilhøva for aure i Skrevatn er avhengig av ei viss vassføring i Åmdalsåi, føreheld kommunen seg rett til å koma attende med krav om minstevassføring også i denne del av vassdraget.

Sjølv om kravet om minstevassføring i Sæbyggjeåi vert imøtekome, vil det likevel vera trong for minst 8-10 små tersklar for å oppretthalde vass-spegel og mogleghet for eit visst fiske i framtida. Utbyggaren må difor leggje fram ein detaljert terkselplan for Sæbyggjeåi.

Kommunen vil sjå det som ein fordel om terskelplan og sleppekrav kan handsamast på same tid. Ein føreset difor at terskelplanen ligg føre når kommunen får konsesjonssaka til uttale, etter at NVE har gjeve si tilråding til OED.

Kommunen krev og at I/S Skafså Kraftverk utarbeider ein avløpsplan for området Borsæ-Gausbu med tanke på noverande og nye hytter.

Minstevassføringa vil ikkje lenger hindre attgroing etter at dei årlege flaumar ikkje lenger held Sæbyggjeåi fri for vegetasjon. Kommunen krev difor at utbyggaren vert pålagd å gjennomføre opprensk og utspyling av vassdraget etter eit nærare fastlagd program. Bare på den måten vil det vera mogeleg å halde Sæbyggjeåi's flaumareal og tverrsnitt reinska og dermed sleppe tilgroing.

F. *Oppussing og ombygging av Åmdal Verk samfunnshus.* Samfunnshuset vil ha mykje å sei som forsamlingslokale i samband med anleggsverksemda. Med heimel i ervervslovens § 2 post 6 (og reg. loven § 12 post 4) krev difor kommunen at I/S Skafså Kraftverk vert pålagd å vera med i utbetring av huset. Dette må og bli billegare enn å ordna mellombels forsamlingslokale, (NVE's rundskriv nr. 11 av 5. juni 1987.)

Det ligg føre konkrete planar for oppussing/ombygging av Åmdal Verk Samfunnshus frå ark.firma Grøstad & Nordskog A/S. Alt. II for ombygging som gjev større sal, møterom, bibliotek og nytt barnehagelokale er kostnadsrekna til kr. 4 mill. Det er i dette overslag ikkje rekna med finansieringskostnadar og prisstigning i byggetida.

Kommunen krev eit tilskot på kr. 3 mill. til opppussing/ombygging av samfunnshuset. Det må samarbeidast med I/S Skafså Kraftverk om framdriftsplan og fullføring av ombygginga.

G. *Tilskot til kommunaltekniske anlegg.* Kommunen har i åra 1981/83 hatt ei samla investering på kr. 3,7 mill. til utbygging av vatn- og kloakkanlegg på Åmdals Verk. Den tidlegare utbygging av Skafså I førde til lita vassføring i elva, og dette var med på å framskunde utbygginga av dei kommunaltekniske anlegg.

Den reduserte vannføring har og medført at vassforsyninga måtte løysast ved grunnvassbrønn. Dette har kravd store investeringar.

Kommunen står framføre utviding av vann- og kloakkanlegget, som og vil inkludere høgdebasseng for vassforsyninga. Det er i dag tilknytta 110 personar til kloakkanlegget og 124 personar til vassanlegget. I generalplanen er Åmdals Verk utpeikt som eit utbyggingsområde. Vatn- og kloakkanlegget er difor dimensjonert i samsvar med dette for ein framtidig busetnad på inntil 250 personekvivalentar. Kostnadene ved utbygging av noverande anlegg, Flatlandsområdet og høgdebassenget er berekna til ca. kr. 2 mill.

Kommunen krev eit eingongstilskot til gjennomført og planlagd investering på kr. 2 mill. og eit fast årleg tilskot til drift av desse anlegg på kr 75.000,-. Tilskotet må justerast kvart 5. år i tilhøve til endringar i konsumprisindeksen, slik at realverdien vert oppretthalde.

Skulle utbygginga medføre at det vert skjerpa rensekrav til kloakkavløp, og/eller det vert fastsett kortare gjenomføringsfrist, meir omfattande tilknyting til kloakkrenseanelgget eller andre tiltak i samband med forureining for all bebyggelse som følgje av utbygginga, føreset ein at utbyggaren vert pålagd å betale meirkostnadane etter departementets nærare vilkår.

Likeeins må utbyggaren bli pålagd å avhjelpe skader og ulemper som utbygginga og drifta av kraftverka for framtida medfører på offentlege og private vassforsyningsanlegg og som ikkje vert dekt av eingongstilskotet og det årlege tilskot.

E. *Hjelpeanlegg.* Kommunen krev at hjelpeanlegg som skal brukast under anleggstida, brakker m.v. plasserast på slik plass som gjer det mogeleg med tilkopling til offentleg vann- og kloakkanlegg. Kommunen har eit eige område som kan nyttast til dette. Området er innteikna på kart som er oversendt direkte til I/S Skafså Kraftverk.

Etter retningslinene i NVE - Vassdragsdirektoratets rundskriv nr. 43 må utbyggjaren påleggjast å utforme hjelpeanlegg som brakker, verkstader, o.l. slik at dei blir meir tenlege som permanente bygg. Kommunen krev etter dette at utbyggaren står for oppføring av eit permanent bygg, utvending lik den gamle «spisebrakka» og på utpeikt tomt. Under anleggsperioden kan dette bygg brukast til kontor, møterom og eventuelt verkstad, men seinare overdragast til kommunen eller kulturnemnda.

I. *Tersklar.* Kommunen krev ein samla terkselplan for Sæbyggjeåi (Borsæ - Gausbu) og viser til post E minstevassføring, der det er gjort nærare greie for terskelkravet.

J. *Steintippar.* Kommunen meiner det må vera rett at den får hand over dei tunnelmasser som bruk av «fullprofilboring» vil medføre. Vidare vil komunen få høve til å disponere tippmassane på dei planlagde tippar ved Håvestøylshylen og Åmdal Kraftstasjon.

Kommunen vil i så fall disponere tippmassa i samråd med konsesjonsmyndighetane og etter retningslinene for natur- og landskapsvern som elles vert fastsett i konsesjonen.

Steintippane utgjer ein ressurs som det må vera samfunnsmessig rett til å få utnytta på ein forsvarleg måte.

K. *Vegbygging.* Veg på nordsida av Gausbu er ikkje med i utbyggingsplanen. Då isen på Gausbu vert særs dårleg, ser kommunen det som ynskjeleg at det vert bygd veg frå R-45 til Hylebuhy-

len. Anleggsvegen bør i alle høve leggjast slik at den vil tene landbruksmessige føremål etter at utbygginga er avslutta. Vegane må og rustast opp etter at anleggstida er over.

L. *Fiske og vilt m.v.* Kommunen føreset at konsesjonen vil innehalde dei vanlege vilkår om å forebyggje skade på vilt og fisk, utsetjing av yngel m.v. samt dei ytterlegare tiltak Miljøverndepartementet måte fastsetje.

Det må dessutan påleggjast utbyggaren plikt til justering av elveløp dersom dette er ynskjeleg av omsyn til fiskeritilhøva p.g.a. låge vassspeglar som følgje av redusert vassføring.

Kommunen bør også undersøkje om det er trong for eit kalkingsanlegg ved Borsædammen av omsyn til surhetsgraden i vatnet, dersom det vert bygd tersklar og slept minstevassføring. Eit slikt anlegg må i tilfelle finansierast av utbyggjaren.

M. *Merking av usikker is.* Utløpa frå Gausbu og Skree kraftstasjonar munnar direkte ut i Gausbu og Skrevatn. Dette vil føre til heilt nye tilhøve for brukeleg is på desse vatna. Kommunen krev difor at utbyggaren vert pålagd å avsperra og merkje usikre område.

N. *De elektriske anlegg i kraftverkene.* NVE har bede om uttale etter elektrisitetslova. Kommunen har ikkje nokon fagleg bakgrunn til å vurdere elektrisk installasjoner, men føreset at dette blir gjort av fagmyndighetane.

O. *Kraftliner.* NVE opplyser at søknad om løyve til overføringsanlegga seinare vert sendt ut til høyring. Kommunen vil likevel peike på at kraftliner betyr til dels like store naturinngrep som sjølve kraftutbygginga. Dela handsaming av kraftutbygging og overføringsanlegg er uheldig, og gjev eit svakare grunnlag for den kommunale konsekvensvurdering. Kommunen føreset difor at søknad om løyve til overføringsanlegga vil liggje føre før kommunen får saka til ny uttale - etter NVE har gjeve innstiling til OED.

Uttaler frå utval og råd. Kommunen viser elles til uttale frå Landsbruksnemnd, hovudutval for kultur og frå hovudutval for helse- og sosial som vert sendt NVE, saman med kommunestyrets uttale.»

Landbruksnemnda i Tokke, vedtak i møte 9. juni 1988:

«Landbruksnemnda i Tokke legg vekt på fylgjande ting i samband med konsesjonssøknaden vedk. den vidare utbygginga av Skafså Kraftverk.

1. Minstevassføring i elva frå Borsæ til Gausbu.
2. Eit tilstrekkeleg antall tersklar i elva frå Borsæ til Gausbu.
3. Tiltak dersom adkomsten til skogområdet, rundt dammen ved Skafså III, vert vanskeleggjort ved oppdemminga her.
4. Adkomsten til og framtidig utnytting av steintippane i samband med utbygginga må sikrast.
5. Ein bør prøve å legge anleggsvegane slik at dei vil tene landbruksmessige føremål etter at utbygginga er slutt. Vegane må rustes opp etter anlegget er over.
6. Riggområda må ryddast opp og tilplantast etter at anlegget er slutt.
7. Eventuelle planer om nye kraftlinjer må, på eit tidleg tidspunkt, leggast fram for grunneigarane og skogbruksetaten.
8. Det bør byggast veg frå R-45 på nordsida Gausbuvatn og fram til Hylebu.»

Fyresdal kommunestyre har i enstemmig vedtak i møte 6. oktober 1988 fremsatt følgende krav:

«1. Næringsfond

Utbygginga meiner vi tilseier at kommunen bør få eit næringsfond på 2 mill. kr.

2. Tilskot til vassanlegg

Reguleringa av Skrevatn, gjennomstrøyming frå ovanforliggande basseng med endra manøvrering og nye utbyggingar, vil føre til at det vil bli svært dårlege forhold for å nytte Skrevatn som drikkevasskjelde. I den samanheng blir kommunen tvinga til å nytte grunnvatn som vasskjelde for Hauggrend og Foldsæ Landbruksskule. Meirkostnad med dette er rekna til *kr. 750.000,-.*

Vi krev at desse meirkostnadene vert ytt som tilskot til nemnde vassanlegg.

3. Tunnelmasse

Tunnelmassa ved tverrslaget til utløpstunnelen vil vere ein nyttbar ressurs for kommunen.

Vi krev at ca 15.000 m^3 av denne tunnelmassa blir stilt fritt til disposisjon for kommunen.

4. Hauggrend Vel

Hauggrend Vel har søkt kommunen om tilskot til grendehus. Vi meiner konsesjonæren bør bli pålagt å yte eit tilskot til dette på kr. 350.000,-.

Hauggrend Vel arbeider med opparbeiding av småbåthamn. Slik forslaget til bruk av magasina no ligg føre vil dette føre til raskare endringar av vasshøgda i Skrevatn. Med dette som bakgrunn vil kommunestyret be om at Hauggrend Vel får eit tilskot til nemnde båthamn på kr. 200.000,-.

5. Kalkingsanlegg

Vi stør kravet frå Tokke kommune om eit kalkingsanlegg i vassdraget.

6. Minstevassføring i Åmdalsåa.

For å oppretthalde ei stadbunden og naturleg aure- og sikstamme i Skrevatn er det avgjerande å få minstevassføring i Åmdalsåa. Størrelsen på minstevassføringa bør vurderast av sakkyndige, men bør i alle tilfelle vere såpass stor at naturlege gyteforhold blir ivareteke. I den samanheng bør og terskelbygg bli vurdert.

7. Tilkomstveg

Vegen på vestsida av Skrevatn må utbetrast til fullgod standard i samråd med grunneigarane.

8. Konsesjonsavgiften

Konsesjonsavgiften bør no aukast vesentleg opp mot lova sin maksimalsats.

9. Konsesjonstid

Konsesjonstida bør i dette høvet med hovedtyngda på privat utbyggar ikkje vere meir enn 40 år.

Under føresetnad av at kommunen får godkjent dei krav som er satt fram, har ein ingen merknader til konsesjonssøknaden frå I/S Skafså Kraftverk.

Rådmannen i Fyresdal hadde i sin innstilling for formannskapet 6. september 1988 uttalt bl.a.:

«I innleiinga til konsesjonssøknaden er det sagt fylgjande om plassering av kraftstasjonar:

«Geologiske detaljundersøkelser kan imidlertid medføre at det blir bygget en ordinær kraftstasjon i fjell.»

Det forslag som no ligg føre er at kraftstasjonen blir bygd ved damfoten ved Langkvernhusfossen. Dette området ligg i Tokke kommune. Dersom det visar seg at ein vel å bygge ein ordinær kraftstasjon vil denne bli plassert ved Skrevatn og bli liggande i Fyresdal kommune. Tyngdepunket av utbygginga for Skafså III vil soleis bli skuva over til Fyresdal kommune med dei konsekvensane det måtte føre til. Dersom det blir endringar i utbyggingsplanane må ein difor forbehalde seg retten til å kome med nye uttaler dersom ein finn det naudsynt.

Kommentarar til utbyggingsplanane for Skafså III:

I det fylgjande vil ein knytte nokre merknader til dei planer som ligg føre i konsesjonssøknaden.

Skrevatn:

Konsesjon for regulering av Skrevatn vart gjeven 7. mai 1954. Reguleringshøgda er 4 meter, HRV 340 - LRV 336. Nedslagsfeltet vil etter utbygginga auke med 5,6 km^2 og samla vil det bli eit midlere avløp på 310 m^3.

Ved større slukeevne for Skafså I, døgnregulering av inntaksdammen til Skafså III, Langkverndammen og endra manøvrering av ovanforliggande magasin 73/27 vinter-/sommarproduksjon, vil ein få vesentlege endringar i Skrevatn i forhold til den manøvreringa som er i dag. Dette vil føre til vanskelege isforhold om vintrene til fare for vanleg ferdsel og for elg og rein som til vanleg ferdast i dette området.

Som kjent er det tildels store sandbanker og grundt vatn i nordre del av Skrevatn. Ved omlegging av utløpet, ny kanal, og endra manøvrering er det fare for at vi kan få store forflyttingar av dei lausmassene, sandbankane, som ligg ved utløpet av Åmdalsåa, med dei negative verknadane det kan få.

Kva endra manøvrering med større gjennomstrøyming på visse tider av året, vil ha for verknad på Skrevatn som drikkevasskilde og bade/rekreasjonsområde er diverre ikkje utgreidd i søknaden. Det kan tyde på at vi her kan få negative verknader.

Åmdalsåa:

I søknaden er det rekna med at det ikkje skal vere minstevassføring i Åmdalsåa nedanfor inntaksdam for Skafså III.

Frå loalt hald kjenner vi til at denne åa er gyteplass for både aure og sik. Vi finn det difor svært urimeleg at Åmdalsåa blir heilt tørrlagt. Det miljømessige naturbildet i området vil òg bli forringa ved tørrlegging av denne åa. Terskelbygging bør vurderast på denne strekningen.

Tunnel/tunnel trasèer:

Det er rekna med ein avløpstunnel på 1.460 meter og ein tverrslagstunnel på 220 meter. Steinmassene, ca. 45.000 m^3, er foreslege lagt ved utløpet av tverrslaget på eit myrområde. Det er vidare rekna med riggområde/brakkeleir ved tunnel/tverrslaget. Tilkomstveg til desse områda er ein privat skogsbilveg på vestsida av Skrevatn.

Dei steinmassene det her er tale om, er ein ressurs som vi vil be om blir stilt til rådvelde for kommunen. Vi har hatt kontakt med vegvesenet og grunneigarane i området om dette, og ser det som svært viktig at kommunen får høve til å nytte delar av denne steinmassen.

Når det gjeld den private skogsbilvegen går vi ut frå at utbyggaren utbetrar denne til ein god standard i samråd med grunneigarane.

Kanal:

Det er foreslege ein 100 meter open kanal som avslutning av utbyggingstunnelen. Vi må be om at nemnde kanal blir lagt slik at den skjermer området mest mogleg, og at det ved bygging og i utførelse blir teke miljømessige omsyn.

Det er ikke nye eller omfattande reguleringar ved bygging av Skafså III, Skree. Anlegga vil likevel ha såpass store miljømessige skader at det er grunnlag for visse krav til utbyggaren. Vi er serleg redd for at endringane i bruken av magasina vil føre til vanskelege forhold i Skrevatn av ymse slag.»

Telemark fylkeskommune har i brev 29. august 1988 uttalt bl.a.:

«Til de omsøkte planer har vi - - - ikke bemerkninger idet vi regner med muligheter for bygging av terskler på elvestrekningen Borsæ - Gausbu.»

Telemark fylkesfriluftsnemnd, vedtak i møte 24. august 1988:

«Telemark fylkesfriluftsnemnd har handsama planane for vidare utbygging av Skafsåvassdraget og vil særlig understreke fylgjande:

1) For å redusere konfliktane til brukarinteressene i området og dei negative konsekvensane for landskapet ved utbygging av Skafså IV (Gausbu), bør det i konsesjonen settast vilkår om minstevassføring og terskelbygging i Sæbyggjeåi.
2) Ved anlegg og utforming av tverrslag, tippar og riggar må ein sørge for at dei tekniske inngrepa i utbyggingsområda vert minst mulege ved tilplanting, aktiv landskapspleie m.m.
3) Ein bør og vurdere nærare eit krav om minstevassføring på heile strekningen Hylebuhylen - Skrevatn, og særleg på strekningen Skree Kraftverk (Skafså III) - Skrevatn.»

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark viser 12. juli 1988 til uttalelsen fra landbruksnemnda i Tokke og har ikke noe å bemerke til de synspunkter som der er fremkommet.

Fylkesmannen i Telemark har i brev av 23. september 1988 uttalt bl.a.:

«Utbyggingsplanene i konsesjonssøknaden atskiller seg, som naturlig vil være, på flere punkter fra innholdet i forhåndsmeldingen og Samlet plan. I miljøavdelingens uttalelse er det redegjort nærmere for de endringer som er foretatt i forhold til tidligere planfaser. Når det gjelder forholdet til Samlet plan vises det spesielt til brev fra Miljøverndepartementet til Olje- og energidepartementet av 29. mars 1988.

Etter det fylkesmannen forstår er de faglige utredningene som ligger ved søknaden tidlels basert på planforutsetninger som senere er endret. Dette er prinsipielt betenkelig. Fylkesmannen slutter seg forøvrig til miljøvernavdelingens vurdering av dette forholdet.

Flere av høringsinstansene peker på forhold som ikke synes å være fullgodt belyst i søknaden. Dette synes særlig å gjelde virkninger i Skrevatn (friluftsliv, vannforsyning) som følge av endret manøvrering, virkninger for fisk ved tørrlegging av Åmdalselva og at presentasjonen av hydrologiske forhold før og etter tilleggsutbyggingen er for ufullstendig.

Innvendinger av denne typen er likevel ikke formulert som innsigelser av avgjørende karakter. Fylkesmannen forutsetter at konsesjonsmyndigheten viser nevnte forhold spesiell oppmerksomhet ved at den videre saksbehandling og ev. innhenter nødvendige tilleggsopplysninger som fremlegges når uttalelsen fra NVE's råd senere sendes på en begrenset høringsrunde.

Dette gjelder også dersom det skulle bli aktuelt med ytterligere planendringer av betydning for høringsinstansene, jf. f.eks. Fyresdal kommunes forbehold når det gjelder endelig utforming og plassering av Skree kraftstasjon.

Når det gjelder friluftslivsrapporten, vil vi påpeke at det ikke er miljøvernavdelingen som står bak denne, men forfatteren som privat konsulent (jf. søknadens s. 18 og uttalelse fra kultur- og fritidsuvalget i Fyresdal).

4. Konsesjonsspørsmål

Ifølge søknaden vil utbyggingen gi en økt kraftproduksjon i vassdraget på 107 GWh/år til en kostnad av 324 mill.kr. (prisnivå 4. kvartal 1986). I tillegg vil noe sommerkraft bli foredlet til vinterkraft i eksisterende kraftstsjoner.

Ifølge en rapport fra siv.ing. Erik Ræstad som er vedlagt uttalelsen fra Tokke kommune er søknadens forventninger til produksjon og økonomi lagt noe høyt. Dette er begrunnet både ut fra hydrologiske data og manglende forutsetninger om kompensasjonstiltak mht. bl.a. vannslipping.

Ingen av de berørte kommuner eller høringsinstanser på fylkesnivå går imot at I/S Skafså Kraftverk får tillatelse til å bygge to nye kraftverk i vassdraget, samt utvide de eksisterende Skafså I. Tokke kommune mener at utbyggingen vil skape varige verdier uten at inngrepene blir for store.

Fra kommunene, fylkesfriluftsnemnda og miljøvernavdelingen stilles imidlertid en rekke krav om konsesjonsvilkår av forskjellig art, jf. pkt. 5 nedenfor.

Fylkesmannen er av den oppfatning at gjennomføring av nye byggetrinn i et vassdrag som allerede er preget av kraftutbygging, vanligvis er å foretrekke miljømessig fremfor utbygging i mer urørte vassdrag. De omsøkte prosjektene synes også, med unntak av spørsmålet om vannslipping/terskelbygging, i hovedsak å være miljømessig akseptable.

Under forutsetning om at det tas tilbørlig hensyn til de forhold som er nevnt under pkt. 5 nedenfor, finner fylkesmannen å kunne slutte seg til at prosjektene gjennomføres. Den kraftverksøkonomiske siden ved prosjektene forutsettes nærmere vurdert av konsesjonsmyndigheten.

Fylkesmannen forbeholder seg rett til å komme tilbake til saken dersom kommunestyrebehandlingen i Fyresdal kommune skulle bringe inn nye momenter av vesentlig betydning.

5. Konsesjonsvilkår

a. Økonomiske krav

Kommunene stiller forskjellige krav av økonomisk art, så som næringsfond, konsesjonsavgifter, konsesjonskraft og støtte til forskjellige kommunale tiltak som står i direkte eller indirekte forhold til utbyggingen.

Kravene forankres dels i lovgivning og retningslinjer for vilkårssetting ved kraftutbygging, dels i rimelighetsbetraktninger vedr. forholdet mellom den verdiskapning eksisterende og planlagt kraftutbygging i vassdraget representerer og kommunens inntekter fra denne (Tokke kommune).

Uten å gå i detalj på dette punktet, vil fylkesmannen legge vekt på at kommunene må få en kompensasjon som står i forhold til de verdier og ulemper/skader som reguleringen av vassdraget har vært og i enda større grad vil være grunnlag for.

b. Vilkår av miljømessig art

Kommunene, fylkesfriluftsnemnda og miljøvernavdelingen har fremsatt krav om en rekke vilkår av miljømessig art for å redusere og kompensere skadevirkninger ved utbyggingen.

Forslagene til vilkår av denne typen synes særlig å gruppere seg omkring følgende forhold:

1. Elva mellom Borsæ og Gausbuvatn (Sæbyggjeåi) ivaretas som landskapselement og i forhold til berørte bruksinteresser, herunder fiske, ved en kombinasjon av vannslipping og bygging av terskler. Terskelplan og slippekrav vurders i nær sammenheng.
2. Behov og muligheter for vannslipping og terskelbygging på elvestrekningen mellom inntaksdam Skree kraftverk og Skrevatn vurderes nærmere, særlig ut fra hensynet til fisk og landskap/friluftsliv.
3. Av hensyn til vannkvalitet m.v. bør det i konsesjonsviklårene hjemles adgang til utspyling av vasdraget fra Borsæ til Skrevatn etter nærmere angitt retningslinjer.
4. Ny manøvrering av Borsæ som presentert i søknaden bør nedfelles i nytt manøvreringsreglement.

   Tilsvarende ny manøvrering av Skrevatn bør vurderes nærmere i forhold til berørte interesser, bl.a. bading og båtbruk.

   Ved spesielle situasjoner bør likevel et nytt manøvreringsreglement kunne fravikes, jf. pkt. 6.

   Regulanten er ansvarlig for informasjon og sikring når det gjelder usikre isforhold i magasinene.
5. Konsesjonsvilkårene bør hjemle adgang til å fastsette kompenserende tiltak ved skadevirknigner for fisk og fiske. Ved siden av vannslipping og terskelbygging synes det særlig uaktuelt å vurdere utsettingspålegg og kalkingstiltak/kalkingsanlegg.
6. Ev. tapt/forringet vannforsyning som følge av utbyggingen må kompenseres/erstattes. Virkningen i Sæbyggjeåi av ev. forurensningstilførsler fra Borsækroa, og virkninger i Skrevatn som følge av endret manøvrering, bør vurderes spesielt.

   En bør videre se nærmere på muligheten for å ta avløpet fra Borsækroa inn på driftstunnelen til Gausbu kraftverk.
7. I tillatelsene forutsettes tatt inn standardvilkår vedr. fisk, vilt og vannforsyning/vern mot forurensning. Tilsvarende generelle vilkår vedr. na-

turvern, landskap og friluftsliv bør også søkes innarbeidet i konsesjonene.

8. Utarbeidelse og gjennomføring av terskelplan og alminnelig landskapspleie forutsettes ivaretatt av NVE-Landskapsavdelingen.
   I området er enkelte unødig skjemmende spor etter tidligere reguleringsinngrep, f.eks. tipper som ligger halvåpnet. NVE-landskapsavdelingen bør også se på muligheten for å utbedre slike landskapssår i forbindelse med tilleggsutbyggingen.

Forøvrig vises til de respektive uttalelsene.

For egen del vil fylkesmannen også fokusere på elvestrekningen mellom Skrevatn og Vråvatn, som er tørrlagt mesteparten av året. Strekningen er godt synlig fra hovedveg flere steder og fremstår som et sår i landskapet. Det er sterkt ønskelig med noe vannslipping også på denne strekningen, særlig i sommermånedene.

Fylkesmannen ber om at dette blir nærmere vurdert, bl.a. i sammenheng med aktuell vannslipping på strekningen dam Skree kraftverk-Skrevatn, som kan slippes videre i vassdraget ned til Vråvatn.

I forhåndsmeldingen ble det lagt fram to alternative stasjonsplasseringer for Skafså IV til nærmere vurdering, hhv. ved Gausbuvatn og Hylebuhylen. Fylkesmannen registrerer at konsesjonssøker her har valgt det alternativet som kommer dårligst ut miljømessig i konsekvensvurderingene, men som syens å være best kostnadsmessig.

c. Konsesjonstid

Det er søkt om konsesjon for 60 år. Tidligere konsesjoner i vassdraget er gitt for 60 år fra 22. juni 1951, dvs. fram til år 2011. Kommunene uttaler at konsesjonstiden bør begrenses oppad til 40 år.

Fylkesmannen finner det mest hensiktsmessig at ev. nye konsesjoner gjøres gjeldende fram til år 2011, slik at konsesjonsvilkår/manøvreringsreglement for hele vassdraget da kan vurderes i full bredde.

En slik ordning vil være praktisk og etter det vi kan skjønne også i harmoni med forarbeidene til ny vassdragsreguleringslov, der en Ot.prp. for tiden er under forberedelse.

d. Andre konsesjonsvilkår

Fra kommunene er det videre reist krav om vegbygging, bruksrett til tippmasser, medbestemmelse ved plassering og utforming av hjelpeanlegg o.l.

Fylkesmannen har ingen særlige merknader til dette forutsatt at slike tiltak/ordninger skjer i medhold av godkjente planer og at det ellers legges stor vekt på det landskapsmessige ved lokalisering og utforming.

6. Andre forhold

Skafså-vassdraget er øverste del av Arendalsvassdraget. I/S Skafså kraftverk utgjør med sine reguleringskonsesjoner en selvstendig driftsenhet i vassdraget, mens nedenforliggende reguleringskonsesjoner i det alt vesentlige tilhører Arendalsvassdragets Brugseierforening (AVB).

I AVB's søknad om fornyelse av reguleringskonsesjoner for Nisser, Vråvatn og Fyresvatn, som var på høring i distriktet i 1986, ble det bl.a. pekt på de problemer sommermagasinering i Skafså-vassdraget kunne skape i forhold til fyllingsbestemmelse for Nisser og Vråvatn.

Ved den planlagte tilleggsutbyggingen i Skafsåvassdraget, ville særlig en utvidelse av Skafså I kunne øke en ev. konflikt mellom driften av Skafsåvassdraget og nevnte fyllingskrav.

Etter det fylkesmannen kjenner til er det i sommer inngått en avtale mellom AVB og I/S Skafså kraftverk som sikrer sommertapping fra Skafså-vassdraget i spesielle situasjoner (jf. forøvrig pkt. 5.b.4 ovenfor). Med bakgrunn i denne avtalen har AVB anbefalt at I/S Skafså kraftverk får konsesjon på den planlagte tilleggsutbyggingen.

Fylkesmannen regner derfor med at hensynet til nedenforliggende reguleringskonsesjoner er ivaretatt på en tilfredsstillende måte.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 13. oktober 1988 uttalt:

«I/S Skafså Kraftverk har søkt om de nødvendige tillatelser til videre utbygging av Skafsåvassdraget. Planene går ut på å bygge Gausbu kraftverk og Skree kraftverk samt utvide det eksisterende Åmdal kraftverk. Utbyggingen av de to kraftverkene vil føre til at elvestrekningene mellom Borsæ og Gausbuvatn (Gausbu kraftverk) og Langkvernhus og Skrevatn (Skree kraftverk) får sterkt redusert vannføring. Utvidelsen av Åmdal kraftverk vil redusere flomtapene forbi inntaket i Hylebuhylen. Søker har ikke foreslått slipp av vann til noen av de berørte elvestrekningene. Det er ikke planlagt nye reguleringer, men søker ønsker å disponere de eksisterende magasinene slik at vinterkraftproduksjonen vil øke.

Dette innebærer sterkere bruk av magasinene i vinterhalvåret enn i dag. Nærmere beskrivelse av utbyggingsplanene er gitt i vedlegg 1.

Det er ikke forurensningstilførsler av betydning på strekningen Langkvernhusfoss-Skrevatnet i Åmdalselvi. Langs Sæbyggjeåi mellom Borsæ og Gausbuvatnet er det et stort antall hytter hvorav 30-40 ligger nær elva. Hyttene har ikke innlagt vann. Elva brukes til vannforsyning for hyttene. I nedbørfeltet til Skafsåvassdraget forøvrig er det tettbebyggelse ved Åmdalsverk og en nedlagt kobbergruve (Åmdal Verk). Avrenning fra avgangsmasser fra gruvene gir høye kobberkonsentrasjoner i Åmdalselvi. Forøvrig er Åmdalselvi forurenset av avløp fra bebyggelse og avrenning fra landbruksvirksomhet. Forurensninger og vannforsyning er nærmere omtalt i vedlegg 2.

Etter utbygging vil ikke Sæbyggjeåi være egnet som vannforsyningskilde eller som respient. Vi foreslår derfor at tidligere praktisering av minste vannføring fra Borsæ også blir gjort gjeldende i en tillatelse til utbygging av Gausbu kraftverk. Minstevannføringen har vært 0,75 m^3/sek. Denne vannføringen bør fordeles over året slik at sommervannføringen blir størst, f.eks. 1,5 m^3/sek om sommeren og 0,5 m^3/sek om vinteren. Endelig slippestrategi bør avgjøres etter f.eks. 5 års prøvedrift.

Vi foreslår videre at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensning. Dette har sammenheng med utbyggingen av gamle Åmdal kraftverk (Skafså 1) og den omsøkte økning i dette kraftsverkets slukeevne. Utbyggingen av gamle Åmdal kraftverk (Skafså 1) reduserte vannføringen i Åmdalselvi forbi tettstedet Åmdalsverk og de nedlagte gruvene. Det ble så vidt vi vet ikke tatt hensyn til økt forurensning som følge av redusert vannføring den gang. Vi mener det på denne bakgrunn er rimelig at utbygger, (den samme som bygde ut Skafså I) er med å bekoste oppfølgingsundersøkelser i vassdraget i tillegg til å bekoste en forholdsmessig del av kostnadene for-

bundet med tiltak for å redusere negative virkninger av utbyggingen.

SFT foreslår at følgende vilkår etter forurensningsloven (§ 11) tas med i en eventuell tillatelse til videreutbygging av Skafsåvassdraget:

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å betale merkostnader eller delta i forskottering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytting til felles kloakkrenseanelgg for all bebyggelse, industri og jordbruk m.v., alt som følge utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste helt eller delvis oppfølingsundersøkelser av forurensningsforholdene i det berørte vassdraget.

Det skal slippes vann fra Borsæ tilsvarende 0,75 m^3/sek sluppet jevnt over året, f.eks. fordelt slik at det slippes 1,5 m^3/ sek om sommeren og 0,5 m^3 om vitneren. Etter en prøvetid på 5 år skal det avklares hvordan denne vannføringen skal fordeles over året.»

Fra det nevnte vedlegg 2 tas med:

«Utbyggingen av Skafsåvassdraget vil få størst betydning for vannkvaliteten på strekningene Borsæ - Gausbuvatnet. Uten slipp av vann på denne strekningen antar vi at vannkvaliteten til restvannføringen vil bli noe dårligere slik at den ikke lenger kan brukes i vannforsyningssammenheng. For å unngå en slik utvikling bør det slippes noe vann til elva fra Borsæ. Søknaden gir ikke grunnlag for å beregne minstevannføring i denne sammenheng. Regulanten har hittil praktisert en minstevannføring i elva på 0,75 m^3/sek ved et målepunkt 800 m nedstrøms utløpet av Borsæ. Siden hele årsavløpet fra Borsæ er sluppet over dammen, er det sjelden vannføringen i Sæbyggjeåi har vært så lav. Vi anbefaler at praksisen med slipp av denne minstevannføringen opprettholdes. Vannføringen bør imidlertid fordeles over året slik at sommervannføringen er høyere enn vintervannføringen, f.eks. 1,5 m^3/sek om sommeren og 0,5 m^3/sek om vinteren. En prøveordning over noen år vil kunne avklare hva som er gunstigst vannføring ut fra et vannkvalitetsspørsmål.

SFT foreslår at en vannmengde tilsvarende 0,75 m^3/sek sluppet jevnt over året, slippes fra dammen i Borsæ, men at endelig slippestrategi avgjøres etter en forsøksperiode med fleksibel manøvrering.

Vannet fra Gausbu kraftverk vil bli ledet ut i Gausbuvatnet i en vik med gunstig surhetsgrad for ørret. Det surere vannet fra Borsæ kan derfor gjøre forholdene ugunstigere for fisken i vannet, noe som kan avhjelpes med kalking. Vi forutsetter at dette problemet utredes nærmere av Direktoratet for naturforvaltning.

SFT mener det vil oppstå små endringer av vannkvaliteten i elva på strekningene Hylebuhylen til utløp Åmdal kraftverk som følge av utvidelsen av slukeevnen i Åmdal kraftverk. Flomtapet over dammene i Hylebuhylen har vært liten siden driften startet. Etter utvidelsen vil overløp over dammene bli langt sjeldnere enn nå.

SFT har ikke noe kjennskap til i hvilken grad forurensningen i vassdraget som følge av utbygging av Åmdal kraftverk (Skafså I) ble vurdert da denne utbyggingen ble vedtatt. Resipientkapasiteten til Åmdalselvi som det meste av bebyggelsen samt de nedlagte gruvene drenerer til, ble vesentlig redusert ved utbyggingen av Åmdal kraftverk (Skafså I). SFT mener at utbyggeren bør være med å yte et visst tilskudd til rensetiltak for bebyggelse og gruveavrenning, på bakgrunn av utbygingen av Åmdal kraftverk.

SFT regner ikke med at det vil oppstå vesentlige forurensningsvirkninger ved utbyggingen av Skree kraftverk.

SFT foreslår at det tas med vilkår etter forurensingsloven om tiltak mot forurensninger og oppføingsundersøkelser av forholdene samt slipp av vann fra Borsæ.»

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i en lengre utredning 14. oktober 1988 gitt følgende sammendrag, oppsummering og konklusjon:

«Sammendrag

DN mener at konsesjon for den omsøkte utbyggingen av Skafsåvassdraget kan gis. Vi ber imidlertid om at konsesjonssøkeren utreder et alternativt utløp for Gausbu kraftverk som sendes ut til høring før konsesjon gis. Videre må det være en forutsetning at det slippes minstevassføring i Sæbyggjeåi og i Åmdalsåi og at det bygges terskler i Sæbyggjeåi. Det bør også stilles krav til vannstandene i reguleringsmagasinene i sommerhalvåret.

Oppsummering

I forhold til dagens manøvrering av magasinene vil høyere sommervannstand i Urvatn og Borsæ alt i alt virke positivt for landskap og friluftsliv. Friluftslivet vil ha fordel av vannstand ned under HRV i Skrevatn.

De største konflikter er knyttet til byggingen av Gausbu kraftverk (Skafså IV). Tørrlegging av Sæbyggjeåi vil få store negative konsekvenser for landskap og utøvelse av friluftsliv, og uten tiltak som minstevassføring og terskler vil fisket i elva bli totalskadet. Gausbuvatnet har en god aurebestand. Fisken oppholder seg i Vassbotndelen av Gausbuvatnet under snøsmeltinger og unngår slik sureste smeltevatnet om våren. Utløpet fra Gausbu er tenkt lagt i Vassbotn, og dette tilholdsstedet for fisken vil dermed bli ødelagt. Fisken i Gausbuvatnet kan få økte skader av surt vatn pga. utbyggingen av gausbu kraftverk. Området rundt Gausbuvatnet beskrives som attraktivt og verdifullt med hensyn på landskap og friluftsliv. Dette stiller krav til utforming av tipp og detaljutformingen av anlegget i dette området. Tverrslaget, rigg og tipp ved Borsæ vil ligge tett inntil vegen. Detaljutformingen her må derfor også diskuteres nøye med fylkesmannens miljøvernavdeling.

De mest interessante botaniske lokalitetene i området som berøres av utbyggingen ligger nær dammen ved utløpet av Hylebuhylen. Slik planen for utvidelsen av Åmdal Kraftverk er vist i konsesjonssøknaden, vil utbyggingen ikke berøre disse.

Langkvernhusfoss dam etableres ved inntaket til Skree kraftverk. Under avsnittet om ferskvannsbiologi og fisk er det nevnt at det vil være en fordel med jevn vannstand i inntaksbassenget. Inntaksbassenget er ikke spesielt behandlet under de andre fag-

felter, men ut fra samlede naturforvaltningsinteresser, vil det være best at det ikke blir store, kortvarige variasjoner i vannstanden her.

Elvestrekningen mellom Langkvernhusfoss og Skrevatn blir så å si tørrlagt. Denne elvestrekningen er ikke trukket spesielt fram i noen av avsnittene foran. Det er allikevel klart at tørrlegging av en elvestrekning på denne måten er et betydelig naturinngrep som fører til at elvestrekningen bortfaller som gyteområder og oppvekstområder for auren i Skrevatnet.

Konklusjon.

Ved en vurdering av hele området må alle reguleringer og utbygginger fra Urvatnet til Vråvatnet, også de eldre, sees i sammenheng. Derfor bør konsesjonstiden for eventuelle nye konsesjoner utløpe samtidig med konsesjonene for de tidligere reguleringene. De nye konsesjonene bør gis varighet til 22.06.2011.

Slik utløpet for Gausbu kraftverk er planlagt, vil bl. a. fisken miste muligheten for å rømme unna surt smeltevatn om våren. DN mener at konsesjonssøkeren må utrede et alternativ med kraftverksutløp i nedre del av Sæbyggjeåi eller i nærheten av elvas utløp i Gausbuvatnet. Høringsorganene må deretter få anledning til å uttale seg til de alternative utløpene før det gis konsesjon for bygging av Gausbu kraftverk.

I konsesjonssøknaden er det vist antatte vannstander i Borsæ og Skrevatn etter den nye utbyggingen. DN mener at for Borsæ bør regulanten pålegges å holde vannstanden på eller høyere enn kote 755,5 i perioden 1.6.-31.10.

I Skrevatn bør vannstanden fastlegges bl. a. ut fra hensyn til landskap, bading og båtbruk. DN foreslår at regulanten i samarbeid med fylkesmannens miljøvernavdeling finner et nivå for vannstanden i Skrevatn der disse hensynene blir best ivaretatt. Vannstanden bør kunne variere innenfor et område på f. eks. +0,15 m. Variasjoner ut over disse grensene bør tillates i kortere perioder. Dette pålegget bør gjelde fra 15.6.-30.9.

Det kan ikke aksepteres at Sæbyggjeåi tørrlegges. DN mener at regulanten må pålegges å slippe ei minstevassføring på 2,0 m^3/s. i perioden 1.5-30.9. I tillegg bør det slippes vatn slik at totalt sluppet vannvolum i den samme periode blir 28,5 mill. m^3. I perioden 1.10.-30.4. bør det slippes ei minstevassføring på 1,0 m^3/s.

Videre må det bygges terskler på strekningen Borsæ-Gausbuvatnet. regulanten pålegges også å slippe 1 m^3/s. fra dammen ved Langkvernhusfoss i perioden 15.5.-30.9. For øvrig går DN ut fra at SFT tar opp behovet for spyling av elveleiet og slipping av vann for dette formål.

DN forutsetter at regulanten utarbeider detaljplaner for riggplasseringer, vegbygging, tipplasseringer og eventuelle massetak i samråd med fylkesmannens miljøvernavdeling.

Forslag til vilkår
(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på landskapet, naturminner, planteliv, vilt, fisk og annet dyreliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN

a. å sette ut yngel og/eller settefisk, herunder flerårig fisk, av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste tiltak i Skafsåvassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk, herunder biotopforbedrende tiltak, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m.,
d. å installere sperreanordning foran tappetunnelen og utløpet av kraftstasjonene,
e. å bekoste finrydding av fiskeplasser i inntaksmagasinet til kraftverkene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
g. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak,
h. å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsuret vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten,
i. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om reguleringen fører til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger eller avløp til elv eller vann. Dersom dette er tilfellet, kan konsesjonæren pålegges å utføre tiltak for å hindre luftovermetning.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN

a. å bekoste kompensasjonstiltak for ødelagte eller forringede viltbiotoper, og å bekoste biotopforbedrende tiltak der forholdene ligger til rette for det,
b. å bekoste viltbiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN

a. å utføre kompensasjonstiltak der stier, klopper, bruer osv. ødelegges eller framkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeidene og reguleringene,
b. å bekoste sikringstiltak i form av inngjerding, merking, informasjon etc. i områder som utrygge for ferdsel som følge av reguleringene,
c. å bekoste undersøkelser der konsekvensene for friluftslivet som følge av utbyggingen og reguleringene vurderes, og å bekoste eventuelle kompensasjonstiltak som en slik undersøkelse peker på.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste geofaglige, botaniske, ferskvanns-

biologiske, viltbiologiske og andre biologiske undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som omfattes av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter utbyggingsområdet.

VI

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader på landskapet, naturminner, planteliv, vilt, fisk og annet dyreliv eller på forhold som har betydning for friluftslivsutøvelse, plikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet, eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII

Konsesjonæren skal dekke utgiftene til nødvendig oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstida.

VIII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Forslag til poster i manøvreringsreglementet

Konsesjonæren plikter å slippe følgende vassmengder i Sæbyggjeåi målt ved vegbrua ca. 800 m. nedstrøms Borsædammen:

01.05.-30.09. - 2,0 m^3/s.
01.10.-30.04. - 1,0 m^3/s.

I tillegg plikter konsesjonæren å slippe vatn forbi dammen slik at totalt sluppet vannvolum i perioden 1.5.-30.9. blir 28,5 mill. m^3.

Konsesjonæren plikter å slippe følgende vassmengde ved dam Langkvernhusfoss.

15.5-30.9. - 1,0 m^3/s.

Fra 1.6.-31.10. skal vannstanden i Borsæ ligge på eller over kote 755,5.

Fra 15.6.-30.9. skal vannstanden ligge på et nivå som fastlegges ut fra hensyn til landskap, bading og båtbruk. Vannstanden kan pendle innenfor +0,15 m. I kortere perioder kan vannstanden pendle også ut over disse grensene.

Manøvreringsreglementet fastsettes for en prøveperiode på 5 år.

For vannstanden i dam Langkvernhusfoss gjelder følgende reguleringsgrenser:

HRV=394,0, LRV=392,0.»

Til grunn for utredningen fra DN har ligget en uttalelse fra *Miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Telemark* 14. september 1988, der konklusjonen lyder:

«Generelt vil gjennomføring av nye byggetrinn i et vassdrag som allerede i betydelig grad er preget av kraftutbygging, klart være å foretrekke miljømessig fremfor utbygging i mer urørte vassdrag.

De omsøkte prosjektene synes med unntak av spørsmålet om vannslipping/terskelbygging i hovedsak å være miljømessig akseptable. Under forutsetning av at det fastsettes vilkår om dette spesielt og forøvrig mer generelle konsesjonsvilkår som sikrer miljøverninteressene, vil ikke miljøvernavdelingen gå imot at prosjektene gjennomføres.

Nedenfor er våre forslag til konsesjonsvilkår konkretisert noe nærmere.

De endrede planforutsetningene som nå er lagt til grunn i søknaden, og som ikke var kjent for fagmiljøene som utarbeidet forundersøkelsene, vil være av både positiv og negativ art for miljøinteressene. Ny utforming/lokalisering av Gausbu og Skree kraftverker synes i hovedtrekk å være av positiv art. Bortfall av forutsetningen om minstevannføring (Sæbyggjeåi) vil derimot være negativ for en rekke brukerinteresser.

Gausbu kraftverk. Frafall av forutsetningen om minstevannføring er etter det vi erfarer gjennomført for å sikre at prosjektet av kostnadsmessige grunner ikke blir skjøvet ned i Samlet plans kategori II. Hvorvidt dette er en reell problemstilling kan vi vanskelig vurdere.

Forutsetningen om minstevannføring har imidlertid vært et sentralt element i vurderingsgrunnlaget både i Samlet plan og for en rekke av de fagutredninger som ligger til grunn for søknaden. Det er derfor grunn til å reise spørsmålet om prosjektet kan realitetsbehandles når en slik forutsetning er bortfalt, uten at de fagansvarlige får anledning til å vurdere konsekvensomfanget på nytt.

Miljøverndepartementet har likevel ikke vurdert det som nødvendig med ny behandling i Samlet plan, men godtatt NVEs forslag til saksbehandling, jf. brev fra MD til OED av 29.03.88.

Slik søknaden nå fremstår søkes det om utbygging både med og uten minstevannføring på en gang, *med* når det gjelder miljøkonsekvensene og *uten* når det gjelder prosjektøkonomien. Det samme var forøvrig tilfelle i Samlet plan, jf. brev fra MD til OED av 29.08.88.

Vi kan for vår del vanskelig se det på noen annen måte enn at det er prosjektet *med* minstevannføring som nå er til høring. Vår uttalelse er basert på denne forutsetningen.

Sterk reduksjon eller bortfall av gjeldende minstevannføring vil sannsynligvis i tillegg nødvendiggjøre søknad om endring av gjeldende manøvreringsreglement, jf. pkt. B foran. Dette syn deles forøvrig av NVE, jf. brev av 07.09.87 til I/S Skafså kraftverk. Slik søknad foreligger ikke.

Åmdal kraftverk. Jf. forslag til konsesjonsvilkår nedenfor.

Skree kraftverk. Ut fra en total vurdering vil vi ikke fremsette krav om vannslipping på utbyggingsstrekningen for å ivareta denne som gyte- og oppvekstområde for aure. Dette betinger imidlertid at det kompenseres for tapte fiskebiotoper på annen måte, se nedenfor.

Vi mener imidlertid at det bør slippes noe vann i sommerhalvåret av hensyn til øvrige berørte interesser, se nedenfor.

Punktvis oppsummering med forslag til konsesjonsvilkår

1. Det legges opp til å holde Borsæ med konstant vannstand 0,5 m under HRV i perioden 1.6.-1.11. Her bør tas inn et forpliktende vilkår om at magasinfyllingen prioriteres etter 15. mai og at vannstanden holdes på nevnte nivå fram til ihvertfall 1.10.
2. Sæbyggjeåi ivaretas som landskapselement og i forhold til berørte bruksinteresser ved en kombinasjon av vannslipping og bygging av tersk-

ler.

Når det gjelder vannslipping, bør det legges opp til utprøving over en 5 års periode der en følger opp med spesifikke undersøkelser som gir grunnlag for å fastsette manøvreringsreglement. Behovet for vannslipping vurderes i sammenheng med terskelplanen.

Dersom det skulle bli aktuelt med et fleksibelt manøvreringsreglement bør dette gjøres til gjenstand for høring og utprøving.

Terskel ved brua til Gåttstøl bør vurderes bygget så raskt som mulig.

3. I en prøveperiode bør inngå undersøkelser av ev. endringer av vannkvalitet, både i Gausbuvatn og Sæbyggjeåi. Konsesjonsvilkårene må hjemle adgang til å pålegge regulanten kalkingstiltak dersom undersøkelsene gir saklig grunnlag for dette.
4. Tverrslag, tipp, rigg o.l. bør ikke plasseres ved Håvestøylhylen tett ved vassdraget og riksvegen som planlagt. Her bør en finne frem til en mer skjermet plassering. Dersom dette ikke viser seg mulig, må det stilles spesielt strenge krav til landskapshensyn ved utforming og etterarbeid.
5. Ev. tapt/forringet vannforsyning for hytteeiere langs Sæbyggjeåi må kompenseres/erstattes. I prøveperioden bør en spesielt se på virkningen av ev. forurensningstilførsler fra Borsækroa. Muligheten for å ta avløpet fra Bosækroa inn på tunnelen bør vurderes.
6. I perioden 15.05.-1.10. slippes minimum 1 m^3/s. fra dammen ved Langkvernhusfoss av hensyn til landskap, friluftsliv, vegetasjon og dyreliv. Om det ligger til rette for bygging av terskler må vurderes nærmere. Det som er sagt om prøveperiode o.l. under pkt. 2 ovenfor gjøres også gjeldende for denne strekningen.
7. Av hensyn til vannkvalitet og bruksinteresser knyttet til Monsåi-Åmdalselva på strekningen Hylebuhylen-Skrevatn bør det i konsesjonsvilkårene hjemles adgang til utspyling av vassdraget etter nærmere angitte retningslinjer.
8. Tilsvarende som for Borsæ legges det i søknaden opp til en heving av sommervannstanden i Skrevatn. Et tilsvarende vilkår i konsesjonen om prioritert fylling av magasinet til et visst nivå etter 15. mai og med fast vannstand fram til ihvertfall 1.10. bør også gjøres gjeldende her. Vi er imidlertid noe usikre på hvilken vannstand en her bør legge seg på ut fra hensynet til friluftsliv (bading, båtbruk). Dette bør gjøres til gjenstand for en nærmere vurdering/prøveordning.
9. Eksisterende pålegg om utsetting av fisk i Borsæ, Gausbuvatn, Hylebuhylen og Skrevatn må revurderes i lys av de forringede gyte- og oppvekstmulighetene for aure i vassdraget som vil være en følge av tilleggsutbyggingen.
10. I tillatelsene forutsettes tatt inn standardvilkår vedr. fisk, vilt og vannforsyning/vern mot forurensning. Tilsvarende vilkår vedr. naturvern, landskap og friluftsliv bør også søkes innarbeidet i konsesjonene.
11. Utarbeidelse og gjennomføring av terskelplan og alminnelig landskapspleie forutsettes ivaretatt av NVE-landskapsavdelingen.

I området er enkelte unødig skjemmende spor etter tidligere reguleringsinngrep, f. eks. tipper som ligger halvåpnet. NVE-landskapsavdelingen bør også se på muligheten for å reparere slike gamle landskapssår i forbindelse med tilleggsutbyggingen.

12. Det er søkt om konsesjon for 60 år. Tidligere konsesjoner er gitt for 60 år fra 22.06.51, dvs. fram til år 2011. Vi foreslår at ev. tillatelser for de nye prosjektene også gis fram til år 2011 slik at konsesjonsvilkårene da kan tas opp til en helhetlig vurdering. For miljøinteressene er det muligheten til en revurdering av manøvreringsreglementet sett under ett for hele vassdraget som er av størst betydning.

Her kan det være naturlig å henvise til konklusjonene fra en arbeidsgruppe nedsatt av OED som ledd i en revurdering av ervervsloven og vassdragsreguleringsloven. Gruppa har bl. a. anbefalt en generell konsesjonstid på 25 år. En odelstingsproposisjon med dette som utgangspunkt forberedes.

Ellers er vi av den oppfatning at det tidligere fremlagte alternativ for Skafså IV med stasjonsplassering i vestenden av Hylebuhylen bør undergis en nærmere vurdering slik at forskjellen i utbyggingskostnad kommer klart fram. Miljømessig synes dette alternativet klart å foretrekke.»

Riksantikvaren har 26. august 1988 uttalt:

«Riksantikvaren finner konsekvensutredningen for kulturminner innen institusjonens ansvarsområde noe mangelfull. En kan ikke se at det har blitt gjort undersøkelser eller konsekvensvurderinger for elva mellom Borsæ og Gausbuvatnet, der vassføringa blir sterkt påvirket av en eventuell utybygging. Dokumentasjonen av eventuelle skadevirkninger vest for Gausbuvatnet er også mangelfull. Disse manglene er likevel ikke til hinder for vår behandling av konsesjonssøknaden.

Den viktigste skadevirkningen for nyere tids kulturminner synes å ville oppstå i forbindelse med inngrepene i vestenden av Gausbuvatnet ved Gausbu kraftstasjon. Riksantikvaren beklager at en alternativ løsning med kraftstasjonen ved Hylebuhylen er blitt ansett som for dyr å gjennmføre.

Vi forutsetter at inngrepene ved Gausbu kraftstasjon utføres med minst mulige skadevirkninger for Røyslidalen seter og Vassbotten hytte med omgivende kulturlandskap. Dette må gjelde både i forhold til faste og midlertidige anlegg og den generelle anleggsvirksomheten i utbyggingsperioden.

Vi forutsetter også at tilfresdsstillende dokumentasjon av kulturminneinteressene fra nyere tid i vestenden av Gausbuvatnet blir gjennomført i tilfelle utbygging. I den forbindelse ønsker vi også at det blir gjort en kompletterende befaring av Sæggjeåi for å utfylle den vedlagte konsekvensutredningen.

Riksantikvaren vil be om at følgende standardvilkår blir knyttet til en eventuell innvilgning av konsesjonssøknad:

«Naturforkomster, kulturminner m.m.

Anleggets eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter, å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige elle historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Anleggets eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre

kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det virker inn på kulturminner som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.»

Vi anser disse vilkårene som dekkende for de ønsker vi har framlagt for videre undersøkelser. For konkret gjennomføring av disse vil vi be om at utbygger tar direkte kontakt med fylkeskonservator i Telemark. Riksantikvaren har ellers ingen kommentarer til at søknaden skal kunne innvilges.»

Arendals Vasdrags Brugseierforening har 19. august 1988 uttalt:

«Vi viser til søknad av 09.06.1987 fra I/S Skafså Kraftverk om bygging av Skree og Gausbu kraftverker og om å utvide Åmdal kraftverk til vesentlig større slukeevne.

Begrunnelsen for å utvide Åmdal kraftverk er, foruten noe øket produksjon, å oppnå en bedre produksjonsfordeling mellom vinter og sommer både i denne og i de øvrige av selskapets stasjoner. Dette vil føre til endring i tappingen fra magasinene i Urvatn og Borsæ over året. I enkelte år vil det bety større problemer enn i dag med å oppfylle de krav til sommervannstander i Vråvatn og Nisser m.fl. og til minstevannføringer i hovedvassdraget nedenfor som er satt opp i det någjeldende manøvreringsreglement for disse.

Dette spørsmålet er drøftet mellom I/S Skafså Kraftverkl på den ene side og Brugseierforeningen med dens medlemmer på den andre siden. Man er kommet frem til en avtale om hvorledes tappingen fra de høytliggende magasiner i hele vassdraget skal skje i slike situasjoner. I og med denne avtalen har ikke foreningen og dens medlemmer noen bemerkninger til søknaden eller noen innvendinger mot at det blir gitt konsesjon til videre utbygging og utvidelser slik søknaden angir.

Foreningen og dens medlemmer vil tvert imot fremheve at utbyggingen av Skree og Gausbu kraftverker og utvidelsen av Åmdal kraftverk vil gi en bedre og riktigere utnyttelse av ressursene i vassdraget.

Magasinene i Urvatn og Borsæ er forlengst etablert, og når unyttede fall nedenfor kan utbygges økonomisk med små skadevirkninger, må slike utbygginger være riktige. Kraftstasjonenes kapasitet bør også være stor slik at produksjonen kan tilpasses det generelle forbruksmønsteret med betydelig større forbruk om vinteren enn om sommeren. Stor kapasitet i de nye stasjonene og øket kapasitet i Åmdal kraftverk vil derfor gi den mest optimale utnyttelse av tilsig og etablerte magasiner.

Vi vil samtidig peke på, slik vi har gjort i forbindelse med foreningens søknad om ny konsesjon for Nisser m.fl., at strengere restriksjoner på bruken av Vråvatn, Nisser og Fyresvatn enn det som gjelder i dag, vil svekke fordelene med I/S Skafså Kraftverks utbyggings- og utvidelsesplaner.»

I/S Skafså Kraftverk har i brev av 3. januar 1989 gitt følgende kommentarer til de innkomne uttalelsene:

«Direktoratet for naturforvaltning

1. Kommentar vedr. alternativt utløp fra Gausbu kraftverk

Under vårløsningen vil de nåværende forhold ikke endre seg, da det i vårløsningen ikke vil bli tappet vann fra Borsæ gjennom Gausbu kraftverk. For å nytte det lokale tilsig til Åmdal kraftverk fullt ut, vil Gausbu kraftverk være ute av drift i denne perioden. Jamfør også DN sitt krav om minstevannstand i Borsæ i perioden 01.06.-31.10. Dette kravet utelukker tapping fra Borsæ i vårløsningen.

Ved å flytte det planlagte avløpet for Gausbu Kraftverk til innfallsosen, fordyres prosjektet med ca. 8 mill. kr. p.g.a. at ingen eller liten fjelloverdekking og ved at lengden på avløpet blir øket.

Vi ser ikke nødvendigheten av å utrede forslag til alternativt utløp fra Gausbu Kraftverk, når DNs forutsetninger ikke er relevante i forhold til fremtidig drift av vassdraget.

2. Kommentar minstevannstander og minstevannføringer

Normalt vil vi tilstrebe en tappestrategi som vil innebære at vannstanden i Borsæ vil ligge nært opp til HRV i perioden 01.06.-31.10. Dette må imidlertid sees i sammenheng med våre forpliktelser overfor Arendals Vasdrags Brugseierforening om overholdelse av minstevannstander i Vråvatn og Nisservann samt minstevannføring ut av Nelaug. Ut ifra dette har vi oversendt DNs uttalelse til brukseierforeningen og bedt om foreningens kommentar. Denne vil bli sendt separat til Vassdragsdirektoratet. Det samme vil være tilfelle for Skrevatn.

Problemet minstevannstander og minstevannføringer synes å være lite gjennomtekt i DNs uttalelse og mangler enhver sammenheng både lokalt og når en ser Arendalsvassdraget som en helhet. Lokalt kan nevnes at tilsiget til Borsæ sett over en årrekke er under 2 m^3/s. i mere enn ¼ av tiden i månedene juli, august og september. Det er da fysisk umulig å tilfredsstille både kravet om en fast vannstand i Borsæ i disse månedene og kravet om slipping av 2 m^3/s. minstevannføring. Når vi i bilag 8 i konsesjonssøknaden i kurveform har angitt vannstanden i Borsæ før og etter utbyggingen, så gjelder dette midlere forhold. Det betyr at i halvparten av tiden vil vannstanden være minst så høy som angitt. Men i år med dårlige tilsig vil en ikke nå opp i de høyder som er angitt og et krav om så høy minstevannstand vil resultere i en redusert mulighet til utnyttelse av hele reguleringshøyden.

For at prosjektene skal ha en realitet - bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk, må kravene til minstevannslipping sløyfes. I stedet vil vi foreslå et godt utbygd terskelsystem og utspyling av elveleiene etter faste rutiner ved midlere vannføring (7 m^3/s.) i korte intervall.

F.eks. vil 10 utspylinger i sommerhalvåret (1. juni-30. september) med dagens regulerte tilsig tilsvare ca 2,5 mill. m^3 på årsbasis, mot ca. 24 mill. m^3 med jevn slipping av ca. 0,75 m^3 året rundt. Med dette oppnår en et langt bedre resultat miljø- og ressursmessig, ved at en forhindrer tilgroing og forsumping av elveleiene samtidig med at en tar vare på en samfunnsøkonomisk ressurs på en bedre måte.

En prøvetid over 5 år med 20 utspylinger i sommerhalvåret bør vurderes. Vi har ingen forståelse for at DN foreslår forandringer i det manøvreringsreglement som gjelder for de gamle magasinene. Et reg-

lement som er praktisert og akseptert i 35 år og som distriktet har tilvent seg.

3. Konsesjonstiden for de nye anleggene bør være 60 år som omsøkt

Med en konsesjonstid frem til 2011 er prosjektet uinteressant for søkeren.

Statens forurensningstilsyn

1. Minstevannføringer og minstevannstander

Vår kommentar er den samme som til DNs uttalelse, at det bygges et godt terskelsystem og at det foretas utspylinger av elveleiene etter faste rutiner.

2. Utbyggerens plikter etter forurensningsloven

Våre forpliktelser til å delta i kostnadene med videre utredninger, samt å bekoste tiltak, må stå i forhold til prosjektets størrelse. Forøvrig viser vi til NVE-E, Systemavdelingens utredning om prosjektets økonomiske bæreevne.

Riksantikvaren

Vi har ingen kommentarer til riksantikvarens uttalelse.

Arendals Vasdrags Brugseierforening

Vi har ingen kommentarer til brukseierforeningens uttalelse, og kan bare bekrefte at avtale om opprettholdelse av minstevannstander og minstevannføringer, i henhold til nåværende manøvreringsreglement, er inngått med foreningens medlemmer.

Fylkesmannen i Telemark

Fylkesmannens uttalelser refererer seg til innhentede uttalelser fra andre instanser og berørte kommuner. Disse uttalelsene er kommentert av oss annet steds.

Fylkesmannens uttalelse om konsesjonstiden (pkt. 5c), må vurderes ut fra de nye regler om differensiert nedskrivning og forslaget om ny vassdragslovgivning. Vi går ut fra at Fylkesmannens uttalelse på dette punkt bare gjelder reguleringskonsesjonene.

Konsesjonstiden for de nye anleggene bør være som omsøkt.

Fyresdal kommune

1. Skrevatn

Nedslagsfeltet til Skrevatn vil ikke øke ved overføring av 5,6 km^2 fra Langkvernhustjønn, da dette feltet også idag har avrenning til Skrevatn. Døgnregulering av inntaksdammen til Skre kraftverk og utvidelse av slukeevnen i Åmdal kraftverk vil redusere flommene i vassdraget og de skadevirkninger som disse medfører.

Utløpet i Skrevatn vil bli lagt like ved nåværende utløp.

2. Næringsfond og tiltak

Størrelsen på disse må stå i forhold til prosjektets størrelse og de beskjedne inngrep i Fyresdal kommunes område.

3. Tunnelmasser

Når det gjelder tunnelmasser og utnyttelsen av disse samt plassering, regner vi med at NVE-V, Natur- og Landskapsavdelingen vil utforme pålegg om dette.

4. Kalkingsanlegg

Vi ser positivt på bygging av et slikt anlegg. Sur nedbør er imidlertid ikke forurensning som skyldes utbyggingen. Bygging og drift av et slikt anlegg må i tilfelle være et samarbeidstiltak mellom kommuner, miljømyndigheter og utbygger.

5. Minstevannføring og gyteplasser i Åmdalsåi

Minstevannføring på denne elvestrekningen er ikke pålagt i dag og vi ser ikke nytten av et slikt pålegg nå.

I nåværende konsesjon er vi pålagt utsetting av 3 000 yngel årlig i Skrevatn p.g.a. tidligere reguleringer og tapte gyteplasser i elven. Vi ser positivt på bygging av terskler i Åmdalsåi. Terskelplanen må utarbeides i samråd med NVEs Arkitekt- og Landskapskontor.

Tokke kommune

1. Næringsfond og tiltak

Størrelsen på disse må sees i nøye sammenheng med prosjektets størrelse og økonomi, samt de ulemper som de nye inngrepene medfører.

2. Minstevannføring Sæbyggjeåi

I vår kommentar til DNs uttalelse om det samme har vi fremholdt at periodisk slipping av regulert vannføring i dag sammen med terskelbygging vil gi et bedre resultat både miljømessig og samfunnsøkonomisk, enn konstant slipping av et lite kvantum vann.

3. Steintipper og masseplassering

Steintipper og masserplassering og utnyttelse av disse har vi ingen kommentar til, da dette er sammenfallende med vår kommentar til Fyresdal kommune.

4. Merking av usikker is

Skafså Kraftverk har sammen med brukseierforeningen utarbeidet iskart og informasjon om usikker is som er sendt ut til lag, foreninger m.m.

5. Kraftlinjer

Omtalte søknad er sendt pr. 24.06.1988, og vi viser til kommunens egen uttale. Denne har vi ingen merknad til.

6. Konsesjonstiden

for de nye anleggene bør være 60 år.»

NVE vil bemerke:

I/S Skafså Kraftverk har i henhold til ervervs- og reguleringskonsesjoner, gitt i perioden 1951-54, bygget ut kraftverkene Skafså I og Skafså II, senere kalt henholdsvis Åmdal og Osen. Videre har selskapet etablert reguleringsmagasiner i Urvatn, Borsæ, Hylebu og Skrevatn med i alt 137,5 mill. m^3.

Deltakere i interessenskapet er Norsk Hydro Produksjon a.s. med 31/60 og Vest-Telemark med 29/60. Alle selskapets vassdragskonsesjoner løper ut 22. juni 2011.

Selskapet søkte i 1987 om tillatelse til å erverve ytterligere fallrettigheter og å foreta videre utbygging i Skafsåvassdraget. Søknaden var i begynnelsen av 1989 på det nærmeste klar til sluttbhandling i

NVE, men etter at Telemark fylkeskommune i februar s.å. vedtok å benytte seg av sin forkjøpsrett etter ervervsloven, måtte saken stilles i bero inntil videre. Ved kgl. res. 25. januar 1991 ble imidlertid fylkets vedtak ikke approbert.

Søknaden

Ervervssøknaden gjelder fallstrekningene mellom reguleringsmagasinet Borsæ og Gausbuvatn og mellom Åmdal kraftverks undervann og Skrevatn. Disse fallstrekningene er planlagt bygget ut i henholdsvis Gausbu kraftverk (i tidligere utredninger kalt Skafså IV) og Skree kraftverk (Skafså III). Av oversikt over fallrettighetene ved de to nye verkene - i alt ca. 142 m - går det frem at Skafså mangler råderett over ca. 21,5 ensidige fallmeter (ca. 7,5%), - av dette tilhører ca. 20,5 m Tokke kommune.

Det vil ikke bli etablert nye magasiner i forbindelse med utbyggingene, men i hvert av de to prosjektene inngår overføring av avløp fra et mindre nedbørfelt. For Gausbu kraftverk vil Gottstøylbekken med et felt på ca 0,6 km^2 bli tatt inn på tilløpstunnelen, - til Skree kraftverks inntaksdam overføres avløpet fra et felt på 5,6 km^2 ved Langkvernhustjønn.

I tillegg til disse to nyutbyggingene tar Skafså sikte på å utvide såvel vannvei som installasjon m.v. i eksisterende Åmdal kraftverk, slik at verkets slukeevne øker fra 8 m^3/s. til 14 m^3/s.

Fysisk sett omhandler søknaden således tre helt atskilte deler, men når utbyggingsøkonomi tas med, blir det klarere sammenheng mellom delene. I nedenstående tabell er gjengitt søknadens produksjonsdata. Også kostnadstallene bygger på søknadens opplysninger, men da disse har som utgangspunkt prisnivået pr. 4. kvartal 1986, er det lagt til 20% for å kompensere for prisstigningen frem til 1. januar 1991.

Kraftverk	Fallhøyde m	Midlere prod. GWh/år	Utbyggingskostnad mill. kr.	Utbyggingskostnad kr./kWh
Skree	55	39,6	110	2,78
Gausbu	85	44,3	136	3,07
Åmdal	252	21,7 (økning)	146	6,73
Osen	90	1,4 (økning)	–	–
		107,0	392	3,66

Tabellen viser at utbyggingene av Skree og Gausbu er økonomisk fordelaktige, men at utvidelsen av Åmdal, separat betraktet, ikke er lønnsom. Som det imidlertid også fremgår av tabellen, har Åmdal større fall enn de øvrige tre verkene til sammen, og all magasintapping m.v. vil derfor måtte innrettes etter Åmdals behov. Åmdals slukeevne er i dag relativt sett svært lav, og brukstiden blir derfor lang, - verket må i vannrike år kjøre for fullt mesteparten av året og har ikke mulighet for foredling av sommerkraft. Uten utvidelse av Åmdal ville det derfor være av liten verdi å bygge ut Gausbu og Skree med så stor kapasitet som forutsatt, nemlig 14 m^3/s. i Gausbu, 20 m^3/s. i Skree. En utbygging av de nye verkene med sterkt redusert kapasitet ville for det første innebære at disse verkenes midlere årlige produksjon ville gå ned. Vel så viktig vil det være at verkenes brukstid ville bli av noenlunde samme lengde som Åmdals og at muligheten for foredling av sommerkraft derved går tapt.

Gausbus produksjon er i søknaden - og i tabellen - angitt *uten* avgivelse av minstevannføring til utbyggingsstrekningen. I dag er forholdet at det i reguleringstillatelsen av 22. juni 1951 er bestemt at «den tidligere lågvassføring» ikke må forminskes til skade for andres rettigheter. Av skjønnet er minsteslippingen fastsatt til 0,75 m^3/s. året rundt. Også i forbindelse med behandlingen i Samlet Plan - der både Gausbu og Skree ble plassert i kategori I og følgelig kan konsesjonsbehandles - er vurdert en utbyggingsplan med samme minstevannføring som i dag. Dette innebærer at Gausbus produksjon reduseres med ca. 5 GWh pr. år, at verkets utbyggingspris øker til 3,46 kr./kWh og at totalprisen øker til 3,84 kr./kWh.

Konklusjonen på ovenstående blir at utbyggingen samlet må anses som teknisk/økonomisk akseptabel. Skree er klart rimeligst og vil være lønnsom uansett om de andre bygges ut. Gausbu har akseptabel økonomi dersom Åmdal utvides, men lønnsomheten vil variere med kravene til forbislipping, - dette vil vi for øvrig komme tilbake til senere. Utvidelse av Åmdal vil ha gunstig effekt for alle verkene i Skafsåvassdraget, også for Osen. Slik utvidelse vil likevel bare være lønnsom dersom begge de to nye verkene bygges ut. I denne vurderingen er det imidlertid ikke tatt hensyn til at Åmdal etter en generell ombygging kan bli forbedret og på denne måten få lengre levetid. Dersom dette tas med i vurderingen, vil Åmdals økonomi trolig bli bedret.

Kraftinnvinning

I Gausbu kraftverk kan regulert vannføring i et medianår anslås til 6,84 m^3/s. når det ikke regnes med minstevannføring. Fratrukket slipping av 0,75 m^3/s. gjenstår 6,09 m^3/s. Fallhøyden - fastsatt på vanlig

måte - er 87,7 m, og kraftmengden blir 7 119 nat.hk.

Regulert vannføring i Skree kraftverk er beregnet til 9,35 m^3/s. Fallhøyden kan settes til 54,6 m, og kraftmengden blir 6 805 nat.hk.

Skader og ulemper

Ved inntaksmagasinet for Skree kraftverk vil det bli neddemmet et skog- og myrområde på ca. 180 daa. Skogen er oppgitt å være av middels til høy bonitet. De øvrige direkte fysiske inngrepene i landskapet vil etter NVEs syn bli små. Dette er da også bekreftet av Tokke kommune, som er den kommunen der hele Gausbuutbyggingen og mesteparten av Skreeutbyggingen skal foregå. Virkningene av utbyggingene vil likevel kunne bli betydelige, - først og fremst som følge av sterkt redusert vannføring på utbyggingsstrekningene.

For Skrees vedkommende foregår imidlertid utbyggingen i et terrengområde som i dag benyttes i bare beskjedent omfang, og tørrleggingen vil derfor bli lite merkbar. Gausbuutbyggingen derimot tørrlegger en lengre elvestrekning i et attraktivt hytte- og friluftsområde og i umiddelbar nærhet av riksvegen over til Setesdalen.

NVEs vurdering:

Både Tokke og Fyresdal går inn for videre utbygging i Skafså, forutsatt at en rekke nærmere spesifiserte krav blir oppfylt. Sammen med tre nabokommuner har de to kommunene allerede i 1989 - ut fra hensynet til den vanskelige arbeidsmarkedssituasjonen - tatt til orde for at utbyggingsarbeidene må komme i gang så snart som mulig.

Heller ikke fra noe annet hold er innkommet uttalelser som går mot at ervervskonsesjon og tillatelse til videre utbygging blir gitt.

Tjenestemenn fra Vassdragsavdelingen foretok 30. august 1990 synfaring av vassdraget sammen med bl.a. ordførerne i Tokke og Fyresdal og representanter for utbyggerne.

For vår del finner vi grunn til å påpeke to momenter som er kommet til etter at søknaden forelå, og som på forskjellig måte har bidratt til å endre de forhold som er beskrevet i søknaden.

1. Begge deleiere i I/S Skafså kraftverk, både Hydro og VTK, la i søknaden frem prognoser som viste betydelige udekkede kraftbehov, - for Hydros vedkommende et stadig økende behov allerede fra 1986 av med 1 400 GWh og i år 2000 mellom 3 000 GWh og 6 000 GWh. Tiden som er gått, har vist at denne prognosen så langt ikke har slått til.
2. I søknaden er understreket at den viktigste begrunnelsen for utvidelsen av Åmdal kraftverk ikke var selve produksjonsøkningen på ca. 22 GWh, men den sterke kraftforedling fra sommer- til vinterproduksjon. dette forhold må senere antas å være blitt noe svekket ved en avtale Skafså inngikk med Arendals Vasdrags Brugseierforening i august 1988. Avtalen har sammenheng med vannstandsforholdene i Nisser og Fyresvatn i sommerhalvåret, og Skafså har forpliktet seg til å tappe ned til Vråvatn 22% av den samlede vannmengde som kreves tappet fra ovenforliggende magasiner for å holde oppe vannstanden i de to nevnte lavlandsmagasinene.

Dette siste punktet vil etter det vi kan se, få negative økonomiske virkninger for prosjektet, idet det i særlige tørrår vil bli mindre magasinvann til disposisjon for vinterkraftproduksjon.

Da prosjektet kan sies å være en form for opprusting/utvidelse av eksisterende verk, er vi likevel kommet til at søknaden bør kunne imøtekommes. Prosjektets økonomi er i vår vurdering ikke tillagt samme vekt som før, - dette ut fra prinsippet om en mer markedsbasert kraftomsetning, hvoretter økonomisk risiko for bygging og drift overlates til konsesjonssøkeren.

Vi legger ved utkast til vilkår for så vidt angår erverv og regulering, idet vi går ut fra at disse også vil dekke almenne interesser i henhold til vassdragslovens §§ 104-105. For mulig ekspropriasjon etter samme lovs § 62 anser vi det unødvendig med særskilte vilkår.

Til enkelte poster har vi følgende kommentarer:

Konsesjonstid, post 1

Begge de berørte kommunene og fylkesmannen i Telemark har tatt opp spørsmålet om konsesjonstid. Kommunene mener at konsesjon ikke må gis for lengre tid enn 40 år, og Tokke ber avklaret hvordan forholdene vil bli etter 2011 når reguleringskonsesjonen løper ut. Fylkesmannen finner det «mest hensiktsmessig» at nye konsesjoner bare gjøres gjeldende frem til 2011, slik at hele vassdraget da kan vurderes i full bredde, - han viser i denne forbindelse til forarbeidene til ny vassdragsreguleringslov. Også DN går inn for konsesjon bare til 2011. Søkeren har på sin side gjort det klart at prosjektet ikke er interessant dersom det blir fastsatt så kort konsesjonstid.

NVE slutter seg til søkerens syn. Som anført tidligere, er prosjektet økonomisk sett riktignok akseptabelt, men langt fra spesielt billig. Som konsesjonær er Skafså å anse som et rent privat selskap, og det vil derfor i konsesjonen måtte stilles vilkår om ubetinget hjemfall til staten ved konsesjonstidens utløp. Med knappe 20 års konsesjonstid og følgelig maks. 18 års drift og avskrivningstid ved nyanleggene, sier det seg selv at det vil være liten interesse for utbygging. Vi foreslår at konsesjon gis for vanlig tid - altså 60 år - også i dette tilfelle, idet vi ikke kan se noen særlige forhold som skulle tilsi avkortning.

Ubetinget hjemfall gjelder som kjent bare for for-

hold vedrørende fallerverv og utbygging. Reguleringstiltak (les: overføringer) *kan* staten kreve avstått ved konsesjonstidens utløp. I det foreliggende tilfellet er hvert av de to overføringsanleggene så nært knyttet til en av de to nye utbyggingene og får virkning utelukkende for disse, at vi finner det naturlig at hjemfallet utstrekkes til å omfatte også overføringene. Det er derfor ikke tatt inn noe eget avsnitt i vilkåret for så vidt angår disse anleggene.

Vi finner ellers grunn til å understreke at konsesjonstid i denne sammenheng i hovedsak gjelder de to nye utbyggingene. Ervervskonsesjonen for Åmdal kraftverk løper ut i 2011, og i henhold til vilkårene - strengt fortolket - tilfaller vannfallet og hele utbyggingen (også den nye delen) staten uten vederlag. Opprustingen og utvidelsen innebærer imidlertid en så betydelig forbedring i forhold til dagens situasjon, at vi vil tilrå at det forholdes på tilsvarende måte som i lignende tilfelle tidligere, t. eks. vedr. Norsk Jernverks regulering av Småvatna i 1963, nemlig at staten ved overtagelsen i 2011 avregner nyinvesteringen med utgangspunkt i en amortisasjonstid på 30 år.

Tokke kommunes forespørsel om hvordan de konsesjonsmessige forholdene i vassdraget vil bli etter 2011, er det etter vårt syn ikke mulig å besvare eksakt i dag. Det ligger likevel nær å gå ut fra at staten vil selge eller leie bort de hjemfalte kraftverkene Åmdal og Osen. Det er videre et åpent spørsmål om staten vil gjøre bruk av sin hjemfallsrett til reguleringsanleggene. Den fremtidige eieren (leieren) av kraftverkene vil måtte ha nye ervervs- og reguleringskonsesjoner. For sistnevntes vedkommende kan det for øvrig bli tale om at konsesjonen gis til brukseierforening, jfr. vassdragsreguleringslovens § 9, post 1. Konsesjonsvilkår og reglement for fortsatt regulering vil være sterkt avhengig av myndighetenes syn på vasskraftutbygging på hjemfallstidspunktet.

Konsesjonsavgifter og næringsfond, post 2

Tokke kommune krever «maksimumsavgift etter dagens praksis», mens Fyresdal mener at avgiften «bør no aukast vesentleg opp mot lova sin maksimalsats». I tillegg krever Tokke næringsfond på 20 mill. kr., Fyresdal 2 mill. kr.

Fyresdal får seg tildelt avgifter fra samtlige fire tidligere konsesjoner i Skafsåvassdraget, og kommunens anførsel om avgiftsnivået spiller derfor hen på disse. Etter siste revisjon pr. 1. januar 1989 er satsene pr. nat.hk. for de to reguleringskonsesjonene henholdsvis kr. 17,85 (Urvatn, Borsæ og Hylebu) og kr. 15,39 (Skrevatn), mens satsene for ervervskonsesjonene er kr. 13,39 for Åmdal og kr. 11,55 for Osen.

De aktuelle utbyggingene er ikke særskilt rimelige. De økonomiske fordelene for utbyggerne vil derfor ikke være så store at dette skulle tilsi avgifter opp mot gjeldende forskrifts maksimalsats. Heller ikke er allmenne skadevirkninger så betydelige at kompensasjonshensyn i denne forbindelse kommer inn. Vi vil foreslå at avgiftssatsen til kommuner settes til kr. 20,00 pr. nat.hk., - til staten kr. 6,00 pr. nat.hk.

Tokke kommunes krav om et næringsfond på 20 mill. kr. synes å grunne seg på det forhold at Norsk Hydro Produksjons deltakelse i utbyggingen vil føre til at kommunen vil få mindre skatteinntekter enn om utbyggingen var blitt gjennomført på kommunal/interkommunal basis.

Etter vårt syn er imidlertid skatter utenforliggende forhold i konsesjonssammenheng, og vi finner derfor ikke å kunne imøtekomme Tokkes krav. Uavhengig av Skafsås eierforhold er vi kommet til at Tokke kommune bør tildeles et næringsfond på 2 mill. kr. Hva angår Fyresdals krav, mener vi at dette må avslås, ettersom kommunen blir bare perifert berørt av utbyggingene.

Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v., post 9

Tokke kommune krever at Skafså skal bidra med 3 mill. kr. til oppussing/ombygging av Åmdals Verk samfunnshus, mens Fyresdal kommune mener at Hauggrend Vel bør få kr. 350 000 som tilskudd til grendehus. Søkeren har ikke kommentert kravene.

Vi mener prinsipielt at spørsmål som dette bør løses ved forhandlinger mellom partene og at konsesjonsmyndighetene først skal komme inn dersom det ikke lykkes å komme frem til en minnelig ordning. Posten er derfor så langt utformet på vanlig måte.

Når det gjelder midler til allmenndannende virksomhet og geistlig betjeneing, mener vi at behovet for slike midler i det foreliggende tilfelle neppe vil være særlig stort og at tildeling derfor kan utgå.

Naturforvaltning, post 12

Foran er gjengitt et forslag fra DN til vilkår vedr. naturforvaltning, utarbeidet i oktober 1988. Senere har DN og NVE etter lengre tids drøftinger kommet frem til en generell utforming av et slikt vilkår, som kan tilpasses forholdene i den enkelte sak, og som også er lagt til grunn her.

Forurensning, post 14

I alt vesentlig er brukt samme formulering som i SFTs utkast.

Terskler m.v., post 16

Etter vårt syn ligger forholdene vel til rette for terskelbygging på mesteparten av strekningen Borsæ-Gausbuvatn. Det er da også for denne strekningen terskelkrav er reist fra mange hold.

Utbyggingsstrekningen fra Skree kraftverk egner seg stort sett dårlig for terskelbygging. Her synes heller ikke behovet å være særlig stort.

Markering av trafikkfarlig is, post 18

Tokke kommune har krevet at partier med usikker is på Gausbuvatn og Skrevatn må merkes.

Vi er enig i dette, og har i tillegg tatt med også Borsæ, der inntaket for Gausbu kraftverk vil medføre at et parti av isen vil kunne bli langt usikrere enn nå.

Manøvreringsreglement, jfr. vedlagte utkast til reviderte poster 1 og 2

Gjeldende reglement for manøvreringen av reguleringen i øvre del av Skafsåvassdraget er fastsatt 6. februar 1953. Senere er det i 1954 utferdiget et eget reglement i forbindelse med reguleringen av Skrevatn og utbyggingen av Osen kraftverk.

Endringene som følger av den foreliggende søknaden gjelder vassdraget ovenfor Skrevatn og bør tas inn i 1953-reglementet.

Under post 1 er tatt inn de to overføringene, - til henholdsvis Gausbu- og Skree-utbyggingen. Videre foreslår vi at reguleringsgrensene for inntaksmagasinet for Skre kraftverk tas med, selv om dette ikke er et reguleringsmagasin i egentligste forstand.

I post 2 er det i gjeldende reglement følgende bestemmelaser om flom- og lavvannføringer:

«Ved manøvreringen skal en ha for øye at flomvassføringen ikke forøkes. Heller ikke må den tidligere lågvassføring forminskes til skade for andres rettigheter.»

I dag praktiseres bestemmelsen om lavvannføring slik at det fra Borsæ til Gausbu - som tilsvarer utbyggingsstrekningen for Gausbu kraftverk - tappes minst 0,75 m^3/s. i samsvar med hva reguleringsskjønnet har fastsatt. Til denne tid har likevel bestemmelsen vært av mindre betydning, ettersom knapp installasjon i Åmdal har ført til at det har vært nødvendig å kjøre denne stasjonen nærmest kontinuerlig slik at Skafså derfor bare rent unntaksvis har måttet gå ned til fastsatt minstetapping.

Etter at fallet er utbygget, må det regnes med at det motsatte vil bli tilfelle og at det utenom vårløsningen, når lokalfeltet til Åmdal gir tilstrekkelig tilløp, og i enkelte øvrige flomsituasjoner, bare vil gå pålagt minstevannføring på denne strekningen.

Det er fra forskjellig hold kommet inn krav i denne forbindelse:

Tokke kommune har krevet 1,6 m^3/s. om sommeren, 0,63 m^3/s. om vinteren. Kravet synes å ha sitt utspring i en utredning fra kommunens tekniske rådgiver, der det er konkludert med at et slikt krav vil innebære en mindre økonomisk belastning for Skafså enn slipping etter dagens bestemmelser med 0,75 m^3/s. året rundt. Denne konklusjonen skyldes imidlertid en klar regnefeil i utredningen, - i realiteten vil kravet bety en økt belastning.

SFT krever «at det skal slippes vann fra Borsæ tilsvarende 0,75 m^3/s. sluppet jevnt over året (som i dag, NVEs bem.), f. eks. fordelt slik at det slippes 1,5 m^3/s. om sommeren og 0,5 m^3/s. om vinteren».

DN krever at det slippes 2,0 m^3/s. om sommeren, 1,0 m^3/s. om vinteren. Det går ikke frem av uttaklelsen at det er hensynet til et enkelt av direktoratets ansvarsområder - det være seg fisk, vilt, friluftsliv eller landskapsforhold generelt - som har vært avgjørende for kravet.

Under omtalen av terskelvilkåret (post 16) har vi nevnt at forholdene ligger godt til rette for terskelbygging nedenfor Borsæ. Med terskler og tilstrekkelig vann for gjennomstrømming vil det her kunne etableres en rekke terskelbassenger som vil kunne bidra til å gjøre et ellers dødt elveleie relativt tiltrekkende.

Når det gjelder omfanget av vannslipping, slutter vi oss i utgangspunktet til SFTs forslag. Dette forslaget bygger riktignok på en selvmotsigelse, idet det innebærer slipping av et betydelig større vannvolum pr. år enn det som ville blitt resultatet med gjeldende praksis. Men virkningene av SFTs forslag blir vesentlig gunstigere sett fra utbyggerens side dersom verdibetraktninger trekkes inn. Tillegges hver m^3 vann som slippes om vinteren, tilnærmet den dobbelte verdi av sommerslipping, vil forslaget ikke endre dagens situasjon, økonomisk sett.

Skafså har antydet som en bedre løsning eksempelvis 10-20 kortvarige utspylinger med 7 m^3/s. i sommerhalvåret og mener at en prøveperiode på 5 år bør overveies. Også DN har i sitt utkast nevnt en slik prøveperiode.

Vi finner utbyggerens forslag interessant, men regner med at det må kombineres med faste - men mindre - vannslipp for å kompensere for mulige lekkasjer i terskeldammene og for fordampning. Vi slutter oss derfor til at det fastsettes en prøveperiode på 5 år hva angår minstevannføringsbestemmelsene. For prøveperioden bør det legges opp et program for periodevis utprøving av forskjellige alternativer hva angår såvel absolutte minstevannføringer som utspylinger. Vi foreslår at opplegget gjennomføres i regi av NVE i samråd med DN, med sikte på å finne frem til et grunnlag for en mer permanent utforming etter prøveperiodens slutt. Det må likevel innskytes at vannslippingen kan bli undergitt ny vurdering også når reguleringskonsesjonen løper ut i 2011.

Fra fylkesmannens miljøvernavdeling og fra DN er det ellers reist krav om at gjeldende reglement må endres bl. a. slik at vannstanden i Borsæ fra 1. juni og ut oktober ikke må være lavere enn 0,5 m under HRV.

Til dette er å si: Reglementet har i dag ingen spesielle krav om oppfylling eller om sommervannstander. Det er på det rene at de nye utbyggingsplanene ikke vil forverre forholdene ved Borsæ, - tvert i mot vil fremtidig manøvrering innebære raskere oppfylling og generelt *høyere* sommervannstand enn nå. En ting er derfor at kravet synes unødvendig, - en annen er om det i det hele tatt vil være adgang til i

forbindelse med en utbyggingssak å bringe inn skjerpede krav som angår en tidligere reguleringskonsesjon. Et tredje forhold er at kravet ikke lar seg oppfylle dersom vinteren har vært snøfattig og/eller våren er svært sen. Alt i alt synes kravet lite veloverveid, og vi må sterkt fraråat det blir tatt til følge.

Øvrige bemerkninger

1. Fyresdal kommune har krevet tilskudd til et lokalt vannverk fordi det forventes at nyutbygging og endret manøvrering ikke lenger vil gjøre Skrevatn egnet som drikkevannskilde.

   Vi kan vanskelig se at påstanden er relevant. Skrevatn er inntak for Osen kraftverk, og Skafså vil også i fremtiden være interessert i å holde relativt høy vannstand i dette magasinet, ettersom enhver nedtapping innebærer redusert fallhøyde og dermed lavere produksjon. På den annen side er det klart at Skafså ved slutten av tappeperioden om våren har rett til å tømme magasinet, men dette er ikke noe nytt, - denne retten har Skafså hatt siden 1954.

   Tilsvarende betraktninger kan gjøres vedrørende Fyresdals krav om tilskudd til opparbeiding av båthavn i Hauggrend.
2. Tokke kommune krever et engangstilskudd på 2 mill. kroner og i tillegg årlige driftstilskudd til gjennomførte/planlagte vann- og kloakkanlegg på Åmdals Verk. Det er imidlertid vist til at anleggene har sammenheng med den tidligere utbyggingen, og vi kan derfor ikke se at kravet kan reises i forbindelse med den utbyggingen som nå er planlagt.
3. Både Tokke og Fyresdal har fremsatt ønske om vegbygging/utbedring av eksisterende veg, henholdsvis på nordsiden av Gausbuvatn-Hylebuhylen og langs vestsiden av Skrevatn. Begge kommunene synes å begrunne ønsket med antatte isvansker på Gausbuvatn/Skrevatn.

   Vi mener at kostnadene med slik vegbygging/utbedring ikke står i rimelig forhold til de skader eller ulemper av trafikkmessig karakter som kan tenkes å oppstå som følge av nyutbyggingene. Vi kan derfor ikke tilrå pålegg om nevnte tiltak, men mener at eventuell erstatning må fastsettes av skjønnet.
4. DN har ønsket utredet et alternativ for Gausbu kraftverk med utløp enten i nedre del av Sæbyggjeåi eller i nærheten av elvas utløp i Gausbuvatnet. Skafså har på sin side uttalt at en slik flytting vil fordyre prosjektet med Ca. 8 mill. kroner. Vassdragsavdelingen finner etter sin nevnte befaring at anslaget ikke er urimelig.

   Bakgrunnen for DNs ønske er at Vassbotn - den delen av Gausbuvatn der kraftstasjonsavløpet vil komme - i dag har liten gjennomstrømming av surt smeltevann og at fisk derfor kan søke tilflukt der i kritiske perioder. Etter vårt syn vil imidlertid kostnadene ved tiltaket langt overstige mulige fordeler, og vi kan derfor ikke tilrå flytting.
5. De to kommunene er interessert i et kalkingsanlegg ved Borsæ av hensyn til surhetsgraden i vassdraget, og de mener at kostnadene må dekkes av Skafså. Utbyggeren ser positivt på et slikt anlegg, men mener at dette må være et samarbeidstiltak mellom kommuner, miljøvernmyndigheter og utbygger.

   I hvilken utstrekning forurensningsproblemene i vassdraget skyldes de allerede gjennomførte reguleringene, kan være et åpent spørsmål som vi ikke finner grunn til å gå nærmere inn på nå. Det som for oss synes klart, er at de tiltakene som omfattes av Skafsås aktuelle søknad, bare helt marginalt kan tenkes å forverre de bestående forhold. Vi er derfor enig med Skafså i at den beste løsningen må være et samarbeidstiltak, og vi finner det naturlig at dette arbeidet foregår på frivillig grunnlag.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i NVEs råd 6. mai 1991. Rådet sluttet seg enstemmig til NVEs anbefaling.»

Forslag til revisjon av postene 1 og 2 i manøvreringsreglement for regulering av Skafsåvassdraget, fastsatt 6. februar 1953:

«1.

Reguleringsgrensene er:

	Øvre	Nedre	Reg.høyde m
Urvatn	808,98	795,78	13,20
Borsæ	756,00	743,00	13,00
Hyllebuhylen	656,50	652,50	4,00
Langkvernhusfoss inntak	394,00	392,00	2,00

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige merker som skal godkjennes av det offentlige.

Avløpet fra Gottstøylbekken ved Folaspranget (0,8 km^2) tas inn på Gausbu kraftverks tilløpstunnel og kan overføres til Borsæ for lagring.

Avløpet fra Langkvernhustjønn (5,6 km^2) overføres til inntaksmagasinet for Skree kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal en ha for øye at flomvannføringen ikke forøkes. Fra Borsæ skal det slippes i elveleiet en minstevannføring som i utgangspunktet skal være 1,5 m^3/s i perioden 1. mai-30. september og i den øvrige del av året 0,5 m^3/s. I en prøveperiode på 5 år, regnet fra idriftsettelsen av Gausbu kraftverk, kan ovenstående slipping fravikes. Bestemmelse om endelig vannslipping tas opp til ny vurdering ved utløpet av prøveperioden.

Videre må det ikke uten samtykke av eierne av vedkommende reguleringsanlegg tilbakeholdes vann slik at effektiviteten av de nedenforliggende - tidligere konsederte - reguleringsanlegg forringes.

For øvrig kan vannslippingen foregå etter Skafså Kraftverks behov.»

Forslag til vilkår for tillatelse for I/S Skafså Kraftverk til å erverve fallrettigheter og å foreta overføringer i Skafsåvassdraget i forbindelse med utbygging av kraftverkene Gausbu og Skree m.v.:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for et tidsrom av 60 år.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallene med alle de innretninger hvorigjennom vannets løp og leie forandres, så som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de til utbyggingen og kraftanlegget ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjoner med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanleggene, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanleggene, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Olje- og energidepartementet fastsatt frist.

Anleggene med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres av skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr 6,00 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr 20,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Når konsesjonen er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Tokke kommune kr. 2,0 mill. som avsettes til næringsfomd for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyrtet skal anvendes til fremme st næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 21 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr 1 000.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, dersom disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt på inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen for-tjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på natur, landskap, fornminner m.v. som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene.

11.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

12.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sørge for at forholdene i Skafsåvassdraget på utbyggingsstrekningene for kraftverkene Gausbu og Skree er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk kan reduseres.
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, og utbygging tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinanasiering av større undersøkeløser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i denne post, dekkes av konsesjonæren.

13.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

14.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å betale merkostnader eller delta i forskottering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsette kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg for all bebyggelse, industri og jordbruk m.v., alt som følge av utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med overføringne og utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

15.

(Ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turisttier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

16.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

17.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

18.

(Markering av trafikkfarlig is)

Konsesjonæren plikter å markere de partier av isen på Borsæ, Gausbuvatn og Skrevatn som mister sin bæreevne på grunn av utbyggingene av kraftverkene Gausbu og Skree slik:

Så snart isen er farbar om høsten, innsirkles svekkede partier med tau festet til påler som settes fast i isen med passende mellomrom. Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

Sikre løyper for skiløping skal anvises.

19.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøveringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

Dersom vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

20.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

21.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

22.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften fastsettes basert på selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Olje- og energidepartementet fastsetter hvert år prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

23.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

24.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 22 eller 24, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

25.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

Følgende uttalelser har departementet mottatt på NVEs innstilling av 22. mai 1991:

Telemark Fylkeskommune har gitt følgende uttalelse:

«Telemark fylkeskommune har tidligere uttalt til denne planen i brev av 29. august 1988:

> «Til de omsøkte planer har vi . . . . ikke bemerkninger idet vi regner med at muligheter for bygging av terskler på elvestrekningen Borsæ - Gausbu.»

Telemark fylkesfriluftsnemnd gjorde i møte 24. august 1988 slikt vedtak:

> «Telemark fylkesfriluftsnemnd har handsama planane for vidare utbygging av Skafså-vassdraget og vil særleg understreke fylgjande:
>
> 1) For å redusere konfliktane til brukerinteressene i området og dei negative konsekvensane for landskapet ved utbygging av Skafså IV (Gausbu), bør det i konsesjonane settast vilkår om minstevassføring og terskelbygging i Sæbyggjeåi.
> 2) Ved anlegg og utforming av tverrslag, tippar og riggar må ein sørge for at dei tekniske inngrepa i utbyggingsområda vert minst mogleg ved tilplanting, aktiv landskapspleie m.m.
> 3) Ein bør og vurdere eit krav om minstevassføring på heile strekningen Hylebuhylen - Skrevatn, og særleg på strekningen Skree kraftverk (Skafså III) - Skrevatn.»

Telemark fylkeskommune anmoder om at de krav som framkommer i fylkeskommunens og fylkesfriluftsnemndas uttalelser til saken blir tatt til følge i departementets endelige behandling.»

Kommunaldepartementet (Kommunal- og arbeidsdepartementet) har gitt følgende uttalelse:

«Kommunaldepartementet har ingen merknader til innstillingen av 22. mai 1991 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet har gitt følgende uttalelse:

«I/S Skafså Kraftverk har søkt om de nødvendige tillatelser til videre utbygging av Skafsåvassdraget i Tokke og Fyresdal kommuner, Telemark. Planen går ut på å bygge Gausbu kraftverk (Skafså IV) og Skree kraftverk (Skafså III), samt utvide det eksisterende Åmdal kraftverk (Skafså I). Utbyggingen vil blant annet føre til at deler av elvestrekningene får sterkt redusert vannføring, enkelte partier får usikker is/åpent vann om vinteren og noe skogsareal blir neddemt.

De foreslåtte utbyggingsplanene har ingen vesentlige konsekvenser for landbruket. Landbruksnemnda i Tokkes 8 punkters vedtak (9. juni 1988) og fylkeslandbruksstyret i Telemark sin tilslutning (12. juli 1988) til disse punktene, er delvis blitt imøtegått i NVE's tilråding. Landbruksdepartementet vil likevel minne om de verdier steintippene representerer og at disse brukes på en fornuftig måte. Det bør også innledes et samarbeid mellom utbygger og landbruksmyndigheter slik at for eksempel anleggsveier kan tjene landbruksformål.»

I/S Skafså Kraftverk (Skafså Kraftverk ANS) har gitt følgende uttalelse:

«Styret i I/S Skafså Kraftverk har i møte den 1. august 1991 følgende bemerkninger til ovenfor nevnte dokumenter:

Fallrettigheter

Alle fallretter, bortsett fra Tokke kommunes 20,5 ensidige fallmetere, er nå på Skafsås hånd. Når det gjelder disse rettene er Tokke kommune villig til å avstå disse ved forhandlinger.

Utbyggingskostnader

Vi vil i det videre arbeid med prosjektet nøye vurdere tekniske løsninger soms kan redusere utbyggingskostnadene.

Skader og ulemper

Vi er stort sett enig i det som er anført av NVE. Vi vil imidlertid påpeke at det om vinteren er en god del frostrøyk spesielt på elvestrekningen Borsæ - Gausbu i dag. Denne ulempen vil forsvinne med utbyggingen av Gausbu kraftverk.

Kraftbalanse

På kort sikt er det riktig at Hydros forbruksprognose ikke har slått til. Imidlertid er det ikke tvil om at Hydros krafttilgang må styrkes på lengre sikt. I den forbindelse viser vi til Hydro Energis brev til OED av 10. juni 1991.

Når det gjelder Vest-Telemark Kraftlag er kraftbehovet som fremstilt i søknaden. Forbruksprognosene har ikke helt slått til. Dette skyldes de mildere vinterene de siste årene.

Overholdelse av minstevannstander i Vråvatn og Nisser

Restriksjonene kan i vannfattige år påvirke produksjonsfordelingen sommer/vinter i ugunstig retning.

I samarbeid med Arendals Vasdrags Brugseierforening har vi utført driftssimuleringer som viser at tvungen tapping fra Borsæ bare er aktuell i 8 av 21 år og da i meget beskjeden grad.

Konsesjonstid

60 års konsesjonstid for nyutbyggingen anses som riktig. For nyinvesteringene i Åmdal med konsesjonstid frem til 2011 og godtgjørelse fra Staten for nyinvesteringene avskrevet over 30 år er for ugunstig med dagens kraftpriser.

Primært mener vi:

Det må gis 60-års konsesjon for det nye aggregatet i Åmdal.

Alternativt kan vi tenke oss følgende:

1. Utvidelsen av Åmdal inngår som en del av eksisterende anlegg, men det gis tilsagn om ny vederlagsfri bruksrettskonsesjon for *hele* anlegget med virkning fra 2011. (Med varighet som for Gausbu og Skree.)
2. Som N.V.E.s forslag, men med godtgjørelse fra Staten for nyinvesteringene i Åmdal avskrevet over 60 år.

For reguleringskonsesjonene antydes det at disse gis til brukseierforeningen etter 2011. Da Skafså er blitt medlem av brukseierforeningen fra 1. januar 1991, synes dette å være en naturlig utvikling.

Næringsfond

Med hensyn på prosjektenes økonomi, bør det etter vår mening ikke tildeles næringsfond.

Tilskudd til kommunene

Kommunenes hovedkrav, vil etter det vi kjenner til, være eiendomsrett til tunnelmassene etter at anlegget er ferdig. Kravet vil være at Skafså må erverve grunn for deponi av tunnelmasser, slik at disse kan anvendes i kommunaltekniske anlegg.

Plassering og uttak må være i forståelse med Direktoratet for Naturforvaltning.

Minstevannføring

Minstevannføring og bygging av terskler må sees i sammenheng. Forslaget om en prøveperiode er for såvidt gunstig, men det gir en usikkerhet i beslutningsgrunnlaget.

Ut fra interessentenes krav til internrente for prosjektet bør det i manøvreringsreglementet settes en øvre grense for minstevannføring på 200 l/sek. ved Sæbygge Bru. Sett sammen med en optimal terskelbygging burde ulempene bli vesentlig redusert.

Produksjonsgevinsten angitt i konsesjonssøknaden forutsetter at det ikke er minstevannsføringskrav.

Konklusjon

I NVEs innstilling er det, fra vår side som utbygger, 2 punkter som er meget viktige. Det gjelder konsesjonstiden for utvidelsen av Åmdal og minstevannføring på strekningen Borsæ - Gausbu.

Vi ber om at OED på bakgrunn av prosjektets økonomi, gir disse to punktene en meget nøye vurdering.»

Tokke kommune har gitt følgende uttalelse:

«Saksopplysningar:

Kommunestyret handsama den 29. august 1988, sak nr. 82/88 I/S Skafså Kraftverk sin søknad om konsesjon.

Kommunestyret såg det som ynskjeleg at den vidare utbygginga av Skafsåvassdraget blir gjennomført. Utbygginga vil skaffe større tilgang på kraft og føre med seg aktivitet og arbeidsplassar i anleggstida. Det vil og bli tilført varige verdiar utan for store inngrep i landskapet og ulemper i anleggstida.

På same tid blei det understreka at tilleggsutbygginga vil føre med seg endringar som får varig verknad og tilseier vilkår for å kompensere skade og ulempe for dei interesser kommunen representerer. Det vart difor sett som ein klar føresetnad for tilleggsutbygginga at kommunen måtte bli imøtekomen for dei spesifiserte krav som vart vedteke av kommunestyret.

Konsesjonssøknaden blei teken opp til handsaming av vassdragsmyndighetane i slutten av januar 1988. Telemark fylkeskommune vedtok då i februar 1989 å nytte forkaupsretten etter ervervslova. Ved Kgl. resl. 25. januar 1991 vart imedan fylket sitt vedtak ikkje approbert. NVE slutthandsama konsesjonssøknaden den 6. mai 1991 og saka vart 22. mai oversendt Olje- og energidepartementet som har lagt saka ut til høyring med frist til 15. september 1991.

NVE's tilråding har vore drøfta med h.r. advokat Otto Chr. Hagemann som har vore kommunen sin juridiske rådgjevar i saka.

Rådmannen sitt framlegg til vedtak for formannskapet:

Tokke kommunestyre vil i høve NVE's tilråding til OED når det gjeld I/S Skafså Kraftverk sin søknad om konsesjon for vidare utbygging av Skafsåvassdraget gje slik uttale:

1. Konsesjonsvilkår

Tokke kommune ser det fortsatt som ynskjeleg at den vidare utbygginga av Skafsåvassdraget kan bli gjennomført snarast råd. Utbygginga vil skaffe nye arbeidsplassar i anleggstida og tilføre monalege verdiar medan naturinngrep og ulemper ser ut til å bli relativt små.

Kommunen ser imedan med otte på den negative haldning både søkjar og NVE gjev uttrykk for når det gjeld dei krav til konsesjonsvilkår kommunen har kome med i sitt vedtak den 29. august 1988.

Med dei store verdiar tilleggsutbygginga vil føre ut av kommunen til fordel for deltakarane i I/S Skafså Kraftverk, er det kommunens bestemte oppfatning at det må visast monaleg større vilje til å imøtekome kommunens rettkomne krav som eit vilkår for ein eventuell konsesjon.

Kommunen finn ikkje nokon grunn til å kommentere kvart einskild punkt, men vil spesielt gjere merksam på fylgjande postar:

2. Fallrettighetar

Kommunen vil gå med på tingingar med I/S Skafså Kraftverk om avståing av sine fallrettighetar. Det bør vere naturleg å kombinere desse tingingane med løysinga av andre spørsmål i ein minneleg overeinskomst.

3. Konsesjonstidas lengde

Når det gjeld konsesjonstidas lengde er det fortsatt kommunen sitt syn at den ikkje burde vere over 40 år for tilleggsutbygginga. Kommunen tek imedan til etterretning at NVE har slutta seg til søkjarens syn og gjort framlegg om 60 år. Skal ein gje konsesjon for eit så langt tidsrom må det iallefall vere rett å la dette få positivt utslag når det gjeld andre vilkår kommunen fortsatt meiner ein må pålegge utbyggaren.

4. Næringsfond - tap av skatteinntekter

Kommunestyret sitt vedtak den 29. august 1988 understrekar kor viktig det er at tilleggsutbygginga ikkje fører til at kommunen reduserar skatteinnteker frå I/S Skafså Kraftverk.

Selskapsforma I/S som seinare er endra til ANS fører med seg at den delen av selskapet si formue og inntekt som fell på Norsk Hydro Produksjon A/S blir skattelagt som ein integrert del av Hydrokonsernet. Dette inneber at det ikkje blir utlikna formueskatt til kommunen på denne delen, då aksjeselskap er friteken for kommuneskatt.

Deltakarlikning er og halde oppe for ANS i den nyleg vedtekne skattereforma.

Dei totale inntekter til kommunen av eigedomsskatt, formue- og inntektsskatt er rekna ut til ca. kr. 1 300 000,- etter tilleggsutbygginga. Dersom heile kraftverket hadde vorte inntektslikna som eit offentleg eigd kraftverk etter sk.l. § 19 bokstav e - hadde kommunens skatteintekter auka med omlag kr. 1 mill.

Misshøva vart peika på i kommunen si uttale til konsesjonssøknad og det blei bedt om at tilhøvet måtte tilleggast vekt ved fastsetjing av konsesjonsvilkåra og serleg få stor verknad for storleiken av det næringsfond på kr. 20 mill. som kommunen ba om.

NVE har imedan sett på skattar som utanforliggande høve og ikkje imøtekome kommunen sitt krav, og utan omsyn til Skafså sitt eigartilhøve foreslege eit næringsfond på kr. 2 mill.

Kommunen held fast på at dei sviktande skatteinnteker som selskapsforma er skyld i er eit moment som ein i høg grad må take omsyn til når konsesjonsvilkåra skal fastsetjast. Ein kan ikkje godtake at val av selskapsform skal vere avgjerande for den kompensasjon kommunen får, når naturresurssar førast ut av bygda slik det her skjer.

På bakgrunn av dei opplysningar som ligg føre om økonomien i utbyggingsprosjektet vil kommunen likevel vere med på å redusere sitt krav på næringsfond til kr. 5 mill. Dette må imedan også vere eit minimumsbeløp. Ikkje på nokon måte kan ein godtake NVE's framlegg om ein fond på kr. 2 mill.

5. Åmdals Verk samfunnshus

Kommunen sitt krav om eit tilskot på kr. 3 mill. til oppussing/ombygging av Åmdals Verk Samfunnshus meiner NVE prinsippielt må løysast med tingingar mellom partane, og slik at konsesjonsmyndigheten fyrst kjem inn dersom det ikkje lukkast å kome fram til ei minneleg ordning.

Kommunen tek dette til etterretning og vil ta kontakt med I/S Skafså Kraftverk med sikte på ei løysing ved tingingar.

6. Kommunaltekniske anlegg

Kommunen vil og take opp minnelege tingingar med søkjaren om tilskot til kommunaltekniske anlegg og tilkopling til det kommunale vatn- og kloakkanlegg.

7. Steintippar

Kommunen held fast ved at det er ynskjeleg at den ressurs som steintippar utgjer må forvaltas på ein samfunnsmessig forsvarleg måte. Det er difor framleis kommunen sitt ynskje å disponere tippmassene i samråd med konsesjonsmyndighetane og etter dei retningslinjer for natur- og landskapsvern som er fastsett i konsesjonen.

Det er neppe nokon motsetning mellom desse ynskjer og framlegget i vilkåras post 11 om at konsesjonæren pliktar å skaffe seg varig råderett over tippar og andre område som er naudsynte for å gjennomføre pålegg i samband med landskapsmessige tilhøve m.v. Også desse spørsmåla vil kommunen take opp i tingingar med søkjaren.

8. Minstevassføring m.v.

Kommunen er godt nøgd med framlegget om minstevassføring og kortvarige utspylingar av elveleiet. Det må vere rektig at det vert fastsett ein prøveperiode på 5 år for føresegner om minstevassføring.

Det er og positivt at NVE i si tilråding og framlegg til post 16 går inn for terskelbygging og nemner etablering av ei rekke terskelbasseng.

Kommunen tek til etterretning at både søkjar og NVE meiner at kalkingsanlegg ved Borsæ blir eit eventuelt samarbeidstiltak på friviljug grunnlag. Spørsmålet vil difor bli teken opp med søkjaren med sikte på ei minneleg løysing.

9. Konklusjon

Tokke kommune ser på dei konsesjonsvilkår som er nemnt ovanfor både som rimelege og som rettkomne krav. Kommunen vil difor oppmode OED til å legga krava til grunn under den vidare handsaming av konsesjonssøknaden.

Frå handsaminga i formannskapet:

Formannskapet tilrår samrøystes framlegget frå rådmannen.

Frå handsaminga i kommunestyret:

Øivind Lillegård gjorde framlegg om at fyrste avsnitt i punkt 1 går ut, samt at ordet «imedan» i andre avsnitt, også her i punkt 1, går ut.

Det vart røysta alternativt over tilrådinga frå formannskapet og framlegget frå Ø. Lillegård.

Tilrådinga frå formannskapet vart vedteke med 27 mot 1 røyst.»

Fyresdal kommune har gitt følgende uttalelse:

«Fyresdal kommune kom med fylgjande krav ved siste handsaming av denne utbygginga:

Næringsfond - 2 mill. kr.
Tilskot til vassanlegg - 750 000 kr.
Tunnelmasse - 15 000 m³ blir stilt til rådvelde for kommuen
Tilskot grendehus og båthamn i Hauggrend - 550 000 kr.
Kalkingsanlegg
Minstevassføring i Åmdalselva
Tilkomstveg vestsida av Skrevatn - utbetring til fullgod standard
Konsesjonsavgift - opp mot maks sats (30 kr. pr. nat.hk.)
Konsesjonstid - maks 40 år

N.V.E. har av ovannemnde krav frå kommunen gått inn for konsesjonsavgift på 20 kr. pr. nat.hk., m.a.o. langt under maks. satsen for konsesjonsavgifter. Næringsfond er det ikkje gjort framlegg om. Tilskot til grendehus m.m. blir henvisa til forhandlingar mellom partane. Når det gjelder omsyn av naturforvaltningsmessig art er det gjort framlegg om å nytte dei standardvilkår med tilpassing som er utarbeida av Direktoratet for Naturforvaltning. Tilskot til vassverk og båthamn er avslege. Utbetring av vegen på vestsida av Skrevatn blir henvisa til ei eventuell erstatning i samband med skjønnet.

Etter samråding med Tokke kommune meiner eg ein bør vere nøgd med framlegget om minstevassføring og kortvarige utspylingar av elve-leiet. Det er og positivt med ein prøveperiode på 5 år for minstevassføringa. Framlegget frå N.V.E. om å byggje tersklar og terskelbasseng synes eg og er godt.

Fyresdal kommune har vore positive til ei vidare utbygging av Skafsåvassdraget. Skadene og ulempene er av eit omfang ein kan akseptere. Men det har vore kommunen sin klåre føresetnad at vi skulle få medhald for dei krav/kompensasjonstiltak som er fremma i samband med denne utbygginga. Det er grunn til å streke under at interessen for å stille seg positiv til kraftutbygging framover er liten når dei økonomiske kompensasjonane for skader og ulemper blir så små som N.V.E. gjer framlegg om ved denne utbygginga. Skadene og ulempene er i tillegg til den reint naturmessige sida og av økonomisk karakter. Ein kan peika på både utmarksnæring og turisme i denne sammanheng.

N.V.E. har i si innstilling uttala at det er tvilsamt om ein kan skjerpe krava til ei tidlegare gjeven reguleringskonsesjon. I denne saka meiner eg det er rett å sjå det heile under eitt. Det vil bli ei heilt anna regulering og vesentleg endra drift av kraftverka sammenligna med det vi har hatt fram til idag. Eg vil difor rå til at kommunen held fast ved dei krava som tidlegare er fremma.

Rådmannen innstiller:

Fyresdal kommune ber Olje- og energiddepartementet om å leggje til grunn dei krav kommunen her fremma, sjå kommunestyresak frå oktober 1988, under den vidare handsaming av konsesjonssaka.

Tilråding frå formannskapet:

Samrøystes som innstillinga frå rådmannen.

Vedtak i kommunestyret:

Gunnar Nesland kom med fylgjande framlegg:

Fyresdal kommune ber Olje- og energidepartementet leggje til grunn dei krav kommunen har fremma, sjå kommunestyresak frå oktober 1988, under den vidare handsaming av konsesjonssaka.

Dette er eit vilkår for at kommunen framleis skal ha ei positiv haldning til ubygginga.

Framlegget fekk 8 røyster, innstillinga frå rådmannen fekk 13 røyster.

Eit *samrøystes* kommunestyre kom med fylgjande uttale:

Fyresdal kommune vil be om at *lokale* varer og tenester vert nytta i utbygginga så langt råd er.»

Miljøverndepartementet, som på sin side har forelagt NVEs innstilling for Direktoratet for Naturfor-

valtning (DN), Fylkesmannen i Telemark og Riksantikvaren har gitt følgende uttalelse:

«I Skafsåvassdraget er det til nå bygget 2 kraftverk, Skafså I (Åmdal) og Skafså II (Åsen). Det er videre etablert 4 reguleringsmagasin.

Det søkes nå om å få bygge 2 nye kraftverk, Gausbu (44 GWh) og Skree (40 GWh). Disse prosjektene er plassert i kategori I i Samlet Plan og er relativt økonomisk gunstige.

Det søkes videre om å utvide installasjonen i Åmdal kraftverk. Dette kan gi 22 GWh og er isolert betraktet meget dyrt. En slik utvidelse av slukeevnen er imidlertid en forutsetning for at de andre kraftverkene kan utbygges som planlagt. NVE betegner utbyggingen samlet sett som teknisk/økonomisk akseptabel også med slipp av minstevannføring forbi Gausbu. Gausbus produksjon går da ned til 39-40 GWh.

Skadevirkningene ved utbyggingen forårsakes først og fremst av at elvevannføringen blir sterkt redusert. Virkningene vil være spesielt omfattende ved Gausbu-utbyggingen idet elva her følger riksvegen og området er attraktivt som hytte- og friluftsområde. Forutsatt slipp av minstevannføring er det imidlertid ingen av høringsinstansene som går imot utbygging.

Departementet har ingen merknader til at søknaden imøtekommes forutsatt at minstevannføringen fra Borsæ blir minimum på det nivå som NVE har foreslått. Dette var også forutsetningen ved Samlet plan-behandlingen, jfr. vårt brev av 29. mars 1988 til Dem.

I vårt brev av 29. mars 1988 nevnte vi at vi i søknaden savnet en redegjørelse for alternativet med utløp i Hylebyhylen idet dette alternativet var omtalt i forhåndsmeldingen. Fylkesmannen har uttalt at dette er et miljømessig bedre alternativ, jfr. høringsuttalelsen. Vi savner en redegjørelse for spørsmålet i NVE's innstilling, men vil ikke forfølge saken, idet vi antar dette alternativet er en god del dyrere enn det omsøkte.

Vi har følgende merknader til konsesjonsvilkårene, bl.a. basert på uttalelser til NVE's innstilling fra DN, Fylkesmannen og Riksantikvaren, jfr. vedlagte kopier.

Post 1. Konsesjonstid

Flere høringsinstanser mener konsesjonstiden bør være kortere enn 60 år. Fylkesmannen og DN mener konsesjonen bør gjelde fram til år 2011 da reguleringskonsesjonene løper ut, slik at vassdraget da kan vurderes i sin fulle bredde. NVE mener en slik kort konsesjonstid vil gjøre en utbygging lite interessant for en utbygger. NVE peker imidlertid på at vannslippingen kan bli undergitt ny vurdering når reguleringskonsesjonen løper ut. Vi forutsetter at dette gjelder hele manøvreringsreglementet inkl. minstevannføringspålegg på alle berørte elvestrekninger. Med denne forutsetning aksepterer departementet at konsesjonen gis for 60 år.

Post 12. Naturforvaltning

Flere høringsinstanser er opptatt ava at utbyggingen kan føre til at vannet i elva blir ennå surere enn nå slik at ørreten tar skade. Av denne grunn ba DN om at kraftverksutløpet ble flyttet slik at fisk i kritiske perioder fortsatt kan søke tilflukt i den bukta (Vassbotn) der utløpet nå er planlagt. Denne delen av Gausbuvatnet har idag liten gjennomstrømming av surt smeltevann. Dette antas imidlertid å føre til en fordyrelse på ca. 8 mill. kr. Vi aksepterer derfor at utløpet av kostnadsmessige grunner ikke flyttes. Utbyggeren bør imidlertid bli pålagt kalking, bl.a. i Vassbotn. Vilkårenes post 12 I a gir hjemmel for et slikt pålegg.

Post 13. Kulturminner

Riksantikvaren ber om at vilkåret endres slik at ordet «kulturminner» erstatter «fornminner», og at evt. melding vedr. kulturminner som blir berørt gis til fylkeskommunens kulturetat. Vi viser ellers til uttalelsen og slutter oss til forslaget.

Post 16. Terskler m.v.

Fylkesmannen foreslår at man så snart som mulig, gjerne før en helhetlig terskelplan foreligger, anlegger en terskel oppstrøms brua til Gåttstøl. Vi ber om at NVE orienteres om dette.

Manøvreringsreglement

Det slippes nå minimum 0,75 m^3/s fra Borsæ hele året. Kommunen krever en minstevannføring på 1,6 m^3/s om sommeren og 0,6 m^3/s om vinteren. SFT krever at det slippes vann tilsvarende 0,75 m^3/s sluppet jevnt over året, mens DN på sin side krever hhv 2 m^3/s og 1 m^3/s.

Vi slutter oss til forslaget fra NVE om at man tar utgangspunkt i et vannslipp på 1,5 m^3/s om sommeren og 0,5 m^3/s om vinteren. Endelig vannslipp fastsettes etter en prøveperiode på 5 år. I prøveperioden bør det legges opp til et program for utprøving av forskjellige alternative vannslipp, slik NVE har foreslått. Vi forutsetter at fylkesmannen blir trukket med i dette arbeidet.

Tillatelse i henhold til forurensningsloven

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 dersom det minstevannføringskrav som NVE har foreslått blir fastsatt (det forutsettes at fylkesmannen blir representert i styringsgruppen/samrådsgruppen for utprøving av alternative slipp av vann) og det i tillegg blir fastsatt følgende forurensningsvilkår:

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å betale merkostnader eller delta i forskottering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg for all bebyggelse, industri og jordbruk m.v., alt som følge av utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
- å bekoste resipient/oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdraget.»

Direktoratet for Naturforvaltning (DN) har gitt følgende uttalelse til MD:

«Vi mener at vilkårene knyttet til konsesjonen må tas opp til ny vurdering når de andre konsesjonene i vassdraget løper ut. Det betyr at vilkårene må gis varighet fram til 22. juni 2011. Med hjemmel i vilkårenes post 12 I a kan det pålegges kalking i Vassbotn

dersom plasseringen av utløpet fra Gausbu Kraftverk og tilførelsen av surt vatn fra Borsæ har klare negative konsekvenser for livet i denne delen av Gausbuvatnet. Konsesjonæren bør pålegges å slippe ei minstevassføring ved Langkvernhusfoss.

Vi viser til Deres brev av 25. juni vedlagt NVEs innstilling til ovenfor nevnte sak. Vi har også mottatt kommentarer til søknaden ved kopi av brev av 16. juli 1991 fra miljøvernavdelingen i Telemark til MD.

Vi kommenterte søknaden i brev av 14. oktober 1988 til NVE. Det henvises også til denne uttalelsen for nærmere diskusjon omkring en del av spørsmålene vi tar opp nedenfor.

Konsesjonstid, revisjon av vilkår

Vi krevde i vår uttalelse at konsesjonen skulle gis varighet fram til 22. juni 2011. Vi ser at flere av de andre høringsinstansene har krevd det samme.

For oss var det viktigste i denne forbindelsen at det må være mulig å vurdere alle vilkårene knyttet til reguleringene og kraftverkene samlet når den nåværende konsesjon går ut. Dersom det er svært lite ønskelig å gi konsesjon for et så kort tidsrom, foreslår vi det slås fast i konsesjonen at vilkårene gjøres gjeldende fram til 2011, og at det da gjøres en samlet vurdering av vilkårene for utbyggingene og reguleringene i vassdraget.

NVE skriver forøvrig også at vannslippingen kan bli undergitt ny vurdering når reguleringskonsesjonen løper ut.

Utløpet fra Gausbu kraftverk

I vår uttalelse pekte vi på at de største konfliktene ved utbyggingen vil være knyttet til Gausbu kraftverk pga. utløpet i Vassbotn og tørrleggingen av Sæbyggjeåi. Vi krevde derfor at det måtte utredes å flytte utløpet av kraftverket. Når det gjelder minstevassføring i Sæbyggjeåi skal vi komme tilbake til det lenger nede.

Utløpet fra Gausbu kraftverk er planlagt i Vassbotn i Gausbubatnet. Denne delen av Gausbuvatnet er i dag mindre surt enn resten av vatnet. Grunnen er at vatnet her er minst påvirket av gjennomstrømningen av surt vatn fra Borsæ. Ved å flytte utløpet fra Gausbu kraftverk mente vi å unngå at surt vann som tappes fra Borsæ også skal øke surheten i denne delen av Gausbuvatnet. Økt surhet i vatnet vil ha negative konsekvenser for produksjon av planteplankton og fisk. Særlig viktig vil dette være om våren da vatna tilføres mye surt smeltevann.

I innstillingen er det gjengitt brev fra konsesjonssøkeren der det sies at man ikke ser det nødvendig å utrede flytting av utløpet av Gausbu kraftverk idet det hevdes at kraftverket ikke vil være i drift om våren.

Det er to forhold som kommer inn her. For det første går det fram av bakgrunnsmaterialet at vatnet i Borsæ generelt er surere enn i Gausbuvatnet og at en plassering av utløpet fra Gausbu kraftverk i Vassbotn derfor jevnt over vil føre til en høyere ph-verdi i sør-vestre del av Gausbuvatnet. Det andre forholdet er hvordan driften av Gausbu kraftverk blir.

Når det gjelder den generelle forsuringen av Vassbotn som en plassering av utløpet her vil føre til, refererer vi til fagrapporten i bilag 13 som behandler dette.

Når det gjelder driftsstrategien for Gausbu kraftverk gikk vi i vår uttalelse ut fra de opplysningene som var gitt i søknaden. Det er ikke mulig å lese ut fra søknaden at kraftverket ikke vil gå om våren. I bilag 8, fig. 3 er det vist at vannstanden i Borsæ i midlere år vil stige fra kote 743,5 til 755,5 i løpet av siste halvdel av mai, deretter vl den være konstant til oktober. Samtidig er det vist på fig. 4 at avløpet fra Borsæ vil være ubetydelig. Ut fra dette måtte vi trekke konklusjonen at Gausbu kraftverk i de fleste år skal kjøres i denne perioden. Disse kurvene var satt opp under forutsetning av at det *ikke skulle* slippes minstvassføring, men også med et slikt pålegg går det fram av de samme figurene at det ikke er mulig å holde fast vannstand i Borsæ fra 1. juni uten å kjøre kraftverket. Ut fra opplysningene som fulgte søknaden måtte vi derfor trekke den konklusjonen at var det forutsatt at Gausbu kraftverk skulle kjøres om våren.

I innstillingen fra NVE er det omtalt en avtale mellom Arendals Vassdrags Brugseierforening og I/S Skafså Kraftverk om slipping av vann av hensyn til vannstandene i Vråvatn og Nisservatn og minstevassføring fra Nelaug. Innholdet i denne avtalen og hvilke konsekvenser det får for vannstanden i Borsæ og Skrevatn og driften av kraftverkene er det ikke gitt noen opplysninger om i innstillingen. I reglementet foreslått av NVE er det heller ikke lagt noen restriksjoner på driften av kraftverkene. Ved pålegget om minstevassføring og avtalen med Arendals Vassdrags Brugseierforening er det kommet nye forutsetninger i forhold til det som er lagt til grunn i søknaden. Om dette også fører til at Gausbu kraftverk ikke skal kjøres under perioden med snøsmelting er ikke mulig å finne ut av på grunnlag av de opplysningene som er lagt fram.

I det hele synes opplysningene om vassføringer i vassdraget og vannstander i magasinene å være for dårlig utredet og dokumentert til at konsekvensene av restriksjoner på driften av kraftverkene, minstevassføringer og regulering av magasinene kommer fram.

NVE går i innstillingen inn for at utløpet blir lagt til Vassbotn slik det er søkt om. Merkostnadene ved å legge om utløpet kan etter deres syn ikke forsvares i forhold til fordelene som oppnås.

På denne bakgrunn vil DN frafalle kravet om utredning av en flytting av utløpet. I stedet vil vi be om at konsesjonæren orienteres om at han kan bli pålagt å kalke i Vassbotn. Vilkårenes post 12 I a gir hjemmel for et slikt pålegg. Det vil kunne bli utløst dersom undersøkelser viser at tettheten av planteplankton, bunndyr eller fisk i Vassbotn blir redusert som følge av surere vatn. Vilkårenes post 12 IV hjemler pålegg om slike undersøkelser.

Minstevassføringer i Sæbyggjeåi og Åmdalsåi

I utkastet til manøvreringsreglement pålegges regulanten å slippe minstevassføring i Sæbygjeåi og det er foreslått en prøveperiode på fem år. Vi har ingen innvendinger til dette forslaget.

Vi krevde også at det slippes ei minstevassføring forbi Langkvernhusfoss. I dag ligger vassføringa der stort sett på 8-10 m^3/s. Etter utbyggingen vil det i et midlere år ikke gå vatn her unntatt i en kort periode i mai. Det er et betydelig naturinngrep å tørrlegge et hovedvassdrag i en utbygging. Vi krevde derfor at det skulle slippes ei minstevassføring på 1 m^3/s i perioden 15. mai - 30. september. Strekningen fra inntaksdammen for Skree Kraftverk og til Skrevatn er antakelig det viktigste rekrutteringsområdet for auren i Skrevatn. Ut fra dette hadde det vært ønskelig at det ble sluppet vatn forbi Langkvernhusfoss hele året. Kravet om minstvassføring her er ikke kommentert hverken av I/S Skafså eller av NVE.

Vi opprettholder kravet om at det slippes ei minstevassføring på denne strekningen.»

Fylkesmannen i Telemark har gitt følgende uttalelse til MD:

«*A. Gausbu kraftverk*

1. Flytting av utløpet fra Gausbu kraftverk

DN har foreslått flytting av utløpet fra Gausbu kraftverk for å unngå at surt smeltevann kommer inn i Vassbotn-området og ødelegger dette som viktig overlevelsesområde for ørret i perioder med kritisk vannkvalitet. NVE avviser dette med den begrunnelse at økte kostnader ved en slik flytting veier tyngre enn fordelene som oppnås, jf. pkt. 4 s. 48 i innstillingen.

Samtidig avviser NVE kalkingsanlegg eller vilkår om kalingstiltak i konsesjonen med den begrunnelse at tilleggsutbyggingen «bare helt marginalt kan tenkes å forverre de bestående forhold», jf. pkt 5 s. 48. Vi synes dette er en merkelig konklusjon i lys av de godt dokementerte forholdene og sannsynliggjorte virkningene for ørretbestanden i Gausbuvatn.

Vi er i denne forbindelse noe usikre på om pkt. 14 (forurensning mv.) i forslag til konsesjonsvilkår kan hjemle ev. kalkingstiltak.

2. Terskel ved brua til Gåttstøl

Det er tatt ut betydelige mengder grus i og tett inntil vassdraget i området rett oppstrøms brua over til Gåttstøl. Uttaksområdet fremstår som svært skjemmende landskapsmssig og ligger tett inntil rv. 45. Etter vår vurdering er det et egnet terskelpunkt ved brua og en terskel her vil kunne ha stor verdi landskapsmessig.

Ut fra landskapshensyn/allmenne interesser vil det være ønskelig å få anlagt en terskel her så snart som mulig, gjerne i forkant av en helhetlig terskelplan. Vi ser gjerne at dette spørsmålet blir tatt opp av departementet/direktoratet i forbindelse med sluttbehandlingen av konsesjonssaken. Jf. forøvrig vår faguttalelse av 14. september 1988, s. 10 og pkt. 2 i forslag til konsesjonsvilkår.

3. Alternativ Hylebuhylen

I Miljøverndepartementets brev til Olje- og energidepartementet av 29. mars 1988 ble etterlyst en redegjørelse for alternativet med utløp i Hylebuhylen under henvisning til forhåndsmeldingen. Dette fremstår som et klart bedre alternativ miljømessig (jf. bl.a. pkt. 1 ovenfor) enn det omsøkte, som har utløp til Gausbuvatn. Vi viser i den forbindelse til vårt brev til departementet av 17. desember 1987 og vår uttalelse til DN av 14. september 1988 med gjenpart til departementet.

Vi kan ikke se at det er redegjort for alternativ Hylebuhylen verken i søknaden, NVE's bemerkninger eller i kommentarene fra I/S Skafså Kraftverk av 3. januar 1989.

B. Annet

Når det gjelder spørsmålet om konsesjon etter energiloven for overføring av kraft fra de nye kraftverkene, viser vi til vårt brev til NVE av 22. mars 1989 med gjenpart til DN.»

Det ble avgitt ny innstilling fra *Norges vassdrags- og energiverk* datert 2. april 1993 til endringssøknaden fra Skafså kraftverk ANS. Innstillingen lyder:

«Med departementets brev av 22. april 1992 fikk NVE oversendt til uttalelse følgende søknad av 8. s.m. fra Skafså kraftverk ANS om endring av selskapets konsesjonssøknad av 9. juni 1987:

«Det vises til konsesjonssøknad av 9. juni 1987.

Etter oppdrag fra styret i Skafså Kraftverk er det gjennomført en revisjon av planene med tanke på forenklede tekniske løsninger og kostnadsreduksjoner.

Undersøkelsen ble overlevert oppdragsgiver 5. mars 1992. Den inneholder følgende to prinsippielt forskjellige alternativ:

A. Oppgradering av eksisterende turbin i Åmdal kraftverk fra eksisterende P = 17,6 MW til 20,0 MW, og med maksimal vannføring fra Q = 8,3 m^3/sek. til 9,1 m^3/sek. Eksisterende tilløp og trykkrør beholdes uendret.
   Gausbu og Skree kraftverker tilpasses denne vannføringen.

B. Oppgradering av eksisterende aggregat i Åmdal som i alternativ A. Tilleggsinstallasjon i Åmdal med ett nytt aggregat P = 11 MW. Nytt trykkrør i tillegg til det eksisterende og stross tilløp. Samlet maksimal vannføring i Åmdal blir da 14,1 m^3/sek.
   Gausbu og Skree kraftverker tilpasses denne vannføringen.

Utredningen viser at alternativ A gir økonomisk gunstigste resultat for alle tre kraftverkene. Det er derfor valgt å gå videre med dette.

Endringer i konsesjonssøknaden:

I beskrivelsen av aendringene refereres til pkt. nr. og sidetall i konsesjonssøknaden. Utbygningskostnadene for det konsesjonssøkte alternativet er beregnet pr. 4. kvartal 1986, og for revidert alternativ pr. 1. kvartal 1992.

1. Skree kraftverk

Konsesjonssøknadens pkt. 3.5, side 8.

I søknaden er kraftstasjonen beskrevet beliggende i dagen med ca. 60 m lang aksel ned til turbinhallen. Videre var det planlagt installert en 10 MW maskin, årsproduksjon 39,6 GWh og beregnet en kostnad pr. 4. kvartal 1986 på 92,0 Mkr.

Endringene består i at stasjonen er flyttet ca. 700 m nedstrøms.

Vannveg og stasjon blir liggende i fjell. Installasjonen blir et horisontalakslet aggregat på 6,5 MW, årsproduksjonen reduseres til 36,2 GWh og utbygningskostnader pr. 1. kvartal 1992 til 76,8 Mkr. I konsesjonssøknaden er kraftstasjonen beskrevet plassert i Tokke kommune. Ved endring som beskrevet kommer stasjonen så vidt over grensen til Fyresdal kommune. Imidlertid er der indikasjoner på at fjelltekniske forhold kan medføre at den blir flyttet noe oppstrøms igjen og derved kommer tilbake til Tokke kommune.

2. Gausbu kraftverk

Konsesjonssøknadens pkt. 3,6, side 9.

I søknaden er anlegget beskrevet med kraftstasjon og vannveg lagt i fjell, med 11,0 MW installasjon, årsproduksjon 44,3 GWh og kostnad pr. 4. kvartal 1986 på 113,0 Mkr.

Endringene består i at maskininstallasjonen er redusert til 7,0 MW og består av et horisontalakslet aggregat.

Utbygningskostnadene er beregnet til 97,7 Mkr. pr. 1. kvartal 1992.

3. Utvidelse av Åmdal

Konsesjonssøknadens pkt. 3.7, side 9.

Dette delprosjektet tas ut av konsesjonssøknaden.

4. Kraftledninger

Konsesjonssøknadens pkt. 5, side 12.

I søknaden er det nevnt at det er planlagt forsterkning av det overordnede nettet. Bilag 2 til konsesjonssøknaden viser at Gausbu og Skree kraftverker er planlagt med 66 kV-tilknytning til Åmdal.

På grunn av de reduserte effektinstallasjonene i de reviderte planene vil omfanget av den planlagte forsterkningen bli redusert. Det kan bli aktuelt å tilknytte de nye kraftverkene med 22 kV (BLX) til Åmdal kraftverk, noe som er en miljøgevinst i forhold til søknaden.

5. Produksjon og kostnader

Konsesjonssøknadens pkt. 4, side 11.

Midlere årsproduksjon i eksisterende Åmdal er 130,8 GWh, med fordeling vinter/sommer (v/s) = 64/36 %. En ombygging som omsøkt ville gi en midlere årsproduksjon i Åmdal, Gausbu og Skree på 236,4 GWh med fordeling v/s = 78/22 %.

Etter den reviderte planen som beskrevet ovenfor vil midlere årsproduksjon i Gausbu og Skree kraftverker bli 80,5 GWh/år med en fordeling v/s = 75/25 %.

Med denne produksjonsfordelingen blir der ingen produksjonsforbedring i Osen kraftverk som omtalt i konsesjonssøknaden side 11.

Nedenstående tabell viser kostnader, produksjon og spesifikk utbygningspris for konsesjonssøkt og revidert alternativ i Gausbu og Skree kraftverker.

Anlegg	Konsesjonssøkt alt.				Revidert alternativ			
	Kostn. 1986 Mkr.	Produksjon GWh/år	Produksjon Ford. v/s	Utb.pris 1986 kr./kWh	Kostn. 1992 Mkr.	Produksjon GWh/år	Produksjon Ford. v/s	Utb.pris 1992 kr./kWh
Gausbu	113,0	44,3	84/16	2,55	97,7	44,3	77/23	2,21
Skree	92,0	39,6	65/35	2,32	76,8	36,2	72/28	2,12
Sum, gevinst	205,0	83,9	75/25	2,44	174,5	80,5	75/25	2,17

Sammendrag

1. Utvidelse av Åmdal kraftverk frafalles og tas ut av søknaden.
2. For Gausbu kraftverk endres maskininstallasjonen i forhold til konsesjonssøkt fra et vertikalakslet aggregat på 11,0 MW til et horisonakslet aggregat på 7,0 MW.
3. For Skree kraftverk endres maskininstallasjonen fra et vertikalakslet aggregat på 10 MW med stasjon i dagen og turbinhall i fjell, til horisontalakslet 6,5 MW aggregat i stastjon i fjell. Stasjonen antas flyttet fra Tokke til Fyresal kommune, men det blir fjellforholdene som avgjør endelig beliggenhet.
4. Kraftledninger er ikke del av konsesjonssøknaden. Redusert forsterkningsbehov påvirker derfor ikke behandlingen av denne.»

Søknaden ble den 28. april 1992 forelagt distriktet til kommentar med følgende resultat:

Tokke kommune, brev av 20. mai 1992:

«Tokke kommune tek til etterretning at det om mogleg, vert aktuelt å flytte Skree Kraftverk ca. 700 m nedstrøms slik at stasjonen vert liggande i Fyresdal. Når ein tek omsyn til dei opplysningane som er i søknaden, at det er dei fjelltekniske tilhøva som er avgjerande for stadvalget, er det ikkje grunnlag for merknader frå kommunen si side.

Endringsnotatet gjev heller ikkje nokon grunn til tilleggsuttale.

Derimot ynskjer kommunen å gjere merksam på at det ut frå kommunestyret sitt vedtak 2. september 1991 var forutsatt tinginger med Skafså Kraftverk om følgjande spørsmål i samband med konsesjonshandsaminga:

- Overdraging av kommunens fallrettigheter
- Tilskot til oppussing av Åmdals Verk Samfunnshus
- Tilskot til kommunaltekniske anlegg
- Utnytting av steintipper m.v.

Diverre har det - trass i fleire brev gjennom kommunen sin advokat - ikkje vore mogleg å få til nokon dialog om desse spørsmåla. Kraftverket har og avslege oppmodinga om eit møte og siste brev av 30. januar 1992 har det framleis ikkje kome svar på.

Med den haldninga Skafså Kraftverk har må kommunen drøfte om ein må sende tilleggsmerknader til konsesjonssøknaden for å få dei uløyste spørsmåla teke med i vurderinga, når konsesjonsvilkåra skal fastsetjast.

Førebels har kommunens advokat i brev dagsett 8. d.m. til Kraftverket på nytt oppmoda om eit nytt møte. Vert ikkje dette gjort vil tilleggsmerknadene bli ettersendt i eit eige skriv.»

Fyresdal kommune, vedtak i formannskapsmøte 27. mai 1992:

«I brev datert 27. mai 1991 frå Olje- og energidepartementet blir kommunen beden om å gje fråsegn til Norges vassdrags- og energiverk (N.V.E.) si fråsegn i denne saka.

Fyresdal kommune kom med fylgjande krav ved siste handsaming av denne utbygginga:

Næringsfond - 2 mill. kr.
Tilskot til vassanlegg - 750 000 kr.
Tunnelmasse - 15 000 m^3 blir stilt til rådvelde for kommunen

Tilskot grendehus og båthamn i Hauggrend - 550 000 kr.
Kalkingsanlegg
Minstevassføring i Åmdalselva
Tilkomstveg vestsida av Skrevatn - utbetring til fullgod standard
Konsesjonsavgift - opp mot maks sats (30 kr. pr. nat.hk.)
Konsesjonstid - maks 40 år

N.V.E. har av ovannemnde krav frå kommunen gått inn for konsesjonsavgift på 20 kr. pr. nat.hk., m.a.o. langt under maks. satsen for konsesjonsavgifter. Næringsfond er det ikkje gjort framlegg om. Tilskot til grendehus m.m. blir henvisa til forhandlingar mellom partane. Når det gjelder omsyn av naturforvaltningsmessig art er det gjort framlegg om å nytte dei standardvilkår med tilpassing som er utarbeida av Direktoratet for Naturforvaltning. Tilskot til vassverk og båthamn er avslege. Utbetring av vegen på vestsida av Skrevatn blir henvisa til ei eventuell erstatning i samband med skjønnet.

Etter samråding med Tokke kommune meiner eg ein bør vere nøgd med framlegget om minstevassføring og kortvarige utspylingar av elve-leiet. Det er og positivt med ein prøveperiode på 5 år for minstevassføringa. Framlegget frå N.V.E. om å byggje tersklar og terskelbasseng synes eg og er godt.

Fyresdal kommune har vore positive til ei vidare utbygging av Skafsåvassdraget. Skadene og ulempene er av eit omfang ein kan akseptere. Men det har vore kommunen sin klåre føresetnad at vi skulle få medhald for dei krav/kompensasjonstiltak som er fremma i samband med denne utbygginga. Det er grunn til å streke under at interessen for å stille seg positiv til kraftutbygging framover er liten når dei økonomiske kompensasjonane for skader og ulemper blir så små som N.V.E. gjer framlegg om ved denne utbygginga. Skadene og ulempene er i tillegg til den reint naturmessige sida og av økonomisk karakter. Ein kan peika på både utmarksnæring og turisme i denne sammanheng.

N.V.E. har i si innstilling uttala at det er tvilsamt om ein kan skjerpe krava til er tidlegare gjeven reguleringskonsesjon. I denne saka meiner eg det er rett å sjå det heile under eitt. Det vil bli eit heilt anna regulering og vesentleg endra drift av kraftverka sammenligna med det vi har hatt fram til idag. Eg vil difor rå til at kommunen held fast ved dei krava som tidlegare er fremja.

Rådmannen innstiller:

Fyresdal kommune ber Olje- og energiddepartementet om å leggje til grunn dei krava kommunen har fremja, sjå kommunestyresak frå oktober 1988, under den vidare handsaming av konsesjonssaka.

Tilråding frå formannskapet:

Samrøystes som innstillinga frå rådmannen.

Vedtak i kommunestyret:

Gunnar Nesland kom med fylgjande framlegg:

«Fyresdal kommune ber Olje- og energidepartementet leggje til grunn dei krava kommunen har fremja, sjå kommunestyresak frå oktober 1988, under den vidare handsaming av konsesjonssaka.

Dette er eit vilkår for at kommunen framleis skal ha ei positiv haldning til ubygginga.»

Framlegget frå Gunnar Nesland fall med 8 mot 13 røyster.

Eit *samrøystes* kommunestyre kom med fylgjande tilleggsfråsegn:

«Fyresdal kommune vil be om at *lokale* varer og tenester blir nytta i utbygginga så langt råd er.»»

Fylkesmannen i Telemark, har følgende merknader til planendringen, jfr. brev av 19. juni 1992:

«A. Formelle forhold

Planendringene fremgår av redegjørelsen fra Skafså Kraftverk til Olje- og energidepartementet av 14. april d.å. Planendringene har skjedd for å få ned kostnadene på prosjektet. Etter det vi forstår er Norsk Hydro, som har 31/60 av eierandelene i Skafså kraftverk, ikke lenger aktuell som utbygger. Ved ev. realisering av prosjektet vil det være Vest-Telemark kraftlag, som har de resterende eierandelene, som står som utbygger.

B. Hydrologske forhold/manøvreringsreglement

1. Magasinfylling

I den opprinnelige søknaden var lagt til grunn en vesentlig økning av slukeevnen i Åmdal kraftverk, og en tilpassing til denne i de planlagte Gausbu og Skree kraftverker. Formålet med dette var å endre driftsstrategien for vassdraget i retning av øket vintertapping og redusert sommertapping. Dette ville gi en betydelig øket vannstand i Borsæ og særlig i Urvatn sommer og høst i forhold til dagens situasjon, og slik at disse magasinene ville være tilnærmet fulle fra juni/juli og et stykke utover høsten.

Den reviderte planen forutsetter bare en mindre økning av slukeevnen i Åmdal kraftverk. Det vil bli en jevnere kjøring over året enn tidligere forutsatt og magasinfylling omtrent som i dag, dvs. med vannstander flere meter under HRV i sommersesongen.

Etter det vi forstår har Skafså kraftverk hittil prioritert sommerfylling av Borsæ framfor Urvatn, som ligger svært bortgjemt. Fylkesmannen ser det som viktig at denne praksis videreføres. Som vi tidligere har gitt uttrykk for ser vi det som ønskelig at det tas inn et punkt i manøvreringsreglementet om prioritert fylling av Borsæ fra et gitt tidspunkt slik at magasinet i et normalår vil være tilnærmet fullt (f.eks. HRV - 0,5 m) til sommersesongen. Etter planendringene er ikke dette lenger et «selvoppfyllende krav», jf. s. 47 i NVE's innstilling.

2. Minstevannføringer/forbitapping

Vi forutsetter at forslaget til manøvreringsreglement hva angår minstevannføringer fra Borsæ, opprettholdes uendret.

Vi minner om vårt forslag om minstevannføring fra Langkvernhusfoss på 1 kbm/s i perioden 15. mai - 30. september. Vi ber om at dette forslaget blir undergitt en ny vurdering i lys av planendringene. Vi savner forøvrig en vurdering av dette forslaget i NVE's innstilling.

Vi minner også om fylkesmannens forslag om sommervannføring i elva mellom Skrevatn og Vråvatn, jf. vårt brev av 23. september 1988. Heller ikke dette er vurdert i NVE's innstilling.

C. Andre forhold
Linjetilknytning

Det fremgår av redegjørelsen fra Skafså kraftverk ANS at det kan bli aktuelt med 22 kV-tilknytning mellom Åmdal kraftverk og de to nye kraftverkene, istedenfor 66 kV som forutsatt i søknaden. Dette vil være en klar miljøgevinst.

D. Konklusjon

Planendringene innebærer både fordeler og ulemper for miljøinteressene i forhold til de opprinnelige utbyggingsplanene.

Fylkesmannen slutter seg til planendringene under følgende forutsetninger:

1. Vilkår om minstevannføring fra Borsæ som forutsatt i NVE's innstilling opprettholdes.
2. Magasinfylling av Borsæ til sommersesongen prioriteres i tråd med dagens praksis. En bestemmelse om dette bør nedfelles i manøvreringsreglementet.
3. Fylkesmannens tidligere forslag om minstevannføring fra Langkvernhusfoss og Skrevatn tas opp til ny vurdering.

Forøvrig viser vi til tidligere uttalelser.»

Telemark fylke, kulturetaten, uttaler i brev av 18. mai 1992 at det ikke kan sees at planendringen vil medføre negative konsekvenser for kulturminner i området.

Skafså kraftverk ANS, som er forelagt de innkomne uttalelser har ingen kommentarer til disse, jfr. brev av 15. desember 1992.

NVE vil bemerke:

I forhold til den utbyggingsplan som NVE behandlet i innstillingen av 22. mai 1991 til daværende OED, har Skafså Kraftverk ANS med brev av 8. april 1992 søkt om følgende planendringer:

Åmdal kraftverk

Eksisterende turbin oppgraderes fra en effekt på 17,6 MW til 20,0 MW. Maksimal vannføring øker fra 8,3 m^3/s til 9,1 m^3/s og eksisterende tilløp og trykkrør beholdes uendret.

Tidligere plan omfattet utvidelse av såvel vannvei som installasjon m.v. slik at verkets slukeevne ville øke fra 8 til 14 m^3/s.

Gausbu kraftverk (nytt) får redusert maskininstallasjon fra 11,0 MW til 7,0 MW.

Skree kraftverk (nytt) legges helt i fjell og flyttes ca 700 m nedstrøms. Installert effekt reduseres fra 10 MW til 6,5 MW. Avhengig av fjelltekniske forhold blir kraftstasjonen liggende i Fyresdal eller Tokke kommune.

I forhold til tidligere omsøkt plan går samlet midlere årsproduksjon ned fra 107 til 80,5 GWh. Av denne nedgangen skyldes 23,1 GWh/år at praktisk talt hele utvidelsen av Åmdal kraftverk tas ut av planen mens resten skriver seg fra reduksjonen i planene for de to nye kraftverker. Samlet investering i kostnadsnviå 1992 er av søker beregnet til 174,5 mill. kroner tilsvarende 2,17 kr/kWh fordelt med 97,7 mill. kroner (2,21 kr/kWh) på Gausbu og 76,8 mill. kroner (2,12 kr/kWh) på Skree kraftverker. Fordelingen av kraften på vinter/sommerproduksjon angis i middel å bli 75/25.

I og med at regulert vannføring er mindre enn maksimal slukevne for kraftverkene og fallhøyder og reguleringer er uendret blir ytelsene i nat.hk. som tidligere angitt dvs. 7 119 nat.hk. i Gausbu og 6805 nat.hk. i Skree kraftverker.

Den tidligere plan forutsatte betydelig utvidelse av Åmdal kraftverk. Som bestemmende tappeobjekt var Åmdalsutvidelsen også i stor grad bestemmende for dimensjoneringen av Gausbu og Skree kraftverker. Man anså samlet kraften for å være dyr, om enn akseptabel. Åmdalsutvidelsen var i avgjørende grad den fordyrende faktor med en utbyggingskostnad på 6,73 kr/kWh for en økning på 21,7 GWh/år. I den foreliggende planendringssøknad har Skafså kraftverk tatt ut denne del og redusert slukeevne og installasjon i de to nye kraftverker. Gausbus slukeevne vil bli 9 m^3/s som i Åmdal mens Skree kraftverk vil kunne ta 13,5 m^3/s. Planendringens vesentlige virkning er en redusert ressursutnyttelse mot en økonomisk gunstigere utbygging. Noen nærmere etterkontroll av de kostnadsberegninger som er framlagt har NVE ikke funnet grunn til å gjennomføre. Det økonomiske ansvar ligger hos søker.

I den konsesjonsmessige vurdering kan kostnadssiden ikke sees å være noen avgjørende negativ faktor. Utbyggingsskadene blir nærmest som tidligere vurdert. De reduserte installasjoner vil ha tendens til å gjøre tørrleggingsgraden på utbyggingsstrekningene mindre. På den annen side vil man av samme grunn ikke kunne regne med de samme bedrede fyllingsforhold for Urvatn/-Borsæ ved den endrede plan som ved den opprinnelige plan.

Distriktsuttalelsene som er avgitt i forbindelse med planendringen gir ikke uttrykk for annet enn at utbyggingene fortsatt ønskes gjennomført.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor og av at man ved en billigere utbygging beholder en energigevinst på 80,5 GWh i middel pr. år dvs. 75 % av tidligere plan, opprettholder NVE sin tilråding av 22. mai 1991 om at den foreliggende søknad om redusert utbygging også bør kunne imøtekommes.

Vilkårene

I høringsrunden på planendringen er det framkommet visse kommentarer og krav til vilkår for konsesjonen. Det gjelder krav som er framsatt under behandlingen av den opprinnelige søknad og i det alt vesentlige kommentert av NVE i innstillingen av 22. mai 1991.

NVE vil i denne forbindelse ytterligere bemerke:

Tokke kommune påpeker nå manglende forhandlinger bl.a. om overdragelse av kommunens fallrettigheter. Det gjelder ca 20,5 m tilsvarende ca 7,5 % av det samlede fall på 142 m som inngår i utbyggingene.

I den forrige behandling har ikke dette vært et aktuelt spørsmål. Man har stilltiende forutsatt en minnelig ordning i samsvar med all tidligere praksis når det gjelder overtagelse av kommunale fallrettigheter.

NVE viser imidlertid til at det er søkt om tillatelse til å innløse manglende fallrettigheter etter vassdragslovens § 55. NVE viser videre til at det her dreier seg om en meget liten fallandel. I dag finner man heller ikke grunn til å særstille kommuner i samme grad som tidligere ved ekspropriasjon av fallrettigheter. Tokke kommune har for øvrig ikke protestert mot denne del av søknaden. NVE anbefaler at søker får tillatelse til å innløse kommunens fall etter vassdragslovens § 55.

Kommunen gjentar kravet om oppussing av Åmdal Verk Samfunnshus - et krav som NVE henviste til forhandlinger med søker. I dag er denne fremgangsmåte den eneste aktuelle for så vidt som den adekvate bestemmelse i reguleringslovens § 12 post 4 ble fjernet ved lovendringen av 19. juni 1992.

Vedrørende tilskudd til kommunaltekniske anlegg som Tokke har krevd, vises til vårt tidligere standpunkt på side 47 i innstillingen idet vi ikke finner at kravet står i noen annen stilling ved den endrede utbyggingsplan.

Når det gjelder kommunens krav om utnytting av steintipper bemerkes at tippenes plassering og tildanning inngår i det generelle vilkår som bl.a. omhandler landskapsmessige forhold. Det er ikke utelukket at tippmasser senere kan disponeres for andre formål. Dette må i så fall skje etter en framlagt plan og på bestemte vilkår bl.a. om et strengt tidsavgrenset uttak.

NVE vil under enhver omstendighet bare ha å gjøre med konsesjonæren slik at det blir dennes plikt å sørge for at pålegg som blir gitt av NVE kan bli gjennomført.

Fyresdal kommune gjentar sine tidligere krav i Skafsåsaken ved behandlingen av planendringssøknaden. I tillegg bes det om at lokale varer og tjenester blir nyttet i utbyggingen så langt råd er. Dette ligger utenfor hva man går inn på som konsesjonsvilkår. Utførende entreprenør må stå fritt til å benytte sine egne fagfolk m.v.

De øvrige krav er i tidligere innstilling kommentert av NVE. Vi kan ikke se at planendringen gir grunnlag for en annen vurdering nå.

Om *konsesjonstiden* bemerkes at det blir uaktuelt med innløsing av deler av Åmdal kraftverk ved statens overtagelse i år 2011. For øvrig opprettholdes forslaget om en konsesjonstid på 60 år da konsesjonen gis til Skafså Kraftverk ANS som i denne forbindelse er ansett som privat selskap.

Fylkesmannen har pekt på at den nye planen betyr at man ikke får den bedring i fyllingsforholdene i Borsæ som man kunne regne med ved den tidligere plan. Det er uttrykt ønske om at fyllingen av Borsæ prioriteres foran fyllingen av Urvatn og at fylling nås til ca HRV - 0,5 m i et normalår - og holdes på dette nivå i sommertiden (ca 1. juni - 1. november).

Et tilsvarende, men strengere krav ble frarådet tatt til følge av NVE i den tidligere innstilling bl.a. fordi ekstemt tørre år ville gjøre det umulig å oppfylle kravet.

Kravet gjelder nå et normalår dvs. år med midlere tilsig. Framlagte fyllingskurver for årene 1955-1985 viser at Borsæmagasinet i middel ubetydelig har underskredet HRV - 3,0 m, men har tidvis ligget over, fra 1. juni til 1. november. Reguleringshøyden er ialt 13,0 m.

Endringer i fyllingsforutsetningene for Borsæ har konsekvenser for fyllingen av lavlandsmagasinene i Arendalsvassdraget og pålagt minstevannføring her. Som departemetnet vil være godt kjent med har disse forhold vært gjenstand for omfattende vurderinger i de senere år. Kravene ble skjerpet ved den siste behandling før ny konsesjon for disse magasiner ble gitt i 1992. Det er også opprettet avtale mellom brukseierforeningen og Skafså kraftverk om tilskudd av vann fra Skafsåverkene for opprettholdelse av sommervannstander i Vråvatn/Nisservatn.

Den fylling som nevnte kurve viser er etter NVEs vurdering relativt god. Det er derfor bare en marginal miljøgevinst det er snakk om. Det vil for øvrig være i selskapets interesse å prioritere fyllingen av Borsæ foran Urvatn pga. økt trykkhøyde i Gausbu kraftverk.

Det synes derfor unødvendig å gi bestemmelse om dette i manøvreringsreglementet. Alt i alt tilrås kravet avslått.

Fylkesmannen ønsker krav om en minstevannføring på 1 m^3/s i tiden 15. mai til 30. september på utbyggingsstrekningen for Skree kraftverk tatt opp til ny vurdering. NVE har tidligere ikke vurdert tørrleggingsvirkningen av denne elvestrekning på annen måte enn at man ikke har funnet behovet for terskler særlig stort og at elveleiet egner seg dårlig for dette tiltaket. En forbislipping som nevnt vil bety ca 1,5 GWh/år i tapt sommerproduksjon. Vannføringskurvene viser et nærmest tørrlagt elveleie i et gjennomsnittsår. Etter dagens vurdering ved nyutbygginger er dette en lite akseptabel situasjon. Ut fra søkers beregninger av en produksjon på 36,2 GWh/år i Skree kraftverk vil en reduksjon i sommerproduksjonen på ca 1,5 GWh være forsvarlig. NVE anbefaler derfor fylkesmannens forslag tatt opp i manøvreringsreglementet som en erstatning for terskelbygging.

Kravet om minstevannføring fra Skreevatn ansees for å ligge utenfor denne sak.

Man vedlegger nytt utkast til manøvreringsreglement samt til konsesjonsvilkår med korrigeringer i h.t. lovendringen av 19. juni 1992.»

Forslag til vilkår for tillatelse for I/S Skafså Kraftverk til å erverve fallrettigheter og å foreta overføringer i Skafsåvassdraget i forbindelse med utbygging av kraftverkene Gausbu og Skree m.v:

«1.
(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for et tidsrom av 60 år.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. ervervslovens § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallene med alle de innretninger hvorigjennom vannets løp og leie forandres, så som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de til utbyggingen og kraftanlegget erververde grunnstykker og rettigheter, kraftstasjoner med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanleggene, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanleggene, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Nærings- og energidepartementet fastsatt frist.

Anleggene med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres av skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

2.
(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr 6 pr nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 20 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Når konsesjonen er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Tokke kommune kr. 2,0 mill. som avsettes til næringsfomd for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyrtet skal anvendes til fremme st næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal godkjennes av Kommunaldepartementet.

3.
(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

4.
(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av ikke over 5 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Nærings- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr 1 000.

5.
(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

6.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

7.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

a. å sørge for at forholdene i Skafsåvassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.
b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk kan reduseres.
d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av overføringene og utbyggingene forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og utbygging tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etter undersøkelsen. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinanasiering av større undersøkeløser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

8.

(Fornminner m.v.)

Konsesjonæren skal i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

9.

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

– å betale merkostnader eller delta i forskottering av kostnadene forbundet med at det kan stilles

skjerpede krav til kloakkavløp og/eller fastsette kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg for all bebyggelse, industri og jordbruk m.v., alt som følge av utbyggingen.
- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med overføringene og utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

10.

(Ferdsel m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Nærings- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

11.

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

12.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Nærings- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

13.

(Markering av trafikkfarlig is)

Konsesjonæren plikter å markere de partier av isen på Borsæ, Gausbuvatn og Skrevatn som mister sin bæreevne på grunn av utbyggingene av kraftverkene Gausbu og Skree slik:

Så snart isen er farbar om høsten, innsirkles svekkede partier med tau festet til påler som settes fast i isen med passende mellomrom. Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

Sikre løyper for skiløping skal anvises.

14.

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøveringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

Dersom vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000,00 for hver gang etter Nærings- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

15.

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta

det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Nærings- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Nærings- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5% av kraften, beregnet som i første ledd.

Nærings- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5 000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Nærings- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Nærings- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Nærings- og energidepartementet, med et påslag av 100%. Det offentlige skal være berettiget til etter Nærings- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig.

Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Nærings- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anleggene for å lokalisere årsaken.

20.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Nærings- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Nærings- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Nærings- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 18 eller 20 1. eller 2. ledd kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 21.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,00 pr. dag eller kr. 5 000,00 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

21.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Nærings- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke utbyggingene kan medføre forpliktelser.

Forslag til manøvreringsreglement for regulering av Skafsåvassdraget:

«1.

Reguleringsgrensene er:

	Øvre	Nedre	Reg.høyde m
Urvatn	808,98	795,78	13,20
Borsæ	756,00	743,00	13,00
Hyllebuhylen	656,50	652,50	4,00
Langkvernhusfoss inntak	394,00	392,00	2,00

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige merker som skal godkjennes av det offentlige.

Avløpet fra Gottstøylbekken ved Folaspranget (0,8 km^2) tas inn på Gausbu kraftverks tilløpstunnel og kan overføres til Borsæ for lagring.

Avløpet fra Langkvernhustjønn (5,6 km^2) overføres til inntaksmagasinet for Skree kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal en ha for øye at flomvannføringen ikke forøkes. Fra Borsæ skal det slippes i elveleiet en minstevannføring som i utgangspunktet skal være 1,5 m^3/s i perioden 1. mai - 30. september og i den øvrige del av året 0,5 m^3/s. I en prøveperiode på 5 år, regnet fra idriftsettelsen av Gausbu kraftverk, kan ovenstående slipping fravikes. Bestemmelse om endelig vannslipping tas opp til ny vurdering ved utløpet av prøveperioden.

Fra inntaket til Skree kraftverk (Langkvernhusfoss) slippes til elveleiet 1 m^3/s i tiden 15. mai - 30. september.

Videre må det ikke uten samtykke av eierne av vedkommende reguleringsanlegg tilbakeholdes vann slik at effektiviteten av de nedenforliggende - tidligere konsederte - reguleringen forringes.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter Skafså Kraftverks behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørsmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE. Manøvreringen skal skje i samråd med den ansvarlige for de øvrige konsederte reguleringer i Arendalsvassdraget.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres av vedkommende departement.»

Følgende uttalelser har departementet mottatt på NVEs innstilling av 2. april 1993:

Miljøverndepartementet har gitt følgende uttalelse på NVEs innstilling til endringssøknaden:

«Vi støtter NVEs forslag vedr. minstevannføring på utbyggingsstrekningen for Skree kraftverk. Vi viser ellers til vårt brev av 14. oktober 1991, og har ingen øvrige merknader.»

Nærings- og endringsdepartementet har mottatt to søknader fra Skafså kraftverk ANS vedrørende tidsubegrenset konsesjon på tilleggsutbyggingen av Skafså-vassdraget, samt på tidligere gitte konsesjoner. Søknadene er begge datert 2. februar 1994 og lyder:

«Konsesjon for videre utbygging i Skafså-vassdraget, endring i tidligere konsesjonssøknad

Vi viser til tidligere innsendt konsesjonssøknad av 9. juni 1987 med senere endring av 14. april 1992 for utbygging av de to kraftstasjoner Skree og Gausbu med tilknyttede anleggsdeler.

Ifølge revidert samarbeidsavtale av 17. desember 1993 har deltagerne i Skafså Kraftverk ANS - Vest-Telemark Kraftlag (VTK) og Norsk Hydro Produksjon (NHP) - besluttet en endret eierfordeling i selskapet i forbindelse med gjennomføringen av denne tilleggsutbygging, hvoretter VTK vil ha en eierandel på 67 % og NHP en eierandel på 33 %. Samtidig er besluttet at kraftuttaket skal fordeles i samme forhold. Vi viser forøvrig til den reviderte samarbeidsavtale hvorav kopi ble oversendt departementet ved brev av 20. desember 1993 fra h.r.advokat Carsten Riekeles.

I den tidligere innsendte konsesjonssøknad (jfr. opprinnelig søknad av 9. juni 1987 pkt. B.6) ble det søkt om konsesjonstid på 60 år. Med henvisning til den avtalte endring i eier- og kraftuttaksstrukturen i Skafså Kraftverk ANS., endres herved søknaden på dette punkt slik at det søkes om konsesjon på ubegrenset tid, jfr. Industrikonsesjonsloven av 1917 § 4, tredje ledd og Vassdragsreg.loven 1917 § 10 nr. 2 i den utstrekning sistnevnte lov er aktuell.»

«Skafså Kraftverk ANS - søknad om endring av betingelser fastsatt i konsesjoner meddelt etter industrikons.l. 1917 og vassdragsreg.l. 1917.

Skafså Kraftverk ble etablert som aksjeselskap 1948 med Norsk Hydro Produksjon a.s. (NHP) som eier av 31/60 og Vest-Telemark Kraftlag (VTK) som eier av 29/60 av aksjekapitalen. Med virkning fra 1. januar 1973 ble AS Skafså Kraftverk omdannet til interessentskapet IS Skafså Kraftverk med samme eierfordeling. I forbindelse med Selskapsloven av 1985 er den formelle betegnelse på selskapet endret til Skafså Kraftverk ANS uten at det derved ble foretatt noen realtitetsendringer i forholdet mellom deltagerne. Ved revidert Samarbeidsavtale av 17. desember 1993 har VTK og NHP besluttet en endret eierfordeling i Skafså Kraftverk ANS i forbindelse med gjennomføringen av den planlagte tilleggsutbygging i h.t. konsesjonssøknad av 9. juni 1987 med senere endringer av 14. april 1992 og 2. februar 1994 - hvoretter VTK vil ha en eierandel på 67 % og NHP 33 %. Kraftuttaket skal reguleres i samme forhold. Kopi av den reviderte Samarbeidsavtale m/ vedlegg følger vedlagt.

I forbindelse med utbygging av Skafså-vassdraget har selskapet pr. i dag følgende ervervs- og reguleringskonsesjoner:

Erverv og regulering av Åmdalselva av 22. juni 1951.
Ytterligere regulering av Åmdalselva av 6. feburar 1953.
Ytterligere erverv og regulering av Åmdalselva, Skafså II av 7. mai 1954.

Konsesjonene er gitt for et tidsrom av 60 år regnet fra 22. juni 1951.

Med henvisning til den avtalte nye eierfordeling og fordeling av kraftuttaket ifølge Samarbeidsavtalen av 17. desember 1993, søkes herved i medhold av Industrikons.l. 1917 § 27 og Vassdragsreg.l. 1917 § 20 a om at betingelsene i ovennevnte konsesjoner endres forsåvidt gjelder konsesjonstiden slik at disse konsesjoner skal gjelde på ubegrenset tid, jfr. Industrikons.l. § 4 tredje ledd og Vassdragsreg.l. § 10 nr. 2.»

NVE har forelagt søknaden om tidsubegrenset konsesjon for distriktet og avgitt følgende uttalelse av 17. juni 1994:

.«Vi viser til Departementets brev av 4. mars 1994 bilagt søknad av 2. februar 1994 om konsesjon på ubegrenst tid for selskapets tidligere omsøkte ervervskonsesjon i forbindelse med videre utbygging av Skafsåvassdraget og for følgende tidligere meddelte vassdragskonsesjoner:

1. Erverv og regulering av Åmdalselva av 22. juni 1951.
2. Ytterligere regulering av Åmdalselva av 6. februar 1953.
3. Ytterligere erverv og regulering av Åmdalselva, Skafså II av 7. mai 1954.

Søknaden har vært forelagt distriktet med følgende resultat:

Tokke kommune, vedtok med 14 mot 7 stemmer følgende uttalelse i møte 25. april 1994:

«Etter ei samla vurdering av Skafså Kraftverk ANS sin søknad om tidsubegrensa konsesjon for ny utbygging av Gausbu og Skree kraftverk, og søknad om tilsvarande endringar i tidlegare konsesjonar, går Tokke kommunestyre inn for at slik konsesjon vert gjeve.

Tokke kommunestyre krev at det vert gjeve økonomisk kompensasjon for desse endringane i konsesjonsvilkåra og visar til uttale i sak 76/91 m.a. om næringsfond. Kommunen sitt krav om næringsfond på 5 mill kr. må difor imøtekomast når det gjeld tilleggsutbygginga. Dette kravet må ha ekstra tyngde når det er snakk om tidsubegrensa konsesjonstid.

Tokke kommune krev og eit tilskot på kr. 750 000,- til kommunaltekniske anlegg, jfr. grunngjevinga i kommunen si tidlegare uttale til konsesjonssøknaden.

Det må og gjevast næringsfond på kr. 1 mill. til Tokke ved endring av konsesjonsvilkår - tidsubegrensa konsesjonstid - i høve til tidlegare gjeve konsesjonar (Åmdal og Osen kraftverk).

Tokke kommune krev og at det vert gjennomført ein revisjon av vilkåra for konsesjonsavgifter og at desse vert justert opp i høve til det som er vanleg i dag.»

Mindretallet stemte for et forslag om at formannskapet skulle få fullmakt til å uttale seg i saken på vegne av kommunen.

Fyresdal kommune, vedtak av formannskapet i møte 19. april 1994:

«Etter ei samla vurdering av Skafså Kraftverk ANS sin søknad om tidsuavgrensa konsesjon for ny utbygging av Gausbu og Skree kraftverk, og søknad om tilsvarande endringar i tidlegare konsesjonar, går Fyresdal kommune inn for at slik konsesjon blir gjeven.

Fyresdal kommune krev at det blir gjeve økonomisk kompensasjon for desse endringane i konsesjonsvilkåra, både i gamle og nye konsesjonar. I tillegg vil ein og minne om endra føresetnader for konsesjonsvilkåra som fylgjer av endra tekniske løysingar og lovendringane frå 1992.»

Kviteseid kommune, vedtak i møte 27. april 1994:

«Etter ein samla vurdering av Skafså Kraftverk ANS sin søknad om tidsuavgrensa konsesjon for ny utbygging av Gausbu og Skree kraftverk, og søknad om motsvarande endringar i tidlegare konsesjonar for Åmdalselv, går Kviteseid kommunestyre inn for at slik konsesjon vert gjeven.

Kviteseid kommune krev at det vert gjeve kompensasjon for endringane i konsesjonsvilkåra. I tillegg vil ein minne om dei endra føresetnadene som fylgjer av endra tekniske løysingar og av lovendringane frå 1992.

Som ein del av kompensasjonen bed Kvitesei kommune om at det blir vurdert å installere eit kalkdoseringsanlegg i vassdraget.»

En fellesuttalelse datert 10. mai 1994 fra *ordførerne i de tre kommuner* lyder slik:

«Tokke, Kviteseid og Fyresdal kommunar har tidlegare vedteke uttaler i denne saka.

Etter den informasjonen som blei gjeve på møte i NVE 9. mai 1994, fyljer det meste av handsaminga i saka vanlege reglar og tidlegare praksis.

Når det gjeld tildeling av Næringsfond, vil kommunane streke under den rimelegheten som det må ligge i dette kravet.

Ved overgang til evigvarande konsesjon, vil kommunane gje frå seg mogeleghetane for tildeling av betydelege beløp i år 2011.

Ein er kjend med at det i tidlegare heimfallssaker og saker om fornya konsesjon, er utført omfattande økonomiske berekningar for å talfeste dei verdiane som ligg i dei anlegg som slike saker har omfatta.

Slike berekningar har, etter det ein er kjend med, likevel ikkje medført matematiske berekningar på storleiken av tildela Næringsfond.

Inntrykket er at det i stor grad er omsynet til ein rimeleg kompensasjon som har lege til grunn for fastsetjinga.

Som kompensasjon for å gje frå seg mogeleghetar for betydelege verdiar i framtida må dei berørte kommunar kreve eit samla Næringsfond på minst kr. 5 millionar, på grunn av overgang til evigvarande konsesjon. Fordelinga mellom kommunane må bli etter den praksis og dei reglar som er vanleg i slike saker.

Brevet må sjåast på som ei konkretisering av dei krav som alt er stilt i dei politiske vedtak frå den einskilde kommune.»

Fylkesmannen i Telemark har gitt følgende merknader datert 11. mai 1994 til søknaden:

«Fylkesmannen har i sine tidligere uttalelser gått inn for at konsesjonene for de nye prosjektene skulle gis fram til år 2011 som er hjemfallsåret for de tidligere gitte konsesjonene for Skafså I og II. For miljøinteressene er muligheten for en revurdering av konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet sett under ett for hele vassdraget av stor betydning. Hvis Skafså Kraftverk ANS nå får tidsubegrenset konsesjon for tidligere gitte konsesjoner og for planlagt nybygging, faller denne muligheten for en felles vurdering av konsesjonsvilkårene for hele vassdraget i år 2011 bort.

Etter siste endring i Vassdragsreguleringsloven kan vilkårene for konsesjonen tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år (jfr. § 10 3. i Lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer med endringer, sist ved lov av 8. januar 1993 nr. 20). I § 10 3. ledd står det også: Er det gitt flere reguleringskonsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Tilsvarende bestemmelser gjelder også konsesjoner gitt i medhold av Industrikonsesjonsloven (jfr. § 5 a i Lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. med endringer, sist ved lov av 11. juni 1993 nr. 99). Det er ikke plikt til revisjon av vilkårene, men det er adgang til å ta vilkårene op til revisjon. Revisjon skal foretas dersom det foreligger indikasjoner på at en revisjon er nødvendig.

Fylkesmannen mener at det i forbindelse med videre utbygging av Skafså er grunnlag for å kreve en slik revisjon av tidligere gitte konsesjoner nå slik at hele vassdraget kan vurderes under ett. Det er spesielt forholdet til minstevannføringen som er av stor betydning for miljøverninteressene.

Minstevannføring og eventuelt bygging av terskler er av avgjørende betydning for å ivareta elven som et landskapselement i det helhetlige landskapsbildet og i forhold til berørte bruksinteresser som friluftsliv og fiske. Videre er det av stor betydning for vannkvaliteten. Det har i tidligere uttalelser kommet fram krav/ønske om utspyling av elvestrekningen mellom Gausbu og Åmdal for å hindre gjenngroing av elva. Minstvannføring vil og være av stor betydning for fisken i vassdraget. Tilleggsutbyggingen i vassdraget vil sannsynligvis forringe gyte- og oppvekstvilkårene for aure i vassdraget og det vil være nødvendig med en revurdering av eksisterende pålegg for utsetting av fisk.

Når det gjelder andre vilkår er det bl.a. ønskelig at kravet om eventuelle etterundersøkelser vil kunne omfatte hele den delen av vassdraget som er utbygget i Skafså I-IV prosjektene.

Det er flere argumenter av naturfaglig art som tilsier at manøvreringsreglementet og øvrige konsesjonsvilkår bør vurderes under ett for hele vassdraget.

Fylkesmannen mener at ved innføring av minstevannføring i hele vassdraget bør målestasjonene for vannslippingen plasseres umiddelbart etter inntakene til kraftstasjonene.

Fylkesmannen vil peke på at det er særdeles viktig å få til en ordning med minstevannføring i hele vassdraget, og vi viser til tidligere uttalelser i saken.

Under forutsetning av at vilkårene for de tidligere gitte konsesjonene for Skafså I og II blir revidert nå i forbindelse med ny konsesjon for Skafså III og IV har fylkesmannen ingen kommentarer til omdannelsen av Skafså Kraftverk ANS til et «såkalt offentlig» verk og søknadene om tidsubegrenset konsesjon for Skafså I-IV.

Fylkesmannens primære krav er en revidering av vilkårene og da spesielt manøvreringsreglementet for Skafsåutbyggingene nå. Hvis dette ikke er mulig, må det kunne legges opp til en revisjon av konsesjonsvilkårene i 2011 som idag er hjemfallsåret for Skafså I og II.»

NVE vil bemerke:

Av oversendelsesbrevet av 4. mars 1994 framgår at Departementet har kommet til at det er grunnlag for å kunne gi Skafså Kraftverk ANS konsesjon på ubegrenset tid og viser til industrikonsesjonslovens § 4. Til grunn for dette ligger en revidert samarbeidsavtale mellom Vest-Telemark Kraftlag (VTK) og Norsk Hydro Produksjon (NHP). I denne avtale reduseres NHPs eierandel fra 31/60 til 1/3 og kraftuttaket reduseres fra 85 % til 33 %. VTK er et interkommunalt selskap som har til oppgave å forsyne kommunene Fyresdal, Kviteseid, Seljord, Tokke og Vinje med elektrisk kraft.

De berørte vassdragskommuner og Telemark fylke går ikke imot søknaden, men kommunene har stilt visse krav som i hovedsak gjelder økonomisk kompensasjon for den verdioverføring som kommunene går glipp av ved at hjemfallet til staten ikke skjer på anlegg som er konsedert etter industrikonsesjonsloven.

Fylkesmannen stiller krav om revidering av vilkårene og særlig manøvreringsreglementet nå eventuelt i år 2011 som er hjemfallsåret for Skafså I og II.

NVE ser heller ingen grunn til at selskapets konsesjoner ikke skal bli gjeldende på ubegrenset tid og slutter seg til Departementets syn for så vidt.

Om endring av konsesjonsvilkår bemerkes:

1. Ervervskonsesjon for de nye utbygginger Gausbu og Skree kraftverker

NVE har avgitt to innstillinger om nyutbyggingene. Ved den siste datert 2. april 1993 - som gjelder planendringen - ble konsesjonsvilkårene brakt i samsvar med lovendringen av 19. juni 1992.

I samsvar med ovenstående blir *konsesjonstiden,* post 1, å endre til å lyde slik:

«Konsesjonen gis på ubegrenset tid.»

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. ervervslovens § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene. Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.»

En samlet revisjon av konsesjonsvilkårene nå vil det ikke være hjemmel for i vassdragslovverket og NVE finner ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet. De tidligere gitte konsesjoner kan først bli tatt opp til alminnelig revisjon pr. 22. juni 2011 dvs. når disse konsesjoner løper ut. Blir konsesjonstiden endret fra 60 år til ubegrenset tid vil revisjonsadgangen for vilkårene rykke 10 år fram til 22. juni 2001. Vi legger herunder til grunn at det fra Departementets side er uttrykt at det ikke vil være riktig å undergi vilkårene en alminnelig revisjon når det bare gjenstår 10 år av konsesjonstiden.

Om man skulle samordne den eventuelt nye og de gamle konsesjoner mht. revisjonstidspunkt vil revisjonen for de nye komme etter 7 år forutsatt ny konsesjon gitt i 1994. Når det gjelder minstevannføringer over de to nye utbyggingsstrekninger har NVE vurdert spørsmålet etter dagens krav og gitt forslag til vilkår. Vi viser til dette og foreslår alminnelig revisjonsadgang for vilkårene etter 30 år i samsvar med lovens ordinære bestemmelse.

Vi viser også til *post 16, etterundersøkelser,* i vårt forslag av 2. april 1993 til vilkår som særlig tar sikte på å belyse behov for revisjon av vilkår.

NVE kan ikke se at ubegrenset konsesjonstid forandrer noe på våre vurderinger gitt i innstillingen av 2. april 1993 vedrørende vilkårene. Om *næringsfondet* som er anbefalt med et beløp på 2 mill. kr til Tokke kommune bemerkes at begrunnelsen for dette stykres utan at man kan se grunnlag for å høyne det. I denne forbindelse viser vil til Departementets stilling vil vårt forslag om tildeling av næringsfond ved ubegrenset konsesjonstid for Niingen Kraftlag A/S (kgl. res. 22. desember 1989). Vi viser imidlertid vil våre kommentarer og forslag nedenfor vedrørende:

2. Erverv og regulering av Åmdalselva for Skafså I og II (kgl. res. 22. juni 1951, 6. februar 1953 og 7. mai 1954

NVE finner ikke grunn til å gå inn på en generell revisjon av vilkårene etter retningslinjer som er uttrykt i nevnte sak om Niingen Kraftlag A/S da det kun blir 7 år til revisjonsadgangen inntrer, jfr. merknaden ovenfor om dette. Når det imidlertid gjelder kommunenes krav om *næringsfond* er det vårt syn at Skafsåutbyggingen ville fått tildelt dette dersom næringsfond hadde vært lovfestet på den tid konsesjonene ble gitt. Vi anbefaler derfor at det stilles som betingelse for ubegrenset konsesjonstid for disse konsesjoner at konsesjonæren innebetaler et samlet næringsfond på 5 mill. kr fordelt i samsvar med delingen av konsesjonsavgiften slik:

Tokke kommune	kr 3 700 000
Fyresdal kommune	kr 1 100 000
Kviteseid kommune	kr 200 000

Konsesjonsavgifter

Avgiftssatsene vedrørende kommuneavgiftene vil bli justert i inneværende år og vil da bli tilnærmet følgende:

Skafså I (kgl. res. 22. juni 1951) ..... ca kr 16 pr. nat.hk.
Ytterligere reg. (kgl. res. 6. februar 1953) ..... ca kr 21 pr. nat.hk.
Skafså II, ytt. reg. (kgl. res. 7. mai 1954) ..... ca kr 18 pr. nat.hk.
Ytterligere erv. (kgl. res. 7. mai 1954) ..... ca kr 14 pr. nat.hk.

Avgiften til staten varierer mellom kr 4,43 og kr 5,14 pr. nat.hk.

Disse avgifter avviker lite fra dagens avgiftsnivå slik at vi ikke finner grunnlag for å revidere disse ved denne anledning.

Vårt forslag er da at vi for de tidligere gitt konsesjoner foruten å foreslå det omtalte næringsfond bare endrer konsesjonstiden både for erverv og regulering fra tidsbegrenset til tidsubegrenset. Vi foreslår ikke nye endringer i vilkårene som følge av at kommunene øker sin eierandel i selskapet. Løpetiden for konsesjonstiden regnes fra 22. juni 1951 og følgelig blir alminnelige revisjon av vilkårene å angi til å inntreffe etter en konsesjonstid på 50 år. Vi finner etter dette heller ikke grunn til å foreta noen oppdatering av de gjeldende vilkår i henhold til lovendringer som er vedtatt siden konsesjonene ble gitt.»

Departementets bemerkninger:

Innledning

Skafså Kraftverk ANS (heretter Skafså), tidligere Skafså I/S, søkte 9. juni 1987 om konsesjon for videre utbygging av Skafsåvassdraget. Denne søknaden oppfylte ikke de formelle krav som må stilles til en slik søknad og deler av søknadsdokumentene ble omarbeidet. Søknad ble derfor først tatt opp til ordinær behandlng i slutten av januar 1988 av NVE.

Skafså Kraftverk ble etablert som aksjeselskap i 1948 med Norsk Hydro Produksjon a.s (heretter NHP) som eier av 31/60 og Vest-Telemark Kraftlag (heretter VTK) som eier av 29/60 av aksjekapitalen. VTK er et interkommunalt kraftlag med begrenset ansvar eiet av kommunene Fyresdal, Kviteseid, Seljord, Tokke og Vinje med 20 prosent hver. NHP er et heleid datterselskap av Norsk Hydro a.s (heretter Hydro). Det fremgår av søknaden at kraftandelen av omsøkte utbygging skal anvendes ved konsernets fabrikkanlegg i Telemark.

Med virkning fra 1. januar 1973 ble AS Skafså Kraftverk omdannet til et interesentselskap med eierfordeling som nevnt ovenfor. Selskapet skiftet betegnelse til Skafså Kraftverk ANS i forbindelse med ny selskapslov i 1985 uten at dette innebar noen reallitetsendring. Skafså er i dag et ansvarlig selskap med en midlere produksjon på ca. 200 GWh/år, og partene disponerer kraften slik at Hydro på årsbasis tar ut ca. 85 % av denne og VTK ca. 15 %.

I Skafsåvassdraget er det til nå bygd 2 kraftverk, Skafså I (Åmdal) og Skafså II (Osen). Det er videre etablert fire reguleringsmagasin. Det ble opprinnelig søkt om videre utbygging av Skafsåvassdraget med kraftverkene Skree (Skafså III) og Gausbu (Skafså IV), samt en utvidelse av Åmdal (Skafså I). Skafså III og Skafså IV er plassert i Samlet Plans kategori I og kan følgelig konsesjonsbehandles. Ved en endringssøknad er det betydelige utvidelsen av Åmdal tatt ut, samt at man har søkt om visse forenklede tekniske løsninger og foretatt kostnadsreduksjoner for Skree og Gausbu kraftverker.

NHP har meddelt at selskapet ikke vil delta i tilleggsutbyggingen, og VTK har deretter besluttet å gjennomføre denne alene.

I følge revidert samarbeidsavtale av 17. desember 1993 har deltagerne i Skafså Kraftverk ANS - Vest-Telemark Kraftlag (VTK) og Norsk Hydro Produksjon (NHP) - besluttet en endret eierfordeling i selskapet etter gjennomføringen av denne tilleggsutbygging. VTK og Hydro har omdannet Skafså til et såkalt «offentlig eiet verk», som i sin helhet vil kunne fritas fra hjemfall. Dette er gjort ved at Hydros eierandel reduseres fra 31/60 til 1/3 og at kraftuttaket reduseres fra 85 % til ca 33 %. Selve eierstrukturendringen skal ikke gjennomføres før 1. januar 1997 eller fra det tidspunkt hvor tilleggsutbyggingen er ferdigstillt.

Selskapet har i dag følgende ervers- og reguleringskonsesjoner:

- erverv- og regulering av Åmdalselva av 22. juni 1951
- ytterligere regulering av Åmdalselva av 6. februar 1953
- Ytterligere erverv og regulering av Åmdalselva av 7. mai 1954 (Skafså II)

Konsesjonene er gitt for et tidsrom av 60 år regnet fra 22. juni 1951. På grunnlag av disse konsesjoner er Skafsåvassdraget bygget ut med kraftstasjonene Åmdal og Osen med tilknyttede reguleringsanlegg og overførinslinjer m.v.

I henhold til den ovennevnte endring av eier- og uttaksstruktur har Skafså Kraftverk ANS søkt om:

1. Tillatelse etter industrikonsesjonsloven til å erverve nødvendige fallrettigheter i Skafsåvassdraget som er nødvendig for utbyggingen.
2. Tillatelse etter vassdragsloven §§ 104 og 105 til bygging og drift av kraftverkene Skree og Gausbu. Videre søkes det om tillatelse etter samme lovs § 62 til ekspropriasjon av grunn og rettigheter som er nødvendig for utbygging samt bruk av eksisterende veier.

3. Tillatelse etter vassdragslovens § 55, innløsning av de nødvendige fallrettigheter.
4. Tillatelse etter forurensningsloven.
5. At tidligere gitte konsesjoner gis på ubegrenset tid jfr. industrikonsesjonslovens § 4 og vassdragsreguleringslovens § 10 nr. 2.

Nærmere om planene og deres konsekvenser:

Nærings- og energidepartementet har behandlet den opprinnelige planen og endringsplanene under ett. Tilleggsutbyggingen gjennomføres med Skafså Kraftverk som byggherre. VTK bærer alle kostnader i forbindelse med byggeprosjektet og dermed den økonomiske risiko for gjennomføringen.

Skree kraftverk

Kraftverket skal utnytte fallhøyden mellom Åmdal kraftverks undervann og Skrevatn. Det skal etableres et inntaksmagasin ved Langkvernhusfoss hvor det demmes til kote 394,0. Til inntaksmagasinet overføres et felt på 5,6 km^2 med Langkvernhustjønn på nordøstsiden av Åmdalsåi. Overføringen vil foregå over en 600 m lang kanal i Tokke kommune. Kraftverket legges helt i fjell, en endring i forhold til den opprinnelige planen. Kraftverkets vannvei vil også legges helt i fjell. Innstallert effekt blir på 6,5 MW. Midlere årsproduksjon er beregnet til 36,2 GWh/år. Avhengig av fjelltekniske forhold blir kraftstasjonen liggende i Fyresdal eller Tokke kommune.

Åmdal kraftverk

Den omfattende utvidelsen av Åmdal kraftverk er frafalt og tatt ut av søknaden. Eksisterende turbin oppgraderes fra en effekt på 17,6 MW til 20,0 MW. Maksimal vannføring øker fra 8,3 m^3/s til 9,1 m^3/s og eksisterende tilløp og trykkrør beholdes uendret. For denne opprustningen kreves ingen tillatelse etter vassdragslovgivningen.

Gausbu kraftverk

Kraftverket skal utnytte fallet mellom Borsæ og Gausbuvatn. Borsæ er regulert mellom kote 756 og 743. Brutto fallhøyde vil derfor variere mellom 91 og 78 m. Kraftstasjon og vannveg blir lagt i fjell. Maskininstallasjonen blir et aggregat på 7,0 MW.

Skader og ulemper

Gjennomføringen av de nye byggetrinn vil komme i et vassdrag som allerede er preget av kraftutbygging. Skadevirkningen ved utbyggingen forårsakes først og fremst av at elvevannføringen blir sterkt redusert på utbyggingsstrekningene.

Ved inntaksmagasinet for Skree kraftverk vil det bli neddemmet et skog- og myrområde på ca. 180 daa. Skogen er oppgitt å være av middels til høy bonitet. De øvrige fysiske inngrepene i landskapet vil bli av begrenset karakter, noe som er bekreftet av Tokke kommune.

Utbyggingen av Skree foregår i et område som idag bare i begrenset omfang benyttes. Gausbuutbyggingen derimot tørrlegger en elvestrekning i et attraktivt hytte- og friluftsområde og i umiddelbar nærhet av riskveien over til Setesdalen.

Innkomne uttalelser

NVE har avgitt to innstillinger om utbyggingene. Den første og mest omfattende har vært forelagt Landbruksdepartementet, Kommunaldepartementet, Telemark fylkeskommune, Tokke kommune, Fyresdal kommune og Miljøverndepartementet, som på sin side har forelagt NVEs innstilling for Direktoratet for naturforvaltning (DN), Fylkesmannen i Telemark og Riksantikvaren. NVEs innstilling til planendringen ble forelagt Miljøverndepartementet.

NVE har avgitt en egen innstilling om endring til konsesjoner på ubegrenset tid. I den forbindelse har NVE innhentet uttalelser fra de berørte kommuner og fylkesmannen i Telemark.

Tokke kommune stiller seg positiv til utbygging særlig fordi dette vil tilføre verdier til distriktet og gi flere arbeidsplasser. Det vises til at inngrepene i landskapet blir relativt små. Kommunen krever økonomisk kompensasjon for tilleggsutbyggingen og peker på at det må stilles bestemte vilkår i forbindelse med utnytting av steintipper. Samtidig påpeker kommunen manglende initiativ fra utbygger til å starte forhandlinger om overdragelse av fallrettigheter. Kommunen går også inn for at det gis tillatelse til omgjøring til tidsubegrenset konsesjon, men stiller visse krav til økonomisk kompensasjon. Disse kravene vil bli kommentert under departementets bemerkninger til vilkårene.

Fyresdal kommune er positivt innstilt men under forutsetning av at det gis økonomisk kompensasjon som følge av utbyggingen. Det kreves i tillegg tilskudd til vannanlegg, tunnelmasse må stilles fritt til disposisjon for kommunen, tilskudd til grendehus, tilkomstvei og kalkingsanlegg. Kommunen går også inn for at tidsubegrenset konsesjon blir gitt under samme forutsetninger som Tokke kommune.

Kviteseid kommune har kun uttalt seg i forbindelse med søknaden om tidsubegrenset konsesjon. Kommunen går inn for at tidsubegrenset konsesjon blir gitt, men krever at det gis økonomisk kompensasjon for dette. Som en del av denne kompensasjonen ønsker kommunen at det vurderes å installere et kalkdoseringsanlegg i vassdraget.

Telemark fylkeskommune går ikke mot utbygging, men stiller som krav at det skal settes vilkår som reduserer konfliktene mellom brukerinteressene. Konkret kreves det vilkår som minstevannføring, terskler, tilplantning og aktiv landskapspleie.

Fylkesmannen i Telemark har gått inn for at konsesjon for de nye prosjektene skal gis fram til år

2011 som er hjemfallsår for de tidligere gitte konsesjoner slik at en da kan få en full revidering av vilkårene for både nye og gamle Skafsåutbygginger. Under forutsetning av at det gis tidsubegrenset konsesjon, kreves en full revisjon av vilkårene og manøvreringsreglement nå, subsidiært revisjon i 2011 som var tidspunktet for hjemfall av Skafså I og II.

Miljøverndepartementet har ingen merknader til at søknaden imøtekommes, men går inn for at minstevannføringen fra Borsæ blir minimum på det nivå som foreslått av NVE og forutsatt i Samlet-plan behandlingen. Miljøverndepartementet tilrår at det gis tillatelse etter lov om forurensning og om avfall § 11.

NVEs innstilling til endringsforslaget har vært forelagt Miljøverndepartementet. Miljøverndepartementet støtter NVEs forslag vedrørende minstevannføring på utbyggingsstrekningen for Skree kraftverk og henviser forøvrig til den tidligere uttalelse.

Landbruksdepartementet uttaler at utbyggingsplanene ikke har vesentlige konsekvenser for landbruket, men minner om steintippenes verdi og at disse brukes på en fornuftig måte.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til NVEs innstilling.

Departementets vurdering

Ingen av høringsinstansene går imot at konsesjon gis for videreutbygging av Skafsåvassdraget. Samlet midlere årsproduksjon vil bli på 80,5 GWh fordelt mellom vinter- og sommerproduksjon med 75 prosent og 25 prosent. Dette er en reduksjon på 26,5 GWh i forhold til den opprinnelige søknaden. Reduksjonen kan i hovedsak tilskrives at utvidelsen av Åmdal kraftverk er tatt ut av planen. Samlet investering i kostnadsnivå 1992 er av søker beregnet til 174,5 mill. kroner, det vil si 2,17 kr/kWh.

Departementet vil fremheve at utbyggingen av Skree og Gausbu kraftverker og opprustningen av Åmdal kraftverk vil gi en bedre utnyttelse av ressursene i vassdraget. Endringssøknaden gir noe redusert ressursutnyttelse i forhold til den opprinnelige planen, men gir en økonomisk gunstigere utbygging. Magasinene har vært etablert lenge. Saken gjelder derfor bare utbygging av uutnyttede fall.

Nærings- og energidepartementet finner at skader og ulemper er klart mindre enn fordelene ved de omsøkte tilleggsutbyggingene og tilrår at tillatelse blir gitt som omsøkt. Tillatelsen tilrås gitt i det vesentlige på vilkår som foreslått av NVE.

Ved den endring av eierstrukturen i Skafså Kraftverk ANS som er vedtatt, fyller selskapet vilkårene til å få tidsubegrenset konsesjon. Den høringsrunde som NVE har gjennomført, viser at det ikke er noen som går imot at tidligere gitte tidsbegrensete konsesjoner endres til konsesjon på ubegrenset tid.

Ved behandlingen av Niingen-saken, jfr. St.prp. nr. 2 (1988-89), Innst. S. nr. 67 (1988-89) og Forh. S. 1989 s. 2071, bestemte Stortinget at Kongen kan endre konsesjonsvilkårene i slike saker til å gjelde på ubegrenset tid.

Nærings- og energidepartementet tilrår at vilkårene om tidsbegrensning i konsesjonene av 22. juni 1951, 6. februar 1953 og 7. mai 1954 endres slik at Skafså Kraftverk ANS gis konsesjon på ubegrenset tid.

Departementets bemerkninger til vilkårene for utbyggingen av Gausbu og Skree kraftverker

NVE har avgitt to innstillinger med forslag til konsesjonsvilkår. Ved den siste, datert 2. april 1992, som gjelder planendringen, ble konsesjonsvilkårene brakt i samsvar med lovendringer av 19. juni 1992.

Post 1. Konsesjonstid

Etter endringen av eierstrukturen oppfyller Skafså Kraftverk ANS vilkårene i indstrikonsesjonslovens § 4 for å få konsesjon på ubegrenset tid. VTK vil etter dette ha en eierandel på 67 % og NHP 33 %. Kraftuttaket skal reguleres i samme forhold.

Vilkåret om tidsubegrenset konsesjon vil være betinget av at den nevnte eierfordelingen blir gjennomført. Det forutsettes at eierfordelingen vil tre i kraft fra 1. januar 1997, eller fra eventuell senere ferdigstillelse. Det er først fra dette tidspunktet at Skafså ANS oppfyller kravene i industrikonsesjonslovens § 4. En forutsetter at Skafså ANS underretter departementet når tidspunktet for eierendringen faktisk finner sted. Nærings- og energidepartementet finner med dette at det kan gis tidsubegrenset konsesjon. Vilkåret om konsesjonstid blir således lydende slik det er foreslått i NVEs uttalelse til søknaden om ubegrenset konsesjonstid.

Fylkesmannen har reist krav om en felles revisjon av konsesjonsvilkårene for alle Skafsåutbyggingene nå eller subsidiært i 2011. Departementet vil vise til at det etter loven er 30 års revisjonstid for nye konsesjoner, mens det er 50 års revisjonstid for eldre konsesjoner. Departementet har ingen lovmessig hjemmel for å gjøre endringer på dette, og anmodninger om felles revisjon må derfor avslås.

Post 2. Konsesjonsavgifter og næringsfond

Både Tokke og Fyresdal kommuner krever en økning av konsesjonsavgiften mot lovens maksimalsatser. Departementet viser til at nyutbyggingene ikke er spesielt rimelige. Utbyggerene vil derfor ikke sitte med så store økonomiske fordeler at dette skulle tilsi avgifter opp mot maksimalsatser. Departementet viser forøvrig til NVEs begrunnelse og tilrår at NVEs foreslåtte satser på kr 20,00 pr. nat.hk. til kommuner og kr 6,00 pr. nat.hk. til staten blir fastsatt.

Tokke kommune krever et næringsfond på 5 mill. kr i forbindelse med utbyggingen, mens Fyresdal

kommune krever 2 mill. kr. Tokke kommune mener at Skafså kraftverk må regnes som et dårlig skatteobjekt og at dette skal innvirke på næringsfondets omfang. Dette kravet bør vektlegges enda sterkere når det er snakk om tidsubegrenset konsesjon hevder kommunen.

Skattemessige forhold er etter departementets oppfatning ikke av de hensyn som skal vektlegges ved vurderingen av næringsfondets størrelse.

Departementet viser forøvrig til NVEs begrunnelse og konklusjon, og tilrår at Tokke kommune tildeles 2 mill. kroner i næringsfond i forbindelse med utbyggingen av Gausbu og Skree kraftverker. Departementet slutter seg til NVEs syn om at det ikke er grunnlag for å tildele næringsfond til Fyresdal kommune i forbindelse med denne utbyggingen.

Post 11. Terskler

NVE mener at forholdene ligger vil til rette for terskelbygging på strekningen Borsæ til Gausbuvatn. Departementet finner derfor å etterkomme kravet om terskler her. Utbyggingsstrekningen for Skree kraftverk derimot egner seg ikke for terskelutbygging. Her er det anbefalt en minstevannføring for å kompensere for de skader som oppstår på denne elvestrekningen. Dette spørsmålet er nærmere kommentert i departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet.

Post 14. Manøvreringsreglement m.v.

I NVEs utkast til vilkår post 14, tredje ledd kreves det at en norsk statsborger skal forestå manøvreringen. Tilsvarnde bestemmelse står i utkast til manøvreringsreglement nr. 3, annet ledd. Dette kravet fulgte tidligere av vassdragsreguleringsloven § 12, nr. 12. Kravet bortfalt ved lovendring i 1992. (Se Ot.prp. nr. 50 1991-92 s. 115.) Dette innebærer at tredje ledd i utkastets post 14 tas ut slik at nåværende fjerde ledd blir nytt tredje ledd og at annet ledd i utkast til manøvreringsreglementet nr. 3 oppheves.

Bemerkninger til manøvreringsreglementet

Tokke og Fyresdal kommuner er positive til NVEs forslag til manøvreringsreglement. Miljøverndepartementet har ingen merknader til manøvreringsreglementet utover at minstevannføringen far Borsæ blir minimum på det nivå som foreslått av NVE og forutsatt i Samlet-plan behandlingen. Dette innebærer et vannslipp på 1,5 m^3/s om sommeren og 0,5 m^3/s om vinteren. Endelig vannslipp fastsettes etter en prøveperiode på 5 år, som er i tråd med synspunkter fra Skafså Kraftverk. NVE har foreslått at det legges opp til et program for utprøving av forskjellige alternative vannslipp. Departementet har ingen bemerkninger til et slikt program, men forutsetter at fylkesmannen trekkes med i dette arbeidet. Departementet slutter seg forøvrig til NVEs forslag.

Fylkesmannen i Telemark har på sin side ønsket å revidere manøvreringsreglementet for Skafsåutbyggingene nå. Fylkesmannen anfører at det vil være viktig for miljøinteressene å få sett manøvreringsreglementet under ett for hele vassdraget. Departementet kan ikke se at det er behov for en slik samlet vurdering av vannføringen. Minstevannføringen over de nye utbyggingsstrekningene er blitt vurdert etter dagens krav og forslag til reglement er etter departementets oppfatning tidsriktig. Departementet finner derfor at manøvreringsreglementet som nå fastsettes skal følge lovens hovedregel og tas opp til revidering etter 30 år fra konsesjonstidspunktet. Eksisterende reglement for tidligere utbygginger vil være underlagt de vanlige regler for revisjon dersom vilkårene er tilstede.

Fylkesmannen viser til at endringsplanen ikke gir den bedring i fyllingsforholdene i Borsæ som man kunne forvente etter den opprinnelige søknad. Departementet viser i denne forbindelse til NVEs bemerkninger til denne innsigelse og finner det unødvendig å gi bestemmelse om dette i manøvreringsreglementet. Fylkesmannen hevder videre at en minstevannføring på 1 m^3/s i tiden 15. mai til 30. september for utbyggingsstrekningen for Skree kraftverk vil kunne kompensere noe for en ellers tørrlagt strekning. Dette vil være av stor betydning for fisken i vassdraget. Tilleggsutbyggingen vil kunne medføre en forringelse av gyte- og oppvekstvilkårene for aure i vassdraget. NVE har anbefalt forslaget på tross av at dette gir en reduksjon i sommerproduksjonen på ca. 1,5 GWh. Departementet legger vekt på at vannføringskurver viser et nærmest tørrlagt elveleie i et gjennomsnittsår uten denne minstevannføringen, og tilrår at forslaget fra NVE tas til følge. Det er en forutsetning at minstevannføringen kommer istedet for terskelbygging.

Øvrige bemerkninger

Tokke kommune påpeker at det har vært vanskelig å gjennomføre forhandlinger om overdragelse av kommunens fallrettigheter som inngår i utbyggingene. Departementet finner det ikke nødvendig å gå nærmere inn på spørsmålet om forhandlinger, idet det er søkt om tillatelse til innløsning etter vassdragslovens § 55. Det er her snakk om en meget liten fallandel som Tokke kommune ikke har motsatt seg kan innløses. Departementet finner at vilkårene i § 55 er oppfylt og tilrår at det gis tillatelse til innløsning.

Fyresdal og Tokke kommuner ønsker et kalkingsanlegg ved Borsæ av hensyn til surhetsgraden i vassdraget. Departementet vil peke på at det er uklart om forurensningsproblemene i vassdraget kan skyldes de gjennomførte reguleringer eller andre faktorer. Departementet er derfor enig med NVE og Skafså Kraftverk ANS i at disse problemene bør løses som et frivillig samarbeidstiltak mellom kommuner, mil-

jøvernmyndighet og utbygger, og ikke gjennom pålegg fra konsesjonsmyndighet.

Når det gjelder kravene om tilskudd til kommunaltekniske anlegg og tilskudd til lokalt vannverk viser departementet til NVEs bemerkninger som en slutter seg til.

Departementes bemerkninger vedrørende vilkår for omgjøring til tidsubegrensete konsesjoner

Når det gjelder spørsmålet om en generell revisjon av vilkår og manøvreringsreglement, viser departementet til bemerkningene under konsesjonstid for Gausbu og Skree. En vil videre peke på at løpetiden for de eldre konsesjoner regnes fra 22. juni 1951 og at revisjonstiden for disse blir 50 år, dvs. at vilkårene kan revideres i 2001.

Som det fremgår av NVEs uttalelse av 17. juni 1994, vil avgiftene bli justert i inneværende år og vil da avvike lite fra dagens nivå. Departementet er derfor enig med NVE i at det ikke er grunnlag for noen egen revisjon nå.

NVE har foreslått at kommunenes krav om næringsfond i forbindelse med omgjøring til tidsubegrensede konsesjoner blir imøtekommet. NVE begrunner dette med at Skafsåutbyggingen ville blitt pålagt næringsfond dersom det hadde vært lovfestet på den tid konsesjonene ble gitt. NVE foreslår et samlet næringsfond på 5 mill. kroner og at dette fordeles mellom kommunene i samsvar med fordelingen av konsesjonsavgiftene. Departementet slutter seg til NVEs forslag om næringsfond. Departementet finner at det for Skafsås vedkommende er grunnlag for å fastsette næringsfond ved omgjøring til tidsubegrensede konsesjoner. Departementet vil likevel presisere at utbyggingskommunene ikke har noe rettslig krav på kompensasjon fordi hjemfall ikke gjøres gjeldende.

Departementet har fått opplyst muntlig fra NVE at kommunene har gjort NVE oppmerksom på at det er gjort feil ved NVEs fordeling, slik at den foreslåtte fordeling ikke er i samsvar med fordelingen av konsesjonsavgiften. En fordeling etter dette prinsippet ville gitt følgende resultat:

Tokke kommune	kr 4 700 000
Fyresdal kommune	kr 170 000
Kviteseid kommune	kr 130 000

Nærings- og energidepartementet vil peke på at det ikke er noen regel som tilsier at næringsfond skal fordeles mellom berørte kommuner på samme måte som fordeling av konsesjonsavgifter. Næringsfond fastsettes skjønnsmessig ut fra hva som finnes påkrevet av allmenne hensyn eller til ivaretakelse av private interesser som blir skadelidende. Departementet legger vekt på at kravet om næringsfond er reist av de 3 kommunene i fellesskap og at et næringsfond for å ha noen hensikt må være av en viss størrelse. Departementet tilrår på denne bakgrunn følgende næringsfond:

Tokke kommune	kr 4 000 000
Fyresdal kommune	kr 600 000
Kviteseid kommune	kr 400 000

Bortsett fra fastsettelse av vilkår om ovennevnte næringsfond og endret konsesjonstid fra begrenset til ubegrenset, tilrår departementet at det ikke gjøres andre endringer i de tidligere gitte ervervs- og reguleringskonsesjoner.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 55, 62, 104-106 gis Skafså Kraftverk ANS tillatelse til utbygging av Skree og Gausbu kraftverker i Skafsåvassdraget, samt ekspropriasjon og innløsning av nødvendige fallrettigheter og arealer i forbindelse med utbyggingen.
2. I medhold av lov om vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 § 4 gis Skafså Kraftverk ANS tillatelse til erverv av nødvendige fallrettigheter for utbyggingen.
3. I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Skafså Kraftverk ANS tillatelse til ovennevnte utbygging.
4. I medhold av lov om vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 § 5a samt lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 § 10 nr. 3 endres Skafså Kraftverk ANS tidligere gitte ervervs- og reguleringskonsesjoner i forbindelse med utbygging av Skafsåvassdraget til å gjelde på ubegrenset tid.

Tillatelsene gis på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 9. september 1994.

18. A/S Salten Kraftsamband.

(Regulering av Oldereidvassdraget i Skjerstad kommune. Korrigering av manøvreringsreglement.)

Nærings- og energidepartementets brev 6. oktober 1994.

«A/S salten Kraftsamband fikk ved kgl res. 2. oktober 1992 tillatelse til å få overført tidligere gitte reguleringskonsesjoner for Oldereidvassdraget.

Høydene for disse reguleringene refererer seg opprinnelig til lokale høyder. Det er dessuten en skrivefeil når det gjelder LRV for Gjømmervatn. Den korrekte LRV er 389,17.

På anmodning fra NVE har Salten Kraftsamband kontrollert høydene og oppgitt disse i NGO-høyder.

Nærings- og energidepartementet forutsetter at disse nye høydene legges nye til grunn for regulering av Oldereidvassdraget.

Vedlagt følger det korrigerte manøvreringsreglement:

Korrigert manøvreringsrglement for regulering av Oldereidvassdraget i Skjerstad kommune, Nordland fylke (erstatter reglement gitt ved kgl. res. 27. juli 1951, endret ved kgl. res. 6. juni 1958 og ID's samtykke 30. oktober 1973):

1.

Reguleringer

Magasin	Alminnelig sommer-vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Børnupvatn	317,73	321,33	309,33	3,60	8,40	12,00
Gjømmervatn	396,50	399,25	390,50	2,75	6,00	8,75
Mangevatn	466,33	473,03	466,33	6,70	0,00	6,70

Høydene refererer seg til SK's høydesystem (NN 1954).

Reguleringshøydene skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

Flomløpene er faste med krone på høyeste reguleringsgrense. Flomvannstanden kan derfor stige noe over denne.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets flomvassføring ikke forhøyes. For Gjømmervatns vedkommende må heller ikke lågvassføringen forminskes til skade for andres rettigheter. For øvrig kan vannslippingen skje etter kraftanleggets behov.

3.

Det skal påsees at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander og observeres og noteres - om det forlanges - regnmengder, temperatur m.v.

Av protokollen sendes - om det forlanges - ved hver måneds utløp avskrift til NVE.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

5.

Mulig tvist om dette reglements forståelse blir å avgjøre av vedkommende departement.

6.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

19. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap DA.

(Regulering av Eksingedalsvassdraget og Modalsvassdraget. Korrigering av manøvreringsreglement.)

Nærings- og energidepartementets brev 6. oktober 1994.

«Det vises til Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskaps (BKKs) brev av 12. januar 1994 til NVE, samt Norges vassdrags- og energiverks brev av 9. mai 1994 vedrørende ovennevnte.

Vedlagt oversendes 40 avtrykk av korrigert manøvreringsreglement for regulering av Eksingedalsvassdraget som erstatter reglement gitt ved kgl. res. av 4. mars 1966, endret ved kronprinsregentens res. 14. november 1969, kgl. res. 25. september 1970, kgl. res. 18. januar 1980, OEDs samtykke 28. februar 1986, OEDs samtykke 12. august 1988, kronprinsregentens res. 21. desember 1990 og kgl. res. 17. juli 1992.

Videre vedlegges 40 avtrykk av korrigert manøvreringsreglement for regulering av Modalsvassdraget (Steinslandsvassdraget) som erstatter reglementer gitt ved kgl. res. 25. juli 1975, endret ved IDs samtykke 18. mai 1977, kgl. res. av 17. juli 1992 og kgl. res. 3. desember 1993.

Korrigert manøvreringsreglement for regulering av Eksingedalsvassdraget (erstatter reglement gitt ved kgl. res. av 4. mars 1966, endret ved kronprinsregentens res. 14. november 1969, kgl. res. 25. september 1970, kgl. res. 18. januar 1980, OED's samtykke 28. februar 1986, OED's samtykke 12. august 1988, kronprinsregentens res. 21. desember 1990 og kgl. res. 17. juli 1992):

1.

A. Reguleringsmagasiner

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg. grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Piksvatn	958,4	960,0	948,0	1,6	10,4	12,0
Volavatn	904,1	934,0	902,0	29,9	2,1	32,0
Grøndalsvatn	760,0	782,0	749,0	22,0	11,0	33,0
Kvanndalsvatn	801,0	805,0	790,0	4,0	11,0	15,0
Askjelldalsvatn	779,6	805,0	750,0	25,4	29,6	55,0
Holskardvatn	845,5	865,5	796,0	20,0	49,5	69,5
Kvanngrøvatn	865,4	865,5	854,0	0,1	11,4	11,5

Vassøyane og Raubergvatn heves permanent til kote 865,5. Øvre Sødalsvatn kan senkes til kote 926 i flomdempningsøyemed.

Høydene refererer seg til NVE's vassdragsnivellement.

Samtlige dammer utføres med faste overløp. Vannstanden i de enkelte vatn stiger derfor noe over øvre reguleringsgrense under flom. Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer

a. Steinslandsvassdraget:

Kvanngrøvatn med nedbørfelt på 4,4 km^2 og Øvre Sødalsvatn med et nedbørfelt på 4,0 km^2 overføres til Holskardvatn.

Holskardvatn med et nedbørfelt på 29,0 km^2 (+ 32,1 km^2 fra andre felt) overføres til Askjelldalsvatn.

b. Eksingedalsvassdraget:

Vassøyane med et nedbørfelt på 21,3 km^2 og to bekker i Askjelldalen med nedbørsfelt på henholdsvis 1,0 km^2 og 1,4 km^2 overføres til Holskardvatn.

Følgende felt overføres til driftstunnelen for Evanger kraftverk: Kvanndalen 8,1 km^2, Eitro 3,6 km^2, Grøndalen 31,5 km^2, Torvedalen 9,9 km^2, Kvitenosdalen 11,7 km^2, Loneelva 8,1 km^2 og Sødalen 6,9 km^2.

Skjerjevatn kan i ekstraordinære situasjoner tilbakeføres fra Modalsvassdraget til Evanger kraftverk.

c. Teigdalsvassdraget:

Følgende felt overføres til driftstunnelen for Evanger kraftverk: Bjørndalen 4,5 km^2, Eide-Fannadal med Volavatn og Piksvatn 50,4 km^2 og Grasdalen 6,6 km^2 (+ 2,3 km^2 fra Tverrelva).

Kaldeåa med et nedbørfelt på 3,5 km^2 overføres til Volavatn.

d. Tverrelva:

Harkavatn med et nedbørfelt på 2,3 km² overføres via Grasdalen til driftstunnelen for Evanger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperatur, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Nærings- og energidepartementet.

Korrigert manøvreringsreglement for regulering av Modalsvassdraget (Steinslandsvassdraget) (erstatter reglement gitt ved kgl. res. 25. juli 1975, endret ved ID's samtykke 18. mai 1977, kgl. res. av 17. juli 1992 og kgl. res. 3. desember 1993):

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg. grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Skjerjevatn	941,1	1 979,–	905,–	24,9	49,1	74,–
Stølsvatn	548,–	583,5	547,–	35,5	1,–	36,5
Åsebotn v. kt. 873 ...	873,–	878,–	868,–	5,–	5,–	10,–
Åsebotn v. kt. 964 ...	964,5	964,5	940,–	0	24,5	24,5
Store Norddalsvatn ..	1 010,8	1 010,8	955,–	0	55,8	55,8
Norddalen v. kt. 1 034	1 034,–	1 024,–	1 024,–	0	10,–	0

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som NVE godkjenner.

Høydene refererer seg til NVE's vassdragsnivellement.

Pumping

Avløpet fra Stølsvatn inklusive overført vann kan pumpes til Skjerjevatn.

Overføringer

Avløpet fra to bekker i Austredalen (1,1 km² og 0,9 km²), og avløpet til Vatn kt. 1 016 (0,5 km²) overføres til Skjerjevatn.

Avløpet fra Skjerjevatn inklusive overført og pumpet vann kan overføres/tilbakeføres til Steinsland/Stølsvatn i Modalsvassdraget.

Avløpet fra Vatn kt. 1 025 i Tuledalen (2,3 km²) overføres til Store Norddalsvatn. Avløpet fra Store Norddalsvatn (6,8 km²) og to bekker i Åsebotn (3,5 km² og 2,1 km²), tas inn på driftstunnelen for det høyere fallet i Åsebotn kraftverk og kan når det er mulig magasineres i Store Norddalsvatn.

Vatn kt. 964 i Åsebotn (3,2 km²) dreneres til Vatn kt. 873 og avløpet fra Vatn kt. 920 i Blådalen (5,9 km²) overføres til Vatn kt. 873 (3,2 km²) som er inntaket for det lavere fallet i Åsebotn kraftverk.

Etterfølgende overføringer inngår i den tidligere Steinslandsutbyggingen. Noen av arealene endres som følge av overføringene nevnt foran.

Avløpet fra Botnaelvi (3,8 km²), Vestrebotn (7,1 km²), Norddalen (10,8 km²), Austdalen (7,3 km²), Fjellstølelvi (5,1 km²), Åsebotn (2,0 km²), Tverrelvi (7,0 km²), Norddalselvi (5,3 km²), Sørelvi (5,0 km²), Nord-Austredalen (4,2 km²), Kvanndalen (4,6 km²), Kvitavassdalen (5,7 km²) og Skålebotn (5,9 km²) overføres til Stølsvatn.

Ved ekstraordinære situasjoner kan Skjerjevatn tilbakeføres til Evanger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Magasinet i Stølsvatn kan brukes som flomdempningsmagasin.

Tapping av magasinvann fra Store Norddalsvatn kan ikke ta til før 1. oktober. Alt tilsig til Store Norddalsvatn fra slutten av lavvannperioden skal gå til oppfylling av magasinet, jfr. likevel første avsnitt.

Fra Vatn kote 920 i Blådalen slippes en minstevannføring på 30 l/s forbi overføringsstedet i perioden 1. juni til 15. september forutsatt at tilsiget er tilstrekkelig.

Av hensyn til fisket skal det slippes følgende vannføringer over inntaksdammen ved Almeli:

a) I perioden 1. oktober til 15. april slippes minimum 2,2 m^3/s over dammen ved Almeli.
b) Fra 16. april til 15. juli slippes minimum 3,0 m^3/s i konsentrert overløp over Almelidammen og dammen ved Hellandsfossen. I tillegg slippes tilstrekkelig vann til Modalen kommunes kraftverk så lenge dette er i drift. Modalen kommune og BKK har anledning til å inngå avtale om alternativ bruk av det kommunale kraftverks driftsvannføring inntil 1,5 m^3/s.
c) Fra 16. juli til 30. september skal det slippes minimum 5,0 m^3/s over dammen ved Almeli.

Konsesjonæren plikter ved kraftverksdriften å sørge for at alle vannføringsendringer skjer ved myke overganger. Spesiell forsiktighet må utvises ved reduksjon av vannføringen for at fisk i elveprofilets ytterkant skal få tid til å trekke mot sentrum.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Nærings- og energidepartementet.»

20. Hafslund Energi AS

(Regulering av Sølvstudammen i Ågårdselva i Tune kommune. Midlertidig endring av manøvreringsreglement.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 27. oktober 1994.

«Det vises til Deres brev av 5. november 1993.

Forslaget om å justere enkelte deler av reglementet for Sølvstudammen er for tiden under behandling i NVE.

Frem til forslaget er ferdigbehandlet bestemmer Nærings- og energidepartementet at følgende minstevannføring skal legges til grunn:

Fra 1. september til 15. mai neste år slippes i Ågårdselva en fast minimumsvannføring på 1 m^3/s.»

21. Borregaard Industries Limited

(Konsesjon for kjøp av kraft fra Stora Kraft AB i Sverige.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 7. november 1994.

«Borregaard Industries Limited har inngått avtale om kjøp av kraft fra Stora Kraft AB i Sverige. Det vises til søknad om konsesjon av 26. oktober 1994 med bilag.

Nærings- og energidepartementet gir med hjemmel i energilovens § 4-2 Borregaard Industries Limited konsesjon til omsøkte avtale.»

22. Varanger Kraft AS

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 9. november 1994.

«Det vises til Deres brev av 17. august 1994 vedrørende ovennevnte.

Varanger Kraftlag A/L ble besluttet oppløst av samtlige 7 eierkommuner våren 1994. Ved brev av 8. juni 1994 stadfestet Nærings- og energidepartementet oppløsningen i henhold til andelslagets vedtekter. Andelslagets virksomhet føres videre av Varanger Kraft AS som ble stiftet 27. juni 1994, og som er heleid av de 7 kommunene som tidligere hadde deler i andelslaget.

Omdannelsen medfører at alle aktiva og passiva i Varanger Kraftlag A/L må overføres til Varanger Kraft A/S.

Overdragelsen omfatter overføring av bruksrettskonsesjon til fall, samt fortsatt regulering av Kongsfjordvassdraget m.v., jf. kgl. res. av 4. mars 1994. Videre omfattes reguleringstillatelse i Fuglevatn m.v. jf. kgl. res. av 6. november 1953. Fallene med reguleringer utbringer mer enn 1 000 naturhestekrefter, og overdragelsen er dermed i utgangspunktet konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens (ikl.) § 1, 1. ledd.

Det er i søknaden bedt om overføring av ovennevnte konsesjoner. For så vidt som selskapet har anmodet om at søknaden behandles etter reglene i Ot.prp. nr. 31 (1989-90), anser departementet saken som en søknad om unntak fra konsesjonsplikt etter ikl. § 1, 4. ledd.

Nærings- og energidepartementet finner at omdannelsen av Varanger Kraftlag A/L til Varanger Kraft AS er i tråd med de retningslinjer som Ot.prp. nr. 31 (1989-90) legger til grunn for unntak etter industrikonsesjonsloven § 1, 4. ledd.

Det vises særlig til at omdannelsen er gjort for å oppfylle intensjonene i energiloven.

Departementet legger til grunn at unntaket etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Varanger Kraft AS av de konsesjoner med tilhørende vilkår som Varanger Kraftlag A/L hadde.

Nærings- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved omdannelse til aksjeselskap vil det ved ethvert unntak etter § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapet tidligere har fått fritatt for konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdraglese.

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd, gir Nærings- og energidepartementet Varanger Kraft AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Varanger Kraftlag A/Ls rettigheter til vannfall. Reguleringstillatelser tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg videre retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtaket har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør at Varanger Kraft AS må søke om anleggskonsesjon og omsetningskonsesjon etter energilovens § 3-1 og § 4-1.

Gjennom energiloven er det lagt opp opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne samsvarer med målsettingen om et effektivt kraftmarked. I denne forbindelse forutsettes det at det ikke dannes organisasjonsmessige bindinger som hindrer reell frihet for kjøp og salg av kraft for de ulike resultatenhetene i selskapet.»

23. Tafjord Kraftselskap.

(Tillatelse til overføring av felt ved Vikvatnet i Tafjordvassdraget i Norddal kommune.)

Regjeringens resolusjon 10. november 1994.

I

Innledning

Foreliggende sak gjelder søknad fra Tafjord Kraftselskap om konsesjon etter lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer (vregl.) for overføring av tre felt på i underkant av 3 km^2 til Vikvatnet. De omsøkte felt har i dag avrenning til Øvre Rødal og videre til Zakariasvatnet som er inntaksmagasin til kraftstasjon Tafjord 4. Ved overføring til Vikvatnet vil feltene også bli utnyttet i Brusebotn kraftverk og Tafjord 5.

II

NVEs innstilling

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har i brev av 22. mars 1994 avgitt følgende innstilling:

NVE har mottatt følgende søknad fra Tafjord Kraftselskap datert 1. mai 1993.

«1. ORIENTERING

1.1 Hva det søkes om

Det søkes med dette konsesjon etter «Lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17», (Vregl.) til å ta inn i det eksisterende vannsystemet til kraftstasjon Tafjord 5 et mindre felt på i underkant av 3 km^3 beliggende ved Vikvatnet. Feltet har i dag avrenning til Øvre Rødal og videre til Zakaria-

svatn som er inntaks-magasin for Tafjord 4. Deler av feltet kan gis avrenning vil Vikvatnet vha. kanal/kulvert, mens man for resten av feltet må benytte pumpe for å få vannet inn i magasinet. Ca. 5 meter permanent oppdemming av et mindre vann er nødvendig for å få inn en liten del av feltet.

Det må også bygges en 22 kV tremastlinje fra Øvre Koppane fram til pumpa. Linjebyggingen forutsettes å kunne gjennomføres innenfor den generelle områdekonsesjonen vi har i Norddal kommune, slik at egen anleggskonsesjon for denne ikke er nødvendig.

1.2 Beliggenhet

Det aktuelle feltet ligger i Tafjordfjella i Norddal kommune i Møre og Romsdal fylke. Det ligger like nord for dammen ved Vikvatn. Høyden for feltet er fra kt. 1 300 oppover til ca. kt. 1 800. Kfr. vedlagt kartutsnitt.

1.3 Tidligere inngrep i området

Vikvassfeltet blei regulert i 1920-åra ved at man oppførte tre dammer ved Vikvatnet. Feltet er overregulert og magasinet har en reguleringsgrad på ca. 175 % av normaltilsiget. Reguleringsgrensene for magasinet er fra kt. 1 319,1 til kt. 1 299,1.

De første årene blei magasinet utnytta ved tapping gjennom dammen. Etter bygging av Tafjord 3 blei vannet overført til Kaldhussætervassdraget og utnytta i Tafjord 2 og 3. Etter bygging av Tafjord 5, blei det sprengt en tappetunnel til Brusebotn, slik at vannet fra magasinet kunne benyttes i Tafjord 4 og 5. I tappe-tunnelen mellom Vikvatn og Brusebotn er vi nå i ferd med å sette inn en turbin som skal utnytte fallet mellom disse magasinene. Dette anlegget vil være ferdig i løpet av 1993. Dermed utnyttes hele fallhøyden til Vikvassfeltet fra ca. kt. 1 320 til havnivå til kraftproduksjon. Kfr. vedlegg 5.

1.4 Samla plan

Nærings- og energidepartementet har etter anbefaling fra NVE og Miljøverndepartementet/Fylkesmannens miljøvernavdeling i Møre og Romsdal gitt tillatelse til at prosjektet unntas fra Samla plan. Brev av 18. februar 1993.

1.5 Forhåndsmelding

Vassdragsreguleringslovens § 4 a om krav om kunngjøring/forhåndsmelding er gått ut, og det er kommet inn et nytt punkt i § 5 som viser til bestemmelsene i Plan og bygningsloven (Pl.bl.). Pl.bl. stiller krav om forhåndsmelding for prosjekt over en gitt størrelse. Det aktuelle prosjektet som det her søkes konsesjon for, ligger under denne grensen, og vi forutsetter derfor at melding etter Pl.bl. ikke er nødvendig.

Kravet i Vassdragsreguleringslovens § 5 om opplysninger om skade og ulempe for allmenne interesser og næringsvirksomhet er nå erstatta med en henvisning til krav om konsekvensutredninger etter Pl.bl. Da det ennå ikke foreligger nye retningslinjer etter lovendringen, velger vi etter anbefaling fra NVE å beskrive miljøkonsekvenser etter en mal som beskrevet i Publikasjon 10, «Nytt rundskriv 36», mai 88, fra Vassdragsdirektoratet.

2. UTBYGGINGSPLANEN

2.1 Produksjonsberegninger

Vikvatnet som det aktuelle feltet planlegges overført til, er et overregulert magasin med reguleringsgrad på ca. 175 %. Det betyr at alt vann som blir tatt inn i dette magasinet vil kunne gi vinterkraft i stasjonene Tafjord 4 og 5 samt Brusebotn kraftverk. Sommerkraftproduksjonen i Tafjord 4 vil bli redusert noe pga. overføringen.

Ut fra isohydatkart og driftsstatistikker for kraftverkene fra de siste 10 årene, har anslått et spesifikt avløp for feltene til 52 l/sek. km^2. Ved hjelp av produksjons-simuleringsprogrammet VANSIMTAP fra EFI har vi så utført produksjons-beregninger for «Tafjordsystemet» med inntak av de nye feltene i Vikvatnet. Disse beregningene viser en økning i middelkraftproduksjon for våre kraftverk på ca. 10,7 GWh, bestående av en økning i vinterkraftproduksjonen på 13,9 GWh og en reduksjon i sommerkraftproduksjonen på 3,2 GWh.

2.2 Teknisk gjennomføring

Feltet som skal overføres er delt opp i øvre, midtre og nedre felt.

Øvre felt på ca. 1,0 km^2 overføres til Vikvatn ved at vann A (kt. 1 330,0) renner naturlig til vann B (kt. 1 325,3). Vann B demmes opp med en liten betongterskel til kt. 1 326,0. Fra vann B etableres avrenning til vann C (kt. 1 324,3) ved hjelp av en sprengt åpen overføringsgrøft/kanal på ca. 80 m, maks dybde 2-3 meter. Vann C demmes opp med en liten betongterskel til kt. 1 326,0. Fra vann C etablerese avrenning til Vikvatn ved hjelp av en sprengt lukket overføringsgrøft på ca. 40 m.

Nedre felt på ca. 0,4 km^2 overføres til midtre felt ved at vann D (nord-vest for Tjønna) demmes opp permanent ca. 5 m til kt. 1 298,0, og det etableres avrenning til Tjønna (kt. 1 298,0) ved hjelp av en sprengt åpen overførings-grøft/kanal på ca. 100 m. Oppdemmingen etableres ved å bygge 2 stk. betongdammer (dam 1 og 2) på tilsammen ca. 40-50 m.

Midtre felt på ca. 1,5 km^2, og *nedre felt* overføres til Vikvatn ved pumping. Tjønna skal kunne reguleres mellom LRV kt. 1 297,0 og HRV kt. 1 298,0. Det bygges et betong pumpehus på 25-30 m^2 i sørenden av Tjønna. I pumpehuset installeres en vertikal våtoppstilt pumpe med pumpekapasitet 500 l/sek. Fra pumpehuset legges en nedgravd plast pumpeledning opp til vestsiden av eksisterende dam (overløpet).

Til drift av pumpa må det fremføres elektrisk strøm. Det må bygges en ca. 3 km lang 22 kV-tremastlinje fra eksisterende linje ved Øvste Koppane, over Kassane og ned til Heimste Vikvatn. Kfr. vedlagt kart.

All transport av materiell og anleggsutstyr til anleggsstedet vil foregå med helikopter eller taubane og beltekjøretøy, eventuelt på snøen inn fra Grotli. Det kan bli aktuelt å bygge noen enkle anleggsveger i området for å komme fra det ene anleggsstedet til det andre.

Sprengningsmassene fra kanalsprengningene (ca. 2 000 m^3) forutsettes plassert dels i søkk i terrenget i nærheten av anleggsstedet og dels som fyllmasse over røret i partier med lukket grøft.

2.3 Kostnadsoverslag

Kostnadsoverslagene som er gjort og som er oppstilt under, baserer seg på prisnivå pr. dato, dvs. april 93.

	Direkte avrenning øvre felt	Pumping midtre felt	Oppdemming og overføring nedre felt	Totalt samtlige tre felt
01 Rigg og drift	150 000	300 000	200 000	650 000
02 Grunn og sprengningsarbeider	600 000	800 000	400 000	1 800 000
03 Betongarbeider	150 000	350 000	1 500 000	2 000 000
04 Pumperørleveranser	0	350 000	0	350 000
05 Pumpeleveranser inkl. styringer/ samband	0	550 000	0	550 000
06 Strømforsyning	0	1 000 000	0	1 000 000
07 Prosjektering/kontroll	100 000	200 000	150 000	450 000
08 Uforutsett	100 000	360 000	230 000	690 000
09 Investeringsavg.	80 000	270 000	170 000	520 000
10 Rente i byggetiden	70 000	250 000	160 000	480 000
Kalkulasjonssum	1 250 000	4 430 000	2 810 000	8 490 000

Dette gir en utbyggingspris på ca. 0,80 kr pr. kWh for prosjektet totalt.

2.4 Framdrift

Arbeidet er tenkt oppstartet på seinsommeren sesongen -93, og skal være sluttført i løpet av sommer/ høst sesongen -94.

3. KONSEKVENSER AV UTBYGGINGEN

3.1 Generelt

Det aktuelle prosjektet vil etter vår oppfatning gi svært små negative konsekvenser for almene- og næringsinteresser i området. Av det totale tilløpsfeltet til Fremste Rødalsvatn på ca. 20 km^2 blir bare i underkant av 3 km^2 tatt bort. Dette betyr at vannføringen i Rødøla nede i selve dalen, bare i liten grad blir redusert, og at overføringen derfor vil ha utbetydelige konsekvenser fra Øvre Rødal og videre nedover. Vi har derfor i det etterfølgende valgt å konsentrere oss om området ved Vikvatnet samt linjeframføring til pumpehuset.

Vi mener at det for dette prosjektet er tilstrekkelig å basere konsekvensutredningene på egne vurderinger. Dette begrunnes med følgende: Inngrepene som planlegges er små og vil kun ha lokal innvirkning i området. De foretas i et lite beferda område høyt til fjells hvor snøen dekker terrenget store deler av året (rørledning, kanal, dam). Dessuten er det allerede gjort inngrep i terrenget fra før: Dam, brakke, linje og taubane til Øvre Koppane etc. Det som listes opp av konsekvenser under, er derfor basert på egne vurderinger.

3.2 Innvirkning på forskjellige brukerinteresser

Her kommenteres innvirkning på brukerinteressene i samme rekkefølge som de er oppsatt i retningslinjene fra NVE.

Is, vanntemperatur: Ubetydelig/ingen innvirkning
Flomforhold: Ubetydelig/ingen innvirkning (i tilfelle positive)
Erosjon: Ubetydelig/ingen innvirkning (i tilfelle positive)
Grunnvann: Ingen innvirkning
Jordbruk og Skogbruk: Ingen innvirkning
Reindrift: Uaktuelt
Transport: Ingen innvirkning
Vannkvalitet, vannforsyning: Ingen innvirkning

Naturfag: Området hvor utbyggingen skal foregå består av snaufjell (kfr. bilder). Dette gjelder også linja og det oppdemte området. Dette betyr at naturfaglig forhold i svært liten grad berøres.

Jakt og Fiske: I Vikvatnet er det foretatt prøvefiske, og bestenden er vurdert til å være nær lik null (Fylkesmannen i Møre og Romsdal, 1991). Det er grunn til å tro at det samme gjelder for Tjønna og det lille vannet nedenfor som er planlagt oppdemmet.

Som nevnt tidligere, er det bare en svært liten del av tilløpet til Rødalsvatn som blir tatt bort, og vi har vurdert det til å ha liten betydning for en eventuell fiskebestand i dette vannet.

Kulturminner: Ingen innvirkning.

Friluftsliv, turisme: Det går en merka tursti over dammen ved Vikvatnet, men da det her er langt mellom turisthyttene, er det ikke av de mest beferda rutene i Tafjordfjella. Dessuten er det også fra før gjort inngrep i naturen ved Vikvatnet ved at det er bygget dammer og brakke. Vi mener at pumpehuset som må bygges vil være mindre markant i terrenget enn den eksisterende brakka.

Rørledningen vil bli lagt i grøft og vil derfor være lite synlig. Med den høye beliggenheten (over 1 300 meter over havet) vil dessuten grøfta for rørledningen være dekka med snø store deler av året.

I forbindelse med overføringen av det øvre feltet til Vikvatnet må det bygges to mindre betongterskler i de tidligere utløpene. Disse vil bli utformet slik at de vises minst mulig i terrenget. Sprengningsmassene fra denne overføringen er som nevnt over, tenkt plassert i søkk ved anleggsstedet. I det kuperte terrenget burde det være mulig å finne en plass for disse massene som ikke er så godt synlig fra stien.

Oppdemningen som må til for å få med den nedre delen av feltet, vil være permanent, slik at det ikke vil bli store synlige strandlinjer. Damkonstruksjonen vil i liten grad være synlig fra turstien.

Linja som må bygges fram til pumpa vil være det som vil vise mest i terrenget. Vi vil prøve å legge den slik at den ikke har direkte nærkontakt med turstien, men i området nær Vikvatnet vil det være vanskelig å unngå at den er synlig fra turstien.

4. RETTIGHETER OG EIERFORHOLD

Tafjord Kraftselskap eier selv grunnen for alle områder som berøres av utbyggingen. Kfr. vedlagt kartutsnitt som viser grensene for g.nr. 41, b.nr. 1. Likeledes har Tafjord Kraftselskap alle fallrettigheter fra Vikvatnet og ned til sjøen.

Tafjord Kraftselskap har områdekonsesjon for bygging og drift av fordelingsanlegg for inntil 22 kV nominell spenning for et område i Norddal kommune som dekker hele det aktuelle utbyggingsområdet. Tillatelsen er gitt 5. april 1979.

Kopi av brev fra Nærings- og energidepartementet med bl.a. dette innholdet om utnyttelse av felt ved Viksvatnet:

> «Norges vassdrags- og energiverk uttaler i brev av 27. november 1992 at eventuelle konflikter ved de omsøkte overføringer av tre mindre felt til Vikvatnet kan løses gjennom konsesjonsbehandling, og tilrår at prosjektet blir unntatt fra Samlet Plan.
>
> Miljøverndepartementet har forelagt saken for Fylkesmannen i Møre og Romsdal, og tilrår i brev av 15. februar 1993 at prosjektene blir unntatt fra Samlet Planbehandling.
>
> Nærings- og energidepartementet slutter seg til dette. De omsøkte prosjekter fritas fra Samlet Plan-behandling og kan konsesjonsbehandles på vanlig måte.»»

Etter ønske fra NVE kom Tafjord Kraftselskap med disse tilleggsopplysningene, datert 7. juni 1993, til søknaden:

«Neddemt areal i forbindelse med oppdemmingen av den nedre tjønna er ca. 25 da. Det neddemte terrenget består hovedsaklig av snaufjell (kfr. bilder i bilag 6).

Innvunne naturhestekrefter for prosjektet er på totalt 1 556 hk, fordelt på 1 492 hk i K5 og 64 hk i det nye Brusebotn kraftverk.

Sprengningsmasser fra kanal/grøft mellom Tjønna og oppdemt vann (ca. 1 000 m^3) tenkes plassert slik at det kommer under vann etter at den permanente oppdemmingen er foretatt. I forbindelse med pumperørledningen fortsetter vi masseballanse. For kanalen inn til selve Vikvatnet blir det et masseoverskudd på ca. 500 m^3 fast fjell. Dette plasseres enten i Vikvatnet under kt 1 310 eller i et søkk sørøst for kanalen.

Det eneste stedet hvor bygging av anleggsveg er aktuelt, er for å komme seg ned til dammen fra overføringskanalen ved Vikvatnet (bare noen få meter).

En mindre betongterskel vil bli oppført i utløpet fra Tjønna for å hindre avrenning nordover ved normalvannstand.

Opprydding etter anlegget er med i kostnadsoverslaget under «Rigg og drift».

Med bemerkningen «i tilfelle positive» under omtalen av innvirkning på flomforhold og erosjon menes at overføringen til Vikvatnet vil dempe en eventuell vårflom i Rødalen. Hvis Vikvatnet er fullt vil anlegget ikke ha noen innvirkning på over nevnte forhold.

Angående kulturminner/fornminner har vi vært i kontakt med kulturavdelinga i Møre og Romsdal fylkeskommune v/Bjørn Ringstad. Han opplyser at det ikke er registrert fornminner i planområdet, men at det heller ikke foreligger noen utførlig registrering i det aktuelle området. Han vil i forbindelse med høringen til konsesjonssøknaden vurdere om ytterligere undersøkelser er nødvendige.»

Søknaden har vært kunngjort i pressen og forelagt aktuelle forvaltningsorgan og høringsinstanser med følgende resultater:

Norddal kommunestyre behandlet saken i møte den 2. september 1993, og hadde enstemmig vedtak i samsvar med den nedenfor følgende innstillingen fra rådmannen:

«Norddal kommune har ikkje merknader til søknaden frå Tafjord Kraftselskap, dagsett april -93 og tilleggsopplysningar dagsett 7. juni 1993, om konsesjon for overføring av felt ved Viksvatnet.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i brev den 4. november 1993 bl.a. følgende merknader til søknaden:

«Om fiskeinteressene

Etter de opplysningene vi sitter inne med er det ingen store fiskeinteresser i de vatna som skal overføres. Det fisket som har foregått bekrefter ellers at fiskebestanden er meget sparsom, og at fisken ikke er av spesielt god kvalitet. Faren for overføring av uønskede fiskeslag, næringsdyr eller parasitter anser vi for å være meget liten.

Vikvatna ble prøvefisket i 1991. Vatna har en sparsom bestand av aure. Generelt har fisken lav kondisjonsfaktor og gyteforholdene er dårlige. Alle utsettingspålegg som følge av reguleringene i Tafjordområdet vil bli revurdert i forbindelse med prosjektet bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag. Det kan da ikke utelukkes at det vil bli foreslått et utsettingspålegg for Vikvatna. Fisken i Vikvatna blir forøvrig ikke berørt av den aktuelle reguleringen.

Både Heimste og Fremste Rødalsvatn ble prøvefisket i 1967. Det ble da konkludert med at det var for mye fisk i vatna og at bestanden burde reduseres. Vatna blei kultivert for ca. 10 år siden, men det er siden ikke foretatt noe nytt prøvefiske. Rettighetshaverne hevder at det nå er bra med fisk av god kvalitet i vatna, men fisket er ikke åpent for allmennheten. Den planlagte overføringen som reduserer nedbørsfeltet ovenfor Fremste Rødalsvatn med ca. 15 % kan influere på oppvekst- og gyteområde for Rødalsvatna, men det er vanskelig uten nærmere undersøkelser å si om det vil ha noen negativ effekt for fiskebestanden. Prøvefiske før og etter overføringen bør derfor gjennomføres som grunnlag for eventuelle kultiveringstiltak.

Om vilt og friluftsinteressene

De nedbørsfeltene som er tenkt overført til Vikvatnet ligger i utkanten av viktige deler av leveområdet for villreinen i Ottadalsområdet. Bygging av ei ny turisthytte ble ellers startet ved Viksvatnet i høst. Fra før går det ei merka turløype i området.

Kombinasjonen turgåere og villrein vil kunne forstyrre reinen og resultere i fluktreaksjoner. Da vil åpne kanaler eller grøfter (180 m av slike er planlagt) kunne fungere som dyregraver. Dette har også sammenheng med at terrenget i utbyggingsområdet er relativt trangt. For folk vil de åpne kanalene muligens kunne virke hindrende på ferdselen og kan kanskje representere en viss risiko. Det bør derfor vurderes å lukke alle grøftene/kanalene.

Kraftlinja fram til pumpestasjonen kan trolig også virke forstyrrende for villreinen ved lyder skapt av partielle utladninger (Corona) dersom det legges opp til bruk av uisolerte ledninger. Det bør av denne grunn i stedet vurderes bruk av isolerte ledninger fram til pumpestasjonen.

Både dammene, tersklene og eventuelle deponier samt kraftlinja vil i varierende grad bli synlige fra turløypa. Dette bør vektlegges ved utforming og plassering, der alternativ er mulig.

Om forurensning

Rødalen og Rødalselva får som nevnt en viss reduksjon av nedbørsfeltet, men situasjonen i området er slik dette ikke forventes å gi forurensningsmessige ulemper. Spesielle tiltak synes derfor ikke aktuelt.

Oppsummering

De foreliggende planer representerer en effektivisering og foredling av vannressursene innenfor et område som allerede utnyttes til vannkraftformål. Ingen nye kraftverk skal således bygges. Vi ser derfor positivt på den foreliggende søknad og vil tilrå at det blir gitt konsesjon på følgende vilkår:

- Regulanten pålegges å sørge for prøvefiske i begge Rødalsvatna i forkant av overføringene, og etter en del år. Om nødvendig må regulanten også kunne pålegges kultiveringstiltak eventuelt biotopforbedrende tiltak i Rødalen.
- Regulanten må videre pålegges å bygge lukkede grøfter i stedet for åpne kanaler av hensyn til villreinen og turgåerne.
- Regulanten må også pålegges å nytte isolerte ledninger til den aktuelle kraftlinjen til pumpestasjonen og ellers tiltak for å redusere effekten av partielle utladninger av hensyn til mulig forstyrring av villreinen.
- Regulanten bør også pålegges å sørge for at bruks- og opplevelsesverdiene i området tas vare på i størst mulig grad og om nødvendig utføre kompenserende tiltak og tilrettelegging.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal, landbruksavdelinga har i brev av 19. oktober 1993 avgitt slik uttalelse:

«Landbruksdirektøren viser til uttalen frå jordbrukssjefen og har ikkje merknader til arealbruken i ovannemnde sak i Norddal kommune, datert april 1993.»

Møre og Romsdal fylkeskommune, nærings- og miljøutvalet, har i møte 15. oktober 1993 gjort følgende vedtak:

«Nærings- og miljøutvalet rår til at Tafjord Kraftselskap blir tildelt konsesjon for overføring av felt ved Vikvatnet. Utvalet syner i denne samanheng til at det tidlegare er gjort fleire inngrep i og ved dette området. Ein syner og til fråsegner frå kulturavdelinga og MRE.

Området er likevel viktig for både friluftsliv og viltet. Nærings- og miljøutvalet føreset at overføringsgrøftene blir utforma slik at dei ikkje er til skade eller ulempe for folk og dyr. Ein ber om at alternativ med heilt eller delvis lukka system blir vurdert. Dette vil også kunne redusere evt. problem med massedeponi.

Det må leggjast spesiell vekt på at kraftlinja blir lagt på ein måte som er til minst mogleg ulempe for friluftslivet.»

Møre og Romsdal fylkeskommune, kulturavdelinga, har i brev 5. oktober 1993 avgitt følgende uttalelse:

«Konsesjonssøknaden er gjennomgått av være fagpersonar vedkomande tilhøvet til automatisk freda kulturminne og kulturminne frå nyare tid.

Fylkeskonservatoren har ingen merknader til konsesjonssøknaden for overføring av felt ved Vikvatnet i Norddal kommune.»

Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 16. november 1993 bl.a. følgende merknader til søknaden:

«Naturfaglige verdier og konsekvenser

På bakgrunn av det i søknaden forelagte utredningsmaterialet, samt mottatte høringsuttalelse fra fylkesmannen i Møre og Romsdal, har DN følgende faglige merknader til søknaden.

Fisk:

Etter de opplysninger som foreligger er det ingen store fiskeinteresser i de vatna som skal overføres. Prøvefisket har avdekket at bestandene er meget sparsomme og at fisken ikke er av spesielt god kvalitet. Faren for overføring av uønskede fiskeslag, næringsdyr eller parasitter ansees som meget liten.

Vikvatna har en sparsom bestand av ørret. Fisken har lav kondisjonsfaktor og gyteforholdene i vatna er dårlige. Fisken i Vikvatna vil imidlertid ikke bli berørt av den aktuelle reguleringen.

Heimste og Fremste Rødalsvatn vil få redusert sitt nedslagsfelt som følge av reguleringen. Disse vatna ble prøvefisket i 1967, og det ble konstatert at vatna hadde for mye fisk. For 10 år siden ble vatna kultivert, og idag hevder rettighetshaverne at det er godt med fisk av god kvalitet. Den planlagte overføringen kan influere på oppvekst- og gyteforhold for Rødalsvatna, men uten nærmere undersøkelser er det vanskelig å si noe om de får negativ effekt for fiskebestandene. Prøvefiske før og etter overføringene bør derfor gjennomføres som grunnlag for eventuelle kultuveringstiltak.

Vilt- og friluftsinteresser:

Omsøkte prosjekt ligger i utkanten av viktige deler av leveområdet for villrein. Igjennom området går en merket turløype, og en turisthytte er for tiden under oppføring ved Vikvatnet. Denne kombinasjonen kan resultere i at det i disse relativt trange områdene oppstår situasjoner der villreinen blir forstyrret og får fluktreaksjoner. I slike situasjoner vil åpne grøfter og kanaler kunne fungere som dyregraver. For folk som besøker området kan grøftene også innebære en risiko og et hinder for fri ferdsel. Avbøtende tiltak vil være å lukke grøftene.

Kraftlinjen fram til pumpestasjonen vil både fremstå som visuelt skjemmende og utgjøre en risiko for fugl i området. Følgelig må det tilstrebes en linjetrasé hvor landskapstilpassingen sterkt vektlegges. Kraftlinja kan også komme til å virke forstyrrende på villreinen igjennom lyd skapt av partielle utladninger fra uisolerte ledninger. Bruk av isolerte ledninger vil avbøte dette problemet.

KONKLUSJON:

Omsøkte prosjekt, som er unntatt behandling i Samla plan, ligger i et område som allerede er påvirket av vannkraftutbygging. Tiltaket er av begrenset omfang og inkluderer ikke bygging av nye kraftverk.

Fiskeinteressene i området er begrensede og blir bare i liten grad endret som følge av omsøkte overføring. Rødalsvatna har etter all sannsynlighet godt med fisk av god kvalitet. Effekten av å redusere vassdragets nedslagsfelt med 15 % er usikker. Følgelig bør det derfor gjennomføres prøvefiske som grunnlag for eventuelle kultiveringstiltak.

DN vil ikke gå imot forelagte konsesjonssøknad forutsatt at følgende forslag blir tatt inn i konsesjonsvilkårene:

- Planer om åpne grøfter og kanaler som overføringssystem, vil være konfliktfylt både overfor villrein- og friluftsinteressene i området. Det bør derfor legges opp til lukking av alle grøfter og kanaler.
- Kraftlinjen inn til pumpestasjonen er visuelt skjemmende, den representerer en fare for fugl og den vil uten isolerte kabler kunne virke forstyrrende på villreinen i området. Følgelig må det tilstrebes en kraftlinjetrasé med god landskapstilpassing og hvor hengekablene er isolerte.
- Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av DN:

I

a. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak,
b. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av naturlige forhold,
c. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
d. å bekoste biotopforbedrende tiltak dersom dette skulle vise seg nødvendig.

II

a. å bekoste kompensasjonstiltak der fremkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeid eller regulering,
b. å bekoste sikringstiltak i områder som er utrygge for ferdsel.»

Norges jeger og fiskerforbund har i brev av 20. oktober avgitt følgende uttalelse i saken:

«Norges Jeger og Fiskerforbund viser til konsesjonssøknad for overføring av felt ved Vikvatnet.

Den foreslåtte tilleggsreguleringen ligger i et område som er sterkt regulert fra tidligere. Det dreier seg derfor ikke om store gjennomgripende endringer i et område som fra før er urørt.

Prosjektet

NJFF registrerer som positivt at det kalkuleres med å produsere billig kraft (0,80 øre/kWh), samtidig som andelen vinterkraft vil øke med 13,9 GWh. Imidlertid vil NJFF gi uttrykk for skepsis til at et såpass omfattende prosjekt er unntatt behandling i Samlet Plan, og at dette har skjedd i samråd med Fylkesmannens miljøvernavdeling.

I den forbindelse vil vi peke på at det dreier seg om relativt store inngrep herunder bygging av enkle anleggsveier og en 22 kV-kraftlinje på 3 km. Inngrep som NJFF mener klart vil påvirke allmenne interesser, og som tilsier at prosjektet burde underlegges behandling i Samlet Plan. Konsekvenser av prosjektet.

NJFF vil her påpeke at vi anser denne delen som relativt overfladisk behandlet. Dette gjelder generelt og spesielt for vår del, forholdet til vilt og fisk og utøvelse av jakt, fiske og annet friluftsliv.

NJFF vil spesielt nevne at vi savner en omtale av eventuelle konsekvenser for villreinen i området. Det planlagte prosjektet vil finne sted i en del av et område som ansees som generelt viktig for villreinen. Det er snakk om viktige trekkruter og kalvingsplasser. I den forbindelse kan det nevnes at DNT's planer om en ny hytte i dette området, har ført til sterke reaksjoner fra villreinhold. NJFF viser i den forbindelse til vedlagte kopi av brev av 30. august 1993 til Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

NJFF mener også at det er behov for en mer grundig kartlegging av konsekvenser for de eventuelle fiskebestander som kan bli berørt av prosjektet.

Forøvrig vil NJFF understreke betydningen av at naturfaglig verdi av et område, ikke knyttes opp mot områdets dekning av vegetasjon. Naturfaglige verdier for et område fastsettes uavhengig av andel som er dekket av vegetasjon.

NJFF ber om at være merknader om manglende kartlegging av prosjektets konsekvenser, blir tatt til følge. Det må finne sted en tilfredsstillende kartlegging av alle aktuelle forhold før en tar stilling til om prosjektet bør gjennomføres.»

Tafjord Kraftselskap har i brev av 4. november 1993 følgende kommentarer til de innkomne uttalelsene:

«Vi vil med dette komme med følgende kommentarer til uttalelsene fra Norges jeger- og fiskerforbund som er de eneste som har kommet med negative uttalelser til prosjektet:

(a) Villrein/jakt

NJFF hevder at det omsøkte prosjektet «vil finne sted i en del av et område som ansees som generelt viktig for villreinen. Det er snakk om trekkruter og kalvingsplasser».

Vi mener at det arealet som berøres av oss i forbindelse med utbyggingen, ligger utenfor de områdene som er av større viktighet for reinen. Dette støttes av en uttalelse fra Fylkesmannens miljøvernavdeling som blei gitt i forbindelse med ei turisthytte som Ålesund og Sunnmøre turistforening er i ferd med å bygge i området (vedlagt). Det påpekes der at de viktigste områdene for rein ligger sør for en linje mellom Brusebotnvatn og Fetvatnet. Dette betyr at det meste av våre inngrep kommer utenfor det viktige området (linje, dammer) og resten vil ligge helt i utkanten av det (kfr. kartskisse). Det framgår også av notatet at hovedtrekket for rein går gjennom Skrådalen som ligger 5-6 km sør for de områdene som berøres av utbyggingen. Dette stemmer også godt med kraftselskapets egne observasjoner i forbindelse med snømålinger, tilsyn og vedlikeholdsarbeider i fjellet. Vi har aldri observert kalvingsplasser i det aktuelle området, og bare sporadisk observert dyr eller sett spor av rein der.

Turistforeningas hytte er nå under bygging syd for det området som berøres av oss, og dette er etter det

vi har fått opplyst, blitt akseptert med hensyn til villreinen.

Vi mener derfor at den informasjon vi har er tilstrekkelig til å kunne si at anlegget ikke vil få vesentlige negative skadevirkninger på en villreinstamme i Tafjordfjella, og at ytterligere kartlegging ikke er nødvendig.

b) Fisk

Det vises her til konsesjonsøknaden. Som det framgår der, er det foretatt prøvefiske i Vikvatnet høsten 1991. Notat følger Fylkesmannens uttalelse. Det konkluderes der med at bestanden er svært liten. For øvrig vil prosjektet ikke ha noen innvirkning på en eventuell fiskebestand i Vikvatnet da reguleringen ikke endres.

Det er ikke foretatt prøvefiske i Tjønna, men dette er et svært lite vann som ikke kan ha noen betydning i fiske-sammenheng. Vi er ikke kjent med at det er drevet noe nevneverdig fiske i vannet tidligere, og ut fra det som er observert i Vikvatnet, med de samme naturgitte forhold, er det grunn til å tro at vannet er dårlig egna som fiskevann. I alle fall strider det mot enhver sunn fornuft at skadevirkningene på en eventuell fiskebestand i dette lille vannet/tjønna skulle hindre konsesjon for prosjektet. For øvrig er reguleringen i vannet bare 1 meter, noe som må sies å være svært beskjeden. Dessuten kan det i konsesjonsvilkårene komme pålegg om fiskeutsetting ol., noe som kan gjøre vannet mer attraktivt som fiskevann.

Skadevirkninger på en eventuell fiskebestand i Rødalsvatn må etter vår oppfatning også være ubetydelig, da man bare tar bort ca. 3 km^3 av det totale tilsigsfeltet på ca. 20 km^3. Også her vil man uavhengig av konsesjonstillatelsen kunne foreta undersøkelser før og etter utbygging, og på vanlig måte komme med pålegg om avbøtende tiltak.

Som konklusjon mener vi at de negative konsekvensene for eventuelle fiskebestander som berøres av prosjektet er så små at de ikke kan ha noen betydning i avgjørelsesprosessen for konsesjonssøknaden. Etter den informasjonen vi har fått, er dette også i overensstemmelse med den uttalelsen Fylkesmannens miljøvernavdeling kommer med til konsesjonssøknaden.»

Tafjord Kraftselskap har i brev av 22. november 1993 følgende kommentarer til høringsuttalelsene fra fylkesmannen i Møre og Romsdal og Direktoratet for naturforvaltning:

«Vi vil først si oss glade for at Fylkesmannen og DN stiller seg positive til konsesjonssøknaden for ovennevnte prosjekt, men vi har noen merknader til kravet om at det må benyttes isolerte ledninger til kraftlinja.

Begrunnelsen for kravet om å bruke isolerte ledninger er at lyden fra partielle utladninger (Corona) vil virke forstyrrende på eventuell villrein i området. Den omsøkte linja er imidlertid en 22 kV linje og ved dette spenningsnivået er ikke Corona noe problem. EFI (Sintef) opplyser at Corona først oppstår ved et spenningsnivå rundt 70-80 kV. Dessuten opplyser de at bruk av isolerte ledninger (BLX) ikke ville ha redusert en eventuell Coronalyd i noe tilfelle. Det som er gunstig for å unngå Corona er at man kjører med en lav belastning på ledningen. Dette er tilfelle med den aktuelle linja hvor den nødvendige effekten ligger langt under kapasiteten til det minimumstverrsnittet som benyttes.

Bruk av isolert tråd vil dessuten føre til tekniske komplikasjoner. Linja vil ligge i ca. 1 200 - 1 500 meter over havet, delvis på tvers av framtredende vindretning med dertil fare for ising og store vindlaster. En økning av ledningstverrsnittet pga. isolering vil føre til store vind og islaster og derfor virke ugunstig med hensyn til driftssikkerheten til linja. En konsekvens kan bli at mastene må dimensjoneres opp eller at det må legges inn flere mastepunkter for å ta de økte belastningene. Dette vil føre til en linje som vil bli mer dominerende i terrenget.

Ellers vil vi vise til våre tidligere merknader til Norges jeger- og fiskerforbunds uttalelse hvor vi med Fylkesmannens og Naturatlas for Møre og Romsdal som kilde, kunne påvise at utbyggingsområdet og spesielt linja ligger utenfor det området som er av større viktighet for villreinen.

På denne bakgrunnen mener vi at det ikke er noen grunn til å kreve isolert utførelse av linja.

Når det gjelder kravet om lukkede grøfter, har vi noe mer forståelse for det, selv om terrenget fra før er så fullt av knauser og stup at en grøft fra eller til vil ha liten betydning for faren for å falle utfor en skrent. Vi mener at hvis kravet om lukkede grøfter blir stilt, må dette gjelde grøfter over en viss dybde, f.eks. 3 meter, og at det eventuelt stilles krav om at grøftekantene gjøres noe mindre steile.»

Norges vassdrags- og energiverk vil bemerke:

Generelt:

Vikvassfeltet ble regulert i 1920-årene ved at det ble oppført tre dammer ved Vikvatnet. De første årene ble magasinet tappet gjennom dammen. Etter at Tafjord 3 var bygget, ble vannet overført til Kaldhussætervassdraget og utnytta i Tafjord 2 og 3. Da Tafjord 5 var bygget ble det sprengt en tappetunnel til Brusebotn, slik at vatnet fra magasinet kunne brukes i Tafjord 4 og 5. I løpet av 1993 satte Tafjord Kraftselskap inn en turbin i tappetunnelen mellom Vikvatn og Brusebotn, slik at fallet mellom disse magasinene kan utnyttes.

Planen:

Tafjord Kraftselskap har søkt om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven for overføring av et felt på i underkant av 3 km^2 til Vikvatnet. Det omsøkte feltet ligger ved Vikvatnet, og har i dag avrenning til Øvre Rødal og videre til Zakariasvatnet som er inntaksmagasin til Tafjord 4. Ved overføring til Vikvatnet vil feltet også bli utnyttet i Brusebotn kraftverk og Tafjord 5. Brusebotn kraftverk ble satt i drift høsten 1993.

Det nevnte feltets beliggenhet er fra ca. kote 1 300 og opp til kote 1 800.

Vikvatnet har reguleringsgrensene HRV kote 1 319,1 og LRV kote 1 299,1. Magasinet er overregulert med en magasinprosent på 175 %.

Det nevnte felt er delt opp i øvre, midtre og nedre felt.

Øvre felt på ca. 1,0 km^2 overføres til Vikvatn ved at vann A (kt. 1 330,0) renner naturlig til vann B

(kt. 1 325,3). Vann B demmes opp med en liten betongterskel til kt. 1 326,0. Fra vann B etableres avrenning til vann C (kt. 1 324,3) ved hjelp av en sprengt åpen overføringsgrøft/kanal på ca. 80 m lengde, maks dybde 2-3 meter. Vann C demmes opp med en liten betongterskel til kt. 1 326,0. Fra vann C etablerese avrenning til Vikvatn ved hjelp av en sprengt lukket overføringsgrøft på ca. 40 m lengde.

Nedre felt på ca. 0,4 km^2 overføres til midtre felt ved at vann D demmes opp permanent ca. 5 m til kt. 1 298,0, og det etableres avrenning til Tjønna (kt. 1 298,0) ved hjelp av en sprengt åpen overføringsgrøft/kanal på ca. 100 m lengde. Oppdemmingen etableres ved å bygge 2 stk. betongdammer (dam 1 og 2) på tilsammen ca. 40-50 m lengde.

Midtre felt på ca. 1,5 km^2, og *nedre felt* overføres til Vikvatn ved pumping. Tjønna skal kunne reguleres mellom LRV kt. 1 297,0 og HRV kt. 1 298,0. Det bygges et betong pumpehus på 25-30 m^2 i sørenden av Tjønna. I pumpehuset installeres en vertikal våtoppstilt pumpe med pumpekapasitet 500 l/sek. Fra pumpehuset legges en nedgravd plast pumpeledning opp til vestsiden av eksisterende dam (overløpet).

Det skal også bygges en ca. 3 km lang 22 kV tremastlinje fra den eksisterende linja ved Øvre Koppane og fram til pumpa. Tafjord Kraftselskap har områdekonsesjon for bygging og drift av fordelingsanlegg for inntil 22 kV nominell spenning for et område i Norddal kommune som dekker hele det aktuelle utbyggingsområdet.

Tafjord Kraftselskap eier selv grunnen for alle områder som berøres av utbyggingen. De har også alle fallrettighetene fra Vikvatn og ned til sjøen.

Det omsøkte prosjektet er fritatt for behandling etter Samlet Plan.

Produksjon

NVE har simulert produksjonen fra den omsøkte utbyggingen ved hjelp av EFIs modell VANSIMTAP. Det er brukt et datasett for hele Norge med tilsigsserien 1931-1980.

	Sommer	Vinter	Totalt
Midlere produksjon (GWh) ...	–4,2	14,3	10,1

Produksjonssimuleringen er basert på at Vikvatnet tappes via turbinen i Brusebotn kraftverk i løpet av fire vintermåneder som beskrevet i prosjektbeskrivelsen for kraftverket. Resten av året vil kraftverket stå.

Av produksjonstallene ovenfor ser vi at sommerproduksjonen er redusert. Dette skyldes at det aktuelle feltet som i dag blir benyttet i sommer- og vinterproduksjon i Tafjord 4 vil bli overført til Vikvatnet for utnyttelse til vinterproduksjon.

I konsesjonssøknaden er det angitt en midlere produksjonsøkning på 10,7 GWh.

Fastkraftbidrag

Produksjonsøkningen ved innføring av det aktuelle feltet til Vikvatnet er så pass liten at det er forholdsvis stor usikkerhet ved simulering av prosjektets innvirkning på det norske totalsystemets evne til å levere fastkraft. Overslagsberegninger indikerer et fastkraftbidrag tilnærmet lik middelproduksjonen.

Fastkraftbidrag: *10,1 GWh.*

Kostnader

NVE har kontrollert kostnadsberegningen og funnet at den er realistisk i forhold til det nødvendige arbeidet som er beskrevet i konsesjonssøknaden.

Skader og ulemper

Tilløpsfelt til Fremste Rødalsvatn på ca. 20 km^2 blir redusert med ca. 3 km^2. Rødalsvatna har sannsynligvis godt fiske av god kvalitet.

Ut i fra foreliggende opplysninger er det ingen store fiskeinteresser i de vatna som skal overføres. Prøvefisket har avdekket at bestandene er meget sparsomme og at fisken ikke har spesielt god kvalitet. Faren for overføring av uønskede fiskeslag, næringsdyr eller parasitter ansees som meget liten.

Vikvatna har en sparsom bestand av ørret. Fisken har lav kondisjonsfaktor og gyteforholdene i vatna er dårlige. Fisken i Vikvatna vil ikke bli berørt av den aktuelle reguleringen.

Det mest synlige landskapsinngrepet vil bli den 3 km lange 22 kV kraftlinja, som blir bygd mellom Øvste Koppane og Heimste Vikvatn. I tillegg til kraftlinja vil både dammene, kanalene, tersklene og eventuelt tippene i varierende grad bli synlig fra turløypa.

Uttalelser fra andre:

Norddal kommune har ikke merknader til søknaden.

Fylkeskommunen tilrår at Tafjord Kraftselskap blir tildelt konsesjon. Det forutsettes imidlertid at det tas hensyn til folk og vilt ved utformingen og plasseringen av de omsøkte anleggene.

Fylkesmannen tilrår at det blir gitt konsesjon, men stiller flere vilkår med tanke på friluftsliv, fisk og vilt.

Direktoratet for naturforvaltning går ikke imot det omsøkte tiltaket forutsatt at forslaget til vilkår som DN framsetter i sitt brev av 16. november 1993 blir tatt inn i konsesjonsvilkårene.

Norges Jeger og Fiskerforbund (NJFF) mener at konsekvensene for prosjektet er relativt overflatisk behandlet spesielt med tanke på villreinen.

NVEs vurderinger

På grunnlag av de opplysninger som har framkommet i søknaden og høringsuttalelsene fra bl.a. DN og FM mener NVE at konsekvensene for det omsøkte prosjektet er godt nok belyst til at søknaden kan behandles i henhold til vassdragsreguleringsloven.

Når det gjelder lyd skapt av partielle utladninger (korona) fra kraftlinja sier Tafjord Kraftselskap at ved det spenningsnivået som den omsøkte linja har vil ikke korona være noe problem. Tafjord Kraftselskap viser til opplysninger fra EFI som sier at korona først oppstår ved et spenningsnivå rundt 70-80 kV, og at bruk av isolerte ledninger ikke ville ha redusert en eventuell koronalyd i noe tilfelle. NVE støtter Tafjord Kraftselskaps versjon av problemstillingen, og vil ikke stille krav om isolert utførelse av den omsøkte 22 kV ledningen.

Det går fram av høringsmaterialet at arealet sør for en linje mellom Brusebotn-vatnet og Fetvatnet er et viktig funksjonsområde for villreinen. Det meste av de omsøkte inngrepene (linje og dammer) kommer nord for det nevnte området og resten vil ligge helt i utkanten av det. Videre er tiltaket av begrenset omfang og ligger i et område som allerede er påvirket av vannkraftutbyging.

På bakgrunn av det ovenfor nevnte mener NVE at fordelene med dette prosjektet er større enn ulempene.

Konklusjon

NVE anbefaler at Tafjord Kraftselskap får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven for overføring av felt ved Vikvatnet i Norddal kommune i Møre og Romsdal på de samme vilkår som gjelder for konsesjonen av 24. juni 1977.

Vi anbefaler at vilkårssettet fra konsesjonen av 24. juni 1977 gjøres gjeldende, for tillatelse for overføring av felt ved Vikvatn, i den grad de kan praktiseres i henhold til seinere tilkomne lovregler og internasjonale avtaler. Vi mener at forslagene til vilkår som DN og FM har framsatt i det vesentligste blir oppfylt av postene 10, 14 og 19 i vilkårene av 24. juni 1977.

Merknader til vilkårene

Post 1

Tidsfrister (allminnelig revisjon) løper fra samme tidspunkt som tillatelsen av 24. juni 1977.

Post 2

De to siste avsnitt vedrørende næringsfondet gjelder ikke for tillatelsen for overføring av felt ved Vikvatn. Det forutsettes ikke ny innbetaling til næringsfond.

Post 9

Det siste avsnitt vedrørende beløp til allmenndannende virksomhet og geistelig betjening gjelder ikke for tillatelsen for overføring av felt ved Vikvatn.

Post 17

Det siste avsnitt vedrørende beløp til veifond gjelder ikke tillatelsen for overføring av felt ved Viksvatn. Det forutsettes ikke ny innbetaling til veifond.

Vi foreslår at manøvreringsreglementet for regulering av Tafjordvassdraget m.v. fastsatt ved kongelig resolusjon 24. juni 1977 utvides til også å omfatte overføringen av felt ved Vikvatn, jf. vedlagt forslaget til oppdatert manøvreringsreglement.

NVEs forslag til manøvreringsreglement for Tafjordvassdraget m.v. inkl overføring av felt ved Vikvatn.

1.

I. Reguleringer:

	Naturlig sommervst. kote	Øvre reguleringsgrense - kote	Nedre reguleringsgrense - kote	Reguleringshøyde m
Fremste Vikvatn	1 312,2	1 319,0	1 302,0	17,0
Heimste Vikvatn	1 314,4	1 319,0	1 299,0	20,0
Grønvatn/Brusebotnvatn	1 272/1 275,0	1 272,0	1 255,0	17,0
Fremste Vetledalsvatn	1 190,6	1 190,6	1 174,0	16,6
Heimste Vetledalsvatn	1 165,5	1 170,0	1 158,8	11,2
Fremste Smettevatn	1 151,5	1 154,0	1 146,0	8,0
Zakariasvatn	376,0	450,0	375,0	75,0
Vann B*	1 325,3	1 326,0	–	0
Vann C*	1 324,3	1 326,0	–	0
Vann D*	1 293,1	1 298,0	–	0
Tjønna	1 298,0	1 298,0	1 297,0	1,0

* Vann B, C og D heves permanent med henholdsvis 0,7 m, 1,7 m og 5,0 m.

Reguleringsgrense skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

II. Overføringer

a. Avløpet fra Muldalselva ved kote 450 (nedbørfelt 51,5 km^2), overføres til tilløpstunnelen mellom Zakariasvatn og stasjonen Tafjord 4.
b. Avløpet fra bekk i Tordalen i Ottavassdraget (nedbørsfelt 7,4 km^2), overføres til Grønvatn.
c. Grønvatn/Brusebotnvatn i Ottavassdraget (nedbørsfelt 27,6 km^2 + 7,4 km^2 (Tordalen)), overføres til Røldalsvassdraget.
d. Avløpet fra Heimste og Fremste Vikvatn (nedbørfelt 23,7 km^2), overføres til Brusebotnvatn.
e. Avløpet fra Karitindfeltet (nedbørsfelt 4,8 km^2) overføres til Fremste Smettevatn.
f. Avløpet fra Øvste Huldrekoppen (nedbørfelt 3,45 km^2), overføres til tilløpstunnelen til stasjonen Tafjord 5.
g. Overføring av felt på i underkant 3 km^2 nord for Vikvatn kan overføres til Vikvatn ved kanalisering og pumping for utnyttelse i stasjonen Tafjord 5.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes flomvannføring ikke økes. Ellers kan tappingen skje etter Tafjord Kraftselskaps behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m.v. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. NVE kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vannslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

7.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

III

Inkomne uttalelser til NVEs innstilling

Miljøverndepartementet har i brev av 11. mai 1994 avgitt følgende uttalelse:

«Tafjord kraftselskap har søkt om konsesjon for øverføring av avløpet fra tre små felt til det regulerte Viksvatnet. Dette vil gi en en energigevinst på 10 GWh til meget lave kostnader.
Vi har forelagt NVEs innstilling for fylkesmannen og DN som er spesielt opptatt av fremkommeligheten for villrein og turgåere, jfr. vedlegg.
Vi støtter forslag fra DN til følgende nytt punkt under post 19 i vilkårene:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN:

a. å bekoste kompensasjonstiltak der fremkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeid eller regulering.
b. å bekoste sikringstiltak i områder som er utrygge for ferdsel.»

Vi støtter videre henstilling fra DN om at kravet om lukking av grøfter og kanaler blir fulgt når de endelige planer for utbygging skal godkjennes.
Tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 kan gis dersom de vilkår som NVE har foreslått som post 18 fastsettes.»

Følgende uttalelse fra *Direktoratet for naturforvaltning*, datert 3. mai 1994, fulgte vedlagt Miljøverndepartementets uttalelse:

«NVE går i sin innstilling inn for at Tafjord kraftselskap får konsesjon på de samme vilkår som gjelder for konsesjonen av 24. juni 1977.
Vi mener at vilkårene av 24. juni 1977 i tilstrekkelig grad ivaretar de krav som ble stilt av hensyn til fisk- og viltinteressene i vår uttalelse av 16. november 1993. Imidlertid kan vi ikke se at disse vilkårene fullt ut tar vare på hensynet til friluftsinteressene i området.
For å bøte på dette, vil vi kreve at følgende punkt fra vårt opprinnelige forslag til vilkår blir inkludert under punkt 19 i vilkårene:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN:

a. å bekoste kompensasjonstiltak der fremkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeid eller regulering.
b. å bekoste sikringstiltak i områder som er utrygge for ferdsel.»

Alternativt kan punkt 19 I og III endres slik at de også omfatter skader på friluftslivet.
Videre vil vi av hensyn til villrein- og friluftsinteressene i området, henstille om at vårt krav om lukking av grøfter og kanaler blir fulgt opp når de endelige planene for utbyggingen skal godkjennes.

Når det gjelder kraftlinja som skal bygges, så frafaller vi kravet om isolerte kabler på bakgrunn av de opplysninger som regulanten har kommet med angående mulighetene for corona. Vi vil imidlertid henstille om at traseen blir utformet slik at ulempene for friluftsinteressene og fuglelivet i området blir minst mulig.»

Følgende uttalelse fra *Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelinga,* datert 3. mai 1994, fulgte vedlagt Miljøverndepartementets uttalelse:

«I vår uttalelse av 4. november 1993 til NVE til søknaden hadde vi følgende oppsummering:

De foreliggende planer representerer en effektivisering og foredling av vannressursene innenfor et område som allerede utnyttes til vannkraftformål. Ingen nye kraftverk skal således bygges. Vi ser derfor positivt på den foreliggende søknad og vil tilrå at det blir gitt konsesjon på følgende vilkår:

- Regulanten pålegges å sørge for prøvefiske i begge Rødalsvatna i forkant av overføringene, og etter en del år. Om nødvendige må regulanten også kunne pålegges kultiveringstiltak, eventuelt biotopforbedrende tiltak i Rødalen
- Regulanten må videre pålegges å bygge lukkede grøfter i stedet for åpne kanaler av hensyn til villreinen og turgåerne.
- Regulanten må også pålegges å nytte isolerte ledninger til den aktuelle kraftlinjen til pumpestasjonen og ellers tiltak for å redusere effekten av partielle utladninger av hensyn til mulig forstyrring av villreinen.
- Regulanten bør også pålegges å sørge for at bruks og opplevelsesverdiene i området tas vare på i størst mulig grad og om nødvendig utfører kompenserende tiltak og tilrettelegging.»

Når det gjelder forurensningsmessige forhold er disse kommentert ellers i brevet:

- Rødalen og Rødalelva får en viss reduksjon av nedbørsfeltet, men situasjonen i området er slik at dette ikke forventes å gi forurensningsmessige ulemper. Spesielle tiltak synes derfor ikke aktuelt.

Vår konklusjon over, unntatt ønsket om isolerte ledninger, bør legges til grunn for konsesjonen. Vi er innforstått med at kravet om isolerte ledninger ikke er nødvendig ved de aktuelle spenninger. I NVEs innstilling er det foreslått at vilkårene i tidligere konsesjon av 24. juni 1977 legges til grunn for utbyggingen. Fylkesmannen er usikker på om dette er fullt ut dekkende for våre interesser.

I nevnte konsesjon er det satt vilkår om forurensningsbegrensende tiltak under anleggsfasen. Fylkesmannen finner disse hensiktsmessige. Når det gjelder ordinær drift/overføring av vann, ser en ikke at det oppstår forurensning som krever særskilt tillatelse etter forurensningsloven.

IV

Departementets merknader

Generelt

Tafjord kraftselskap er et interkommunalt kraftselskap i Møre og Romsdal der Ålesund, Norddal, Ørskog, Vestnes, Haram, Giske, Sandøy, Skodje, Sula og Stordal er deltakere.

Ved kgl.res. av 14. mai 1926 og 25. juni 1954 fikk Tafjord kraftselskap tillatelse til regulering av Vikvatnene samt overføring av hele avløpet til Kaldhussætervatn, hvor vannet ble utnyttet i kraftstasjonene Tafjord 2 og 3. Tafjord kraftselskap fikk ved kongelig resolusjon av 24. juni 1977 konsesjon for utbygging av kraftverket Tafjord 5. Med konsesjonen for utbygging av Tafjord 5 fikk selskapet tillatelse til overføring av hele avløpet fra Vikvatnene til Brusebotnvatn, hvor vannet utnyttes i kraftstasjonene Tafjord 4 og 5. I 1993 satte Tafjord kraftselskap inn en turbin i tappetunnelen (Brusebotn kraftverk), slik at man også får utnyttet fallet mellom Vikvatnene og Brusebotnvatn.

I tillegg til å eie kraftverkene Tafjord 1–6 eier Tafjord kraftselskap en andel på 12% av Grytten kraftverk. Dette gir selskapet en midlere årsproduksjon på til sammen ca. 1,1 TWh.

Prosjekt

Tafjord kraftselskap har søkt om konsesjon etter lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer (vregl.) for overføring av tre felt på i underkant av 3 km^2 til Vikvatnet. De omsøkte felt har i dag avrenning til Øvre Rødal og videre til Zakariasvatnet som er inntaksmagasin til kraftstasjon Tafjord 4. Ved overføring til Vikvatnet vil feltene også bli utnyttet i Brusebotn kraftverk og Tafjord 5.

Øvre felt på ca. 1,0 km^2 overføres til Vikvatn ved at vann A (kt. 1 330,0) renner naturlig til vann B (kt. 1 325,3). Vann B demmes opp med en liten betongterskel til kt. 1 326,0. Fra vann B etableres avrenning til vann C (kt 1 324,3) ved hjelp av en sprengt åpen overføringsgrøft/kanal på ca. 80 m lengde, maks dybde 2-3 meter. Vann C demmes opp med en liten betongterskel til kt. 1 326,0. Fra vann C etableres avrenning til Vikvatn ved hjelp av en sprengt lukket overføringsgrøft på ca. 40 m lengde.

Nedre felt på ca. 0,4 km^2 overføres til midtre felt ved at vann D demmes opp permanent ca. 5 m til kt. 1 298,0 og det etableres avrenning til Tjønna (kt. 1 298,0) ved hjelp av en sprengt åpen overføringsgrøft/kanal på ca. 100 m lengde. Oppdemmingen etalberes ved å bygge 2 stk. betongdammer (dam 1 og 2) på til sammen ca. 40-50 m lengde.

Midtre felt på ca. 1,5 km^2, og *nedre felt* overføres til Vikvatn ved pumping. Tjønna skal reguleres mellom LRV kt. 1 297,0 og HRV kt. 1 298,0. Det bygges et betong pumpehus på 25-30 m^2 i sørenden av Tjønna. I pumpehuset installeres en verdikal våtopp-

stilt pumpe med pumpekapasitet 500 l/sek. Fra pumpehuset legges en nedgravd plast pumpeledning opp til vestsiden av eksisterende dam (overløpet).

Det skal også bygges en ca 3 km lang 22 kV tremastlinje fra den eksisterende linja ved Øvre Koppane og fram til pumpa. Tafjord Kraftselskap har områdekonsesjon for bygging og drift av fordelingsanlegg for inntil 22 kV nominell spenning for et område i Norddal kommune som dekker hele det aktuelle utbyggingsområdet.

Produksjon og kostnader

I konsesjonssøknaden er det angitt en midlere produksjonsøkning på 10,7 GWh.

NVE har simulert produksjonen fra den omsøkte ombyggingen, og beregnet at midlere årsproduksjon vil øke med totalt 10,1 GWh. NVE har anslått fastkraftbidraget ved prosjektet tilnærmet lik total middelproduksjon.

Tafjord kraftselskap har anlått utbyggingsprisen til ca 0,80 kr pr kWh for prosjektet totalt. NVE har kontrollert kostnadsberegningen og funnet at den er realistisk i forhold til det nødvendige arbeidet som er beskrevet i konsesjonssøknaden.

Skader og ulemper. Berørte interesser

Det er ingen store fiskeinteresser i de vannene som skal overføres. Prøvefiske har avdekket at bestandene er meget sparsomme og at fisken ikke har spesielt god kvalitet. Faren for overføring av uønskede fiskeslag, næringsdyr eller parasitter anses for meget liten.

Fisken i Vikvatna vil ikke bli berørt av overføringene.

Det mest synlige landskapsinngrepet vil bli den 3 km lange 22 kV kraftledningen som vil bli bygd mellom Øvre Koppane og Heimste Vikvatn.

Området for det omsøkte prosjektet ligger i utkanten av viktige leveområder for villrein i Ottadalsområdet. Det går en merket tursti gjennom området og det har blitt bygget en ny turisthytte ved Vikvatnet. I tillegg til kraftledningen vil dammene, tersklene og eventuelle tipper i varierende grad bli synlig fra turstien.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) og fylkesmannen har pekt på at planer om åpne grøfter og kanaler vil være konfliktfylt både overfor villrein- og friluftsinteressene i området.

Innkomne uttalelser

Ingen av de innkomne uttalelsene har gått i mot søknaden. Fylkeskommunen stiller krav om at det tas hensyn til turgåere og vilt ved utformingen og plasseringen av de enkelte anleggene. Fylkesmannen og DN har fremmet krav om flere vilkår med tanke på friluftsliv, fisk og vilt. Norges Jeger- og Fiskeforbund mener at konsekvensene for prosjektet er relativt overfladisk behandlet spesielt med tanke på villrein.

Heller ikke Miljøverndepartementet går i mot prosjektet, men støtter fylkesmannens og DNs krav om at man i konsesjonsvilkårene letter fremkommeligheten for vilkrein og turgåere.

NVE mener fordelene ved prosjektet overstiger ulempene og anbefaler at tillatelse til de omsøkte overføringene gis på de samme vilkår som gjelder for konsesjonen av 24. juni 1977.

Konklusjon

Nærings- og energidepartementet finner saken godt nok opplyst til å ta den til realitetsbehandling. Departementet legger vesentlig vekt på at ingen av de innkomne uttalelsene går i mot prosjektet. Etter departementets vurdering er ulempene ved prosjektet små. Samtidig vil prosjektet gi en produksjonssøkning til en rimelig kostnad. Vilkåret i vregl. § 8 må anses for å være oppfylt. Nærings- og energidepartementet tilrår på denne bakgrunn at konsesjon gis. Tillatelsen tilrås i det vesentlige gitt på samme vilkår som konsesjonen av 24. juni 1977.

Departementets merknader til konsesjonsvilkårene

NVE anbefaler at vilkårssettet for konsesjonen av 24. juni 1977 gjøres gjeldende for tillatelsen til overføring av felt ved Vikvatn i den grad de kan praktiseres i henhold til senere tilkomne lovregler og internasjonale avtaler. NVE mener at forslagene til vilkår som DN og fylkesmannen har fremsatt i det vesentligste blir oppfylt av postene 10, 14 og 19 i vilkårene for konsesjonen av 24. juni 1977.

Miljøverndepartementet viser til uttalelsen fra DN og gir sin støtte til kravet om at det tas inn et nytt punkt i vilkårenes post 19 som gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste kompensasjons- og sikringstiltak av hensyn til allmennhetens ferdsel i området. Miljøverndepartementet støtter også henstillingen fra DN om at krav av hensyn til villrein- og friluftsinteressene om lukking av grøfter og kanaler blir fulgt når de endelige planer for utbyggingen skal godkjennes.

Nærings- og energidepartementet kan ikke se at vilkårene i konsesjonen av 24. juni 1977 gir hjemmel for å pålegge konsesjonæren å bekoste tiltak til fremme av allmennhetens ferdsel. På bakgrunn av at friluftslivet har vist en økende interesse for området ved bygging av en ny turisthytte er Nærings- og energidepartementet enig med Miljøverndepartementet i at det kan være behov for å kunne gjennomføre denne type tiltak, og at det i vilkåret bør være hjemmel for å kunne pålegge konsesjonæren dette. Nærings- og energidepartementet vil imidlertid understreke at man når det gis pålegg av denne karakter må ses nøye på nytten av de tiltak man pålegger. Nærings- og energidepartementet tilrår på denne

bakgrunn at følgende tilleggsvilkår tas inn for den omsøkte tilleggsoverføringer:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av DN:

a. å bekoste kompensasjonstiltak der fremkommeligheten ødelegges eller vanskeliggjøres som følge av anleggsarbeid eller regulering.
b. å bekoste sikringstiltak i områder som er utrygge for ferdsel.

Omkostningene ved eventuelle pålegg etter denne bestemmelsen må stå i et rimelig forhold til det som innvinnes ved tiltaket.»

Nærings- og energidepartementet forutsetter at spørsmålet om lukking av grøfter og kanaler tas opp til vurdering i forbindelse med NVEs godkjenning av planer etter post 10, 3. ledd i konsesjonen av 24. juni 1977. Departementet anser det for hensiktsmessig at behovet for lukking også blir vurdert i forhold til de virkningene en økning av fotturismen i området eventuelt vil få på reinens adferd.

Nærings- og energidepartementet viser for øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

Nærings- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov av 14. desember 1917, nr. 17, om vassdragsreguleringer § 8 gis Tafjord kraftselskap tillatelse til overføring av felt ved Vikvatnet i Tafjordvassdraget i Norddal kommune, Møre og Romsdal på de vilkår som er fastsatt ved kgl. res. 24. juni 1977 med de endringer som fremgår av Nærings- og energidepartementets foredrag av 10. november 1994.

24. Drammen Kraft AS.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved omdannelse til aksjeselskap.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 17. november 1994.

«Det vises til Deres brev av 6. september 1994 vedrørende ovennevnte.

I

Drammen bystyre fattet 27. april 1993 et prinsippvedtak om ny organisasjonsstruktur for det kommunalt eide Drammen Energiverk. I vedtaket heter det at Drammen Energiverk for fremtiden skal organiseres som to selvstendige bedrifter med ansvar for hhv. produksjon/salg og transport. Produksjons- og salgsselskapet Drammen Kraft AS ble stiftet 7. desember 1993, og er heleid av Drammen kommune.

Omdannelsen medfører at alle aktiva og passiva vedrørende produksjonsvirksomheten i Drammen Energiverk må overføres til Drammen Kraft AS.

Overdragelsen omfatter fallrettigheter med en samlet bruttoeffekt på mer enn 1 000 naturhestekrefter, og er dermed i utgangspunktet konsesjonspliktig etter § 1, 1. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven).

Saken gjelder søknad om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Nærings- og energidepartementet finner at omdannelsen av Drammen Energiverk til Drammen Kraft AS er i tråd med de retningslinjer som Ot.prp. nr. 31 (1989-90) legger til grunn for unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd.

Det vises særlig til at omdannelsen er gjort for å oppfylle intensjonene i energiloven.

Departementet legger til grunn at unntaket etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd medfører overføring til Drammen Kraft AS av de konsesjoner med tilhørende vilkår som Drammen Energiverk hadde.

Nærings- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftressursene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven. Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres i den grad at de ikke lenger gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak.

Ved omdannelse til aksjelselskap vil det ved ethvert unntak etter § 1, 4. ledd bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver aksjeoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapet tidligere har fått fritatt for konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som ikke er konsesjonsbehandlet forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse.

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. § 1, 4. ledd, gir Nærings- og energidepartementet Drammen Kraft AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv av Drammen Energiverks rettigheter til vannfall.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg videre retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettighetene selskapet ved dette vedtaket har fått fritatt for konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Omdannelsen gjør at Drammen Kraft AS må søke om anleggskonsesjon og omsetningskonsesjon etter energilovens § 3-1 og § 4-1.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne samsvarer med målsettingen om et effektiv kraftmarked. Dette er ivaretatt ved dannelsen av Drammen Energinett KB og Drammen Kraft AS som to selvstendige rettssubjekter.

II

Søknaden om refusjon av dokumentavgift er stilt i bero i påvente av at De spesifiserer refusjonsbeløpet.»

25. Paul Stadheim.

(Tillatelse til utbygging og drift av Stadheim kraftverk i Stranda kommune.)

Kongelig resolusjon 25. november 1994.

I

Innledning

Foreliggende sak gjelder søknad av 30. desember 1992 fra Paul Stadheim på vegne av grunneierne til Stadheim og Hellebostad om gjenoppbygging av kraftverk i Stadheimfallene i Bygdaelva i Hellesylt, Stranda kommune i Møre og Romsdal fylke.

Stadheimfallene ble inntil 1969 benyttet til kraftproduksjon. Det gamle kraftverket utnyttet en fallhøyde på 47 m og hadde en installert effekt på 160 kW.

I det omsøkte gjenoppbyggingsprosjektet er det planlagt bygget et nytt kraftverk som skal utnytte en fallhøyde på ca 57 meter og ha en installert effekt på 3300 kW. Midlere årsproduksjon er beregnet til 15 GWh.

II

NVEs innstilling

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) har i brev av 21. mars 1994 avgitt følgende innstilling:

«NVE har motttatt følgende søknad datert 30. desember 1992 fra Paul Stadheim på vegne av grunneierne til Stadheim og Hellebostad om gjenoppbygging av kraftverk i Stadheimfallene i Bygdaelva i Hellesylt, Stranda kommune i Møre og Romsdal fylke:

«Søknaden gjelder

Grunneierne til Stadheim og Hellebostad søker om tillatelse til å utnytte Stadheimfallene i en lengde langs elveleiet på ca 880 m, mellom Ljøshølen kote 127 og Stadheim kote 70. Dette fallet blir «tørrlagt» i 232 dager i året. Dette skjer når det planlagte kraftverk på 3300 kW settes i drift. I de 4 sommermånedene Mai - August vil det renne vann her i 60 dager i et normalår. Byggherre er de samme grunneiere som ved den tidligere installasjonen i fallene. Dette utbyggingsprosjektet står ikke i Samlet Plan.

Samlet Plan, prosjekt 01 Stadheim (alt C) 412 Bygdaelva, har et alternativ for utbygging av fallene, med inntak kote 150 og stasjon på Stadheim kote 75. Vi ber om at grunneiernes omsøkte byggeplaner blir vurdert oppimot Samlet Plan prosjektet.

Forholdet til de andre konsesjonslovene:

Lov om erverv av 14. des. 1917: Det er falleier selv som står som byggherre.

Vassdragsreguleringsloven av 14. des. 1917: Utbyggingen inkluderer ikke reguleringer i vassdraget.

Energiloven av 29. juni 1990: Generatorene bygges med spenning lavere enn 1 000 Volt, og driften av transformator søkes overlatt Stranda Energiverk.

Konklusjon: Ingen av de nevnte konsesjonslover kommer til anvendelse.

Beliggenhet:

Byggherre er grunneierne v/Paul Stadheim. Kraftverket blir liggende på eiendoimmen til Paul Stadheim, g. nr. 75 b. nr. 4 Hellesylt i Stranda kommune, Møre og Romsdal fylke.

Tidligere anlegg på stedet:

Stadheimfallene har vært utnyttet til kraftproduksjon tidligere. Kraftverket, som utnyttet 47 m fallhøyde og utviklet 160 kW, ble satt ut av drift rundt 1969. Kraftverket tørrla det omsøkte elveleiet på 880 m i 21 dager årlig, i et normalår. Vannveien hadde tilløpskanal mellom Ljøshølen og inntaksdammen på kote 117. Tilløpskanal og tidligere inntaksdam skal ikke brukes om igjen.

Tidligere behandlinger:

Stadheimutbyggingen med inntak på kote 150 er grundig behandlet i Samlet Plan for vassdrag, vassdragsrapport nr. 41201 i Stadheim, vassdrags.nr. 098.6Z av 1990. Prosjektet er i inneværende rullering av Samlet Plan foreslått plassert i kat. 1, og kan konsesjonssøkes. Inngrepet ligger ikke i verneområdet som er foreslått i Verneplan IV.

Endringer i vurderingsgrunnlaget

Den siste og gjeldende utbyggingsplan skiller seg en del fra det prosjektet som er beskrevet i Samlet Plan:

- Inntaket blir flyttet fra Hellebostad og ned til Ljøshølen. Det mellomliggende elveleiet, som

forøvrig ligger langs fylkesveien, blir ikke tørrlagt eller påvirket av denne utbyggingen.
- Slukeevnen (kapasiteten) er redusert.
- Det legges opp til mer kontinuerlig drift, og konstant vannstand i inntaksdammen.

Det er på mange måter fordelaktig å få påbegynne prosjektet snarest mulig dette år. Dermed kan også hovedtyngden av bygge og anleggsarbeidene utføres i 2. sommerhalvår.

Prosjektbeskrivelse:

Det planlegges bygd et nytt 3300 kW småkraftverk som utnytter fallet mellom Ljøshølen og det gamle stasjonshuset. Midlere brutto fall er 57 m, og midlere vannføring er 8,4 m^3/s. Det planlagte kraftverket får en slukeevne på 8 m^3/s, som er 95% av midlere avløp på stedet. Verkets produksjonsevne vil være 15 GWH i et middels år. Det er kostnadsberegnet til 18 mill. kr., referert til Sept. 1989. Overvannsnivå blir på kote 127. Driftsvannet føres i dobbel rørgate av stålrør, med innerdiameter 1,20 m, ned til kraftstasjonen som tenkes plassert på samme sted som det eksisterende stasjonshus. Kraftstasjonen planlegges utført i betong med grunnflate 11,25 x 11,5 m. Høyde over laveste vannstand i elva ved stasjonshuset er 5 meter.

Rørgata blir 920 m lang, liggende i dagen, montert på braketter som boltes i fjell. Den nedre del av rørgata, ca 100 m, graves ned og overfylles. Rørgata vil i det vesentligste ligge langs med elva, og skjult fra fylkesveien.

Det prosjekteres med at rørene til rørgaten blir lagt ut med hjelp av helikopter.

Anlegget bygges for helautomatisk drift etter konstant vannstand i Ljøshølen, og kjøres i takt med tilsiget, når avrenningen er 8,0 m^3/s eller mindre.

Turbinens setpukt vil gi en variasjon i vannstandsnivået ved inntaket som blir:

Mellom lav og høy:	20 cm
Mellom lav lav og høy:	40 cm

Kraften opptransformeres til 22 kV, og leveres via kraftlinje til det offentlige nett. Avstand ca 110 m.

Tipper og masseuttak:

Utsprengt fjell m.v. planlegges benyttet til å bygge fangdam og fylling i terrenget langs deler av rørgata.

Konsekvenser

Her følger et utdrag (kopi) av Samlet Plan for vassdrag av 1990. Stadheimalternativet går her under betegnelsen C:

«5.2. Konsekvensar av ei eventuell utbygging

Hydrologiske endringer

I alternativ C vil Stadheimfossen mellom kote 150 og 75 bli tørrlagt, med mindre det blir fastsett minstevassføring. Føreliggande plan inneheld ikkje dette. Tilsvarande vil eventuelt også gjelde i alternativ D og Danefossen mellom kote 250 og 160.

Is- og vasstemperatur

Alternativ C og D ventas ikkje å gi merkbare endringar i vasstemperatur og isforhold.

Klima

Klimaendringane over magasina vil bli minimale, sjølv over Vatnedalsvatnet. Langs Bygdaelva vil heller ikkje endringane bli registrerbare, bortsett fra i B-alternativa, då det oftare kan oppstå frostrøyk langs den delen av elva som blir gåande open.

Naturvern

Alternativ C og D. Tørrlegging av Stadheimfossen (C) og Danefossen (D) vil føre til endringar i naturforholda i elva, men vil neppe føre til større endringar på land. For landskapet vil tørrlagte fossar i hovudvassdraget vere klart negativt.

Friluftsliv

Vurderingane som er gitt gjeld dei enkelte prosjekta isolert. Dersom det blir aktuelt med ein kombinasjon av fleire prosjekt (t.d. eit A- eller B-alternativ i tillegg til C og D), vil dette auke konfliktgraden. For landskapet vil dette vere klart negativt at så mange sentrale landskapselement blir skadelidande.

Alternativ C og D. Landskapsmessig er det negativt med dei tørrlagte fossestrekningane i hoveddalføret, Stadheimfossen i alternativ C og Danefossen i alternativ D.

Vilt og jakt

Alternativ C. Utbygginga fører til tørrlagt elvestrekning mellom Helbostad og Stadheim med lokale og begrensa faunakonsekvensar.

Ferskvassfisk og fiske

Vassdraget sin verdi som laksevassdrag er vel kjent. Derimot er potensialet for auka fiskeproduksjon i vassdraget ikkje dokumentert. Etter det som er kjent inneheld dei delar av vassdraget som i dag ligg ovafor den laks- og sjøaureførande strekninga, ei rekkje verdifulle oppvekstområde. Desse har til no ikkje blitt tatt i bruk. Vurderer ein dei føreliggande planar opp mot vassdraget slik det er i dag, og i høve til det nemnde oppvekstpotensialet i øvre del, vil ein kunne seie følgjande.

*Alternativ C og D vil begge berre gi små negative konsekvensar for utøving av sportsfiske i vassdraget. Derimot vil desse to alternativa, og då i størst grad alternativ C, båndleggje det potensialet vassdraget har for produksjon av laks og sjøaure oppstraums kraftverket.

Kulturminnevern

Forutan fangstanlegg er det mange kulturminne knytt til fast busetjing og stølsdrift gjennom ein lang periode. Særleg interessant er det at ein her har høve til å gjere funn som kan belyse stølsdrifta si historie tilbake til forhistorisk tid. Også dei bevarte gamle gardsbygningane og stølane er av stor verdi. Her er også viktige minne frå gamal ferdsel og ei rekkje godt bevarte bekkekverner.

Inngrepa ved ei utbygging vil få negative følgjer både for kulturlandskap og kulturminne. Ved A- og B-alternativa blir konsekvensane størst ved A1 og respektive B1, men konsekvensane blir vurdert som store ved alle alternativa p.g.a. reguleringa av Vatnedalsvatnet.

Konsekvensane blir små ved alternativ C, men store ved alternativ D av di klyngetunet ved Frøysa blir så sterkt berørt.

Jord- og skogbruk

Oppsummert vil konfliktane for landbruksinteressene bli store ved B-alternativa, middels ved A-alternativa, og relativt små ved alternativ C og D.

Søkeren har disse kommentarer til ovenstående:

- Kraftstasjonen er av beskjeden størrelse, og vil ikke virke dominerende i området. Rørgata vil bli skult fra den vanlige ferdsel.
- Vi tillater oss å påpeke at det er hjortetrekk over elva i Stadheimfallene, der elva i dag går i ville stryk. Ved å «tørrlegge» Stadheimfallene vil situasjonen for hjorten bli bedre. Det lokale tilsig fra småbekker vil gjøre at der vil alltid renne noe vann i Stadheimfallene.
- Det er ikke fiskeoppgang i Stadheimfallene. Fosser, nedstrøms kraftstasjonen setter et naturlig hinder for oppgang av all slags fisk.

Konklusjon: De foreliggende planer for utbygging av Stadheimfallene er av beskjeden karakter og tar i stor grad hensyn til naturen og miljøet, som etter søkers mening vil bli påført små skader. Søkeren vil snarere hevde at småkraftverket vil berike området naturmessig, og dessuten få disse positive konsekvenser:

- Styrke leveringssikkerheten for Hellesyltområdet
- Redusere overføringstap.
- Økonomisk fordel for grunneiere og kommunen.
- Bedre forhold ang. hjortetrekk over elva.

Regional økonomi:

Planlagte kraftverk vil gi ca. 9 årsverk til næringslivet i landsdelen under byggetiden, som er beregnet til 1 år.

Kompensasjonstiltak:

Det planlegges ingen kompensasjonstiltak, men en opprydding og dandering av terrenget i den utstrekkning det er mulig.»

Følgende vedlegg ligger ved søknaden.
Vedtak i Stranda kommune av 6. mai 1992 angående kraftkjøp.
Oversiktskart Nedbørsfelt, (Samlet Plan)
Vannvei trasé
Vannvei profil
Inntak skisse
Stasjonshus fasade skisse
Tilknyttningslinje trasé
Tilsigsberegninger, NVE
Produksjonsberegninger

Vi har mottatt følgende tilleggsopplysninger fra søker datert 11. mai 1993:

«I våre kostnadsoverslag har vi tidligere anvendt innhentet priser fra sept. 1989. Jeg mener at de priser vi har i vårt her tilsendte kostnadsoverslag er realistiske. Vi har lagt ned mye arbeid på å få dette så nøyaktig som det lar seg gjøre.

Kostnadsoverslag pr. april 1993

	Mill. kr
1. Inntak	4,6
2. Overføringsanlegg	–
3. Driftsvannvei	6,2
4. Kraftstasjon bygningsmessig	0,8
5. Kraftstasjon, maskin og elektrisk	8,3
6. Transportanlegg - anleggskraft	0,1
7. Boliger og verksteder	–
8. Landskapspleie	0,4
9. Uforutsett	2,3
10. Investeringsavgift	1,6
11. Planlegging og administrasjon	0,9
12. Erstatninger (erverv etc.)	–
13. Finansutgifter	1,7
Sum	26,9

1 års byggetid
Kostnadsklasse II, 1,79 kr./Kwh

Fordeling, sommer/vinterproduksjon

Med en installasjon som har en slukeevne på 8 m^3/s kan vi utnytte følgende av avrenningen:

Januar:	5.999.613 m^3
Februar:	1.959.552 m^3
Mars:	5.115.744 m^3
April:	5.209.920 m^3
Mai:	17.209.151 m^3
Juni:	20.736.000 m^3
Juli:	18.124.128 m^3
August:	18.117.215 m^3
September:	19.997.280 m^3
Oktober:	20.165.759 m^3
November:	18.477.503 m^3
Desember:	4.044.384 m^3
Samlet:	155.156.252 m^3

Tap i vannveien er utregnet etter 75% vannføring, og utgjør 6 mVs som gir He = 51 m.

Utfra dette blir midlere årsproduksjon:	18,8 GWh
Vi legger inn 20% for div. tap, og får:	
Midlere vinterproduksjon:	5,9 GWh
Midlere sommerproduksjon:	9,1 GWh
Midlere årsproduksjon:	15,0 GWh

Energiekvivalent/Netto fallhøyde

Vannveien består av dobbel rørgate i stål	
Lengde på rørgate (m):	920
Diameter på rør (m):	1,2
Midlere avrenning ved inntak (m^3/s):	8,4
Maks slukeevne, turbiner (m^3/s):	8,0
Tap i vannvei v/75% vannføring (mVs):	6,0
Brutto fall (m):	57
Netto fall v/75 % vannføring (m):	51
Midlere tilløp (Samlet plan) (mill m^3):	266,3
Midlere tilløp inkl. flomtap ved inntaket (mill.m^3/GWh):	266,3/32,2
Midlere energiekvivalent (kWh/m^3):	0,12

Dokumentasjon av hydraulisk grunlag

For noen år siden tok vi kontakt med Herr Urke hos ing. firmaet Høstmark i Molde, der vi bad om at de skaffet oss en døgnmiddelavrenning for en 1-års periode, som kunne være representativ for det som en kunne kalle et «normalår.»

Ut av alle årlige døgnmiddelavrenninger som Høstmark har for målestasjonen på Øye i Bygdaelva, så mente Herr Urke at ved sammenligning bør året 1978 kunne regne som et «normalår».

Dette har vi anvendt som grunnlag, og vi gjorde det på denne måten for at uke og månedsmiddelavrenninger egentlig gir et alt for optimitisk bilde av forholdet.

Når en sammenligner avrenningen for 1978 med midlere avrenning for årene 1917 - 1978 så ser en at sistnevnte er noe lavere, men det som har betydning for vår vurdering av et «normalår», er periodene der avrenningen er lavere enn 8 m^3/s.»

Høring og distriktsuttalelser

Søknaden har vært underlagt forenklet saksbehandling i henhold til retningslinjer for inngrep i vassdrag (NVE-publikasjon 2/93) og vært kunngjort i Norsk lysningsblad og i lokalpressen og sendt distriktet til uttalelse med følgende resultat:

Stranda kommune: har behandlet saken i møte 19. mai 1993 og gitt følgende enstemmige uttalelse:

«Stranda kommune har ingen merknad til planane om gjenoppbygging av kraftverk i Stadheimfalla.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i brev datert 1. oktober 1993 gitt følgende uttalelse:

«Om Bygdaelva/Korsbrekkeelva i Samla Plan- og Verneplanen for vassdrag

Stortinget vedtok i vår at øvre del av Bygdaelva oppstrøms samløpet med Frøysadalselva, skal varig vernast, jf vedlegg 2. Stortinget vedtok samstundes at eit utbyggingsalternativ i Stadheimfalla, det såkalla alternativ Stadheim VC med ein midlare årsproduksjon på 31 GWh, skulle plasserast i gruppe 4. Same plassering fekk også ulike magasinverk basert på Vatnedalsvatnet (t.d. alternativ Korsbrekke Va3 på 89 GWh og Frøysøye VB 3 på 64 GWh). Utbyggingsalternativ Stadheim VC som er kostnadsrekna til 63 mill. kr. (1982) legg til grunn ei noko større utnytting av Stadheimfalla enn det omsøkte kraftverket. Andelen vinterkraft utgjer ca. 22% for Stadheim VC. For Korsbrekke- og Frøysøyeprosjektet utgjer andelen vinterkraft ca 95%.

Om naturfaglege interesser

Bygdaelva og tilhøyrande nedbørsfelt representerer eit vidt spekter av naturfaglege interesser av høg og til dels svært høg verdi, noko som kjem fram både i verneplandokumenta og i vassdragsrapportane. Det kompromiss Stortinget valte gjennom å verne berre øvre del av vassdraget, er noko spesielt, men ikkje heilt uvanleg. Frå ein vernesynsstad ville det ha vore ønskjeleg at vernet hadde omfatta heile vassdraget.

Av vassdragsrapporten for Bygdaelva går det fram at alternativ Stadheim VC er vurdert å gi små negative konsekvensar både for naturvern, friluftsliv, vilt, forureining, kulturminnevern og for jord- og skogbruk. For fisk og fiske er inngrepet vurdert å gi middels negative konsekvensar basert på det potensialet vassdraget har for produksjon av laks og sjøaure oppstrøms kraftverket. Bygdaelva er resipient for kloakk og diffus avrenning frå ein omfattande jordbruksaktivitet frå Helbostad til Vollset, slik at det er ein viss fare for auka tilgroing på den tørrlagte delen av elva.

Om innkomne fråsegner

Frå Stranda kommune ligg det føre ei samrøystes fråsegn om at kommunen ikje har merknader til planane om gjenoppbygging av kraftverk i Stadheimfalla, jf k-sak 51/93, vedlegg 3.

Tussa Kraft A/S peiker i si fråsegn på at det omsøkte Stadheim kraftverk vil miste ca 10% av årstilsiget etter eventuell utbygging av Korsbrekke kraftverk. Det må derfor takast atterhald om i en slik reduksjon i vassføringa i konsesjonsdokumentet. Tussa Kraft gir samstundes uttrykk for at dei berekna kostnadene for ei gjenoppbygging av Stadheim kraftverk synest alt for låge, jf. vedlegg 4.

Kulturavdelinga i fylkeskommunen peiker på at den gamle kraftverksbygninga framleis må få vere historieforteller gjenom å bli set i stand, gjerne som ein integrert del av nyverket. Uansett må nyverket få ei langt betre utforming, tilpassa landskap og lokal byggeskikk, jf vedlegg 5.

Vår vurdering og tilråding

Områda langs Bygdaelva/Korsbrekkeelva er eit særs viktig landbruksområde med ca 3100 da fulldyrka jord fordelt på omkring 60 gardsbruk. Funn tyder på fast busetting frå yngre jernalder og støls-drifta er særleg interessante kulturminne i dette området med eit stort forskningspotensiale. Vassdraget er velkjent som ei god lakselv (ca 2 km), og det er eit betydeleg innlandsfiske ovafor den lakseførande strekninga og elles mange gode fiskevatn. Også viltinteressene er store. Dalføret har interessante landskapsformer og geologi. Vassdraget representerer såleis store verdiar noko som også vernet av øvre del av vassdraget understreker. Vernet kan bety auka grunlag for turisme.

Den avklaring som har skjedd i Stortinget gjennom behandlinga av Verneplan IV og Samla plan er viktig. Fråsegn frå kommunen viser at den ikkje ønsker utvida vern av vassdraget i høve til Stortinget sitt vedtak. Generelt bør eventuelle inngrep konsentrerast mest mogleg, og inngrep i det elvenære området bør unngåast, jf. kommuneplanen sine retningslinjer.

Vi føreset etter dette at:

- kraftverksutbygninga får ei god arkitektonisk utforming, tilpassa landskap og lokal byggeskikk. «Gamleverket» må takast vare på.
- inntak og utløp ved kraftstasjon og overføring blir utforma slik at tap av fisk blir minst mogleg.
- alternative røyrtrasear lenger frå elva og større grad av nedgaving må utgreiast som grunnlag for endeleg val av trase og utforming
- eventuelt løyve må gi høve til å pålegge minstevassføring og etablering av tersklar dersom dette viser seg nødvendig
- det blir praktisk tilrettelagt for slipp av minstevassføring
- løyvet må ta atterhald om ein viss reduksjon i tilgang på vatn som følgje av ei eventuell utbygging av Korsbrekke kraftverk
- blir stilt krav til skikkeleg opprydding etter anleggsfasen»

Fylkeskonsevatoren i Møre og Romsdal uttaler i brev datert 15. desember 1993:

«Fylkeskonservatoren har no fått gjennomført registrering på staden, vore på synfaring og gått igjen-

nom søknaden. Det er to forhold vi særleg vil nemne. Det gjeld bevaring av den gamle kraftstasjonsbygninga og utforming av ny bygning.

Den gamle kraftverksbygninga.

Fylkeskonservatoren finn at den gamle kraftverksbygningen har antikvarisk og kulturhistorisk verdi. Som ein integrert del av det nye anlegget vil den vere eit interessant historieforeteljande innslag. Eg meiner derfor om at ein bør restaurere og ta vare på den gamle kraftverksbygninga.

Utforminga av ny stasjonsbygning.

I planlegginga av eventuell ny stasjonsbygning må ein legge vekt på tilpassing til landskap og god utforming av bygningskroppen med vekt på estetiske verdiar.»

Tussa Kraft uttaler i brev datert 19. mai 1993:

«Tussa Kraft er interessert i Bygdaelva, og spesielt i Korsbrekke Kraftverk, eit prosjekt i kategori I i Samla Plan. Dei to prosjekta, Stadheim og Korsbrekke, grip inn i kvarandre. Tussa Kraft ynskjer difor å kome med ein uttale til gjenoppbygginga av Stadheim Kraftverk.

Ved ei utbygging av Korsbrekke Kraftverk vil vassføringa i Stadheimfalla bli redusert med om lag 10% i snitt over året. Dette vatnet blir vesentleg betre utnytta i Korsbrekke Kraftverk med eit fall på 800 m, enn i Stadheim med eit fall på 57 m. Ved ei utbygging av Stadheim Kraftverk no, må det takast atterhald om ein reduksjon i vassføringa ved ei eventuell utbygging av Korsbrekke Kraftverk på eit seinare tidspunkt.

Når det gjeld sjølve prosjektet Stadheim Kraftverk, slik det er søkt løyve om, har Tussa Kraft nokre merknader. Vi har i samband med planane for ei utbygging av Korsbrekke Kraftverk også vurdert ei utbygging av Stadheimfalla, og har i den samanheng rekna med eit fall på 75 m med eit inntak noko høgare opp i elva enn det som er tenkt gjenoppbygd.

Stadheim Kraftverk er utan magasin og vil produsere lite vinterkraft. Saman med ei utbygging av Korsbrekke Kraftverk med ein vinterproduksjon på 80% vil dette ha mindre å seie. Frittståande elvekraftverk vil i dagens situasjon med ein fri kraftmarknad få ein låg pris for krafta si.

Tussa Kraft har stussa over utbyggingskostnaden på 18 mill. kr., og etterlyser eit fullstendig kostnadsoverslag som syner prisane på dei ymse komponentane. Vi meiner det må vere noko gale her. I kostnadsoverslaget i Samla Plan prosjektet er kostnadene pr. 1. januar 1982, rett nok for eit noko større prosjekt, på 63 mill.kr. Tussa Kraft har i dei seinare åra bygd og delteke i utbygginga av tre småkraftverk. (Vatne i Ørsta Kommune, Dale og Kopa i Volda Kommune). Røynslene frå desse utbyggingane syner at kostnadene for eit kraftverk av denne storleik vil ligge på ca. 40 mill. kr.

Til slutt ei enkel oppsummering:

I konsesjonen for utbygginga Stadheim Kraftverk må det takast atterhald om reduksjon i vassføringa ved betre utnytting av vatnet i eit kraftverk med høgare fall. Dei oppførte kostandene for ei gjenoppbygging av Stadheim Kraftverk synes alt for låge og må om lag doblast.

Kvaliteten på krafta produsert i eit elvekraftverk utan magasin eller supplerande kraft kan verte vanskeleg å selje på den frie marknaden til ein forsvarleg pris sett i høve til utbyggingskostnaden.»

Søkers kommentarer til uttalelsene

Kommentar til fylkesmannens uttale. Brev datert 15. oktober 1983.

«Om søknaden»

Kostnadsoverslaget pr. April 1993 viser en sum av kr. 26,9 mill. - kostnadsklasse II, 1,79 kr./kWh.

«Om Bygdaelva---»

Det omsøkte prosjektet for Stadheim har en beregnet midlere årsproduksjon på 15 GWh, derav 39% vinterkraft.

«Om naturfaglige interesser»

– Laks og sjøaure går opp i Bygdaelva til en foss som ligger ca. 150 m. nedstrøms fra kraftstasjonen. Det er ingen fiskeoppgang i inngrepsområdet.

– Med den vassføring som det blir i Stadheimfalla fra betydelige sideelver m.v., blir der egentlig ingen tørrlegging av elveleie selv i situasjoner der vi ikke har overløp ved demningen. Fare for økt tilgroing er neppe til stede.

«Om innkomne fråsegner»

– Tussa kraft sine beregninger og meninger er i denne sammenheng av ingen interesse for oss.

– Fylkesmannen tar ikke hensyn til NVE sin godkjenning av utformina av konsesjonssøknaden. Den vedsendte tegning er en preliminær tegning.

«Vår vurdering og tilråding»

Det som fylkesmannen nevner om vassdraget ligger utenom inngrepsområdet, og er derfor sterkt misvisende i denne utbyggingssammenheng

– Det er ikke dyrka jord i inngrepsområdet, selv om det er innmark.

– Det er ingen funn av busetting og stølsdrift i inngrepsområdet.

– Fiskeoppgangen slutter ca. 150 m nedstrøms kraftverket.

– Innlandsfiske foregår ikke mellom inntaket kote 127 og stasjon kote 70. Derimot om en valgte Samlet plan sitt inntak på kote 150 ville det gi konsekvenser for fiske i elveløpets lengde på ca. 250 m., mellom kotene 150 og 127.

Vi har ellers disse kommentarer til fylkesmannens føresetnad:

pkt. 1) Som tidligere avtalt med NVE, vil endelige tegninger av kraftverkbygning m.m. bli sendt til NVE og Stranda kommune for godkjenning, før bygestart. «Gamleverket» er til nedfalls. Svak betong og en byggemetode som ikke imøtekommer dagens krav, gjør bygningen uegnet til bruk, og den er sterkt skjemmende i området.

pkt. 2 Inntak og utløp - - -. Her har vi ingen kommentarer.

pkt. 3) Vi har lagt stor vekt på valg av trase for rørgata, og vi mener at vi har valgt den riktige og mest praktiske løsningen. Hele «Knausen»-området, nedenfor demningen, består av fjell som har en sfærisk form. En endring av traseen vil medføre at en må sprenge en dyp grøft for rørgaten, dette vil følgelig gi store sår.

pkt. 4) Like nedenfor inntaket er der en sideelv fra Hellebostad. Denne munner ut i Bygdaelva

i øvre kant av det juvet som utgjør Stadheimfalla. I tillegg til denne og øvrig lokal avrenning, får vi et overløp ved demningen i 133 dager i et normalår, dette utgjør i overkant av 110 mill. m³. Selve juvet har mange små fosser med til dels dype dammer, utformet fra naturens side. Juvet har vertikale vegger på 20 - 30 meter høyde, og det er vanskelig å gå inn i juvet for fiske o.l. Ut fra situasjonen ser vi at terskler i juvet og styrt minstevassføring vil ha ingen hensikt, og sistnevnte vil bli et direkte ressurstap.

pkt. 5) Demningen blir ustyrt med luke/ventil, for nedtapping av dammen.

pkt. 6) Tallene fra Tussa Kraft om 10% reduksjon i vannmengde ved Stadheim i tilfelle Korsbrekke prosjektet blir oppført, er en direkte feil framstilling. Ved eventuell utbygging av Korsbrekkeprosjektet vil magasineringen i Vatnedalsvatnet foregå når avrenningen tilsier det. Samtidig vil der være overløp ved demningen på Stadheim. Utbyggingen av Korsbrekke vil gi liten negativ effekt på produksjonen fra Stadheim, men vi er kjent med forholdet.

pkt. 7) Hele inngrepet i forbindelse med Stadheim kraftverk vil ligge på byggherren (grunneierne) sin innmark. Gårdbrukerne vil fortsatt holde sine bruk i orden, og et krav om opprydding er unødvendig.»

Fylkeskonservatorens uttalese er kommentert i brev datert 7. januar 1994:

«Vi viser til våre kommentarer av 15. oktober 1993, i forbindelse med tidligere innkomne uttaler fra Fylkesmannen - Tussa kraft o.s.v. Fylkeskonservatoren nevner bevaring av den gamle kraftstasjonsbygningen, og utforming av ny bygning. «- - tilpassing til landskap og god utforming av bygningskroppen med vekt på estetiske verdiar.»

Stasjonsbygningen fra 1926 er utført i betong, sannsynligvis uarmert og med sparesten. Forholdet mellom sement og tilslag er sansynligvis lite tilfredsstillende, sammenlignet med dagens standard, noe bygningen forøvrig bærer sterkt preg av. Bygningen er et betongskall som ikke har vært behandlet. Taket hadde skiferheller, noen av hellene har falt av og taksperrene og angrepet av råte. Bygningen er til nedfalls. Golvarealet er for lite og det er for svakt fundamentert for de nye maskinene. Stasjonshuset er sterkt skjemmende i sin omgivelse. Den nye bygningen, som blir tilpasset landskap og lokal byggeskikk, vil stå nær inntil gamlebygningen, egentlig brude den stå på tomten til gamlebygningen. Innvendig i bygningen er utrustning fjernet for lang tid tilake, og vi ser ingen verdi i de veggene som står igjen.

Konklusjon: Med hensyn til gamlebygningens utseende, tilstand/kvalitet og golvareal, ser vi på den som ubrukelig for det nye kraftverket. Og vi ber derfor om tillatelse til at bygningen kan rives.

P.S. Nylig innkomne opplysninger om nye boremetoder gjør at vi ønsker å vurdere boring av tunnel mellom stasjonshuset og inntaket, i stedet for rørgate. En eventuell tunnel vil ikke påvirke det nye stasjonshusets beliggenhet.»

Paul Stadheim har i brev datert 21. januar 1994 bedt om å få ta med boring av tunnel som alternativ til dobbel rørgate. Vi refererer:

«En ny boreteknologi for boring i fjell, CaviDrill, har vist slike positive resultater at vi hermed vil søke NVE om å få ta med boring av tunnel som et alternativ til dobbel rørgate for Stadheim kraftverk.

Diameteren for borehullet vil bli 2.2 meter, og vil gå fra stasjonshuset kote 70, til inntaket i Ljøshølen kote 127, en lengde på ca. 850 m. Den masse som blir oppsamlet etter boringen, for midlertidig deponering, blir på 4 700 m³. Senere blir den brukt til fyllmasse. CaviDrill metoden vil gi en glattboring tilsvarende ruhetsfaktor 0,014, som kan sammenlignes med veggen i et GUP rør.

Falltap i rørgate ved Qfull (8 m³/s): ... 10,75 mVs
Falltap i tunnel ved Qfull (8 m³/s): .... 1,22 mVs
Maks generatorytelse ved rørgatealt.: .. 3300 kW
Maks generatorytelse ved tunnelalt.: .. 3600 kW

På grunn av redusert friksjonstap i vannveien får vi ved fullt pådrag en effektøkning på generaotren = 300 kW. På årsbasis vil dette utgjøre ca. 1,6 GWh. Kostanden for boring er ikke gitt i tilbudsform på dette tidspunkt, men mye tyder på at boring med CaviDrill vil redusere byggekostnaden.»

Norges vassdrags- og energiverks (NVEs) merknader

Om søknaden

Søknaden fra Paul Stadheim på vegne av grunneiere til Stadheim og Hellebostad gjelder gjenoppbygging av krafterk i Stadheimfallene i Bygdaelva i Hellesylt, Stranda kommune i Møre og Romsdal.

Planen for utbygging går i korte trekk ut på følgende:

- Det bygges inntaksdam ved Ljøshølen på kote 127.
- Vannet føres gjennom stålrør med lengde ca 920 m eller boret tunnel med lengde ca 850 m til ny kraftstasjonsbygning ved kote 70. Midlere brutto fallhøyde blir 57.
- Kraftstasjonen plasseres i dagen med installert effekt på 3300 kW. Kraftverkets slukeevne blir 8 m³/s som er 95% av midlere tilløp på stedet. Midlere årsproduksjon blir 15 GWh.
- Prosjektet er planlagt uten reguleringer og bygges for helautomatisk drift etter konstant vannstand i Ljøshølen. Kraftverket vil bli kjørt i takt med tilsiget.

Kraften opptransformeres til 22 kV og leveres via offentlig nett som ligger ca 110 m fra kraftstasjonen.

Stadheimfallene har tidligere blitt brukt til kraftproduksjon. Kraftverket, som utnyttet en fallhøyde på 47 m og hadde installert effeekt på 160 kW, ble

nedlagt i 1969. Det nye kraftverket vil bli plassert ved siden av den gamle stasjonsbygningen. Det er ikke planlagt å bruke deler fra det gamle anlegget.

Det omsøkte tilleggsalternativet med boring av tilløpstunnel vil i den grad det påvirker utbyggingen etter vår vurdering redusere skadene for de allmenne interessene. Det er derfor ikke sendt på høring. Vi anser at valg av alternativ kan avgjøres ved endelig godkjenning av planene (se forslag til vilkår, post 3).

Forholdet til Samlet Plan

Øvre deler av Bygdaelva, ovenfor samløpet med Frøysdalselva, er vernet i verneplan 4. Et utbyggingsprosjekt for Stadheimfallene, 41201 Stadheim alternatic C, er plassert i kategori I i Samlet Plan (SP). Det omsøkte prosjektet skiller seg fra SP alternativet ved at inntaket er flyttet fra Hellebostad på kote 150 ned til Ljøshølen kote 127. Stasjonens slukeevne er redusert fra 16,8 til 8 m^3/s slik at midlere årsproduksjon reduseres fra 31 til 15 GWh.

Produksjon

NVE har ikke foretatt egne produksjonssimuleringer av prosjektet, men anslått fastkraftbidraget til 13 GWh/år. Utbyggingskostnaden er av utbygger angitt til 26,9 mill. kr. (1,79 kr/kWh), kostnadsnivå april 1993. Av dette utgjør byggetidsrentene 1,7 mill. kr. NVE's gjennomgang av utbyggingskostnadene ligger ca 11,5% høyere enn utbyggers beregninger. Fastkraftkostnaden er beregnet til 19 øre/kwh som er lavere enn gjennomsnittlig fastkraftkostand for tilgjengelig vannkraftpotensiale, beregnet lik 22 øre/kWh.

NVE er i utgangspunktet skeptisk til at Samlet Plan prosjekter reduseres betydelig uten at det i planene er tatt hensyn til at resten av potensialet kan utnyttes i et eventuelt senere byggetrinn. En utbygging av bare de mest lønnsomme delene kan oppfattes som å «skumme fløten» av prosjektene og gir en dårlig utnyttelse av kraftressursen og en reduksjon i det tilgjengelige vannkraftpotensialet. På lang sikt vil slike løsninger føre til økt press på utbygginger i andre områder.

For det omsøkte prosjektet vil inngrepet bli begrenset til Stadheimfallene mellom kote 127 og kote 70. Denne fallstrekningen er lite synlig fra veien og fra viktige utsiktspunkt og kan derfor sies å være mindre viktig som landskapselement i en områdesammenheng. Samlet Plan alternativet medfører i tillegg inngrep i fallstrekningen mellom kote 127 og kote 150 der elva ligger nær inntil fylkesveien og der elva med fossestryk er et viktig landskapselement. Tatt i betraktning de miljømessige gevinstene i forhold til Samlet Plan alternativet og det faktum at det dreier seg om et lite prosjekt med begrensede inngrep som ikke umuliggjør senere utnyttelser i vassdraget, finner vi at den omsøkte løsningen er akseptabel. Vi er heller ikke kjent med at det er andre aktuelle utbyggere med konkrete planer om bedre utnyttelse av den aktuelle fallstrekningen.

Andre fordeler

Fordelene av utbyggingen ligger i hovedsak i produksjonen av elektrisk kraft. I tillegg vil utbyggingen gi oppdrag til næringslivet i landselen i anleggsperioden. Utbygger har anslått dette til 9 årsverk.

Skader ulemper

Skadene vil i hovedsak være knyttet til redusert vannføring i elvestrekningen mellom inntaket og kraftstasjonen. Dette vil ha negative konsekvenser både for opplevelsesverdien av vassdraget og for mulighetene til å utnytte vassdragets potensiale for produksjon av laks og sjøørret oppstrøms kraftverket. En slik utnyttelse av vassdraget ville forutsette tiltak som laksetrapper, da kraftverket vil bli plassert ovenfor dagens lakseførende strekning. Kraftstasjonens slukeevne blir 95% av midlere vannføring slik at det i lengre perioder vil være overløp over inntaksdammen.

Vurderinger av andre

Innkomne uttalelser er referert foran. Vi vil her kun gjengi enkelte momenter i korthet.

Stranda kommune har ikke innvendinger mot planene.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal stiller krav om at en eventuell tillatelse må gi mulighet til å pålegge minstevannføring og etablering av terskler. Det stilles videre krav om plassering av rørtraseen lenger vekk fra elva og større grad av nedgraving må vurderes under detaljplanleggingen. I tillegg må inntak og utløp utformes slik at tap av fisk blir minst mulig. Fylkesmannen viser videre til krav fra fylkeskonservatoren og kommentar fra Tussa kraft og påpeker at tillatelsen må ta forbehold om en reduksjon av vannføringen som følge av en eventuell utbygging av Korsbrekke kraftverk. Fylkesmannen mener at det i tillegg må stilles krav om skikkelig opprydding etter anleggsfasen.

Fylkeskonservatoren i Møre og Romsdal påpeker at den gamle kraftstasjonsbygningen har antikvarisk og kulturhistorisk verdi og ønsker at den må bevares. Samtidig må den nye stasjonsbygningen tilpasses landskapet og utfgormes med vekt på estetiske verdier.

Tussa kraft påpeker at dersom planene om utbygging av Korsbrekke kraftverk vil bli realisert, vil dette bety en reduksjon av vannføringen på ca 10% i Bygdaelva ved Stadheimfallene.

NVE's oppsummerende vurdering og konklusjon

Det omsøkte prosjektet er av beskjeden størrelse og medfører ikke betydelige skader på allmenne in-

teresser. Det foreligger ikke uttalelser som går imot utbygging, men det stilles enkelte krav til utformingen av anlegget.

Skadene vil være begrenset til redusert vannføring mellom inntaket og kraftstasjonen.

NVE har foretatt en samfunnsøkonomisk vurdering av prosjektet. Selv om planen medfører en dårligere utnyttelse av ressursen enn et alternativ plassert i Samlet Plan kategori I, finner vi etter en totalvurdering at prosjektet har akseptabel samfunnsøkonomi. Den bedriftsøkonomiske lønnsomhet er utbyggers eget ansvar.

Ut i fra en samlet vurdering av skader og ulemper finner vi at fordelene ved den omsøkte planen er større enn skadene på allmenne interesser. Vi anbefaler derfor at Paul Stadheim på vegne av grunneierne til Stadheim og Hellebostad gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104-106 til den omsøkte utbyggingen av Stadheim kraftverk på de vilkår som framgår av innstillingen. Det forutsettes at utbygger ordner de privatrettslige forholdene kntytet til utbyggingen i den grad det er nødvendig.

Kommentarer til vilkårene

Direktoratet for naturforvaltning har i brev datert 2. november 1993 beklaget at de ikke har vært høringsinnstans og forutsetter at standardvilkårene for naturforvaltning brukes. Vi viser til retningslinjene for behandling av saker etter §§ 104-106 (NVE)-publikasjon 2/93) der det for mindre inngrep er angitt at avgjørelsen kan baseres på fagkunnskap hos fylkesmannen og NVE, sammen med de utredninger som er gjort i Samlet Plan. Vi anser at det ikke er behov for å bruke så omfattende vilkår som standardvilkårene fordi virkningene er små og begrensede.

Forurensning, post 1

Vi har tatt med et generelt vilkår som vil gjelde i situasjoner der det kan oppstå forurensning både ved bygging og drift av kraftverket.

Slipp av minstevannføring, post 2

Kraftstasjonens slukeevne på 8 m^3/s blir 95% av midlere vannføring ved inntaket. Utbygger angir at det i et normalår vil være overløp ved inntaksdammen i 60 dager i perioden mai-august. I tillegg vil den berørte elvestrekningen få tilført vann fra to mindre bekker rett nedenfor inntaksdammen. Alminnelig lavvassføring ved inntaket er 640 l/s. Den berørte fallstrekningen ligger langt nede i vassdraget og like over den lakseførende strekningen. Av estetiske hensyn og av hensyn til livet i elva ser vi det som ønskelig med en viss gjennmstrømming av vann. Fylkesmannen har også fremmet ønske om at en tillatelse gir mulighet til å pålegge minstevannføring. Vi mener et slik pålegg bør gis konkret i tillatelsen og har derfor skjønnsmessig funnet fram til forslag til minstevannføringer.

Om sommeren vil det være overløp i store deler av sesongen slik at et pålegg om minstevannføring på 400 l/s etter vår vurdering ikke vil ha avgjørende betydning for produksjonen.

I vintersesongen vil vannføringen normalt være lavere enn kraftverkets slukeevne, slik at eventuell minstevannføring må tas av produksjonsvannet. Under den forutsetning har vi beregnet at et slipp på 150 l/s vil gi et produksjonstap på ca 0,32 GWh i perioden 1. oktober - 30. april.

Terskler m.v., post 3.

Etter befaring finner vi det ikke nødvendig med omfattende terskelbygging på den berørte fallstrekningen. Av hensyn til faren for erosjon og rasfare ved kraftverkets utløp, og at det senere kan bli behov for å pålegge utbyggeren å foreta nødvendige tiltak mot dette, har vi likevel tatt med standardformuleringen for denne posten.

Godkjenning av planer m.v., post 4

Fylkesmannens krav om god arkitektonisk utforming av den nye kraftstasjonsbygningen og vurdering av de alternative rørledningstraseer ivaretas med et vanlig vilkår om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v. Vi anser det omsøkte tilleggsalternativet med boring av tilløpstunnel i fjell å ligge innenfor det som kan vurderes ved den endelige godkjenningen av planen.

Byggefrister, post 5

Med hjemmel i vassdragslovens § 111 har vi tatt med vanlig vilkår om byggefrister, dvs at anleggsarbeidet må påbegynnes innen 2 år etter at tillatelsen er gitt samt fullføres innen en ytterligere frist på 5 år.

Øvrige merknader

Både fylkesmannen og fylkeskonservatoren stiller krav om at man må ta vare på den gamle kraftstasjonsbygningen. I følge utbygger er den gamle bygnignen i så dårlig forfatning at den ikke er å benytte i det nye anlegget. Vi har ved befaring sett på den gamle bygningen og er enig i utbyggers vurdering. Ut i fra en vurdering av bygningen finner vi det urimelig som en del av vassdragskonsesjonen å pålegge utbygger å restaurere og vedlikholde et bygg som ikke vil være en del av den nye utbyggingen. En eventuell verning av bygningen bør tas opp som egen sak av kulturminnemyndigheten.

Som kommentert av Tussa kraft vil realisering av Korsbrekke kraftverk som er plassert i kategori I i Samlet Plan gi en reduksjon av vannføringen ved inntaket til Stadheim kraftverk på ca 10%. Fylkesmannen ønsker at det i tillatelesn må tas forbehold om dette. Vi anser dette spørsmålet bør vurderes ved en eventuell søknad om utbygging av Korsbrekke Kraftverk. Utbygger har i sine kommentarer angitt

at utbygging av Korsbrekke Kraftverk vil ha liten negativ effekt på produksjonen i Stadheim.

Den eksisterende inntaksdammen og tilløpskanalen til den gamle kraftstasjonen er blitt en del av landskapet og er å betrakte som et bestående vassdragsanelgg. Vi gjør oppmerksom på slike anlegg etter vassdragslovens § 116 ikke kan nedlegges uten at saken framlegges NVE for godkjenning.»

NVE's forslag til vilkår for tillatlese i henhold til vassdragslovens §§ 105 - 104 jfr. § 106 for Paul Stadheim for utbygging av Stadheim kraftverk i Bygdaelva:

1.
(Forurensning)

Utbygger plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av ev. forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

2.
(Slipp av minstevannføring)

I perioden 1. mai til 30. september skal det slippes en minstevannføring forbi inntaket minst lik 400 l/s. I perioden 1. oktober til 30. april skal det slippes minstevannføring forbi inntaket minst lik 150 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn de angitte minstevannføringene, slippes tilsiget.

3.
(Terskler m.v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Nærings- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

4.
(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for utbyggingen. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

5.
(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra Nærings- og energidepartementet, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

III
Innkomne uttalelser til NVEs innstilling

NVEs innstilling har vært forelagt Miljøverndepartementet, som i brev av 28. april 1994 har avgitt følgende uttalelse:

«Tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 kan gis dersom de minstevassføringsforslag som NVE har foreslått fastsettes.

Vi har forøvrig ingen merknader til innstillingen.»

IV
Departementets merknader

Søknaden fra Paul Stadheim gjelder tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 - 105, jfr. § 106 til gjenoppbygging av kraftverk i Stadheimfallene i Bygdaelva

i Hellesylt, Stranda kommune i Møre og Romsdal fylke. Søknaden er på vegne av grunneierne til Stadheim og Hellebostad som eier de aktuelle fallrettighetene og som vil stå for utbygging av kraftverket.

Bygdaelva løper ut i Geirangerfjorden ved Hellesylt, Stadheimfallene ligger i vassdragets østre del. Bygdaelva forgreiner seg ved Frøysa. De vestre deler av vassdraget, oppstrøms samløpet med Frøysdalselva, ble gitt varig vern i Verneplan IV. Et utbyggingsprosjekt for Stadheimfallene er plassert i kategori I i Samlet plan for vassdrag.

Stadheimfallene ble benyttet til kraftproduksjon inntil 1969. Det gamle kraftverket utnyttet en fallhøyde på 47 meter og hadde en installert effekt på 160 kW.

I det omsøkte prosjektet er det planlagt bygget et nytt kraftverk som skal utntyte en fallhøyde på ca 57 meter og ha en installert effekt på 3300 kW. Inntaksdam vil bli bygget ved Ljøshølen, kote 127. Vannet føres gjennom stålrør med lengde 920 meter eller boret tunnel med lengde 850 meter til ny kraftstasjonsbygning plassert i dagen ved kote 70. Kraftverkets slukeevne blir 8 m^3/sek., som er ca. 95% av midlere tilløp på stedet. Kraftverket vil bli kjørt i takt med tilsiget, og vannstanden i inntaksdammen vil holdes konstant.

Kraften opptransformeres til 22 kV og leveres via offentlig nett som ligger ca 110 meter fra kraftstasjonen.

Midlere årsproduksjon er beregnet til 15 GWh hvorav 5,9 GWh er vinterkraft.

Utbyggingskostnadene er av søker angitt til 26,9 mill. kroner (1,79 kr/kWh), kostnadsnivå april 1993.

Det prosjektet som her er omsøkt innebærer en redusert utbygging av Stadheimfallene i forhold til det prosjektet som er omtalt i Samlet plan for vassdrag. Fallhøyden er redusert med 23 meter og stasjonens slukeevne redusert med 8,8 m^3/sek. Det omsøkte prosjekt innebærer at kraftproduksjonen blir halvert i forhold til den utbygging som ble vurdert i Samlet plan.

Fordelene ved prosjektet vil hovedsakelig være kraftproduksjon. Prosjektet vil også gi arbeidsplasser i anleggstiden, anslått til 9 årsverk. Ulempene ved prosjektet knytter seg primært til elvestrekningen mellom inntaket og kraftstasjonen, som vil få redusert vannføring. Dette vil ha negative konsekvenser både for opplevelsesverdien av vassdraget og for mulighetene til å utnytte vassdragets potensiale for produksjon av laks og sjøørret og oppstrøms kraftverket.

Søknaden har være forelagt distriktet på vanlig måte. Ingen av de som har uttalt seg i saken har innvendinger mot at konsesjon gis, men det stilles enkelte krav til utformingen av anlegget. Heller ikke Miljøverndepartementet har innvendinger mot at konsesjon gis.

NVE har gitt uttrykk for skepsis til at utbyggingsprosjektet i Samlet plan for vassdrag med den omsøkte utbyggingen reduseres betydelig uten at det i planene er tatt hensyn til at det resterende kraftpotensialet kan utnyttes i en eventuell senere utbygging. NVE viser her til at en utbygging av bare de mest lønnsomme delene av fallene kan oppfattes som å «skumme fløten» av prosjektene. Videre gir det en dårlig utnyttelse av kraftressursene og en reduksjon av det tilgjengelige vannkraftpotensialet. På lang sikt vil slike løsninger føre til økt press på utbygginger i andre områder. NVE har allikevel funnet å kunne akseptere den omsøkte prosjektløsning, på bakgrunn av at de miljømessige ulempene er redusert i forhold til Samlet plan-prosjektet, idet man bevarer fallstrekningen mellom kote 127 og 150 som et viktig landskapselement, og at det omsøkte prosjektet ikke umuliggjør senere utnyttelser i vassdraget.

NVE har ut i fra en samlet vurdering av skader og ulemper funnet at fordelene ved det omsøkte prosjektet mer enn oppveier skaden for de allmenne interesser og tilrår at tillatelse gis til den omsøkte utbyggingen.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurdering. Vilkåret i vassdragslovens § 106 nr. 1 anses etter dette for oppfylt, og departementet tilrår at Paul Stadheim på vegne av grunneierne til Stadheim og Hellebostad gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 - 105, jfr. § 106 til den omsøkte utbyggingen av Stadheim kraftverk på de vilkår som NVE har foreslått. Det forutsettes at utbygger ordner de privatrettslige forhold som måtte være knyttet til utbyggingen i den grad det er nødvendig.

I samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse tilrås det at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11.

V
Departementets merknader til vilkårene for tillatelsen

Post 2, Slipp av minstevannføring

Av estetiske hensyn og av hensyn til livet i elva har NVE på skjønnsmessig grunnlag foreslått at konsesjonæren pålegges å slippe 400 l/s forbi kraftverkets inntak på sommerstid. På vinterstid foreslås en vannslipping på 150 l/s.

Vannslippingspålegget på sommerstid vil etter NVEs vurdering ikke få stor betydning for produksjonen da det allikevel vil være et overløp over inntaksdammen i denne perioden. På vinterstid vil vannet som pålegges sluppet måtte tas av produksjonsvannet. NVE har beregnet produksjonstapet i perioden 1. oktober til 30. april til ca 0,32 GWh.

Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding om vannslippingspålegg.

Øvrige merknader

NVE har avslått krav fra fylkesmannen og fylkeskonservatoren om at konsesjonæren pålegges å ta vare på den gamle kraftstasjonsbygningen. NVE har etter befaring funnet at den gamle kraftstasjonsbygningen er i en så dårlig forfatning at den ikke vil være mulig å benytte i det nye anlegget. NVE anser det derfor for urimelig at utbygger i henhold til vassdragskonsesjonen pålegges å restaurere og vedlikeholde bygningen. Nærings- og energidepartementet slutter seg til NVEs standpunkt.

Nærings- og energidepartementet viser for øvrig til NVEs merknader til de enkelte vilkår, og slutter seg til disse.

Departementet forutsetter at valg av alternativ for så vidt gjelder stålrør eller boret tilløpstunnel avgjøres når NVE skal godkjenne planene, jfr. vilkårenes post 4.

Nærings- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 §§ 104 - 105, jfr. § 106 og lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Paul Stadheim på vegne av grunneierne til Stadheim og Hellebostad tillatelse til utbygging og drift av Stadheim kraftverk på de vilkår som er inntatt i Nærings- og energidepartementets foredrag av 25. mars 1994.

26. Ørsta Energiverk.

(Utbygging av Vatne Kraftverk - Nordalsoverføringen. Fristforlengelse.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 14. desember 1994.

«Vi viser til søknad av 16. juni 1994 fra Ørsta Energiverk (ØE) angående ny fristforlengelse for å starte byggearbeidene i forbindelse med Nordalsoverføringen.

Nærings- og energidepartementet har innrømmet to fristforlengelser siden konsesjon ble tildelt 19. september 1986. Første fristforlengelse ble gitt 4. desember 1991 fram til 1. juli 1992 etter søknad av 7. juni 1990. Den andre fristforlengelsen ble gitt 5. februar 1993 fram til 1. juli 1994 etter søknad av 27. mai 1992. Det søkes nå om fristforlengelse fram til 1. juli 1997.

Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) har forberedt saken og innhentet uttalelser fra fylkesmannen i Møre og Romsdal, Ørsta kommune, Volda kommune, og fra Tussa kraft. Som ved de tidligere søknadene har Ørsta kommune ingen innvendinger mot at det gis fristforlengelse, mens Volda kommune går imot. Volda kommune støtter planene om å utnytte nedbørsfeltet i et småkraftverk i Geitvika i Volda som alternativ til overføringen. Fylkesmannen anbefaler at søknaden blir imøtekommet, men mener samtidig at konsesjonen bør opphøre dersom ØE heller ikke finner å kunne overholde den nye fristen. NVE har også anbefalt at ØE får utsatt fristen, men under den forutsetning at dagmulkten begynner å gjelde fra 1. juli 1997 dersom byggingen ikke er påbegynt denne dato.

Nærings- og energidepartementet vil påpeke at det ikke er uten betenkeligheter å utsette fristen over lang tid. Vilkårene for konsesjonen kan vise seg å bli uhensiktsmessige på utbyggingstidspunktet. Departementet kan ikke se at dette er tilfelle så langt i saken. Etter innføringen av prinsippet om at det er energimarkedet selv som skal gi signaler om når det er behov for nyutbygginger, er det lagt opp til at utbygger skal få investere når dette er mest hensiktsmessig. Vassdragsreguleringsloven § 12 post 1 ble derfor revidert i 1992. Fristen for byggestart ble endret til 5 år, og forarbeidene la opp til en mild praktisering av fristforlengelsesreglene under forutsetning av at konsesjonæren sannsynliggjør at utbygging vil finne sted.

Siden utsettelsen i dette tilfelle gjelder byggetrinn to og første byggetrinn allerede står ferdig, er det sannsynlig at byggetrinn to faktisk vil bli realisert. Dette også fordi første byggetrinn ble utferdiget med tanke på byggetrinn to. Første byggetrinn var byggingen av Vatne Kraftverk, som ble ferdig 1988 og er dimensjonert til også å utnytte den økning i vannmengde som overføringen av vannet fra Nordalen vil medføre.

Departementet finner å kunne forlenge fristen for oppstart av byggingen til 1. juli 1997. Arbeidet skal da være fullført senest 5 år etter igangsettelse. Departementet forutsetter at Ørsta Energiverk tilpasser byggearbeidene til denne forlengelsen. Dersom byggingen ikke er påbegynt innen fristen, vil dagmulkten fastsatt i konsesjonsvilkårene begynne å løpe fra 1. juli 1997.

Departementet vil gjøre oppmerksom på at fristen for å påstevne erstatningsskjønnet er oversittet og Ørsta Energiverk er avhengig av fornyet tillatelse dersom forholdet til rettighetshaverne ikke lar seg ordne i minnelighet.»

27. Lyse Kraft.

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for overføring av eierandeler, samt for erverv av kraftverkene Fløyrli, Maudal, Oltedal, Oltesvik og Sviland.)

Nærings- og energidepartementets samtykke 21. desember 1994.

«Det vises til Deres brev av 27. oktober, 3. november og 19. desember d.å. vedrørende ovennevnte.

Saken gjelder søknad fra Lyse Kraft på vegne av eierkommunene om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for overføring av eierandeler, samt for Lyse Krafts erverv av kraftverkene Fløyrli, Maudal, Oltedal, Oltesvik og Sviland.

Nærings- og energidepartementet finner at ovennevnte overføring og erverv er i tråd med de retningslinjer som i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) er lagt til grunn for fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovens (ikl) § 1, 4. ledd. Det vises særlig til at omorganiseringen vil være et ledd i arbeidet med å få til en mer rasjonell drift av kraftverk og en mer markedsorientert kraftomsetning.

Departementet legger til grunn at unntak etter ikl. § 1, 4. ledd medfører overføring til Lyse Kraft av konsesjoner med tilhørende vilkår som omsøkt.

Nærings- og energidepartementet skal sikre at nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraftreservene ivaretas gjennom industrikonsesjonsloven.

Departementet er oppmerksom på at fremtidige salg av andeler i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd kan føre til at eierforholdene i selskapet endres slik at de ikke lengre gjenspeiler de forhold som lå til grunn for å gi unntak etter § 1, 4. ledd.

Ved slike unntak etter industrikonsesjonslovens § 1, 4. ledd vil det bli satt som vilkår at samtlige fremtidige andelsoverdragelser skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver andelsoverdragelse, å konsesjonsbehandle overdagelsen av de rettighetene selskapet tidligere har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd. I den grad selskapet har fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg videre retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig andelsoverdragelse.

Med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved overføring og erverv som omsøkt. Reguleringstillatelser tilknyttet de respektive vannfall overdras i uendret form.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig overdragelse av andeler i selskapet skal meldes til konsesjonsmyndigheten. Departementet forbeholder seg videre retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av andeler i selskapet, å gjøre den statlige forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelse av de rettighetene selskapet ved dette vedtaket har fått unntatt fra konsesjonsbehandling etter § 1, 4. ledd.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne samsvarer med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Det forutsettes at Lyse Kraft i sin interne organisering vil tilfredsstille energilovens forutsetninger om egne resultatenheter for produksjon, overføring og andre tjenester.

Departementet ber Lyse Kraft om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energiverk slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.»